

ZPRÁVA O STAVU ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY ZA ROK 2001

„ZELENÁ ZPRÁVA“

Ministerstvo zemědělství České republiky

OBSAH

POUŽITÉ ZKRATKY	III
VYSVĚTLIVKY K POUŽITÝM ČÍSELNÝM ÚDAJŮM	VII
Úvod	VIII
Přehled vydaných „Zelených zpráv“ ČR	VIII
Souhrn ke Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2001	1
A. Situace zemědělství v roce 2001	13
1 Obecné podmínky vývoje zemědělství	13
1.1 Makroekonomické podmínky	13
1.2 Podnikatelské prostředí	14
1.3 Zemědělská politika	15
1.4 Povětrnostní podmínky v marketingovém roce 2000/01	15
2 Předpoklady a faktory zemědělské výroby	17
2.1 Vlastnické vztahy a podnikatelská struktura	17
2.2 Výrobní faktory	20
2.3 Ochrana zvířat	24
3 Agrární trh	26
3.1 Rostlinná výroba	26
3.2 Živočišná výroba	53
3.3 Cenový vývoj na agrárním trhu	62
3.4 Agrární zahraniční obchod	65
3.5 Trh s půdou	68
4 Ekonomické výsledky	70
4.1 Souhrnný zemědělský účet za rok 2001	70
4.2 Souhrnné ekonomické výsledky zemědělských podniků	74
4.3 Ekonomické výsledky zemědělských podniků	76
4.4 Závěry z ekonomických analýz	96
5 Potravinářství a navazující odvětví	97
5.1 Obecné podmínky vývoje potravinářství	97
5.2 Výroba potravin	98
5.3 Distribuce potravin a jejich spotřeba	109
6 Ekologické zemědělství	113
7 Nepotravinářská zemědělská produkce	114
7.1 Výroba metylesteru řepkového oleje a směsného paliva	115
7.2 Příprava výroby bioetanolu	116
7.3 Využití obnovitelných zdrojů energie v zemědělství	116
8 Materiálové a finanční vstupy do agrárního sektoru	117
8.1 Osivo a sadba	117
8.2 Agrochemie a průmyslová hnojiva	117
8.3 Plemenný materiál	118
8.4 Krmiva hotová (průmyslová)	118
8.5 Technika a pohonné hmoty	119
8.6 Finanční sektor	121
8.7 Pojištění	121
9 Sociální situace v agrárním sektoru a na venkově	123
9.1 Trh práce a úroveň mezd	123
9.2 Změny sociálního postavení zemědělců	125
9.3 Sociální situace na venkově	125
10 Posouzení vlivu agrárního sektoru na životní prostředí	126
11 Pozice agrárního sektoru doma a ve světě	129
11.1 Postavení zemědělství v národním hospodářství	129
11.2 Mezinárodní srovnání	129

12 Výzkum, vzdělávání a poradenství	131
12.1 Výzkum	131
12.2 Vzdělávání	132
12.3 Poradenství	132
13. Nevládní stavovské organizace v agrárním sektoru	133
13.1 Agrární komora ČR	133
13.2 Potravinářská komora ČR	134
13.3 Zemědělský svaz ČR	134
13.4 Asociace soukromého zemědělství ČR	135
13.5 Česká akademie zemědělských věd	135
13.6 Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů	136
B. ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA V ROCE 2001	137
1 Legislativní opatření ve vztahu k agrárnímu sektoru	137
2 Institucionální zabezpečení zemědělské politiky včetně odpovídajících finančních transferů	138
2.1 Ministerstvo zemědělství	138
2.2 Státní zemědělský intervenční fond	138
2.3 Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond	140
2.4 Ostatní instituce	142
2.5 Zahraniční pomoci a zdroje	142
3 Opatření a podpory v agrárním sektoru	142
3.1 Opatření a podpory v oblasti agrárního trhu	142
3.2 Podpory cen vstupů	150
3.3 Přímé platby a komoditní podpory	151
3.4 Obecné služby	153
3.5 Daňová politika v zemědělství	153
4 Opatření a podpory v navazujících odvětvích agrárního sektoru	154
5 Agroenvironmentální politika	155
6 Regionální politika a politika rozvoje venkova	157
7 Ostatní opatření se vztahem k zemědělství	157
8 Souhrnné vyhodnocení výdajů zemědělské politiky	157
8.1 Souhrnné institucionální a čisté výdaje na podporu agrárního sektoru	157
8.2 Produkční a spotřebitelské podpory podle OECD	158
8.3 Posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru	161
8.4 Realizace Koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do EU	163
9 Příprava na vstup do EU	166
9.1 Stav příprav na vstup do EU k 31. 12. 2001	166
9.2 Přehled opatření přijatých ČR v roce 2001 v oblasti přibližování k EU a jejich plnění	167
C. TEXTOVÉ PŘÍLOHY	168
1 Přehled legislativních opatření týkajících se bezprostředně zemědělství a projednávaných v roce 2001	168
1.1 Schválené právní normy (stav k 1. 3. 2002)	168
1.2 Připravované právní normy v roce 2002	173
2 Hodnocení účinnosti podpor zemědělství za období 1995 – 2001 podle jednotlivých druhů a věcného zaměření podpor	174
3 Zpracování standardních výstupů z výběrového šetření testovacích podniků (FADN) podle metodiky EU	179
D. TABULKOVÁ PŘÍLOHA	182
Tabulky k části A	184
Tabulky k části B	221

POUŽITÉ ZKRATKY

a. s.	akciová společnost
AGC	Agrocensus
AK ČR	Agrární komora ČR
AMA	Agrarmarkt Austria für den Bericht Getreide und Ölsaaten
ASZ ČR	Asociace soukromého zemědělství ČR
AZS	aktivní zušlechťovací styk
b. c.	běžné ceny
BEF	belgický frank
BSE	boviní spongiformní encefalopatie (nemoc šílených krav)
CEFTA	Central European Free Trade Agreement (Středoevropská dohoda v oblasti volného obchodu)
CN	celní nomenklatura
COCERAL	European association representing trade in cereals, feedstuffs, oilseeds, olive oil and agrosupply at the European Union (Asociace obchodníků s obilovinami a olejinami v EU)
COGECA	Comité général des coopératives agricoles (Ústřední výbor zemědělských družstev)
COPA	Comité des organisations professionnelles de l'agriculture de la Communauté (Výbor organizace profesionálních zemědělců EU)
CPI	Consumer price index (index spotřebitelských cen)
CPV	ceny průmyslových výrobců
CSZT	centrální systém zásobování teplem
CZK	česká koruna
CZV	ceny zemědělských výrobců
č. ž.	čisté živiny
ČAZV	Česká akademie zemědělských věd
ČEA	Česká energetická agentura
ČHMÚ	Český hydrologický a meteorologický ústav
ČIA	Český institut pro akreditaci
ČMVVÚ	Českomoravská vinařská a vinohradnická unie
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOV	čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSCHMS	Český svaz chovatelů masného skotu
ČSN	česká státní norma (česká technická norma)
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ČZPI	Česká zemědělská a potravinářská inspekce
DEM	německá marka
DJ	dobyččí jednotka
DPH	daň z přidané hodnoty
EAAP	European Association for Animal Production (Evropská asociace pro živočišnou výrobu)
ECU	European Currency Unit (evropská měnová jednotka) platnost do 31. 12. 1998
ED	Evropská dohoda
EFTA	European Free Trade Agreement (Evropské sdružení volného obchodu)
EIU	Economist Intelligence Unit (Sdružení ekonomických expertů)

EK	Evropská komise
EN	Evropská norma
ES	Evropské společenství
EU nebo EU 15	Evropská unie po roce 1994 (připojeno Rakousko, Finsko, Švédsko)
EU 12	Evropská unie do roku 1994 (Belgie, Dánsko, Německo, Španělsko, Francie, Velká Británie, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko)
EUR	euro = společná měna Evropské měnové unie platnost od 1. 1. 1999
EUROSTAT	Evropské statistické centrum
FADN	Farm Accountancy Data Network (Síť testovacích podniků)
FAO	Food and Agriculture Organisation (Organizace pro výživu a zemědělství)
FNM ČR	Fond národního majetku ČR
GA ČR	Grantová agentura České republiky
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
GJ	gigajoule
GŘC	Generální ředitelství cel
HACCP	Hazard Analysis Critical Control Points system (systém HACCP – analýza rizik a kritické kontrolní body)
HDP	hrubý domácí produkt
HIM	hmotný investiční majetek
HPH	hrubá přidaná hodnota
CHKO	chráněná krajinná oblast
IACS	Integrated Administrative and Control System Integrovaný administrativní a kontrolní systém
IFOAM	International Federation of Organic Movements (Mezinárodní federace organického zemědělství)
ILO	International Labour Organisation (Mezinárodní organizace práce)
IPGRI	International Plant Genetic Resources Institute (Mezinárodní institut genetických zdrojů rostlin)
IPP	index průmyslové produkce
ISO normy	soustava norem, které zabezpečují výrobu ve stanovené jakosti a kvalitě – cílený systém výroby
IVV MZe	Institut výchovy a vzdělávání MZe
JPÚ	jednoduché pozemkové úpravy
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
Kč	koruna česká
KEZ	Kontrola ekologického zemědělství
KN	katastr nemovitostí
KNO	koeficient nominální ochrany (trhu)
KNPP	koeficient nominální podpory producentů
KNPS	koeficient nominální podpory spotřebitelů
KPÚ	komplexní pozemkové úpravy
kt	kilotuna
LFA	Less Favourable Areas (znevýhodněné oblasti)
LPF	lesní půdní fond
MDS	Ministerstvo dopravy a spojů
MERO	metylester řepkového oleje
MF	Ministerstvo financí
MJ	měrná jednotka
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV	Ministerstvo vnitra
MVE	malá vodní elektrárna
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NAZV	Národní agentura zemědělského výzkumu
NH	národní hospodářství
NPK	dusík – fosfor – draslík
NTB	Non Technical Barriers netechnické bariéry
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistique (územní statistické jednotky)
NV	nařízení vlády
o. p.	orná půda
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
OBHK	Obchodní burza Hradec Králové
OCP	odhad celkových podpor
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OFIVAL	Office National Interprofessionnel des Viandes, de l'Elevage et de l'Aviculture (Národní meziprofesionální agentura pro maso, chov domácích zvířat a drůbeže)
OKEČ	odvětvová klasifikace ekonomických činností
OPOS	odhad podpory obecných služeb
OPP	odhad produkčních podpor
OSP	odhad spotřebitelských podpor
OSVTE	ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou
OU	odborné učiliště
OZE	obnovitelné zdroje energie
OZT	ochrana zvířat proti týrání
p. a.	per annum (ročně)
PBB	Plodinová burza Brno
PCB	polychlorované bifenylly
PF ČR	Pozemkový fond ČR
PFO	podniky fyzických osob
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
Phare	Poland and Hungary Assistance for Restructuring Economy (Pomoc pro Polsko a Maďarsko na restrukturalizaci ekonomiky)
PHM	pohonné hmoty a mazadla
PHO	pásma hygienické ochrany
PK ČR	Potravinářská komora ČR
POR	přípravky na ochranu rostlin
PPO	podniky právnických osob
PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
PZS	pasivní zušlechťovací styk
RPJ	roční pracovní jednotka (Annual Work Unit – AWU)
RRPJ	roční pracovní jednotka nenámezdní (rodinné) pracovní činnosti (Family Work Unit – FWU)
RV	rostlinná výroba
RZ	rozvojové země
s. c.	stálá cena
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální akční program pro předvstupní pomoc v oblasti zemědělství a rozvoje venkova)
Sb.	sbírka zákonů
SDZT	Sdružení dovozců zemědělské techniky

SEUROP	Superior Excellent Very Good Fair Poor (Jednotná klasifikace jatečně opracovaného těla skotu a prasat podle podílu svaloviny)
SFŽP ČR	Státní fond životního prostředí ČR
SLAK	slintavka a kulhavka
SNS	Společenství nezávislých států
SOK ČR	Státní odrůdová kniha ČR
SOM	sušené odstředěné mléko
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SRS	Státní rostlinolékařská správa
SSHR	Správa státních hmotných rezerv
SVE	střední a východní Evropa
SVS ČR	Státní veterinární správa ČR
SZDS	Svaz zemědělských družstev a společností
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond (dříve SFTR)
SZP	Společná zemědělská politika
SZÚ	Souhrnný zemědělský účet
TAIEX	Technical Assistance Information Exchange Office (Úřad pro technickou pomoc a výměnu informací)
TČ	tepelné čerpadlo
TOZ	trvale se obracející zásoby
TTP	trvalé travní porosty
TUV	teplá užitková voda
ÚKOZ	Ústřední komise pro ochranu zvířat
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USD	americký dolar
USDA	United State Department of Agriculture (Ministerstvo zemědělství USA)
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚZPI	Ústav zemědělských a potravinářských informací
VaV	věda a výzkum
VUC	Výzkumný ústav cukrovarnický
VÚLHM	Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy
VÚPP	Výzkumný ústav potravinářského průmyslu
VÚRV	Výzkumný ústav rostlinné výroby
VÚVeL	Výzkumný ústav veterinárního lékařství
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
VÚZT	Výzkumný ústav zemědělské techniky
VÚŽV	Výzkumný ústav živočišné výroby
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
z. p.	zemědělská půda
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZPF	zemědělský půdní fond
ZTAK	Zahraniční trhy agrárních komodit
ZVHS	Zemědělská vodohospodářská správa (dříve Státní meliorační správa)
ž. hm.	živá hmotnost
ŽV	živočišná výroba

VYSVĚTLIVKY K POUŽITÝM ČÍSELNÝM ÚDAJŮM

Údaje použité ve Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2001 (Zpráva 2001) pocházejí z různých zdrojů. Základním zdrojem jsou statistická data ČSÚ, dále údaje rezortní statistiky MZe, výběrového šetření FADN, výročních zpráv některých institucí, např. PGRLF, SZIF (SFTR), data mezinárodních organizací atd. Zdroje použitých údajů jsou u každé tabulky uvedeny.

Ukazatele v tabulkové příloze, u nichž to datové zdroje umožnily, jsou prezentovány v časové řadě zahrnující výchozí rok 1989 a posledních pět sledovaných let 1997 - 2001. Tabulková příloha je přitom koncipována jako primární databáze ukazatelů v absolutních hodnotách bez výpočtů indexů, podílů a jiných odvozených ukazatelů.

Uzávěrka dat pro Zprávu 2001 byla s ohledem na daný termín zpracování její konečné verze stanovena na 13. 4. 2002. Ve Zprávě 2001 jsou proto uvedeny pouze údaje, které byly dostupné k tomuto termínu. Většina údajů jak za hospodářský rok 2001/02, tak za kalendářní rok 2001 má charakter předběžných dat, což není v jednotlivých případech komentováno. Pokud jsou použity kvalifikované odhady VÚZE, je na to upozorněno. Vzhledem k tomu, že i v předchozích Zprávách měly údaje za analyzovaný rok předběžný charakter, nemusí být vždy hodnota téhož ukazatele za určitý rok ve všech zprávách stejná. Ve Zprávě 2001 se to týká především údajů za rok 2000, které jsou zde uváděny ve své zpřesněné podobě, zatímco ve Zprávě 2000 byly použity předběžné nebo odhadované hodnoty. Výběrové šetření FADN konané počátkem roku 2002 sleduje nejen údaje za rok 2001, ale i za rok 2000. Proto data za rok 2001 i za rok 2000 (pokud není výslovně uvedeno jinak) pocházejí z tohoto šetření.

Vzhledem k počítačovému zpracování (Microsoft Excel) obsahují tabulky zaokrouhlené ukazatele (součty, procenta apod.). Proto součtové ukazatele nemusí vždy přesně odpovídat součtům jednotlivých položek.

V číselné části tabulek jsou kromě významových hodnot použity i následující symboly:

- údaj se nevyskytuje;
- údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý;
- x údaj není smysluplný;
- 0 nebo 0,0 údaj existuje, ale jeho výše je nevýznamná nebo nulová.

ÚVOD

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2001 (Zpráva 2001) je předkládána zhruba ve stejné struktuře jako v předchozích letech s několika menšími změnami směřujícími k jejímu celkovému lepšímu vyznění. Stejně jako v předchozích letech jsou v úvodu zdůrazňovány jen ty části Zprávy 2001, kde došlo ke změnám.

Na rozdíl od Zprávy 2000 nebyl konečný výsledek zemědělství zásadně ovlivněn nepříznivým průběhem počasí a hospodářský výsledek sektoru se udržel v černých číslech.

Proti předchozím letům byly aktivity Ústřední komise pro ochranu zvířat vyňaty z kap. A13 „Nevládní stavovské organizace v agrárním sektoru“ a zařazeny do kap. A2 „Předpoklady a faktory v zemědělské výrobě“ s vědomím, že činnost ÚKOZ je nadrežortní povahy, a tudíž by měla být prezentována v širších souvislostech.

Do kapitoly A3.1 „Rostlinná výroba“ byla nově zařazena subkapitola A3.1.9 „Réva vinná – víno“.

K zásadnímu kvantitativnímu posunu došlo při zpracování kap. A4 „Ekonomické výsledky“, a to v tom smyslu, že byl poprvé předložen Souhrnný zemědělský účet (předběžný odhad ČSÚ za rok 2001) v novém – revidovaném metodickém pojetí, uplatňovaném v zemích EU. Postupuje se tedy v logické návaznosti od SZÚ jako základního nástroje k charakteristice makroekonomické pozice odvětví, na který navazuje představení ekonomických výsledků na bázi výběrového šetření FADN v členění podle podnikatelských forem, velikosti podniků a rozdílných půdně-klimatických podmínek.

Hodnocení ekonomické výkonnosti zemědělských podniků dále pokračovalo. Ekonomické výsledky zemědělských podniků již nejsou interpretovány v rámci obvyklých výrobních oblastí, ale s využitím kategorizace podniků podle jejich příslušnosti k tzv. znevýhodněnému oblastem (LFA). Zpráva 2001 analyzuje hospodářské výsledky v členění na produkční oblasti a ostatní oblasti, které se v metodické návaznosti na Usnesení Rady EK č. 1257/1999 člení na horské a podhorské oblasti, ostatní méně příznivé oblasti a méně produkční oblasti.

Část B dokumentuje další posun v realizaci „Koncepce agrární politiky MZe na období před vstupem ČR do EU“. V souladu se záměry Koncepce došlo v roce 2001 k přechodu z fáze REVITALIZACE do fáze ADAPTACE s významnými dopady na institucionální zabezpečení zemědělské politiky. Ze změn ve struktuře podpor do českého zemědělství jednoznačně vyplývá, že pokračuje dlouhodobá a zesílená orientace agrární – politických nástrojů na podporu mimoprodukčních funkcí a strukturálního rozvoje venkova.

Obdobně jako v předchozích letech představuje tabulková příloha utříděný přehled sociálně-ekonomických a výrobních ukazatelů vycházejících z podkladů ČSÚ, z rezortní statistiky, z výběrového šetření FADN (počet respondentů se dále zvýšil na 1339) a z dalších zdrojů.

Přílohou Zprávy 2001 je samostatná publikace „Výběrové šetření hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství za rok 2001 v síti testovacích podniků FADN CZ“.

V souvislosti se získáváním statistických údajů je třeba poděkovat odboru statistiky zemědělství a lesnictví a dalším útvarům ČSÚ, Ministerstvu životního prostředí ČR, Ministerstvu pro místní rozvoj ČR, Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvu financí ČR, výzkumným ústavům rezortu zemědělství a dalším institucím. Stejně tak zasluhují poděkování všichni respondenti zahrnutí do výběrového šetření FADN, kteří dlouhodobě poskytují nezbytné podklady k propočtům a hodnocení výsledků hospodaření zemědělských podniků.

Číselné údaje Zprávy 2001 jsou uváděny v hodnotách, které byly k dispozici ke 13. dubnu 2002. V řadě případů jde tedy o předběžné údaje, které budou revidovány v následující Zprávě. Stejný postup je uplatněn i pro předběžné údaje Zprávy 2000, které jsou v letošní Zprávě uvedeny v revidovaných hodnotách. V několika případech, v důsledku nově zjištěných skutečností, došlo k revizi i některých starších údajů.

Přehled vydaných „Zelených zpráv“ ČR

1. Zpráva o stavu českého zemědělství 1994	(údaje za rok 1993)
2. Zpráva o stavu českého zemědělství 1995	(údaje za rok 1994)
3. Zpráva o stavu českého zemědělství 1996	(údaje za rok 1995)
4. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1996	(údaje za rok 1996)
5. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997	(údaje za rok 1997)
6. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998	(údaje za rok 1998)
7. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1999	(údaje za rok 1999)
8. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2000	(údaje za rok 2000)
9. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2001	(údaje za rok 2001)

SOUHRN ke Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2001

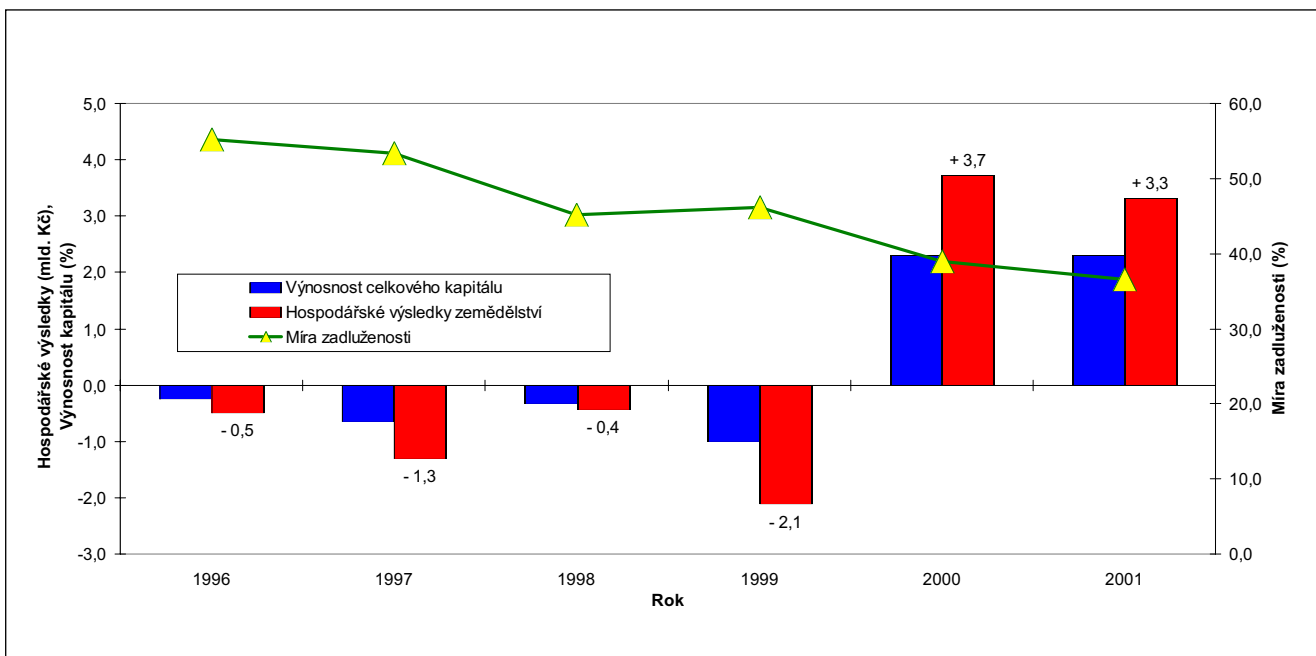
Oživení ekonomiky z předchozích let se v roce 2001 změnilo na rychlejší dynamický rozvoj, než jakého dosahovaly země Evropské unie. Úroveň hrubého domácího produktu ve stálých kupních cenách roku 1995 (HDP) překročila o 2 % dosud nejvyšší úroveň HDP v historii ČR (rok 1989)

Rozhodujícím faktorem dynamického růstu ekonomiky se v roce 2001 stala produktivita práce, ale vztah mezi růstem produktivity práce a růstem reálných mezd se změnil na nepříznivý. Převažujícím činitelem růstu HDP, který v roce 2001 meziročně představoval 3,6 %, se stal nárůst konečné spotřeby domácností (+3,7 %). Nejvýraznější dynamickou složkou růstu HDP byla tvorba hrubého fixního kapitálu, především vlivem přílivu zahraničních investic. Míra inflace se ve srovnání s předchozím rokem zvýšila na 4,7 % a dostala se tak výrazněji nad průměrnou inflaci zemí EU. Míra nezaměstnanosti se meziročně mírně zvýšila (z 8,8 % v roce 2000 na 8,9 % v roce 2001). Stabilita měny se upevnila, kurs koruny se zpevnil jak vůči euru, tak vůči americkému dolaru. Obchodní bilance ČR pokračovala v tendenci ke zhoršení, přičemž o udržení celkové vnější rovnováhy se zasloužil především příliv přímých zahraničních investic. Pasivní saldo státního rozpočtu se prohloubilo, především vlivem pokračujícího a stoupajícího pasiva vyplývajícího z nedostatků transformačních procesů. Nárůst státního dluhu pokračoval ve strmé tendenci, jako důsledek amortizace dluhů převzatých Konsolidační agenturou, resp. Konsolidační bankou. Demografický vývoj nadále pokračoval v depopulačních tendencích. Celková životní úroveň obyvatelstva se zvýšila, přičemž reálné mzdy se zvýšily o 4,1 %. Současně narostla diferenciace vůči sociálně slabším skupinám obyvatelstva.

Zemědělství ČR dosáhlo v roce 2001, obdobně jako v roce 2000, kladný hospodářský výsledek

Zemědělství ČR – hospodářské výsledky, výnosnost podnikání a zadluženost

Pramen: Výběrové šetření FADN, ČSÚ – Souhrnný zemědělský účet

Poznámky: Hospodářské výsledky představují zisk nebo ztrátu před zdaněním vč. dotací provozního charakteru

Výnosnost celkového kapitálu = (hospodářský výsledek za účetní období / celkový kapitál) x 100; jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě

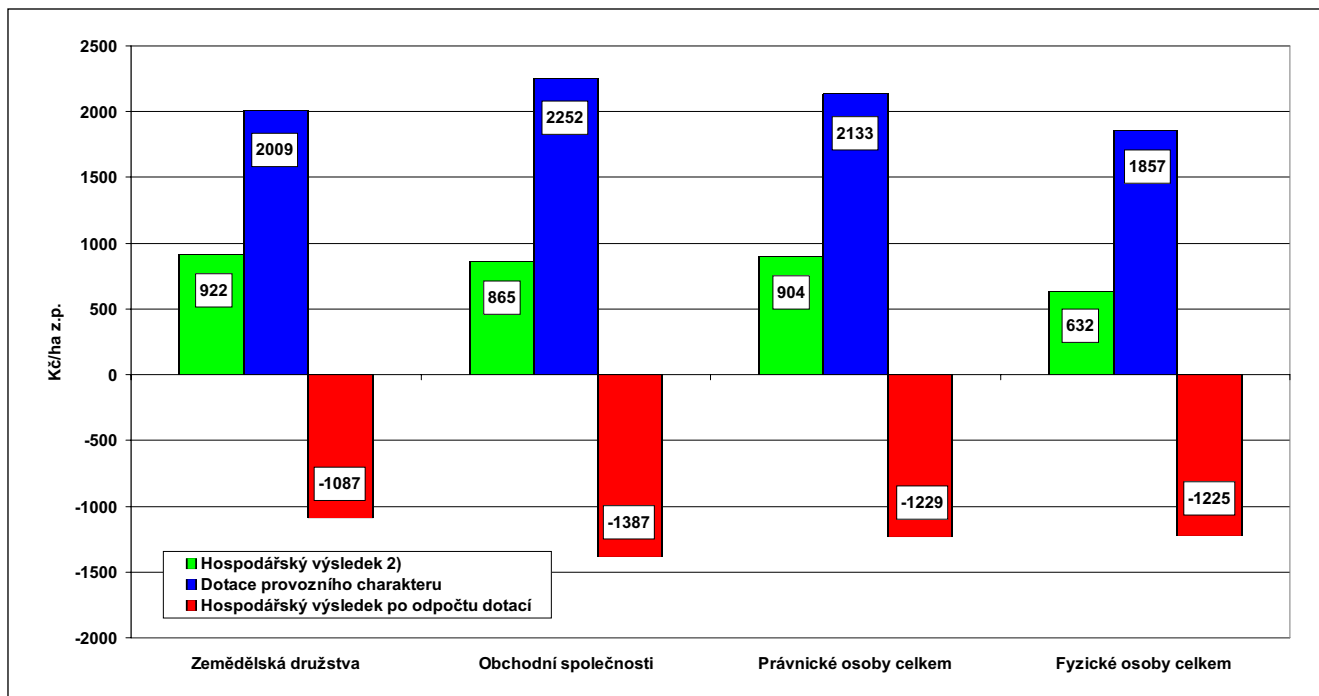
Míra zadluženosti = (cizí kapitál / celkový kapitál) x 100; Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě

Podle výsledků zjištěných výběrovým šetřením FADN CZ a údajů vyplývajících ze Souhrnného zemědělského účtu zpracovaného ČSÚ, představuje odhad hospodářského výsledku za všechny skupiny podnikatelských subjektů, doplněný údaji ČSÚ za specializované podniky (včetně podniků hospodařících bez zemědělské půdy), za souhrn všech jejich činností, zisk ve výši 3,265 mld. Kč. Tento hospodářský výsledek zemědělství za rok 2001 je po hospodářském výsledku za rok 2000, kdy zemědělství dosáhlo zisku 3,716 mld. Kč, druhým nejlepším od roku 1990. Navíc je nutno konstatovat, že tohoto výsledku dosáhlo zemědělství bez vlivu mimořádných událostí a podpor, které částečně ovlivnily hospodářský výsledek v roce 2000 (sucho).

Hospodářské výsledky zemědělských podniků podle jednotlivých podnikatelských forem, dosažené z hektaru obhospodařované zemědělské půdy, vyjádřené průměrem let 2000 a 2001, jsou srovnatelné

Hospodářské výsledky ¹⁾ podle podnikatelských forem – průměr let 2000 a 2001 (Kč/ha z. p.)

Pramen: Výběrové šetření VÚZE (FADN)

Poznámky: 1) Hospodářské výsledky představují zisk nebo ztrátu před zdaněním vč. dotací provozního charakteru

2) U fyzických osob = hospodářské výsledky po započtení osobního důchodu podnikatelů

U zemědělských družstev a obchodních společností došlo v roce 2001 proti roku 2000 k meziročnímu snížení zisku především v důsledku poklesu ostatních provozních výnosů, tzn. zejména tržeb za prodej vlastních služeb z nezemědělské činnosti. Současně také u těchto subjektů pokračoval v roce 2001 pokles tržeb ze zemědělské činnosti při současném zrychlování tempa růstu provozních nákladů.

Meziročního zlepšení hospodářských výsledků podniků fyzických osob v roce 2001 bylo dosaženo především poklesem celkových nákladů. Současně byly hospodářské výsledky ovlivněny i růstem ostatních příjmů v souvislosti s úhradou škod způsobených suchem (zúčtování doplatku z celkového nároku kompenzace roku 2000 do příjmů podniků, které vedou jednoduché účetnictví, v roce 2001).

Zemědělský půdní fond

Výměra zemědělského půdního fondu (ZPF) ČR se v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 významně nezměnila. Zemědělská půda (z. p.) představuje 54,2 % celkové rozlohy ČR. Výměry jednotlivých kultur na z. p. zůstávají na stejné úrovni, největší změnu představuje nárůst TTP v průběhu roku 2001 o 0,5 % (v roce 2000 o 1,14 %). Odhadem 65 % nárůstu TTP bylo stimulováno podporou zatravňování z. p. podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. V roce 2001 bylo přesněno vymezení méně příznivých oblastí (LFA), které tvoří 60,3 % z. p. Podle kategorizace LFA tvoří oblasti se specifickými a ekologickými omezeními 8,4 % z. p. Podíl chráněné půdy dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (velkoplošná a maloplošná ZCHÚ) na celkové výměře ČR činí 16,0 % (ve srovnání s rokem 2000 nedošlo ke změně).

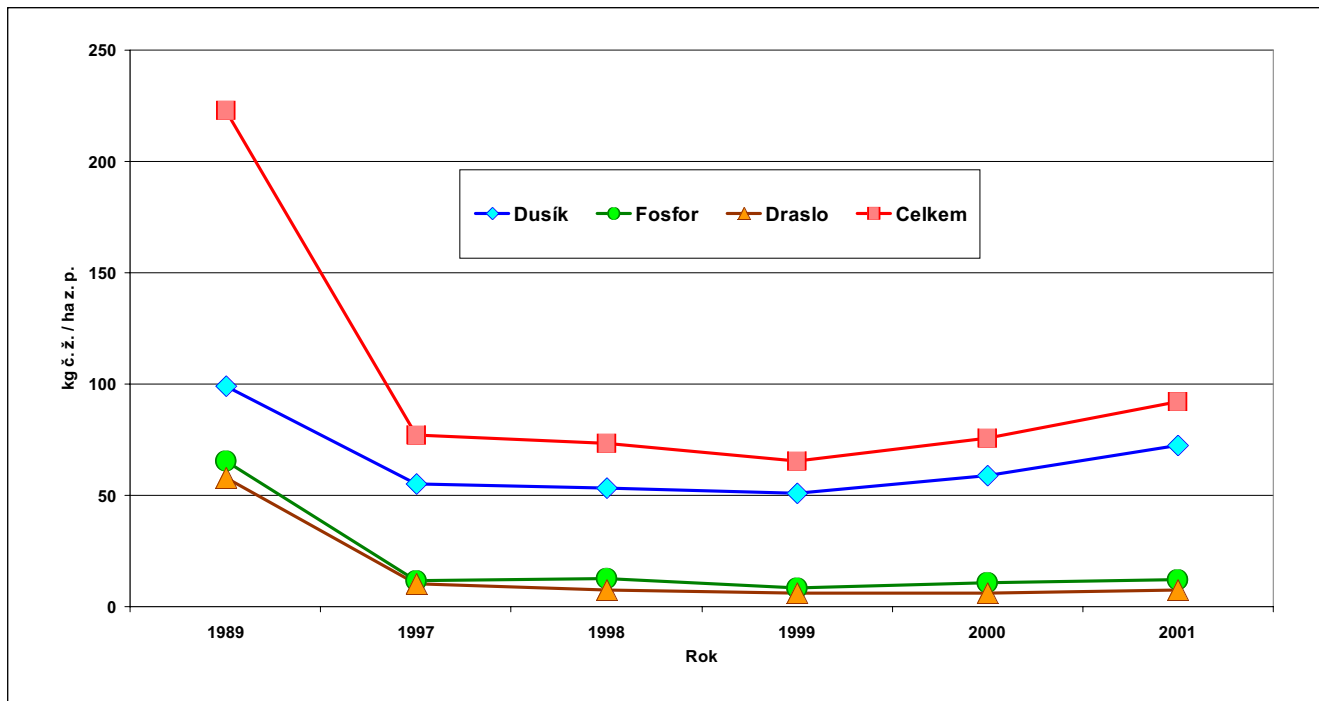
Podíl zemědělské půdy obhospodařované alternativním způsobem v roce 2001 výrazně vzrostl na 5,28 %. Větší část připadá na půdu v ekologickém zemědělství (218,1 tis. ha), což představuje 5,1 % ZPF (v roce 2000 se jednalo o 3,9 % z. p.). V rámci integrovaného zemědělství je obhospodařováno 7680 ha (0,18 % z. p.).

Rozsah negativních jevů na půdě (eroze, nedostatek přístupné vláhy, zasolení, podmáčení, kontaminace půdy rizikovými prvky) zůstává v roce 2001 na stejné úrovni jako v předešlých letech. Největším rizikem degradace půd je eroze (především vodní), kterou je potenciálně ohroženo přibližně 50 % z. p. Rovněž výměra hospodářsky nevyužívané půdy zůstala v roce 2001 na úrovni předchozích let (odhaduje se na cca 7,0 % z. p.).

V roce 2001 dosáhla spotřeba hnojiv (NPK) 92,2 kg č. ž./ha, což je proti roku 2000 zvýšení o 21,5 %. Spotřeba přípravků na ochranu rostlin zůstává na stejné úrovni (0,98 kg účinných látek POR/ha z. p.).

Podle posledních dostupných údajů z roku 2000 se proti roku 1999 zvýšil podíl nevyhovujících vzorků v případě analýz na amonné ionty a CHSKMn, v případě dusičnanů a ropných látek podíl klesl. Podíl havarijního znečištění vod pocházejícího ze zemědělství evidovaného na ČIŽP nezaznamenal ve srovnání s rokem 2000 výraznou změnu – 9,2 % (8,9 % v roce 2000).

Aplikace průmyslových hnojiv (kg č. ž./ha z. p.)

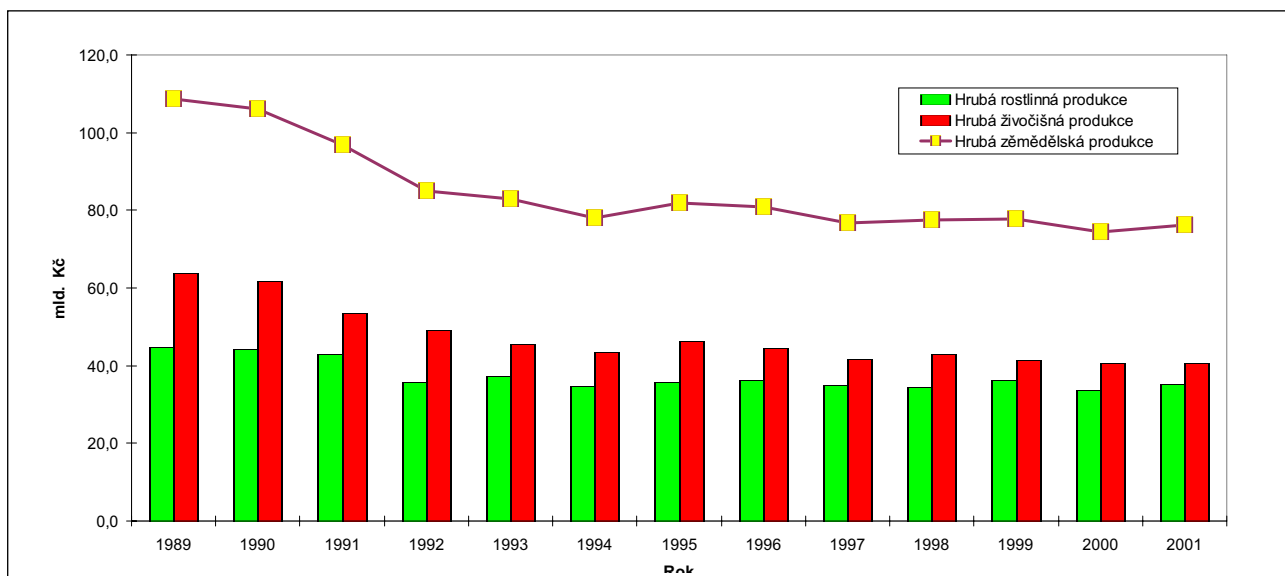
Pramen: Ročenky životního prostředí ČR

Hrubá zemědělská produkce ve stálých cenách roku 1989 v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 mírně vzrostla

Hrubá zemědělská produkce (HZP) ve stálých cenách roku 1989 dosáhla v roce 2001 celkové hodnoty 76,1 mld. Kč a v porovnání s rokem 2000 vzrostla o 2,5 %. Meziroční růst HZP byl ovlivněn především růstem hrubé rostlinné produkce (o 5,1 %), přičemž růst hrubé živočišné produkce byl minimální (o 0,25 %). Objem HZP v roce 2001 představoval 70,1 % jejího objemu v roce 1989. U hrubé rostlinné produkce činil tento objem 79,2 % a u hrubé živočišné produkce 63,7 % objemu roku 1989.

Vývoj objemu hrubé zemědělské produkce v letech 1989 až 2001

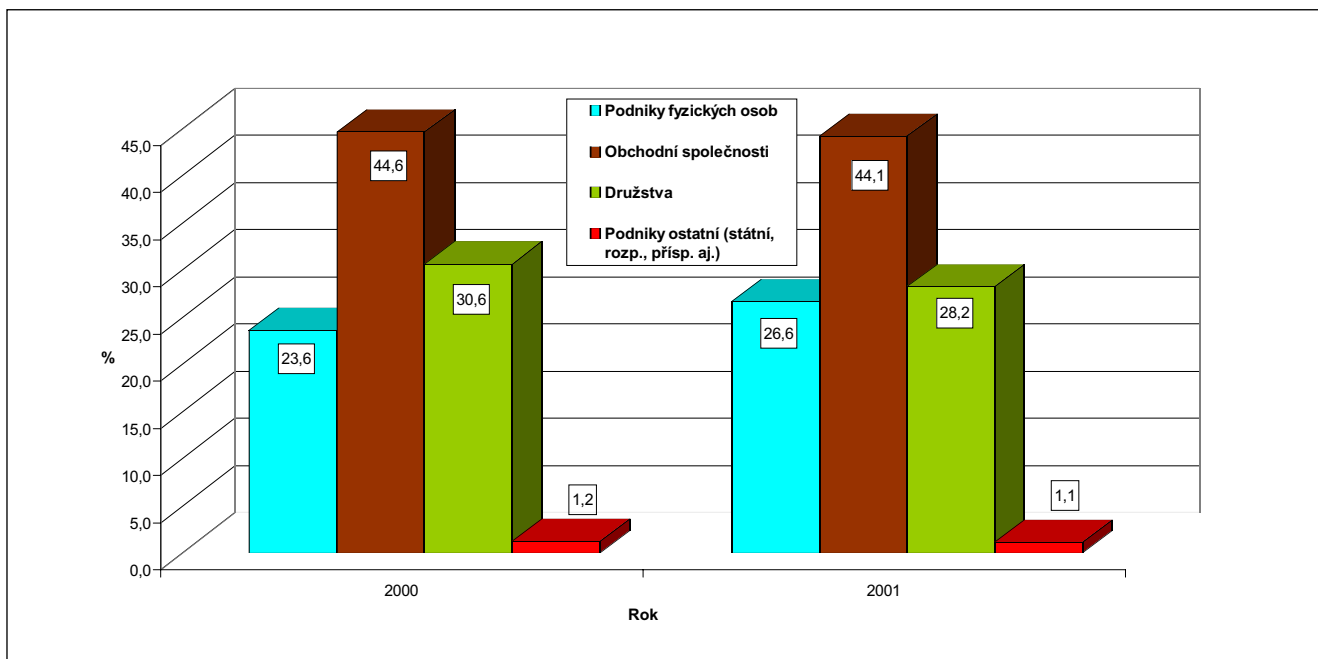
Pramen: ČSÚ

Poznámka: Hrubá zemědělská produkce je vyjádřena ve stálých cenách roku 1989

Vývoj podnikatelské struktury zemědělství podle výměry obhospodařované zemědělské půdy byl v roce 2001 charakterizován růstem podílu podniků fyzických osob a poklesem podílu zemědělských družstev a obchodních společností

Podnikatelská struktura na zemědělské půdě v letech 2000 a 2001

Pramen: ČSÚ – zemědělský registr

Podle údajů zemědělského registru ČSÚ došlo v roce 2001 (stav k 31. 12.) ve srovnání s předchozím rokem k dalšímu poklesu podílu zemědělských družstev (o 2,4 %) na celkové obhospodařované zemědělské půdě (3 682 022 ha). Proti předchozímu období, kdy docházelo k růstu podílu obchodních společností, došlo v roce 2001 k růstu podílu podniků fyzických osob (o 3 %), přičemž podíl obchodních společností po dlouhém období růstu v roce 2001 mírně poklesl (o 0,5 %).

Vyřizování restitučních nároků v zemědělství v roce 2001 nadále pokračovalo

Vyřizování uplatněných restitučních nároků v zemědělství, vyjádřené zejména ukazateli počtu ukončených nebo téměř ukončených restitučních případů a počtu vydaných správních rozhodnutí, v roce 2001 dále pokračovalo. K 31. 12. 2001 bylo ukončeno nebo téměř ukončeno 97,9 % restitučních případů, proti 97,3 % k 31. 12. 2000. V rámci správních řízení do konce roku 2001 bylo rozhodnuto o 1 619 409 ha zemědělské a lesní půdy. Z toho bylo skutečně vydáno 1 268 958 ha, nevydáno s nárokem na náhradu prostřednictvím Pozemkového fondu ČR bylo 120 086 ha. Negativní rozhodnutí pozemkových úřadů se týkalo 230 365 ha.

Privatizace státních statků a obdobných státních podniků hospodařících na zemědělské půdě byla v roce 2001 téměř ukončena. Podíl majetku v realizovaných privatizačních projektech činil k 31. 12. 2001 již 98,56 % z celkové hodnoty majetku zahrnutého do zakladatelských privatizačních projektů.

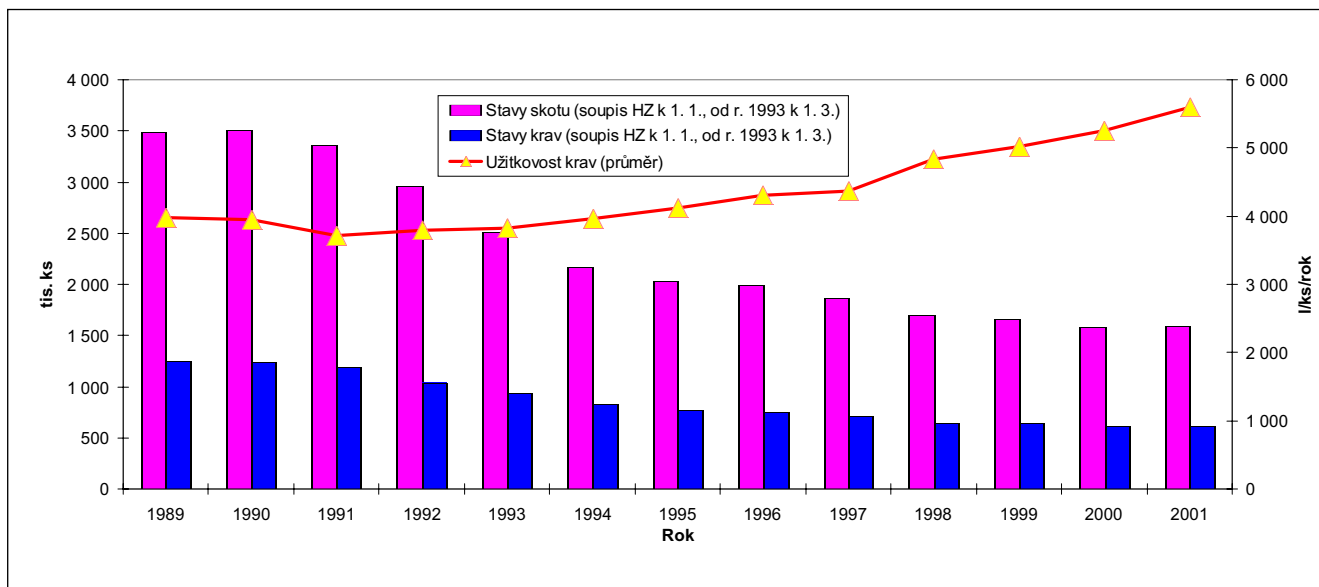
Ve struktuře osevních a sklizňových ploch se snížil podíl obilovin, brambor, luskovin a zeleniny, při současném růstu ploch cukrovky a řepky, meziročně došlo k dalšímu mírnému poklesu stavů skotu i prasat

Návazně na klimatické podmínky a vývoj na agrárním trhu došlo v roce 2001 ke změnám struktury rostlinné výroby. Ve srovnání s rokem 2000 se zvýšila produkce obilovin celkem (o 13,7 %), cukrovky (o 25,6 %), řepky (o 15,3 %), luskovin (o 7,7 %) a chmele (o 34,7 %). Naopak poklesla produkce brambor (o 23,4 %) a zeleniny (o 12,6 %). Zvýšení produkce bylo u cukrovky realizováno především zvýšením osevních ploch (o 26,3 %), při mírně nižším hektarovém výnosu proti roku 2000 (o 0,9 %). Růst produkce řepky byl dosažen jak růstem osevních ploch (o 5,8 %), tak zvýšeným hektarovým výnosem (o 8,8 %). U obilovin a luskovin byl růst produkce dosažen meziročním růstem hektarového výnosu při současném poklesu osevních ploch (o 1,3 %, resp. o 5,4 %). U chmele byl nárůst produkce dosažen pouze růstem hektarového výnosu (o 34,7 %). Pokles produkce brambor byl v plné míře způsoben poklesem osevních ploch (o 21,5 %).

Ke strukturálním změnám došlo rovněž v živočišné výrobě, což se odráží i ve vývoji stavů hospodářských zvířat. V roce 2001 došlo, v porovnání s rokem 2000, k poklesu stavů skotu o 4 %, dojených krav o 2,5 % při současném růstu jejich užitkovosti o 6,4 %. Produkce hovězího masa a užitkovost skotu ve výkrmu se proti roku 2000 prakticky nezměnily, i když odbyt byl negativně ovlivněn zjištěnými případy BSE. Produkce vepřového masa zůstala v roce 2001 na úrovni roku 2000 při současném mírném

poklesu stavů prasat (o 0,8 %) a růstu užitkovosti (o 3,1 %). Především v důsledku růstu poptávky došlo v roce 2001 k meziročnímu nárůstu produkce drůbežního masa (o 6,2 %).

Vývoj stavů skotu, stavů krav a jejich užitkovosti

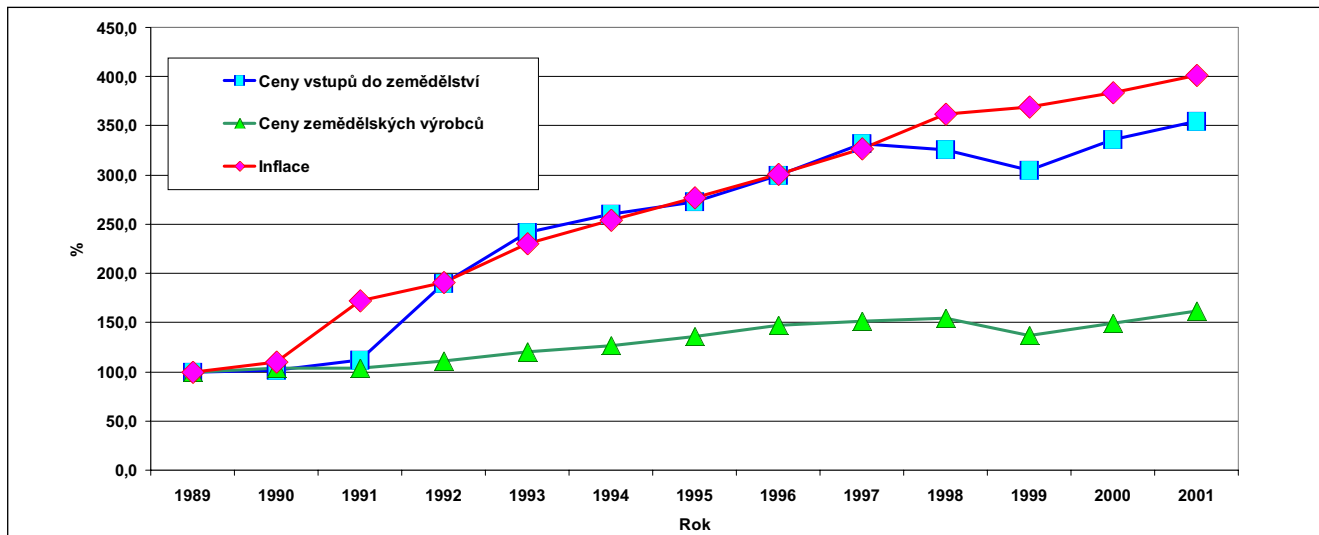

Pramen: ČSÚ, MZe - situační a výhledová zpráva Mléko

V roce 2001 došlo k rychlejšímu růstu cen zemědělských výrobců než nárůstu cen vstupů do zemědělství, což znamenalo, že došlo, obdobně jako v roce 2000, k uzavírání „cenových nůžek“

Vývoj indexů cen zemědělských výrobců, cen vstupů do zemědělství a inflace (index 1989 = 100)

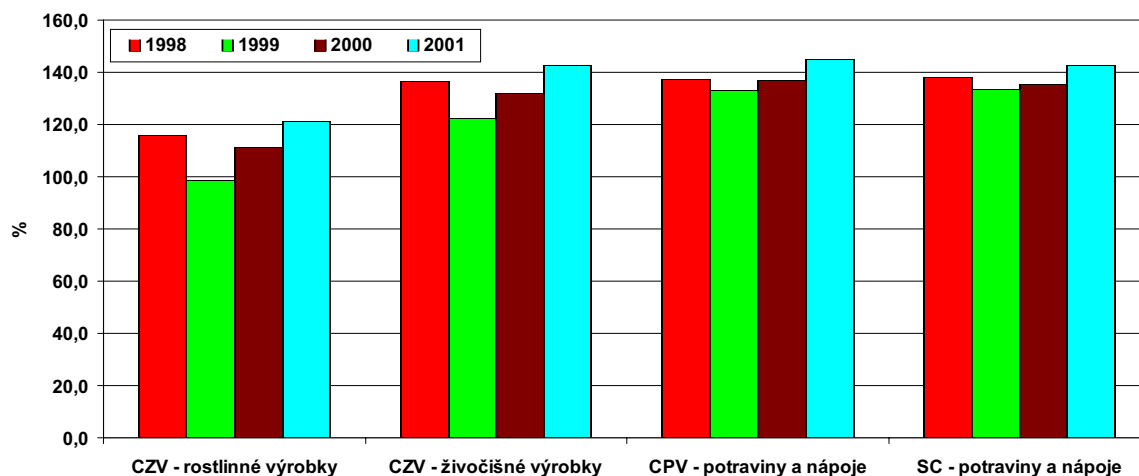
Pramen: ČSÚ, VÚZE

V roce 2001 došlo, podle údajů ČSÚ, k meziročnímu růstu cen zemědělských výrobců (CZV) o 8,4 %. Meziročně vzrostly jak CZV rostlinné produkce (o 9,3 %), tak CZV živočišné produkce (o 8,0 %).

Ceny celkových vstupů do zemědělství v roce 2001 rovněž meziročně stouply, avšak pouze o 5,4 %, což znamená, že nedosáhly nárůstu CZV a „cenové nůžky“ mezi vývojem CZV a cen vstupů do zemědělství se mírně uzavíraly. Meziročně došlo k nárůstu cen u většiny sledovaných vstupů do zemědělství (především meziroční indexy: služby pro zemědělství 104,4 %, náhradní díly 104,2 %, zemědělské stroje 102,4 %, elektrická energie 105,8 %), zejména pak u nakupovaných krmiv (meziroční index 114,5 %). K meziročnímu poklesu došlo především u cen PHM, tento pokles byl však natolik významný (meziroční index 84,8 %), že kompenzoval uvedený výrazný nárůst cen nakupovaných krmiv.

V roce 2001 došlo k dalšímu meziročnímu nárůstu cen průmyslových výrobců (CPV) a spotřebitelských cen (SC) potravin a nápojů. U CPV potravin a nápojů tento meziroční růst představoval 6,1 % a u SC potravin a nápojů činil 5,1 %. Tento vývoj ovlivnil i vývoj míry inflace v roce 2001, která dosáhla meziročního nárůstu 4,7 %.

Vývoj indexů cen zemědělských výrobců (CZV), cen průmyslových výrobců (CPV) a spotřebitelských cen (SC) v období let 1996 až 2001 (index 1993 = 100)

Pramen: ČSÚ, VÚZE

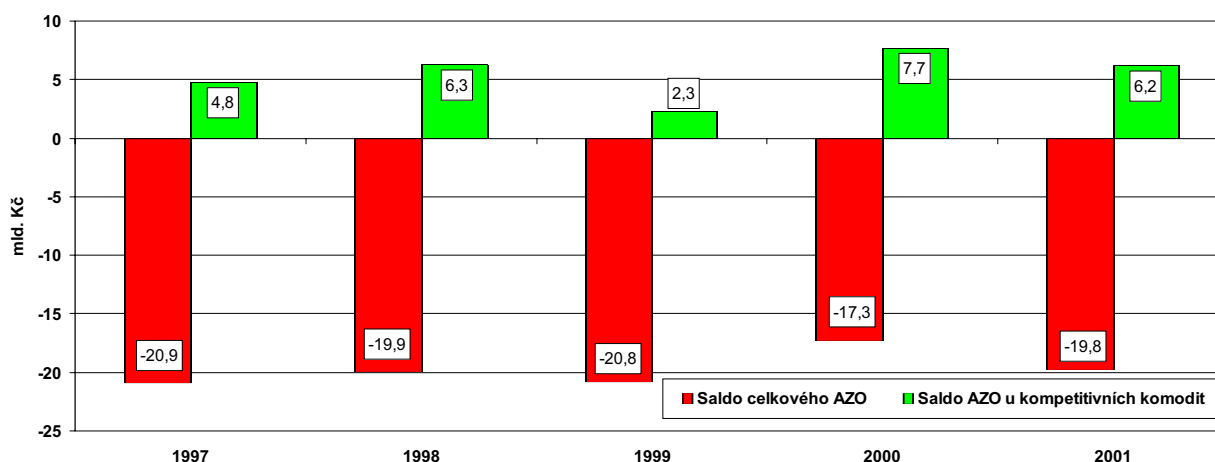
Pasivní saldo agrárního zahraničního obchodu se v roce 2001 zvýšilo (o 14,6 %), především v důsledku poklesu vývozu do zemí SNS a EFTA a růstu dovozů ze zemí s vyspělou tržní ekonomikou

Celkový obrat agrárního zahraničního obchodu (AZO) se v roce 2001 zvýšil meziročně o 6008,7 mil. Kč, tj. o 5,3 %, především v důsledku přírůstku dovozu o 4265,2 mil. Kč (o 6,6 %). Souběžné zvýšení celkového agrárního vývozu činilo pouze 1743,5 mil. Kč (3,7 %). Výsledkem těchto změn bylo prohloubení celkové pasivní bilance AZO o 2521,7 mil. Kč, tj. o 14,6 %. Podíl schodku bilance AZO na celkové pasivní obchodní bilanci ČR stoupl meziročně o 3,1 procentního bodu. Uvedené výsledky byly v roce 2001 do značné míry ovlivněny zvýšením celkového obratu v rámci zušlechťovacího styku o 3016,4 mil. Kč (o 24,2 %).

Z hlediska teritoriální skladby AZO došlo v roce 2001 k největšímu meziročnímu nárůstu vývozu do rozvojových zemí (+46,8 %) a v rámci zemí CEFTA na Slovensko (+22,2 %). Naopak vývoz výrazně poklesl do zemí SNS (-58,9 %) a do zemí EFTA (-10,6 %). Agrární dovozy meziročně nejvíce vzrostly z ostatních zemí s vyspělou tržní ekonomikou (+9,9 %), ze zemí EU (+7,6 %) a ze Slovenska (+7,7 %). Nejvýznamnějšími dovozními partnery ČR v roce 2001 byly členské státy EU (51,4 % celkového agrárního dovozu), země CEFTA (22,4 %, z toho Slovensko 10,1 %) a rozvojové země (17,9 %).

Z hlediska komoditní skladby AZO zůstaly v roce 2001 nejvýznamnějšími agregacemi agrárního vývozu: mléko a mléčné výrobky, nápoje a lihoviny a olejnatá semena a plody. Zbožová struktura agrárního dovozu do ČR je oproti vývozu podstatně diferencovanější, avšak meziroční změny hodnot dovozu jednotlivých zbožových skupin byly v roce 2001 minimální. Dlouhodobě jsou rozhodujícími dovozními agregacemi ovoce a ořechy, zbytky a odpady v potravinářském průmyslu – krmiva, různé potravinové přípravky, zelenina a hlízy, přípravky z obilí a nápoje a lihoviny.

Vývoj salda celkového agrárního zahraničního obchodu (AZO) a salda AZO kompetitivními *) komoditami v letech 1997 až 2001

Pramen: Celní statistika

Poznámka: *) Kompetitivní komodity = Agrární komodity produkované v ČR za účelem tržní produkce

Ekonomický rozměr zemědělství

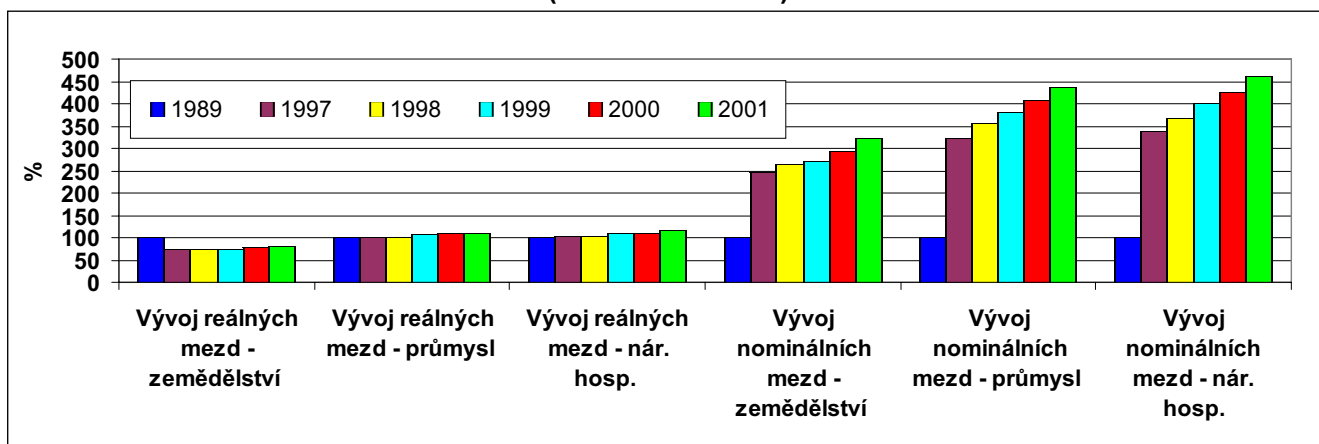
K charakteristice ekonomického rozměru zemědělství ve vztahu k národnímu hospodářství se užívá ukazatel podílu přidané hodnoty v odvětví na přidané hodnotě v celém národním hospodářství, uváděném také jako podíl zemědělství na HDP. Za rok 2001 dosáhl v ČR podíl zemědělství na HDP podle SZÚ hodnoty 1,88 %. V EU 15 za rok 2000 dosáhl obdobný ukazatel hodnoty 1,8 %. V tomto globálním údaji je tedy ČR srovnatelná s EU, avšak při větším vynaložení zdrojů. V ostatních kandidátských zemích dosahuje podíl zemědělství na HDP ve Slovinsku 3,2 %, v Polsku 3,3 % a v Maďarsku dokonce 4,5 %.

Mzdová disparita zaměstnanců v zemědělství se, i přes zvýšení tempa růstu nominálních i reálných mezd v roce 2001, v dlouhodobém trendu vůči průmyslu a národnímu hospodářství významně nezlepšuje

Průměrné nominální mzdy v národním hospodářství (NH) se v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 zvýšily o 8,5 % a průměrná měsíční mzda dosáhla úrovně 14 642 Kč. V průmyslu představovalo zvýšení nominální mzdy 7,1 % a průměrná měsíční mzda dosáhla úrovně 14 542 Kč. Meziroční zvýšení nominálních mezd v zemědělství činilo 10 % a byla dosažena průměrná měsíční mzda 11 148 Kč. V zemědělství tak v roce 2001 pokračovalo rychlejší tempo meziročních nárůstů nominálních mezd vůči průmyslu a NH celkem, započaté v roce 2000. Toto relativní zlepšení však bylo příliš mírné na to, aby došlo i k významnému snížení absolutního rozdílu při srovnání s průmyslem a NH. Tento rozdíl se v meziročním porovnání dokonce vůči NH mírně zvýšil (o 137 Kč), přičemž celkově vůči průmyslu v roce 2001 činil 3394 Kč a vůči NH 3494 Kč. Obdobný vývoj jako u nominálních mezd proběhl i u mezd reálných. Mírné zlepšení v roce 2001 nemohlo podstatně ovlivnit celkově nepříznivou úroveň reálných mezd v zemědělství, které jsou o 19,6 % pod úrovní roku 1989, zatímco průmysl a NH dosáhly úrovně roku 1989 již před několika lety a nyní ji překračují v průměru o 13 %.

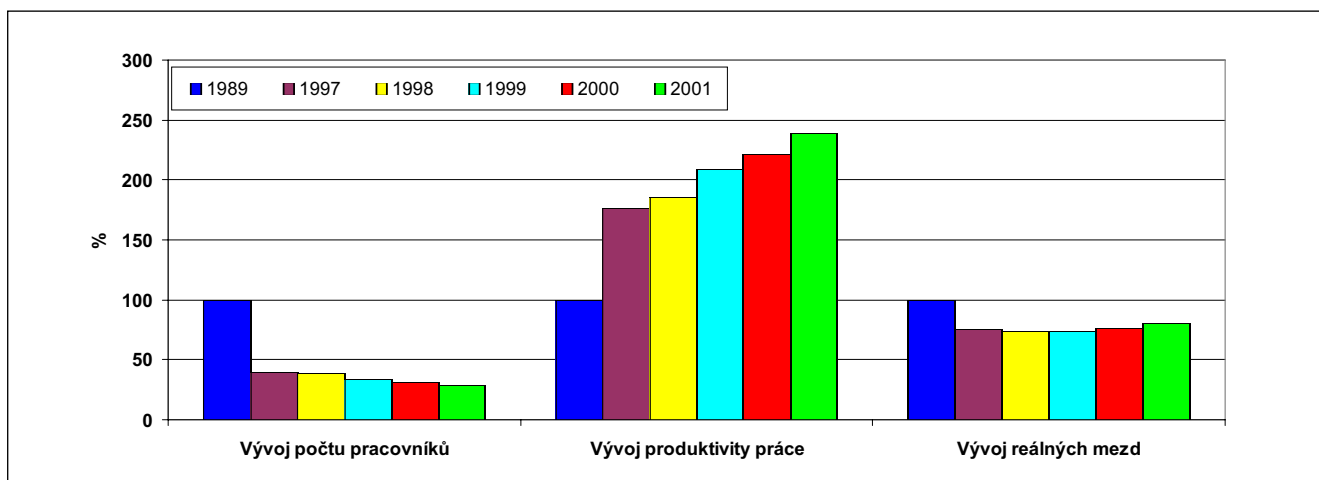
Porovnání vývoje nominálních a reálných mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství (index 1989 = 100)

Pramen: ČSÚ

Poznámka: Vývoj mezd v zemědělství = bez podnikatelských subjektů fyzických osob, služeb a myslivosti

Vývoj počtů pracovníků, reálných mezd a produktivity práce v zemědělství (index 1989 = 100)

Pramen: ČSÚ

Poznámky: Produktivita práce = hrubá zemědělská produkce ve stálých cenách roku 1989 na 1 pracovníka

Pracovníci = průměrný evidenční počet pracovníků podle výkaznictví zaměstnanosti a mezd ČSÚ

V roce 2001 pokračoval v ČR dynamický nárůst podílu zastoupení ekologicky obhospodařovaných ploch, jejichž rozsah je zcela srovnatelný se zeměmi EU

K 31. 12. 2001 hospodařilo 654 zemědělských subjektů na ekologických farmách o celkové výměře 218 tis. ha, tj. na 5,1 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR (průměr EU představuje přibližně 3 %).

Plochy obhospodařované v systému ekologického zemědělství v ČR trvale dynamicky narůstají. Ve srovnání s rokem 2000 se jedná o nárůst o 31,3 %.

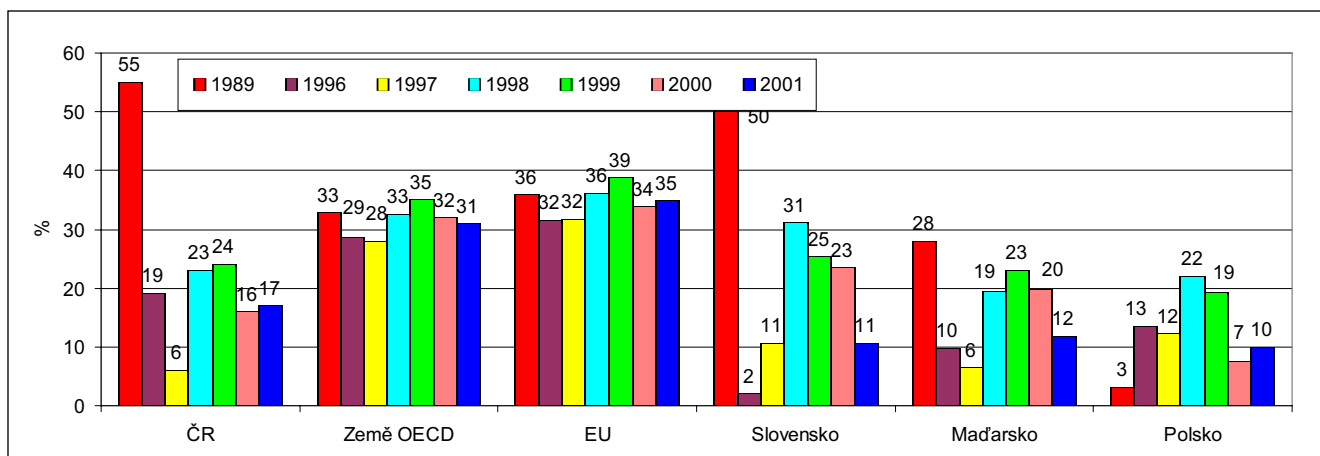
Struktura ekologického zemědělského půdního fondu je charakterizována převahou trvalých travních porostů (89,7 %) nad ornou půdou (8,8 %), přičemž trvalé kultury a ostatní plochy představují pouze 0,4 %, resp. 1,1 % z tohoto půdního fondu. Důsledkem převahy TTP je vysoká produkce biohovězího masa, které se již několik let prodává v sítích supermarketů.

Ukazatel odhadu produkčních podpor v roce 2001 meziročně mírně vzrostl, avšak celkově zůstává nadále hluboko pod úrovní průměru EU a OECD

Podpory vyjádřené podílem odhadu produkčních podpor (% OPP dle metodiky OECD) se v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 mírně zvýšily z 16 % v roce 2000 (revidovaný údaj) na 17 % v roce 2001 (předběžný údaj), přesto ČR nadále patří k zemím s relativně nízkou úrovní produkčních podpor. V rámci zemí OECD a v rámci zemí EU, kde je ukazatel OPP dlouhodobě vysoký, došlo pouze k jeho mírným meziročním změnám (viz graf). U ostatních srovnávaných zemí (Slovensko, Maďarsko, Polsko) došlo v roce 2001 k výraznému meziročnímu snížení ukazatele OPP.

Vývoj ukazatele OPP (odhad produkčních podpor) ČR v letech 1989

a 1996 až 2001 a jeho mezinárodní porovnání (v %)

Pramen: VÚZE

Poznámka: Hodnoty OPP jsou OECD každoročně revidovány a přepočteny

Hospodářský výsledek a nákladová rentabilita v potravinářském sektoru se v roce 2001 opět zlepšila

Obdobně jako v předchozím roce vykázal v roce 2001 potravinářský průmysl jako celek zlepšení souhrnných ekonomických ukazatelů. Hospodářský výsledek před zdaněním, vyjádřený jako podíl z celkových výnosů, se zvýšil z 2,53 % (revidovaný údaj) v roce 2000 na 3,91 % v roce 2001. Ke zlepšení hospodářského výsledku přispěl především růst výkonů (meziročně o 8,2 %) při současném meziročním poklesu nákladů, a to především v oblasti odpisů investičního majetku (o 2,2 %), nákladových úroků (o 15,4 %) a ostatních nákladů (o 41,7 %). U ostatních nákladových položek (výkonová spotřeba, náklady na prodané zboží a osobní náklady) došlo k meziročnímu nárůstu v průměru o přibližně 9 %.

Hrubá nákladová rentabilita (ze zisku před zdaněním) se meziročně významně zlepšila z 2,60 % (revidovaný údaj) v roce 2000 na 4,06 % v roce 2001. Čistá nákladová rentabilita (ze zisku po zdanění) se rovněž meziročně zlepšila z 1,35 % (revidovaný údaj) v roce 2000 na 2,51 % v roce 2001.

Celkové výdaje z rozpočtu MZe na podporu zemědělství vzrostly v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 o 7,3 %

MZe v roce 2001 zajišťovalo ze své rozpočtové kapitoly zemědělskou politiku státu, a to na základě nařízení vlády a v rámci dotačních titulů podle Zásad MZe (č.j.: 2319/2001-7010) a navazujících opatření MZe. Legislativním základem podpůrných progra-

mů i dotačních titulů je zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Podpůrné programy na rok 2001 schválila PSP ČR při schvalování zákona o státním rozpočtu pro rok 2001.

Celkové výdaje z rozpočtu MZe na podporu zemědělství se v roce 2001 meziročně zvýšily o 7,3 %, avšak došlo k přeskupení podpor podle zdrojů (dotace MZe, podpory podle nařízení vlády apod.). Samotné dotace se snížily o 32,2 % a také podpory podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. (v roce 2000 podle nařízení vlády č. 344/1999 Sb.) poklesly meziročně o 22 %, avšak především v důsledku přesunu podpor na údržbu orné půdy prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF). Při zahrnutí těchto podpor vyplacených SZIF v roce 2001 (plateb za ornou půdu uvedenou do klidu a kompenzačních plateb za ostatní ornou půdu neuvedenou do klidu) ve výši 1646 mil. Kč dosáhly celkové podpory na údržbu zemědělských pozemků v roce 2001 výše 3394 mil. Kč, což představuje meziroční zvýšení o 2,6 %. V oblasti podpor na údržbu zemědělských pozemků však došlo od roku 2001 k zásadní změně, zejména novým vymezením méně příznivých oblastí (LFA) a vyplácením podpor na výměru skutečných travních porostů. Významnou změnou je zavedení podpory mladých zemědělců (v roce 2001 vyplaceno v rámci dotací MZe celkem 117 mil. Kč).

V roce 2001 bylo dokončeno profinancování podpor podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb., na kompenzaci následků sucha v roce 2000 (podniky právnických a fyzických osob s podvojným účetnictvím – příjemci podpor – nároky na tyto podpory účetně uzavřely již v roce 2000).

Celkové výdaje z rozpočtu MZe na podporu zemědělství (mil. Kč)

Druh podpory	2000	2001	Meziroční index (%)
Podpůrné dotační programy dle Zásad MZe celkem	3 732	2 531	67,8
v tom: Podpora obnovy vinných, chmelnic a ovocných sadů	174	228	131,0
Podpora včelařství ¹⁾	80	0	x
Podpora pěstování lnu ¹⁾	30	0	x
Podpora chovu dojníc	182	181	99,2
Podpora pastevního odchovu zvířat	587	473	80,6
Podpora zavlažování zemědělských kultur a plodin	0	23	x
Podpora využívání ekologických paliv	1 129	598	53,0
Podpora produkce bramborového a pšeničného škrobu ¹⁾	33	0	x
Podpora pěstování sladovnického ječmene	116	0	x
Podpora udržení a zlepšení genetického potenciálu hospodářských zvířat, osiv a sadby	438	387	88,4
Podpora ozdravování polních a speciálních plodin	36	232	644,4
Podpora chovu starokladubského koně	35	35	100,0
Podpora udržování genových zdrojů	34	33	97,1
Podpora mladých zemědělců	0	117	x
Nárazový fond – zmírnění ekonomické újmy chovatelů	62	127	204,8
Podpora poradenství a vzdělávání vč. zavádění programu SAPARD	48	54	112,5
Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	11	22	200,0
Podpora evropské integrace nevládních organizací	0	6	x
Podpora spotřeby mléka (školní mléko) ¹⁾	29	11	37,9
Podpora sledování produkce mléka	358	0	x
Zmírnění škod (sucho)	350	0	x
Slintavka a kulhavka	0	4	x
Podpory podle nařízení vlády (č. 344/1999 Sb. a č. 505/2000 Sb.) celkem	3 679	2 868	78,0
v tom: Zalesnění a založení porostů rychlerostoucích dřevin	77	70	90,9
Údržba zemědělských pozemků	3 307	1 748	52,9
Údržba travních porostů pastevním chovem zvířat	0	761	x
Podpora včelařství ¹⁾	0	80	x
Ekologické zemědělství (vyrovnání ztrát)	89	168	188,8
Vápnění zemědělské půdy	7	16	228,6
Hnojení orné půdy organickými hnojivy	75	0	x
Zatravnění	39	23	59,0
Založení prvků ÚSES a odbahnění rybníků	85	2	2,4
Podpory na odbahnění podle Zásad MZe č.j. 3553/2001-6000	0	88	x
Podpory podle nařízení vlády č. 359/2000 Sb. (masný skot, ovce)	219	0	x
v tom: Krávy bez tržní produkce mléka	183	0	x
Ovce	36	0	x
Podpory podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb. (sucho) celkem	850	4 139	486,9
Rozpočtové opatření na podporu zalesňování	0	30	x
Výdaje na vědu a výzkum	441	475	107,7
Výdaje na učňovské školství	1 676	1 197	71,4
Národní program konzervace genetického potenciálu	21	22	104,8
Ostatní výdaje z rozpočtu MZe (servisní činnosti pro MZe, propagace a kontrola ekologického zemědělství, povodně ad.)	232	288	124,1
Výdaje z rozpočtu MZe na zemědělství CELKEM	10 850	11 638	107,3

Součástí zemědělské politiky jsou také výdaje MZe na učňovské školství, příspěvky na servisní činnosti pro centrální orgány, granty na výzkumné projekty prostřednictvím Národní agentury pro zemědělský výzkum a další výdaje.

Pramen: MZe - Analýza realizace dotační politiky za rok 2000 a 2001, VÚZE

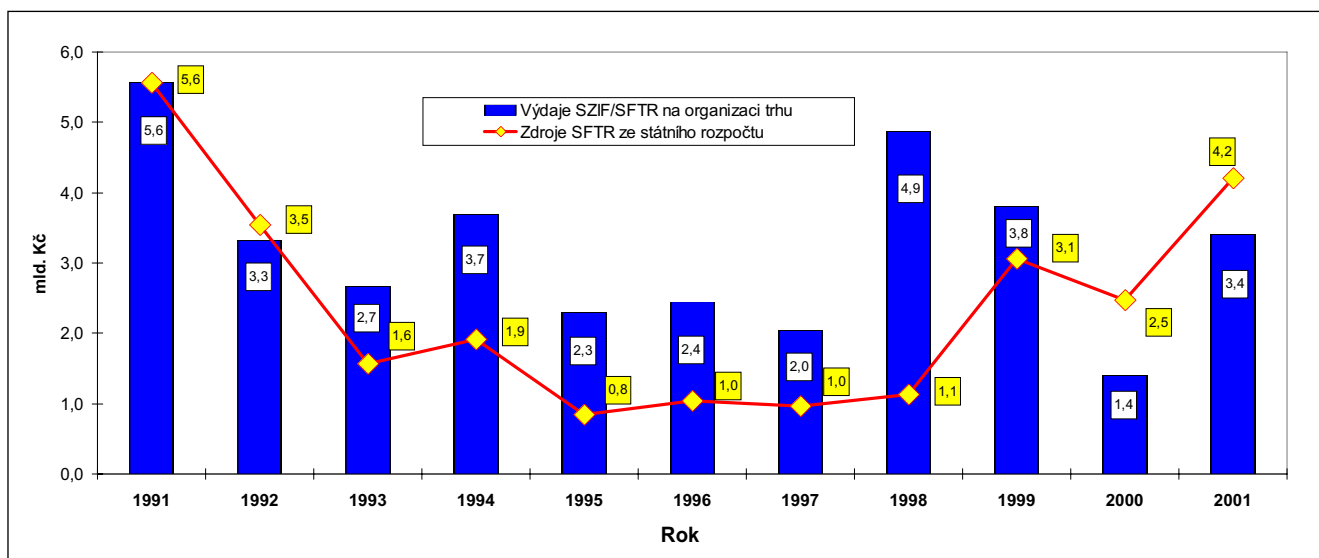
Poznámka: *) U takto označených podpůrných dotačních programů došlo k přesunům podpor z hlediska zdrojů – viz text

Výdaje SZIF na organizaci agrárního trhu v roce 2001 se meziročně výrazně zvýšily (o 142,9 %) a zdroje SZIF ze státního rozpočtu se meziročně rovněž zvýšily, a to o 68 %

Organizace trhu byla v roce 2001 zabezpečována v souladu se zákonem č. 256/2000 Sb., o SZIF, a navazujícími nařízeními vlády pro příslušné zemědělské a potravinářské komodity a další směry podpor. Po výrazném poklesu celkových výdajů SZIF na organizaci trhu v roce 2000 (proti roku 1999 o 36,8 %) se objem výdajů v roce 2001 meziročně výrazně zvýšil především v důsledku zavedení systému kvót na mléko, podpor školního mléka a podpor za uvedení půdy do klidu.

Nově byly v roce 2001 podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb. stanoveny podmínky pro kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky vypěstované na půdě uváděné do klidu (v roce 2001 vyplaceno 1709 mil. Kč). Do působnosti SZIF byly také převedeny kompenzační platby podle nařízení vlády č. 445/2000 Sb., o stanovení produkčních kvót mléka (v roce 2001 vyplaceno 76 mil. Kč), podpory ke zvýšení spotřeby mléka podle nařízení vlády č. 91/2001 Sb. (v roce 2001 celkem 19,3 mil. Kč; kromě toho bylo na tento účel vyplaceno v roce 2001 z prostředků MZe 10,6 mil. Kč), podpory výroby škrobu podle nařízení vlády č. 175/2001 Sb. (v roce 2001 vyplaceno 14 mil. Kč) a administrace produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/2002 až 2004/2005 na základě nařízení vlády č. 114/2001 Sb. Opatření směřovala k dalšímu sblížení systému organizace trhu s EU a zároveň ke zvýšení efektivity vynaložených státních prostředků.

K zásadním změnám došlo ve struktuře výdajů především v důsledku zavedení kompenzačních podpor a poklesu splátek úvěrů, při nezahájení intervenčních nákupů.

Pramen: SFTR (SZIF)

Poznámky:

- Zdroje SZIF (SFTR) ze státního rozpočtu a ostatních zdrojů jsou uvedeny bez dotací na správní výdaje SZIF (SFTR), bez tržeb z prodeje nakoupených výrobků, poskytnutých úvěrů od bank a ostatních příjmů
- Výdaje SZIF (SFTR) na organizaci agrárního trhu jsou uvedeny bez splátek úvěrů, úroků z úvěrů, odvodů DPH, správních a ostatních výdajů

Výdaje SZIF (SFTR) na organizaci agrárního trhu a dotace SZIF (SFTR) ze státního rozpočtu a ostatních zdrojů v letech 1991 až 2001

PGRLF v roce 2001, ve srovnání s rokem 2000, zvýšil objem podpory bankovních úvěrů pro zemědělce o 20 % a garance poskytované k úvěrům o téměř 22 %

V roce 2001 podpořil PGRLF bankovní úvěry pro zemědělce ve výši 6369 mil. Kč, přičemž v roce 2000 činil objem této podpory 5296 mil. Kč (revidovaný údaj). Od počátku činnosti PGRLF v roce 1994 do 31. 12. 2001 dosáhl objem podporovaných úvěrů 74 519 mil. Kč.

K bankovním úvěrům poskytl PGRLF v roce 2001 garance ve výši 1129 mil. Kč (v roce 2000 objem těchto garancí představoval 927 mil. Kč), to znamená, že v roce 2001 garantoval 17,27 % (17,39 % v roce 2000) jistiny všech úvěrů.

V roce 2001 byly otevřeny podpůrné programy PROVOZ, INVESTICE s podprogramy ZEMĚDĚLEC, ODBYTOVÁ ORGANIZACE a HYGIENA. Z hlediska objemu zprostředkovaných úvěrů v roce 2001 tvořily úvěry s vazbou na program

INVESTICE 63 % a na program PROVOZ 37 %.

Struktura a výše celkových výdajů rezortu MZe do agrárního sektoru byly při porovnání let 2000 a 2001 významně ovlivněny změnou dotační politiky a posunem větší části výplat kompenzací za sucho v roce 2000 do roku 2001

V roce 2001 byla agrární politika MZe významně harmonizována s principy Společné zemědělské politiky EU. Nejvýznamnějšími změnami byly:

- harmonizace nařízení vlády č. 505/2000 Sb. s NR č. 1257/1999/EEC;
- uplatnění ustanovení zákona č. 256/2000 Sb., o SZIF, tzn. přesun některých dotačních podpor poskytovaných do roku 2000 podle Zásad MZe a podle nařízení vlády č. 344/1999 Sb., do kompetence SZIF na základě příslušných nařízení vlády.

Kompenzace za sucho vyplacené v roce 2001 představovaly u zemědělských podniků s podvojným účetnictvím pouze příjem hotových peněžních prostředků z rozpočtové kapitoly MZe, který neznamenal zlepšení jejich hospodářských výsledků. Tyto zemědělské podniky zúčtovaly celkové nároky na tyto kompenzace již do hospodářského výsledku roku 2000.

Druh výdaje	2000	2001	Meziroční index
Výdaje z rozpočtu MZe na zemědělství celkem	10 850	11 638	107,3
<i>v tom: Kompenzace sucha podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb.</i>	850	4 139	486,9
Dotace ze SR pro PGRLF	2 175	1 309	60,2
Dotace ze SR pro SZIF (SFTR)	2 478	4 230	170,7
Výdaje ostatních institucí rezortu MZe	356	323	90,7
Výdaje rezortu MZe celkem	15 859	17500	110,3
Výdaje rezortu MZe celkem, bez kompenzací sucha	15 009	13 361	89,0
Vratka spotřební daně zemědělcům z titulu „zelené nafty“	954	1 287	134,9
Daňové zvýhodnění pro bionaftu – DPH	958	624	65,1
Daňové zvýhodnění pro bionaftu – spotřební daň	315	206	65,4
Daňové úlevy pro malé nezávislé pivovary	140	154	110,0

Rekapitulace výdajů rezortu MZe a daňových úlev MF do agrárního sektoru (mil. Kč)

Pramen: VÚZE

Nezbytná opatření vyplývající ze Zprávy o stavu zemědělství ČR za rok 2001 podle § 6 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, a vládou schválené Koncepce rezortní politiky Ministerstva zemědělství ČR pro období před vstupem ČR do EU

Opatření agrární politiky pro období ADAPTACE (od roku 2002 do vstupu ČR do EU)

❖ **Regulace trhu a podpora příjmů**

1. Dokončit zavedení prvků organizace trhu vybraných komodit v souladu se Společnou zemědělskou politikou (SZP) EU tak, aby ke dni vstupu ČR do EU bylo dosaženo kompatibility zemědělských politik.
2. Pokračovat v úpravách dříve uzavřených mezinárodních smluv, vč. dokončení liberalizace vzájemného agrárního obchodu s EU (dvounulová varianta), bilaterálních dohod se zeměmi CEFTA a nadcházejícího kola mnohostranných obchodních jednání WTO.
3. Usilovat o trvalé zlepšování důchodové situace zemědělských podniků a tím vytvořit podmínky pro částečné vyrovnání jejich vnitřních dluhů vzniklých v dosavadním reformním období. Jedná se zejména o organizaci trhu vybraných komodit, zlepšení podmínek agrárního zahraničního obchodu a podporu výroby, vstupů a důchodů.

❖ **Environmentální opatření**

4. Pokračovat v aplikaci podpor podle nařízení vlády, kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí. Současně přizpůsobovat tyto podpory legislativě EU, návazně na opatření promítnutá do nařízení vlády č. 505/2000 Sb. pro rok 2001.
5. Podporovat environmentální investice zemědělských podniků v rámci Plánu rozvoje venkova a programu SAPARD.
6. Spolupracovat s Ministerstvem zdravotnictví ČR a s Ministerstvem životního prostředí ČR na realizaci akčního plánu zdraví a životního prostředí.

❖ **Modernizace a transformace podniků**

7. Trvale podporovat posilování konkurenceschopnosti podniků agrárního sektoru cestou jejich modernizace a restrukturalizace. Podpořit investice na diverzifikaci činností zemědělských podniků, a tím vytvořit předpoklady pro zachování pracovních příležitostí na venkově.
8. Podpořit modernizaci technologií potravinářského průmyslu, především investice do zvyšování jakosti a zdravotní nezávadnosti výrobků a investice na přizpůsobení veterinárním a hygienickým standardům EU a požadavkům z hlediska bezpečnosti potravin.
9. Přijmout opatření pro podporu nákupu zemědělské půdy s cílem rozvinout trh s půdou.
10. Pokračovat v posilování legislativní ochrany a organizovanosti zemědělských prvovýrobců a zpracovatelů prvního stupně ve vztahu k odběratelům agrární produkce, a tím zlepšit jejich postavení na trhu, zejména při uzavírání smluv s odběrateli a při realizaci plateb za uskutečněné dodávky.

❖ **Obecné služby a příprava na vstup do EU**

11. Posilovat postavení zemědělských podniků na trhu a jejich konkurenceschopnost poskytováním infrastruktury základních služeb státu v oblasti výzkumu, vzdělávání, informatiky, genetiky a poradenství, se zvláštním důrazem na poradenství v oblasti ekologického a precizního zemědělství.
12. Naplňovat Implementační strategii Ministerstva zemědělství ČR vycházející z vyhodnocení jednotlivých částí screeningů, s cílem dosažení plné implementace *acquis* v zemědělské oblasti tak, aby byly vytvořeny všechny předpoklady ke splnění našich závazků.
13. Zajistit projednání kapitoly „Zemědělství“ v rámci přístupových jednání tak, aby byly respektovány oprávněné zájmy agrárního sektoru ČR a byl tak zajištěn jeho bezproblémový vstup do EU.

A. SITUACE ZEMĚDĚLSTVÍ V ROCE 2001

1 Obecné podmínky vývoje zemědělství

Rámcové podmínky vývoje českého zemědělství a agrárního sektoru se v roce 2001, podobně jako v předchozím roce, vyznačovaly především relativně příznivou makroekonomickou situací. K dílčím posunům došlo pouze v obchodně-právním prostředí. Končila první „revitalizační“ etapa (1999 – 2001) koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do Evropské unie. Průběžně byly zajišťovány i úkoly další koncepční etapy této politiky – „adaptace“, především v legislativní a institucionální oblasti.

1.1 Makroekonomické podmínky

Reálný ekonomický růst, měřený přírůstkem HDP ve stálých kupních cenách roku 1995, se meziročně zrychlil z 2,9 % v roce 2000 (údaje revidované od roku 1998) na 3,6 % v roce 2001 (tab. TA1.1/01). ČR se tímto tempem růstu zařadila na 5. místo mezi třiceti členskými zeměmi OECD (za Irsko, Lucembursko, Řecko a Maďarsko). Základní výdajové položky (ve s. c.) se na uvedeném přírůstku HDP v ČR podílely následovně: konečná spotřeba 1,9 % (z toho spotřeba domácností 2,0 %), tvorba hrubého kapitálu 4,1 % (z toho tvorba fixního kapitálu 2,3 % a zásob 1,8 %) a čistý vývoz -2,4 %. Podle údajů ČSÚ se vytvořený HDP, vyjádřený v paritě kupní síly, v přepočtu na jednoho obyvatele zvýšil ze 14 277 USD v roce 2000 na 15 086 USD v roce 2001. Představuje to 62 % průměrné úrovně tohoto ukazatele v EU.

K meziročnímu zvýšení HDP ve stálých základních cenách, resp. hrubé přidané hodnoty (HPH) ve s. c. (49,3 mld. Kč, včetně FISIM¹, nejvíce přispěla odvětví zpracovatelského průmyslu (13 mld. Kč), dopravy (12,2 mld. Kč) a obchodu (11,4 mld. Kč); opačně působil vývoj ve stavebnictví (-1,4 mld. Kč) a v zemědělství (včetně myslivosti), spolu s lesnictvím a rybolovem (celkem -1,7 mld. Kč, z toho však v odvětví zemědělství 1,6 mld. Kč). Na meziročním zvýšení HPH v b. c. (o 162,7 mld. Kč) se podílela všechna statisticky sledovaná (agregovaná) odvětví, s výjimkou peněžnictví a pojišťovnictví (v důsledku ztráty úroků z klasifikovaných úvěrů a poklesu úrokové marže). Přírůstek HPH v b. c. v zemědělství a uvedených přidružených odvětvích činil 6,5 mld. Kč, z toho v zemědělství 7,1 mld. Kč a v lesnictví -0,6 mld. Kč. HPH v b. c. vytvořená v odvětví zemědělství² se meziročně zvýšila o 11,2 %, zatímco celková HPH v b. c. v národním hospodářství vzrostla o 10,6 %; v důsledku toho se mírně zvýšil podíl zemědělství na HPH v b. c. – z 3,25 % v roce 2000 na 3,34 % v roce 2001 (podíl zemědělství na HPH ve s. c. naopak poněkud poklesl z 4,46 % na 4,19 %).

TA1.1/01 – Vybrané makroekonomické ukazatele

Ukazatel	Rok		Čtvrtletí 2001			
	2000	2001	I.	II.	III.	IV.
Meziroční změna (%)						
Hrubý domácí produkt v kupních cenách (s. c. 1995)	2,9	3,6	3,8	3,8	3,5	3,2
Hrubá tvorba fixního kapitálu (s. c. 1995)	4,2	7,0	6,0	9,1	6,7	6,3
Výdaje na konečnou spotřebu domácností – s. c. 1995	1,7	3,7	3,2	4,0	3,6	4,0
– b. c.	4,6	7,5	7,2	7,8	7,4	7,4
Míra inflace ¹⁾	3,9	4,7	3,1	4,3	5,9	5,3
Průměrná mzda ²⁾ – nominální	5,9	8,1	8,4	8,5	8,2	7,2
– reálná	1,9	3,2	4,1	3,3	2,7	2,8
Průmyslová produkce ³⁾	5,4	6,8	10,0	7,2	4,2	5,8
Stavební práce (s. c. 2000)	5,2	9,6	15,1	14,4	10,8	1,2
Tržby v maloobchodě vč. DPH (s. c. 2000)	5,3	3,1	3,2	3,2	2,9	3,2
Údaje za období						
Saldo obchodní bilance (mld. Kč)	-120,8	-119,0	-26,3	-24,9	-29,0	-38,8
Saldo běžného účtu platební bilance (mld. Kč)	-109,7	-101,0	-23,9	-24,5	-27,1	-25,4
Saldo státního rozpočtu (mld. Kč)	-46,1	-67,7	2,7	-32,3	7,0	-45,1
Hrubý veřejný dluh ⁴⁾ (stav koncem období) (mld. Kč)	332,4	404,5	-	-	-	404,5
Zadluženost vůči zahraničí ⁵⁾ (stav koncem období) (mld. Kč)	817,1	786,7	838,3	835,3	813,9	786,7
Průměrné úrokové sazby z nově poskytovaných úvěrů (%)	6,88	6,31	6,24	6,23	6,51	6,28
Devizový kurz nominální – CZK/EUR	35,61	34,08	34,79	34,30	34,03	33,16
– CZK/USD	38,59	38,04	37,64	39,26	38,25	36,99
Míra nezaměstnanosti koncem období ⁶⁾ (%)	8,8	8,9	8,7	8,1	8,5	8,9

1) Přírůstek průměrného indexu spotřebitelských cen

2) Za NH celkem, včetně odhadu za podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci

3) Podle statistiky produkce vybraných výrobků

4) Nezahrnuje nepřímé závazky státu a územně samosprávních celků

5) Pasíva ve vztahu k zahraničí bez majetkových investic

6) Z evidence uchazečů o zaměstnání na úřadech práce

Pramen: Údaje ČSÚ, ČNB a MF

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

O pozitivním trendu ekonomického růstu v roce 2001 svědčí zvýšená tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK). Její meziroční nárůst ve s. c. činil 33,7 mld. Kč (zvýšení o 7 %), na rozdíl od 19,5 mld. Kč (4,2 %) v roce 2000 a poklesu o 2,8 mld. Kč, resp. o 0,6 % v roce 1999. Ze sektorového hlediska v roce 2001 připadlo 74,9 % celkového objemu THFK ve s. c. na nefinanční

¹ FISIM - služby finančního zprostředkování nepřímo měřené (bankovní služby, vyjádřené rozdílem mezi přijatými a placenými úroky bank).

² Hodnoty HPH za zemědělství vycházejí ze systému národních účtů a jsou odlišné od hodnot HPH vycházejících z metodiky souhrnného zemědělského účtu kap. A4.1.

podniky, 14,1 % na instituce vládního sektoru a 8,4 % na domácnosti. Z věcného hlediska zahrnovala THFK převážně (téměř ze dvou třetin) stroje a zařízení; nepatrně rychleji rostly přitom investice do budov a staveb. Dvě třetiny přírůstu THFK ve s. c. připadly na zpracovatelský průmysl. K významnému zvýšení došlo i v odvětvích obchod, veřejná správa, peněžnictví a stavebnictví; k poklesu naopak v odvětvích doprava, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody ad. Oživení investiční činnosti v zemědělství se projevilo v poměrně výrazném zvýšení THFK ve s. c. v tomto odvětví – spolu s lesnictvím a rybolovem o 14,7 %, na rozdíl od 7 % růstu v průměru za všechny sektory.

Průvodním jevem zrychleného ekonomického růstu a zároveň činitelem posilujícím domácí poptávku byl růst konečné spotřeby, zejména spotřeby domácností, která se meziročně zvýšila ve s. c. o 3,7 % a v b. c. o 7,5 %. Výdaje domácností na konečnou spotřebu se v roce 2001 zvýšily v b. c. o 78,6 mld. Kč (na 1131,1 mld. Kč), z toho výdaje za potraviny vzrostly o 12 mld. Kč, za poštovní a telekomunikační služby o 11 mld. Kč, za bydlení o 9,9 mld. Kč, dopravu o 9,4 mld. Kč a nájemné o 8,9 mld. Kč. Meziroční pokles (v běžných i stálých cenách) nastal především u tabákových výrobků v důsledku poklesu spotřeby cigaret (projevilo se to i ve výrazném snížení vybrané spotřební daně z těchto výrobků). Nárůst výdajů kryly domácnosti především ze svých vyšších příjmů (hlavní příjmová položka – vyplacené mzdy – se zvýšila o 8,1 %). Chybějící zdroje byly ve zvýšené míře nahrazovány různými formami úvěrů (spotřebitelské úvěry, leasing). Míra úspor vyjádřená podílem hrubých úspor na disponibilním důchodu meziročně poklesla o 0,2 procentního bodu (ze 7,05 % na 6,85 %).

K pozitivům vývoje české ekonomiky v roce 2001 patřilo i mírné snížení záporného salda zahraničního obchodu, k negativům pak zejména prudké zvýšení deficitu veřejných rozpočtů a nárůst státního a celkového veřejného dluhu. Hrubý veřejný dluh se zvýšil ze 332,4 mld. Kč v roce 2000 na 404,5 mld. Kč v roce 2001, představoval tak 18,8 % HDP v b. c. a znamená další zvýšení dluhové zátěže.

1.2 Podnikatelské prostředí

Na rozdíl od roku 2000, kdy v USA i v západní Evropě vrcholila růstová fáze hospodářského cyklu, dostávalo se světové hospodářství v roce 2001 pozvolna do recese. Zářijové teroristické útoky ve Spojených státech a následná válka v Afghánistánu tento trend urychlily. Vliv oslabení hospodářského vzestupu v USA (následující po desetiletí vysoké konjunktury) se postupně projevilo v celém světě, i když nesterjnou měrou. Na české ekonomice se globální ekonomické zpomalení projevilo méně než u jiných zemí.

Výměna zboží mezi ČR a ostatním světem se vyznačovala výrazným zesílením a představovala významný faktor hospodářského oživení. Poměrně příznivý vývoj obchodní bilance byl přitom ovlivněn aktivním zušlechťovacím stykem (zejména se SRN), podmiňovaným volnými kapacitami našeho průmyslu a relativně levnou pracovní silou. Meziroční přírůstek vývozu v b. c. (zhruba o 13 %) byl poněkud vyšší než přírůstek dovozu (zhruba o 12 %). Vývozní ceny přitom mírně vzrostly, kdežto dovozní ceny se poněkud snížily, což vedlo ke zlepšení reálné směnné relace (o 2 %). Ceny potravinářských komodit se v průměru meziročně zvýšily u vývozu i dovozu.

Výsledky zahraničního obchodu svědčí o tom, že ani meziroční posílení kurzu koruny k USD (o 1,4 %) a zvláště pak k EUR (o 4,5 %) se v roce 2001 neprojevilo ve ztrátě konkurenční schopnosti českého vývozu. Vývoj kurzu CZK vůči EUR (zejména ve 4. čtvrtletí) se však již dostával do rizikového pásma (podle ČNB lze považovat za úměrné čtyřprocentní roční zhodnocení koruny), hrozícího prohloubením vnější ekonomické nerovnováhy v důsledku ztráty konkurenční schopnosti našich podniků – vývozců. Silící kurz koruny zároveň zlevňoval dovoz zboží, konkurujícího domácí produkci.

Přiměřené posilování kurzu koruny, odpovídající možností naší ekonomiky, představuje ovšem přirozený jev. Mimo to, že se jedná o důležitý podnět k modernizačním změnám v podnikové sféře (směrem k vyšší výkonnosti a konkurenceschopnosti), působí na žádoucí sblížení cenové hladiny v ČR především s EU. Obdobný vliv měl i mírný nárůst míry inflace (přírůstu průměrného indexu spotřebitelských cen), která se meziročně zvýšila o 0,8 procentního bodu. Podílela se na tom především deregulace cen týkajících se bydlení, elektřiny, plynu a vody. Jejich podíl na průměrné míře inflace (4,7 %) byl více než poloviční – 2,4 procentního bodu. Podíl potravin a nealkoholických nápojů, jejichž ceny vzrostly v průměru o 5,1 %, na růstu inflace byl rovněž významný a činil jeden procentní bod.

Vývoj cen výrobců byl v průměru pomalejší než vývoj cen spotřebitelských, jejichž vzestup šel především ve prospěch distributorů. Ceny průmyslových výrobců vzrostly v roce 2001 o 2,9 %, ceny stavebních prací o 4,0 %, ceny tržních služeb o 3,9 %. Výrazněji vzrostly ceny zemědělských výrobců – v průměru o 8,4 %.

Pozitivní vliv na konsolidaci podnikatelského prostředí měl další meziroční pokles úrokových sazeb, které se u nových úvěrů snížily z průměrných 6,88 % v roce 2000 na 6,31 % v roce 2001 (byly tak o téměř 10 procentních bodů nižší než v roce 1997).

Problémem stále zůstával poměrně vysoký podíl klasifikovaných úvěrů na celkovém úvěrovém portfoliu. Po převzetí části těchto úvěrů Českou konsolidační agenturou (od 1. 9. 2001 nahradila Konsolidační banku) dosahoval tento podíl zhruba 30 % (před uvedenou transakcí zhruba 40 %). Riziko nárůstu klasifikovaných úvěrů stále existovalo. Mnohé podniky, neposkytující záruku řádného splácení, nemohly proto vstoupit na úvěrový trh. Jednalo se zejména o malé a střední podniky s nedostatkem likvidních aktiv, která by mohla sloužit k jištění úvěru.

Vývoj na trhu práce vedl k mírnému snížení průměrné míry nezaměstnanosti (meziročně o 0,48 procentního bodu) a k jejímu nepatrnému zvýšení ke konci roku (o 0,12 procentního bodu). Dosažená vyšší dynamika ekonomického oživení (podle empirických zkušeností ve standardních ekonomikách se za takovou považuje přírůstek HDP nad 2,7 %) se tak v poklesu nezaměstnanosti prakticky neprojevila. Snížil se však počet dlouhodobě nezaměstnaných (o necelá 3 %) a zhruba o čtvrtinu se zvýšil počet volných pracovních míst (na 58,2 tis. průměrného ročního stavu). Největší podíl (necelé tři čtvrtiny) z celkového počtu uchazečů o práci tvořily osoby s nejnižším vzděláním (základní vč. neukončeného a vyučení bez maturity). Nezaměstnanost nadále postihovala především mladší věkové skupiny.

Počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním se v celém NH meziročně zvýšil o 0,4 % (na 4750 tis.). Zatímco v primární (vč. zemědělství) a sekundární (vč. stavebnictví) sféře NH pokračovala dlouhodobá tendence úbytku počtu pracovníků, v terciální sféře jejich počet vzrostl. Skladba pracujících podle jejich postavení v zaměstnání byla poměrně stabilizovaná (84,0 % zaměstnanci, 0,9 % členové produkčních družstev, 15,1 % podnikatelé, vč. pomáhajících rodinných příslušníků). Snížil se však počet podnikatelů se zaměstnanci, zatímco počet podnikatelů bez zaměstnanců se naopak zvýšil (nárůst počtu sebezaměstnaných byl pravděpodobně motivován mj. i daňovou optimalizací, související se zdaněním práce).

K určitému zlepšení došlo v obchodně-právním prostředí, jak konstatovala i Pravidelná zpráva Evropské komise za rok 2001 o pokroku ČR v procesu přistoupení. Ve zprávě bylo mj. vcelku pozitivně hodnoceno tempo přebírání evropského unijního práva, týkajícího se obchodních vztahů. Kritické připomínky se týkaly hlavně nedůsledného uplatňování příslušných norem a činnosti orgánů, které zajišťují vynucování práva.

V oblasti hospodářské soutěže nabyl 1. 7. 2001 účinnosti nový zákon o její ochraně. Obsahuje hlavní principy unijního práva, týkající se dohod omezujících soutěž, zneužití dominantního postavení na trhu a kontroly spojování podniků. Zákon rovněž významně mění procedurální ustanovení soutěžního práva za účelem urychlení a větší efektivity správního řízení.

Dnem 1. ledna 2001 vstoupila v platnost významná novela obchodního zákoníku, s cílem posílit ochranu věřitelů a menšinových akcionářů, zavést přesnější ustanovení pro fúze a rozdělení společností a upřesnit pravidla pro jejich registraci v obchodním rejstříku. Tato pravidla zahrnují i časové omezení (15 dnů) pro rozhodnutí rejstříkového soudu o přijetí žádosti o registraci.

Zákon o veřejných dražbách (z roku 2000) rozhýbal v roce 2001 aukční trh s realitami (dražily se především průmyslové a zemědělské objekty, případně pozemky, které byly součástí výrobních areálů). Od doby, kdy tento zákon vstoupil v platnost, ubývá dlužníků – neplatičů. Pozitivní vliv má i to, že současná legislativa umožňuje vydražit zastavenou nemovitost do šesti měsíců.

Došlo k některým změnám v daňové soustavě. Pro drobné podnikatele bez zaměstnanců byla (v rámci daně z příjmů fyzických osob) např. otevřena možnost tzv. paušálního zdanění. Podnikatel si na základě očekávaného hospodářského výsledku již na počátku roku může za určitých podmínek dohodnout s finančním úřadem výši daně (min. 600 Kč), což by mu mělo ušetřit náklady za vedení účetnictví, resp. za daňové poradenství.

U daně z příjmů právnických osob byla poplatníkům umožněna volba zdaňovacího období. Nemusejí již kvůli daňovému přiznání uzavírat účty k 31. 12., ale na základě souhlasu finančního úřadu mohou používat tzv. marketingový rok. Právnických osob se také nejvíce dotkl nový systém placení záloh na daň. V návaznosti na obchodní zákoník byla nově upravena pravidla pro přiznání k dani při fúzích, rozdělení a změnách právní formy obchodních společností a družstev.

U spotřebních daní začala od 1. 7. 2001 platit novela zákona, která změnila mj. systém zdaňování tabákových výrobků po vzoru EU. Byla zavedena smíšená (pevná/procentní) sazba spotřební daně z cigaret. Současně byly pro cigarety a další tabákové výrobky (doutníky, cigarillos) zavedeny kolký s uvedením ceny pro konečného spotřebitele. Byly také zvýšeny sazby spotřebních daní u některých minerálních olejů. Víno se stalo předmětem spotřební daně s nulovou sazbou.

V lednu 2001 vstoupil v platnost zákon o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek, převádějící příslušná ustanovení EU do našeho právního systému (v rozsahu, ve kterém mohou být naplňována před přijetím ČR do unie). Vztahuje se na pohledávky v ČR, které se týkají cel, daně z přidané hodnoty a spotřebních daní. Jedná se přitom i o pohledávky vztahující se k Evropskému orientačnímu a garančnímu fondu pro zemědělství (náhrady, intervence a jiná opatření tvořící součást systému financování v rámci tohoto fondu), včetně zemědělských dávek a cel uplatněných při organizování společného trhu s cukrem.

1.3 Zemědělská politika

Souhrnná úroveň podpor zemědělství (ze strany spotřebitelů i daňových poplatníků), měřená ukazatelem odhadu produkčních podpor (% OPP) podle metodiky OECD, se v ČR v roce 2001 mírně zvýšila – z 16 % na 17 % (v EU z 34 % na 35 %). Zvýšil se poněkud podíl podpor přímo ovlivňujících agrární trh – na 72 % z celkového objemu produkčních podpor. V porovnání s průměrem za EU (89 %) zůstal však tento ukazatel v případě našeho zemědělství podstatně nižší, zatímco podstatně vyšší podíl než v EU připadl naopak na strukturální podpory. Prakticky stabilizované zůstaly podíly spotřebitelů a daňových poplatníků na veškerých podporách zemědělství (23,5 %, resp. 76,5 %).

I když se v rámci podpor agrárního trhu poněkud snížila úroveň podpory samotných tržních cen v našem zemědělství, došlo v důsledku relativně příznivé situace na trhu (zejména v prvním pololetí) k dalšímu – v porovnání s rokem 2000 poněkud méně výraznému – oživení cen zemědělských výrobců (po jejich příkrém propadu v roce 1999). V průměru se CZV meziročně zvýšily o 8,4 % (z toho u rostlinných výrobků o 9,3 % a živočišných výrobků o 8,0 %), což se promítlo i do zvýšení tržeb zemědělských podniků za vlastní výrobky a služby (o 7,9 mld. Kč, tj. o 7,2 %). Tržby ve stálých cenách (roku 2000) však poněkud poklesly (o 1,6 %). Souviselo to s poklesem tržnosti zemědělských výrobků, který se projevil koncem roku ve zvýšení zásob obilovin v zemědělských podnicích.

Nejvýznamnějším pozitivním výsledkem zemědělství v závěrečném roce revitalizační etapy koncepce agrární politiky na období 1999 – 2001 bylo dosažení kladného souhrnného hospodářského výsledku 3,3 mld. Kč z celkové činnosti zemědělských podniků³. Tento výsledek je o to příznivější, že přebytku výnosů nad náklady bylo dosaženo již druhý rok po sobě (po několika předchozích ztrátových letech). Přispělo k němu i zvýšení hrubé zemědělské produkce (o 2,5 % ve stálých cenách roku 1989), zejména však uvedené zotavení CZV, podpořené zemědělskou politikou (nepřímé podpory ovlivňující agrární trh), spolu s dalšími nástroji této politiky (strukturální a jiné přímé podpory zemědělství, vč. dofinancování kompenzací za sucho z roku 2000).

1.4 Povětrnostní podmínky v marketingovém roce 2000/01

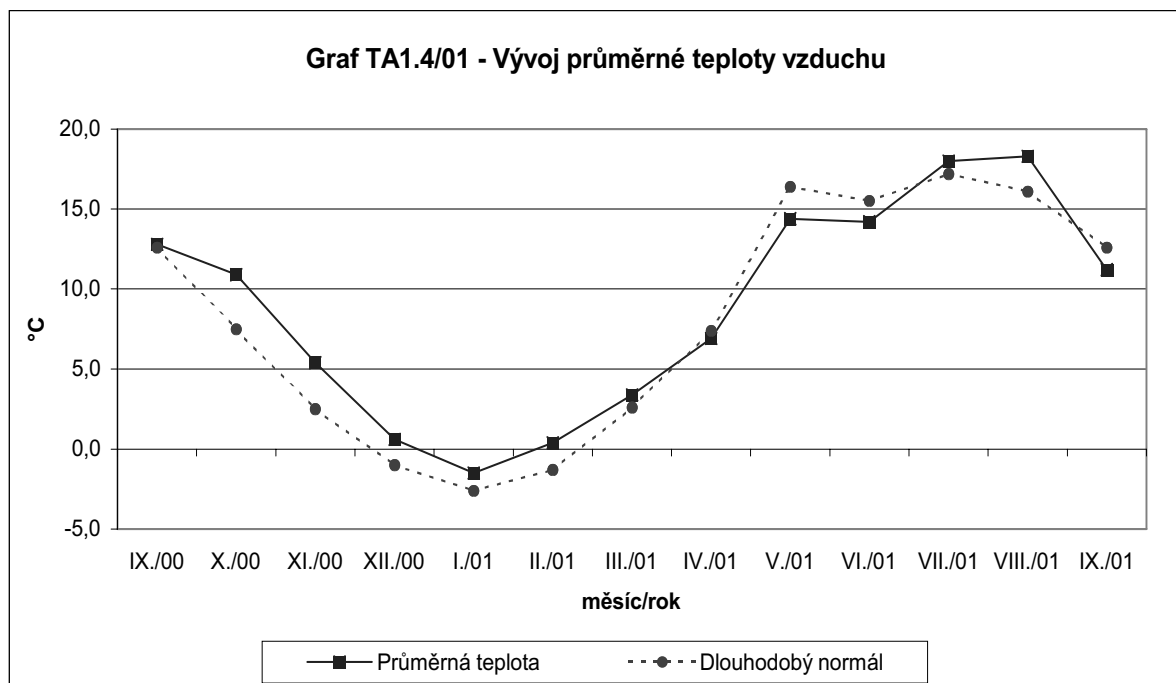
Povětrnostní podmínky pro růst a vývoj rostlin během vegetace byly v roce 2000/01 o něco příznivější než v roce předchozím.

Průměrné teploty a průměrné úhrny srážek a jejich odchylky od dlouhodobého normálu v jednotlivých měsících marketingového roku 2000/01 uvádějí grafy TA1.4/01 a 02.

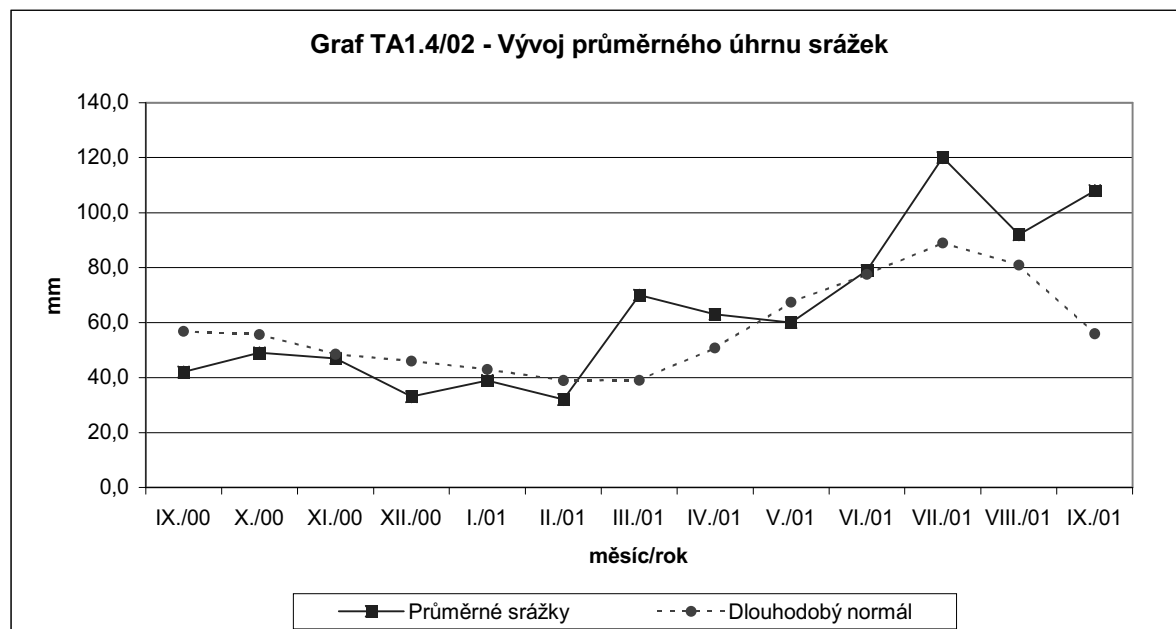
Vývoj počasí v podzimních měsících roku 2000 vytvořil vcelku příznivé podmínky pro setí ozimů i pro další podzimní práce. Podle údajů ČHMÚ (viz grafy TA1.4/01 a 02) byly průměrné teploty v tomto období mírně nadnormální (zejména v říjnu a listopadu) a průměrné úhrny srážek slabě až mírně podnormální.

Zimní období se vyznačovalo také poměrně příznivým průběhem teplot, které byly slabě nadnormální, i dostačující délkou období se sněhovou pokrývkou. Tento vývoj počasí přispěl k dobrému přezimování ozimých plodin.

³ Při zohlednění osobního důchodu u podniků fyzických osob.

Pramen: Údaje ČHMÚ
Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Pramen: Údaje ČHMÚ
Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Jarní měsíce byly sice teplotně blízko hodnot dlouhodobého normálu, avšak vývoj průměrných úhrnů srážek, které zejména v dubnu představovaly 124 % normálu, nepříznivě ovlivnil průběh jarních prací, především opoždění v setí jařin a v sázení brambor.

Letní období bylo nepříznivé zejména pro sklizňové práce v důsledku nadprůměrných úhrnů srážek (především v červenci a v září). Zatímco v Čechách spadlo v červenci průměrně 102 mm srážek (118 % normálu), na Moravě to bylo 156 mm (165 % normálu). Červenec byl deštivý s četnými bouřkami provázenými silným větrem a místy krupobitím. Srpen byl deštivější v Čechách a v září spadlo nejvíce srážek (108 mm, tj. 193 % normálu), přitom opět více na Moravě.

Stejně jako v roce 2000, tak i v roce 2001 se na některých místech pro nepříznivé počasí (mokro) opozdila sklizeň až o více než tři týdny po době zralosti, což se odrazilo i na výnosech i na kvalitě u některých plodin. Výjimečně ještě v září v důsledku mokrého povrchu, kdy se do polí vůbec delší dobu nedalo jet, nebyla v některých lokalitách sklizena ani pšenice ozimá.

V České republice je sledováno průměrně 80 kontrolních stanovišť (pod garanci VÚRV), která pokrývají hlavní pěstelské oblasti. Z jejich výsledků lze odvodit nejen hnojení, chemické ošetření a další zásahy na podobných pozemcích v daném katastru, ale i v podobných podmínkách ve stejné oblasti. Je nutné však uvést, že kontrolní stanoviště vykazují zpravidla lepší výsledky, než je průměr ČR, protože se jedná většinou o plochy lépe ošetřované a hnojené.

Ze sledování VÚRV i z hodnocení dopadů vývoje počasí na výsledky pěstování hlavních komodit rostlinné výroby (kap. A3.1) vyplývají následující poznatky:

V důsledku příznivého vývoje počasí pro pěstování obilovin byl u většiny z nich dosažen nadprůměrný výnos, který zcela potlačil vliv snížených ploch na celkový objem produkce. Deštivé počasí v období sklizně mělo v některých oblastech vliv na ztrátovost při sklizni a na zhoršení kvality obilovin.

Počasí v ČR na podzim roku 2000 přálo seti a růstu řepky olejné. Chladné a deštivé počasí z jara roku 2001 nebylo příliš příznivé pro tuto komoditu, avšak následný vývoj počasí zlepšil podmínky pro růst olejnin. Vydátné deště, kroupy a vichřice v závěru vegetace ohrožily sklizeň, přesto byl u řepky olejné dosažen vysoký hektarový výnos srovnatelný s průměrem zemí EU.

Vývoj počasí, zejména vliv deštivého počasí v měsíci září, nebyl příznivý pro výrobu cukrovky. Průměrný hektarový výnos cukrovky v ČR v roce 2001 se tak ve srovnání s rokem 2000 snížil (o 0,9 %) na 45,41 t, stejně jako digesce nakupované cukrovky.

Vývoj počasí v roce 2001 nebyl příznivý ani pro výrobu brambor. Velice časný a silný byl v roce 2001 výskyt plísně bramborové. Deštivé počasí v období sklizně mělo vliv na rozvoj mokré bakteriální hniloby.

Dopady počasí na výnosy plodin v celé ČR nebyly v souhrnu tak podstatné pro snížení produkce jako v případě extrémního sucha v roce 2000. Přesto byly zaznamenány u některých plodin významné rozdíly, zejména mezi Čechami a Moravou.

2 Předpoklady a faktory zemědělské výroby

2.1 Vlastnické vztahy a podnikatelská struktura

2.1.1 Změny vlastnických a uživatelských vztahů

Situace v řešení restitučních případů

Vyřizování uplatněných restitučních nároků v zemědělství, vyjádřené zejména ukazateli počtu ukončených nebo téměř ukončených restitučních případů a počtu vydaných správních rozhodnutí, dále pokračovalo. Svědčí o tom především 97,9 % ukončených nebo téměř ukončených restitučních případů k 31. 12. 2001 proti 97,3 % k 31. 12. 2000.

TA2.1/01 – Vyřizování restitucí v rezortu zemědělství¹⁾

Ukazatel	2000		2001	
	počet případů	%	počet případů	%
Uplatněné nároky ²⁾	231 612	100,0	232 090	100,0
Ukončené nebo téměř ukončené restituční případy	225 266	97,3	227 131	97,9
Vydaná správní rozhodnutí ³⁾	413 615	100,0	422 724	100,0
z toho - rozhodnutí v právní moci	396 217	95,8	405 694	96,0

1) Restituční případy ve smyslu zákona č. 229/1991 Sb. v plném znění, vždy k 31. 12.

2) Rozdíl v počtu uplatněných restitučních případů je dán upřesněním evidence

3) K jednomu restitučnímu případu je možno vydat více rozhodnutí. Počet správních rozhodnutí a podaných odvolání se může lišit u jednotlivých restitučních případů při jejich revokaci, po několika odvoláních apod. Odvolání: v průměru 2/3 k soudům, 1/3 k MZe

Pramen: Údaje Ústředního pozemkového úřadu MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

V rámci správních řízení do konce roku 2001 bylo rozhodnuto celkem o 1 619 409 ha zemědělské a lesní půdy. Z toho bylo skutečně vydáno 1 268 958 ha, nevydáno s nárokem na náhradu prostřednictvím PF ČR bylo 120 086 ha. Mimo to z důvodů nena-
plnění zákonných podmínek pozemkové úřady rozhodly o nevydání 230 365 ha.

Privatizace státních podniků hospodařících na zemědělské půdě

Privatizace státních statků a obdobných státních podniků hospodařících na zemědělské půdě (dále jen státních statků) byla v roce 2001 téměř ukončena. Dokládají to údaje v tab. TA2.1/01. Po provedené aktualizaci údajů o objemu majetku státních statků určeného k privatizaci, zohledňující zařazení některých podniků do likvidace nebo konkurzu, vyřazení z privatizace apod., činil podíl majetku v realizovaných privatizačních projektech k 31. 12. 2001 již 98,56 % z celkové hodnoty majetku zahrnutého do zakladatelských privatizačních projektů. Proces privatizace však byl dále limitován nejen vyřizováním restitučních případů podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a jeho pozdějších úprav, ale také revokací privatizačního řízení.

U státních statků byl nejrozšířenější metodou privatizace přímý prodej předem určenému nabyvateli (55,1 % případů). Z hlediska právní formy nabyvatele připadla převažující část privatizovaného státního majetku právnickým osobám.

TA2.1/02 – Majetek schválených privatizačních projektů státních statků podle metod privatizace (k 31. 12. 2001)

Metoda privatizace	Majetek celkem (mil. Kč)	Podíl (%)
Veřejná dražba	1 905	9,82
Veřejná soutěž	3 293	16,97
Přímý prodej	10 702	55,14
Akciová společnost	1 616	8,33
Bezúplatný převod	1 892	9,75
Celkem	19 408	100,00

Pramen: Údaje odboru privatizace MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Stav vypořádání transformačních podílů a oddlužování

Vzhledem k tomu, že nálezením Ústavního soudu č. 3/2000 Sb. byl zrušen zákon č. 144/1999 Sb., kterým se měnil původní transformační zákon (zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech), byly v roce 2000 předloženy do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR tři nové poslanecké návrhy novely transformačního zákona (sněmovní tisky č. 703, 720 a 762). Jejich cílem bylo zejména zprůchodnit vypořádání majetkových nároků oprávněných osob, které se nestaly členy transformovaných družstev nebo účastníky jiných – nástupnických – právnických osob a neprovozují zemědělskou výrobu.

První z uvedených návrhů předpokládal vypořádání transformačních podílů ve struktuře hmotného majetku (peněžní forma vypořádání byla vzhledem k finanční situaci povinných osob považována za nereálnou). Podstatou druhého návrhu byla přeměna nevypořádaných pohledávek oprávněných osob na vypořádání formou dluhopisů Pozemkového fondu ČR. Poslední z uvedených návrhů předpokládal, že povinnou osobou bude i jiná právnická osoba než družstvo nebo jeho právní nástupce, pokud před vypořádáním majetkových podílů na ni přešla část majetku družstva jako osoby povinné a jestliže vznikla jiným způsobem než podle obchodního zákoníku (např. podle zákona o konkurzu a vyrovnání). Obsahoval i návrh na vázání (krácení) podpor poskytovaných příslušným podnikům na stav vypořádání transformačních podílů a způsob naložení s tzv. restituční rezervou.

Poněvadž předkladatelé své návrhy na novelu transformačního zákona v roce 2001 stáhli, zůstala v platnosti jeho původní ustanovení, včetně § 13, odst. 2 a 3 o nakládání s majetkovým podílem oprávněných osob – nečlenů (s jedinou úpravou, kterou představuje nahrazení slova „vydání“ slovem „vypořádání“, přijatou Ústavním soudem). To mj. znamená, že byla naplněna zákonná sedmiletá lhůta od schválení transformačních projektů z období 1992 – leden 1993 pro vypořádání majetkových podílů uvedené skupiny oprávněných osob. Poslanecká sněmovna později (22. 3. 2002) schválila prodloužení lhůty, během které mohou oprávněné osoby usilovat o vypořádání svých transformačních podílů, až do roku 2009. Bylo tak odstraněno riziko tříleté promlčecí lhůty a otevřel se i prostor k případné dodatečné novele transformačního zákona, s možným využitím některých výše uvedených návrhů z roku 2000.

Podstatná část původních transformačních závazků zemědělských družstev vůči oprávněným osobám – členům i nečlenům byla v uplynulém období vypořádána nebo přešla na jiné subjekty. Nevypořádané závazky družstev zůstávají však přesto poměrně vysoké – koncem roku 2001 podle výsledků výběrového šetření VÚZE cca 16,5 mld. Kč. Část těchto závazků (převážně vůči členům) byla smluvně ošetřena. Šetření VÚZE u tzv. testovacích podniků zahrnuje ovšem fungující subjekty, nikoli podniky (družstva) v likvidaci. Celkový objem nevypořádaných transformačních podílů v družstevním sektoru našeho zemědělství byl ve skutečnosti o několik miliard vyšší.

Poměrně vysoká je i dosavadní transformační zadluženost zemědělských obchodních společností – podle šetření VÚZE koncem roku 2001 cca 14,5 mld. Kč. Charakter této zadluženosti je však odlišný. Jde převážně o závazky z nájmu majetku jak od oprávněných osob podle transformačního zákona, tak od státu, případně jiných vlastníků.

Celková zadluženost zemědělských podniků spojená s transformací našeho zemědělství po roce 1989 zahrnuje více položek:

- nevypořádané transformační závazky družstev nebo jejich právních nástupců vůči oprávněným osobám;
- pohledávky Pozemkového fondu ČR za privatizanty majetku bývalých státních statků;
- návratné finanční výpomoci, poskytnuté v první polovině 90. let především nově vznikajícím rolnickým hospodářstvím.

Do transformační zadluženosti patří i nesplacené úvěry na TOZ (trvale se obracející zásoby), vzhledem ke změně jejich režimu na počátku ekonomické reformy⁴.

V posledních letech byla přijata určitá opatření vlády na částečné oddlužení zemědělských podniků:

- zrealnění hodnoty majetku (přiblížení tržní ceně) u subjektů charakteru právnických a fyzických osob, vzniklých privatizací státního zemědělského majetku;
- další bonifikace návratných finančních výpomocí;
- systémové řešení úvěrů na TOZ, zahájené v roce 2001.

Podle výsledků výběrového šetření VÚZE se závazky z nájmu majetku a nevypořádané závazky vůči oprávněným osobám podle transformačního zákona snížily v roce 2001 v porovnání s předchozím rokem u obchodních společností o 1,3 mld. Kč a u družstev o cca 0,5 mld. Kč. O snížení celkové zadluženosti těchto typů zemědělských podniků svědčí meziroční pokles podílu cizího (dluhového) kapitálu na celkovém kapitálu: z 38,4 % na 37,6 % u obchodních společností a z 53,0 % na 49,7 % u družstev. U podniků fyzických osob se dluhový kapitál (součet závazků) snížil meziročně (podle údajů VÚZE za testovací podniky FO s jednoduchým účetnictvím) o 0,6 mld. Kč. Podíl dluhového kapitálu na celkovém kapitálu (obchodním majetku sloužícímu k podnikání) poklesl přitom ze 19,3 % na 15,5 % (z toho u podniků do 50 ha z p. ze 5,9 % na 3,3 % a u podniků nad 300 ha z 27,5 % na 25,1 %).

Úloha Pozemkového fondu ČR ve vypořádání restitučních nároků, v privatizaci a v pronájmu státní půdy a ostatního majetku

Pozemkový fond ČR (PF ČR) má rozhodující úlohu v privatizaci a v pronájmu státní půdy a navazujícího státního majetku. V rámci restitucí PF ČR vydává oprávněným osobám (po vypořádání restitucí povinnými osobami) náhrady za znehodnocené nemovitosti a inventář – v nemovitostech, v hotovosti do 5 tis. Kč a v akciích Restitučního investičního fondu, a. s. (RIF). V rámci vydávaných nemovitostí (budov a staveb) PF ČR převádí jako náhrady i pozemky jimi zastavěné k provozování těchto budov a staveb a pozemky vydané za ostatní náhrady, které byly v roce 2001 poskytnuty oprávněným osobám v rozsahu 10 520 ha a celkem od počátku činnosti PF ČR ve výměře 42 002 ha.

⁴ V roce 1991 byly úvěry na TOZ rozděleny na část, která byla i nadále dlouhodobě úvěrována Konsolidační bankou, ovšem za nepoměrně vyšší úrok, a část, která byla úvěrována pouze dočasně, a to poskytnutím překlennovacích úvěrů. Koncem roku 2001 činily celkové závazky zemědělských podniků vzniklé z úvěrů na TOZ, zahrnující jistinu a neuhrazené úroky (včetně sankčních), 4,4 mld. Kč.

TA2.1/03 – Vypořádání restitučních náhrad ze státního majetku a půdy ve správě PF ČR

Položka restitučních náhrad	V průběhu roku 2001	Celkem od založení PF ČR k 31. 12. 2001
Uzavřeno převodních smluv	1 320	23 097
Vydáno nemovitostí jako náhrad (mil. Kč)	190	7 190
Poskytnuto náhrad v hotovosti do 10 tis. Kč (mil. Kč) ¹⁾	0,4	273,7
Uzavřeno smluv o převodu pozemků	6 811	29 491
Vydáno náhradních pozemků (ha)	10 520	42 002
Vydáno akcií RIF, od roku 1999 směnek (mil. Kč)	275,9	6 450,6

1) Od roku 1999 do 5 tis. Kč

Pramen: Údaje Pozemkového fondu ČR

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Pozemkový fond pronajímá státní půdu a ostatní státní majetek do doby jejich privatizace. Z celkové výměry 769,7 tis. ha státní zemědělské půdy k 31. 12. 2001 bylo pronajato 753,5 tis. ha. Největší podíl připadl na obchodní společnosti (50,7 %) a fyzické osoby – restituenty a soukromé zemědělce (33,6 %) a zbývající část družstvům (15,6 %). Přitom zůstalo z nejrůznějších důvodů k 31. 12. 2001 ještě 16,2 tis. ha státní zemědělské půdy nepronajato, což představuje 2,1 % celkové výměry státní půdy ve správě PF ČR. Podrobnější údaje obsahuje tab. A2.1/02.

Prodej státní půdy realizovaný Pozemkovým fondem ČR

PF ČR pokračoval v roce 2001 v prodeji státní půdy, která je v jeho správě, na základě zákona č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby, podle zákonem stanovených podmínek (kap. A3.5).

2.1.2 Podnikatelská struktura zemědělství

Charakteristika podnikatelské struktury zemědělství v roce 2001 je založena na údajích zemědělského registru ČSÚ (tab. TA2.1/04 – 05 a přílohou tab. A2.1/03)⁵.

Koncem roku zahrnoval uvedený registr 1625 podniků bez půdy a 36 585 podniků obhospodařujících určitou výměru z. p. Na celkové obhospodařované výměře (3682 tis. ha) se podniky fyzických osob (PFO) podílely 26,6 % a podniky právnických osob (PPO) 73,4 %. Podíl PPO se proti výsledkům Agrocenzu 2000 nepatrně snížil – o 0,2 procentního bodu ve prospěch PFO. Největší váhu mezi právnickými osobami mají obchodní společnosti s více než 44 % podílem na z. p.; z toho více než polovina připadá na akciové společnosti, o něco méně na společnosti s ručením omezeným a zbývající část na veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti. Podíl družstev činil 28,2 % (v porovnání s AGC 2000 se o 0,9 procentního bodu snížil).

O vysokém podílu podniků právnických osob na produkčním potenciálu našeho zemědělství svědčí i údaje týkající se základních kategorií hospodářských zvířat; na PPO připadá více než 80 % skotu, 89 % prasat a 84 % drůbeže chované ve všech podnicích vedených v zemědělském registru. Chov skotu v relaci k obhospodařované z. p. je nejintenzivnější u družstev (28,2 % celkové výměry z. p. a 35,8 % celkového počtu skotu). Na chovu prasat i drůbeže se nejvíce podílely akciové společnosti. Poměrně nízká (v relaci k obhospodařované půdě) je intenzita chovu skotu a prasat u společností s r. o. Relativně nízký podíl na početních stavech všech sledovaných kategorií hospodářských zvířat mají tradičně podniky fyzických osob.

Velikostní struktura našich zemědělských podniků se vyznačuje jak velkými rozdíly v průměrné výměře obhospodařované z. p. mezi jednotlivými podnikatelskými formami (PFO 29 ha, společnosti s r. o. 631 ha, akciové společnosti 1492 ha), tak i výrazným duálním charakterem. V roce 2001 připadlo na 84,0 % podniků (s výměrou do 50 ha) pouze 7,5 % z. p., zatímco na 5,2 % podniků (s výměrou nad 500 ha) 76,4 % výměry z. p. obhospodařované všemi zemědělskými podniky. Rozhodující vliv na tuto strukturu má velký počet malých PFO na straně jedné a relativně malý počet velkých PPO na straně druhé. Výrazný duální charakter má i velikostní struktura samotných podniků fyzických osob (na 5,7 % podniků s výměrou nad 100 ha připadá 60,5 % výměry z. p.). Největší podniky jsou ovšem převážně mezi právnickými osobami (z celkového počtu 407 podniků s výměrou nad 2000 ha připadá 399 na PPO a 8 na PFO).

TA2.1/04 – Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství¹⁾; stav koncem roku 2001

Podnikatelská forma	Počet podniků	Obhospodařovaná z. p.		Průměrná výměra v ha z. p. ²⁾	Skot celkem		Prasata celkem		Drůbež celkem	
		ha	%		tis. ks	%	tis. ks	%	tis. ks	%
Fyzické osoby celkem	35 219	980 805	26,6	29	308	19,5	371	10,6	5 054	16,0
Právnické osoby celkem	2 991	2 701 217	73,4	1 007	1 273	80,5	3 127	89,4	26 570	84,0
Obchodní společnosti celkem	2 095	1 622 698	44,1	887	690	43,6	2 185	62,5	22 789	72,1
z toho - spol. s r. o.	1 437	783 929	21,3	631	265	16,8	613	17,5	8 343	26,4
- a. s.	618	821 979	22,3	1 492	420	26,6	1 566	44,8	14 446	45,7
Družstva	728	1 039 310	28,2	1 464	566	35,8	913	26,1	3 658	11,6
Ostatní ³⁾	168	39 209	1,1	274	17	1,1	29	0,8	123	0,4
Podnikatelské subjekty celkem	38 210	3 682 022	100,0	101	1 581	100,0	3 498	100,0	31 624	100,0

1) Zemědělsky aktivní subjekty bez stanovení velikostních parametrů

2) Vypočteno za podnikatelské subjekty obhospodařující z. p.

3) Včetně státních podniků a subjektů, u kterých nebyla zjištěna právní forma podnikání

Pramen: ČSÚ – zemědělský registr

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

⁵ Údaje zemědělského registru nelze bezprostředně srovnávat s údaji Agrocenzu 2000 uvedenými ve Zprávě 2000. Týká se to zejména podniků fyzických osob. V důsledku velmi nízkých prahových hodnot a specifického zařazení vlastního šetření dosáhl počet respondentů Agrocenzu u této právní formy, zejména u nejmenších velikostních skupin podniků, vysokých hodnot, značně převyšujících počty podniků evidovaných v zemědělském registru (např. ve velikostní skupině s výměrou obhospodařované z. p. do 1 ha činil počet respondentů Agrocenzu 13,6 tis., zatímco počet podniků stejné velikostní skupiny v registru jen 3,6 tis.).

TA2.1/05 – Velikostní struktura podniků fyzických a právnických osob obhospodařujících zemědělskou půdu; stav koncem roku 2001

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované z. p. ¹⁾ (ha)	Podniky celkem		Výměra z. p. obhospodařovaná všemi podniky		Podniky fyzických osob		Výměra z. p. obhospodařovaná podniky fyzických osob		Podniky právnických osob		Výměra z. p. obhospodařovaná podniky právnických osob	
	počet	%	ha	%	počet	%	ha	%	počet	%	ha	%
0 – 5	15 756	43,1	31 034	0,8	15 591	46,0	30 670	3,1	165	6,1	364	0,0
5 – 10	5 530	15,1	38 669	1,1	5 464	16,1	38 187	3,9	66	2,5	482	0,0
10 – 50	9 433	25,8	205 180	5,6	9 207	27,2	199 488	20,3	226	8,4	5 692	0,2
50 – 100	1 830	5,0	127 439	3,5	1 711	5,0	118 740	12,1	119	4,4	8 699	0,3
100 – 500	2 119	5,8	467 602	12,7	1 643	4,8	327 407	33,4	476	17,7	140 194	5,2
500 – 1 000	765	2,1	565 121	15,3	193	0,6	132 854	13,5	572	21,3	432 267	16,0
1 000 – 2 000	745	2,0	1 055 368	28,7	85	0,3	111 768	11,4	660	24,6	943 600	34,9
2 000 a více	407	1,1	1 191 609	32,4	8	0,0	21 691	2,2	399	14,9	1 169 919	43,3
Celkem	36 585	100,0	3 682 022	100,0	33 902	100,0	980 805	100,0	2 683	100,0	2 701 217	100,0

1) Rozpětí výměry v daném řádku zahrnuje i hodnoty odpovídající dolní mezi a nezahrnuje hodnoty odpovídající horní mezi.

Pramen: ČSÚ – zemědělský registr

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

2.2 Výrobní faktory**2.2.1 Zemědělský půdní fond**

Zemědělský půdní fond k 31. 12. 2001 představuje 54,23 % celkové rozlohy České republiky o výměře 7886 tis. ha⁶, tj. 4277 tis. ha.

Kategorizace zemědělského půdního fondu do méně příznivých oblastí (LFA)⁷ byla v roce 2001 proti roku 2000 dále zpřesněna. Převážná část zemědělské půdy České republiky, více než 60 %, byla zařazena do méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními (tab. TA2.2/01).

TA2.2/01 – Struktura zemědělské půdy podle jednotlivých typů LFA

Typ oblasti	2000		2001	
	výměra z. p. (tis. ha)	% ze z. p.	výměra z. p. (tis. ha)	% ze z. p.
Horské oblasti	533	12,45	572	13,37
Ostatní méně příznivé oblasti	1 684	39,35	1 646	38,48
Oblasti se specifickými omezeními	155	3,62	202	4,72
Oblasti se ekologickými omezeními	172	4,02	158	3,69
Méně příznivé oblasti celkem	2 544	59,44	2 578	60,28
Nezařazené oblasti celkem	1 736	40,56	1 699	39,72
Zemědělská půda celkem	4 280	100,00	4 277	100,00

Pramen: Nařízení vlády č. 505/2000 Sb. a č. 505/2001 Sb.

Zpracoval: J. Němec, M. Štolbová (VÚZE)

Horské oblasti byly upřesněny na základě podkladů Zeměměřického úřadu Praha. V roce 2001 bylo do těchto oblastí (území nad 600 m n. m. a území 500 – 600 m n. m. s vysokou svažitostí) zařazeno 13,37 % zemědělské půdy. Ostatní méně příznivé oblasti (území s nízkou produktivitou, nesnadno obdělávatelná a s omezeným produkčním potenciálem) byly proti roku 2000 rozděleny do čtyř podtypů, které celkem zaujímají 38,48 % zemědělské půdy. Na oblasti se specifickými omezeními (velkoplošně chráněné krajinné oblasti a národní parky⁸ připadá 8,41 % zemědělské půdy. Nezařazené oblasti, tj. oblasti s vysokou produkční schopností včetně zemědělské půdy na území hl. m. Prahy, zaujímají 39,72 % zemědělského půdního fondu.

Struktura zemědělského půdního fondu proti roku 2000 se jen velmi pozvolna mění (tab. TA 2.2/02). Výměra orné půdy poklesla o 7 tis. ha a ovocných sadů o 0,2 tis. ha. U ostatních kultur (chmelnice, vinice a zahrady) evidovaná výměra mírně vzrostla. Největší přírůstek výměry je evidován u trvalých travních porostů, kde došlo k navýšení o necelých 5 tis. ha. Procento zornění velmi pozvolně klesá, a to ze 72,0 % na 71,9 %. Odhadovaný rozsah nevyužívané zemědělské půdy se proti roku 2000 v podstatě nemění a zůstává na úrovni kolem 300 tis. ha⁹. Významně však narůstá výměra orné půdy v klidu, a to z 71 tis. ha v roce 2000 na 113 tis. ha v roce 2001¹⁰, tj. o 59 %.

Meliorační zařízení vybudovaná před rokem 1990 v rozsahu 1087 tis. ha odvodňovacích systémů a přibližně 150 tis. ha závlah se nerozšiřují a neobnovují. Z důvodu ukončení technické životnosti zhruba 38 % odvodňovacích systémů vyžaduje nákladnou rekonstrukci. Zhruba 22 % meliorovaných ploch se vrací do původního stavu a vytváří se z nich „mokřady“.

2.2.2 Biologicko-technologické aspekty rostlinné výroby**Výživa rostlin**

Spotřeba vápenatých hnojiv podpořená dotacemi MZe se proti roku 1999 zvýšila v roce 2000 o 6,2 % a v roce 2001 o 6,9 %. Úroveň dusíkatého hnojení se zvýšila v roce 2001 proti roku 1999 o 12,7 % a bylo v průměru aplikováno 72,6 kg dusíku na hektar.

⁶ Údaj ČSÚ 2001

⁷ Nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování, ve znění nařízení vlády č. 500/2001 Sb

⁸ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁹ Odborný odhad VÚMOP Praha a Zemědělské agentury MZe

¹⁰ Údaj ČSÚ 2001

TA2.2/02 – Změny ve výměrách kultur (ha)

Kultura	2000	2001	Rozdíl
Zemědělská půda	4 279 876	4 277 435	-2 441
Orná půda	3 082 385	3 075 178	-7 207
Chmelnice	11 232	11 236	4
Vinice	15 575	15 626	51
Ovocné sady	49 006	48 803	-203
Zahrady	160 609	160 710	101
Trvalé travní porosty	961 069	965 882	4 813

Pramen: Statistická ročenka půdního fondu ČÚZK, 2002
Zpracoval: J. Němec (VÚZE)

TA2.2/03 – Spotřeba hnojiv v České republice za hospodářský rok (t)

Druh hnojiva	1998	1999	2000	2001
Vápenatá hnojiva ve zboží	203 631	196 328	208 518	209 821
Průmyslová hnojiva dusíkatá v č. ž.	202 932	200 248	212 988	225 763
Průmyslová hnojiva fosforečná v č. ž.	45 838	40 270	39 834	44 397
Průmyslová hnojiva draselná v č. ž.	32 787	27 719	26 416	30 903
Chlévský hnůj	14 376 176	13 785 714	13 573 788	12 784 675

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

Spotřeba fosforečných hnojiv proti roku 1999 vzrostla v roce 2001 o 10,2 % a draselných hnojiv o 11,5 %. V průměru se na hektar aplikovalo 12,3 kg P2O5 a 7,3 kg K2O. Celkem bylo v České republice aplikováno 92,2 kg hnojiv v čistých živinách, což je 66,2 % průměrné spotřeby v EU 15.

Ochrana rostlin

V rostlinné výrobě jsou z hlediska ochrany rostlin proti chorobám, plevelům a škůdcům preferovány systémy integrované produkce, kde se vzájemně skloubené péstitelské úkony projevují kladně ve snížení potřeby chemických látek. V roce 2001 bylo spotřebováno průměrně 0,98 kg účinných látek/ha z. p. Úroveň uplatnění ochranných přípravků v roce 2001 uvádí následující tabulka.

TA2.2/04 – Spotřeba účinných látek v roce 2001 (kg, l)

Kategorie	Obiloviny	Kukuřice	Luskoviny	Cukrovka	Brambory	Pícniny	Řepka	Ostatní
Aditivum	4 079	3 269	151	4 597	2 381	105	48	890
Antitranspirant	113	0	2 350	0	0	78	60 775	501
Herbicidy a desikanty	1 910 325	685 785	131 516	812 753	103 871	92 918	1 325 165	918 990
Fungicidy	940 793	31	580	61 665	259 577	195	185 590	669 786
Mořidlo fungicidní	445 553	631	2 345	0	3 805	0	578	4 540
Mořidlo insekticidní	359	480	0	0	0	1	754	905
Mykobakteriální přípravek	1	0	0	0	212	0	0	15 694
Regulátory růstu aktivní	621 474	13	58	5 560	1 354	845	155 506	9 401
Repelent	0	744	0	0	204	0	72	792
Rodenticidy	104 968	86	0	0	0	38 536	78 620	32 968
Zoocidy	122 610	9 592	9 191	15 519	18 253	40 490	403 908	150 047

Pramen: Státní rostlinolékařská správa
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), H. Macková (MZe)

Počasí v roce 2001 ovlivnilo vývoj houbových chorob. Kromě běžného výskytu padlí travního a stéblolamu byla nově zjištěná ramulariová skvrnitost ječmene. Růst výskytu sněží v obilovinách byl v průběhu roku 2001 znatelně zpomalen. Obiloviny nebyly výrazně postiženy živočišnými škůdci, s výjimkou kukuřice, kde se na stále větším území rozšiřuje zavíječ kukuřičný. Vysoká koncentrace řepky olejné, která u některých pěstitelů zaujímá až 20 % o. p., vede k problémům s ochranou rostlin. U těchto pěstitelů se ve zvýšené míře vyskytují na porostech řepky nejen klasičtí škůdci, ale i choroby jako hlízenka a cylindrosporióza. Ze živočišných škůdců poškozují porosty řepky olejné hlavně slimáci. U brambor zůstává i nadále vážným problémem bakteriální kroužkovitost, u níž je stále značný počet nových výskytů, ale v sadbě se daří se počty výskytů snižovat.

Osivo a sadba

Státní podpora nákupu uznaného osiva pšenice ozimé a řepky olejné vedla v roce 2001 při zakládání porostů k významnému posunu u užívání uznaných osiv. Obměna osiva obilovin se pohybuje v posledních letech na úrovni přibližně 40 % (z toho osiva u pšenice ozimé na 60 %) a u řepky olejné na téměř 100 %.

Pro udržení kvalitní produkce řepky olejné je při zakládání porostů nezbytné používání certifikovaných osiv, a to vzhledem k nové odrudové skladbě, která se vyznačuje zastoupením výnosnějších hybridních odrůd na více než 30 % pěstitelských ploch.

Využití certifikovaného osiva u ostatních obilovin, luskovin, ale i olejnin přes vysokou nabídku kvalitních odrůd nadále klesá. Tento trend se výrazně promítá do konečné kvality produkce. Vyšší produkci certifikovaného osiva zaznamenaly domácí šlechtitelské a semenářské firmy pouze u jetelovin a trav. Zvýšila se i výroba uznaných sadbových brambor.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, odbor odrudového zkušebnictví každoročně zpracovává Seznam odrůd zapsaných ve Státní odrudové knize České republiky.

TA2.2/05 – Rozsah výroby certifikovaných osiv a sadby

Druh osiva a sadby	Uznaná plocha (ha)			Uznané osivo – sadba (t)		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Obiloviny	87 907	71 176	59 695	149 768	114 623	125 370
Kukuřice	641	510	968	768	779	1 196
Luskoviny	9 365	8 139	6 119	8 450	6 725	7 115
Olejníky	11 086	8 865	8 060	6 266	5 332	4 811
Jeteloviny a trávy	25 736	28 737	30 659	8 298	9 931	7 357
Brambory	4 211	4 801	5 313	41 911	59 638	75 405

Pramen: ÚKZÚZ – výroční zprávy Státní semenářské kontroly v ČR za sklizňový rok 1998 až 2000
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), J. Potměšilová (MZe)

V přehledu odrůd bylo pro rok 2001 zapsáno 328 odrůd obilovin (vč. kukuřice), 24 odrůd řepky ozimé a jarní, 110 odrůd brambor, 80 odrůd cukrovky (z toho 17 odrůd odolných rizománii), 19 odrůd lnu setého.

TA2.2/06 – Minimální požadavky na zařazení odrůd pšenice do skupin

Jakostní skupina	MJ	E – elitní		A – kvalitní		B – chlebová	
		absolutně	bod	absolutně	bod	absolutně	bod
Vyjádření hodnoty							
Objemová výtěžnost	ml	549,0	8	513,0	6	477,0	4
Obsah hrubých bílkovin	%	12,6	6	11,8	4	11,1	2
SDS - test ¹⁾	ml	50,7	7	45,9	5	41,0	3
Pádové číslo	sec	240,0	6	200,0	4	160,0	2
Objemová hmotnost	g/l	790,0	7	780,0	6	760,0	4
Vaznost mouky	%	58,7	7	55,5	5	53,9	4

Pramen: ÚKZÚZ – Výroční zprávy Státní semenářské kontroly v ČR za sklizňový rok 1998 až 2000
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), J. Potměšilová (MZe)

2.2.3 Biologicko-technologické aspekty živočišné výroby**Technologické systémy v živočišné výrobě**

V chovu skotu pokračoval v roce 2001 trend modernizace stájí pro dojnice cestou rekonstrukcí stávajících a v omezené míře výstavbou nových stájí, a to i s podporou PGRLF v rámci programu ZEMĚDĚLEC – podprogram INVESTICE (garance úvěrů). Podle odhadu MZe se zvýšil podíl volného ustájení dojnic na 50 % z celkového počtu ustájovacích míst. Proces rekonstrukce a modernizace technologie ustájení a krmení dojnic je úzce spojen s rozšířením systému celoročního krmení na bázi konzervovaných krmiv. Tento systém je praktikován především u vysoce produkčních stád. Podle odhadu MZe je uvedený systém krmení využíván asi u 40 % dojnic. U ostatních kategorií skotu převažuje volné ustájení a krmení pomocí mechanizačních prostředků. U skotu bez tržní produkce mléka s výjimkou výkrmu jatečných býků je po celé vegetační období zajišťována pastva. U krav s tržní produkcí mléka je paseno asi 25 % krav a 60 % chovných jalovic.

V chovu prasat jsou používané technologie odlišné podle jednotlivých kategorií prasat. U prasnic převažuje skupinové ustájení do doby týden před oprášením. Následuje individuální ustájení v porodním kotci. Vzhledem k poměrně vysokým nákladům na individuální ustájovací místo uplatňují některé firmy, dodávající technologie, využívání individuálních porodních kotců po dobu pouze 10 – 14 dní a následně ustájení po 3 – 5 ks kojících prasnic s vyčleněním prostoru pro selata. Uvedený systém je rozšířen asi u 5 % farem a doznává dalšího rozšíření. V předvýkrmu prasat převažuje z hlediska počtu prasat ustájení v boxech s částí roštové podlahy a z části pevné podlahy (asi 75 % prasat). Ve výkrmu prasat se asi u 50 % používaných technologií uplatňuje krmení digitálně řízenými automaty.

V chovu drůbeže v podnicích specializovaných na tržní produkci vajec je rozhodující technologií chov nosných slepic ve 3 – 4 etážových klecích s automatickým krmením. Pouze pět chovů praktikuje ustájení slepic na hluboké podestýlce. Klecové chovy čeká finančně náročná přestavba při uplatnění standardů EU. Jatečná kuřata a jatečné krůty jsou chovány převážně na hluboké podestýlce s odděleným výkrmem krůt a krocanů. Postupně se rozšiřuje chov vodní drůbeže v halách.

V chovu ovcí pokračuje genetická přestavba stád na čistokrevná masná plemena pro produkci biologického materiálu, a to jak pro chov těchto specializovaných plemen, tak pro produkci kříženek a plemen s kombinovanou užitkovostí. Pouze malé procento chovaných ovcí je zaměřeno na mléčnou užitkovost. Při výběru odpovídající technologie chovu v návaznosti na využívané plemeno je rozhodujícím faktorem malá finanční náročnost na ustájení a pastvu po celé vegetační období.

Výrobní aspekty hlavních úseků živočišné výroby

V chovu skotu pokračoval v roce 2001 proces restrukturalizace stáda na výrazně dojný typ zastoupený plemeny s jednostrannou mléčnou užitkovostí a na chov domácího českého strakatého plemene s kombinovaným maso-mléčným zaměřením. Část českého strakatého plemene je v dojených systémech výrazněji šlechtěna na produkci mléka a menší část je převáděna do systému chovu krav bez tržní produkce mléka. Pro produkci kvalitního hovězího masa je využíván především skot masných plemen a kříženci českého strakatého skotu s těmito plemeny.

Hybridizační program v chovu prasat je zaměřen na zlepšování kvality vepřového masa podle požadavků spotřebitelů v návaznosti na výrobní zaměření zpracovatelů při zachování odpovídající plodnosti, zlepšení přírůstkové schopnosti a snižování spotřeby krmiv na jednotku produkce. Tomuto základnímu požadavku jsou podřízeny chovné cíle mateřských a otcovských plemen používaných při tvorbě finálního hybridu. Úspěšnost jednotlivých hybridizačních programů se odráží v zařazování jatečných prasat podle normy SEUROP.

V chovu drůbeže se odhaduje, že z celkového počtu nosných slepic je asi 60 % chováno ve velkochovech specializovaných na produkci vajec a 40 % slepic v malochovech zaměřených na samozásobení a drobný prodej převážně netříděných vajec. Naopak z celkové produkce drůbežího masa (v roce 2001 více než 300 tis. t ž. hm.) připadá asi 94 % na velkochovy a jen asi 6 % (cca 20 tis. t ž. hm.) na samozásobení a drobný prodej. Šlechtění drůbeže je prioritně zaměřeno na zvýšení intenzity růstu a snížení spotřeby krmiv na jednotku produkce.

Význam chovu ovcí spočívá mimo produkci kvalitního jatečného masa i v udržování rázu kulturní krajiny spojené s vypásáním travních prostorů v podhorských a horských oblastech. Stále poměrně vysoký podíl ovcí je soustředěn u malochovatelů (do 10 ks na jednoho chovatele) s určením pro samozásobení. Podpůrné programy jsou proto zaměřeny na urychlení tvorby početnějších stád bahnic pro pokrytí domácí poptávky po skopovém mase a případně exportu.

2.2.4 Dlouhodobý hmotný majetek

Objem investic vstupujících do zemědělství se v roce 2001 poprvé od roku 1997 zvýšil a zastavil tak nepříznivý investiční trend posledních let. Ve statisticky sledovaném souboru podniků (zapsaných v obchodním rejstříku s počtem zaměstnanců 20 a výše) byly v průběhu roku 2001 pořízeny hmotné investice (bez pozemků a bez ložisek nerostných surovin) v celkové výši 11 769 mil. Kč. Při srovnání se zpřesněným údajem ČSÚ za rok 2000 došlo k meziročnímu nárůstu o 20,1 %. Z celkového objemu hmotných investic připadá na nové investice 10 895 mil. Kč (včetně investic z dovozu), investice již v tuzemsku použité (bez ohledu na zemi původu) představovaly 874 mil. Kč. Do celkového objemu pořízených hmotných investic je kromě bezúplatných převodů zahrnut i dlouhodobý hmotný majetek pořízený formou finančního leasingu, oceněného celkovou smluvní pořizovací cenou.

TA2.2/07 – Pořízení hmotných investic¹⁾ (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Hmotné investice celkem	9 797	11 769	120,1
Investice nové (včetně dovezených)	8 995	10 895	121,1
v tom - budovy, haly a stavby	1 515	1 922	126,9
- stroje a zařízení	3 444	4 824	140,1
- ostatní investice	4 036	4 149	102,8
Investice použité (v tuzemsku)	802	874	109,0

1) Podniky zapsané do obchodního rejstříku s 20 a více zaměstanci

Pramen: ČSÚ – Vybrané finanční ukazatele hospodaření zemědělských organizací

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Z nových investic bylo vynaloženo na budovy, haly a stavby 17,6 % (16,8 % v roce 2000), na pořízení strojů a zařízení včetně dopravních prostředků 44,3 % (38,3 % v roce 2000). Na tzv. ostatní nové investice, zahrnující především základní stádo, tažná zvířata a trvalé porosty připadá 38,1 % (44,9 % v roce 2000). Z hlediska meziroční změny ve struktuře reprodukce dlouhodobého hmotného majetku došlo v roce 2001 k posílení investic do strojů, zařízení a dopravních prostředků.

V meziročním porovnání vzrostly hmotné investice ve všech kategoriích, nejvýrazněji u strojů a zařízení včetně dopravních prostředků (index 140,1) a významně i u budov a staveb (index 126,9). Na hmotné investice zahraničního původu bylo vynaloženo 4080 mil. Kč (index 136,4).

Prostřednictvím realizovaných objemů investic došlo ke zvýšení kvality nemovitého i movitého majetku s pozitivním dopadem na technologickou úroveň zemědělství.

Za uplynulá dva roky nedošlo (i přes vyšší investiční aktivitu) k výrazným změnám ve struktuře dlouhodobého hmotného majetku, pokud se srovnávají typy podnikatelských subjektů.

TA2.2/07 – Pořízení hmotných investic¹⁾ (mil. Kč)

Vybrané skupiny DHM	Podniky právnických osob		Podniky fyzických osob	
	2000	2001	2000	2001
Pozemky	1,5	1,8	30,7	31,3
Stavby	68,4	68,0	39,5	37,0
Stroje a zařízení	18,9	18,9	25,1	25,6
Trvalé porosty	0,8	0,8	0,1	0,2
Základní stádo	7,8	7,8	4,5	5,7

1) Dlouhodobý hmotný majetek

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Z převládajícího výrobního zaměření podniků lze odvozovat podíl staveb, strojů a zařízení v celkové struktuře dlouhodobého hmotného majetku. Obecně podniky právnických osob vykazují vyšší podíl tržeb za realizovanou živočišnou produkci, zatímco v tržbách podniků fyzických osob převažuje rostlinná výroba s obecně nižším nárokem na objem nemovitého majetku. Rozdílné zastoupení pozemků v majetkové struktuře podniků právnických a fyzických osob vyplývá z odlišného podílu vlastní a připachtované zemědělské půdy.

2.2.5 Pracovní síly

V zemědělství nadále pokračuje snižování zaměstnanosti. Počet pracovních sil poklesl v roce 2001 přibližně na 156 tis.¹¹, což představuje poměrně značný meziroční úbytek zemědělských pracovníků o 5,2 % (tab. A2.2/02). Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře zaměstnanosti národního hospodářství v roce 2001 činil 3,4 %¹² a proti roku 2000 poklesl o 0,2 procentního bodu¹³.

¹¹ Průměrný evidenční počet pracovníků (s jediným nebo hlavním zaměstnáním) v podnicích zemědělské prvovýroby bez souvisejících služeb a myslivosti, předběžný údaj

¹² Pramen: Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. – 4. čtvrtletí 2000, 2001, ČSÚ 2001, 2002

¹³ Údaje vycházejí z upřesněných dat za rok 2000

Úbytek počtu zemědělských pracovníků se v meziročním srovnání projevil ve všech právních formách zemědělského podnikání – nejvýrazněji se zaměstnanost snížila v družstvech (o 9,2 %), méně výrazně v obchodních společnostech (o 3,6 %) a v podnicích fyzických osob (o 2,3 %).

Ve struktuře celkové zaměstnanosti v zemědělství se po celé transformační období zvyšuje podíl pracovníků obchodních společností (byť od roku 1999 se jejich absolutní počet snižuje) a klesá podíl pracovníků družstev. V roce 2001 tak představovali pracovníci obchodních společností již téměř polovinu veškerých zemědělských pracovních sil (49,3 %, proti roku 2000 nárůst o 0,8 procentního bodu), v družstvech pracovala necelá třetina zemědělských pracovníků (31,3 %, proti roku 2000 pokles o 1,4 procentního bodu) a v podnicích fyzických osob necelá pětina (19,2 %, proti roku 2000 nárůst o 0,6 procentního bodu).

V zemědělství se nadále výrazně zhoršuje věková struktura pracovníků¹⁴, a to jak uvnitř odvětví, tak i ve srovnání s věkovou strukturou pracovníků v národním hospodářství. V zemědělství představovali v roce 2001 nejčetnější kategorií pracovníci ve věku 45 – 59 let (49,4 % – meziroční nárůst o 4,7 procentního bodu), dále následovaly kategorie 30 – 44 let (31,8 % – meziroční pokles o 3,7 procentního bodu), 15 – 29 let (14,8 % – meziroční pokles o 2,2 procentního bodu) a nad 60 let (4,1 % – meziroční nárůst o 0,9 procentního bodu). Nepříznivá věková struktura, v zemědělství tradičně horší u žen než u mužů, se v posledním roce výrazně zhoršila v kategorii mužů – podíl mužů nad 45 let narostl o 8,7 procentního bodu (na 53,2 %) a začíná se blížit podílu žen této věkové kategorie, který naopak zůstal ve srovnání s rokem 2000 prakticky stabilizován.

Nepříznivý vývoj věkové struktury v odvětví dokládá i srovnání s věkovou strukturou pracovníků národního hospodářství celkem. Pracovníci národního hospodářství byli nejčastěji ve věku 30 – 44 let (36,7 %), v kategorii 45 – 59 let jich bylo o 13,8 procentního bodu méně než mezi zemědělci a naopak v kategorii 15 – 29 let o 9,9 procentního bodu více. Rozdíly mezi odvětvovou a národohospodářskou věkovou strukturou se nadále prohlubují v neprospěch zemědělství. Důsledkem zvyšujícího se průměrného věku pracovníků v zemědělství se zvyrazňuje generační problém, kdy nezáměr mladých o práci v zemědělství a silné zastoupení nejstarších věkových kategorií prohlubuje sociální a ekonomické problémy odvětví.

Podíl žen mezi pracovníky v zemědělství v průběhu transformačního období klesá. V roce 2001 – po období čtyřleté stabilizace na 35 % – poklesl na 32,3 % a rozdíl v zaměstnanosti žen v zemědělství a v celém národním hospodářství se prohloubil na 11 procentních bodů.

Podle klasifikace zaměstnání představovali v roce 2001 ve struktuře zaměstnanosti v zemědělství 37,4 % kvalifikovaní dělníci, 19,5 % obsluha zařízení a strojů, 10,9 % řemeslníci a opraváři, 9,8 % pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, 9,5 % techničtí pracovníci, 4,8 % vedoucí a řídicí pracovníci, 3,7 % nižší administrativní pracovníci, 2,9 % odborní a duševní pracovníci a 1,4 % provozní pracovníci ve službách a obchodu. V meziročním srovnání zůstává profesní struktura zemědělství prakticky stabilizována.

V zemědělství pokračuje trend pozvolného zlepšování vzdělanostní struktury pracovníků¹⁵ – snižuje se podíl pracovníků se základním vzděláním (17,7 % v roce 2000, meziroční pokles o 7,6 procentního bodu) a narůstá podíl pracovníků s vyšší kvalifikací (25,6 % středoškoláků a vysokoškoláků). Dominantní postavení v kvalifikační struktuře zemědělců mají nadále pracovníci vyučení (56,7 %, včetně pracovníků s odborným vzděláním bez maturity). Podle formy podnikání jsou „vzdělanější“ pracovníci podniků fyzických osob než podniků právnických osob (v podnicích fyzických osob 33,4 %, v podnicích právnických osob 23,9 % pracovníků s vyšší kvalifikací).

Vzdělanostní úroveň zemědělců ve srovnání se vzdělaností pracovníků národního hospodářství však zůstává nadále výrazně nižší. Mezi zemědělci jsou zejména podstatně nižší podíly pracovníků s úplným středním odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním a naopak výrazně vyšší podíly pracovníků se základním vzděláním a vyučených.

Zaměstnanost v zemědělství zůstává výrazně regionálně diferencována. Nadprůměrného podílu na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2001 dosahovali zemědělci v kraji Vysočina (9,5 %), dále pak v kraji Jihočeském (7,0 %), Pardubickém (5,5 %), Plzeňském a Olomouckém (oba 5,1 %), Středočeském (4,4 %) a Jihomoravském (4,1 %), naopak nejnižšího (kromě Prahy) v kraji Karlovarském (1,2 %) a Ostravském (1,7 %). Z celkového počtu zemědělců jich nejvíce pracovalo v kraji Středočeském (13,5 %), Vysočina (13,1 %), Jihočeském (12,1 %) a Jihomoravském (12,1 %, proti roku 2000 nejvyšší regionální pokles počtu zemědělců).

2.3 Ochrana zvířat

Ochrana zvířat proti týrání je společenským i odborným tématem, které má své podstatné etické aspekty a speciální odbornou náplň. V této oblasti, dříve opomíjené, jsou zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, stanoveny tyto hlavní orgány ochrany zvířat: Ministerstvo zemědělství ČR, Ústřední komise pro ochranu zvířat a Státní veterinární správa ČR.

Činnost ÚKOZ i její složení je mezirezortní, a proto má v rámci Ministerstva zemědělství samostatné postavení. Ústřední komise má vlastní statut i jednací řád. Tvóří ji čtyři výbory - pro ochranu hospodářských zvířat, volně žijících zvířat, pokusných zvířat a zvířat v zájmových chovech (včetně zvířat v zoo).

Ústřední komisi zřizuje, jejího předsedu a členy jmenuje a odvolává ministr zemědělství ČR po dohodě s ministrem životního prostředí z odborníků navržených státními i nestátními organizacemi. Ze zákona jsou hlavními úkoly ÚKOZ tyto činnosti:

- projednávání, koordinace a kontrola plnění úkolů v oblasti ochrany zvířat;
- předkládání návrhů na nezbytná opatření pro příslušné státní orgány;
- vedení ústřední evidence použitých pokusných zvířat;
- stanovování podmínek pro chov a užití pokusných zvířat, kvalifikace odborných pracovníků a rozhodování ve správním řízení o významných právních aktech v oblasti pokusů na živých zvířatech;
- schvalování řádů pro chov a zkoušky zvířat.

¹⁴ Údaje o věkové, profesní a regionální struktuře zaměstnanosti v zemědělství a struktuře zaměstnanosti podle pohlaví čerpají z pramenů: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 2000, 2001), ČSÚ 2001, 2002. Data se vztahují k zemědělství, myslivosti a souvisejícím službám.

¹⁵ Aktuální data o vzdělanostní struktuře jsou dostupná za rok 2000. Pramen: Agrocensus 1995, 2000, ČSÚ 1996, 2001

ÚKOZ není orgánem výkonným; pro dozor nad ochranou zvířat proto školí inspektory – pracovníky okresních a městských veterinárních správ (OVS). Ti pak dozor vykonávají v rámci Programu ochrany zvířat SVS ČR.

Program ochrany zvířat SVS ČR je realizován od 1. 7. 1993 na základě již výše zmíněného zákona č. 246/1992 Sb. jako dozorové a preventivní akce OVS k ochraně zvířat. Od zahájení Programu OZ bylo provedeno celkem 83 835 dozorových akcí. V roce 2001 kontrolovalo 352 inspektorů OVS při 12 784 dozorových akcích 30 349 309 zvířat.

V chovech hospodářských zvířat, při přepravě, obchodu s nimi, na jatkách a při dalších činnostech bylo evidováno 8188 kontrol, nedostatky zjištěny ve 236 případech (postihovaly činnost s 136 436 zvířaty). Podnět ke správnímu řízení byl podán 65krát. Příčiny, pro něž byla uložena nápravná opatření, se každoročně opakují. Mají i svůj sezónní charakter a zahrnují nejčastěji nevyhovující podmínky chovu zvířat. K ovlivnění hygieny chovu dochází z různých důvodů, a ty se pak společně s nedostatečnou výživou projevují i na zdravotním stavu zvířat. Byly zjištěny případy, kdy zvířatům nebyla poskytována voda a kdy krmivo nesplňovalo základní metabolické požadavky podle druhu zvířat, jejich kategorie nebo způsobu využití. Např. u dojnic v jarním období byl zjišťován přebytek vlákniny a nedostatek energetických složek krmné dávky. V problematických případech odchovu skotu bylo zjištěno, že pastevní odchov je i u plemen skotu, která byla vyšlechtěna k mléčné produkci, provozován extenzivně bez příslušné péče o zvířata. Narůstá počet případů nedostatečné péče o paznehty a bohužel přibýly případy zarůstání vazných řetězů, a to nejen u žiru, ale i u dojnic. V sedmi případech bylo zjištěno, že technologie nesplňuje ani základní nezbytné podmínky chovu a působí zvířatům utrpení. Proti výskytu ojedinělých případů u jednotlivých koní se nedostatky v hodnoceném roce projevovaly i v chovech s větším stádem. V chovech drůbeže se vyskytují problémy více v menších chovech než ve velkochovech (klecová technologie nebyla zatím hodnocena podle hledisek stanovených předpisy ES). Nedostatky byly zjišťovány při přepravě drůbeže na jatky nebo při porážení. Nedovolené způsoby porážení byly zjištěny i u ostatních druhů zvířat.

V zájmových chovech bylo provedeno 3705 kontrol, nevyhovující péče byla přitom zjištěna ve 280 kontrolách (postíženo 6726 zvířat), správní řízení zahájeno ve 175 případech. Nevyhovující péče byla zjištěna celkem v 541 případech (týkala se 144 247 zvířat) a celkem byly podány podněty k 251 správnímu řízení. Nejčastěji, ve 117 případech, byly zjišťovanými nedostatky nevyhovující podmínky chovu. K omezování výživy a napájení došlo v dalších 72 případech, nedostatečně veliký a nevhodně upravený prostor nebo „uvázání u boudy“ se týkalo 33 případů, ve 26 případech byl zjištěn stres a zoohygienické závady. Prakticky každá OVS uvádí alespoň jeden takový případ. Těchto přestupků se nejčastěji dopouštěly osoby, které drží psy, stejně tak i majitelé koní pro zájmovou činnost, dále chovatelé králíků a drůbeže. K utrpení zvířat v řadě případů došlo i proto, že občané nedodržují ustanovení § 13 zákona č. 246/1992 Sb. a zvířata dostatečně nezabezpečují proti úniku. Ke konfliktním situacím docházelo i po napadení osob nebo zvířat toulavými psy. V útulcích pro zvířata v nouzi bylo provedeno 214 kontrol a bylo kontrolováno 10 182 zvířat, převážně psů. Nevyhovující péče byla zjištěna ve 14 případech a týkala se 329 zvířat. Ve dvou případech bylo nezbytné řešit situaci ve správním řízení. Častým nedostatkem je nesprávně vedená evidence zvířat. Výdej zvířat mnohde komplikuje z právního pohledu neoprávněná snaha některých členů zájmových ochranných sdružení o kontrolu podmínek chovu u občanů, kteří si zvířata přebírají do náhradní péče. Problémem jsou chovy zvířat, ve kterých se občané snaží poskytnout ochranu náhodně získaným zvířatům. Mnohdy však v takových chovech nejsou splněny ani základní podmínky, jejich provozovatelé nedovedou odhadnout náklady spojené s touto péčí, a proto dochází ke konfliktním situacím, včetně nálezových rizik pro zvířata a ohrožení zdraví lidí (shromažďování a předávání zvířat neznámého původu, bez podmínek karantény a provedení povinného očkování proti vzteklině). V zájmových chovech nebezpečných druhů zvířat bylo provedeno 438 kontrol a počet zvířat, jichž se kontroly týkaly, stoupl na 6726 zvířat. V 19 případech byla uložena nápravná opatření a správní řízení se týkalo osmi případů. V roce 2000 se prodej zvířat pro zájmové chovy a druzura cirkusových zvířat staly živnostmi s požadavkem na splnění kvalifikačních předpokladů. Inspektoři OVS upozorňovali živnostenské úřady na případy, kdy tento požadavek nebyl dodržen.

V oblasti volně žijících zvířat bylo provedeno 178 dozorových akcí. Nápravná opatření byla uložena v pěti případech, ve dvou případech byl dán podnět ke správnímu řízení. Orgány dozoru se podílely na vyšetřování případů pytláctví zvěře i ryb, včetně nedovoleného použití elektrických agregátů. V zoologických zahradách, cirkusech a podobných zařízeních bylo provedeno 116 kontrol.

V ČR bylo v roce 2001 k pokusům celkem využito 223 994 zvířat, což je stav, který se po prudkém poklesu v polovině 90. let udržuje na přibližně stejné úrovni. Na tomto úseku bylo provedeno 177 dozorových akcí. Výuka s použitím zvířat byla kontrolována 40krát. Při kontrolách v chovech laboratorních zvířat byla uložena opatření k dodržování stanovených zásad karantény a změn technologických postupů. V jednom případě byly zjištěny a řešeny nevyhovující podmínky pro provádění pokusu na hospodářských zvířatech – ovcích.

Na jednotlivých pracovištích podle vyhlášky č. 311/1997 Sb., o chovu a využití pokusných zvířat, posuzovali v roce 2001 odborní posuzovatelé ÚKOZ podmínky pro udělení akreditace pro uživatelské zařízení nebo podmínky pro vydání osvědčení pro chovné či dodavatelské zařízení. ÚKOZ během roku udělila 62 rozhodnutí o udělení akreditace a 13 rozhodnutí o vydání osvědčení. Podle uvedené vyhlášky musí od 1. 1. 2001 mít všechna pracoviště, která provádějí pokusy na zvířatech, akreditaci. Všichni pracovníci, kteří řídí a kontrolují pokusy na zvířatech, musí splňovat kvalifikaci podle § 17 zákona č. 246/1992 Sb. Laboratorní zvířata smí být dodávána pouze z chovných a dodavatelských zařízení s osvědčením.

S využitím informačního systému SVS ČR byly výsledky Programu OZ z jednotlivých OVS pravidelně shromažďovány, hodnoceny SVS ČR a ÚKOZ a každé čtvrtletí zveřejňovány.

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2001 pro týrání zvířat (§ 203 trestního zákona) stíháno 53, obžalováno 37 a odsouzeno 22 osob.

ÚKOZ pravidelně pořádá nebo spolupořádá různé konference, sympozia a jiná setkání odborníků i laiků týkající se velmi široké problematiky OZT. V roce 2001 v Praze proběhlo mezinárodní sympozium Evropského centra pro validaci alternativních metod Alternatives 2001 a následně Akademie věd ČR uspořádala v Brně seminář Alternativy k pokusům na zvířatech. Na Veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně byla uspořádána již osmá mezinárodní konference Ochrana zvířat a welfare a 16. vědecká konference s mezinárodní účastí Aktuální otázky bioklimatologie. Ve Východočeské zoologické zahradě ve Dvoře Králové nad Labem uspořádala SVS ČR spolu s Nadací na ochranu zvířat, britskou Královskou společností na ochranu zvířat proti krutosti a ÚKOZ pro inspektory krajských oddělení SVS, pracovníky zoologických zahrad a záchranných stanic seminář Zoologické zahrady, stanice pro záchranu zvířat a ochrana volně žijících zvířat. Spolu s evropskou agenturou TAIX a odborníky z Eurogroup

for Animal Welfare byl uspořádán pracovní seminář Ochrana zvířat při přepravě, kterého se zúčastnili pracovníci příslušných ministerstev, inspektoři SVS a zástupci chovatelských svazů, svazů dopravců a nevládních ochranných organizací. Proběhly dva semináře pro pracovníky úřadů místní samosprávy Vztah lidí a zvířat ve městech. Dále probíhala odborná příprava pracovníků zařízení obcí a členů zájmových organizací k získání kvalifikace pro zabezpečení odchytu toulavých zvířat a péče o ně.

Pod patronací ÚKOZ proběhl na VFU Brno kurz a zkoušky k získání kvalifikace pro inspektory ochrany zvířat (podle § 26 zákona č. 246/1992 Sb.). Opět na VFU a též na České zemědělské univerzitě v Praze proběhlo několik kurzů k získání kvalifikace ke kontrole a řízení pokusů na zvířatech (podle § 17 zákona č. 246/1992 Sb.).

Zástupci ČR – členové ÚKOZ se zúčastnili 41. a 42. zasedání Stálého výboru Rady Evropy pro ochranu hospodářských zvířat (T-AP) a člen ÚKOZ se opětovně stal jedním z viceprezidentů tohoto výboru. Nadále probíhaly předvstupní konzultace s ES.

V průběhu měsíce srpna a září byla v souladu s usnesením vlády ČR připravena novela zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, kterou ovšem Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, stejně jako nově navržený zákon o zoologických zahradách, nepřijala. Nepodařilo se uplatnit připomínky k vyhlášce o označování zvířat, která legalizuje termické označování (výžehy u koní, vymrazování čísel u zvířat ve faremních chovech jelenovitých). V zákoně č. 449/2001 Sb., mysliveckém zákoně, se podařilo prosadit základní požadavky na ochranu zvířat jako individuů. V závěru roku bylo vydáno Doporučení ÚKOZ – Podmínky chovu savců v cirkusech.

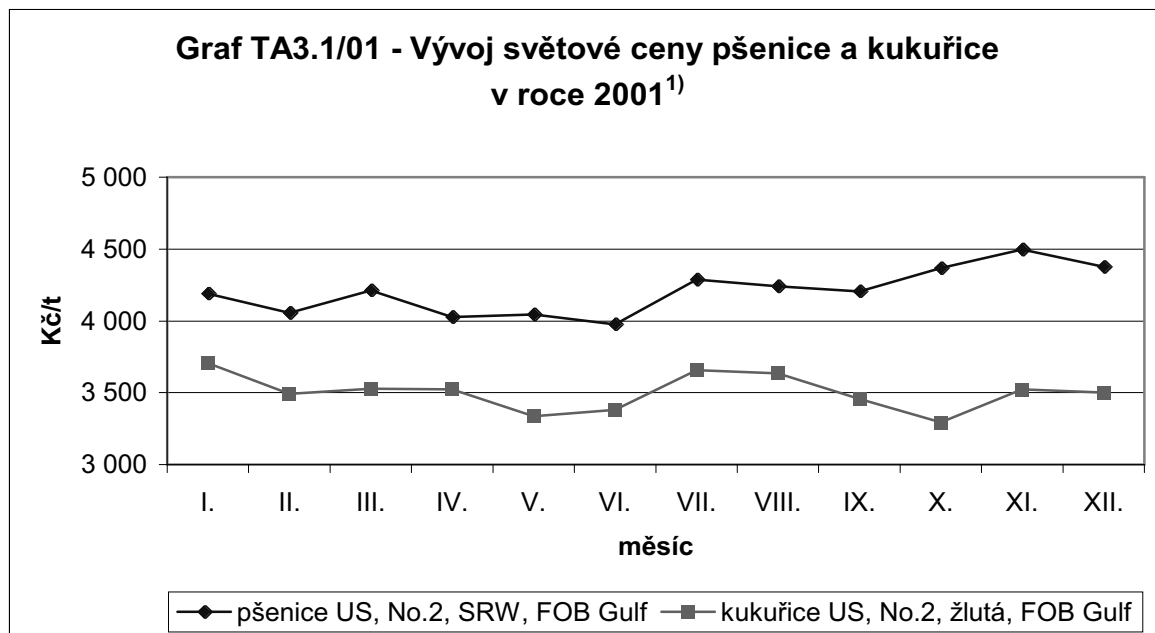
3 Agrární trh

3.1 Rostlinná výroba

3.1.1 Obiloviny

Podle odhadu FAO z počátku roku 2002 by měla světová produkce obilovin celkem (vč. rýže) ze sklizně roku 2001 převýšit předcházející produkci pouze o 1,3 %, přičemž produkce pšenice zůstává na zhruba stejné úrovni (-0,1 %), produkce krmných obilovin se zvyšuje o 3,1 % a produkce rýže se snižuje na 98,8 % sklizně roku 2000.

V marketingovém roce 2001/02 se proti roku 2000/01 opět předpokládá zvýšení celkové spotřeby obilovin a následné snížení jejich světových zásob. Nejvýraznější snížení světových zásob proti předchozímu roku se očekává u pšenice (o 10,8 %). V USA stoupá poptávka po kukuřici pro výrobu etanolu. Přes rostoucí poptávku po obilí se neočekává zvýšení celkového mezinárodního obchodu. Nárůst objemu obchodované pšenice bude zřejmě vyrovnán snížením objemu obchodů s krmným obilím. Tomuto odhadu odpovídá i prozatímní cenový vývoj (graf TA3.1/01) – měsíční cena pšenice od sklizně vykazovala nárůst, zatímco u kukuřice se ještě v závěru roku pohybovala pod lednovou úrovní.

1) Nejnižší reprezentativní ceny pro nejbližší termín loďení, ceny volně loženého zboží, bez dovozního cla, přepočteno měsíčním kurzem ČNB.

Pramen: Oil World

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

V EU vstoupila počátkem marketingového roku 2001/02 v platnost další ujednání „Agendy 2000“ týkající se úprav cen a podpor zemědělských výrobců. Intervenční cena obilí byla snížena o 8,1 % na 3453 Kč/t (101,31 EUR/t), přímé platby pro obiloviny, silážní píce a půdu uvedenou do klidu byly naopak zvýšeny z 1999 Kč/t (58,67 EUR/t) platných pro marketingový rok 2000/01 na 2147 Kč/t (63,00 EUR/t)¹⁶.

Produkce obilovin celkem v EU 15¹⁷ ze sklizně roku 2001 byla o 7,3 % nižší než z předcházející sklizně. Vyšší produkce v porovnání se sklizní roku 2000 byla pouze v Německu (o 10,1 %), a to s výjimkou tvrdé pšenice (*Triticum durum*) ve všech druzích,

¹⁶ Podle Nařízení Rady č. 1251/1999, přepočteno kurzem ČNB za rok 2001

¹⁷ Agra Europe, březen 2002

Dánsku (o 3,1 %) i ve většině zemí SVE, které měly nadprůměrnou sklizeň. Pokles produkce zvýšil cenu na trhu EU. Pro posílení nabídky obilí na trhu EU a stlačení cen zrušila EK zvláštní celní sazbu cca 341 Kč/t (10 EUR/t) na dovoz obilí z východní Evropy a tím snížila clo na 20 %. Přestože je EU 15 obvykle považována za významného exportéra, zvýšila proti předchozím letům výrazně dovoz pšenice, ječmene i žita a snížila vývoz obilovin (pokles se odhaduje na zhruba 84,5 % vývozu předchozího marketingového roku). V závěru roku 2001 již umožnila EU vyšší export obilovin z volného trhu, u pšenice a ječmene bez exportních subvencí, u žita se subvencemi. Zároveň byla uvolněna část intervenčních zásob ječmene a žita. Současně se jednalo o možnostech tržního odbytu žita z nadměrných německých intervenčních zásob, mj. i na vnitřní trh EU.

V ČR byly v průběhu roku 2001 v rámci předvstupního období přijaty další legislativní úpravy, které přímo nebo nepřímo ovlivňují trh obilovin:

- Nařízení vlády č. 237/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny s účinností od 11. 7. 2001.
- Nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění pudy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění pudy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu s účinností od 28. 2. 2001.
- Nařízení vlády č. 454/2001 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění pudy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění pudy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu s účinností od 1. 1. 2002.
- Nařízení vlády č. 174/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady opatření k podpoře vývozu sladu s účinností od 24. 5. 2001.
- Nařízení vlády č. 175/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování finanční podpory pro zpracování brambor a pšenice na škrob a kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování subvence při vývozu výrobků z bramborového škrobu s účinností od 24. 5. 2001.
- V rámci Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor formou dotací na základě podpůrných programů stanovených podle § 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb. pro rok 2001, vydaných MZe, byla zajištěna podpora na výrobu až 100 tis. hl bezvodého kvasného lihu (bioetanolu) vyrobeného ze zemědělských surovin.

Stát i nadále podporoval vznik a činnost odbytových organizací. V souladu se zákonem č. 307/2000 Sb. se dále vydávala povolení k provozování zemědělských veřejných skladů. Pro marketingový rok 2001/02 je možné využívat 34 veřejných skladů s kapacitou 164,5 tis. t, pro které vydalo MZe oprávnění. Úvěry na základě zemědělských skladních listů zatím nejsou prvovýrobci příliš využívány. Zčásti je využívají obchodní firmy.

Průběžně se provádí revize všech norem pro obiloviny za účelem jejich sladění s předpisy platnými v EU. Předpokládá se, že většina z nich vstoupí v platnost k 1. 7. 2002.

Důsledkem bilančního přebytku obilovin v marketingovém roce 2001/02 bylo rozhodnutí, podle kterého od 1. 10. 2001 nepodléhají obiloviny licenčnímu režimu při vývozu.

Pozvolna stoupá význam burzovních obchodů. V současné době jsou aktivní dvě agrární komoditní burzy, a to Plodinná burza Brno (od roku 1993), kde probíhají převážně promptní obchody, a Obchodní burza Hradec Králové (počátek obchodování s obilovinami v průběhu marketingového roku 2001/02), kde bylo obchodováno s pšenicí krnnou (promptní i termínové obchody), ovsem krnným (promptní obchody) a kukuřicí (promptní obchody). Ceny burzovních obchodů na těchto burzách je možné vzhledem k nevelkému obchodovatelnému objemu považovat pouze za orientační, vyjadřují však aktuální vývoj tržních cen a jsou signálem pro bankovní sektor. Další tři burzy, které je možné pro obchod se zemědělskými komoditami využívat, obchodují zatím převážně s průmyslovými produkty.

Podíl osevní plochy obilovin pro sklizeň roku 2001 na orné půdě dosáhl 52,9 % a byl jen mírně nižší než v předchozím roce. Výrazné změny však nastaly v druhovém složení. K významnému meziročnímu zvýšení došlo opakovaně u ploch kukuřice na zrno (38,1 %) a triticale (36,5 %). Po výrazném snížení ploch ozimého ječmene pro sklizeň roku 2000 došlo k meziročnímu nárůstu o 14,6 tis. ha (10,3 %). Plochy všech ostatních obilovin se snížily, k nejvyššímu plošnému snížení došlo u pšenice jarní (30,8 tis. ha, 36,4 %) a pšenice ozimé (14,7 tis. ha, 1,7 %). Pokračoval trend snižování ploch žita (3,2 tis. ha, 7,2 %), ječmene jarního (13,1 tis. ha, 3,7 %) a ovsa (1,6 tis. ha, 3,1 %). Celková sklizňová plocha obilovin byla v roce 2001 o 26,5 tis. ha nižší než plocha předchozí sklizně. Sklizňová plocha obilovin bez kukuřice na zrno byla o 10,8 tis. ha nižší než příslušná osevní plocha. Kukuřice na zrno byla sklizena i z některých ploch určených pro sklizeň kukuřice na zeleno a siláž, celkově z výměry o 7,6 tis. ha vyšší než byla původní osevní plocha.

TA3.1/01 – Bilance výroby a spotřeby obilovin celkem

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Počáteční zásoba	tis. t	1 247,6	1 126,7	90,31
Sklizňová plocha	tis. ha	1 647,5	1 623,6	98,55
Hektarový výnos	t/ha	3,91	4,52	115,60
Výroba	tis. t	6 454,2	7 337,6	113,69
Dovoz	tis. t	170,3	82,0	48,15
Celková nabídka	tis. t	7 872,1	8 546,3	108,56
Domácí spotřeba celkem	tis. t	6 376,0	6 582,0	103,23
Vývoz	tis. t	369,4	385,0	104,22
Celková spotřeba	tis. t	6 745,4	6 967,0	103,29
Konečná zásoba	tis. t	1 126,7	1 579,3	140,17

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; MZe; GŘC
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

Průměrný hektarový výnos obilovin celkem ze sklizně roku 2001 dosáhl 4,52 t/ha, což byla nejvyšší výnosová úroveň od roku 1991. Tento, v porovnání s posledními lety, nadprůměrný výnos zcela potlačil vliv snížených ploch na celkový objem produkce. Produkce obilovin v roce 2001 dosáhla 7337,6 tis. t a byla o 883,4 tis. t (13,7 %) vyšší než v předchozím roce. Deštivé počasí v období sklizně mělo však v některých oblastech vliv na ztrátovost při sklizni a zhoršení kvality obilovin.

Podpora nákupu certifikovaného osiva formou dotace se projevila zvýšeným použitím těchto osiv jako důležitého intenzifikačního faktoru. Zahraniční poptávka po obilovinách zdaleka nedosahuje úrovně předchozích dvou let. Možnosti našeho vývozu jsou mj. omezeny vysokou nabídkou okolních států (Ruska, Ukrajiny, Maďarska), stále ještě vysokou cenou na vnitřním trhu a neplněním fytotechnických podmínek.

Pšenice

Podle údajů USDA z března 2002 se očekává snížení světové produkce pšenice pro marketingový rok 2001/02 o 4,2 mil. t na cca 579 mil. t. Nižší sklizeň spolu se sníženým odhadem počátečních zásob pro současný marketingový rok proti marketingovému roku 2000/01 předurčuje i pokles konečných zásob o 9,9 mil. t, tj. zhruba o 6 %, asi na 154 mil. t. Poměr světových konečných zásob marketingového roku 2001/02 ke spotřebě, která je odhadována na zhruba stejný objem jako v předchozím roce, by se tak dostal na úroveň cca 26 %.

Podle údajů USDA vstupovala EU 15 do marketingového roku 2001/02 s počátečními zásobami pšenice na úrovni odhadované na 15,7 mil. t, tj. o 8,6 % vyšší než počáteční zásoby předchozího marketingového roku. Předpokládaná produkce¹⁸ 91,6 mil. t je však o téměř 13 % nižší než ze sklizně roku 2000 a i při očekávaném mírném snížení spotřeby (zhruba o 1,8 %) se odhaduje pokles konečných zásob na cca 13 mil. t (o 16,8 %). Poměr konečných zásob ke spotřebě by se tak snížil ze 17 % v marketingovém roce 2000/01 na 14,4 % v marketingovém roce 2001/02.

COCERAL (Asociace obchodníků s obilovinami a olejninami v EU) odhaduje sklizeň roku 2001 v EU 15 o něco nižší než USDA, a to na úrovni 90,1 mil. t, tj. o 13,6 mil. t nižší než v roce 2000, přičemž asi 83 mil. t připadá na pšenici setou – obecnou (meziroční pokles cca o 12 mil. t) a cca 7 mil. t na pšenici tvrdou (snížení o 1,3 mil. t).

Trh s pšenicí probíhal na základě předem uzavřených smluv mezi prvovýrobcem a odběratelem (zpracovatelem) na volném trhu formou burzovních obchodů a (zatím omezeně) s využitím veřejných skladů.

Charakter trhu s pšenicí v ČR se během roku 2001 měnil. Zatímco v průběhu 2. pololetí marketingového roku 2000/01 doznivaly cenové a bilanční důsledky vývozci využití zvýšené zahraniční poptávky, marketingový rok 2001/02 se již musí vyrovnávat s převisem nabídky.

Do případného intervenčního nákupu obilovin ze sklizně roku 2001 by byla v souladu s nařízením vlády č. 237/2001 Sb. zařazena pšenice potravinářská, splňující náročná kvalitativní kritéria. Vzhledem k tomu, že intervenční nákup obilovin (v našem případě pšenice potravinářské) má sloužit, obdobně jako v EU, jako „záchranná síť“, a CZV se větší část marketingového roku 2001/02 drží na úrovni ceny, resp. nad cenovou úroveň většiny okolních států, rozhodlo se prezidium SZIF nevyhlásit intervenční cenu pšenice potravinářské ze sklizně roku 2001, pokud nenastane závažné narušení stability trhu.

SZIF však disponoval zásobami pšenice potravinářské ze sklizně roku 2000 v celkové výši 518,4 tis. t, ze kterých se podařilo prodat 66,6 tis. t (z toho 49,9 tis. t pro doplnění zásob SSHR). Celkem 15 tis. t pšenice na trhu bylo s podporou SZIF využito pro výrobu pšeničného škrobu (podpora 1000 Kč/t škrobu).

Přestože osevní i sklizňová plocha pšenice pro sklizeň roku 2001 byla nižší než v předchozím roce (4,7 %, resp. 4,9 %), produkce pšenice celkem vzrostla o 392 tis. t (9,6 %) a byla nejvyšší od roku 1990. U pšenice ozimé, která má v našich podmínkách mnohem stabilnější výnosy, bylo zaznamenáno minimální snížení osevní plochy (1,7 %) a byla oseta na 94,2 % celkové osevní plochy pšenice. Procentní zastoupení osevní plochy pšenice jarní bylo nejnižší od roku 1995. Hektarový výnos pšenice celkem 4,85 t/ha byl nejvyšší od roku 1991, přesto je ve srovnání s odhadem COCERAL na úrovni 75,9 % průměru EU 15 (6,39 t/ha), 61,4 % průměru Německa (7,90 t/ha) a 91,7 % průměrného výnosu Rakouska (5,29 t/ha).

Výsledky hodnocení technologické jakosti zrna ze sklizně roku 2001 vykazují podprůměrnou kvalitu pečárenské pšenice. Vzhledem k nadprůměrné sklizni v daném roce a k vysokému zastoupení potravinářských odrůd se však očekává dostatečné pokrytí požadavků tuzemských zpracovatelů z domácí produkce v odpovídající kvalitě.

Pro domácí spotřebu pšenice v marketingovém roce 2001/02 se předpokládá navýšení o 120 tis. t, tj. proti předchozímu marketingovému roku o 3,3 %. V potravinářském užítí je, kromě mírného nárůstu spotřeby pšenice na obyvatele, započtena i výroba veškeré pšeničné mouky. Objem vývozu mouky ovlivňuje údaj o domácí spotřebě na potravinářské užítí v jednotlivých letech. Proti předcházejícímu marketingovému roku, kdy byla vysoká zahraniční poptávka po pšenici a výrobcích z ní, se očekává výrazně nižší úroveň realizovaného vývozu. Navýšení objemu domácí spotřeby celkem vyplývá z předpokladu vyššího krmivářského užítí. Problém neuspokojené poptávky po kvalitní pšenici krmných odrůd přetrvává a odráží se i v ceně krmné pšenice.

Dostatečná úroveň počátečních zásob a nadprůměrná produkce ze sklizně roku 2001 plně pokrývá domácí spotřebu a nevyvolává potřebu dovozu. Úroveň dovozu se výrazně snižuje již třetí marketingový rok. V 1. polovině marketingového roku 2001/02 bylo dovezeno necelých 1,1 tis. t pšenice, z toho zhruba 0,1 tis. t pšenice tvrdé. Ani ve 2. polovině marketingového roku se oživení dovozu neočekává.

Přebytek pšenice na volném trhu doplněný pšenicí potravinářskou ze zásob SZIF dává předpoklad vývozu nad 600 tis. t. Příznivé vývozní podmínky dvou předchozích marketingových let se však v roce 2001/02 neopakují. Vývozu brání nejen nižší poptávka zahraničních trhů, ale i vysoká nabídka levnější suroviny z okolních států a v neposlední řadě také nižší kvalita pšenice ze sklizně roku 2001. Za 1. polovinu marketingového roku 2001/02 bylo vyvezeno pouze 12,9 % objemu vývozu ve srovnatelném období předchozího roku.

Vývoj cen v předchozích marketingových letech byl silně ovlivněn objemem realizovaného vývozu. Nižší úroveň tuzemské ceny než cen v okolních zemích podpořila vývoz. Se snižujícím se převisem nabídky nad poptávkou se zvyšovala CZV pšenice potravinářské i krmné až do sklizně roku 2001. Teprve v průběhu sklizně, na základě odhadu nadprůměrné produkce, se cena jedno-

¹⁸ Definitivní údaje nejsou ještě publikovány.

TA3.1/02 – Bilance výroby a spotřeby pšenice a její ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba	tis. t	667,80	772,80	115,72
Sklizňová plocha	tis. ha	970,40	923,20	95,14
Hektarový výnos	t/ha	4,21	4,85	115,20
Výroba	tis. t	4 084,10	4 476,10	109,60
Dovoz	tis. t	7,50	5,00	66,67
Celková nabídka	tis. t	4 759,40	5 253,90	110,39
Domácí spotřeba celkem	tis. t	3 661,00	3 781,00	103,28
Vývoz	tis. t	325,60	350,00	107,49
Celková poptávka	tis. t	3 986,60	4 131,00	103,62
Konečná zásoba	tis. t	772,80	1 122,90	145,30
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	2 419,00	2 458,00	101,61
CZV pšenice potravinářská ²⁾	Kč/t	3 475,00	3 878,00	111,60
CZV pšenice krmná ²⁾	Kč/t	2 886,00	3 339,00	115,70
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	.	.	.
OPP ³⁾	%	-9,00	5,00	x
KNO ⁴⁾	koef.	-16,00	-11,00	x
TT pšenice potravinářská ⁵⁾	%	143,65	157,77	109,83
TT pšenice krmná ⁵⁾	%	119,31	135,84	113,86
CZV EU ⁶⁾ pšenice potravinářská	Kč/t	3 967,40	3 534,68	89,09
CZV EU ⁶⁾ pšenice krmná	Kč/t	3 473,10	3 286,98	94,64
Přímé platby a dotace vstupů EU ⁷⁾	Kč/t	2 089,24	2 147,04	102,77

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN – pšenice ozimá, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = terms of trade = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100,

pro pšenici potravinářskou i krmnou použity náklady na pšenici ozimou, které je převaha.

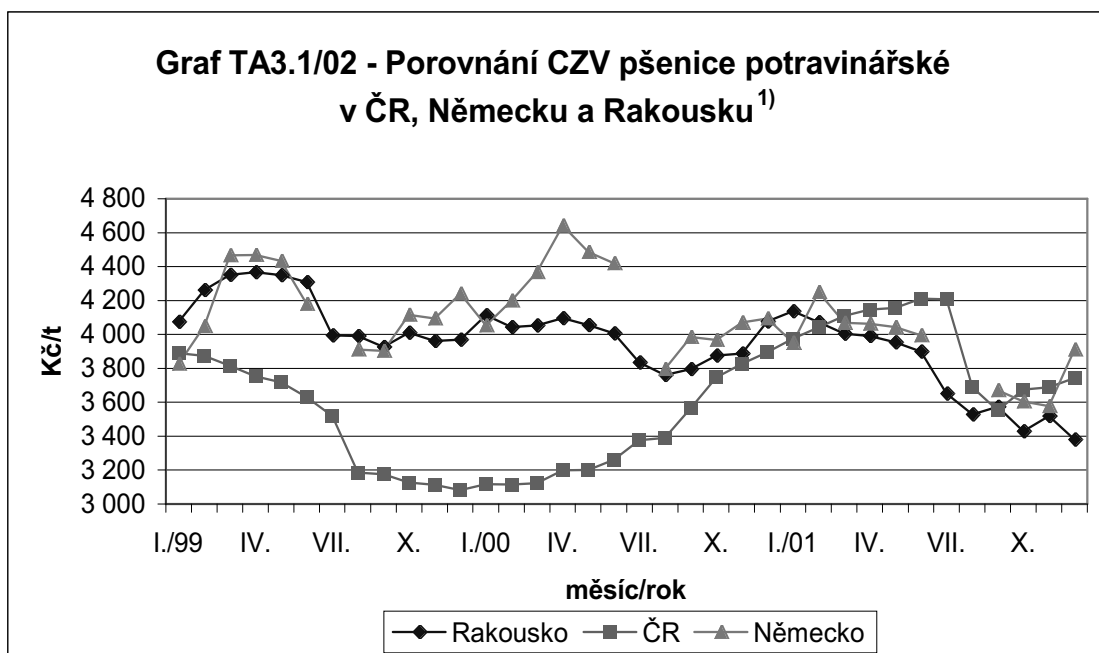
6) Rakousko, kurz ČNB 2000 – 2,588 Kč/ATS, 2001 – 2,477 Kč/ATS

7) Pro marketingový rok 2000/01 a 2001/02

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, Index cen zemědělských výrobců;
MZe; GRC; Agra Europe; Agricultural policies in OECD countries – předběžná verze 2001;
AMA Rakousko

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

rázově snížila a stabilizovala se na této snížené úrovni. Na rozdíl od předchozích let, kdy docházelo k ovlivnění CZV cenou stanovenou pro intervenční nákup, nebyla intervenční cena pro pšenici ze sklizně roku 2001 vyhlášena. Vzhledem ke zhoršeným podmínkám a prodloužení sklizně nebyl v některých regionech dostatek pšenice pro krmné účely, což i při klesajících cenách pšenice, v důsledku vysokých dopravních nákladů, zvýšilo krmné náklady.

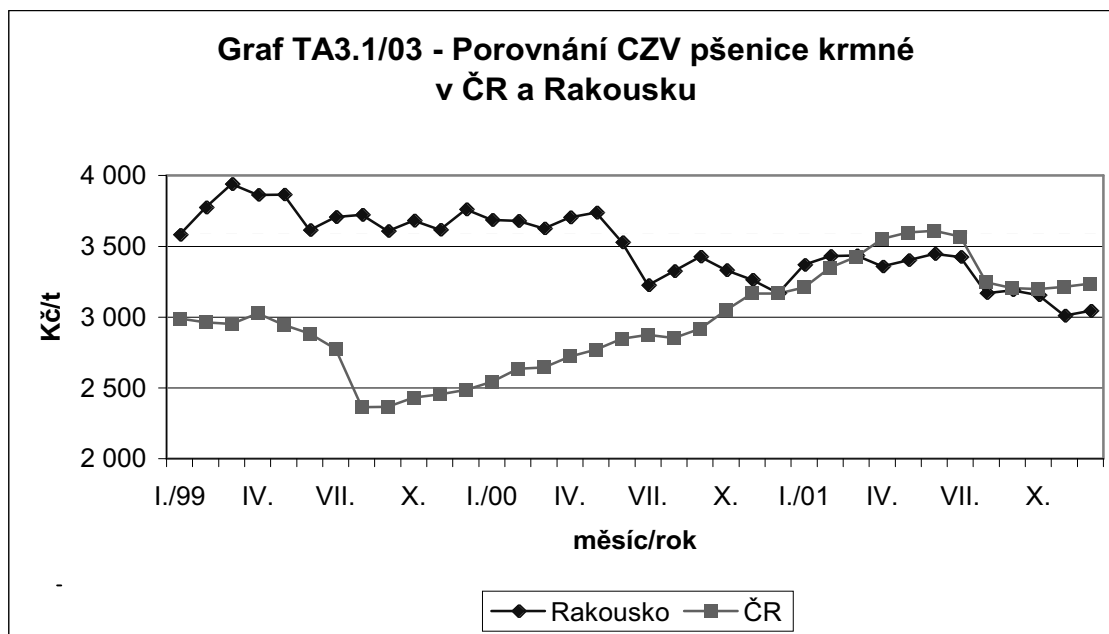

1) Údaje za VII./99, VII./00 a VII., VIII./01 pro Německo nejsou k dispozici.

Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ZMP Agrarmarkt, ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců;
kurzovní přepočty ČNB

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Jak dokumentují grafy TA3.1/02 – 03, došlo u potravinářské i krmné pšenice v marketingovém roce 2000/01 k výraznému sblížení CZV ČR s okolními zeměmi EU, v některých měsících dokonce i k jejich překročení. Tento trend pokračoval i v roce 2001/02. Vzhledem ke sníženým vývozním možnostem a značnému přebytku nabídky nad poptávkou se v dalším období dá očekávat postupné snižování těchto cen.

*Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobků; kurzovní přepočty ČNB
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)*

Vývoj nákladů pšenice ozimé pro rok 2001 u respondentů s podvojným účetnictvím byl ovlivněn růstem téměř všech položek přímých materiálových nákladů s výjimkou vlastních hnojiv. Odhad meziročního nárůstu celkových nákladů o 817 Kč/ha odpovídá zvýšení o 6,3 %. Na druhé straně byly jednotkové náklady ovlivněny vysokým dosaženým výnosem pšenice ozimé ze sklizně roku 2001, takže odhad meziročního růstu jednotkových nákladů na 1 t hlavního výrobku činí jen 1,6 %. Průměrná CZV pšenice potravinářské i krmné v roce 2001 meziročně vzrostla o 11,6 %, resp. 15,7 %, což příznivě ovlivnilo ekonomickou pozici pěstitelů pšenice. To je dokumentováno hodnotami ukazatele TT (tab. TA3.1/02) u pšenice potravinářské i krmné, které se meziročně zvýšily o 9,8 %, resp. 13,9 %.

Ječmen

Produkci ječmene v roce 2001 v EU 15 odhaduje COCERAL¹⁹ na 48,3 mil. t. Proti roku 2000 to znamená snížení produkce o 3,5 mil. t (6,7 %). Snížení pěstební plochy bylo pouze 1 %, významné bylo snížení výnosu o 0,28 t/ha (5,8 %). Pro trh ČR, zejména se sladovnickým ječmenem, je určující produkce a trh ve Francii a Německu. Francie zvýšila proti předchozímu roku plochy pro sklizeň ječmene celkem v roce 2001 o 148 tis. ha (9,5 %), v důsledku sníženého výnosu o 0,56 t/ha (8,8 %) nedošlo však k nárůstu produkce, ale k mírnému snížení o 14 tis. t (0,1 %) na 9,9 mil. t. Plocha ječmene v Německu také zaznamenala nárůst, a to o 49 tis. ha (2,4 %), výnos byl v souladu s lepšími pěstebními podmínkami ve střední a východní Evropě vyšší o 0,55 t/ha (9,4 %). Celková produkce dosáhla 13,5 mil. t, nárůst činil 1,4 mil. t (11,9 %).

Pěstební plocha ječmene celkem pro sklizeň roku 2001 byla v ČR jen o málo vyšší než v předešlém roce. Z celkové osevní plochy 497,9 tis. ha připadlo 156,7 tis. ha na ječmen ozimý (31,5 %), 341,1 tis. ha (68,5 %) na ječmen jarní. Podíl ječmene ozimého se proti předchozím dvěma letům mírně zvýšil. Výnos ječmene celkem byl nejvyšší od roku 1991 a proti výnosu ze sklizně roku 2000 se zvýšil o 0,68 t/ha (20,7 %), u ječmene jarního dokonce o 0,72 t/ha (23,8 %). Přestože ječmen ozimý má v našich podmínkách v průměru let vyšší a stabilnější výnosovou hladinu, tradiční je vyšší zastoupení jarních ječmenů, u kterých převažují sladovnické odrůdy. Významnou novinkou v ozimých dvouřádkových ječmenech je odrůda Tiffany se sladařskou jakostí 6, registrovaná v roce 1999 a testovaná v současnosti sladařským průmyslem. Rozhodující podíl sladovnického ječmene je vykupován na smluvním základě s důrazem na odrůdovou ucelenost a odpovídající kvalitu.

Produkce ječmene ze sklizně roku 2001 byla o 336,2 tis. t vyšší než v předchozím roce, z toho nárůst produkce ječmene jarního činil 202,7 tis. t. Nižší sklizeň a zhoršená kvalita sladovnického ječmene ze sklizně roku 2000 narušily stabilitu trhu s touto komoditou a vynutily si zvýšený dovoz pro udržení objemu výroby sladu. Produkce roku 2001 pokrývá požadavky domácího trhu.

Odhad domácí spotřeby ječmene se v marketingovém roce 2001/02 v důsledku vyšší nabídky zvýšil o 40 tis. t, z toho se předpokládá zvýšení na potravinářské užití o 10 tis. t (převážně výroba sladu) a na krmivářské užití o 30 tis. t. Kvalita sladovnického ječmene se zlepšila proti předcházejícímu ročníku zejména u klíčivosti a obsahu bílkovin.

V souvislosti s vyšší a kvalitativně lepší produkcí se předpokládá dovoz ječmene pro marketingový rok 2001/02 na zhruba třetí nové úrovni proti předchozímu roku, kdy bylo dovezeno 95,9 tis. t, převážně sladovnického ječmene (95,6 tis. t). Objem dovozu v 1. polovině marketingového roku tento odhad potvrzuje. Vývoz ječmene by měl zůstat na úrovni marketingového roku 2000/01.

¹⁹ Publikováno v Agra Europe, březen 2002.

TA3.1/03 – Bilance výroby a spotřeby ječmene a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba	tis. t	345,90	190,40	55,04
Sklizňová plocha	tis. ha	494,70	495,10	100,08
Hektarový výnos	t/ha	3,29	3,97	120,67
Výroba	tis. t	1 629,40	1 965,60	120,63
Dovoz	tis. t	95,90	30,00	31,28
Celková nabídka	tis. t	2 071,20	2 186,00	105,54
Domácí spotřeba celkem	tis. t	1 865,00	1 905,00	102,14
Vývoz	tis. t	15,80	15,00	94,94
Celková poptávka	tis. t	1 880,80	1 920,00	102,08
Konečná zásoba	tis. t	190,40	266,00	139,71
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	2 651,00	2 608,00	98,38
CZV ječmene sladovnického ²⁾	Kč/t	3 782,00	4 429,00	117,11
CZV ječmene potravinářského ²⁾	Kč/t	3 233,00	3 941,00	121,90
CZV ječmene krmného ²⁾	Kč/t	2 622,00	3 234,00	123,34
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	-	-	-
OPP ³⁾	%	-35,00	-5,00	x
KNO ⁴⁾	koef.	-33,00	-18,00	x
TT ječmen sladovnický ⁵⁾	%	142,66	169,82	119,04
TT ječmen krmný ⁵⁾	%	98,91	124,00	125,37
CZV EU ⁶⁾ ječmen sladovnický	Kč/t	3 975,17	3 940,91	99,14
CZV EU ⁶⁾ ječmen krmný	Kč/t	3 566,26	3 225,05	90,43
Přímé platby a dotace vstupů EU ⁷⁾	Kč/t	2 089,24	2 147,04	102,77

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN – ječmen jarní, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100,

pro ječmen sladovnický i krmný jsou použity náklady na ječmen jarní, kterého je převaha.

6) Rakousko, kurz ČNB 2000 – 2,588 Kč/ATS, 2001 – 2,477 Kč/ATS

7) Pro marketingový rok 2000/01a 2001/02

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, Index cen zemědělských výrobků;

MZe; GRČ; Agra Europe; Agricultural policies in OECD countries – předběžná verze 2001;

AMA Rakousko

Zpracoval: J. Krejsová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

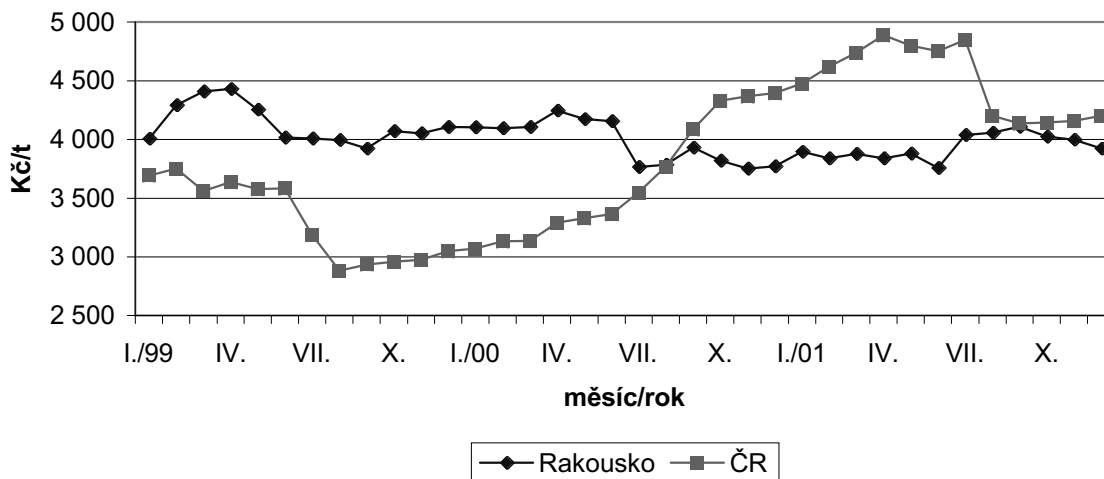
Na vývozu v 1. polovině marketingového roku (4,3 tis. t) se podílel ze 65,5 % ječmen sladovnický. Rozsah vývozu sladu byl v marketingovém roce 2000/01 ovlivněn nedostatkem kvalitního sladovnického ječmene z domácí sklizně a ani dovoz suroviny ze zahraničí potřebu plně neuspokojil. Ztráta části zahraničních trhů v tomto období se projevuje snížením vývozu i v současné době. V zájmu zvýšení konkurenceschopnosti českého sladu na zahraničním trhu je vývoz sladu v České republice podporován. Od hospodářského roku 2001/02 je vývoz vybraných typů sladu podporován na základě nařízení vlády č. 174/2001 Sb. Pro hospodářský rok 2001/02 schválilo prezidium SZIF nejvyšší přípustné množství sladu, na které lze poskytnout tuto subvenci v celkovém objemu 200 tis. t při maximálním limitu 770 Kč/t. Pro 1. čtvrtletí hospodářského roku 2001/02 byla stanovena záloha 200 Kč/t sladu, vyvezeného v souladu s podmínkami nařízení vlády. Pro 2. čtvrtletí hospodářského roku 2001/02 nebyla záloha stanovena. Z vývoje podmínek vyplynulo, že ani za 1. čtvrtletí nebyla subvence vyplacena.

V souvislosti se zvýšenou zahraniční poptávkou a následným zvýšeným vývozem ječmene i sladu v marketingovém roce 1999/00 došlo ke snížení počátečních zásob pro marketingový rok 2000/01. Nedostatečná domácí nabídka marketingového roku 2000/01 ovlivněná nižší úrovní zásob a nízkou produkcí ze sklizně roku 2000 (produkce byla o 235,6 tis. t nižší než domácí spotřeba marketingového roku 2000/01) si vynutila zvýšený dovoz ječmene za vyšší cenu, která ovlivnila cenovou hladinu na domácím trhu. Tato cena ve spojení s nižší kvalitou domácí produkce se projevila ve snížení výroby sladu o 39 tis. t a především ve snížení vývozu o 82 tis. t, tj. téměř o třetinu. Slad určený k vývozu nebyl vlivem ceny konkurenceschopný. CZV sladovnického ječmene přesáhla cenu této komodity uváděnou v Rakousku již počátkem marketingového roku 2000/01 a i po snížení v srpnu 2001 zůstává nad její úroveň.

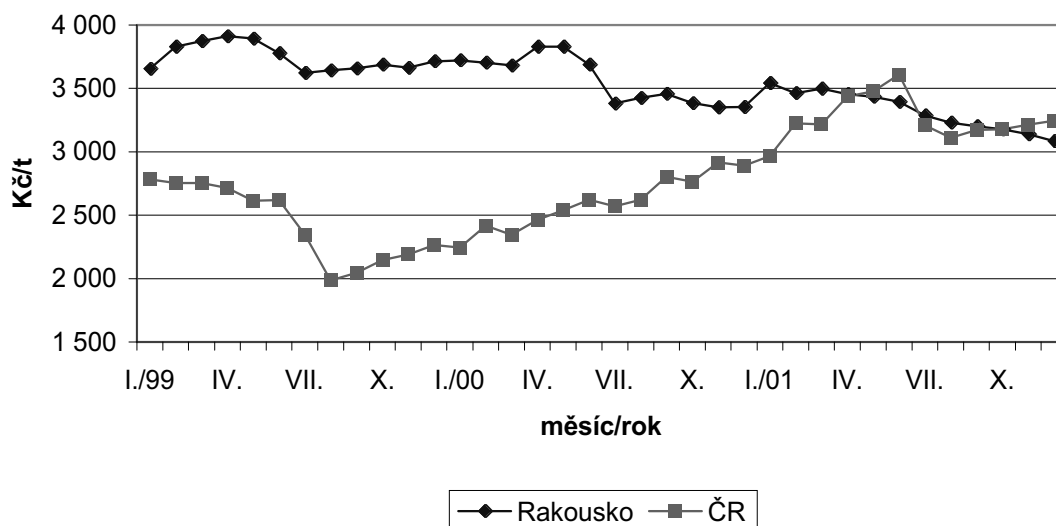
Výrazná dynamika růstu se u CZV projevila v průběhu celého marketingového roku, teprve v průběhu sklizně roku 2001, kdy se zvýšila nabídka, došlo k jednorázovému snížení cen, které však zůstávají stále na poměrně vysoké úrovni, a to jak u ječmene sladovnického, tak i u ječmene krmného.

Z grafů TA3.1/04 a 05 jsou patrné u sladovnického i krmného ječmene cenové sblížovací trendy ČR s EU v období 2000/01 – 2001/02 (analogické jako u komodity pšenice), reprezentované v tomto případě pouze Rakouskem. CZV ječmene krmného v ČR dosáhla sice úrovně Rakouska později než CZV ječmene sladovnického (kde dokonce po určitou dobu dominovala cena v ČR), avšak po ustálení v obou případech oscilují CZV v ČR v rozmezí asi 300 Kč/t kolem cen uváděných Rakouskem.

Odhadovaný meziroční nárůst nákladů na hektar ječmene jarního u respondentů s podvojným účetnictvím v roce 2001 na úrovni 6 % byl ovlivněn růstem většiny nákladových položek. Růst hektarových nákladů byl však kompenzován meziročním zvýšením CZV ječmene sladovnického i krmného (o 17,1 %, resp. 23,3 %) a vyšší výnosovou intenzitou ječmene ze sklizně roku 2001, takže odhad vlastních nákladů hlavního výrobku na 1 t produkce pro rok 2001 je o 1,6 % nižší než v roce 2000. Podle ukazatele TT (tab. TA3.1/03) tak došlo k výraznému meziročnímu zlepšení ekonomických podmínek producentů ječmene.

Graf TA3.1/04 - Porovnání CZV ječmene sladovnického v ČR a Rakousku

Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců;
kurzovní přepočet ČNB
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Graf TA3.1/05 - Porovnání CZV ječmene krmného v ČR a Rakousku

Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců;
kurzovní přepočet ČNB
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Žito

Produkce žita ze sklizně roku 2001 v EU 15 je odhadována o 707 tis. t (12,7 %) vyšší než z předchozí sklizně. Největším producentem žita v EU je Německo, jehož produkce 4,5 mil. t v roce 2000 pokryla 74,8 % a v roce 2001 při odhadu 5,1 mil. t 79,8 % celkové produkce EU. Ke zvýšení produkce v Německu o 947 tis. t došlo v důsledku vysokého hektarového výnosu na úrovni 6,08 t/ha.

V ČR se podíl žita na produkci obilovin celkem již několik let snižuje. Po bilančním přebytku, který se projevoval ještě v marketingovém roce 1998/99, a následném snížení ceny žita klesl zájem o pěstování této komodity. Osevní plochy se průběžně snižovaly až na 41 tis. ha pro sklizeň v roce 2001, tj. pouze 2,52 % z celkové plochy obilnin. Od osevní plochy pro sklizeň roku 1998 se plocha žita snížila o 31,2 tis. ha. Zájem o pěstování žita je ovlivněn i meziročními výkyvy potravinářské kvality, která je výrazně závislá na vývoji počasí v daném roce. Produkce žita v tomto časovém horizontu poklesla o 111,9 tis. t, takže v roce 2001 bylo sklizeno pouze 149,3 tis. t. Produkce, ovlivněná vyšším hektarovým výnosem (3,72 t/ha, nejvyšší výnos od sklizně roku 1993), byla pouze o 0,8 tis. t nižší než sklizeň v předchozím roce. Průměrný hektarový výnos žita v ČR ze sklizně roku 2001 byl v porovnání s průměrem EU 15 o 1,36 t/ha nižší a ve srovnání s Německem, resp. Rakouskem, nižší o 2,36 t/ha, resp. 0,45 t/ha.

Potravinářská kvalita žita z posledních dvou ročníků pro potřeby domácího trhu nebyla dostatečná a vyžádala si zvýšený dovoz potravinářsky vysoce jakostního žita v obou marketingových letech.

TA3.1/04 – Balance výroby a spotřeby žita a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Balance				
Počáteční zásoba	tis. t	123,30	83,50	67,72
Sklizňová plocha	tis. ha	43,90	40,10	91,34
Hektarový výnos	t/ha	3,42	3,72	108,77
Výroba	tis. t	150,00	149,30	99,53
Dovoz	tis. t	47,20	30,00	63,56
Celková nabídka	tis. t	320,50	262,80	82,00
Domácí spotřeba celkem	tis. t	234,00	211,00	90,17
Vývoz	tis. t	3,00	2,00	66,67
Celková poptávka	tis. t	237,00	213,00	89,87
Konečná zásoba	tis. t	83,50	49,80	59,64
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	2 306,00	2 414,00	104,68
CZV žita ²⁾	Kč/t	2 745,00	3 801,00	138,47
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	.	.	.
OPP ³⁾	%	.	.	.
KNO ⁴⁾	koef.	.	.	.
TT žita ⁵⁾	%	119,04	157,46	132,27
CZV EU ⁶⁾	Kč/t	2 996,90	2 895,61	96,62
Přímé platby a dotace vstupů EU ⁷⁾	Kč/t	2 089,24	2 147,04	102,77

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

6) Rakousko, kurz ČNB 2000 – 2,588 Kč/ATS, 2001 – 2,477 Kč/ATS

7) Pro marketingový rok 2000/01a 2001/02

Pramen: ČSÚ – definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, Index cen zemědělských výrobců;

MZe; GŘC; Agra Europe; Agricultural policies in OECD countries – předběžná verze 2001;

AMA Rakousko

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

Domácí spotřeba žita pro potravinářské užití byla v posledních letech ovlivněna nedostatečnou nabídkou kvalitní potravinářské suroviny a pro marketingový rok 2001/02 je na úrovni 177 tis. t. Domácí spotřeba pro krmné účely se v souladu s nižší celkovou nabídkou snížila.

Vývoz žita je, vzhledem k neuspokojivému zásobení vnitřního trhu kvalitní surovinou, minimální.

CZV žita v ČR byly výrazně ovlivněny nedostatkem kvalitní domácí suroviny a nezbytnými dovozy. Od jarních měsíců roku 2000 vykazuje CZV žita výrazné oživení. Porovnání cenového vývoje v ČR a v Rakousku (graf TA3.1/06) ukazuje stejně jako u předchozích obilovin trend sbližování CZV, i když od října roku 2000 se česká cena udržuje vysoko nad rakouskou cenovou hladinou.

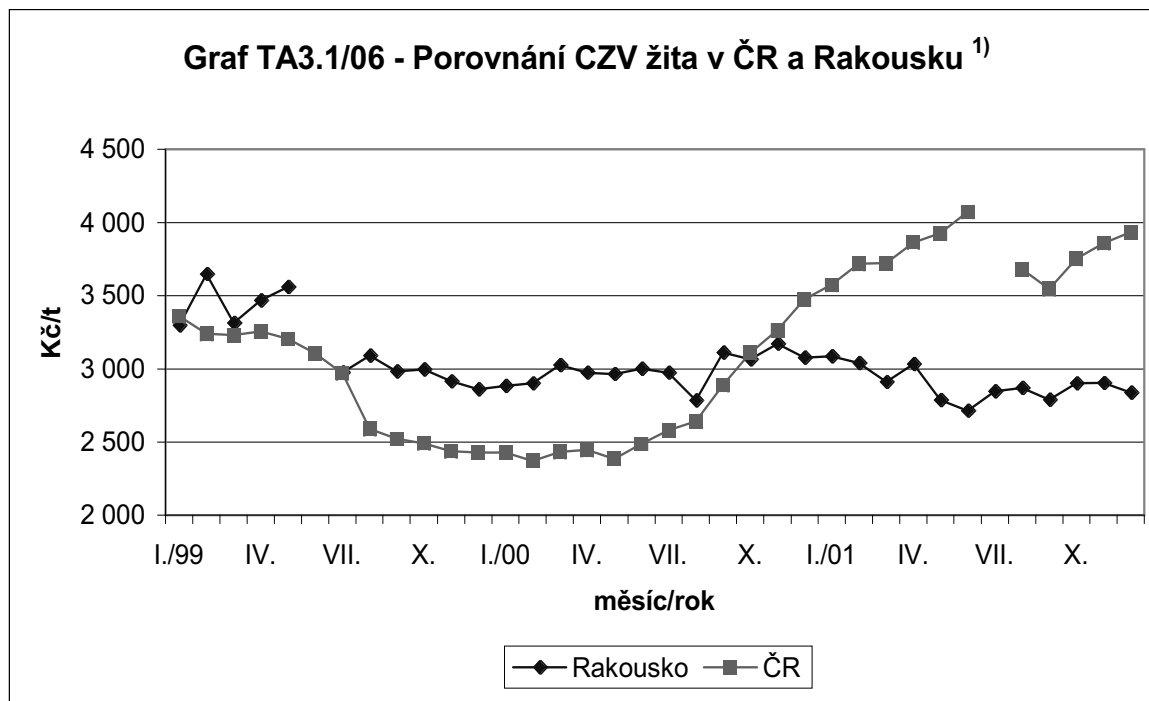
Odhadovaný meziroční nárůst nákladů na 1 t produkce žita u respondentů s podvojným účetnictvím v roce 2001 dosáhl 4,7 %. Zvýšení hektarového výnosu žita ze sklizně roku 2001 nebylo sice tak významné jako u ostatních druhů obilovin, ale výrazný meziroční růst CZV, ovlivněný nedostatkem kvalitní potravinářské suroviny z tuzemské sklizně, zcela eliminoval vliv odhadovaného růstu jednotkových nákladů. Hodnota ukazatele TT (tab. TA3.1/04) vzrostla ze 119,0 % v roce 2000 na 157,5 % v roce 2001 a potvrdila tak výrazné zlepšení podmínek obchodování se žitem.

Kukuřice

Největším světovým producentem a exportérem kukuřice jsou USA. Cenový vývoj v USA je rozhodující pro ceny kukuřice na světovém trhu. Podle údajů USDA z března roku 2002 se v USA předpokládá snížení produkce kukuřice ze sklizně roku 2001 proti předchozímu roku o 10,4 mil. t, tj. o 4,1 % na 241,5 mil. t. Zároveň s mírným zvýšením domácí spotřeby (o 1,12 %) a téměř nezměněným objemem vývozu se předpokládá snížení konečných zásob kukuřice zhruba o 7,7 mil. t (16 %). V USA je nutno počítat i se zvyšující se poptávkou po kukuřici na výrobu etanolu. V souvislosti se snižováním světových zásob kukuřice předpokládá EIU postupný vzestup cen kukuřice do roku 2003 proti roku 2000 o 25,6 %, s dynamičtějším nárůstem mezi roky 2002 a 2003.

Podle údajů COCERAL se v EU odhaduje v roce 2001 o 813 tis. t vyšší sklizeň kukuřice než v předchozím roce. Nižší průměrný hektarový výnos 8,82 t/ha v roce 2001 (9,10 t/ha v roce 2000) byl eliminován nárůstem plochy o 227 tis. ha. Největším producentem kukuřice v EU 15 je tradičně Francie s 41,2% podílem na celkové produkci roku 2001, následuje Itálie s 27,8 % a Španělsko s 12,7 %.

Produkce kukuřice na zrno v České republice dosáhla v roce 2001 rekordní úrovně 408,7 tis. t. Osevní plocha 54,3 tis. ha byla nejvyšší od roku 1985, rovněž sklizňová plocha 61,9 tis. ha zaznamenala v posledních 20 letech rekordní růst. Nesoulad osevní a sklizňové plochy souvisí s ponecháním části ploch původně určených pro sklizeň na zeleno a siláž ke sklizni na zrno, což kromě vývoje počasí umožňuje narůstající podíl osiva s kombinovaným využitím na zrno i na siláž. Také dosažená výnosová úroveň 6,60 t/ha je vysoká. Proti výnosům Německa (9,01 t/ha) a Rakouska (8,70 t/ha) zůstává však výnos kukuřice v České republice zhruba o čtvrtinu nižší. Produkce kukuřice na zrno ze sklizně roku 2001 byla o 12,9 % vyšší než odhad domácí spotřeby v marketingovém roce 2001/02.

1) Údaj za VI./99 pro Rakousko a za VII./01 za ČR není k dispozici.

Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců;
kurzovní přepočet ČNB

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Domácí spotřeba pro potravinářské užití je stabilizovaná na úrovni 10 tis. t. Vysoká nabídka umožnila nárůst krmivářského užití, neboť tak kukuřice částečně vyrovnává i nižší nabídku krmného ječmene v posledních dvou letech.

TA3.1/05 – Bilance výroby a spotřeby kukuřice a její ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba	tis. t	82,70	44,60	53,93
Sklizňová plocha	tis. ha	47,30	61,90	130,87
Hektarový výnos	t/ha	6,43	6,60	102,64
Výroba	tis. t	303,90	408,70	134,49
Dovoz	tis. t	17,60	10,00	56,82
Celková nabídka	tis. t	404,20	463,30	114,62
Domácí spotřeba celkem	tis. t	343,00	362,00	105,54
Vývoz	tis. t	16,60	10,00	60,24
Celková poptávka	tis. t	359,60	372,00	103,45
Konečná zásoba	tis. t	44,60	91,30	204,71
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	2 939,00	2 719,00	92,51
CZV kukuřice ²⁾	Kč/t	3 763,00	3 858,00	102,52
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	.	.	.
OPP ³⁾	%	.	.	.
KNO ⁴⁾	koef.	.	.	.
TT kukuřice ⁵⁾	%	128,04	141,89	110,82
CZV EU ⁶⁾	Kč/t	4 083,86	3 891,37	95,29
Přímé platby a dotace vstupů EU ⁷⁾	Kč/t	2 089,24	2 147,04	102,77

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

6) Rakousko, kurz ČNB 2000 – 2,588 Kč/ATS, 2001 – 2,477 Kč/ATS

7) Pro marketingový rok 2000/01 a 2001/02

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, Index cen zemědělských výrobců;

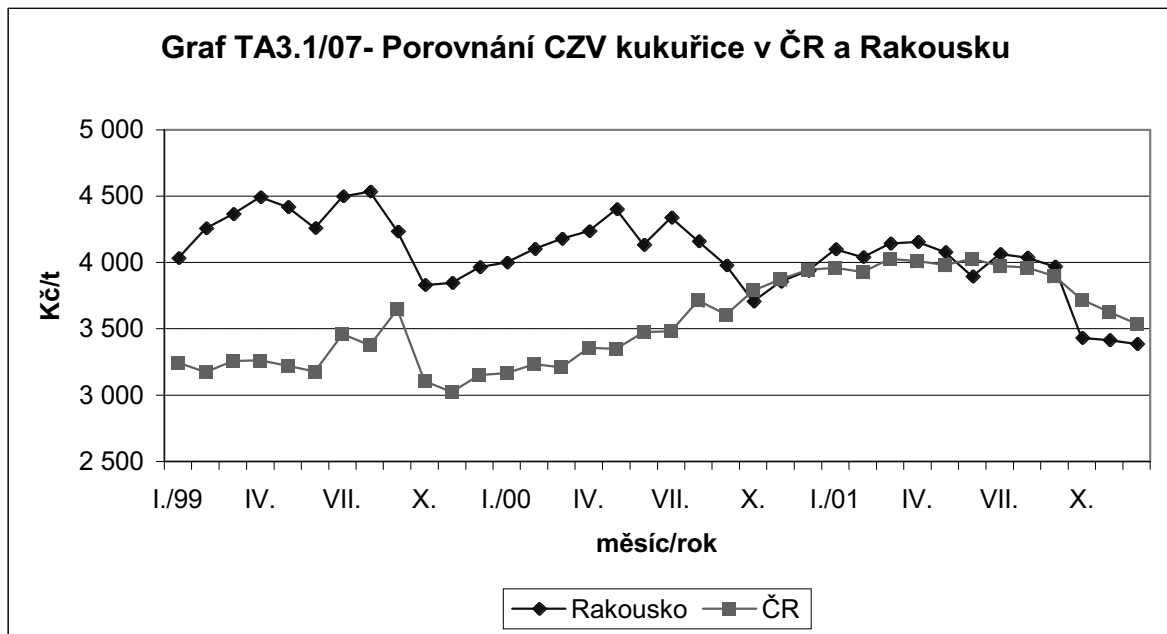
MZe; GRČ; Agra Europe; Agricultural policies in OECD countries – předběžná verze 2001;

AMA Rakousko

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

Se zvyšováním domácí produkce v posledních letech roste úroveň soběstačnosti a snižuje se potřeba dovozu. V první polovině marketingového roku 2001/02 bylo dovezeno pouze 4,9 tis. t, převážně z Maďarska. Z celkového dovezeného objemu představovala kukuřice určená k seti 0,3 tis. t.

Cena kukuřice se v marketingovém roce 2000/01 zvyšovala obdobně jako ceny ostatních krmných obilovin. Po sklizni došlo k mírnému snížení ceny, která se v posledních měsících stabilizovala. Vzhledem k dostatečné nabídce se cenová stagnace očekává i v závěru marketingového roku.

Pramen: Agrarmarkt Austria (AMA, Rakousko); ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobků;
kurzovní přepočty ČNB
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Trend sblížování domácí CZV kukuřice s EU byl velmi podobný ostatním obilovinám (graf TA3.1/07). V roce 2000 byla CZV ČR na výrazně nižší úrovni než v Rakousku až do září, kdy ji krátkodobě převýšila. Převážnou část roku 2001 se CZV držela mírně pod úrovní rakouské ceny, kterou opět převýšila až po zářijovém propadu ceny kukuřice v Rakousku.

Odhad nákladů na hektar kukuřice u respondentů s podvojným účetnictvím vykázal v roce 2001 zhruba 6% nárůst. Odhad jednotkových nákladů na 1 t produkce byl pozitivně ovlivněn vyšším hektarovým výnosem kukuřice ze sklizně roku 2001, který byl příčinou poklesu jednotkových nákladů z 2939 Kč/t v roce 2000 na odhadovanou úroveň 2719 Kč/t v roce 2001. Ziskovost pěstování kukuřice v roce 2001 ovlivnilo příznivě i meziroční zvýšení CZV, což lze dokumentovat i ukazatelem TT, který vykázal meziroční nárůst o 10,8 %.

3.1.2 Cukrovka – cukr

V průběhu roku 2001 světové ceny bílého cukru podle burzy v Londýně udržovaly příznivý trend, který nastal již v průběhu 2. čtvrtletí roku 2000. V roce 2001 činila průměrná cena bílého cukru na burze v Londýně 9470 Kč/t (248,94 USD/t), tj. 110,6 % cenové úrovně roku 2000. Na zvýšení světové ceny cukru měl vliv zejména pokles jeho produkce v EU a Brazílii a koncem roku také informace o důsledcích živelní katastrofy na Kubě. V roce 2002 bude předpokládán pokles světové ceny ovlivněn zejména nadprodukcí cukru v Brazílii a částečně i v Asii (např. v Číně). Institucionální ceny cukrovky a cukru v EU se nezměnily ani po reformě tržního řádu v EU v polovině roku 2001.

V ČR byl trh s cukrovkou a cukrem významně ovlivňován opatřeními zemědělské politiky²⁰. V souladu s Konceptí agrární politiky na období před vstupem ČR do EU bylo přijato nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/02 – 2004/05, které nabylo účinnosti dne 30. 3. 2001. Systém umožnil vstup na trh novým subjektům, tj. těm, které v roce 2000 cukr neprodukovaly, a to v rámci vyčleněné rezervy (14 tis. t). Z celkové kvóty cukru včetně rezervy (505 tis. t) bylo SZIF pro rok 2001/02 rozděleno 504 tis. t cukru (tuzemský podíl kvóty činí 71 % a vývozní podíl 29 % z celkové kvóty).

Sklizňová plocha cukrovky v marketingovém roce 2001/02 se zvýšila na 77,7 tis. ha, tj. o 26,8 % proti roku 2000/01. Průměrný hektarový výnos cukrovky v ČR v roce 2001/02 se vlivem nepříznivých povětrnostních podmínek ve srovnání s rokem 2000/01 mírně snížil (0,9 %) na 45,41 t, stejně jako digesce nakupované cukrovky – pokles na 15,67 % (17,66 % v roce 2000/01).

V roce 2001 bylo povoleno 14 nových odrůd cukrovky, z toho šest odrůd tolerantních k rizománii. Výkonné odrůdy s rezistencí k chorobám cukrovky (rizománii, cercosporiozě) se rozšířily přibližně na 10 % celkové plochy. Přijetí nařízení vlády č. 114/2001 Sb. ke stabilizaci pěstování cukrovky a trhu s cukrem současně podpořilo i obnovení investičních aktivit. Řada zemědělských podniků investovala do nové mechanizace pro pěstování a sklizeň cukrovky (sečí stroje, postřikovače, sklizeče, čistící nakladače). Na těžších půdách se úspěšně rozšiřují minimalizační technologie ve zpracování půdy.

Celkem bylo v marketingovém roce 2001/02 v provozu 14 cukrovarů (sedm v Čechách a sedm na Moravě). Ve srovnání s rokem 2000/01 se zvýšila celková jmenovitá kapacita cukrovarů o 2,0 %, avšak vzhledem ke snížení kapacity jednoho cukrovaru a opětovným zprovozněním dvou cukrovarů s nízkou zpracovatelskou kapacitou poklesla průměrná denní jmenovitá kapacita cukrovarů o 5,2 %. Prů-

²⁰ V roce 2000 bylo přijato nařízení vlády č. 51/2000 Sb., s účinností od 14. 3. 2000, na jehož základě byla zavedena regulace trhu s cukrovkou a cukrem, založená na systému kvót a úředně stanovených minimálních cen. Nařízení bylo směřováno pro marketingový rok 2000/01 (od 1. 10.), ale bylo nálezem Ústavního soudu uveřejněným pod č. 96/2001 Sb. zrušeno. Výměrem MF č. 04/2001 ze dne 26. 3. 2001 byly zrušeny minimální ceny cukrovky a cukru v roce 2000/01.

měrný objem zpracované řepy cukrovarek za den se ve srovnání s rokem 2000/01 snížil o 8,5 %, zejména v důsledku podstatně delší cukrovarnické kampaně (v průměru o 24 kampaňových dnů)²¹. Příznivou skutečností je zvýšení intenzity výroby cukru (měřené produkci cukru z kapacity 1000 t řepy za den) v meziročním srovnání o 10,6 %.

Produkce bílého cukru z řepy dosáhla v ČR 490,0 tis. t²², tj. vzhledem k vyšší sklizňové ploše cukrovky o 12,9 % více než v roce 2000/01. Z rozborů kvality cukru podle ICUMSA²³ vyplývá, že kvalita českého cukru odpovídá normám EU.

V roce 2001 dosáhl tuzemský prodej cukru z cukrovarů 321,8 tis. t (včetně nákupu cukru mezi cukrovary ve výši 21,5 tis. t), což je zhruba na úrovni roku 2000. Nízký podíl tohoto prodeje z celkového prodeje cukru (60,8 %) byl ovlivněn dovozem cukru v rámci aktivního zušlechťovacího styku (AZS), dovozem výrobků s vysokým obsahem cukru a substituentů cukru. Prodej cukru z cukrovarů, určený pro export, v roce 2001 dosáhl 207,2 tis. t, tj. ve srovnání s předchozím rokem se zvýšil o 71,1 %. Vzhledem k výše uvedené úrovni světových cen cukru se zvýšil zejména prodej cukru určeného na přímý vývoz.

Spotřeba cukru pro lidskou výživu v České republice v posledních letech stagnuje (v roce 2001 dosáhla podle předběžných výsledků 36,0 kg na obyvatele a rok, v roce 2000 činila 36,1 kg). Celková spotřeba cukru včetně cukru ve výrobcích a substituentů cukru (isoglukózy a sirupů) v marketingovém roce 2000/01 dosáhla 442,7 tis. t, tj. o 0,5 % méně než v roce 1999/00. Předpokládá se, že v roce 2001/02 tato spotřeba dosáhne 450 tis. t. (tab. TA3.1/06).

Dovoz cukru do ČR byl v marketingovém roce 2000/01, stejně jako v roce 1999/00, ovlivněn zejména ochranným opatřením dle nařízení vlády č. 212/1999 Sb. ve formě čtvrtletních dovozních kvót, teritoriálně rozdělených na dovoz z EU, Polska a ostatních zemí. Po vyčerpání těchto kvót se smluvní celní sazbou 59,5 % se uplatňuje u dovozu celní sazba zvýšená o 80 procentních bodů, ale minimálně 14 Kč/kg cukru. Celková dovozní kvóta cukru pro rok 2000/01 byla stanovena ve výši 21,15 tis. t. Podle nařízení vlády č. 185/2000 Sb. zůstala i v roce 2001 na dovoz cukru ze SR v platnosti čtvrtletně členěná množství omezení ve formě neautomatických dovozních licencí ve stejném rozsahu jako v roce 2000, tj. v celkové roční výši 3,5 tis. t.

V marketingovém roce 2000/01 bylo dovezeno 58,2 tis. t cukru (tel quel) v celkové hodnotě 606,2 mil. Kč, tj. 13,1 % z celkové domácí spotřeby a 107,6 % skutečnosti roku 1999/00. Pokračoval trend zvyšování dovozů cukru ze zemí EU (62,9 % z celkového dovozu, v roce 1999/00 pouze 34,7 %) při mírném snižování dovozů ze zemí CEFTA (34,0 % z celkového dovozu, 39,6 % v roce 1999/00), zejména ze Slovenska a Polska. V rámci AZS bylo importováno 39,2 tis. t cukru (67,4 % z celkového dovozu cukru do ČR), což představuje ve srovnání s rokem 1999/01 zvýšení o 84,0 %. V celním režimu AZS převažoval dovoz cukru z Německa; v roce 1999/00 byl dovoz v tomto režimu realizován zejména z Polska. Rostoucí dovoz cukru v rámci režimu AZS významně snižuje uplatnění tuzemského cukru ve výrobcích.

Trh s cukrem v ČR byl rovněž ohrožen zvýšenými dovozy substituentů cukru, zejména z Polska, Slovenska a Maďarska. S účinností od 10. 1. 2001 vstoupilo proto v platnost prozatímní ochranné opatření formou Nařízení vlády č. 19/2001 Sb., kterým byly zvýšeny celní sazby na dovoz některých výrobků (substituentů cukru) do ČR. Dnem 27. 7. 2001 nabylo účinnosti nařízení vlády č. 263/2001 Sb., kterým bylo stanoveno ochranné opatření na dovoz některých výrobků (substituentů cukru) do ČR, platné až do konce roku 2004. Na základě tohoto nového nařízení byly pro vybrané substituenty cukru (isoglukóza, ostatní cukry včetně invertních, sirupy s přísadou aromatických látek) stanoveny podle zákona č. 62/2000 Sb. celní kvóty se smluvní celní sazbou. Po vyčerpání celních kvót v daném období se u příslušných výrobků (substituentů cukru) zvýšila celní sazba o 83 až 163 procentních bodů (podle druhu výrobku) a současně bylo u nich stanoveno minimální clo (vyjádřené v Kč/kg). Vzhledem ke skutečnosti, že v roce 2000/01 se podstatně zvýšil dovoz cukru obsaženého v kakaovém prášku (11,4 tis. t v kakaovém prášku s obsahem sacharózy 80 % a více), nabylo dnem 30. 11. 2001 účinnosti nařízení vlády č. 421/2001 Sb., které stanovuje s platností do 17. 6. 2002 prozatímní celní opatření na dovoz kakaového prášku obsahujícího minimálně 80 % přidaného cukru nebo isoglukózy vyjádřené rovněž jako sacharóza. Sazba dovozního cla se u této komodity zvyšuje o 113 procentních bodů. Cukru ve výrobcích včetně substituentů cukru bylo v roce 2000/01 dovezeno 114,0 tis. t, tj. 91,8 % skutečnosti roku 1999/00.

Vývoz cukru byl v marketingovém roce 2000/01 ovlivněn nutností snížení vysokých domácích zásob cukru, vývojem světových cen cukru a nařízením vlády č. 51/2000 Sb., které umožnilo mj. krytí finančních ztrát z vývozu cukru. V roce 2000/01 bylo vyvezeno 118,9 tis. t cukru (tel quel), tj. 212,7 % skutečnosti roku 1999/00 v celkové hodnotě 1 166,4 mil. Kč. Cukr byl nejvíce vyvážen do SNS, zejména Uzbekistánu a Moldávie a států bývalé Jugoslávie.

Množství saldo zahraničního obchodu s cukrem v roce 2000/01 bylo pozitivní vlivem zvýšeného vývozu cukru podmíněného růstem jeho světových cen. Dosáhlo celkové výše 60,7 tis. t (v roce 1999/00 činilo pouze 1,8 tis. t). V hodnotovém vyjádření byla bilance zahraničního obchodu s cukrem rovněž aktivní ve výši 560,2 mil. Kč. Na tuto bilanci mělo vliv také přiblížení dovozních a vývozních cen cukru.

Cukru ve výrobcích včetně substituentů cukru bylo vyvezeno 98,8 tis. t, tj. 121,7 % skutečnosti roku 1999/00, avšak množství saldo zahraničního obchodu s cukrem ve výrobcích v roce 2000/01 zůstalo záporné (-15,2 tis. t). Ve srovnání s rokem 1999/00 se vlivem přijatých ochranných opatření na dovoz některých výrobků a zvýšeného exportu výrobků s obsahem cukru (např. cukrovinek bez kaka, minerálních vod a sodovek s obsahem cukru, ovocných šťáv a dalších) toto saldo snížilo o 27,8 tis. t.

Průměrná CZV cukrovky v marketingovém roce 2001/02 dosáhla při skutečně dosažené cukernatosti 964 Kč/t, tj. o 5 Kč/t (0,5 %) méně než v roce 2000/01. Tato cena je vykazována bez doplatku, který je pěstitelům vyplácen v 1. pololetí následujícího roku²⁴. Úroveň CZV byla ovlivněna zavedením úředně stanovené minimální ceny cukrovky podle výměru MF č. 06/2001 ve výši 978 Kč/t čisté hmotnosti při základní cukernatosti 16 %. Mírné snížení CZV cukrovky ve srovnání s rokem 2000/01 bylo způsobeno nižší cukernatostí nakupované řepy.

Průměrná cena průmyslových výrobců krystalového cukru (v drobném i velkoobjemovém balení) v marketingovém roce 2000/01 dosáhla 18,16 Kč/kg, tj. o 1,56 Kč/kg (9,4 %) více proti roku 1999/00. Ceny průmyslových výrobců cukru v posledních dvou letech vzrostly především v důsledku státem stanovených minimálních cen cukru a zvýšené celní ochrany trhu. Výměrem MF č. 06/2001 ze dne 27. 6. 2001 byla stanovena minimální cena volně loženého bílého cukru krystalu ve výši 16 500 Kč/t. Tato minimální cena

²¹ Údaje Českomoravského cukrovarnického spolku

²² V ČR dosáhl v roce 2001/02 výnos bílého cukru z 1 ha řepy 6,31 t. Ve srovnání s průměrem EU 15 je výnos cukru z 1 ha nižší o 1,76 t, ale přesáhl výnosovou úroveň Finska a Itálie.

²³ Mezinárodní organizace pro jednotné analytické metody

²⁴ V EU 15 činila v roce 2001/02 základní cena cukrovky při 16% cukernatosti 1624,6 Kč/t (47,67 EUR/t).

TA3.1/06 – Plochy, výnosy a výroba cukrovky, bilance výroby a spotřeby cukru a ekonomika cukrovky

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Sklizňová plocha	tis. ha	61,30	77,70	126,75
Hektarový výnos	t/ha	45,83	45,41	99,08
Výroba	tis. t	2 808,80	3 529,00	125,64
Bilance cukru				
Počáteční zásoba	tis. t	164,70	110,70	67,21
Výnos bílého cukru	t/ha	7,08	6,31	89,03
Výroba cukru ze sklizené řepy	tis. t	434,20	490,00	112,85
Dovoz celkem	tis. t	172,20	110,00	63,88
v tom – dovoz cukru	tis. t	58,20	35,00	60,14
– dovoz ve výrobcích a substituentů cukru	tis. t	114,00	75,00	65,79
Celková nabídka	tis. t	771,10	710,70	92,17
Domácí spotřeba celkem	tis. t	442,70	450,00	101,65
Vývoz celkem	tis. t	217,70	195,00	89,57
v tom – vývoz cukru	tis. t	118,90	95,00	79,90
– vývoz cukru ve výrobcích a substituentů cukru	tis. t	98,80	100,00	101,21
Celková poptávka	tis. t	660,40	645,00	97,67
Konečná zásoba	tis. t	110,70	65,70	59,35
Ekonomika cukrovky				
Průměrné náklady na produkci ¹⁾	Kč/t	762,00	848,00	111,29
CZV ²⁾	Kč/t	969,00	964,00	99,48
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	.	.	.
OPP ³⁾	%	22,00	21,00	95,45
KNO ⁴⁾	koef.	17,00	9,00	52,94
TT ⁵⁾	%	127,17	113,68	89,39
Základní cena EU	Kč/t	1 697,53	1 624,59	95,70
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/t	.	.	.

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV (bez doplatku za 1. čtvrtletí následujícího roku) za kalendářní roky

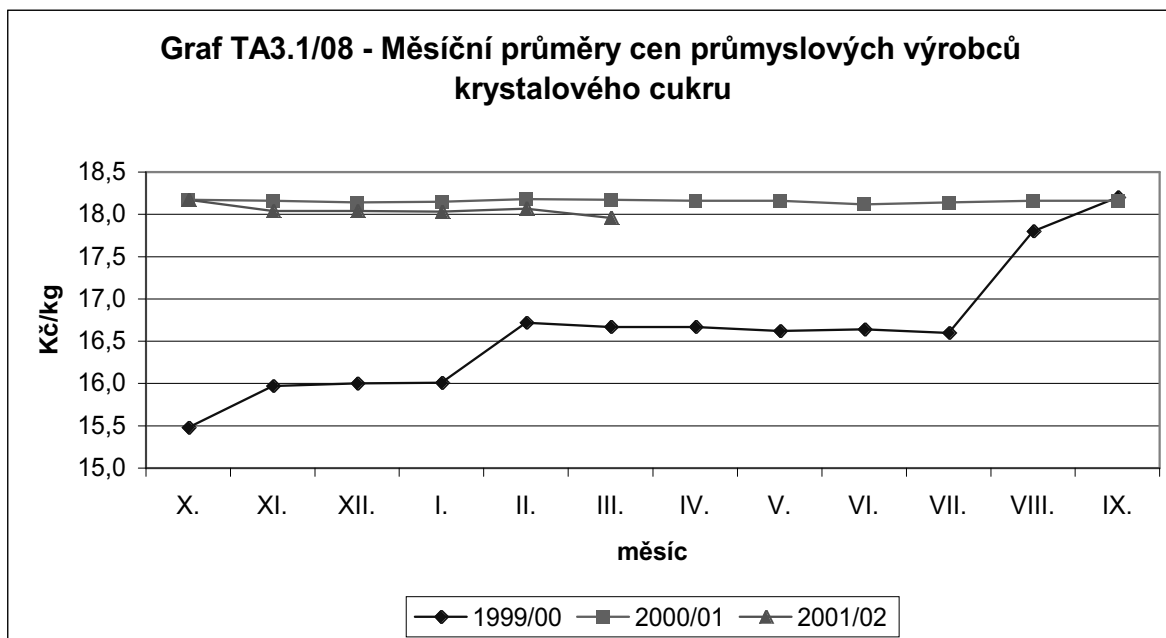
3) OPP = odhad produkčních podpor v %

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; VÚZE – Vlastní náklady; GŘC; MZe; Agra Europe

Zpracoval: H. Strnadlová, J. Šlaisová (VÚZE), R. Adamec (MZe)

Pramen: Indexy cen průmyslových výrobců – ČSÚ

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

platí pro období od 1. 9. 2001 do 31. 8. 2002 a vztahuje se pouze na množství odpovídající tuzemskému podílu kvót jednotlivých producentů cukru. V první polovině marketingového roku 2000/01 činila cena průmyslových výrobců krystalového cukru 18,05 Kč/kg. Ceny cukrovky a cukru na tuzemském trhu se postupně přibližují institucionálním cenám v EU.

V roce 2001 došlo v oblasti výroby cukrovky a cukru ke snížení podpory domácích výrobců na tuzemském trhu, což lze dokumentovat meziročním poklesem koeficientu KNO (který vyjadřuje míru uplatnění ochrany domácího trhu – viz kap. B8.2) ze 17 %

na 9 %, zejména vlivem růstu cen cukru na světových trzích. Současně došlo k meziročnímu snížení hodnoty ukazatele % OPP (který vyjadřuje výši produkčních podpor domácích výrobců) z 22 % na 21 %. V EU je podpora výrobců a ochrana trhu v tomto odvětví výrazně vyšší (v roce 2000, resp. 2001 dosáhla hodnota tohoto ukazatele 50 %, resp. 46 %). V Maďarsku jsou podpory přibližně na úrovni ČR (% OPP dosáhlo 20 %), zatímco v Polsku jsou výrazně vyšší (% OPP činilo 51 %). Vzhledem ke zvýšení cen většiny vstupů a mírnému snížení hektarových výnosů cukrovky vlivem nepříznivého vývoje počasí se v roce 2000/01 odhaduje růst nákladů na jednotku produkce (meziročně o 11,3 %), který v důsledku nižší cukrnatosti řepy nebyl kompenzován meziročním růstem CZV cukrovky (pokles o 0,5 %). V důsledku tohoto vývoje se očekává snížení míry rentability pěstování cukrovky (27,2 % v roce 2000, 13,7 % v roce 2001). Ze srovnání hodnot ukazatele TT (tab. TA3.1/06) vyplývá, že se podmínky domácích pěstitelů cukrovky meziročně zhoršily přibližně o 10 %.

Vlivem nižší cukrnatosti řepy, poklesem výtěžnosti cukru z polarizačního cukru řepy a tím i celkově nižším výtěžkem cukru z řepy a mírným snížením průměrného hektarového výnosu cukrovky ve srovnání s rokem 2000/01 se snížil také průměrný výnos bílého cukru z 1 ha o 10,9 %, což je v relaci s výsledky v zemích EU (v EU 15 poklesl o 11,9 %).

Výkonné odrůdy cukrovky spolu se zlepšováním technologií pěstování řepy a výroby cukru přispívají k intenzifikaci výroby. Hektarové výnosy cukrovky a cukru se postupně přibližují průměrným hodnotám dosahovaným v EU. Rentabilita pěstování cukrovky a výroby cukru, vzhledem k přijatým regulačním opatřením, dosáhla v posledních dvou letech kladných hodnot.

3.1.3 Brambory a bramborový škrob

Pokles produkce brambor na 44,7 mil. t v roce 2001 (snížení proti roku 2000 o 4,1 mil. t, tj. o 8,4 %) mělo vliv na vývoj farmářských cen v EU. V marketingovém roce 1999/00 dosáhly průměrné farmářské ceny u konzumních brambor ostatních 2224 Kč/t (60,3 EUR/t), v roce 2000/01 byl zaznamenán znatelný růst na 3055 Kč/t (85,8 EUR/t). V roce 2001/02 se předpokládá další růst CZV na úroveň více než 4700 Kč/t (asi 140 EUR/t) vzhledem k neuspokojivé sklizni dosažené v tomto roce.

Pěstování konzumních brambor není v EU subvencováno, ani regulováno. Regulována a subvencována je pouze výroba bramborového škrobu. Komise EU však postupně snižuje celkovou kvótu produkce bramborového škrobu a tím i národní kvóty jednotlivým zemím. V marketingovém roce 1999/00 byla stanovena v zemích EU celková kvóta výroby bramborového škrobu ve výši 1864,3 tis. t. Pro rok 2000/01 byla kvóta snížena o 2,7 % a pro rok 2001/02 o další 2,9 %. Podpory produkce bramborového škrobu dosáhly v roce 2000 celkem 9917,4 mil. Kč (278,5 mil. EUR), z toho produkční refundace 1702,2 mil. Kč (47,8 mil. EUR), produkční prémie a kompenzační platby 6879,9 mil. Kč (193,2 mil. EUR) a vývozní subvence 1335,4 mil. Kč (37,5 mil. EUR).

Pro rok 2000/01 byly Evropskou komisí stanoveny minimální ceny brambor pro výrobu škrobu ve výši 1464 Kč/t (41,11 EUR/t) při 18% škrobnatosti. Pro rok 2001/02 byly tyto ceny sníženy na 1288 Kč/t (37,78 EUR/t). Prémie pěstitelům byly pro rok 2001/02 stanoveny na 161 Kč/t (4,71 EUR/t) při 18% škrobnatosti brambor. Pro škrobárny zpracovávající brambory na škrob byla stanovena refundace ve výši 798 Kč/t (23,42 EUR/t) brambor při 18% škrobnatosti. Vysoké zpracovatelské a vývozní subvence škrobu a škrobárenských výrobků ohrožují konkurenceschopnost výrobců škrobu ve třetích zemích, včetně ČR.

V České republice bylo v přehledu povolených odrůd pro rok 2001 zapsáno 110 odrůd pro konzumní i průmyslové užití. Pěstitelé brambor rozšířili v roce 2001 odrůdovou skladbu, ale přihlášené množitelské plochy klesly proti roku 2000 o 7,5 % na 5,3 tis. ha. Nadále se používala i necertifikovaná sadba.

Nepřízeň počasí v roce 2001 v ČR (i v celé Evropě) provázela pěstitele brambor po celé vegetační období. Vlivem nadměrných srážek (124 % dlouhodobého normálu) bylo pozděno sázení konzumních brambor pozdních (ostatních) i brambor pro výrobu škrobu. Snahou pěstitelů bylo vytvoření co nejpríznivějšího prostředí plodině k uložení hlíz v půdě²⁵ a zajištění podmínek pro růst, vývoj a sběr hlíz. Důsledkem nepříznivě počasí v roce 2001 bylo i snížení plochy brambor pěstovaných na odkameněné půdě²⁶. Přitom část plochy původně plánované pro produkci brambor nebyla osázena vůbec. Celkově byla sklizeň velmi náročná a musely být použity i jednoduché mechanizmy.

Vývoj počasí v posledních letech ovlivnil i vyšší výskyt fyziologických vad a množství plevelných brambor. Velice časný a silný byl v letošním roce výskyt plísňe bramborové. Vývoj počasí v období sklizně měl vliv na rozvoj mokré bakteriální hniloby.

Náročná skladování a velké ztráty nutily pěstitele k prodeji hnilobami ohrožené produkce za velmi nízké ceny (až na úrovni 1 Kč/kg). Deštivé počasí a nedostatek slunečního svitu měly vliv na snížený obsah sušiny a tím i na sníženou škrobnatost, která v roce 2001 dosáhla 17,66 % (průměr za jarní a podzimní kampaň).

České bramborářství bylo v roce 2001 chráněno až 166% všeobecnou celní sazbou. Preferenční celní sazby (pro EU a CEFTA) a smluvní celní sazby pro členské země WTO byly stanoveny od 0 do 50 %. V důsledku této ochrany dosahovaly CZV konzumních brambor v ČR 130 % průměru EU. Množstevní dovozní kvóty bylo pro rok 2001 vyhlášeny pouze u brambor konzumních ostatních v celkové výši 65 tis. t.

Podpůrné programy platné pro rok 2001 byly u brambor zaměřeny na udržování genetického potenciálu sadby a na nákup certifikované sadby.

MZe v reakci na doporučení specialistů EU podpořilo Akční plán proti kroužkovitosti a v srpnu 2001 byla schválena novela zákona č. 314/2001 Sb., která zavádí v ČR zásady rostlinolékařské legislativy obdobné EU.

V posledních pěti letech (1997 až 2001) klesly plochy brambor v ČR proti plochám v letech 1992 až 1996 o 25,2 %, přičemž průměrné hektarové výnosy ve stejném období vzrostly pouze o 5,6 %.

Marketingový rok 2000/01 byl v ČR pro komoditu brambory nadprůměrný. Celková produkce dosáhla hodnoty 1476 tis. t. Celkem bylo sklizeno 69,2 tis. ha brambor při průměrném hektarovém výnosu 21,33 t (59,3 % průměru v EU 15).

Marketingový rok 2001/02 byl z hlediska producentů brambor méně příznivý. Pěstitelé osázeli jen 54,3 tis. ha (pokles proti minulému roku o 21,5 %). Vlivem nepříznivě počasí a zkráceného vegetačního období klesl průměrný hektarový výnos na 20,88 t (meziroční pokles o 2,1 %) a celková produkce dosáhla pouze 1130,5 tis. t (pokles dokonce o 23,4 %). Nepříznivý vývoj počasí měl vliv

²⁵ U konzumních brambor se pohybuje počet vysázených hlíz mezi 40 až 50 tis. ks/ha.

²⁶ Odkamenění půdy před sázením vytváří předpoklady pro snížení poškození hlíz při sklizni, ale i zvýšení výnosů až o 8 t/ha (VÚZT Praha).

i na sníženou kvalitu produkce. Pro pokrytí poptávky trhu se předpokládá dovoz přibližně 60 tis. t konzumních brambor, převážně ze zemí EU. Důsledkem této situace byl i vzrůst spotřebitelských cen konzumních brambor.

Brambory konzumní – bramborové výrobky

Trh s konzumními bramborami se v posledních pěti letech rychle rozvíjí a snahou většiny producentů je výrazné zlepšení přípravy brambor pro trh. Přímý prodej (pěstitel – spotřebitel) konzumních brambor se pohybuje na úrovni 40 % domácí spotřeby (310 tis. t). Ostatní distribuci (450 tis. t) zajišťují obchodní organizace (ovoce, zelenina, brambory), zpracovatelské organizace a zásobovací organizace obchodních řetězců. Zvyšující se prodejní plocha²⁷ hypermarketů, supermarketů a dalších obchodních řetězců (v roce 2001 bylo v ČR podle Ročenky českého obchodu a marketingu, 2001 – INCOMA Research celkem 2235 prodejních míst) má vliv na kulturu a způsob prodeje. Podle zmíněné studie se ročně prodává přibližně 200 tis. t brambor praných či kartáčovaných, z toho 100 tis. t ve spotřebitelském balení 1 až 2,5 kg.

Přes celkové zlepšení jakosti a zdravotní nezávadnosti z hlediska výskytu těžkých kovů u konzumních brambor bylo v maloobchodní síti u 37,4 % kontrolovaných vzorků zjištěno porušení předpisů Zákona o potravinách č. 110/1997 Sb. I přes toto negativní zjištění se podle spotřebitelského hodnocení brambory řadí na 11. místo mezi 51 nejprodávanějšími potravinářskými výrobky a cena i kvalita prodávaných brambor byla v roce 2001 spotřebiteli hodnocena velmi kladně.

Vzhledem k nutnosti zajištění co nejkvalitnější produkce vybavují pěstitelé brambor své podniky nejmodernějšími technologiemi. V ČR se pěstují vysoce kvalitní odrůdy, z nichž 72 % bylo vyšlechtěno předními evropskými šlechtiteli v EU. Stále se zlepšuje i konzumní úprava brambor.

Brambory konzumní rané i pozdní (ostatní) byly v marketingovém roce 2001/02 sklizeny z 48,9 tis. ha. Při průměrném hektarovém výnosu 20,44 t dosáhla celková produkce 999,7 tis. t.

Nedařilo se producentům ekologicky pěstovaných brambor. Přes nárůst ploch byl v roce 2001/02 vzhledem k poškození porostů plísní prodán jako konzumní brambory ekologicky pěstované (BIO) přibližně jen 1 tis. t.

Snížená nabídka, nízká kvalita a vysoké spotřebitelské ceny²⁸ konzumních brambor v ČR v roce 2001 zvýšily spotřebu bramborových výrobků a polotovarů. Postupně sice dochází k vyrovnání spotřebitelské skladby brambor v ČR se zeměmi EU, avšak za situace, kdy je přibližně polovina bramborových výrobků a polotovarů do ČR dovážena. V roce 2001 bylo v ČR na bramborové výrobky a polotovary zpracováno přibližně 250 tis. t brambor²⁹. Přestože tyto výrobky získaly certifikát EN ISO 9002 94 (evropské kvalitativní ukazatele), nemohou konkurovat cenově výhodnějším dovozům, takže domácí kapacity jsou využívány jen z 30 až 40 %.

TA3.1/07 – Bilance výroby a spotřeby brambor a jejich ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba	tis. t	0,00	0,00	0,00
Sklizňová plocha	tis. ha	69,20	54,14	78,24
Hektarový výnos	t/ha	21,33	20,88	97,89
Výroba	tis. t	1 476,00	1 130,48	76,59
Dovoz	tis. t	17,41	60,00	344,63
Celková nabídka	tis. t	1 493,41	1 190,48	79,72
Domácí spotřeba celkem	tis. t	1 479,91	1 207,48	81,59
Vývoz	tis. t	13,60	3,00	22,06
Celková poptávka	tis. t	1 493,51	1 210,48	81,05
Konečná zásoba	tis. t	0,00	0,00	0,00
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	2 420,00	3 132,00	129,42
CZV ²⁾	Kč/t	3 972,00	2 838,00	71,45
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	-	-	-
OPP ³⁾	%	-	-	-
KNO ⁴⁾	koef.	-	-	-
TT ⁵⁾	%	164,13	90,61	55,21
CZV EU	Kč/t	2 791,82	4 771,20	170,90
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/t	-	-	-

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN – konzumní brambory pozdní, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV konzumních brambor pozdních za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GRČ; MZe; EU; Agra Europe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), I. Fryčera (MZe)

Celková spotřeba konzumních brambor se v ČR stabilizovala v rozpětí 75,0 až 76,5 kg na obyvatele a rok. Menší kolísání ve spotřebě brambor je ovlivňováno meziročními výkyvy v nabídce a pohybem spotřebitelských cen. Stále větší množství brambor se prodává ve spotřebitelském balení a stoupá i spotřeba brambor zpracovaných na výrobky a polotovary³⁰. Distribucí konzumních brambor ve spotřebitelském balení jsou snižovány skladovací ztráty u výrobců i spotřebitelů. Zvyšováním výtěžnosti při průmyslovém zpracování brambor dochází ke snižování celkové spotřeby.

²⁷ Meziroční nárůst prodejní plochy u pěti nejvýznamnějších obchodních řetězců dosáhl 39,9 %.

²⁸ Spotřebitelská cena konzumních brambor dosáhla v roce 2001 v průměru 9,45 Kč/kg a průměrná cena mražených bramborových hranolků 29,36 Kč/kg. Na výrobu 1 kg hranolků je třeba přibližně 3,30 kg konzumních brambor.

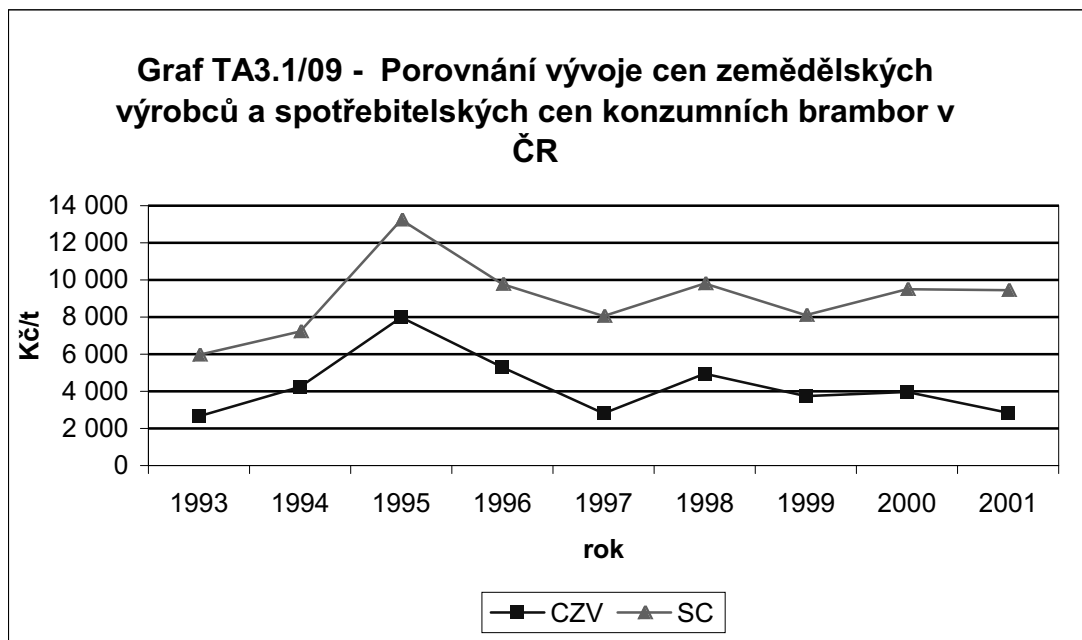
²⁹ V ČR se zpracuje cca 125 tis. t brambor loupáním, 55 tis. t na výrobu hranolků a ostatních mražených výrobků, 40 tis. t na výrobu lupínků a 30 tis. t na kaše a suché výrobky.

³⁰ V roce 2001 bylo na výrobky a polotovary pro lidskou spotřebu zpracováno v ČR přibližně 32 % z celkové spotřeby konzumních brambor.

Dovoz brambor kolísá. V marketingovém roce 1999/00 bylo dovezeno celkem 50,8 tis. t, v roce 2000/01 jen 17,4 tis. t, v roce 2001/02 se předpokládá opětovný nárůst dovozu na úroveň zhruba 60 tis. t sadbových a konzumních brambor. Stále se však zvyšuje dovoz bramborových výrobků a polotovarů – 81,1 tis. t v roce 1999/00, resp. 92,9 tis. t v roce 2000/01 v přepočtu na brambory. V roce 2001/02 se očekává opětovný nárůst dovozu bramborových výrobků a polotovarů v odhadované výši 100 tis. t brambor.

Po minimálních vývozech brambor v minulých letech v důsledku vysoké domácí CZV brambor a především v souvislosti s neuspokojivou účinností fytosanitárních opatření proti bakteriální kroužkovitosti se v roce 2000/01 podařilo exportovat pouze 13,6 tis. t sadbových a konzumních brambor. Ve výrobcích a polotovarech pro lidskou výživu bylo vyvezeno v přepočtu 16,5 tis. t brambor. V roce 2001/02 se vzhledem k nízké domácí nabídce opět očekává obdobná situace.

V roce 2001 došlo k poklesu CZV raných brambor na 6950 Kč/t (v roce 2000 dosáhly 7047 Kč/t) i přesto, že meziročně klesly sklizňové plochy (o 27,4 %) i dovozy (o 19,5 % vzhledem v vysokým cenám v jihoevropských zemích) těchto brambor.

Pramen: ČSÚ – Průměrné ceny zemědělských výrobců; Průměrné spotřebitelské ceny
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

V roce 2001 klesly i průměrné CZV konzumních brambor ostatních (pozdních) na 2838 Kč/t (v roce 2000 činily 3972 Kč/t). Od sklizně v roce 2001 však CZV rostly a za prvních 6 měsíců marketingového roku 2001/02 opět dosáhly úrovně roku 2000, tj. 3970 Kč/t.

Brambory průmyslové – bramborový škrob

Bramborářství ČR prochází v posledních letech výraznými změnami. Svými parametry se začíná přibližovat parametrům ve srovnatelných zemích EU. Po rekonstrukci nejvýznamnějších škrobáren je současná technologie výroby škrobu shodná s nejmodernější technologií používanou v zemích EU a výroba je realizovaná ve standardní evropské kvalitě při dodržování norem jakosti EN ISO 9000:2000 a při stejné efektivnosti výroby, jako je běžné u výrobců škrobu v zemích EU. Současná kapacita českých škrobáren je 240 tis. t brambor, tj. možnost výroby 51 tis. t nativního bramborového škrobu.

Na výrobu bramborového škrobu bylo v marketingovém roce 2000/01 spotřebováno 151,1 tis. t brambor a vyrobeno bylo 31,1 tis. t škrobu. V podzimní kampani dosáhla škrobnatost 18,24 %.

V marketingovém roce 2001/02 byly brambory na výrobu škrobu sklizeny z 5,2 tis. ha. Produkce dosáhla 130,8 tis. t. Na výrobu škrobu bylo spotřebováno 148 tis. t brambor, to znamená, že na výrobu škrobu byly zpracovány i brambory nehodící se k sadbě či lidské výživě. Bylo vyrobeno 29,6 tis. t nativního škrobu. Pro doplnění domácí potřeby se očekává dovoz modifikovaných škrobů a škrobářských výrobků s obsahem min. 10 tis. t bramborového škrobu³¹.

Vládním nařízením č. 175/2001 Sb. podpořil SZIF pro marketingový rok 2001/02 výrobu bramborového škrobu částkou 1500 Kč/t škrobu, nejvýše však do celkového množství 30 tis. t vyrobeného škrobu. SZIF také podporoval v roce 2001 vývoz bramborového škrobu nativního či obohatěného ve výrobcích subvencí 5000 Kč/t do max. výše 6 tis. t. Celkově vynaložil SZIF v roce 2001 na podporu výroby bramborového škrobu 11,5 mil. Kč a na podporu vývozu 5,9 mil. Kč.

Vysoká nabídka škrobů (bramborový, pšeničný, kukuřičný, sirupy)³² převážně ze zemí EU ovlivňuje naši domácí výrobu. Dovoz těchto škrobů do ČR dosáhl v roce 1999 celkem 51,8 tis. t, v roce 2000 již 61,4 tis. t a v roce 2001 celkem 56,9 tis. t. V roce 1999 dosáhla celková domácí spotřeba těchto škrobů 74,8 tis. t, v roce 2000 již 87,9 tis. t. Přestože v roce 2001 nastal mírný pokles, bylo v ČR spotřebováno 84,2 tis. t škrobu. Celková domácí spotřeba byla v roce 2001 kryta dovozem z 67,6 %.

V roce 2000 bylo vyvezeno 6,6 tis. t nativního škrobu a 4,0 tis. t dextrinů a modifikovaných škrobů. Z celkového vyvezeného množství škrobu bylo 6 tis. t podpořeno vývozní subvencí ve výši 32,8 mil. Kč. Předpokládá se, že v roce 2001/02 bude celkem vyvezeno 12 tis. t nativního bramborového škrobu nebo škrobu obohatěného ve výrobcích.

³¹ Bramborový škrob je vzhledem ke svojí vysoké ceně zastoupen ve většině škrobářských výrobků přibližně 20 %. Podle konverzních přepočtů by k výrobě 10 tis. t modifikovaných škrobů činila spotřeba brambor přibližně 55 tis. t.

³² V celkovém množství dovozu a vývozu škrobu a škrobářských výrobků jsou zahrnuty produkty označené položkou celního sazebníku: 1108 1100, 1108 1200, 1108 1300, 1702 3059, 1702 3099, 3505 1010, 3505 1050, 3505 1090, 3809 1010, 3809 1030, 3809 1050, 3809 1090.

Ekonomika pěstování brambor se v roce 2001 vyvíjela nepříznivě. Náklady na pěstování konzumních brambor ostatních (pozdních) dosáhly u právnických osob v roce 2000 za ČR v průměru 63 621 Kč/ha. V roce 2001 se odhaduje zvýšení přibližně o 6,5 %. Výše nákladů na pěstování brambor v roce 2001 byla ovlivněna zejména zvýšenou potřebou chemických ochranných prostředků, zvýšenými náklady na údržbu, opravy, spotřebu vody a energii (zejména vzhledem k vývoji počasí). Růst nákladů u konzumních brambor byl ovlivněn ztíženým provozem technologických linek na pěstování a tržní úpravu brambor.

Z hodnot ukazatele TT (tab. TA3.1/07) vyplývá, že snížený hektarový výnos a nízké CZV v roce 2001 zhoršily zásadně ekonomické podmínky pro domácí producenty (meziročně o 55,21 %), což vysvětluje pokles zájmu o pěstování brambor v ČR.

3.1.4 Olejnin (řepka olejná)

V marketingovém roce 2000/01 dosáhla světová produkce hlavních olejnatých semen celkem 313 mil. t. V roce 2001/02 se předpokládá růst produkce o 3,7 %, tj. o 11,7 mil. t. Ceny olejnin na světových trzích podle USDA v marketingovém roce 2000/01 proti roku 1999/00 poklesly v průměru o 0,9 %. Ceny semene řepky olejné však ve stejném období vzrostly o 6,3 %. Vzhledem k vysokým zásobám rostlinných olejů jejich ceny na světovém trhu klesly v marketingovém roce 2000/01 proti roku 1999/00 v průměru o 11,9 %. Nejvyšší pokles nastal u palmových (o 23,9 %) a sójových (o 9 %) olejů. Ceny řepkových olejů naopak vzrostly o 3,6 %. Průměrná světová cena na trhu pokrutin a extrahovaných šrotů vzrostla v marketingovém roce 2000/01 proti roku 1999/00 o 7,8 %, přičemž cena řepkových a sójových šrotů vzrostla o 13,7 %, resp. o 3,9 %.

V EU postupně klesá produkce olejnatých semen. V marketingovém roce 2000/01 bylo sklizeno 14,2 mil. t (meziroční pokles o 14,7 %), v roce 2001/02 sklizeň dále poklesla na 13,9 mil. t. Nejvyšší pokles produkce v roce 2001/02 nastal u řepky olejné (o 4,4 %) a u slunečnice (o 1,5 %), pravděpodobně jako důsledek snížení podpor olejnin na úroveň obilovin.

Ceny řepkového semene na nejvýznamnějších evropských trzích³³ v marketingovém roce 2000/01 vzrostly proti roku 1999/00 v průměru o 415 Kč/t (12 USD/t) a dosáhly v průměru 7795 Kč/t (202 USD/t).

V roce 2000/01 pokračoval v důsledku zvýšené poptávky růst cen sójových a řepkových pokrutin a extrahovaných šrotů³⁴. Vývoj cen rostlinných olejů na evropských trzích kopíruje vývoj na světových trzích.

Počasí v ČR na podzim roku 2000 přálo setí a růstu řepky olejné. Pozdní nástup zimy umožnil řepce dostatečný vývoj a porosty byly před příchodem mrazů ve výborném stavu. Zima byla velmi krátká a mírná. Chladné a deštivé počasí z jara roku 2001 nebylo příliš příznivé pro pěstování jarních olejnin. Ochlazení a deště neumožnily včasné setí řepky jarní a máku. Setí bylo dokončováno ještě v květnu. Následný vývoj počasí však zlepšil podmínky pro růst olejnin. Vydatné deště, kroupy a vichřice v závěru vegetace ohrožily sklizeň, přesto byl u řepky olejné dosažen vysoký hektarový výnos srovnatelný s průměrem zemí EU³⁵. Rozmoklá půda však ohrozila setí řepky olejné pro sklizeň v roce 2002. Proti roku 2001 bylo oseto přibližně o 20 tis. ha méně.

Pěstitelé řepky olejné v ČR byli v roce 2001 chráněni až 60% smluvní celní sazbou. Od 2. července 2001 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 266/2001 Sb., podle kterého je možno u citlivých agrárních komodit stanovit tzv. spouštěcí úroveň agrárních dovozů. Při překročení této hranice lze stanovit na dovoz dodatečná cla. U olejnatých komodit je stanovena pro ochranu domácího trhu následující spouštěcí úroveň importu: semeno řepky olejné 16 200 t, semeno slunečnice neseťové 15 291 t, slunečnicový nebo světlíkový olej 14 083 t, řepkový nebo hořčičný olej 19 059 t.

Pro rok 2001 byly podpůrné programy podle zákona č. 252/1997 Sb. u olejnin zaměřeny na podporu výroby metylesteru řepkového oleje (MEŘO), na podporu výroby směsného paliva – bionafty s objemovým obsahem MEŘO 31 % a na udržování genetického potenciálu osiv.

Pro pěstitele olejnin bylo významné nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým byly stanoveny podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu. Z této půdy nakoupil SZIF 153 tis. t semene řepky olejné.

Olejnin jsou v ČR z obchodního hlediska velmi úspěšnou komoditou. Přibližně 95 % domácí produkce je obchodováno specializovanými organizacemi. Smlouvy mezi pěstiteli a odběrateli jsou v mnoha případech uzavřeny na několik let dopředu a pěstitelům jsou odběrateli vypláceny zálohy umožňující nákup intenzifikačních prostředků a ostatních nezbytných potřeb.

Olejnin byly v roce 2001 pěstovány v ČR na 432,3 tis. ha (vzrůst o 27,6 tis. ha proti roku 2000) a bylo sklizeno celkem 1078,8 tis. t olejnatých semen. Nejvyšší zastoupení v rozsahu 11,2 % orné půdy vykazují plochy řepky olejné. Mírný růst sklizňových ploch byl v roce 2001 zaznamenán u máku, sóji a hořčice.

Semene řepky olejné bylo v roce 2001 sklizeno 973,3 tis. t z celkové plochy 343,0 tis. ha. Hektarový výnos dosáhl 2,84 t, což je o 10,1 % více, než byl průměrný výnos v letech 1997 až 1999.

Předpokládá se, že v marketingovém roce 2001/02 bude z celkové nabídky 988,3 tis. t (při dovozu 15,0 tis. t) v ČR zpracováno 593,8 tis. t řepkových semen, tj. 61,2 % produkce (68,7 % v roce 2000/01), zbytek připadá na export. SZIF nakoupil pro výrobu MEŘO 230 tis. t řepkového semene, ze kterého bude vyrobeno přibližně 70 tis. t MEŘO. V roce 2001 byly kapacity na výrobu MEŘO využity na 74,9 %. Přesto jsou kapacity na výrobu MEŘO rozšiřovány a výrobní potenciál v roce 2002 dosáhne 120 tis. t MEŘO, tj. zpracování přibližně 380 tis. t řepky olejné.

Pro výrobu rostlinných jedlých tuků a olejů bylo v ČR zpracováno v marketingovém roce 2000/01 celkem 379,1 tis. t řepkových semen a na výrobu MEŘO 199,2 tis. t. Důvody olejnatých semen dosáhl objemu 52,6 tis. t, z čehož 5,0 tis. t bylo řepkového a 9,4 tis. t slunečnicového semene. Dále bylo dovezeno 110,9 tis. t hlavních rostlinných olejů³⁶ a 478,9 tis. t pokrutin a extrahovaných šrotů³⁷.

V roce 2001 bylo dále dovezeno jen 2,9 tis. t MEŘO a bionafty, zatímco v roce 2000 tento dovoz představoval celkem 11,7 tis. t³⁸.

³³ Burza Hamburg, Rotterdam, Paříž-Matiff

³⁴ Rotterdam CIF – sójový šrot ARG 45 – 46% – nárůst ceny proti roku 1999/00 o 4,4 %, Hamburg FOB, řepkový šrot 34 % proteinů – nárůst ceny o 13,7 %

³⁵ V roce 2000 byl v EU 15 dosažen průměrný hektarový výnos semene řepky olejné 2,99 t. Tradičně nejvyšší hektarový výnos je dosahován v Německu (3,65 t), Francii (2,61 t), Velké Británii (2,58 t) a Rakousku (2,60 t).

³⁶ Řepkové, slunečnicové, sójové, palmové, kokosové, lněné a ostatní oleje

³⁷ Sójové, řepkové, slunečnicové, lněné a ostatní pokrutiny a extrahované šroty

³⁸ Zahraniční obchod s MEŘO a bionaftou vykázal v roce 1999 schodek ve výši 546,7 mil. Kč, v roce 2000 114,6 mil. Kč a v roce 2001 již zisk 930,9 mil. Kč.

TA3.1/08 – Bilance výroby a spotřeby řepky olejné a její ekonomika

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba	tis. t	0,00	0,00	0,00
Sklizňová plocha	tis. ha	323,80	343,00	105,93
Hektarový výnos	t/ha	2,61	2,84	108,81
Výroba	tis. t	844,40	973,30	115,27
Dovoz	tis. t	5,00	15,00	300,00
Celková nabídka	tis. t	849,40	988,30	116,35
Domácí spotřeba celkem	tis. t	580,30	595,80	102,67
Vývoz	tis. t	269,10	392,50	145,86
Celková poptávka	tis. t	849,40	988,30	116,35
Konečná zásoba	tis. t	0,00	0,00	0,00
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	5 608,00	5 893,00	105,08
CZV ²⁾	Kč/t	6 099,00	6 904,00	113,20
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/t	-	-	-
OPP ³⁾	%	-7,00	15,00	x
KNO ⁴⁾	koef.	-14,00	-4,00	x
TT ⁵⁾	%	108,76	117,16	107,72
CZV EU	Kč/t	5 090,45	7 682,65	150,92
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/t	2 910,76	2 466,37	84,73

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV podle ČSÚ za kalendářní roky

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany.

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace / náklady) * 100

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GRČ; MZe; EU; Agra Europe; USDA

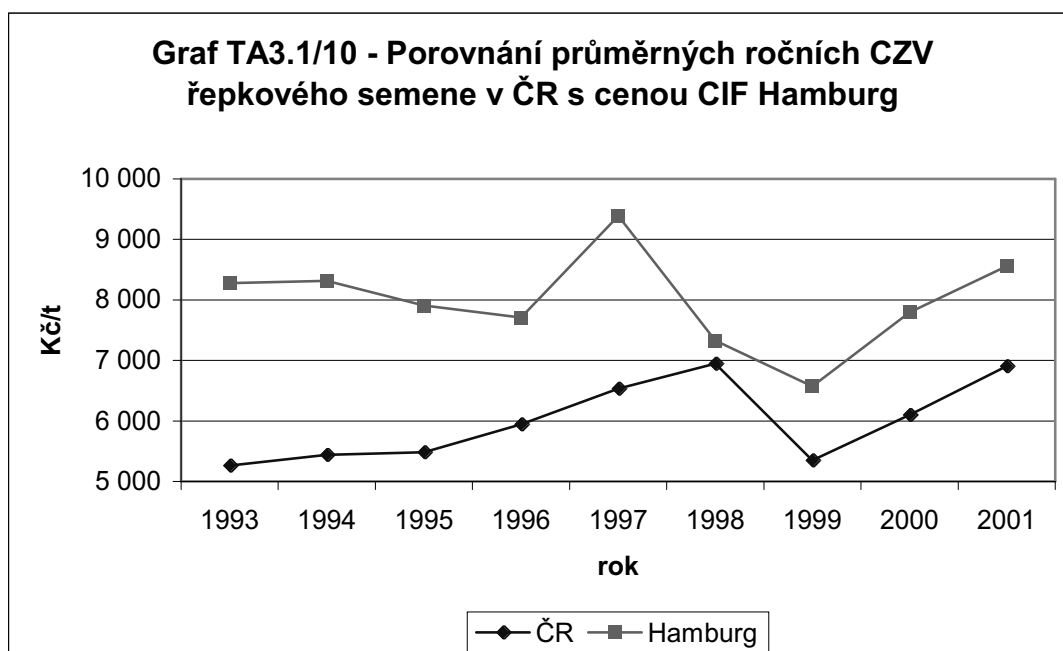
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), J. Potměšilová (MZe)

Předpokládá se, že v marketingovém roce 2001/02 bude dovezeno přibližně 50 tis. t olejnatých semen, zhruba 95 tis. t hlavních rostlinných olejů a 480 tis. t pokrutin a extrahovaných šrotů.

Zahraniční obchod ČR s olejnatými semeny v roce 2000/01 poklesl. Bylo vyvezeno 344,9 tis. t olejnatých semen (meziroční pokles o 39,3 %), z toho 269,1 tis. t semene řepky olejné, 31,2 tis. t slunečnicových a 12 tis. t makových semen. Vývoz rostlinných olejů dosáhl v roce 2000/01 objemu 55 tis. t, vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů 186,8 tis. t, z toho řepkových 167,4 tis. t, vývoz MEŘO a bionafty 3,9 tis. t.

Celková produkce olejnatých semen se v ČR stabilizuje v rozpětí 940 až 1075 tis. t. Proto se předpokládá, že v roce 2001/02 bude i po zavedení nových dotačních pravidel u olejin obdobná situace jako v roce 2000/01. Očekává se vývoz olejnatých semen ve výši 450 tis. t, vývoz rostlinných olejů – 30 tis. t a vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů – 190 tis. t.

CZV řepkového semene z důvodů zvyšující se poptávky na domácích i zahraničních trzích postupně rostou i při rostoucím objemu tuzemské produkce. V roce 2000, resp. 2001 dosáhla průměrná CZV 6099 Kč/t, resp. 6904 Kč/t (meziroční růst o 13,2 %) a za prvních osm měsíců marketingového roku 2001/02 již 7316 Kč/t (další meziroční nárůst o 11,8 % za stejné období marketingového roku 2000/01).

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců; Oilseeds: World Markets and Trade – USDA
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

V marketingovém roce 2001/02 byly ekonomické podmínky pro pěstitele řepky olejné v ČR příznivé. Byly ovlivněny příznivým vývojem počasí s vysokým hektarovým výnosem (meziroční růst o 8,81 %), nízkým růstem nákladů (meziročně o 5,08 %) a příznivým vývojem CZV (meziroční růst o 13,2 %). To dokumentuje i ukazatel TT (tab. TA3.1/08), který ukazuje, že postavení pěstitelů řepky olejné na trhu se meziročně zlepšilo o 7,7 %. Rentabilita pěstování řepky olejné dosáhla v průměru za ČR 17,2 %.

Řepka olejná je konkurenceschopná komodita českého zemědělství i na mezinárodních trzích, jak dokládají záporné hodnoty ukazatele KNO v tab. TA3.1/08. Zvyšující se poptávka po semeni řepky olejné na domácích i zahraničních trzích umožnila pěstitelům stabilizovat osevní plochy na úrovni téměř 350 tis. ha a prakticky zajistila bezproblémový odbyt. Dotační pravidla roku 2001 výrazně posílila podporu výrobcům MEŘO i výrobcům směsného paliva - bionafty, což potvrzuje rostoucí využití zpracovatelských kapacit (75 %) a zájem výrobců MEŘO o rozšíření výrobního potenciálu.

3.1.5 Chmel

Celosvětová produkce a kvalita sklizně chmele byla v roce 2001/02 na dobré úrovni. Světová sklizeň chmele v marketingovém roce 2001/02 dosáhla podle předběžných údajů 99,3 tis. t (meziroční růst 2,5 %). Hodnoty alfa-hořkých kyselin byly poněkud vyšší než v dlouholetém průměru (ale nižší než v roce 2000/01). Potřeba alfa-hořkých kyselin ve světě je odhadovanou produkcí ve výši 7928 t zajištěna. Očekávané nižší předzásobením pivovarů z předcházejících nízkých sklizní se nenaplnilo.

Ve světě dál pokračuje trend obměny odrůd ve prospěch superhořkých odrůd. V roce 2000/01 dosáhla průměrná cena chmele v USA 159 107 Kč/t (4123 USD/t), v roce 2001/02 se vzhledem k nižší sklizni (o 2,0 %) očekává průměrná cena chmele vyšší přírůžně o 0,7 %. V USA se projevil obytový problém s 10 – 15 % sklizně roku 2001.

V EU průměrná cena chmele v roce 2000/01 dosáhla 148 850 Kč/t (4180 EUR/t); cena kontrahovaného chmele činila 131 045 Kč/t (3680 EUR) a cena volného chmele 192 294 Kč/t (5400 EUR/t). V SRN v roce 2000/01 dosáhla průměrná cena chmele 144 564 Kč/t (7940 DM/t). Na podzim roku 2001 se v SRN projevil velký obytový problém s chmelem, který nebyl smluvně zajištěn (přibližně až třetina sklizně).

V ČR stejně jako v předcházejících letech byla i v roce 2001 poskytována dotační podpora pro obnovu chmelnic s výsadbou do stávajících nebo nových konstrukcí. Nově byl v roce 2001 v rámci podpůrných programů MZe vyhlášen program k podpoře vybudování kapkové závlahy ve chmelnicích.

Od 1. 7. 2000 je možné podle dodatkového protokolu k Evropské dohodě o úpravách obchodních aspektů mezi ČR a EU vyvážet z ČR do EU bezcelně v rámci celní kvóty 7 tis. t chmele. Pro obchod s chmelem mezi zeměmi CEFTA platila v roce 2001 preferenční celní sazba 5 % bez množství omezení.

Vzhledem k deficitu sklizně roku 2000 se podařilo vyrovnáním některých skluzů v plnění exportních dodávek prodat veškerý chmel ze sklizně roku 2001. Odbyt chmele ze sklizně roku 2002 mají pěstitelé smluvně zajištěn téměř na 100 % (ze sklizně 2003 na přibližně 80 % a ze sklizně 2004 na 60 %).

Na obchodu s chmelem se v ČR v roce 2001, stejně jako v roce 2000, podílelo kromě pivovarů osm obchodních společností zajišťujících odbyt chmele na domácím a zahraničním trhu. Podle poptávky zabezpečovaly i dovoz chmele a chmelových výrobků.

Jedním z významných předpokladů pro posílení úrovně českého chmelářství je postupná odrůdová přestavba pěstovaného chmele. V roce 2001 byla v České republice registrována první odrůda vysokoobsažného typu pod názvem Agnus. Odrůda vykazuje vysoký obsah alfa-hořkých kyselin (11 – 15 %) i beta-hořkých kyselin (6 – 9 %). V roce 2001 byla odrůda Agnus testována na ploše 2,5 ha a dosahovala průměrného obsahu 13,1 % alfa-hořkých kyselin. Nová odrůda má dobré pivovarské vlastnosti a podle varných zkoušek v tuzemských pivovarech může nahradit dovážené extrakty ze zahraničních vysokoobsažných odrůd.

Významným přínosem v technickém zabezpečení kvalitní sklizně chmele je nabídka nové domácí česací linky PT – 30. Tato moderní česací linka by měla nahradit dosud nejrozšířenější česací linky LČCH 2, z nichž přibližně 65 % je ve stáří 20 – 25 let. V roce 2002 by měla být realizována výstavba minimálně tří nových česacích linek PT – 30.

Nezbytným předpokladem pro intenzifikaci výroby chmele je též obnova chmelnic a závlaha chmele. V roce 2001 plocha podporovaných výsazů chmele činila 277 ha z celkové plochy vysázených chmelnic 291 ha (129 ha bylo vysázeno do starých konstrukcí a 148 ha do nových konstrukcí). Obnova porostu tak představovala 4,8 % z celkové pěstelské plochy (5,3 % v roce 2000). Zastoupení jednotlivých odrůd při výsadbě bylo v návaznosti na poptávku obchodníků následující: na 193 ha nově vysázených ploch volili domácí pěstitelé ozdravené klony Žateckého poloraného červeňáku, na 11 ha byl vysázen tradiční Žatecký poloraný červeňák a na 87 ha hybridní odrůdy Sládek a Premiant.

Poskytnuté dotace MZe na vybudování kapkových závlah chmele umožnily rozšířit tento způsob závlahy na výměře 133 ha chmelnic. Celková výměra chmelnic zavlažovaná kapkovou závlahou v roce 2001 dosáhla 651 ha.

Ve srovnání s rokem 2000/01 se pěstelská plocha chmele v ČR v roce 2001/02 snížila o 20 ha na 6075 ha (31 % chmelnic ve stáří od 1 roku do 5 let, 8 % od 6 do 10 let, 18 % od 11 do 15 let, 19 % od 16 do 20 let a 24 % více než 21 let).

Z celkové domácí výměry chmele nadále rozhodující část, tj. 5860 ha (96,5 %), představovaly odrůdy Žateckého poloraného červeňáku (tradičních i ozdravených forem), tj. odrůdy jemného aromatického chmele. Nové české hybridní odrůdy zaujímaly 201 ha, a to Sládek (92 ha), Premiant (88 ha), Bor (19 ha), Agnus (2 ha). Na 14 ha byly pěstovány ostatní odrůdy chmele. Výměra nových českých hybridních odrůd chmele se ve srovnání s rokem 2000/01 zvýšila o 32 ha, tj. o 18,9 %.

Celková produkce chmele v marketingovém roce 2001/02 byla příznivá a dosáhla 6622 t chmele (meziroční nárůst o 36,1 %) při průměrném výnosu 1,09 t/ha, tj. o 36,3 % více ve srovnání s předchozím rokem.

Z hlediska tvorby pivovarsky cenných látek lze považovat povětrnostní podmínky v průběhu vegetace roku 2001 za vcelku příznivé. Obsah alfa-hořkých kyselin se pohyboval u Žateckého poloraného červeňáku kolem 3,9 % (u ozdravených forem 4,4 %), u odrůdy Bor 8,1 %, odrůdy Sládek 6,2 % a u odrůdy Premiant 9,8 %. V průměru obsah alfa-hořkých kyselin u chmele ze sklizně roku 2001 dosáhl 4,00 % (4,13 % ze sklizně roku 2000).

Dovozy chmele do ČR dosáhly v roce 2001 celkem 931,2 t, tj. 84,6 % skutečnosti roku 2000. Z toho 747,6 t bylo dovezeno v režimu aktivního zušlechťovacího styku, tj. 91,1 % skutečnosti předchozího roku. Stejně jako v roce 2000 rozhodující objem

dovozu chmele představoval dovoz z Polska a Německa. Z Německa bylo dovezeno celkem 472,4 t chmele, tj. 50,7 % z celkového dovozu, z Polska 390,0 t chmele, tj. 41,9 % z dovozu. Menší objemy chmele byly dovezeny ze Slovenska, Rakouska, USA, Anglie a Francie.

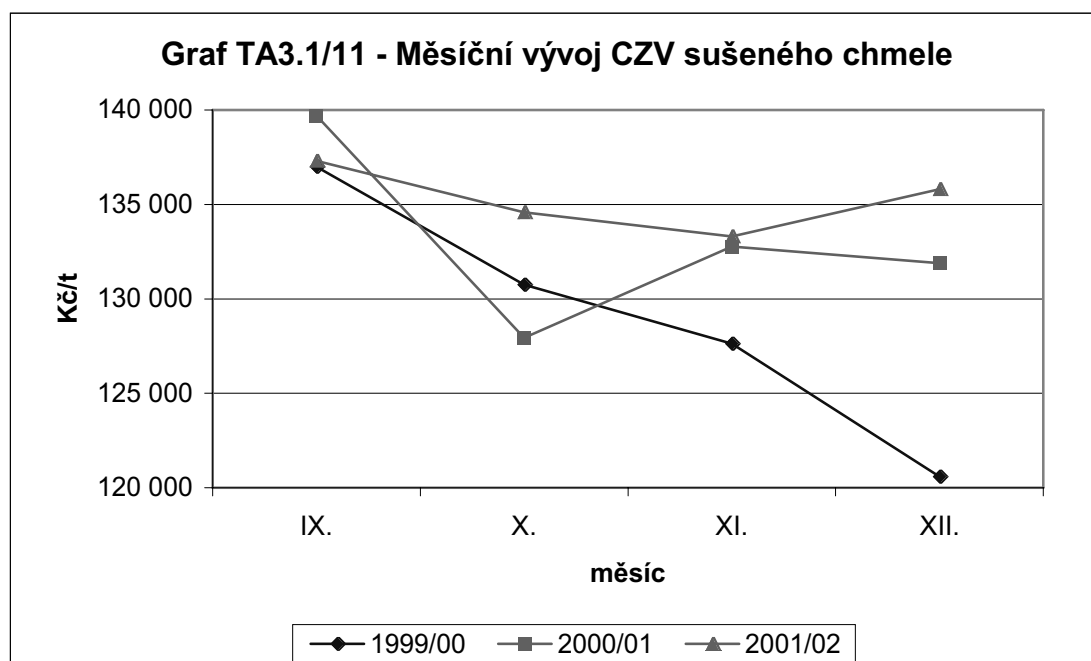
Chmelových extraktů bylo v roce 2001 dovezeno pouze 148,5 t, tj. 96,0 % skutečnosti roku 2000. Chmelové extrakty byly dovezeny z USA (62,7 t, tj. 42,2 % z celkového dovozu), Německa (57,3 t, tj. 38,6 % z celkového dovozu) a zbytek z Velké Británie a Belgie.

Vývoz chmele z ČR v roce 2001 činil 5295,9 t, což představuje ve srovnání s rokem 2000 zvýšení o 13,9 %. Ve srovnání s rokem 2000 se zvýšil vývoz chmele lisovaného o 36,1 %, chmele granulovaného a ostatního o 3,3 %. Vývozy byly realizovány převážně na tradičně nejvýznamnější trhy, tj. do Německa (1888,6 t, tj. 35,7 % z celkového vývozu), Japonska (1805,1 t, tj. 34,1 % z celkového vývozu), Polska (512,2 t, tj. 9,7 % vývozu) a na Slovensko (261,3 t, tj. 4,9 % vývozu).

Chmelových extraktů bylo v roce 2001 vyvezeno 17,4 t, tj. 107,4 % skutečnosti roku 2000. Chmelové extrakty byly vyvezeny převážně do Polska (11,0 t, tj. 63,2 % z celkového vývozu) a Německa (6,2 t, tj. 35,7 % z vývozu); zbytek byl exportován do Bosny a Hercegoviny, Ruska, Vietnamu, Mongolska, Japonska a Rumunska.

V roce 2001 došlo ve srovnání s rokem 2000 ke snížení kladného salda zahraničního obchodu s chmelem a chmelovými výrobky (včetně chmelových extraktů) o 14,7 mil. Kč.

Průměrná cena zemědělských výrobců chmele ze sklizně 2001 činila podle údajů ČSÚ 134 121 Kč/t, tj. o 0,6 % více než v roce 2000. Nejvyšší průměrná cena byla dosažena po sklizni v měsíci září ve výši 137 301 Kč/t. V roce 2002 se očekává, že na ceny chmele bude mít negativní dopad rychle posilující měna a velké množství neprodaného chmele, převážně aromatických odrůd, v USA a SRN.

Pramen: Indexy cen zemědělských výrobků – ČSÚ
Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

Vlastní náklady na 1 t chmele u právnických osob v roce 2000 dosáhly 163 446 Kč, což představuje ve srovnání s rokem 1999 zvýšení o 19,2 %. Zvýšení nákladů bylo způsobeno zvýšením cen většiny vstupů, zejména nafty (o 48 %), lehkých topných olejů (o 77 %), ale i přípravků na chemickou ochranu (o 3 %). Zvýšily se rovněž náklady na výstavbu a opravy chmelnic. Nepříznivě se projevilo také zvýšení minimálních mezd (o 500 Kč). Na jednotkové náklady měly negativní vliv také nízké hektarové výnosy chmele ovlivněné nepříznivým průběhem povětrnostních podmínek v roce 2000. Podle údajů Chmelařského institutu Žatec, s. r. o., došlo v roce 2001 ke snížení nákladů na pohonné hmoty a lehké topné oleje. V nákladovosti se příznivě projevilo podstatné zvýšení hektarových výnosů chmele.

V roce 2000 byla vzhledem k nízkým hektarovým výnosům chmele (průměr ČR 0,80 t) míra rentability vysoce záporná a dosahovala -18,4 %. V roce 2001 se vzhledem k výše uvedeným skutečnostem očekává snížení ztrátovosti výroby chmele. Při současné úrovni nákladovosti a cen zemědělských výrobců chmele nemá většina domácích prvovýrobců dostatek finančních prostředků na nákup nezbytných intenzifikačních vkladů do výroby.

Pěstování chmele v ČR je orientováno převážně na velmi jemné aromatické odrůdy. Vzhledem k požadavkům inovované technologie výroby piva na odrůdy hořkých a vysokoobsažných chmelů a mimořádnému ekonomickému tlaku odběratelů na co nejnížší cenu za 1 kg alfa-hořkých kyselin probíhá v ČR odrůdová přestavba s cílem snížit doposud nezbytné dovozy na výrobu piva. Rozšířením nově registrované domácí vysokoobsažné odrůdy Agnus lze zvýšit konkurenceschopnost českého chmelařství z hlediska celosvětového trendu rostoucího užití hořkých a vysokoobsažných odrůd k výrobě piva. Odrůdovou přestavbu v ČR je však nutné urychlit. Pro dosažení ekonomické rentability pěstování chmele je potřebné zvýšit výnosovou úroveň, a to jak odrůdovou skladbou, tak pěstitelskou technologií. K tomuto účelu je také nutné zvýšit procento obnovy chmelnic na 8 až 10 % ploch a pro eliminaci vlivu sucha na výnosy rozšířit závlahy chmele, především v žatecké pěstitelské oblasti.

3.1.6 Len přadný

Světová produkce rostlinných vláken (bavlny, juty, lnu, konopí, sisalu apod.) se v posledních letech ustálila na 23 mil. t. Produkce lněných vláken představuje pouze asi 2 % z celkové světové produkce všech druhů vláken. Tradičně nejvýznamnějšími producenty lněných vláken jsou EU, Čína, Bělorusko a Rusko.

V zemích EU budou plochy lnu a konopí pěstovaných na vlákno podle Nařízení Rady (ES) č. 1672/2000 zařazeny od marketingového roku 2002/03 do podpůrného systému plodin pěstovaných na orné půdě a pěstitelům bude vyplácena přímá podpora jako u obilovin. Tyto přímé platby jsou však omezeny Nařízením Rady (ES) č. 1673/2000 o společné organizaci trhu s přadným lnem a konopím. Jednotlivým členským zemím EU je stanoveno garantované maximální množství produkce dlouhých a krátkých lněných vláken. Podpora zpracování dlouhých vláken je pro marketingový rok 2001/02 stanovena na 3408 Kč/t (100 EUR/t) a krátkých vláken na 3067 Kč/t (90 EUR/t). Pro rok 2001/02 je garantováno a finančně podporováno zpracování 75,25 tis. t dlouhých vláken a 135,90 tis. t krátkých vláken.

Len přadný je tradiční přadnou rostlinou pěstovanou v ČR. Pěstuje se převážně v podhorských oblastech a má i funkci krajinnotvornou. V České republice bylo pěstování lnu přadného v roce 2001 podporováno nařízením vlády č. 86/2001 Sb. v rámci uvádění půdy do klidu. SZIF v roce 2001 podpořil pěstování lnu na těchto půdách celkovou částkou 63,1 mil. Kč, z toho lnu přadného částkou 47,2 mil. Kč.

V roce 2001 byly porosty přadného lnu od počátku vegetace až do konce června vyrovnané a dávaly předpoklad velmi dobré úrody. Výška rostlin dosahovala 0,8 – 1,0 m. Větrné počasí a vydatné deště v průběhu července ovlivnily další vývoj a sklizeň lnu. U lnu sklizeného v srpnu byla získána dobrá kvalita a výdajnost. Len trhaný v září až listopadu byl v důsledku špatných klimatických podmínek přerostlý, což se projevilo snížením výtěžnosti a pevnosti dlouhého vlákna. V důsledku značné polehlosti porostů nebylo více než 1,5 tis. ha sklizeno.

Přadný len je příkladem zemědělské komodity, která nemá v současné době problémy s odbytem. Z bilance výroby a potřeby třeného vlákna vyplývá, že více než polovina potřebného množství se k nám musí dovážet, a to i v kvalitě, kterou jsou schopni pěstitelé v ČR nabídnout. Rychlejšímu rozšíření ploch lnu přadného brání kromě rizikovitosti pěstování této plodiny nedostatek sklizňové techniky.

Zpracovatelské podniky lnu uzavírají s pěstiteli přadného lnu již před setím smlouvy o odběru rosených stonků. Některé třeniské podniky zajišťují pěstitelům lnu přadného osivo, motouz do balicích lisů, poradenské i další služby. Sklizený rosený lněný stonk je skladován a dopravován do třeniských podniků převážně na náklady zpracovatelů.

TA3.1/09 – Bilance výroby a spotřeby roseného stonku lnu přadného

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Bilance				
Počáteční zásoba rosených stonků	tis. t	0,00	0,00	0,00
Sklizňová plocha	tis. ha	5,90	6,56	111,19
Hektarový výnos rosených stonků	t/ha	2,36	2,70	114,41
Výroba rosených stonků	tis. t	13,90	17,70	127,34
Dovoz rosených stonků	tis. t	0,30	0,40	133,33
Celková nabídka	tis. t	14,20	18,10	127,46
Domácí spotřeba celkem	tis. t	14,10	17,60	124,82
Vývoz rosených stonků	tis. t	0,10	0,50	500,00
Celková poptávka	tis. t	14,20	18,10	127,46
Konečná zásoba rosených stonků	tis. t	0,00	0,00	0,00
Ekonomika				
Průměrné náklady na jednotku ¹⁾	Kč/t	4 200,00	4 862,00	115,76
CZV - stonky ²⁾	Kč/t	3 181,00	2 572,00	80,86
Přímé platby a dotace vstupů - stonky	Kč/t	2 212,00	2 457,00	111,08
OPP ³⁾	%	.	.	.
KNO ⁴⁾	koef.	.	.	.
TT ⁵⁾	%	128,40	103,43	80,55
CPV EU - vlákno ⁶⁾	Kč/t	92 496,98	73 432,18	79,39
Přímé platby a dotace vstupů EU - vlákno ⁷⁾	Kč/t	28 326,33	6 645,60	23,46

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN – len přadný, rok 2001 odhad

2) Průměrné CZV lněných rosených stonků podle údajů Lnářského svazu ČR

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

6) Průměrné ceny lněných vláken TEX 110 100 v Lnářském obchodním centru Kontrajk

7) Podle Nařízení rady (ES) č. 1673/2000 činí pro rok 2001/02 dotace na 1 t dlouhého vlákna 100 EUR a na 1 t krátkého vlákna 95 EUR

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GRČ; MZe; Lnářský svaz ČR; EU

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), M. Tošovská (MZe)

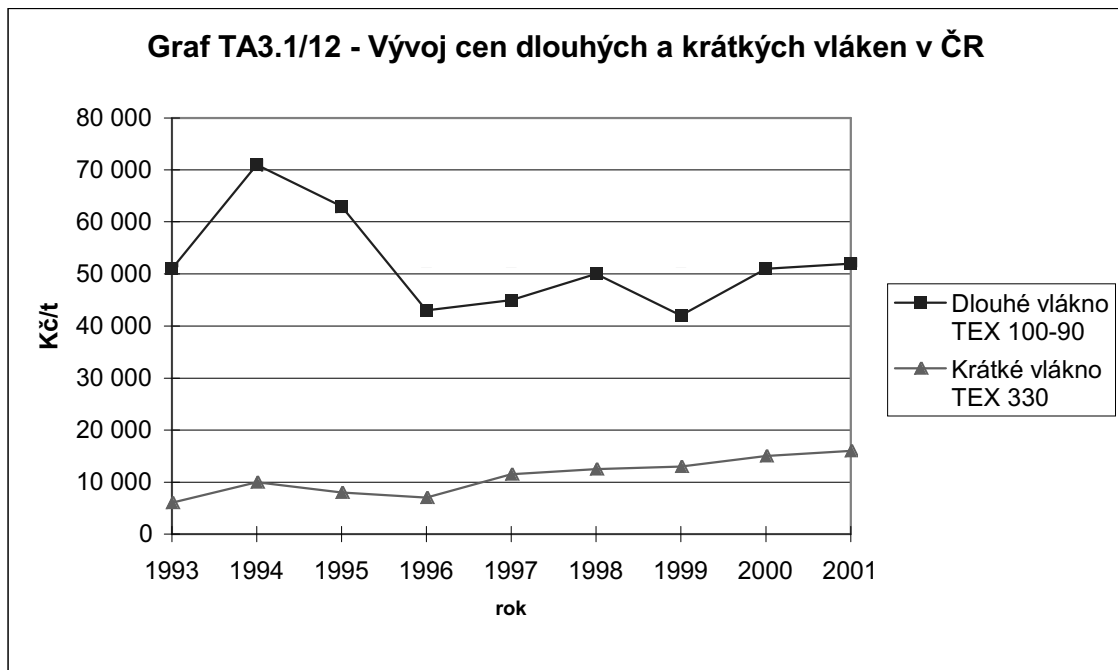
Celková produkce rosených stonků dosáhla 17,7 tis. t při průměrném hektarovém výnosu 2,7 t. Průměrný obsah dlouhého vlákna dosáhl 7,1 % (rozpětí 1 – 25 %) a průměrný obsah krátkého vlákna 19,4 % (rozpětí 10 – 28 %). Jakost vlákna dosáhla v průměru TEX 110 (rozpětí TEX 140 – 92)³⁹.

Požadavky textilního průmyslu na surovinu z domácí produkce jsou zajištěny přibližně ze 40 %, takže nedostatek surovin pro textilní průmysl je řešen dovozem převážně dlouhých vláken. Bilance rosených lněných stonků plně nevyjadřuje pokrytí potřeb textilního průmyslu, protože na zahraničních trzích se obchoduje výhradně s dlouhým a krátkým vláknem.

³⁹ TEX = hmotnost 1000 m lněné příze v gramech

Dovoz rosených stonků dosáhl v roce 2000/01 celkem 313,9 t, dlouhého vlákna 3190 t a krátkého vlákna 2186 t. Vývoz v roce 2000/01 představoval 85,8 t rosených stonků, 183 t dlouhého vlákna a 1268 t krátkého vlákna.

Průměrná CZV rosených lněných stonků je dána jakostí vláken v TEX. Podle údajů Lnářského svazu ČR v roce 1999 dosáhla průměrná CZV 3774 Kč/t, v roce 2000 se snížila na 3181 Kč/t a v roce 2001 vlivem špatné kvality vlákna klesla až na 2572 Kč/t. Při prodeji se pohybovala v rozpětí od 500 do 5700 Kč/t.

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

U této komodity se již od roku 1998 zvyšují celkové náklady na 1 ha sklizené plochy vlivem růstu nákladů na mechanizované práce a odpisy strojů a zařízení. Intenzifikační vklady zůstávají v posledních letech zhruba na stejné úrovni. Proti roku 1999 se snížily celkové náklady na 1 ha sklizené plochy o 6,6 % a v roce 2000 dosáhly v průměru 16 541 Kč/ha.

Ze srovnání hodnot ukazatele TT (tab. TA3.1/09) vyplývá, že se v roce 2001 podmínky domácích pěstitelů meziročně zhoršily o 19,5 %, což i přes meziroční nárůst produkce o 27,3 % potvrzuje rizikovost pěstování této komodity.

3.1.7 Ovoce

Celková světová produkce ovoce v roce 2001 je podle FAO odhadována na 466,3 mil. t. Toto množství je prakticky shodné s rokem 2000, kdy bylo vyprodukováno 466,4 mil. t ovoce.

Předpokládá se, že v EU sklizeň ovoce v roce 2001 dosáhla výše 58,6 mil. t. Odhad této sklizně je ve vztahu ke skutečnosti roku 2000, kdy bylo sklizené 60,7 mil. t ovoce, nižší o 3,5 %. Odhadovanou produkcí pro rok 2001 se EU podílí 12,6 % na produkci světové.

V roce 2001 se v České republice vyprodukovalo celkem 328,8 tis. t ovoce, což představuje meziročně výrazný pokles o 44,3 %. Podíl produkce ovoce v ČR na produkci ovoce mírného pásma zemí EU činil 0,6 %.

TA3.1/10 – Balance výroby a spotřeby čerstvého ovoce mírného pásma včetně bobulovin a ořechů vlašských¹⁾

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Plocha plodných intenzivních sadů	tis. ha	17,2	16,9	98,3
Hektarový výnos (intenzivní sady)	t/ha	13,3	9,9	74,4
Domácí výroba	tis. t	469,7	328,8	70,0
z toho - intenzivní sady	tis. t	228,6	167,2	73,1
Dovoz	tis. t	110,2	110,7	100,5
Celková nabídka	tis. t	579,9	439,5	75,8
Čerstvá spotřeba + samozásobení ²⁾	tis. t	420,5	323,2	76,9
Nákup ke zpracování	tis. t	141,2	66,9	47,4
Vývoz	tis. t	138,8	49,4	35,6
Celková poptávka včetně ztrát	tis. t	700,5	439,5	62,7

1) Marketingový rok u většiny čerstvého ovoce mírného pásma je totožný s kalendářním rokem

2) Včetně ztrát

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; Ovocnářská unie ČR; GŘC; ÚKZÚZ;

ZS KOLI – Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

Podle Českého úřadu zeměměřického a katastrálního bylo k 31. 12. 2001 v České republice celkem 48,8 tis. ha ovocných sadů. Rozhodující význam pro produkci tržního ovoce mají v České republice intenzivní ovocné sady. V roce 2001 zaujímaly plodné intenzivní ovocné sady plochu 16,9 tis. ha. V porovnání s předchozím rokem byla jejich plocha nižší o 0,3 tis. ha, tj. o 1,7 %. Na celkové ploše ovocných sadů se plodné intenzivní ovocné sady podílely 34,6 %.

Přibližně 46 % ovocných sadů je starších 25 let, což je kategorie s poklesem plodnosti. I když je obnova ovocných intenzivních sadů podporována státem v rámci dotační politiky, nedaří se plnit záměr dospět k potřebné obnově v rozsahu 800 – 1000 ha za rok. V roce 2001 přispěl dotační titul na obnovu sadů částkou 55 tis. Kč na 1 ha. Vysazeno bylo 505 ha nových ovocných sadů. Ovocnářské podniky se zaměřují především na výsadbu jabloní a slivoní a v posledních letech rovněž na výsadbu višní. Naopak u rybízů k obnově nedochází a jejich plochy se neustále snižují. Přínosným opatřením je proto rozšíření dotačního titulu o obnovu výsadeb drobného ovoce – rybízů. V roce 2001 byl otevřen nový podpůrný program na vybudování kapkové závlahy v sadech, vinicích a chmelnicích, ze kterého ovocnáři čerpali 16,5 mil. Kč, tj. 47 tis. Kč/ha.

Třetina produkce ovoce z intenzivních ovocných sadů je pěstována podle zásad integrovaného systému výroby s cílem minimalizovat obsah cizorodých látek v plodech. Při výrobě tohoto ovoce je výrazně omezeno používání hnojiv a pesticidů. Proti škůdcům a chorobám se přednostně využívá biologická ochrana. Tento integrovaný systém pěstování ovoce je uplatňován na ploše 3,1 tis. ha ovocných sadů (1705 ha jabloní, 24 ha hrušní, 103 ha třešní, 306 ha višní, 350 ha meruněk, 197 ha broskvoní, 37 ha slivoní, 15 ha angreštu, 232 ha červeného rybízu a 134 ha černého rybízu).

Pro zvýšení konkurenceschopnosti českého ovocnářství jsou MZe vyhlašovány dotační tituly. V roce 2001 čerpali ovocnáři, kromě již uvedených dotací na obnovu intenzivních ovocných sadů a kapkovou závlahu, na biologickou ochranu v sadech 600 tis. Kč v rámci podpory ozdravování polních a speciálních plodin. Více než 20 mil. Kč bylo uvolněno na činnost v prostorových a technických izolátech. Na podporu ovocnářského výzkumu byla v roce 2001 vyplacena částka 8 mil. Kč. Na udržování genofundu přispívá MZe ročně částkou přibližně 3 mil. Kč. Na šlechtění a testování bylo vyplaceno ovocnářskému sektoru zhruba 10 mil. Kč.

Nákup ovoce zpracovatelským průmyslem v roce 2001 proti předchozímu roku výrazně klesl. Nakoupeno bylo 66,9 tis. t ovoce, což je pouze 47,4 % nákupu roku 2000. Nutno však podotknout, že rok 2000 byl vlivem enormních výkupů průmyslových jablek zcela atypický. Dodávky ovoce zpracovatelskému průmyslu byly v roce 2001 mírně pod průměrem let 1996 až 1999 (o 6,5 %).

V roce 2001 se do České republiky dovezlo 110,3 tis. t ovoce mírného pásma (bez ořechů vlašských) v celkové hodnotě 2041,7 mil. Kč. Vyvezeno bylo z České republiky 49,2 tis. t ovoce mírného pásma (bez ořechů vlašských) v celkové hodnotě 325,2 mil. Kč. Bilance zahraničního obchodu s ovocem mírného pásma byla tedy vysoce pasivní a činila 1716,5 mil. Kč. Vývoz převýšil dovoz pouze u průmyslových jablek (31,3 tis. t, resp. 91,2 mil. Kč), třešní (0,8 tis. t, resp. 24,6 mil. Kč), višní (3,4 tis. t, resp. 65,3 mil. Kč), rybízů (1,8 tis. t, resp. 30,9 mil. Kč) a angreštu (0,3 tis. t, resp. 5,0 mil. Kč).

Z dalších druhů ovoce bylo do České republiky v roce 2001 dodáno 246,6 tis. t ovoce tropického a subtropického pásma v celkové hodnotě 3823,0 mil. Kč, 20,4 tis. t ovoce skořápkového v celkové hodnotě 996,0 mil. Kč a 8,4 tis. t ovoce sušeného v celkové hodnotě 282,4 mil. Kč. Vývoz výše uvedených druhů ovoce byl ve vztahu k realizovanému dovozu nepatrný a prakticky se jednalo o reexporty.

Celkové množství dovezeného ovoce v roce 2001 (bez moštových vinných hroznů) dosáhlo objemu 385,7 tis. t v hodnotě 7143,1 mil. Kč. Vyvezeno bylo celkem z České republiky 57,2 tis. t ovoce v hodnotě 587,7 mil. Kč. Bilance zahraničního obchodu s ovocem byla obdobně jako v předchozích letech vysoce záporná a činila 6555,5 mil. Kč.

Tato záporná bilance se dále prohloubila zahraničním obchodem s ovocnými výrobky. Jejich dovozem ve výši 75,4 tis. t v hodnotě 2222,8 mil. Kč a vývozem ve výši 61,5 tis. t v hodnotě 1257,3 mil. Kč se dále zvýšila pasivní bilance o 965,5 mil. Kč. Celkové záporné saldo zahraničního obchodu s ovocem a s ovocnými výrobky tak dosáhlo za rok 2001 částky 7521,0 mil. Kč.

Ceny zemědělských výrobců ovoce v roce 2001 se proti předchozímu roku zvýšily, index 2001/02 činil 102,5. Průměrné CZV⁴⁰ roku 2001 proti roku 2000 vzrostly zejména u meruněk (37,9 %) na 18 745 Kč/t, průmyslových jablek (34,4 %) na 2087 Kč/t, broskví (24,7 %) na 14 602 Kč/t, hrušek (22,3 %) na 10 710 Kč/t, červeného a bílého rybízu (4,2 %) na 13 232 Kč/t. Výrazný pokles CZV byl zaznamenán u černého rybízu (-46,1 %) na 21 984 Kč/t. K mírnému snížení CZV došlo u konzumních jablek, švestek, třešní a jahod. Zatímco ceny zemědělských výrobců se v průměru příliš nezměnily, vzrostly v roce 2001 proti předchozímu roku podle údajů ČSÚ spotřebitelské ceny ovoce, jejich index dosáhl hodnoty 113,2. Ze sledovaných druhů ovoce nejvíce stouply průměrné roční spotřebitelské ceny pomerančů (28,5 % na 32,30 Kč/kg), stolních hroznů (24,2 % na 82,00 Kč/kg), konzumních jablek (15,5 % na 24,00 Kč/kg), banánů (13,8 % na 28,20 Kč/kg) a kiwi (11,3 % na 55,70 Kč/kg). Snížila se pouze průměrná spotřebitelská cena broskví na 96,50 Kč/kg (-9,5 %).

Spotřeba ovoce v hodnotě čerstvého (bez ořechů) v České republice v roce 2000 činila 75,0 kg/obyv./rok. Po mnoha letech tak došlo v České republice k poklesu spotřeby ovoce. Nejvyšší byla spotřeba u jablek a činila 25,0 kg/obyv./rok. U ovoce jižního dosáhla spotřeba pomerančů a mandarinek 12,1 kg/obyv./rok a banánů 10,1 kg/obyv./rok.

Jablka

Světová produkce jablek za marketingový rok 2001/02 dosáhla podle odhadu FAO 60,2 mil. t. V porovnání se skutečností marketingového roku 2000/01, ve kterém bylo vyprodukováno 59,0 mil. t jablek, je tato odhadovaná světová produkce vyšší o 2,0 %.

V zemích EU se předpokládá, že sklizeň jablek v marketingovém roce 2001/02 činila 10,1 mil. t, což je o 4,7 % méně než v roce předchozím (10,6 mil. t). Na světové produkci jablek se tak země EU podílejí 16,8 %. Největší pokles produkce jablek je očekáván v Německu (-20,3 %), Irsku (-11,0 %), Řecku (-8,8 %) a Francii (-5,8 %). Naopak vyšší sklizeň jablek je odhadována v Dánsku (105,8 %), Portugalsku (30,0 %) a ve Španělsku (27,4 %).

Podíl sklizeného množství jablek v České republice v roce 2001 ve srovnání s produkcí jablek v zemích EU činil 2,2 %.

Jablka jsou stále nejvýznamnějším druhem ovoce pěstovaným v České republice. Na celkové sklizni ovoce v roce 2001 se jablka při produkci 221,2 tis. t podílela 67,3 %.

⁴⁰ Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců za prosinec 2000 a 2001, Ceny – kód 7005-00

Intenzivní jabloňové sady zaujímaly v roce 2001 plochu 9,1 tis ha, tj. 53,7 % celkové plochy intenzivních ovocných sadů. Produkce jablek z těchto sadů činila 141,0 tis. t, tj. 84,4 % celkové produkce ovoce intenzivních ovocných sadů. Je to o 27,8 % méně než v roce 2000, který se však vyznačoval mimořádně vysokou úrodou jablek. Průměrný hektarový výnos v jabloňových intenzivních sadech činil 15,57 t/ha (pro porovnání, v zemích EU je odhadován podle FAO v průměru na 28,67 t/ha a pohyboval se od 10,95 t/ha ve Švédsku do 52,63 t/ha v zemích Beneluxu). V produkci jablek měla v roce 2001 nejvyšší zastoupení odrůda Idared (28,5 %) a Golden Delicious (21,5 %).

Výsledky sklizně roku 2001 byly ovocnáři hodnoceny jako dobré. Po nadúrodě jablek v roce 2000 a poškození části úrody krupobitím byl očekáván výnos mnohem nižší.

TA3.1/11 – Bilance výroby a spotřeby jablek¹⁾

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Plocha plodných intenzivních sadů	tis. ha	9,1	9,1	100,0
Hektarový výnos (intenzivní sady)	t/ha	21,6	15,6	72,2
Domácí výroba ²⁾	tis. t	460,0	221,2	48,1
z toho - intenzivní sady	tis. t	195,4	141,0	72,2
Dovoz ³⁾	tis. t	28,9	45,0	155,7
Celková nabídka	tis. t	488,9	266,2	54,4
Čerstvá spotřeba + samozásobení ⁴⁾	tis. t	195,2	162,3	83,1
Nerealizovaná produkce ⁵⁾	tis. t	25,0	8,0	32,0
Nákup ke zpracování	tis. t	137,5	57,9	42,1
Vývoz ²⁾	tis. t	131,2	38,0	29,0
Celková poptávka včetně ztrát	tis. t	488,9	266,2	54,4

1) Marketingový rok u jablek začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku

2) Údaj za marketingový rok 2000/01 je odhad VÚZE

3) Pro marketingový rok 2001/2002 odhad MZe a VÚZE

4) Včetně ztrát

5) V marketingovém roce 2000/2001 se neskládala všechna moštová jablka pro jejich velkou úrodu a nízkou CZV

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; Ovocnářská unie ČR; GŘC; ÚKZÚZ;

ZS KOLI – Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

V roce 2001 bylo v rámci programu podpory obnovy ovocných sadů vysázeno celkem 156,5 ha jabloňových sadů, které se na celkové obnově ovocných sadů podílely 31 %. Nejvysazovanějšími odrůdami jsou od roku 1998 odrůdy Golden Delicious, Jonagold, Gala, Rubinola a Šampion.

K 31. 12. 2001 byly zásoby jablek ve skladech pěstitelů ve výši 32,9 tis. t. Toto množství představuje 53,8 % naskladnění předchozího roku. Nižší skladovací zásoby jablek byly ovlivněny jednak celkově nižší úrodou v roce 2001, především u drobných pěstitelů a samozásobitelů, jednak zvýšenými nákupy jablek ihned po sklizni. V odrůdové skladbě naskladněných jablek byla nejvíce zastoupena odrůda Idared (54,5 %) a Golden Delicious (21,5 %). Podíl ostatních odrůd nebyl vyšší než 5,0 %. Nejvíce jablek bylo ke konci roku 2001 uloženo v moderních skladech s ULO atmosférou, tj. ve skladech s velmi nízkým obsahem kyslíku v rozmezí 1,5 – 2,0 % (13,0 tis. t – 39,5 % skladovacích zásob jablek). V chlazených skladech činily zásoby jablek 11,8 tis. t (35,9 %), ve skladech s řízenou atmosférou 4,8 tis. t (14,6 %) a ve skladech větraných 3,3 tis. t (10,0 %).

Pro marketingový rok 2001/02 je odhadován dovoz jablek do České republiky ve výši 45,0 tis. t. Za předchozí marketingový rok, tj. rok 2000/01, činily dodávky jablek do České republiky celkem 28,9 tis. t v celkové hodnotě 316,6 mil. Kč za průměrnou jednotkovou hodnotu 11,00 Kč/kg. Hlavní dodavatelskou zemí byla Itálie, která se na celkovém dovozu jablek do České republiky podílela 62,6 % (18,1 tis. t za 10,70 Kč/kg), následovalo Nizozemsko (13,8 % – 4,0 tis. t za 11,70 Kč/kg) a Belgie (11,8 % – 3,4 tis. t za 12,70 Kč/kg).

Vývoz jablek z České republiky tvořila převážně jablka na zpracování. Pro marketingový rok 2001/02 je odhadován export jablek na pouhých 38,0 tis. t, zatímco v předchozím vysoce přebytkovém roce bylo vyvezeno 131,2 tis. t jablek. Výrazně převažovala jablka na průmyslové zpracování (94,9 %). Dodávala se do Rakouska (94,6 tis. t za 2,10 Kč/kg), Německa (22,5 tis. t za 2,30 Kč/kg) a Španělska (7,4 tis. t za 3,20 Kč/kg). Výhradním odběratelem konzumních jablek bylo Slovensko (6,5 tis. t za 8,10 Kč/kg).

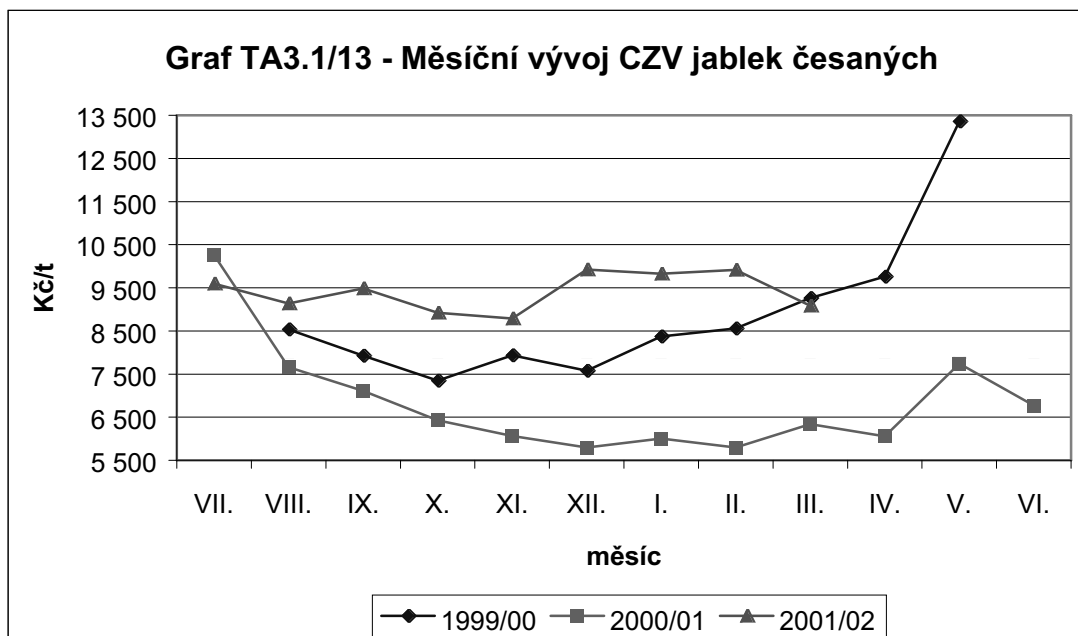
Průměrná cena zemědělských výrobců konzumních jablek v roce 2001 proti roku předchozímu klesla o 1,15 % na 8246 Kč/t. CZV jablek průmyslových v důsledku jejich nízké sklizně vzrostla o 34,4 % na 2087 Kč/t. Zcela opačná byla situace u spotřebitelských cen. Spotřebitelské ceny jablek stouply proti předchozímu roku o 15,5 % na 24,00 Kč/kg a byly nejvyšší za posledních pět let. K výraznému zvýšení spotřebitelské ceny došlo i přes to, že CZV tuzemských jablek se snížily a že levné dovozy jablek z Polska za přibližně 6,0 Kč/kg výrazně obohatily ve 4. čtvrtletí 2001 český trh. Nejnižší spotřebitelské ceny jablek v roce 2001 byly zaznamenány v 1. čtvrtletí. Od dubna cena rychle rostla a maxima dosáhla v letních měsících (srpen 34,00 Kč/kg). Od září až do konce roku se mírně snižovala. V roce 2001 dosáhl rozdíl mezi průměrnou roční spotřebitelskou cenou a průměrnou roční CZV 15,70 Kč/kg a podíl průměrné roční CZV na průměrné roční SC činil 34,4 %.

Ve způsobu odbytu ovoce nedošlo v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 k žádným zásadním změnám. V České republice stále působí tři obchodní odbytové organizace. Jejich prostřednictvím se v roce 2001 prodalo 40 % tržní produkce ovoce. Počátkem roku 2002 se předpokládá ustanovení obchodní odbytové organizace pro školkařské výpěstky.

3.1.8 Zelenina

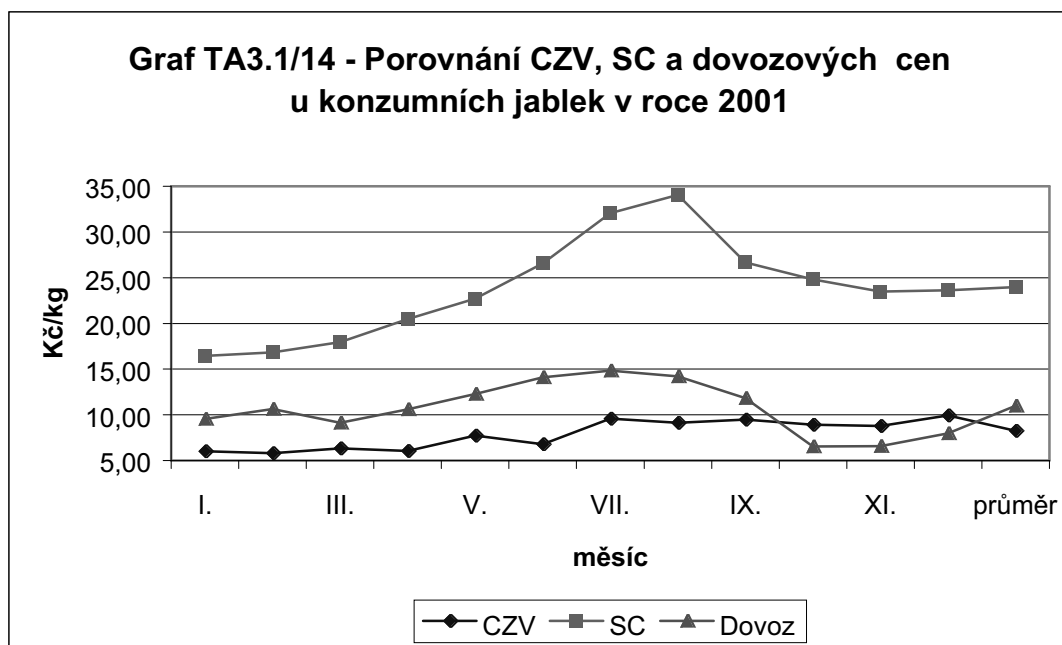
Podle předběžných odhadů FAO činila v roce 2001 světová produkce zeleniny 698,1 mil. t. V porovnání se skutečností roku 2000, kdy bylo vyprodukováno 691,9 mil. t, je odhad produkce zeleniny pro rok 2001 vyšší o 1 %.

Výroba zeleniny v zemích EU se za rok 2001 předpokládá ve výši 53,5 mil. t, což je proti skutečnosti předchozího roku, ve kterém bylo sklizeno 55,1 mil. t zeleniny, méně o 2,9 %. Na světové produkci zeleniny se v roce 2001 země EU podílely 7,7 %.

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

Produkce zeleniny v České republice v roce 2001 činila ve vztahu k odhadované produkci zeleniny v zemích EU 0,8 %. Z nejvíce pěstovaných druhů zeleniny v České republice byl podíl tuzemské výroby k předpokládané sklizni v zemích EU u cibule 2,1 % a u mrkve 1,5 %, při výrazně nižším hektarovém výnosu (méně než polovičním). Produkce hlávkového zelí činila k odhadované výrobě v zemích EU 3,5 %, přičemž průměrný hektarový výnos byl ve srovnání s výnosem v EU vyšší téměř o třetinu.

Pěstování a kvalitu zeleniny v roce 2001 nepříznivě ovlivnilo jarní i podzimní chladné a deštivé počasí. Část ploch kořenové zeleniny se nepodařilo vůbec sklídit. Nejhorší situace byla u kořenové petržele, která byla, silněji než je obvyklé, napadena bakteriálními a houbovými chorobami a 8 % porostů nebylo možné v důsledku špatného počasí vůbec sklídit. Rovněž kvalita mrkve a karotky byla v porovnání s předchozími roky podstatně horší. Ve větším měřítku docházelo k praskání kořenů a nesklizeno zůstalo 3 – 5 % ploch mrkve. Deštivé a chladné počasí výrazně postihlo i pěstitele košťálové zeleniny, především květáku a zelí. Porosty byly napadány houbovými a bakteriálními chorobami. Zelí bylo nedostatek jak ke krouhání, tak i pro prodej v čerstvém stavu. U cibule lze hodnotit rok 2001 ve vztahu k roku 2000 jako výnosově mírně nadprůměrný. Levné dovozy polské cibule přinutily řadu pěstitelů k zefektivnění pěstování cibule. Nepříznivé klimatické podmínky měly dopad na omezení plochy polních rajčat a negativně ovlivnily produkci a kvalitu papriky. U luskové zeleniny vzrostla plocha pro pěstování hrachových lusků, neboť zájem spotřebitelů o tento druh zeleniny se zvyšuje. Produkce zeleného hrášku byla v roce 2001 proti předchozímu roku vyšší přibližně o 40 %.

Celková sklizňová plocha zeleniny v roce 2001 činila 26,0 tis. ha. V porovnání s rokem 2000 došlo ke snížení pěstebních ploch zeleniny o 5,9 tis. ha, tj. o 18,6 %. Ve skutečnosti nebyl tento úbytek tak výrazný. Vykazovaná nižší sklizňová plocha je důsledkem

zpřesnění údajů po celoplošném sčítání v rámci Agrocenzu 2000, takže vykazované údaje o sklizňové ploše zeleniny v předchozích letech byly zřejmě nadsazené. I přes toto zjištění se však plocha pro pěstování zeleniny trvale snižuje. Hlavními důvody tohoto poklesu je především ukončení výroby zeleniny u řady podniků, omezení produkce u drobných a malých pěstitelů a snížení ploch zeleniny na průmyslové zpracování vzhledem k problémům zpracovatelského průmyslu. Z hlavních druhů pěstované zeleniny došlo v roce 2001 k největšímu úbytku sklizňové plochy u petržele (-33,9 %), celeru (-28,4 %), hlávkové kapusty (-27,6 %), okurek salátových (-27,2 %), česneku (-26,8 %), brukve (-25,2 %) a hlávkového zelí (-23,3 %).

Produkce zeleniny v roce 2001 v České republice činila 421,2 tis. t a byla v porovnání s rokem 2000 nižší o 12,6 %. Z pěstovaných druhů zeleniny se na této produkci nejvíce podílelo hlávkové zelí (24,7 % při průměrném výnosu 36,18 t/ha), cibule (20,0 % – výnos 17,53 t/ha), mrkev a karotka (12,5 % – výnos 20,71 t/ha). Proti minulému roku vzrostly hektarové výnosy téměř u všech sledovaných druhů zeleniny. Je to však spíše důsledkem snížení pěstebních ploch zeleniny po celoplošném sčítání než zvýšení intenzity výroby.

TA3.1/12 – Bilance výroby a spotřeby čerstvé zeleniny¹⁾

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Sklizňová plocha	tis. ha	32,0	26,0	81,25
Hektarový výnos	t/ha	15,1	16,2	107,28
Domácí výroba	tis. t	482,0	421,2	87,39
Dovoz	tis. t	292,2	314,6	107,67
Celková nabídka	tis. t	774,2	735,8	95,04
Čerstvá spotřeba + samozásobení ²⁾	tis. t	698,3	653,8	93,63
Nákup ke zpracování ³⁾	tis. t	69,0	75,5	109,42
Vývoz	tis. t	6,9	6,5	94,20
Celková poptávka včetně ztrát	tis. t	774,2	735,8	95,04

1) Marketingový rok u zeleniny je totožný s kalendářním rokem

2) Včetně ztrát

3) Odhad Zelinářské unie Čech a Moravy

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GRČ

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

Zelenina pro tržní účely byla v roce 2001 pěstována na ploše 13,5 tis. ha, tj. 51,9 % celkové sklizňové plochy zeleniny. Tržní produkce zeleniny dosáhla 331,3 tis. t, tj. 78,7 % celkové výroby zeleniny v České republice. I když druhová skladba pěstované zeleniny je u nás odlišná od sortimentu pěstovaného v zemích EU (větší podíl košťálové a kořenové zeleniny, podstatně nižší zastoupení listové a stonkové zeleniny), zaostává Česká republika v intenzitě výroby, i přes její průběžné mírné zvyšování, za zeměmi EU přibližně o 40 %.

Dovoz čerstvé zeleniny v roce 2001 dosáhl objemu 314,6 tis. t (74,7 % tuzemské produkce zeleniny) v celkové hodnotě 4123,0 mil. Kč. V porovnání s rokem 2000 se množství dovezené zeleniny zvýšilo o 22,4 tis. t, tj. o 7,7 %. Ve finančním vyjádření se zvýšil dovoz o 469,8 mil. Kč, tj. o 12,9 %. Největší dovozní objemy představovaly v roce 2001 rajčata (20,8 % celkového dovozu zeleniny – 65,3 tis. t, průměrná jednotková hodnota 15,70 Kč/kg, hlavní dodavatel Španělsko – 60,5 %), dále melouny (18,7 % – 58,9 tis. t, průměrná jednotková hodnota 6,10 Kč/kg, dovážené především z Maďarska – 49,1 %), salátové okurky (13,6 % – 42,8 tis. t, průměrná jednotková hodnota 14,50 Kč/kg, nakupované hlavně ve Španělsku – 38,3 % a na Slovensku – 29,9 %) a paprika (12,2 % – 38,3 tis. t, průměrná jednotková hodnota 24,20 Kč/kg, jejímž největším dodavatelem bylo Španělsko – 38,4 %). Dodávky těchto druhů plodové zeleniny celoročně příznivě ovlivňují sortimentní nabídku zeleniny pro české spotřebitele. Mezi ty druhy zeleniny, které lze v našich klimatických podmínkách úspěšně vypěstovat a přesto se stále ve velké míře do České republiky dováží, patří cibule (8,2 % celkového dovozu zeleniny – 25,9 tis. t za 4,40 Kč/kg, která se nakupovala především v Polsku – 48,6 % za 2,90 Kč/kg), mrkev (5,8 % – 18,3 tis. t za 8,30 Kč/kg, která byla dovážena především z Nizozemska – 32,8 % za 7,30 Kč/kg) a hlávkové zelí (3,4 % – 10,8 tis. t za 5,70 Kč/kg, jehož největším dodavatelem bylo Polsko – 49,1 % za 3,10 Kč/kg).

Vývoz zeleniny z České republiky, tradičně málo významný, se v roce 2001 v porovnání s předchozím rokem ještě snížil. Vyvezeno bylo 6,5 tis. t zeleniny v hodnotě 96,4 mil. Kč. Realizovaný vývoz se na dovozu podílel v množstevním vyjádření pouze 2,1 % a ve finančním vyjádření 2,3 %. Nejvíce se v roce 2001 vyvážela z České republiky mrkev a karotka (29,2 % – 1,9 tis. t za 2,70 Kč/kg, jejímž nejvýznamnějším odběratelem bylo Rakousko – 73,7 % za 2,10 Kč/kg), rajčata (13,8 % – 0,9 tis. t za 25,80 Kč/kg, vyvážena především na Slovensko – 60,4 % za 22,20 Kč/kg, a do Polska – 35,2 % za 32,90 Kč/kg) a hrách – tradičně exportovaný druh zeleniny (12,3 % – 0,8 tis. t za 7,20 Kč/kg s největšími odběrateli Slovenskem – 39,1 % za 8,00 Kč/kg, Polskem – 32,4 % za 6,50 Kč/kg a SRN – 22,7 % za 6,20 Kč/kg). V případě vývozu rajčat se jednalo téměř výhradně o reexporty.

Stále rostoucí dovoz a snížený vývoz zeleniny se nepříznivě promítá do nárůstu pasivní bilance zahraničního obchodu ČR s čerstvou zeleninou. Záporné saldo dosáhlo v roce 2001 v hodnotovém vyjádření 4026,6 mil. Kč (meziroční nárůst o 13,4 %).

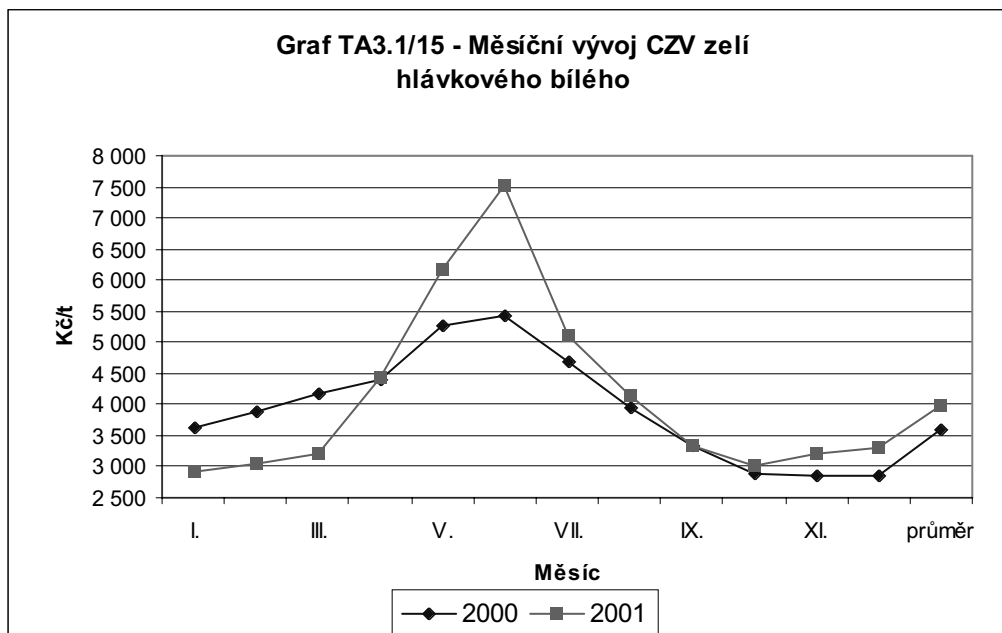
Rovněž bilance zahraničního obchodu se zpracovanou zeleninou a zeleninovými výrobky v roce 2001 byla záporná. Do České republiky bylo v roce 2001 dodáno 61,6 tis. t zpracované zeleniny a zeleninových výrobků (bez zeleninových šťáv a jejich směsí se šťávami ovocnými) v celkové hodnotě 1 277,5 mil. Kč. Vyvezeno jich bylo 20,3 tis. t v celkové hodnotě 517,7 mil. Kč. Při přepočtu na zeleninu čerstvou dosáhla záporná bilance zpracované zeleniny a zeleninových výrobků 516,4 mil. Kč.

Záporná bilance zahraničního obchodu s čerstvou zeleninou, se zeleninou zpracovanou a se zeleninovými výrobky (bez zeleninových šťáv a jejich směsí se šťávami ovocnými) v hodnotě zeleniny čerstvé dosáhla za rok 2001 celkové částky 4 543,0 mil. Kč. Toto záporné saldo ještě zvyšují zeleninové šťávy a jejich směsí se šťávami ovocnými v hodnotě 35,3 mil. Kč.

Ceny zemědělských výrobců zeleniny v roce 2001 proti roku 2000 se zvýšily, index 2001/00 dosáhl hodnoty 117,1. Zvýšení CZV⁴¹ bylo zaznamenáno u většiny sledovaných druhů zeleniny. Porovnáním průměrné CZV roku 2001 s rokem 2000 byl největší růst ceny zaznamenán u hlávkového salátu (42,5 %), póru (36,8 %) a květáku (32,8 %).

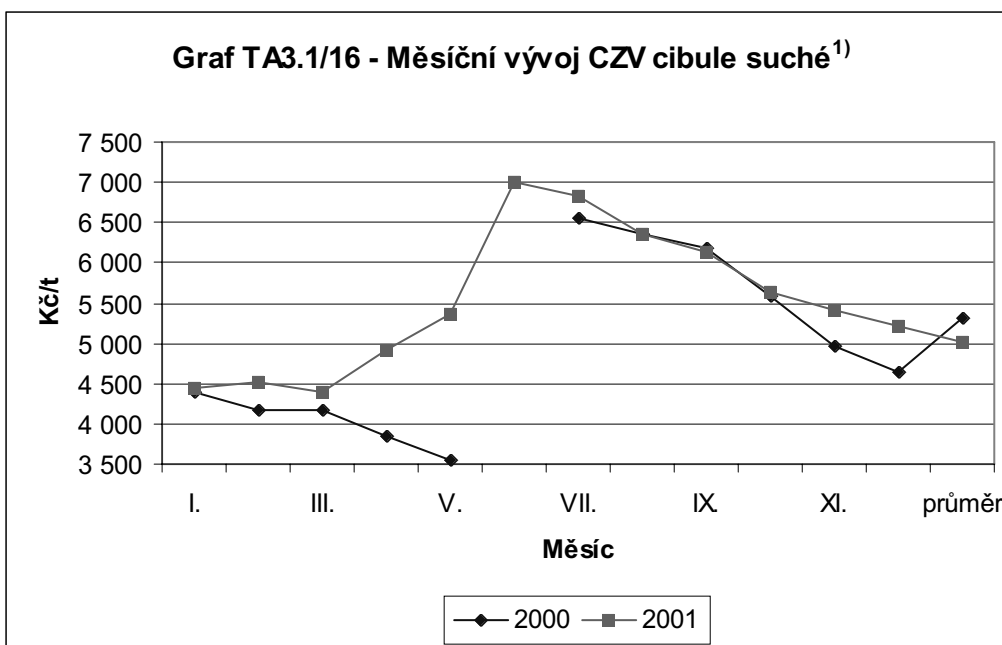
⁴¹ Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců za prosinec 2000 a 2001, Ceny – kód 7005-00

Z nejvíce pěstovaných druhů zeleniny v České republice se v roce 2001 meziročně snížila CZV u cibule suché o 5,36 % na 5 023 Kč/t a zvýšila u karotky a mrkve bez natě o 20,6 % na 5 720 Kč/t a u hlávkového zelí bílého o 10,8 % na 3 986 Kč/t. Podle šetření ČSÚ se spotřebitelské ceny zeleniny zvýšily jen nepatrně, jejich index činil 101,4. Průměrná SC u cibule suché se zvýšila o 11,8 % na 11,90 Kč/kg, u karotky a mrkve o 40,5 % na 18,00 Kč/kg a u hlávkového zelí bílého o 17,8 % na 10,20 Kč/kg.

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

1) Údaj za VI./2000 se nevyskytuje.

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

Spotřeba zeleniny v hodnotě čerstvé v roce 2000 klesla na 82,9 kg/obyv./rok. Nejvyšší zájem konzumentů byl v České republice o zelí (14,5 kg/obyv./rok), cibuli (10,6 kg/obyv./rok), rajčata (8,9 kg/obyv./rok) a mrkev (7,4 kg/obyv./rok).

Celkově lze hodnotit rok 2001 z hlediska pěstování zeleniny jako podprůměrný. Došlo ke snížení ploch zeleniny, a to bez ohledu na úpravy po celoplošném sčítání, snížila se produkce, ubylo pěstitelů zeleniny (především drobných a malých) a ani jakost zeleniny nebyla nejlepší (sucho na jaře, deštivé počasí na podzim). Připočteme-li velké ztráty u nejakostní zeleniny a tím i poměrně nízké zásoby zeleniny na skladech, byla výsledkem převaha poptávky nad nabídkou, která byla řešena zvýšeným dovozem. Tuto nepříznivou situaci dále zhoršuje zvyšující se počet hypermarketů v České republice. Spotřebitelé postupně upřednostňují nákup zeleniny v těchto typech obchodů před nákupem v malých zelinářských obchodech. Daná situace zároveň znamená, že řada především drobných pěstitelů nenachází odbytu pro své výrobky a od pěstování zeleniny ustupuje.

Obchodování s tržní zeleninou si v roce 2001 prováděli sami pěstitelé. Několika větším pěstitelům se podařilo napojit přímo na obchodní řetězce. Střední pěstitelé zeleniny, kteří převažovali v produkci zeleniny, prováděli odbyt zeleniny prostřednictvím různých obchodních organizací na základě jejich požadavků. Drobní pěstitelé zeleniny, jejichž počet se výrazně snižuje, uplatňovali v roce 2001 svou produkci zeleniny na trhu obtížně. V zelinářském sektoru existovala v roce 2001 pouze jedna obchodní odbytová organizace – Jihomoravská zelenina. Její podíl na obytu tržní zeleniny činil 1,7 % (5,5 tis. t).

3.1.9 Réva vinná – víno

Celosvětová výměra vinic dosahuje v současné době podle statistik FAOSTAT přibližně 7,2 – 7,6 mil. ha; Evropa se na této výměře podílí 60 %, Asie 20 %, Amerika 12 %, Afrika téměř 5 % a Oceánie 2 %. Zatímco v Evropě plochy vinic klesají, v zámorí se naopak výměry vinohradů zvyšují, a to zejména v USA a Chile, dále pak v Austrálii a Číně. V posledních letech se začínají na světovém trhu razantně prosazovat vína z Nového Zélandu, Jihoafrické republiky, Austrálie, Chile, Uruguaye, Kalifornie a v neposlední řadě i z Argentiny. Výměra vinic v zemích EU dosahuje téměř 3,3 mil. ha a v současnosti se na celkové evropské výměře vinic podílí téměř 78 %. Nejvýznamnějšími vinařskými zeměmi jsou Španělsko, Itálie a Francie, které dohromady vyprodukují kolem 54 % světové produkce vína.

Světová produkce hroznů je v roce 2001 odhadovaná na 62,6 mil. t, ve vinařských zemích EU na 26,6 mil. t, což by byl v obou případech meziroční pokles o 2,1 %. V zemích EU z důvodu nepříznivého průběhu počasí v roce 2001 lze však očekávat sklizeň hroznů nižší až o 11 %.

Podle údajů ČSÚ se výměra vinic v ČR v roce 2001 zvýšila o 81 ha na 11 317 ha, ze kterých bylo vyprodukováno při průměrném výnosu 6,04 t/ha celkem 68 346 t vinných hroznů, což představuje meziroční nárůst o 2,1 %. Podíl modrých moštových hroznů na celkové sklizni představoval 27 %, přičemž v českém vinařském regionu dosahoval tento podíl 38,6 % a v moravském 26,6 %.

V roce 2001 dosahoval průměrný věk vinohradů zhruba 18 let, přičemž vinice ve stáří do 4 let včetně představují 15,3 %, od 5 do 20 let včetně 42,3 %, od 21 do 30 let činí 28,1 % a vinice nad 30 let dosahují 14,2 % všech ploch vinic v ČR.

Z důvodu nepříznivých klimatických podmínek v září 2001 (velké množství dešťových srážek) se v některých vinařských oblastech Moravy značně rozšířila plíseň šedá. Ve snaze předejít velkoplošnému napadení hroznů touto hnilobou byla řada pěstitelů nucena předčasně sklízet, což mělo negativní dopad na cukernatost hroznů. V porovnání s předchozím rokem byla cukernatost o 3,6° NM nižší a pohybovala se v průměru okolo 16° NM (v rozmezí 13 – 21° NM); v českém vinařském regionu dosahovaly hodnoty 14 – 16° NM a v moravském 13 – 21° NM⁴².

V marketingovém roce 2000/01 bylo z domácí produkce moštových hroznů vyrobeno zhruba 520 tis. hl vína, z toho červené víno představovalo 140 tis. hl a bílé víno 380 tis. hl. V marketingovém roce 2001/02 z celkové výroby 545 tis. hl vína připadlo na červené víno 150 tis. hl a 395 tis. hl na bílé víno. Zatímco v roce 2000/01 bylo vyrobeno velké množství vína s přívlastkem⁴³, v roce 2001/02 byl jeho podíl nebyvale nízký.

V posledních letech dochází ve vinohradnictví ČR postupně ke změnám v důsledku změn spotřebitelské poptávky. Zřetelný je posun k odrůdám produkujícím hrozny vyšší kvality, zvyšuje se podíl výsadby modrých odrůd (v roce 2001 téměř 56 %). V českém vinařském regionu bylo vysazeno 75 % modrých moštových odrůd, 15 % bílých a 10 % představovaly výsadby podnoží. V moravském regionu se modré moštové odrůdy podílely v roce 2001 na nových výsadbách 55 % a bílé 45 %. Obnova vinic je od roku 1994 podporována státem v rámci dotační politiky a plocha mladých vinic se postupně zvyšuje. V roce 2001 bylo celkově vysazeno 663,4 ha nových vinic (z toho 626 ha s dotací ve výši 147,9 mil. Kč).

Kromě nutné obnovy stávajících vinic do stanovených viničních tratí je ke stabilizaci výnosů, k zajištění rentability a kvality pěstovaných hroznů nutná ve většině tuzemských vinic rovněž kapková závlaha. K podpoře jejího vybudování ve viničních, ovocných sadech a chmelnicích byl zaveden v roce 2001 nový podpůrný program, ze kterého vinohradníci vyčerpali 163,4 tis. Kč, tj. 47,4 tis. Kč/ha. Kromě již zmíněných dotací čerpali pěstitelé révy vinné 3,4 mil. Kč na biologickou ochranu ve viničních, téměř 9,8 mil. Kč v rámci podpory šlechtění révy vinné a 250 tis. Kč na testování množitelského materiálu.

Z důvodu restrukturalizace hospodářství ČR v minulých letech došlo pro nedostatek finančních prostředků k výraznému poklesu ploch vinic a jejich zestárnutí. Potřeba obnovy a navýšení ploch vinic je v současnosti velmi nutná, protože po vstupu do EU se ČR bude muset řídit legislativou ES, kde je výsadba nových vinic (až na výjimky) zakázána čl. 2 Nařízení Rady (ES) č. 1493/1999. Proto byl MZe v roce 2001 připraven „Program podpory urychlení výsadby vinic na území ČR v předvstupním období“, jehož realizaci vláda ČR podpořila svým usnesením č. 144/2002 ze dne 11. 2. 2002. Potenciál pro výsadbu vinic v ČR představuje až 60 tis. ha viničních tratí, které byly v souladu se zákonem o vinařství a vinohradnictví identifikovány jako potenciálně nejvhodnější lokality pro pěstování révy vinné a v současnosti je na těchto pozemcích orná půda. Zájemcům (tj. domácím i zahraničním investorům) o realizaci programu je umožněn dlouhodobý pronájem pozemku ve vlastnictví státu za účelem výsadby vinic.

Spotřební daň z vína ve výši 2,50 Kč/l byla zákonem č. 129/1999 Sb. s platností od 1. 7. 2000 zrušena. Od 1. 7. 2001 se zákonem č. 141/2001 Sb. změnila spotřební daň z 5,10 Kč/l na 0 Kč/l u vín zařazených pod kódem celního sazebníku 2206 (tj. zejména ovocná vína, medovina, sladová vína, matolinová vína, kvasnicová vína, směsi ostatních výrobků s víny) a nově se zavedla spotřební daň u vína se sazbou 0 Kč/l. Pouze u vín šumivých, perlivých, dezertních a dezertních kořeněných byla spotřební daň ponechána v původní výši.

Spotřeba vína v ČR má mírně rostoucí trend a v posledních letech se pohybuje kolem 16,1 l/obyv./rok (včetně vín ovocných, dezertních a samozásobení). Zvyšuje se především spotřeba červených vín (55% podíl na celkové spotřebě). Vzhledem k tomu, že produkce vína v ČR kryje potřeby domácího trhu zhruba z 50 %, je třeba víno dovážet.

V marketingovém roce 2000/01 činil celkový dovoz vína a surovin na výrobu vína do ČR 940 tis. hl. Dovoz vína se zvýšil proti předchozímu roku o 17 % na objem 838,5 tis. hl zejména z důvodu téměř 40% nárůstu dovozu vína v obalech nad 2 litry. Naproti tomu poklesl dovoz jak vín v obalech do 2 litrů (o 6,7 %), tak i šumivých vín (o 40,2 %). Dovoz vína v obalech nad 2 litry v uvedeném období dosáhl 520 tis. hl, přičemž největší množství pocházelo z Itálie (250,6 tis. hl, tj. nárůst téměř o 24 %). Dalšími

⁴² NM – norm. moštoměr

⁴³ Víno s přívlastkem je dovoleno vyrábět pouze z hroznů sklizených ve viničních tratích, jejichž odrůda, původ, cukernatost (min. 19° NM) a hmotnost byla ověřena podle zvláštního zákona (§ 3, odst. 1, písm. f zákona č. 63/1986 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

významnými dovozci sudového vína bylo Rakousko s 82,1 tis. hl, Slovensko s 48,5 tis. hl, Maďarsko s 44,3 tis. hl a Makedonie s 29,7 tis. hl. Dovoz červeného vína za uvedený marketingový rok dosahoval podílu 56,7 %.

Zatímco sudové víno bylo dovezeno do ČR celkem z 18 zemí, dovoz vín v obalech do 2 litrů byl uskutečněn ze 44 zemí světa a dosáhl objemu 310,0 tis. hl. Mezi největší dovozce patřilo Španělsko (138,4 tis. hl) a Maďarsko (106,9 tis. hl), dále Slovensko (27,0 tis. hl) a Francie (14,3 tis. hl). Podíl červeného vína činil 54,2 %.

Dovoz šumivého vína v uvedeném období činil téměř 8 tis. hl, přičemž dovoz z Německa dosáhl podílu 49 %, ze Slovenska 29 % a z Francie 12,5 %.

Vývoz vína a surovin na výrobu vína z ČR dosahuje nižších objemů (55 tis. hl). Vývoz vína v marketingovém roce 2000/01 v porovnání s předchozím rokem poklesl o 23,9 % na objem 20,5 tis. hl. Víno v obalech do 2 litrů bylo vyvezeno v menších objemech celkem do 57 zemí. Mezi nejvýznamnější destinace našeho vývozu patřilo Slovensko (7,5 tis. hl) a Maďarsko (2,0 tis. hl), dále Vietnam, Polsko, Španělsko. Na celkovém množství vyvezeného lahvéového vína se červené víno podílelo 50 %.

Víno v obalech nad 2 litry směřovalo v uvedeném roce celkem do šesti zemí, přičemž největší objem byl vyvezen na Slovensko (2,4 tis. hl) a do Finska (1,9 tis. hl). Podíl červeného vína činil pouhých 1,4 %.

Dovoz hroznové šťávy má stále klesající trend. V marketingovém roce 2000/01 došlo k výraznému poklesu na 2,1 tis. t z téměř 20 tis. t za období 1999/00. Největšími dodavateli byla Itálie (1,6 tis. t) a Maďarsko (0,4 tis. t). Vývoz hroznové šťávy z ČR je v posledních letech nulový. Naproti tomu dovoz moštových hroznů vzrostl o více než 62 % na objem 5,5 tis. t, z toho téměř 99 % představoval dovoz ze Slovenska. Vývoz moštových hroznů je téměř zanedbatelný (7 t).

Průměrné ceny zemědělských výrobců moštových hroznů v roce 2001 poklesly v porovnání s předchozím rokem z 12,99 Kč/kg na 10,30 Kč/kg. Ceny průmyslových výrobců jak bílých, tak i červených vín zaznamenaly meziroční nárůst v průměru o 1 – 7 %. Ceny jakostních bílých vín se pohybovaly v rozmezí 40,60 – 45,80 Kč/l, ceny jakostních červených vín 45,40 – 52,30 Kč/l. Ceny stolních červených vín zaznamenaly v porovnání s minulým rokem větší nárůst než ceny stolních bílých vín, a to v průměru o 7 – 9 % a dosahovaly 32,30 – 35,70 Kč/l, zatímco ceny stolních bílých vín 29,60 – 32,80 Kč/l. Cenový vývoj vín přibližně kopíruje běžnou cenovou inflaci v ČR.

TA3.1/13 – Bilance výroby a spotřeby vína¹⁾

Ukazatel	MJ	2000/01	2001/02	Meziroční index
Plocha plodných vinic	tis. ha	11,2	11,3	100,9
Hektarový výnos	t/ha	5,96	6,04	101,3
Počáteční zásoba	tis. hl	438	495	113,0
Domácí výroba	tis. hl	520	545	104,8
Dovoz suroviny a vína ²⁾	tis. hl	940	950	101,1
Celková nabídka	tis. hl	1 898	1 990	104,8
Spotřeba ²⁾	tis. hl	1 350	1 400	103,7
Vývoz suroviny a vína ²⁾	tis. hl	53	55	103,8
Konečná zásoba ²⁾	tis. hl	495	535	108,1

1) Vinařský marketingový rok je od 1. 8. do 31. 7.

2) Pro marketingový rok 2001/02 odhad MZe a ČMVMU

Pramen: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GŘC, ČMVMU

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

3.2 Živočišná výroba

3.2.1 Skot – mléko, maso

Mléko

Hlavní rysy vývoje světového trhu s mlékem a mlékárenskými výrobky v roce 2001 lze ve srovnání s minulým rokem charakterizovat zpomalením dynamiky růstu cen mlékárenských výrobků a růstu produkce mléka. Produkce kravského mléka se zvýšila pouze o 3 mil. t v důsledku stagnace nebo jen mírného poklesu produkce v Západní a Východní Evropě. Ke snížení produkce mléka došlo i v USA, kde se produkce v minulých letech poměrně rychle zvyšovala.

V kvótovém roce 2000/01⁴⁴ nebyla poprvé od vzniku EU mléčná kvóta plně vyčerpána. Na začátku kvótového roku 2001/2002 dodávky mléka do mlékáren klesaly v důsledku výskytu slintavky a kulhavky. Následně došlo k poměrně rychlému růstu produkce, zejména v Německu, Francii, Irsku a Itálii. V uvedených zemích se mírně zvýšily stavy dojných krav. Produkce mléka v kalendářním roce 2001 byla pouze mírně nad úrovní roku 2000, při rozdílném vývoji v jednotlivých členských státech. K výraznému zvýšení produkce došlo zejména v Itálii i z důvodu přiznání dodatečných mléčných kvót. Příznivý vývoj poptávky a dobré odbytové podmínky na mezinárodním trhu umožnily zvýšení cen zemědělských výrobců mléka v průměru o 6 % ve srovnání s rokem 2000. Podle odhadu dosáhne průměrná cena mléka v EU 10,94 Kč/kg (32,1 EUR/100 kg) při 3,7% obsahu tuku a 3,4% obsahu bílkovin.

V ČR byl v roce 2001 trh s mlékem a mlékárenskými výrobky ovlivňován realizací nových opatření v souladu s koncepcí rezortní politiky. Od 1. 4. 2001 byl na základě nařízení vlády č. 445/2000 Sb. zaveden systém mléčných kvót. Ceny zemědělských výrobců byly podporovány stanovenou minimální cenou mléka (7,60 Kč/l) a pokračováním subvencování vývozu másla, SOM a dalších mlékárenských výrobků na základě nařízení vlády č. 486/2000 Sb. (kap. B3.1.1). Podpora chovu dojných krav a kompenzační platby byly zaměřeny na zlepšení ekonomiky výroby mléka. Vyšší úroveň cen mlékárenských výrobků na zahraničních trzích vedla k subvencování vyšších objemů výroby.

V roce 2001 pokračovala podpora spotřeby mléka (školní mléko) s cílem snížit deficit vápníku u dětské populace a zlepšit stravovací návyky. Tyto podpory se v roce 2001 řídily nařízením vlády č. 91/2001 Sb.

⁴⁴ Kvótový rok u mléka začíná 1. 4. běžného roku a končí 31. 3. následujícího roku

V roce 2001 působilo v ČR celkem 14 odbytových organizací, které soustřeďovaly téměř 51 % trhu se syrovým kravským mlékem. Největší objem obchodovalo odbytové družstvo MLECOOP, a to více než 30 % z celkového nákupu mléka v ČR. Odbytové organizace nadále zkvalitňovaly svoji činnost poskytováním marketingových informací a poradenských služeb.

V roce 2001 se zlepšila kvalita a úroveň zpracování a balení mlékárenských výrobků, které jsou v převážné míře konkurenceschopné s dováženími mlékárenskými výrobky. Dosud v malé míře byla využívána reklama, včetně informace spotřebitelů při zavádění nových výrobků na trh.

V roce 2001 pokračovala diferenciací stáda dojných krav na výrazně mléčný typ reprezentovaný holštýnským plemenem a kombinovaný maso-mléčný typ. Po technické stránce pokračovala modernizace a výstavba nových stájí s cílem zajistit příznivé podmínky chovu (animal welfare) a snížení spotřeby živé práce.

V roce 2001 pokračoval trend poklesu průměrného stavu dojných krav. Zvýšená brakace krav zejména v chovech s vysokými náklady a nízkou užitkovostí přispěla spolu s využitím genetického pokroku a zlepšením technologie chovu ke zvýšení průměrné roční užitkovosti na krávu o více než 6 % ve srovnání s předchozím rokem. Zvýšení tržnosti z 92,8 % v roce 2000 na 93,7 % v roce 2001 vedlo k nárůstu nákupu mléka při mírně nižší celkové produkci.

TA3.2/01 – Bilance výroby a spotřeby mléka a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Bilance				
Průměrný stav dojených krav	tis. ks	515,40	483,40	93,79
Průměrná roční užitkovost	l/ks	5 255,00	5 589,00	106,36
Počáteční zásoba	mil. l	31,60	43,60	137,97
Výroba	mil. l	2 708,10	2 701,80	99,77
Nákup mléka	mil. l	2 514,30	2 532,20	100,71
Dovoz	mil. l	188,30	202,90	107,75
Celková nabídka	mil. l	2 734,20	2 778,70	101,63
Domácí spotřeba	mil. l	2 022,10	2 031,70	100,47
Vývoz	mil. l	668,50	701,60	104,95
Celková poptávka	mil. l	2 690,60	2 733,30	101,59
Konečná zásoba	mil. l	43,60	45,40	104,13
Ekonomika				
Náklady na produkci ¹⁾	Kč/l	7,91	8,20	103,67
CZV mléko celkem	Kč/l	7,45	7,80	104,70
Přímé platby a dotace vstupů ²⁾	Kč/l	0,22	0,10	45,45
OPP ³⁾	%	22,00	19,00	86,36
KNO ⁴⁾	koef.	16,00	14,00	87,50
TT ⁵⁾	%	96,97	96,34	99,36
CZV EU ⁶⁾	Kč/l	10,39	10,61	102,08
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/l	.	.	.

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Rok 2000 dotační tituly 1.G. a 1.N., rok 2001 dotační titul 1.G. a záloha na kompenzační platbu SZIF

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace / náklady) * 100

6) CZV SRN, rok 2001 odhad

Pramen: ČSÚ – Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí; GRČ; výpočty VÚZE a MZe

Zpracoval: M. Abrahamová, J. Ouředník (VÚZE), M. Hrubá (MZe)

Domácí spotřeba mléka a mléčných výrobků v přepočtu na syrové kravské mléko se v roce 2001 proti roku 2000 zvýšila pouze o 9,6 mil. l, tj. o 0,47 %. Zvýšila se především spotřeba výrobků s vyšší přidanou hodnotou (sýry a jogurty). K poklesu spotřeby došlo zejména u tekutých mlék.

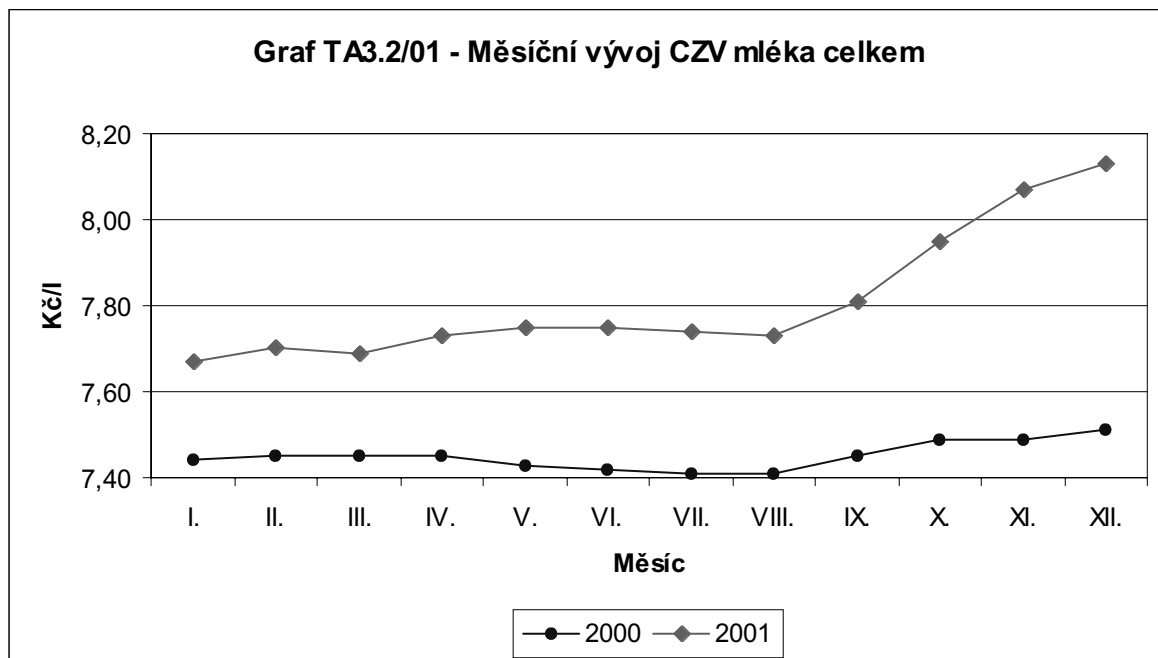
Vývoz mléka a mléčných výrobků se v přepočtu na mléko zvýšil ve srovnání s rokem 2000 o 33,1 mil. l, tj. o 4,95 %. Z celkového objemu vývozu 701,6 mil. l byl vývoz 658 mil. l (93,8 %) podpořen subvencí.

V průběhu prvních osmi měsíců roku 2001 se ceny zemědělských výrobců mléka pohybovaly mírně nad úrovní vyhlášené minimální ceny 7,60 Kč/l mléka tř. I a Q při obsahu tuku 3,6 %. Od září do konce roku 2001 docházelo k rovnoměrnému zvyšování cen. Příčinou bylo snižování nabídky mléka k dalšímu zpracování při poměrně vyrovnané poptávce po mléčné surovině.

Náklady na produkci mléka se v roce 2001 zvýšily ve srovnání s rokem 2000 o 3,67 % na 8,20 Kč/l mléka. Ke zvýšení došlo zejména u cen krmiv, pracovních nákladů a nákladů na energii a služby. Příznivý vliv na snížení tempa růstu jednotkových nákladů měla vyšší užitkovost ve srovnání s rokem 2000 o 334 l na krávu za rok.

Podmínky na trhu podle ukazatele TT (tab. TA3.2/01) se meziročně pro producenty mléka prakticky nezměnily. Příznivý vliv měla zvýšená cena zemědělských výrobců mléka (zvýšení o 4,7 %), která kompenzovala růst nákladů. Přímé podpory v roce 2001 se snížily na úroveň 45,5 % roku 2000 a odhad produkčních podpor OPP ve stejném období poklesl z 22 % na 19 %.

V roce 2001 i při snižující se míře ochrany domácích výrobců vůči zahraničním výrobcům (pokles ukazatele koeficientu nominální ochrany KNO z hodnoty 16 v roce 2000 na hodnotu 14 v roce 2001) a při snížení přímých podpor se postavení domácích producentů mléka na trhu výrazněji nezhoršilo.

Pramen: SFTR (MZe) 6 – 12, Mléko (MZe) 6 – 12
Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

Skot – hovězí maso

Produkce hovězího masa ve světě v roce 2001 poklesla proti předchozímu roku podle odhadu USDA o 3,1 % a dosáhla 49,2 mil. t. Současně se snížil také světový import a export této komodity. Největší světový producent hovězího masa – USA – snížil meziročně produkci o 2,6 % na 11,9 mil. t. Na světových trzích se začala mimořádně dynamicky prosazovat Brazílie, jejíž export meziročně vzrostl až o 52 %. Podle odhadu OECD poklesla v USA cena jatečného skotu v roce 2001 meziročně o 1,6 %.

Pro producenty hovězího masa v Evropské unii byl rok 2001 velmi obtížný. Výskyt BSE (boviní spongiformní encefalopatie) a SLAK (slintavka a kulhavka) v některých členských státech způsobil počátkem roku snížení stavů skotu, prudký pokles poptávky po hovězím mase (až o 25 %) a pokles cen zemědělských výrobců. Ve druhém čtvrtletí roku 2001 docházelo postupně k oživení poptávky a následně k mírnému vzestupu cen za jatečný skot. Produkce hovězího masa v EU se v porovnání s předchozím rokem zvýšila o 5,6 %, import o 8,5 % a export o 17,5 %. Spotřeba hovězího masa podle odhadu USDA poklesla o 10 %. Cena jatečného skotu v EU se snížila v roce 2001 podle odhadu OFIVAL⁴⁵ proti předchozímu roku o 14,3 % na 75,96 Kč/kg j. hm. (222,9 EUR/100kg). Nejvýraznější meziroční pokles ceny zaznamenalo Nizozemsko (-32,5 %) a Německo (-24,9 %).

V ČR byla pro rok 2001 za účelem omezení poklesu stavů krav, omezení poklesu produkce telat a stimulace chovu skotu v méně příznivých oblastech stanovena podpora chovu krav bez tržní produkce mléka (KBTPM). Podpora byla vyplacena na 64,1 tis. ks odchovaných telat od těchto krav. Další podpory v chovu skotu byly směřovány na udržování a zlepšování genetického potenciálu zvířat (dotační titul 2.A.). V roce 2001 podpořil SZIF na základě nařízení vlády č. 81/2001 Sb. (kap. B3.1.1) vývoz hovězího masa. Toto opatření mělo za úkol snížit přebytek hovězího masa na domácím trhu a utlumit pokles CZV jatečného skotu.

V roce 2001 stejně jako v předchozím roce působily na trhu s jatečným skotem odbytové organizace, jejichž prostřednictvím realizovali někteří producenti na smluvním základě prodej jatečných zvířat zpracovatelskému průmyslu. Podíl skotu realizovaného přes tyto organizace se meziročně zvýšil, avšak stále nemá výraznější vliv na trh. Největší obchodní odbytová organizace Agropork se v roce 2001 podílela na celkovém prodeji hovězího masa 6,3 %.

Restrukturalizace chovu skotu i nadále probíhala využíváním plemen s jednostrannou užitkovostí. Změny v technicko-biologickém zajištění výroby nebyly v roce 2001 ve výkrmu skotu výrazné. Pokračovaly technologické i šlechtitelské programy předchozích let. V technologii chovu skotu se i nadále prosazuje volné ustájení. Krávy bez tržní produkce mléka včetně telat jsou chovány během celého vegetačního období na pastvinách a krmná dávka je tvořena převážně pastvou. Jateční býci jsou téměř výhradně vykrmováni intenzivně a jsou převážně volně ustájeni.

Dle Soupisu hospodářských zvířat bylo k 1. 3. 2001 v ČR evidováno 1582,3 tis. ks skotu celkem. Ve srovnání s předchozím rokem došlo ke zvýšení stavů skotu o 0,6 %, tj. o 8,8 tis. ks. Průměrné stavy krav celkem poklesly dle ČSÚ z 587,4 tis. ks v roce 2000 na 581,6 tis. ks v roce 2001, tj. o 1 %. Průměrné stavy krav bez tržní produkce se v meziročním srovnání zvýšily ze 72 tis. ks v roce 2000 na 98,2 tis. ks v roce 2001, tj. o 36,4 %.

Situace na trhu s hovězím masem v ČR byla značně ovlivněna výskytem BSE a SLAK v Evropě. Čeští producenti jatečného skotu se v roce 2001 potýkali s problémy poklesu poptávky a cen zemědělských výrobců. V polovině roku došlo u nás ke dvěma případům výskytu onemocnění BSE. Přesto však výroba hovězího masa v roce 2001 nezaznamenala poprvé od roku 1995 v meziročním srovnání pokles. V roce 2001 dosáhla produkce hovězího masa 208,5 tis. t ž. hm., tj. ve srovnání s předchozím rokem zvýšení o 0,2 %. Jateční býci se na celkové produkci podíleli 53 %, jatečné krávy 35 %, jalovice 8 % a telata 3 %. Meziročně došlo ke zvýšení průměrné porážkové hmotnosti ve všech kategoriích jatečného skotu. U jatečných býků vzrostla z 595,1 kg ž. hm. v roce 2000 na 611,8 kg ž. hm. v roce 2001, tj. o 2,8 %.

⁴⁵ Národní úřad pro maso, chov domácích zvířat a drůbeže ve Francii

TA3.2/02 – Bilance výroby a spotřeby hovězího masa a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Bilance				
Stavy skotu celkem	tis. ks	1 573,53	1 582,29	100,56
Průměrná denní užitkovost	kg/ks/den	0,88	0,87	99,54
Počáteční zásoba	tis. t ž. hm.	7,00	5,00	71,43
Výroba	tis. t ž. hm.	208,00	208,50	100,24
Dovoz	tis. t ž. hm.	12,60	0,40	3,17
Celková nabídka	tis. t ž. hm.	227,60	213,90	93,98
Domácí spotřeba	tis. t ž. hm.	210,50	169,10	80,33
Vývoz	tis. t ž. hm.	12,10	35,80	295,87
Celková poptávka	tis. t ž. hm.	222,60	204,90	92,05
Konečná zásoba	tis. t ž. hm.	5,00	9,00	180,00
Ekonomika				
Náklady na produkci ¹⁾	Kč/kg ž. hm.	44,08	45,95	104,24
CZV jateční býci celkem	Kč/kg ž. hm.	40,97	33,77	82,43
Přímé platby a dotace vstupů ²⁾	Kč/kg ž. hm.	3,70	1,82	49,19
OPP ³⁾	%	41,00	31,00	75,61
KNO ⁴⁾	koef.	43,00	29,00	67,44
TT ⁵⁾	%	101,34	77,45	76,43
CZV EU	Kč/kg ž. hm.	48,61	39,88	82,05
Přímé platby a dotace vstupů EU ⁶⁾	Kč/kg ž. hm.	11,04	11,25	101,88

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Rok 2000 dotační titul 1.L. a nařízení vlády č. 359/2000Sb., rok 2001 dotační titul 1.L.; k poklesu přímých plateb v roce 2001 došlo z důvodů změny dotačního titulu (v roce 2000 na DJ, v roce 2001 na ha pastvin)

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace)/náklady] * 100

6) Přímé platby a dotace vstupů EU rok 2001 odhad

Pramen: ČSÚ – Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, Ceny zemědělských výrobců,

Soupis hospodářských zvířat k 1. 3.; GRČ; VÚZE-BIC; výpočty VÚZE a MZe

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE, J. Holá (MZe)

Domácí spotřeba ve srovnání s rokem 2000 výrazně poklesla o 19,7 % na 169,1 tis. t ž. hm. Také spotřeba hovězího masa se v roce 2001 snížila a dle odhadu se pohybovala na úrovni asi 10 kg/obyv./rok. Prudký pokles domácí spotřeby masa je nutno spatřovat jednak ve výskytu onemocnění BSE v ČR, ale zejména BSE a SLAK v EU. Spotřebitel ztrácel o hovězí maso zájem a dával přednost ostatním druhům masa. Koncem roku začala poptávka a spotřeba hovězího masa ožивovat. Přispěla k tomu i povinnost každého porážkového místa vyšetřit na BSE jatečný skot starší než 30 měsíců a povinnost zpracovatelů a prodejců označovat původ veškerého hovězího masa.

Ve světě i v ČR přetrvává v současné době sestupný trend spotřeby hovězího masa, zpracovatelé se však snaží nabídnout spotřebiteli hovězí maso i zpracované výrobky ve vyšší kvalitě. Zpracovatelé a obchodníci se snaží vzbudit zájem spotřebitele o hovězí maso označováním masa z masných plemen a masa ze skotu chovaného na biofarmách označením BIO.

Dovoz hovězího masa v roce 2001 byl v důsledku nákazové situace v Evropě téměř zanedbatelný a dosáhl 0,4 tis. t ž. hm. Živý jatečný skot se na dovozu podílel 70 % a byl realizován převážně v telatech (1,9 tis. ks). Nejvýznamnějšími obchodními partnery bylo Slovensko a Rakousko.

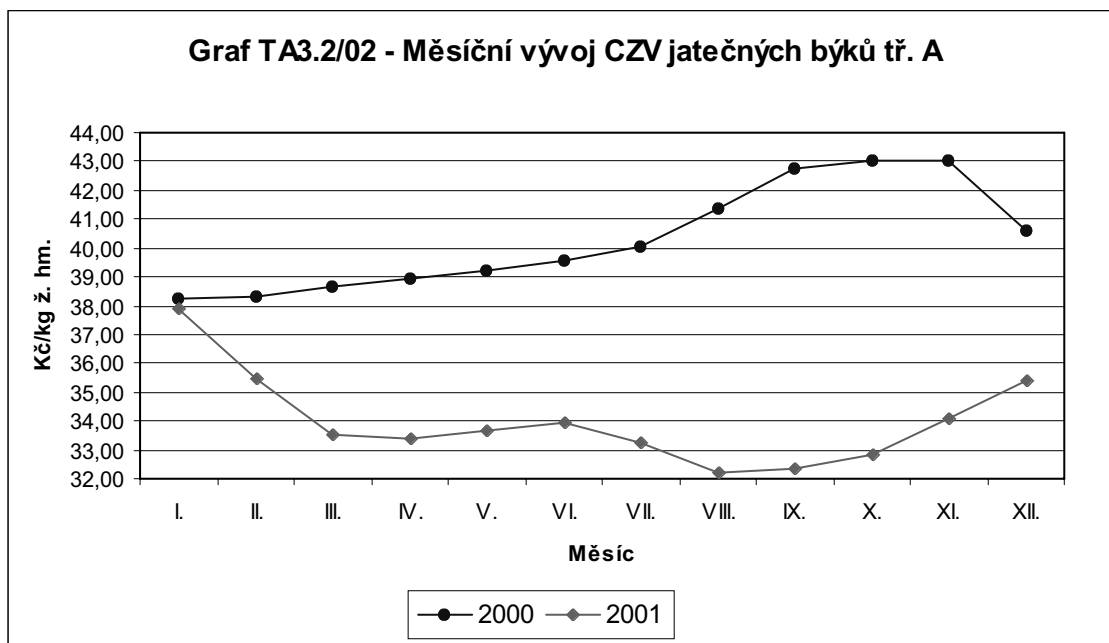
Vývoz hovězího masa v roce 2001 zaznamenal meziročně nárůst o 23,7 tis. t ž. hm. (tj. o 196 %). Celkem bylo exportováno v přepočtu na živou hmotnost 35,8 tis. t, z toho živý skot se na vývozu podílel 33 % (77 % v roce 2000). K výraznému růstu exportu hovězího masa došlo vlivem subvencovaného vývozu. Během roku 2001 podpořil SZIF vývoz 29,1 tis. t (v přepočtu na ž. hm.). Export živých zvířat byl realizován především v zástavovém skotu (25,7 tis. ks) a telatech (7,7 tis. ks). Téměř 68 % živého skotu bylo exportováno do Německa, Itálie a Řecka. Hlavními odběrateli hovězího masa byly Bosna a Hercegovina, Bulharsko a Slovensko.

Vývoj cen jatečného skotu v ČR byl ovlivněn vývojem světových cen, ale určující vliv měla úroveň cen v EU. Cena zemědělských výrobců všech kategorií jatečného skotu měla od počátku roku sestupnou tendenci vlivem poklesu poptávky po hovězím masu jako odrazu výskytu onemocnění v EU. K výraznějšímu oživení ceny došlo až v listopadu a následně prosinci 2001, kdy se trh s hovězím masem začal ožивovat a poptávka se začala zvyšovat. Průměrná CZV za jatečné býky tř. A dle ČSÚ meziročně poklesla ze 40,31 Kč v roce 2000 na 33,81 Kč/kg ž. hm., tj. o 16,1 %. Pokles cen zemědělských výrobců se odrazil obdobně také v poklesu cen průmyslových výrobců hovězího masa.

Náklady na produkci hovězího masa byly v roce 2001 negativně ovlivňovány zejména vyšší cenou nakupovaných i vlastních krmiv, zvýšenou cenou pracovní síly, cenou služeb a energie. Ve srovnání s rokem 2000 se odhaduje jejich zvýšení o 4,2 %. Výše nákladů byla rovněž negativně ovlivněna mírným poklesem průměrného denního přírůstku skotu ve výkrmu, který se meziročně snížil přibližně o 0,7 % na odhadovaných 0,874 kg/ks/den.

Výrazný pokles CZV jatečného skotu ve srovnání se zvyšováním nákladů v roce 2001 měl nepříznivý vliv na rentabilitu výkrmu. CZV jatečných býků celkem zjištěná podle VÚZE-BIC v roce 2001 výrazně poklesla o 17,6 % na 33,77 Kč/kg ž. hm. Výkrm býků byl proto stejně jako v předchozích letech nerentabilní. Vykazovaná ztráta se však v roce 2001 v meziročním srovnání ještě prohloubila a představovala 12,18 Kč/kg ž. hm. V roce 2000 tato ztráta na kg ž. hm. dosahovala 3,11 Kč/kg.

Někteří chovatelé zpeněžovali v roce 2001 na základě dohody s jatky podle normy SEUROP, což se příznivě promítlo (zvláště u masných plemen) do realizovaných cen za jatečný skot a do rentability výkrmu.

Pramen: ČSÚ – Index cen zemědělských výrobců
Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

V roce 2001 se výrazně zhoršilo postavení výrobců jatečného skotu. Ukazatel TT (tab. TA3.2/02) se snížil ze 101,34 % v roce 2000 na 77,45 % v roce 2001. Za hlavní příčinu tohoto zhoršení lze považovat prudký pokles cen zemědělských výrobců.

3.2.2 Jatečná prasata

Celosvětově se zvyšující poptávka a spotřeba vepřového masa v roce 2001 se projevila dalším nárůstem produkce, exportu a importu. Podle odhadu USDA produkce meziročně vzrostla o 2,9 %. Hlavním důvodem byla stále se zvyšující výroba a spotřeba vepřového masa v Číně a Rusku a nižší poptávka po hovězím masu. Dovoz u největších světových importérů se zvýšil o 1,6 %. Nejaktivnějšími odběrateli bylo Japonsko a Rusko, kam směřovalo 50 % exportovaného vepřového masa. Vývoz u největších světových exportérů meziročně stoupl o 4,6 % a nejvíce se na něm podílely EU, Kanada a USA. Dynamicky se začala rozvíjet produkce a export v Brazílii. Ta zvýšila svůj vývoz až dvojnásobně a směřovala jej zejména do Ruska.

Trh s vepřovým masem v EU byl charakterizován poklesem produkce, stavů prasat, mírným zvýšením spotřeby a výrazným poklesem exportu (o 16,1 %) jako následek omezení vyvolaných výskytem slintavky a kulhavky. Podle odhadu USDA bylo v roce 2001 vyrobeno o 2 % vepřového masa méně než v předchozím roce, stavy prasec meziročně poklesly o 1 %. Dánsko snížilo export vepřového masa o 11 %, také v důsledku narůstající konkurence na světových trzích a na ruském trhu, kde se začala prosazovat Brazílie. Hlavními odběrateli vepřového masa z EU bylo Rusko a Japonsko.

Nižší produkce a vyšší poptávka způsobily v EU růst cen jatečných prasat zejména v 1. čtvrtletí roku 2001. Do konce roku pak cena pozvolna klesala. Ve srovnání s rokem 2000 se však průměrná CZV jatečných prasat podle OFIVAL zvýšila o celých 18 % na 56,91 Kč/kg j. hm. (167 EUR/100 kg).

V ČR dodávali výrobci jatečná prasata zpracovatelům buď přímo, nebo prostřednictvím obchodních odbytových organizací. Na trhu s vepřovým masem působilo v roce 2001 celkem osm obchodních odbytových organizací. Nejvýznamnější z nich, Agropork, zprostředkoval prodej 121 tis. t živých prasat, což představovalo 24 % z tržní produkce vepřového masa.

V roce 2001 byla schválena vyhláška MZe č. 112/2001 Sb., o způsobu provádění klasifikace jatečně opracovaných těl jatečných prasat (norma SEUROP). Na základě této vyhlášky jsou jatky povinny zařizovat jatečná prasata podle podílu svaloviny, čímž dochází k efektivnějšímu využití hybridizačního programu. V roce 2001 dle šetření VÚZE-BIC takto zařizovalo prasata 26 podniků (z celkového počtu 43 podniků) masného průmyslu.

V roce 2001 byla situace na trhu s vepřovým masem pro producenty velice příznivá, přesto však výroba vepřového masa v roce 2001 stagnovala a zůstala na stejné úrovni jako v předchozím roce, a to na 584 tis. t ž. hm. Z toho tržní produkce představovala 511 tis. t ž. hm. a na domácí porážky připadlo 73 tis. t ž. hm. Domácí spotřeba mírně poklesla o 1,2 % na 589,2 tis. t ž. hm.

Průměrné stavy prasec dosáhly dle ČSÚ 296,4 tis. ks, ve srovnání s předchozím rokem se zvýšily o 1,7 %. Stavy prasat celkem v roce 2001 dle soupisu hospodářských zvířat dosáhly 3469,8 tis. ks.

Dovoz vepřového masa v roce 2001 (v přepočtu na ž. hm.) vzrostl proti roku 2000 o 16,2 % na 22,3 tis. t. Hlavním dovozním artiklem bylo vepřové maso. Jeho nejvýznamnějšími dodavateli byly Německo a Dánsko. Živých prasat bylo dovezeno pouze 284 ks, z toho 203 ks plemenných zvířat, která pocházela z Belgie.

V rámci bezcelního a nesubvencovaného dovozu a vývozu mezi ČR a EU bylo v roce 2001 do ČR dovezeno 10 750 t vepřového masa. Objem kvóty byl ze strany EU pro 1. pololetí vyčerpán k 26. 4. 2001 a pro 2. pololetí dokonce již 11. 7. 2001.

Vývoz živých prasat a vepřového masa v roce 2001 zaznamenal ve srovnání s rokem 2000 výrazné zvýšení (o 76,3 %) a dosáhl 14,1 tis. t ž. hm. Vepřové maso se na exportu podílelo asi 82 % a bylo dodáváno zejména na Slovensko a do Rumunska. Živá prasata, převážně jatečná, byla vyvezena z 95 % na Slovensko.

TA3.2/03 – Bilance výroby a spotřeby vepřového masa a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Bilance				
Stavy prasat celkem	tis. ks	3 687,97	3 469,80	94,08
Průměrná denní užitkovost	kg/ks/den	0,65	0,67	103,08
Počáteční zásoba	tis. t ž. hm.	13,00	12,00	92,31
Výroba	tis. t ž. hm.	583,90	584,00	100,02
Dovoz	tis. t ž. hm.	19,20	22,30	116,15
Celková nabídka	tis. t ž. hm.	616,10	618,30	100,36
Domácí spotřeba	tis. t ž. hm.	596,10	589,20	98,84
Vývoz	tis. t ž. hm.	8,00	14,10	176,25
Celková poptávka	tis. t ž. hm.	604,10	603,30	99,87
Konečná zásoba	tis. t ž. hm.	12,00	15,00	125,00
Ekonomika				
Náklady na produkci ¹⁾	Kč/kg ž. hm.	30,07	33,08	110,01
CZV jatečná prasata celkem	Kč/kg ž. hm.	34,75	42,84	123,28
Přímé platby a dotace vstupů ²⁾	Kč/kg ž. hm.	.	.	.
OPP ³⁾	%	17,00	7,00	41,18
KNO ⁴⁾	koef.	4,00	-1,00	x
TT ⁵⁾	%	115,56	129,50	112,06
CZV EU	Kč/kg ž. hm.	40,97	46,27	112,93
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/kg ž. hm.	.	.	.

1) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

2) Bez přímých plateb

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

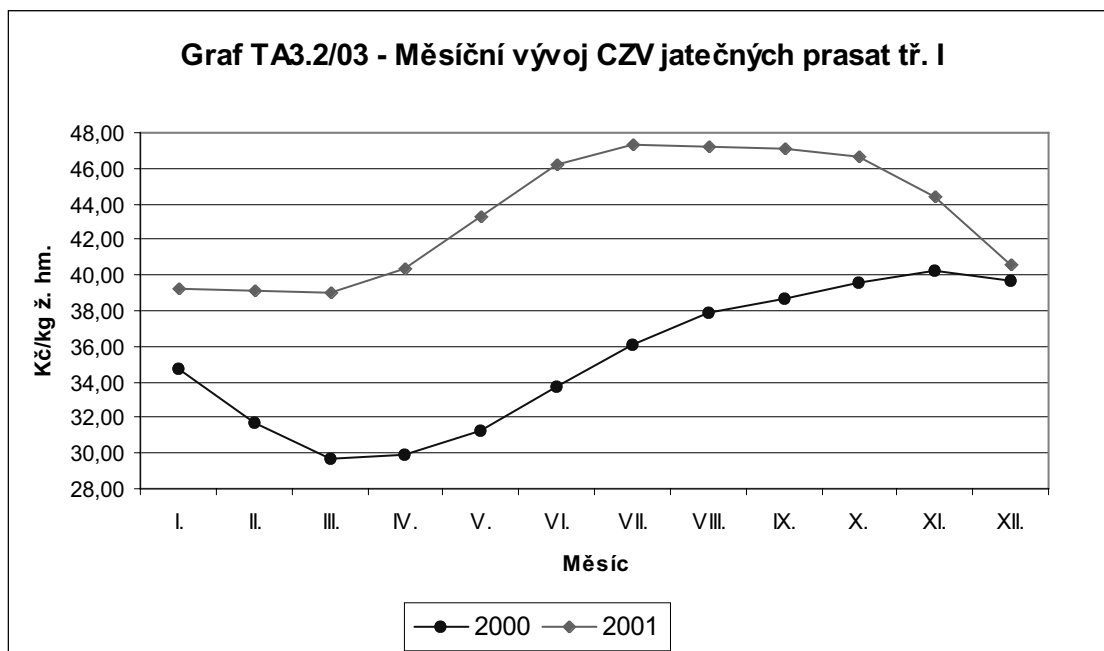
5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

Pramen: ČSÚ – Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, Ceny zemědělských výrobců,

Soupis hospodářských zvířat k 1. 3.; GRČ; výpočty VÚZE a MZe

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE), M. Pavlů (MZe)

Pokles poptávky po hovězím masu a nárůst ceny vepřového masa v EU se odrazil v nárůstu cen zemědělských výrobců jatečných prasat. Ceny se po celý rok držely na vysoké úrovni a přesahovaly i průměr cen dosahovaných na reprezentativních trzích v EU. V meziročním srovnání se cena zemědělských výrobců jatečných prasat tř. I dle ČSÚ zvýšila v roce 2001 téměř o 24 % a dosáhla 44,06 Kč/kg ž. hm. U prasat zařazovaných dle normy SEUROP byla cena za nejvyšší jakost v průměru jakostních tříd S, E, U ještě o 2 % vyšší. Růst cen jatečných prasat se také promítl do zvýšení CPV vepřového výsekového masa o 11 %.

Pramen: ČSÚ – Index cen zemědělských výrobců

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

Náklady na produkci vepřového masa se odhadují na 33,08 Kč/kg ž. hm. Proti roku 2000, kdy byl kilogram jatečného prasete vyprodukován za 30,07 Kč/kg ž. hm., vzrostly o 10,1 %. Na toto zvýšení měla vliv zejména vyšší cena nakupovaných i vlastních krmiv, vyšší cena zastavovaného selete, rostoucí cena pracovní síly a v neposlední řadě také cena energie a služeb. Průměrný denní přírůstek ve výkrmu dosáhl 0,67 kg/ks/den a byl proti roku 2000 vyšší o 3 %, tj. o 0,02 kg.

Zvýšení cen zemědělských výrobců ovlivnilo velmi příznivě rentabilitu výkrmu jatečných prasat. CZV jatečných prasat celkem, zjištěná podle VÚZE-BIC, se meziročně zvýšila o 23,3 % a dosáhla 42,84 Kč/kg ž. hm. Odhadovaný zisk na jeden kilogram vykrmovaného prasete dosáhl 9,80 Kč. Podmínky na trhu (ukazatel TT) se ve výkrmu zlepšily o 12,1 %.

3.2.3 Drůbeží maso – vejce

Drůbež

Situace na světovém trhu drůbežího masa byla v roce 2001 příznivá. Světová produkce meziročně vzrostla o 3 % (na 68,6 mil. t), přičemž byla ze dvou třetin zajištěna pouze čtyřmi zeměmi (USA, Čína, EU, Brazílie).

Růstový trend dvou největších výrobců (USA a Číny) se poněkud zpomalil. V současnosti je zřejmě nejdynamičtěji se rozvíjející zemí Brazílie (meziroční růst o 10 %). Na vzestupu produkce i spotřeby drůbežího masa se významně podílely i rozvojové země, zejména expandující asijské ekonomiky, např. Thajsko. Ve světovém obchodu se druhým největším exportérem drůbeže za USA stala v roce 2001 Brazílie (38% růst exportu), která předstihla EU. USA dále zvýšily svůj výrazný podíl na významném ruském trhu. Vývoz drůbežího masa z Číny byl v roce 2001 ovlivněn sanitárními problémy. Obchodní cena kuřat v USA (12 City) v roce 2001 dosáhla 49,83 Kč/kg (1,31 USD/kg), cena krůt 55,92 Kč/kg (1,47 USD/kg).

V EU počátkem roku 2001 výrazně vzrostla poptávka po drůbežím masu a výrobci i zpracovatelé na ni rychle zareagovali. Ve druhé polovině roku poptávka po hovězím masu oživila a nabídka vepřového masa v EU vzrostla. Koncem roku proto ceny drůbeže v některých zemích poklesly a zvyšovaly se zásoby. Průměrná CZV kuřat v EU se v roce 2001 pohybovala kolem 29,30 Kč/kg ž. hm. (0,86 EUR/kg ž. hm.). Svůj podíl na mezinárodním obchodě snížila EU v roce 2001 ve prospěch Brazílie.

Průměrné obchodní ceny celých kuřat v EU se v roce 2001 o 6,3 % zvýšily na 52,42 Kč/kg (153,8 EUR/100 kg). K cenovému vzestupu nad 10 % došlo ve většině zemí EU s výjimkou Itálie (-7,2 %) a Velké Británie (-5,2 %).

Růst cen kuřat v EU (podle OFIVAL) související s růstem poptávky měl dopad na spotřebitelské ceny kuřecího masa, které se ve Francii zvýšily o 5,8 % na 162,60 Kč/kg, v Německu o 14,4 % na 159 Kč/kg a v Itálii o 12,3 % na 173 Kč/kg. Spotřeba drůbežího masa v EU vzrostla meziročně z 21,8 kg/obyv./rok na 23,4 kg/obyv./rok.

V ČR byly u drůbeže podpůrné programy pro rok 2001 zaměřeny na kontrolu užitkovosti, provozování testovacích stanic a šlechtění.

Český drůbežářský průmysl byl zásobován především českými producenty. Dovoz se na celkové nabídce podílel pouze 6,2 %.

Tržní podíl tuzemských producentů jatečné drůbeže spojených v odbytových družstvech či sdruženích v roce 2001 proti roku 2000 vzrostl. Kromě odbytových družstev Strakonice, Jihlava, AgroKrocan a Libuš začalo v roce 2001 obchodovat s drůbeží i odbytové družstvo Agropork.

Základními dodavatelskými vztahy jsou vztahy producentů se zpracovateli podložené smlouvou (obvykle roční), která upravuje věcné podmínky dodávek. Nákupní ceny jsou buď stanoveny v určitém rozpětí a v průběhu roku upřesňovány, nebo na momentální tržní bázi. Na určité kratší období mohou být stanoveny přímo. Součástí dodavatelských vztahů mohou být i integrační vztahy s výrobcí krmných směsí a s dodavateli jednodenní drůbeže.

Odbytové cesty v ČR jsou z větší části realizovány velkoobdobateli, tj. obchodními řetězci nebo velkoobchodníky, kteří zboží dále distribuují obchodním řetězcům a drobným odběratelům. Hlavní rozdíly jsou v odebraném množství, což ovlivňuje náklady dodavatele a tím i odbytovou cenu. Propracovanější jsou smlouvy s velkoobdobateli. Podíl zboží prodáváného přes velkoobdobatele se postupně zvyšuje. Podíl dodávek obchodním řetězcům dosahuje u velkých firem cca 80 %, u středních firem se pohybuje od 45 do 65 %.

Nákupem, porážkou a zpracováním jatečné drůbeže se zabývaly především akciové společnosti. Většinu (cca 90 %) nákupu a zpracování ovládalo deset českých společností.

Jatečná kuřata a jatečné krůty jsou ustájeny převážně na hluboké podestýlce. V chovu krůt se v současné době v ČR uplatňují pouze velké užitkový typ. Střední a malý typ krůt se do ČR sezónně dováží ve zpracované formě.

Husy a kachny jsou chovány na rybnících s vymezením přibližné vodní části výběhů a v přilehlých ustajovacích kapacitách. Postupně se zvyšoval podíl celoročního výkrmu vodní drůbeže v halách při respektování náročných požadavků na genetickou skladbu chovaného materiálu.

Stavy drůbeže vzrostly v ČR meziročně o 4,1 %. Zvýšily se zejména stavy krůt a kuřat na výkrm (o 8,1 %, resp. 7,5 %), počty vodní drůbeže se příliš nezměnily. Podle nové metodiky ČSÚ nezahrnující odhady za podlimitní jednotky (tzv. „hobby aktivity“ obyvatelstva) dosáhly počty drůbeže 28,9 mil. ks, z toho kuřata na výkrm 15,6 mil. ks.

Situace na trhu s drůbežím masem v ČR byla v roce 2001 pro podnikatele celkem příznivá. Poptávka po drůbežím masu zejména s vyšší úrovní zpracování rostla a zpracovatelé se snažili stabilizovat okruh svých dodavatelů.

Produkce drůbežího masa vzrostla v roce 2001 v porovnání s rokem 2000 o 18,2 tis. t na 312,5 tis. t ž. hm., tj. o 6,2 %. Z toho je samozásobení a drobný prodej v přepočtu na živou hmotnost odhadován na 20 tis. t ročně.

Domácí spotřeba drůbežího masa celkem se v roce 2001 v porovnání s předchozím rokem zvýšila o 3 % na 312,8 tis. t ž. hm.

Dovoz drůbežího masa do ČR v roce 2001 v porovnání s rokem 2000 poklesl v přepočtu na ž. hm. o 4,9 % na 21,2 tis. t, což představuje 6,8 % z domácí produkce i z domácí spotřeby. Na dovozu přibližně stejným podílem participovaly země EU s Brazílií a zeměmi CEFTA (Slovenskem a Maďarskem).

Vývoz drůbežího masa se zvýšil v roce 2001 v porovnání s rokem 2000 o 24,8 % na 17,1 tis. t v přepočtu na ž. hm. (5,5 % z domácí produkce i z domácí spotřeby). V porovnání s rokem 2000 se zvýšila obchodní výměna se zeměmi EU (dovoz vzrostl o 25 %, vývoz o 55 %). Saldo zahraničního obchodu bylo záporné nejen v množstevním, ale i ve finančním vyjádření, přestože průměrné vývozní kilogramové ceny drůbežího masa byly vyšší než ceny dovozní.

V rámci tzv. dvounulové varianty byla kvóta na bezcelní dovoz drůbežího masa z EU do ČR vyčerpána (2 tis. t k 7. 4. 2001 a 2 tis. t k 7. 9. 2001). Ze strany ČR do konce roku kvóta naplněna nebyla. Důvodem byla zvýšená domácí poptávka a zejména pak ztížený přístup českých exportérů do obchodních řetězců s dodávkami kuřat a balených kuřecích dílů.

Ceny zemědělských výrobců jatečných kuřat I. tř. jak. se v roce 2001 zvýšily v meziročním srovnání v průměru o 19,5 % na 25,96 Kč/kg ž. hm. a obdobný výrazný vzestup byl zaznamenán u cen průmyslových výrobců a cen spotřebitelských. CPV kuřat kuchařských I. tř. jak. vzrostly o 18 % na 51,60 Kč/kg, SC celých kuřat vzrostly o 18,5 % na 63,53 Kč/kg. Ceny zemědělských výrobců krůt a kachen rostly podstatně pomaleji (o 6,4 %, resp. 3,7 %).

TA3.2/04 – Bilance výroby a spotřeby drůbežího masa a jeho ekonomika

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Bilance				
Stavy drůbeže	tis. ks	30 784,43	32 043,43	104,09
Stavy drůbeže ¹⁾	tis. ks	.	28 846,56	.
Počáteční zásoba	tis. t ž. hm.	11,50	10,60	92,17
Výroba	tis. t ž. hm.	294,30	312,50	106,18
Dovoz ²⁾	tis. t ž. hm.	22,30	21,20	95,07
Celková nabídka	tis. t ž. hm.	328,10	344,30	104,94
Domácí spotřeba	tis. t ž. hm.	303,80	312,80	102,96
Vývoz ²⁾	tis. t ž. hm.	13,70	17,10	124,82
Celková poptávka	tis. t ž. hm.	317,50	329,90	103,91
Konečná zásoba	tis. t ž. hm.	10,60	14,40	135,85
Ekonomika				
Náklady na produkci ³⁾	Kč/kg ž. hm.	21,57	22,91	106,21
CZV jatečných kuřat I. tř. jak.	Kč/kg ž. hm.	21,73	25,96	119,47
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/kg ž. hm.	.	.	.
OPP ⁴⁾	%	45,00	35,00	77,78
KNO ⁵⁾	koef.	58,00	43,00	74,14
TT ⁶⁾	%	100,74	113,31	112,48
CZV EU	Kč/kg ž. hm.	22,70	22,06	97,17
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/kg ž. hm.	.	.	.

1) Bez „hobby aktivit“ obyvatelstva (nová metodika ČSÚ)

2) Dovoz a vývoz včetně živých zvířat

3) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

4) OPP = odhad produkčních podpor (%)

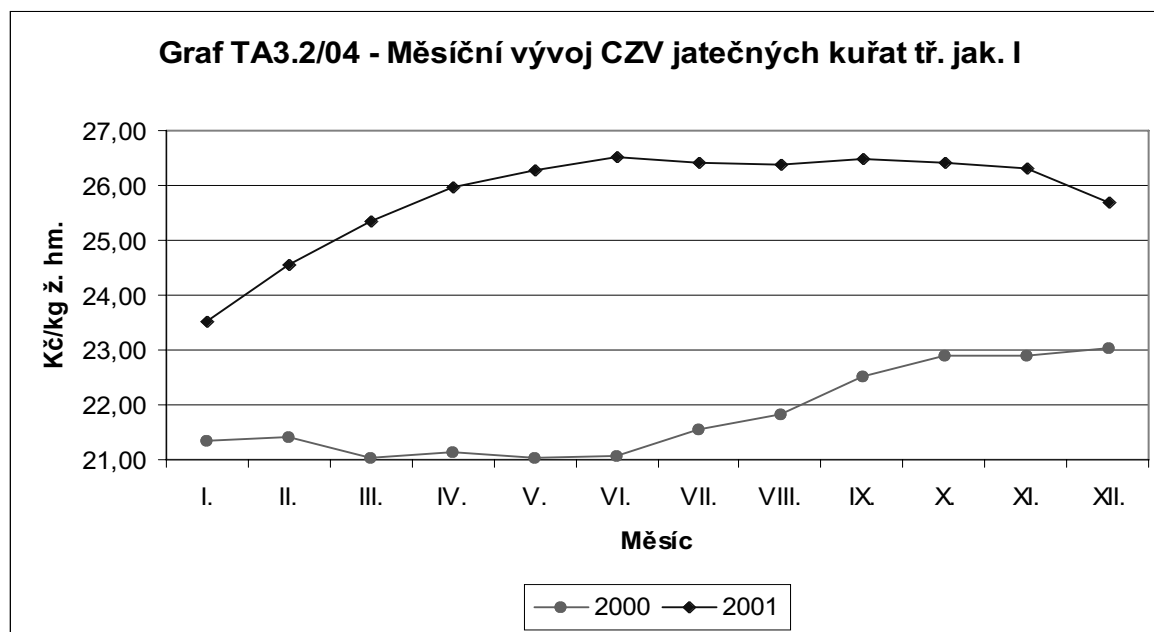
5) KNO = koeficient nominální ochrany

6) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

Pramen: ČSÚ – Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, Ceny zemědělských výrobců,

Soupis hospodářských zvířat k 1. 3.; GRČ; výpočty VÚZE a MZe; Agra Europe

Zpracoval: E. Haniková (VÚZE), M. Roubalová (MZe)

Pramen: ČSÚ – Index cen zemědělských výrobců

Zpracoval: E. Haniková (VÚZE)

Jednotkové náklady na produkci jatečných kuřat se v porovnání s rokem 2000 zvýšily o 6,2 %. Na růst nákladů měly vliv zejména ceny krmných směsí, které se meziročně zvýšily přibližně o 15 %. Lepší konverze krmiv a použití výkonnějších hybridů růst nákladů naopak brzdily. Zvýšení CZV v relaci ke zvýšení jednotkových nákladů se projevilo meziročním růstem hodnoty ukazatele TT o 12,5 % (tab. TA3.2/04), tedy výrazným zlepšením ekonomických podmínek producentů drůbeže v ČR.

Vejce

Nabídka i poptávka po vejcích ve světě v roce 2001 průběžně rostla. Spotřebitelé v ekonomicky vyspělých zemích preferují vejce vyráběná v alternativních chovech, země s nižším příjmem na obyvatele se soustřeďují na růst produkce a zvyšování spotřeby.

Produkce konzumních vajec v USA se podle odhadu ERS⁴⁶ USDA zvýšila v roce 2001 o 2 % na 72,8 mld. ks a roční spotřeba na obyvatele z 258,3 ks na 259,9 ks. Obchodní cena vajec (New York) dosáhla 2,13 Kč/ks (0,056 USD/ks).

⁴⁶ Economic Research Service

Produkce vajec v EU se podle odhadu OFIVAL v roce 2001 zvýšila o 4,3 %, tj. o 223,7 tis. t na 5,46 mil. t. Spotřeba konzumních vajec se zvýšila o 4,7 % a dosáhla v roce 2001 hodnoty 212 ks/obyv./rok. Vlivem výrazného růstu produkce se průměrná cena vajec v EU snížila o 8,4 % na 31,80 Kč/kg (93,3 EUR/100 kg), tj. cca 1,83 Kč/ks (5,36 EUR/100 ks). Průměrná cena se snížila o 6,5 % v SRN a o 6 % v Itálii, největší pokles byl zaznamenán ve Španělsku (o 37,8 %).

V ČR dynamicky narůstá prodej konzumních vajec v síti obchodních řetězců s jejich požadavky na velké objemy dodávek a sortiment balení, kterým většina jednotlivých producentů nemůže vyhovět. Asi 70 % tuzemských výrobních kapacit proto obchoduje prostřednictvím odbytových center. Ta kromě jednání s odběrateli operativně řeší servis dodávek a vyváží přebytky konzumních vajec.

Zpracování vajec je v posledních letech velmi ovlivněno změnou stravovacích návyků a vytěšňováním vajec z finálních výrobků. Poměrně významný podíl vajec se zpracovává přímo u producentů (z konzumních vajec nestandardních) zejména na vaječné směsi. Podle odhadu se tak zpracovává přibližně 250 – 300 mil. ks vajec ročně. Ve specializovaných závodech na zpracování vajec je ročně zpracováno asi 300 – 320 mil. ks především na tekuté ochucené a neochucené vaječné hmoty, dělené vaječné obsahy a sušené vaječné hmoty.

Kromě chovů nosnic v klecových technologiích se v posledních letech rozšiřují alternativní způsoby chovu. Jedná se zejména o chovy nosnic na podestýlce, kde je část podlahové plochy opatřena rošty. Technologie je většinou doplněna o snášková hnízda s automatickým sběrem vajec. Celková kapacita uvedených chovů se však pohybuje pouze kolem 105 tis. nosnic. Klecové chovy čeká náročný proces přizpůsobení standardům EU v oblasti welfare zvířat.

Celková produkce vajec včetně malochovů se v porovnání s rokem 2000 zvýšila o 4,1 % na 3190 mil. ks. Z toho prodej vajec do tržní sítě dosáhl 1 562,3 mil. ks, tj. v meziročním srovnání nárůst o 4,4 %. Z celkového objemu produkce se asi 1500 mld. ks vyrobí ve velkochovech. Tuto produkci zajišťuje přibližně 47 subjektů. Dvě třetiny z nich chovají více než 40 tis. nosnic. Průměrná snáška 272,7 ks/nosnic poklesla v porovnání s rokem 2000 o 1,5 %.

TA3.2/05 – Bilance výroby a spotřeby vajec a jejich ekonomika

Ukazatel	MJ	2000	2001	Meziroční index
Bilance				
Průměrný stav slepic	tis. ks	11 093,00	11 698,00	105,45
Průměrná roční užitkovost	ks/nosnice	276,96	272,70	98,46
Výroba	mil. ks	3 064,00	3 190,00	104,11
z toho samozásobení	mil. ks	1 560,00	1 627,70	104,34
Dovoz ¹⁾	mil. ks	70,30	52,60	74,82
Celková nabídka	mil. ks	3 134,30	3 242,60	103,46
Domácí spotřeba	mil. ks	3 053,00	3 163,40	103,62
Vývoz ¹⁾	mil. ks	81,10	79,20	97,66
Celková poptávka	mil. ks	3 134,10	3 242,60	103,46
Ekonomika				
Náklady na produkci ²⁾	Kč/ks	1,55	1,79	115,48
CZV tříděných vajec	Kč/ks	1,97	1,90	96,45
Přímé platby a dotace vstupů	Kč/ks	.	.	.
OPP ³⁾	%	37,00	40,00	108,11
KNO ⁴⁾	koef.	39,00	54,00	138,46
TT ⁵⁾	%	127,10	106,15	83,52
CZV EU	Kč/ks	2,08	1,83	87,69
Přímé platby a dotace vstupů EU	Kč/ks	.	.	.

1) Dovoz a vývoz včetně násadových vajec

2) Náklady respondentů s podvojným účetnictvím podle výběrového šetření FADN, rok 2001 odhad

3) OPP = odhad produkčních podpor (%)

4) KNO = koeficient nominální ochrany

5) TT = „terms of trade“ = [(CZV + přímé dotace) / náklady] * 100

Pramen: ČSÚ – Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, Ceny zemědělských výrobců, OFIVAL; GRČ; výpočty VÚZE a MZe

Zpracoval: E. Haníková (VÚZE), M. Roubalová (MZe)

Domácí spotřeba vajec celkem se zvýšila v porovnání s rokem 2000 o 110,4 mil. ks, tj. 3,6 % na 3163 mil. ks. Přestože proti rekordní úrovni roku 1998 o 411 mil. ks poklesla, ve spotřebě vajec na jednoho obyvatele patří ČR ke světové špičce.

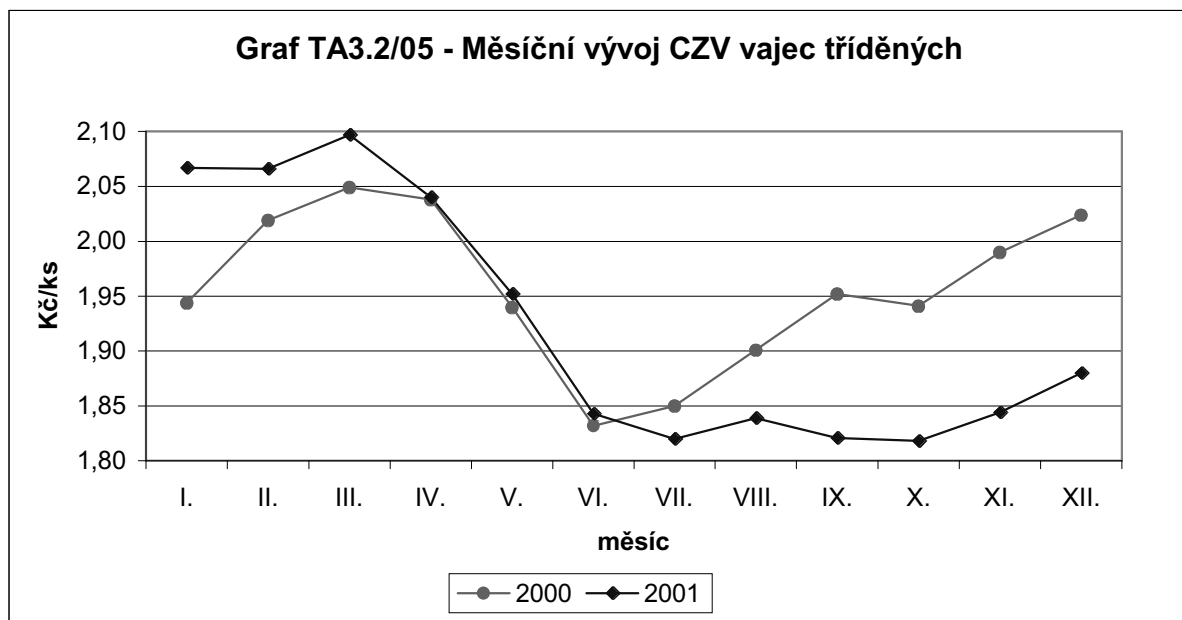
Dovoz vajec do ČR se v porovnání s rokem 2000 snížil o 25,2 % na 52,6 mil. ks. Na celkovém objemu dovozu (vajec skořápkových i vaječné hmoty) se podílela konzumní vejce 85,1 %, vejce násadová 14,9 %. Skořápkových konzumních vajec bylo do ČR dovezeno 34,5 mil. ks. Dovážela se ze Slovenska, USA, Německa a Izraele.

Vývoz vajec v roce 2001 byl na úrovni roku 2000 a dosáhl 79,2 mil. ks. Na celkovém exportu se podílela konzumní vejce 75,5 % a násadová vejce 24,5 %. Konzumních skořápkových vajec bylo vyvezeno 50,4 mil. ks zejména do Německa a Švýcarska.

Po oživení cen vajec v roce 2000 došlo ve druhém pololetí roku 2001 k jejich opětovnému poklesu. Průměrná CZV tříděných vajec 1,90 Kč/ks byla v roce 2001 v porovnání s rokem předchozím o 3,6 % nižší. SC mírně vzrostly (0,7 %).

Jednotkové náklady se podle odhadu v roce 2001 zvýšily v porovnání s rokem 2000 o 15,5 %, zejména vlivem zhruba 11% růstu cen krmných směsí. Cenový pokles spolu s vyššími jednotkovými náklady se projevil ve výrazně nižším ukazateli TT v porovnání s rokem 2000. Podmínky zemědělských výrobců této komodity v ČR se tedy výrazně zhoršily.

Náklady na produkci vajec budou v souvislosti s přibližováním se k legislativě ES ovlivňovány zejména zvyšujícími se nároky na welfare nosnic. Minimální standardy pro ochranu nosnic stanovuje nyní v EU Směrnice Rady 74/1999 z 19. 7. 1999 rozlišující tři skupiny ustájení nosnic: neobohacené klece (450 cm² podlahové plochy na jednu nosnici), obohacené klece (stanovená výška klece, rozšíření podlahové plochy, snášková hnízda, popeliště apod.) a alternativní systémy (bezvýběhové chovy na podestýlce,

výběhové chovy a voliérové systémy). Od vstupu ČR do EU se budou týkat všech chovatelů. Realizace této právní normy bude značně nákladná a ČR proto požádala EU o přechodné období.

3.3 Cenový vývoj na agrárním trhu

Ceny zemědělských výrobců vykazují již druhým rokem v řadě nejvyšší meziroční růst v produkční sféře národního hospodářství: 9,2 % v roce 2000, 8,4 % v roce 2001. Zvýšení cen zemědělských výrobců dosáhlo v roce 2001 více než dvojnásobné dynamiky ve srovnání s růstem cen stavebních prací (4,0 %), které zaznamenaly druhý nejvyšší nárůst v NH.

3.3.1 Vývoj souhrnných cenových indexů

Růst hrubé zemědělské produkce v roce 2001 (2,5 % v porovnání s předchozím rokem) v zásadě neovlivnil vývoj cen zemědělských výrobců. Jednou z příčin byl i meziroční pokles tržní zemědělské produkce v roce 2001 (ve stálých cenách průměru roku 2000) o 1,6 %.

TA3.3/01 – Meziroční souhrnné cenové indexy

Ukazatel	2000/99	2001/00
Ceny zemědělských výrobců	109,2	108,4
Ceny průmyslových výrobců potravin a nápojů	103,0	106,1
Spotřebitelské ceny potravin a nealkoholických nápojů	101,0	105,1
Ceny vstupů do zemědělství	110,2	105,4

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží, Index cen průmyslových výrobců, Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství
Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

Vývoj cen na agrárním trhu ČR se v roce 2001 po výrazných výkyvech v posledních letech stabilizoval. Ve srovnání s rokem 2000 byl charakteristický:

- relativní vyrovnaností tempa růstu cen v celém potravinovém řetězci (od 5,1 % spotřebitelských cen potravin a nápojů do 8,4 % cen zemědělských výrobců);
- pokračujícím meziročním růstem cen zemědělských výrobců, který se začal intenzivněji projevovat ve zvyšování cen průmyslových výrobců potravin a nápojů (6,1 %) a následně ve spotřebitelských cenách potravin a nealkoholických nápojů (5,1 %); situace na agrárním trhu přispěla k dalšímu růstu míry inflace z 3,9 % v roce 2000 na 4,7 % v roce 2001;
- výrazným zvýšením cen zemědělských výrobců (8,4 %), v němž se promítá růst převážné většiny CZV s výjimkou brambor celkem, cukrovky technické, jatečného skotu a vajec;
- uzavíráním „cenových nůžek“ mezi cenami vstupů do zemědělství a CZV.

K uzavírání „cenových nůžek“ došlo poprvé od roku 1998, především v důsledku meziročního poklesu cen PHM (-15,2 %). Ceny ostatních vstupů do zemědělství rostly s výjimkou krmiv (o 14,5 %) pomaleji než CZV – ceny pesticidů o 2,2 %, ceny strojů o 2,4 %, ceny elektrické energie o 5,8 %.

3.3.2 Vývoj cen zemědělských výrobců

Postupné přibližování (zvyšování) cen zemědělských výrobců ČR k cenám v zemích EU bylo charakteristické pro většinu hlavních komodit rostlinné a živočišné výroby.

TA3.3/02 – Meziroční indexy cen rostlinných výrobků

Ukazatel	2000/99	2001/00
Rostlinné výrobky celkem	112,6	109,3
z toho - obiloviny	109,2	114,9
- luštěniny	113,8	110,9
- olejnin	114,8	113,0
- brambory celkem	106,9	77,1
- cukrovka technická	127,0	99,6
- ovoce	93,1	102,5
- zelenina	105,2	117,1

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců
a spotřebitelské ceny potravinářského zboží
Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE)

Příznivý vývoj vegetačních podmínek v průběhu roku, s výjimkou deštivého počasí před sklizní a v době sklizně v některých oblastech, přispěl ke zvýšení produkce hlavních rostlinných komodit proti roku 2000 (obilovin o 13,7 %, řepky o 15,3 %, cukrovky o 25,6 % apod.). Přesto jejich ceny (s výjimkou brambor a cukrovky) rostly. Příčinou bylo zadržování produkce v zemědělských podnicích (především obilovin) ve snaze docílit lepšího zpeněžování. Přispěly k tomu i zvýšené možnosti odbytu některých komodit rostlinného původu do zahraničí za příznivější ceny.

TA3.3/03 – Meziroční indexy cen živočišných výrobků

Ukazatel	2000/99	2001/00
Živočišné výrobky celkem	108,0	108,0
z toho - mléko	101,8	103,7
- jatečný skot	105,4	80,1
- jatečná prasata	119,1	122,3
- drůbež	94,0	116,3
- vejce	125,1	97,7

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců
a spotřebitelské ceny potravinářského zboží
Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE)

K udržení rekordní dynamiky zvyšování cen zemědělských výrobců živočišných komodit celkem za posledních pět, resp. šest let nejvýrazněji napomohl růst CZV jatečných prasat a drůbeže, zejména v důsledku příznivé situace na zahraničních trzích. Nedo- statečná nabídka vepřového masa a propad poptávky po hovězím masu (nejen v důsledku obav spotřebitelů z BSE) prudce zvyšovaly poptávku a ceny masa monogastrů.

3.3.3 Vývoj cenových indexů ve výrobních vertikálách

Ze souhrnných meziročních cenových indexů je zřejmé, že v roce 2001 se dynamika vývoje cen na jednotlivých stupních potravinového řetězce mimořádně sblížila. Ceny průmyslových výrobců potravin a nápojů rostly stejně jako v roce 2000 pomaleji než ceny zemědělských výrobců, s výrazným sblížením tempa růstu s CZV. Přesto je diferenciací vývoje v jednotlivých výrobních vertikálách značná. Ve vertikále masa předbíhal vývoj SC hovězího masa vývoj CZV, zatímco u vepřového a drůbežního masa tomu bylo v důsledku zmíněných mezinárodních souvislostí naopak.

Globalizace v oblasti mezinárodních potravinových řetězců stále silněji ovládá potravinový trh v ČR. Podíl TOP 50 firem na maloobchodě potravinami překročil v roce 2000 již 60 %. Přes trvající rozšiřování hypermarketů a supermarketů a jejich ostrý konkurenční boj se na základě dostupných údajů jeví jejich tlak na zpomalování růstu CZV a zejména SC méně výrazný než před třemi lety (tab. A3.3/05). Příčinou je zřejmě i vyšší koupěschopná poptávka obyvatelstva.

3.3.4 Podíl ceny zemědělské suroviny na cenách finálních výrobků

V následující tabulce jsou uvedeny podíly cen zemědělských výrobců⁴⁷ na spotřebitelské ceně u vybraných reprezentantů potravinářských výrobků.

K růstu podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně došlo v roce 2001 u šesti výrobků živočišného původu (kuřete, kachny, kapra, tvarohu, másla a vepřového masa) a pěti výrobků rostlinného původu (cibule, cukru, ztuženého pokrmového tuku, vína bílého stolního a pšeničných mouk a krupic). Tento vývoj byl ovlivněn zvýšením obou typů cen s tím, že výrazněji rostly ceny zemědělských výrobců.

V roce 2001 došlo (na rozdíl od roku 2000) ke snížení podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně jen u sedmi reprezentantů. K nejvyššímu snížení došlo u karotky, brambor pozdních a raných a hovězího masa, mírnější snížení bylo zaznamenáno u konzumního mléka a vajec.

Snížení podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelských cenách bylo v roce 2001 ovlivněno:

- poklesem obou typů těchto cen při vyšším poklesu cen zemědělských výrobců (u brambor pozdních i raných, hovězího masa);
- růstem obou typů těchto cen při vyšším nárůstu cen spotřebitelských (u karotky, jablek, konzumního mléka);
- snížením cen zemědělských výrobců při současném zvýšení spotřebitelských cen (u vajec).

U eidamu se podíl ceny zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně mezi roky 2000 a 2001 nezměnil.

⁴⁷ Podíl cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně byl propočten pro stejné vybrané reprezentanty a podle stejné metodiky jako v předcházejících Zprávách o stavu zemědělství ČR.

TA3.3/04 – Podíl ceny zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně (%)

Výrobek	2000	2001
Vepřové půlky se sádlem	69,5	76,2
Hovězí čtvrtě	56,0	52,6
Máslo čerstvé	74,0	75,3
Tvaroh konzumní měkký	62,0	63,0
Eidam cihla	65,4	65,4
Pasterované polotučné mléko	49,3	47,0
Kuře kuchařské	54,3	55,1
Kachna kuchařská	45,1	45,7
Vejce čerstvá tříděná	71,6	68,6
Kapř	36,3	38,2
Brambory pozdní	43,8	36,8
Brambory rané	45,9	40,9
Cibule	42,2	42,9
Karotka	34,1	26,0
Jablka	29,0	26,7
Cukr krystal	22,1	26,4
Ztužený pokrmový tuk	12,2	13,6
Pšeničné mouky a krupice	46,4	54,0
Vino bílé stolní	27,0	28,7

Pramen: Propočty VÚZE

Zpracoval: O. Štiková, H. Sekavová, I. Mrháková (VÚZE)

3.3.5 Vývoj spotřebitelských cen

Vývoj cen spotřebního zboží a služeb byl v roce 2001 ovlivněn všeobecným hospodářským růstem, zvýšením domácí poptávky a s tím souvisejícím zvýšením celkové spotřeby zboží, příznivým vývojem směnného kurzu koruny i poklesem cen ropy na světových trzích. Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen dosáhla 4,7 % v roce 2001⁴⁸, což je o 0,8 procentního bodu vyšší hodnota než v roce 2000.

TA3.3/05 – Meziroční indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupina	2000/99	2001/00
Zboží a služby celkem	103,9	104,7
v tom - potraviny a nealkoholické nápoje	101,0	105,1
- alkoholické nápoje, tabák	104,2	103,2
- odívání a obuv	98,1	98,3
- bydlení, voda, energie, paliva	108,5	109,9
- bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	100,5	100,1
- zdraví	102,8	103,2
- doprava	111,0	100,3
- pošty a telekomunikace	107,0	105,0
- rekreace a kultura	102,5	105,1
- vzdělávání	104,4	102,8
- stravování a ubytování	102,6	102,8
- ostatní zboží a služby	102,2	104,6

Pramen: ČSÚ – Indexy spotřebitelských cen, 2002, propočty ČSÚ

Zpracoval: I. Mrháková (VÚZE)

Podobně jako v minulých letech se na úhrnném zvýšení cenové úrovně v roce 2001 podílel především vzestup cen spojených s bydlením (zejména zemního plynu, elektřiny, vodného, stočného, tepla); podíl této výdajové položky na celkové inflaci představoval více než 50 %. Druhou skupinou podstatně zvyšující úroveň inflace byly potraviny a nealkoholické nápoje (jejich podíl na úhrnném růstu činil více než pětinu). Rychleji než průměrná cenová hladina rostly dále ceny rekreací a kultury a ceny poštovních a telekomunikačních služeb. Naopak po razantním zvýšení v roce 2000 se v důsledku poklesu cen pohonných hmot ustálil cenový vývoj v oblasti dopravy. Mírné snížení cen vykazovalo již tradičně odívání.

Na celkovou úroveň spotřebitelských cen výrazně působí cenový vývoj potravin a nealkoholických nápojů, neboť tuto položku charakterizuje poměrně vysoké zastoupení v rámci spotřebního koše (19,8 %). Zatímco v roce 2000 ceny dané skupiny stlačovaly průměrnou roční inflaci dolů, v roce 2001 přispěly k jejímu růstu. Spotřebitelské ceny potravin a nealkoholických nápojů se mezi roky 2001 a 2000 zvýšily o 5,1 % a rostly o 0,4 procentního bodu rychleji než ceny zboží a služeb celkem. Cenová úroveň samotných potravin stoupla o 5,6 %, tedy o 4,2 procentního bodu více než v roce 2000, zatímco ceny nealkoholických nápojů se podobně jako v roce 2000 nepatrně snížily (o 1 %).

⁴⁸ V roce 2001 došlo k zásadním změnám v metodice sledování a výpočtů indexů spotřebitelských cen zboží a služeb (nový spotřební koš, nový výběr reprezentantů, nová konstrukce vah odvozená z peněžních vydání domácností v roce 1999). Výrazná změna nastala rovněž v členění úhrnných indexů spotřebitelských cen, vycházející z mezinárodní klasifikace spotřeby (COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose) a třídící výrobky a služby z původních 10 do 12 hlavních skupin – oddílů (např. potraviny byly sloučeny do jedné skupiny s nealkoholickými nápoji, alkoholické nápoje s tabákem, pošty a telekomunikace byly vyčleněny z ostatních služeb do samostatné skupiny). V souvislosti s vytvořením nového schématu vah se změnila proporce jednotlivých skupin zboží a služeb ve spotřebním koši. K nejdůležitějším změnám patří snížení podílu skupiny potraviny a nealkoholické nápoje ve prospěch význačného nárůstu podílu oddílu bydlení, voda, energie, paliva, který se tak dostal v revidovaném spotřebním koši na první místo (před potraviny a nealkoholické nápoje). Změnilo se také základní období pro výpočet indexů spotřebitelských cen na prosinec 1999.

TA3.3/06 – Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží

Skupina	2000/99	2001/00
Potraviny	101,4	105,6
v tom - maso a masné výrobky	104,2	108,2
- ryby a rybí výrobky	98,3	105,0
- mléko, mléčné výrobky, vejce	105,7	102,8
- oleje a tuky	97,4	102,3
- pekárenské výrobky, obiloviny	96,4	105,6
- cukr, marmeláda, cukrovinky, cukrářské výrobky	103,4	103,5
- ovoce a ovocné výrobky	94,8	113,2
- zelenina a zeleninové výrobky, brambory, luštěniny	99,6	101,4
- ostatní potravinářské výrobky a přípravky	100,3	101,4
Nealkoholické nápoje	97,2	99,0
v tom - káva, čaj, kakao	95,1	96,7
- minerální vody, šťávy, ostatní nealkoholické nápoje	100,9	101,3

Pramen: ČSÚ – Indexy spotřebitelských cen, 2002; propočty ČSÚ
Zpracoval: I. Mrhálková (VÚZE)

V roce 2001 došlo k cenovému přírůstku u všech hlavních potravinových skupin (podrobnější členění v tab. A3.3/06). Nejvýrazněji se zvýšily ceny ovoce a ovocných výrobků. Na rozdíl od roku 2000, kdy cena ovoce podstatně klesla, vzrostla v roce 2001 v průměru o 13,2 %. Cenový růst u jižního ovoce byl značně dynamičtější (18,1 %) než u ovoce mírného pásma (11 %). Ceny ovocných výrobků vykazovaly stejně jako v roce 2000 mírné snížení.

Markantní posun směrem nahoru zaznamenaly spotřebitelské ceny masa a masných výrobků (o 8,2 %), tempo jejich cenového zvýšení se ve srovnání s růstem v roce 2000 téměř zdvojnásobilo. V souvislosti s nárůstem cen zemědělských výrobců, zvyšující se poptávkou na tuzemském trhu a růstem cen vepřového masa stoupla spotřebitelská cena drůbeže o 15,8 %. Cena vepřového výsekového masa pokračovala v trendu nastoupeném v roce 2000 a vlivem značného zvýšení cen zemědělských výrobců meziročně vzrostla o 14,7 %. Naopak v důsledku nízké poptávky (reakce spotřebitelů na výskyt BSE) se nepatrně snížila (o 1 %) cenová úroveň hovězího výsekového masa. Zvýšení cen výsekového masa se odrazilo v růstu cen uzenářského zboží (o 6 %).

Pokles cen pekárenských výrobků a obilovin v letech 1999 a 2000 byl v roce 2001 vystřídán jejich opětovným vzestupem. Vysoká poptávka po obilovinách v zahraničí a z toho plynoucí příznivé podmínky pro vývoz (v marketingovém roce 2000/01) vyvolaly růst spotřebitelských cen pekárenských výrobků v průměru o 5,6 %. Tempo cenového přírůstku této skupiny bylo totožné s celkovým růstem cen potravin. Uvnitř skupiny se zvýšily nejvíce ceny pšeničné mouky (o 13,1 %), dále chleba a pečiva.

Dynamika zvyšování cenové hladiny ostatních potravinových skupin byla pomalejší ve srovnání s průměrným růstem cen oddílu potraviny a nealkoholické nápoje. Nepříznivou skutečností je 5% meziroční nárůst cen ryb a rybích výrobků, zatímco v předcházejících dvou letech se jejich cena pozvolna snižovala. Naproti tomu pozitivním jevem v roce 2001 – v porovnání s vývojem v roce 2000 – je snížení tempa růstu cen (zhruba o polovinu) kumulované skupiny mléko, mléčné výrobky, vejce (index 102,8). Vlivem poměrně vyrovnané nabídky a poptávky, i přes vyšší nárůst cen zemědělských výrobců syrového mléka, se mírně snížily spotřebitelské ceny konzumního mléka (o 1,5 %) a ostatních mléčných výrobků, tzn. zakysaných výrobků, tvarohů, smetan a mražených smetanových krémů (o 2 %). Cenová hladina sýrů stoupla o 4,3 % v souvislosti s podstatným zvýšením cen průmyslových výrobců i vyšší poptávkou po této komoditě. Po více než čtvrtinovém růstu cen vajec v roce 2000 (kdy ceny dosáhly vůbec nejvyšší úrovně od roku 1993) došlo v roce 2001 k jejich stagnaci.

V rámci skupiny oleje a tuky, podobně jako v roce 2000, v přímé spojitosti s cenovým vývojem vepřového masa prudce stoupla cena sádla (o 15,2 %). Odlišně od roku 2000 se vyvíjela cena másla. Zatímco v roce 2000 pod tlakem převisu nabídky klesala, v roce 2001 zaznamenáváme její 3,5% přírůstek. Spotřebitelské ceny rostlinných jedlých olejů a tuků nedoznaly podstatných změn.

Velmi mírný cenový pohyb směrem nahoru vykazovala v úhrnu zelenina. Vývoj cen této skupiny ovlivnily ceny brambor (do roku 2000 vykazované samostatně), jejichž úroveň se po znatelném navýšení v roce 2000 v důsledku příznivé sklizně meziročně snížila o 1,5 %. Opačně se vyvíjely ceny čerstvé zeleniny, které – na rozdíl od roku 2000 – stouply v roce 2001 o 9,1 %. Ceny zeleninových výrobků se zvyšovaly méně dynamicky.

U nápojů zaznamenáváme poměrně vyrovnaný cenový vývoj. Spotřebitelské ceny skupiny káva, čaj, kakao se v průměru mírně snížily, ceny minerálních a stolních vod, šťáv a ostatních nealkoholických nápojů téměř zanedbatelně vzrostly.

3.4 Agrární zahraniční obchod

3.4.1 Obecná charakteristika základních tendencí v agrárním zahraničním obchodě

Rok 2001 nebyl pro mezinárodní agrární obchod obdobím příznivým. Pokles cen zemědělských komodit a potravin na mezinárodním trhu pokračoval od ledna do prosince. Index světových cen agrárních komodit (1995 = 100) byl v lednu 2001 pouze 63 bodů, v průběhu roku dále klesal a v prosinci odpovídal dokonce jen 58 bodům. Růst ekonomiky USA a EU se zpomalil. V Evropské unii, která je rozhodujícím obchodním partnerem českého agrárního sektoru, se od počátku roku 2001 konjunktura velmi zhoršila. Reálný hrubý domácí produkt EU se meziročně zvýšil pouze o 1,6 %, zatímco odpovídající přírůstek v roce 2000 byl 3,4 %. Výsledky českého agrárního zahraničního obchodu byly těmito skutečnostmi významně ovlivněny.

Obrat českého agrárního zahraničního obchodu se dlouhodobě dynamicky zvyšuje. V roce 2001 byl v porovnání s průměrem let 1996 – 2000 o 15,2 % vyšší. Meziročně se (v režimu volného oběhu zboží) zvýšil o 2992 mil. Kč, tj. o 3,0 %. Navzdory tomu, že dlouhodobé tendence vztahu agrárního vývozu a dovozu jsou příznivé a dynamika růstu vývozu je vyšší než porovnatelného dovozu, proporce aktivního a pasivního agrárního zahraničního obchodu se v roce 2001 zhoršily. Hodnota vývozu meziročně o 203 mil. Kč (tj. o 0,5 %) poklesla, zatímco se hodnota dovozu o 3195 mil. Kč (tj. o 5,2 %) zvýšila.

Český agrární vývoz v roce 2001 však byl v porovnání s průměrem let 1996 – 2000 o 5568,8 mil. Kč (tj. o 16,7 %) vyšší. Hodnota agrárního dovozu naproti tomu byla proti průměru let 1996 – 2000 vyšší o 8057,4 mil. Kč, tedy o 14,3 %.

V důsledku nerovnoměrných změn vývozu a dovozu se v roce 2001 zvýšil schodek bilance agrárního zahraničního obchodu v režimu volného oběhu zboží proti roku 2000 o 3396 mil. Kč (tj. o 15,5 %). V porovnání s hodnotou odpovídajícího průměrného ročního pasivního salda v období 1996 – 2000 byl schodek v roce 2001 vyšší o 2487,2 mil. Kč (tj. o 10,9 %).

Hodnota českého agrárního vývozu pokryla v roce 2001 pouze 60,6 % hodnoty dovozu, stupeň krytí dovozu vývozem, který v roce 2000 činil 64,1 %, se tedy meziročně o 3,5 procentního bodu zhoršil. Nicméně v porovnání s víceletým průměrem vzájemných proporcí agrárního vývozu a dovozu (za období 1996 – 2000 pokryla hodnota agrárního vývozu pouze 59,3 % hodnoty odpovídajícího dovozu) nebyl stupeň krytí v roce 2001 horší.

Uvedená data se vesměs týkala agrárního zahraničního obchodu v režimu volného oběhu zboží. V roce 2001 se však o 24,2 % zvýšil obrat v ostatních celních režimech. Vývoz agrárního zboží v ostatních režimech meziročně vzrostl o 1945,6 mil. Kč (tj. o 22,7 %) na 10 516,2 mil. Kč a dovoz o 1070,8 mil. Kč (tj. o 27,5 %) na 4959,0 mil. Kč. Důsledkem bylo zvýšení aktiva agrárního zahraničního obchodu v ostatních celních režimech na 5557,2 mil. Kč (o 18,7 %).

Zahraniční obchod s agrárními produkty bez rozlišení celních režimů (souhrn zahraničního obchodu v režimu volného oběhu zboží a v ostatních celních režimech) lze tedy charakterizovat následujícími daty: Vývoz byl v roce 2001 realizován v hodnotě 49 472,5 mil. Kč a zvýšil se meziročně o 1743,5 mil. Kč (tj. o 3,7 %), hodnota dovozu činila 69 276,7 mil. Kč a proti roku 2000 vzrostla o 4265,2 mil. Kč (tj. o 6,6 %). Bilance agrárního zahraničního obchodu bez rozlišení celních režimů vykázala v roce 2001 schodek ve výši 19 804,2 mil. Kč, který byl o 2521,7 mil. Kč (tj. o 14,6 %) vyšší než pasivum v roce 2000.

TA3.4/01 – Podíl agrárního zahraničního obchodu na celkovém zahraničním obchodu ČR (%)¹⁾

Ukazatel	Podíl na hodnotě ukazatele za ČR celkem		
	2000	2001	meziroční index
Obrat agrárního zahraničního obchodu	4,24	3,89	91,75
Agrární vývoz	3,49	3,07	87,97
Agrární dovoz	4,92	4,64	94,31
Saldo agrárního zahraničního obchodu	18,18	21,31	117,22

1) V režimu volného oběhu zboží

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

Význam agrárního zboží v mezinárodním obchodě se obecně dlouhodobě snižuje. Projevuje se to setrvalým poklesem jeho podílu na celkovém vývozu a dovozu veškerého světově obchodovaného zboží. Tato tendence, charakteristická zejména pro vyspělé průmyslové země, je zřejmá také v zahraničním obchodě ČR (tab. TA3.4/01).

TA3.4/02 – Podíl kompetitivních komodit na celkovém agrárním zahraničním obchodu ČR (%)

Ukazatel	Podíl na hodnotě ukazatele za ČR celkem		
	2000	2001	meziroční index
Agrární vývoz	92,80	92,40	99,57
Agrární dovoz	56,20	57,00	101,42
Saldo agrárního zahraničního obchodu (mil. Kč)	7 737	6 206	80,21

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

Z celkové hodnoty agrárního dovozu představoval dovoz produktů jiných podnebních pásem a produktů moře 43 %. Bilance zahraničního obchodu s agrárním zbožím mírného pásma byla v roce 2001 aktivní, toto aktivní saldo se nicméně proti roku 2000 o 1531 mil. Kč snížilo (tab. TA3.4/02).

3.4.2 Teritoriální skladba agrárního zahraničního obchodu

Nejvýznamnějším obchodním partnerem českého agrárního sektoru byly také v roce 2001 členské země EU. Souhrnná hodnota dovozu a vývozu vzrostla ze 45 064,7 mil. Kč v roce 2000 na 46 883,8 mil. Kč, tj. o 1819,1 mil. Kč, resp. 4 %. V roce 2001 se podíl EU na celkovém obratu agrárního zahraničního obchodu dále zvýšil ze 44,9 % v roce 2000 na 45,4 %. Výrazné zvýšení obratu v této teritoriální relaci bylo ovšem dosaženo výlučně vlivem přírůstku hodnoty dovozu. Ta vzrostla meziročně o 2335,8 mil. Kč, zatímco hodnota vývozu souběžně poklesla o 516,7 mil. Kč. Důsledkem byl vzestup schodku bilance agrárního obchodu se státy EU o 2852,5 mil. Kč.

Obrat s účastnickými státy Středoevropské dohody o volném obchodu se meziročně rovněž zvýšil, o 1049,8 mil. Kč (tj. o 3,5 %) na 30 744,6 mil. Kč. Země CEFTA participovaly v roce 2001 na celkovém obratu českého agrárního obchodu 29,8 %, zvýšení tohoto podílu bylo tedy pouze 0,2 %. Vývoz do států CEFTA vzrostl v porovnání s rokem 2000 o 504,5 mil. Kč a dovoz o 545,3 mil. Kč na 1993,8 mil. Kč. Aktivum bilance agrárního obchodu v této teritoriální relaci se meziročně snížilo o 40,8 mil. Kč. Signatářské země Středoevropské dohody o volném obchodu jsou nejvýznamnější destinací českého agrárního zboží. Jejich podíl na celkovém vývozu se zvýšil ze 40,5 % v roce 2000 na 42,0 %.

Rozhodující zemí v agrárním obchodě se státy CEFTA je Slovensko. Jeho podíl na obchodním obratu se zeměmi Středoevropské dohody v roce 2001 vzrostl na 55,1 %, když v roce 2000 činil pouze 49,3 %. Hodnota obratu se Slovenskem se zvýšila na 16 947,3 mil. Kč, tj. o 2316,6 mil. Kč (tzn. o 15,8 %). Velmi výrazné bylo zejména zvýšení agrárního vývozu na Slovensko. Jeho hodnota vzrostla o 1902,6 mil. Kč (tj. o 22,2 %), zatímco souběžný růst dovozu činil 414,0 mil. Kč (tj. 6,8 %). Rozhodující význam Slovenska pro český agrární vývoz lze ilustrovat mj. těmito skutečnostmi: Podíl Slovenska na celkovém agrárním vývozu se v roce 2001 meziročně zvýšil ze 21,9 % na 26,9 %, na vývozu do zemí CEFTA z 54,0 % na 64,0 %. Vysoké aktivum bilance obchodu s agrárními produkty se Slovenskem zásadně ovlivňuje celkovou bilanci se zeměmi CEFTA. Bez Slovenska by tato bilance byla pasivní.

Příznivý vývoj v roce 2001 měl agrární obchod s rozvojovými zeměmi (RZ). Obrat v této teritoriální relaci vzrostl meziročně o 1641,2 mil. Kč na 16 446,3 mil. Kč a jeho podíl na celkovém obratu agrárního zahraničního obchodu se zvýšil ze 14,8 % na 15,9 %. Pozitivní na tomto vývoji byla zejména skutečnost, že růst byl ovlivněn především vývozem (o 1571,5 mil. Kč, tj. o 46,8 %).

TA3.4/03 – Vývoj teritoriální skladby agrárního zahraničního obchodu ČR (mil. Kč)

Region-země	Vývoz			Dovoz			Saldo		
	2000	20001	meziroční index	2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index
EU	14 326,6	13 809,9	96,4	30 738,1	33 073,9	107,6	-16 411,5	-19 264,0	117,4
EFTA	293,0	261,8	89,4	475,3	455,6	95,9	-182,3	-193,8	106,3
OSVTE	1 048,4	1 106,5	105,5	4 102,2	4 508,9	109,9	-3 053,8	-3 402,4	111,4
CEFTA	15 864,7	16 369,2	103,2	13 830,1	14 375,4	103,9	2 034,6	1 993,8	98,0
z toho – SR	8 569,2	10 471,8	122,2	6 061,5	6 475,5	106,8	2 507,7	3 996,3	159,4
RZ	3 356,1	4 927,6	146,8	11 449,0	11 518,7	100,6	-8 092,9	-6 591,1	81,4
SNS	3 514,3	1 445,5	41,1	292,0	253,9	87,0	3 222,3	1 191,6	37,0
Ostatní regiony	755,4	1 035,8	137,1	236,6	131,3	55,5	518,8	904,5	174,3
Celkem	39 158,5	38 956,3	99,5	61 123,3	64 317,7	105,2	-21 964,8	-25 361,4	115,5

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

Agrární dovoz z RZ se souběžně zvýšil pouze o 69,7 mil. Kč (tj. o 0,6 %). V důsledku toho se pasivní saldo bilance v dané teritoriální relaci snížilo o 1501,8 mil. Kč, tzn. o 18,6 %.

Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou (OSVTE) se podílely v roce 2001 na celkovém obratu agrárního zahraničního obchodu 5,4 %. Hodnota obchodu v této teritoriální relaci vzrostla meziročně o 464,8 mil. Kč (tj. o 9 %). Rozhodující vliv na zvýšení obratu ovšem měl dovoz, který byl vyšší proti roku 2000 o 406,7 mil. Kč (tab. TA3.4/03).

3.4.3 Komoditní skladba agrárního zahraničního obchodu

Nejvýznamnějšími agregacemi zboží skladby českého agrárního vývozu v roce 2001 byly opět, tak jako v předchozích letech, Mléko a mléčné výrobky, Nápoje a lihoviny a Olejnatá semena a plody. V hierarchii následujících nosných vývozních skupin však došlo k několika výrazným změnám. V porovnání s rokem 2000 pozoruhodně vzrostl vývoz Masa a droby (o 1013,8 mil. Kč, tj. o 84,2 %), podobný růst zaznamenal vývoz Cukru a cukrovinek (o 748,8 mil. Kč, tzn. o 76,6 %) a naopak zhruba na pětinu (o 3424,6 mil. Kč) se snížil vývoz Obilovin. Zřetelný pokles nastal také ve vývozu Mlýnských výrobků, sladu a škrobů, o 975,5 mil. Kč, tj. o 44,0 %. Dominance Mléka a mléčných výrobků mezi českými agrárními vývozními skupinami se ještě zvýšila, když hodnota tohoto vývozu vzrostla o 981,4 mil. Kč, tj. o 14,6 %.

Uvedené změny měly také vliv na snížení diversity komoditní skladby agrárního vývozu, resp. zesílení její polarizace. Čtyři nejvýznamnější vývozní agregace (Mléko a mléčné výrobky, Nápoje a lihoviny, Olejnatá semena a plody a Maso a droby) v roce 2001 představují 50,2 % hodnoty celkového agrárního vývozu. Uvedenou tendenci lze také ilustrovat skutečností, že v roce 2001 pouze tři položky (Sušené kondenzované mléko, Pivo a Sýry a tvaroh) naplňovaly 21,1 % hodnoty celkového agrárního vývozu.

Zbožová struktura dovozu je mnohem diferencovanější a také meziroční změny hodnot dovozu jednotlivých zbožových skupin byly v roce 2001 minimální. Dlouhodobě jsou rozhodujícími dovozními agregacemi Ovoce a ořechy, Zbytky a odpady v potravinářském průmyslu – krmiva, Různé potravinové přípravky a Zelenina a hlízy, Přípravky z obilí a Nápoje a lihoviny. Dovoz uvedených šesti agregací představoval v roce 2001 více než 51,8 % hodnoty celkového agrárního dovozu. Největší meziroční změnou v komoditní struktuře agrárního dovozu byl pokles hodnoty dovozu Tabáku a tabákových výrobků o 943,6 mil. Kč, tj. o 29,4 %. Ke zvýšení hodnoty dovozu Zbytků a odpadů – krmiv o 724,3 mil. Kč (tzn. 11,5 %) přispěl zejména růst dovozu sójových šrotů o 525,5 mil. Kč, tj. o 14,9 %.

TA3.4/04 – Vývoj komoditní skladby agrárního zahraničního obchodu ČR v režimu volného oběhu zboží

CN	Komodity	Vývoz			Dovoz			Saldo		
		podíl na agrárním vývozu (%)		meziroční index	podíl na agrárním dovozu (%)		meziroční index	mil. Kč		meziroční index
		2000	2001		2000	2001		2000	2001	
01	Živá zvířata	2,99	3,80	127,14	0,76	0,54	71,11	709,04	1 135,37	160,13
02	Maso a droby	3,07	5,69	185,18	3,86	3,95	102,44	-1 153,90	-323,74	28,06
03	Ryby, korýši, měkkýši a ost. vod. bezobr.	2,44	2,90	119,01	2,38	2,75	115,33	-501,45	-636,92	127,01
04	Mléko a mléč. výrobky, ptáč. vejce, med	17,12	19,73	115,23	3,98	4,35	109,13	4 269,96	4 889,94	114,52
05	Ost. živ. produkty	0,64	0,71	110,89	1,46	1,54	105,11	-640,96	-709,66	110,72
06	Živé rostliny a květinář. výr.	0,30	0,35	116,98	2,88	2,99	103,81	-1 643,21	-1 786,69	108,73
07	Zelenina, požívatel. rostl., kořeny, hlízy	1,36	1,43	105,28	7,26	7,53	103,76	-3 905,90	-4 288,30	109,79
08	Ovoce, ořechy	2,61	1,86	71,25	11,21	11,59	103,38	-5 830,28	-6 729,78	115,43
09	Káva, čaj, maté, koření	1,46	1,50	102,53	3,82	3,06	80,06	-1 763,60	-1 384,26	78,49
10	Obilí	11,00	2,27	20,61	2,07	1,62	78,23	3 041,43	-159,22	x
11	Mlýn. výrobky, slad, škroby apod.	5,67	3,19	56,32	0,49	0,50	102,10	1 918,85	921,00	48,00
12	Olejn. semena a plody	12,63	12,35	97,79	2,46	2,76	112,33	3 441,13	3 033,15	88,14
13	Rostl. výtažky a šťávy	0,32	0,42	131,23	0,54	0,49	90,16	-203,62	-148,02	72,69
14	Rostl. pletací materiály	0,02	0,01	37,18	0,18	0,15	84,97	-99,89	-93,84	93,94
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	3,63	4,32	118,99	4,32	4,94	114,50	-1 217,81	-1 497,04	122,93
16	Přípr. z masa, ryb, koryšů ap.	2,26	2,14	94,88	2,71	2,67	98,64	-773,41	-885,89	114,54
17	Cukr a cukrovinky	2,50	4,43	177,47	2,89	2,45	84,73	-790,93	149,79	x
18	Kakao a kakaové přípravky	2,61	3,04	116,68	4,65	5,02	107,83	-1 821,50	-2 040,19	112,01
19	Přípravky z obilí	4,16	4,83	116,13	6,08	6,48	106,67	-2 084,31	-2 286,05	109,68
20	Přípr. ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	2,78	2,31	83,17	5,16	4,88	94,51	-2 065,81	-2 236,23	108,25
21	Různé potravinové přípravky	4,29	5,09	118,67	9,68	9,30	96,01	-4 238,58	-3 995,65	94,27
22	Nápoje, lihov. tekutiny a ocet	11,69	12,42	106,27	5,61	6,01	107,20	1 148,45	971,56	84,60
23	Zbytky a odpady v potr. prům., krmivo	4,43	5,13	115,88	10,29	10,91	105,97	-4 557,42	-5 016,53	110,07
24	Tabák a tabákové výrobky	0,02	0,05	273,67	5,25	3,52	67,09	-3 201,10	-2 244,19	70,11
	Celkem	100,00	100,00	x	100,00	100,00	x	-21 964,82	-25 361,39	115,46

1) Předběžné údaje podle uzávěrky k 18. 1. 2002

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

Rozložení komoditních agregací na netto–dovozní a netto–vývozní bylo také v roce 2001 tradiční. Z celkového počtu 24 kapitol celní nomenklatury, tvořících zbožovou náplň českého agrárního zahraničního obchodu, bylo 6 čistě vývozních a 18 čistě dovozních. Nejvyšší hodnotu pasiva vykázaly agregace Ovoce a ořechy, Zbytky a odpady v potravinářském průmyslu – krmiva, Zelenina a hlízy a Různé potravinářské přípravky (tab. TA3.4/04).

Uvedené změny ve zbožové struktuře agrárního zahraničního obchodu ovlivnily pozitivně meziroční vývoj reálných směnných relací. Ty se výrazně zlepšily díky vyššímu růstu průměrných vývozních cen v porovnání s růstem průměrných cen dovozních. Diference v úrovni změny průměrných vývozních a dovozních cen byla důsledkem snížení českého vývozu zemědělských surovin a současného zvýšení vývozu komodit dražších, při paralelní změně struktury dovozu opačným způsobem. K růstu průměrných vývozních cen přispělo zejména značné snížení vývozu obilovin a vzrůst vývozu masa (i přesto, že průměrná kilogramová cena vyváženého masa byla nižší než v roce 2000). Na straně dovozu byla změna reálných směnných relací ovlivněna zejména zvýšením dovozu krmiv, ale také např. nižší průměrnou dovozní cenou tropických a subtropických pochutin, tzn. Kávy, čaje a koření a Kakaa a kakaových přípravků.

Přes uvedený pozitivní posun zůstala v roce 2001 diference mezi průměrnými vývozními a dovozními cenami v náš neprospěch vysoká (tab. TA3.4/05).

TA3.4/05 – Směnné relace v agrárním zahraničním obchodu ČR v letech 2000 – 2001¹⁾ (Kč/kg)

CN	Komoditní agregace		Dovoz			Vývoz			TT ²⁾ %
			2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index	
01	Živá zvířata	NAR 4,05E+09	75,67	306,34	404,81	75,00	74,08	98,77	24,40
02	Maso a droby	UNS 0	38,42	45,42	118,20	74,90	66,47	88,75	75,08
03	Ryby, koryši, měkkýši a ost. vod. bezobr.	UNS 0	45,88	55,81	121,66	84,86	90,77	106,97	87,93
04	Mléko a mléč. výrobky, ptáč. vejce, med	UNS 51532738	33,71	32,86	97,50	42,51	48,80	114,79	117,74
05	Ost. živ. produkty	UNS 0	50,95	42,07	82,58	33,95	48,69	143,42	173,67
06	Živé rostliny a květinář. výr.	UNS 1,36E+08	49,29	48,89	99,19	21,02	15,11	71,90	72,49
07	Zelenina, požívatel. rostl., kořeny, hlízy	UNS 6386177	13,46	15,34	113,96	10,12	9,89	97,66	85,69
08	Ovoce, ořechy	UNS 0	15,46	16,52	106,86	6,73	11,43	169,84	158,94
09	Káva, čaj, maté, koření	UNS 0	62,68	48,13	76,78	90,45	75,76	83,76	109,10
10	Obilí	UNS 0	8,91	9,44	105,86	4,01	4,82	120,13	113,48
11	Mlýn. výrobky, slad, škroby apod.	UNS 0	12,31	11,84	96,19	7,58	9,24	121,94	126,77
12	Olejn. semena a plody	UNS 0	24,86	23,24	93,49	9,06	10,97	121,00	129,42
13	Rostl. výtažky a šťávy	UNS 0	210,37	202,87	96,44	349,58	400,79	114,65	118,89
14	Rostl. pletací materiály	UNS 0	48,29	49,01	101,48	13,60	41,50	305,09	300,63
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	UNS 0	18,91	16,67	88,13	19,22	17,50	91,07	103,34
16	Přípr. z masa, ryb, koryšů ap.	UNS 0	68,83	72,22	104,93	52,21	52,73	100,99	96,24
17	Cukr a cukrovinky	UNS 0	15,82	17,74	112,10	13,65	11,19	81,95	73,10
18	Kakao a kakaové přípravky	UNS 0	70,61	51,69	73,20	67,85	56,86	83,81	114,49
19	Přípravky z obilí	UNS 0	53,35	52,95	99,24	33,93	35,58	104,86	105,66
20	Přípr. ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	UNS 0	25,69	23,93	93,17	23,65	23,24	98,27	105,48
21	Různé potravinové přípravky	UNS 112502	54,06	75,68	140,00	26,66	36,31	136,22	97,30
22	Nápoje, lihov. tekutiny a ocet	LTR 1,78E+08	19,73	17,96	90,99	6,28	6,96	110,87	121,85
23	Zbytky a odpady v potr. prům., krmivo	UNS 0	10,23	11,14	108,95	4,33	5,40	124,81	114,56
24	Tabák a tabákové výrobky	KGN 2,7E+09	169,44	175,94	103,84	65,39	300,01	458,79	441,84
Celkem			22,71	23,18	102,04	10,30	14,86	144,31	141,42

1) V režimu volného oběhu zboží

2) TT = „terms of trade“ = meziroční index vývozu / meziroční index dovozu * 100

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

3.5 Trh s půdou

Prodej a koupě zemědělských pozemků ve vlastnictví státu podle zákona č. 95/1999 Sb.⁴⁹ se v roce 2001 významně zrychlil. Počet prodejů se proti roku 2000 zvýšil přibližně 9krát a výměra prodané zemědělské půdy více než 13krát. Průměrná výměra jednoho pozemku byla 1,5krát větší než v roce 2000, přičemž průměrná cena za 1 m² se snížila z 8,08 Kč na 5,56 Kč (tab. TA3.5/01). Celková výměra privatizované státní půdy dosáhla k 31. 12. 2001 rozsahu zhruba 9 tis. ha, což představuje pouze 1,8 % z celkové předpokládané nabídky státní půdy (500 tis. ha).

TA3.5/01 – Prodej pozemků ve vlastnictví státu a kupní cena

Ukazatel	1999	2000	2001	Meziroční index
Počet pozemků	18	1 278	11 076	866,67
Celková výměra (ha)	12,90	677,40	9 054,30	1 336,63
Průměrná výměra (ha)	0,72	0,53	0,82	154,23
Kupní cena (Kč/m ²)	67,04	8,08	5,56	68,82

Pramen: PF ČR

Zpracoval: E. Vrbová (VÚZE)

K urychlení privatizace přispěla novela zákona o prodeji půdy (zákon č. 253/2001 Sb.⁵⁰). Novelou byla stanovena možnost snížení ceny pozemků v obchodní veřejné soutěži ve třech kolech až na úroveň 10 % ceny dané cenovým předpisem ministerstva financí. Novela rovněž umožnila uplatnění přednostního práva na koupi pozemku osobám, které mají pronajaté pozemky od Pozemkového fondu ČR, a dále prodej pozemku vlastníku budovy nebo stavby touto nemovitostí zastavěného, a pozemku navazujícího.

⁴⁹ Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

⁵⁰ Zákon č. 253/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

Poněkud se zvýšil zájem o nákup zemědělských pozemků od ostatních vlastníků (převážně fyzických osob). V roce 2001 se počet prodejů zvýšil proti roku 2000 o 2,3 %. Od roku 1993 do roku 2001 se v České republice prodalo přibližně 110 tis. ha zemědělské půdy, tj. za 9 let 2,6 % z celkového zemědělského půdního fondu ČR. Největší zájem byl o koupi menších pozemků do 1,0 ha. Z celkového počtu uskutečněných transakcí bylo téměř 90 % prodejů pozemků do 1,0 ha. Tento počet prodejů představoval 23 % prodané výměry zemědělské půdy. Tyto pozemky byly nakupovány převážně pro jiné účely než pro zemědělské využití. Pro zemědělské využití bylo nakoupeno přibližně 48 % prodávané výměry zemědělské půdy.

Průměrná tržní cena zemědělských pozemků pro zemědělské využití byla 7,32 Kč/m² v roce 2001, v porovnání s rokem 2000 se zvýšila o 2,33 Kč/m², tj. o 46,7 %.

Tržní ceny pozemků určených převážně pro nezemědělské využití (výměra do 1,0 ha) se v roce 2001 výrazně zvýšily, a to z úrovně 92,61 Kč/m² v roce 2000 na úroveň 134,87 Kč/m², o 45,6 %.

Obecně je možné konstatovat, že průměrné tržní ceny zemědělské půdy v roce 2001 proti roku 2000 se zvýšily o 45,2 %, tj. z cenové hladiny 27,41 Kč/m² na cenovou hladinu 39,80 Kč/m² (tab. TA3.5/02).

TA3.5/02 – Tržní ceny zemědělské půdy podle velikostních kategorií (Kč/m²)¹⁾

Výměra pozemků	1993	1997	1998	1999	2000	2001	1993 - 2001
Do 1 ha	27,50	124,94	101,94	79,45	92,61	134,87	77,62
1 – 5 ha	12,96	14,64	17,42	9,60	13,54	17,79	14,34
Nad 5 ha	3,68	6,53	4,10	6,57	4,99	7,32	5,30
Průměr	13,48	28,01	31,84	25,42	27,41	39,80	25,14

1) Rozpětí výměry v daném řádku zahrnuje i hodnoty odpovídající dolní mezí a nezahrnuje hodnoty odpovídající horní mezí

Pramen: Výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV QC 0261)

Zpracoval: E. Vrbová (VÚZE)

Průměrné tržní ceny pozemků podle jednotlivých kultur za období 1993 – 2001 jsou uvedeny v tab. TA3.5/03. Z celkového zemědělského půdního fondu pro zemědělské využití se nejvíce prodávala orná půda (39,79 %) a zahrady (30,50 %). V zanedbatelném množství se prodávaly chmelnice (0,07 %) a vinice (0,09 %). Průměrná cena zemědělské půdy pro zemědělské využití (výměra nad 5,0 ha) byla 5,30 Kč/m², tj. o 5,6 % vyšší než úřední cena (5,02 Kč) podle cenových předpisů ministerstva financí.

TA3.5/03 – Průměrné tržní ceny zemědělských kultur využívaných k zemědělským účelům¹⁾ v letech 1993 – 2001

Zemědělská kultura	Průměrná tržní cena (Kč/m ²)	Počet prodejů (%)
Orná půda	7,04	39,79
Chmelnice ²⁾	9,08	0,07
Vinice ²⁾	23,11	0,09
Ovocný sad ²⁾	60,19	1,63
Zahrada	11,57	30,50
Trvalý travní porost	8,88	2,66
Celky ³⁾	3,92	2,13
Zemědělská půda celkem ¹⁾	5,30	100,00

1) Prodeje pozemků s výměrou nad 5 ha

2) Prodeje pozemků bez ohledu na výměru

3) Zemědělská půda nezahrnutá do jednotlivých kultur

Pramen: Výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV QC 0261)

Zpracoval: E. Vrbová (VÚZE)

Nedílnou součástí trhu s půdou jsou nájemní vztahy. Výše nájemného je do značné míry ovlivněna produkční schopností výrobních oblastí a velikostí hospodařících podniků (tab. TA3.5/04).

TA3.5/04 – Průměrný nájem na 1 ha pronajaté půdy podle výrobních oblastí (Kč/ha)

Výrobní oblast	Fyzické osoby			Právníkové osoby		
	2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index
Kukuřičná	1 330	1 083	81,43	597	975	163,32
Řepařská	846	1 159	137,00	731	889	121,61
Bramborářská	447	559	125,06	174	478	274,71
Bramborářsko-ovesná	761	338	44,42	158	295	186,71
Horská	205	245	119,51	68	165	242,65

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Štolbová (VÚZE)

Průměrný nájem zemědělské půdy v ČR se proti roku 2000 zvýšil, a to zejména u právnických osob. U právnických osob činí 588 Kč/ha, tj. o 70 % více než v roce 2000 a v některých oblastech vzrostl i o více než dvojnásobek. Průměrný nájem u fyzických osob vzrostl o 21 % a činí 784 Kč/ha. Vzhledem k tomu, že podíl pronajaté půdy na celkové obhospodařované půdě je u fyzických osob 72 % a v podstatě 100 % u právnických osob, růst nájmu není opomenutelná skutečnost. Nájem u fyzických osob i právnických osob ve větší míře než v předcházejících letech závisí na produkční schopnosti půd podle výrobních oblastí.

4 Ekonomické výsledky

4.1 Souhrnný zemědělský účet za rok 2001

4.1.1 Účet produkce a důchodu ze zemědělské činnosti

Souhrnný zemědělský účet (předběžný odhad ČSÚ za rok 2001) je poprvé předkládán v podobě, která vyplývá z revidované metodiky jeho tvorby, tak jak je uplatňována v zemích EU. Opírá se o Evropský systém národohospodářských účtů podle revize z roku 1995 (ESA 95). Dosud používaná metodika „národního zemědělského podniku“ brala v úvahu jen „konečnou zemědělskou produkci“, tj. tu část produkce, která byla určena pro užití mimo odvětví zemědělství a tu část mezi-spotřeby, která byly nakoupena mimo zemědělství.

Základní odlišností nové metodiky je užití „celkové produkce“ odvětví jako sumy produkcí zemědělských jednotek (tzv. místních činnostních jednotek, tj. zemědělských podniků s omezením na zemědělské činnosti, příp. nezemědělské činnosti se zemědělskými činnostmi neoddělitelně propojené). Do produkce a zároveň do mezispotřeby se zahrnuje i hodnota statků vyrobených v jedné zemědělské jednotce a spotřebovávaných v jiné zemědělské jednotce.

Tab. TA4.1/01 – 04 představují sled vzájemně propojených účtů (odpovídajících systému ESA 95), v nichž se ukazatele vyjadřují v běžných cenách. V tomto systému se účtují transakce a ostatní toky, které se týkají určitých aspektů hospodářského dění (např. produkce). Tyto transakce sahají od tvorby důchodů přes jeho rozdělení a přerozdělení až k akumulaci důchodů v aktivech. Výsledná salda účtů představují celkové agregované ukazatele, které se používají k měření hospodářského výkonu celého odvětví. Na účtech běžných transakcí se prezentuje celková produkce (tab. TA4.1/01 a 02) a tvorba a rozdělení důchodů (tab. TA4.1/03). Do účtů akumulace (změny aktiv) patří kapitálový účet (tab. TA4.1/04).

V účtu produkce jsou uvedeny hodnoty produkce v tzv. základních cenách. V základních cenách jednotlivých zemědělských produktů (komodit) jsou podle revidované metodiky zahrnuty kromě tržních (kupních) cen těchto produktů i dotace a daně přímo vázané na tyto produkty. Nová metodika tak dodržuje stejný princip jako ostatní odvětví národního hospodářství a liší se od dříve používaného vyjádření SZÚ v tržních (kupních) cenách. Tato metodická změna umožňuje porovnat hrubou přidanou hodnotu za odvětví zemědělství v základních cenách (uvedenou v tabulce TA4.1/03) s globálním ukazatelem hrubé přidané hodnoty za národním hospodářství vyjádřeného rovněž v základních cenách.

Tab. TA4.1/01, resp. TA4.1/02 obsahují produkci hlavních komodit rostlinné, resp. živočišné výroby (v běžných cenách základních), vyrobenou v roce 2001. Rostlinná výroba v celkové výši 55,3 mld. Kč dosáhla 50,2 % celkové zemědělské produkce (110,1 mld. Kč). V ní největší objem tvořily obiloviny (48,5 % celkové produkce RV), dále technické plodiny (24,7 %) a píce (11,7 %). Z jednotlivých rostlinných komodit se na celkové produkci RV nejvíce podílely pšenice (29,6 %), ječmen (13,1 %) a řepka (12,3 %).

Živočišná výroba ve výši 53,8 mld. Kč přispěla 48,9 % k celkové produkci odvětví. Jejimi hlavními položkami byly zvířata (58,8 % celkové produkce ŽV) a živočišné výrobky (41,2 %). Nejvýznamnějšími komoditami v ŽV v roce 2001 byly prasata (36,9 %) a mléko (35,1 %).

Účet produkce je ukončen ukazatelem produkce zemědělského odvětví zahrnující kromě produkce rostlinné a živočišné výroby také produkci nerozdělených zemědělských služeb (0,9 % z celkové produkce) a nezemědělské vedlejší činnosti (neodělitelné).

TA4.1/01 – SZÚ – Celková produkce – rostlinná výroba (mil. Kč)

Kód	Ukazatel	2001
01	OBILOVINY (VČETNĚ OSIVA)	26 852
01.1	Pšenice a špalda	16 360
01.1/1	Pšenice měkká a špalda	16 360
01.1/2	Pšenice tvrdá (durum)	-
01.2	Žito a ozimé směsky	547
01.3	Ječmen	7 229
01.4	Oves a letní směsky	468
01.5	Kukuřice na zrno	1 648
01.6	Rýže	-
01.7	Ostatní obiloviny	600
02	TECHNICKÉ PLODINY	13 641
02.1	Výsev olejnin a olejnaté plodiny (včetně osiva)	8 259
02.1/1	Řepka a semena brukve řepáku	6 789
02.1/2	Slunečnice	502
02.1/3	Sojové boby	32
02.1/4	Ostatní olejnin	936
02.2	Luskoviny (včetně osiva)	443
02.3	Surový tabák	-
02.4	Cukrová řepa	3 401
02.5	Ostatní technické plodiny	1 537
02.5/1	Textilní plodiny	76
02.5/2	Chmel	879
02.5/3	Ostatní technické plodiny: ostatní	583
03	PÍCNINY	6 481
03.1	Krmná kukuřice	2 627
03.2	Krmné okopaniny (včetně krmné řepy)	61
03.3	Ostatní píce	3 793
04	ZELENINA A ZAHRADNICKÉ VÝROBKY	2 657
04.1	Čerstvá zelenina	2 380
04.1/1	Květák	222
04.1/2	Rajčata	391
04.1/3	Ostatní čerstvá zelenina	1 767
04.2	Sazenice a květiny	277
04.2/1	Školařské výpěstky	277
04.2/2	Okrasné rostliny a květiny (vč. vánočních stromků)	-
04.2/3	Výsadby	-
05	BRAMBORY (VČETNĚ SADBÝ)	3 251
06	OVOCE	2 267
06.1	Čerstvé ovoce	1 701
06.1/1	Stolní jablka	904
06.1/2	Stolní hrušky	58
06.1/3	Broskve	51
06.1/4	Ostatní čerstvé ovoce	689
06.2	Citrusové plody	-
06.2/1	Pomeranče	-
06.2/2	Mandarinky	-
06.2/3	Citrony	-
06.2/4	Ostatní citrusové plody	-
06.3	Tropické plody	-
06.4	Vinné hrozny	566
06.4/1	Stolní hrozny	566
06.4/2	Ostatní hrozny	-
06.5	Olivy	-
06.5/1	Stolní olivy	-
06.5/2	Ostatní olivy	-
07	VÍNO	-
07.1	Stolní víno	-
07.2	Jakostní víno	-
08	OLIVOVÝ OLEJ	-
09	OSTATNÍ ROSTLINNÉ VÝROBKY	176
09.1	Košikářské a pletací materiály	-
09.2	Ostatní	176
09.3	Ostatní rostlinné výrobky: ostatní	-
10	ROSTLINNÁ PRODUKCE (01 AŽ 09)	55 324

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

Tabulka TA4.1/03 zobrazuje tvorbu a rozdělení důchodu. Vychází z produkce zemědělského odvětví (nebo také celkové produkce). Důležitým ukazatelem je mezispotřeba, která sumarizuje hodnotu veškerých přímých vstupů (nákladů) do zemědělství (vstupujících do hodnoty celkové produkce). Podíl mezispotřeby na celkové produkci v roce 2001 činil 67,1 %. K celkové hodnotě mezispotřeby v roce 2001 přispěly následující nákladové ukazatele: osivo a sadba (3,2 %), energie a maziva (2,8 %), hnojiva (7,3 %), přípravky na ochranu rostlin (7,7 %) a veterinární náklady (2,4 %), dále krmiva (50,0 % – nejvýznamnější část mezispotřeby), údržba a opravy strojů, zařízení a budov (11,7 %), zemědělské služby (1,3 %) a ostatní zboží a služby (13,7 %).

Jedním z nejvýznamnějších ukazatelů tohoto účtu je hrubá přidaná hodnota v základních cenách (HPH), která vznikne odečtením mezispotřeby od celkové produkce. Podíl HPH za zemědělství a hrubé přidané hodnoty za celé národní hospodářství (v základních cenách) poměřuje příspěvek odvětví zemědělství do celkové přidané hodnoty národního hospodářství. Tento podíl se obvykle označuje jako „podíl zemědělství na HDP“ nebo také „ekonomický rozměr odvětví zemědělství“. Podíl zemědělství na HDP podle tohoto ukazatele dosáhl za rok 2001 odhadované výše 1,88 %.

HPH v základních cenách jako globální ukazatel nově vytvořené hodnoty v zemědělství v roce 2001 činila 36,3 mld. Kč, tj. 32,9 % celkové produkce zemědělství. Poměr HPH a mezispotřeby v zemědělství informuje o efektu vynaložených vstupů do výroby. V roce 2001 dosáhl tento poměr hodnoty 49 %, neboli každá vynaložená koruna vstupů do zemědělství přinesla 49 haléřů nově vytvořené hodnoty tohoto odvětví. Obdobný ukazatel v zemích EU dosahuje hodnoty více než 100 %.

Dalším důležitým ukazatelem důchodového účtu je spotřeba fixního kapitálu. Tento ukazatel – podle původní metodiky „odpisy hmotného i nehmotného investičního majetku“ v původních, tedy pořizovacích cenách – představuje podle nové metodiky část hodnoty kapitálu, kterou je nutno za daný rok vyprodukovat, aby bylo možné po ukončení životnosti kapitálu (tj. každé složky kapitálu) tento kapitál znovu obnovit, a to v cenách, které budou platit po uplynutí životnosti. Spotřeba fixního kapitálu představuje odpisy v nových, tj. aktuálních tržních cenách, tedy kalkulaci plnohodnotné náhrady původního kapitálu novým (bez ztráty hodnoty tohoto kapitálu). Spotřeba fixního kapitálu v zemědělství v roce 2001 dosáhla hodnoty 11,2 mld. Kč, přičemž jeho nejvýznamnějšími položkami byly stroje a zařízení (67,2 %) a budovy (30,7 %).

Odečtením spotřeby fixního kapitálu od HPH se získá čistá přidaná hodnota v základních cenách (ČPH). Za rok 2001 představuje ČPH hodnotu 25,0 mld. Kč.

Další položkou účtu jsou ostatní dotace na výrobu, které zahrnují veškeré podpory vyplacené zemědělským výrobcům, které nepatří mezi subvence na produkty. Jde zejména o subvence na mzdy zaměstnaných pracovníků, subvence na snížení znečištění životního prostředí, úrokové úlevy apod. Stejně tak položka ostatní daně na výrobu zahrnuje veškeré daně, které musí podniky odvést na základě své výrobní činnosti, nezávisle na hodnotě vyprodukovaných statků. Nejdůležitější z nich je pozemková daň (daň z vlastnictví, majetku), daň z motorových vozidel, dále daně ze mzdového fondu placené zaměstnavatelem a odvedená daň za znečištění životního prostředí v důsledku výrobních činností.

Po přičtení salda ostatních dotací a daní k ČPH se vypočte ukazatel důchod z faktorů (v původní metodice čistá přidaná hodnota v nákladech faktorů), který udává zbývající část celkové hodnoty vyprodukované v zemědělství, z níž je třeba uhradit náklady na základní výrobní faktory (práci, půdu a kapitál) vstupující do výrobního procesu. Jedná se o mzdy a pojistné za zaměstnance, tj. ukazatel náhrady zaměstnancům (náklady na faktor práce), dále o pachtovné (náklady na faktor půdu) a nájemné z nemovitostí a úroky z bankovních úvěrů, tj. nájemné a úroky ze zapůjčeného kapitálu využívaného ve výrobním procesu (náklady na faktor kapitál). Do úhrady výrobních faktorů se nezapočítávají osobní důchody podnikatelů, nájemné z obytných budov a úroky z bankovních úvěrů pro jiné účely nesouvisející s podnikatelskými aktivitami v zemědělství. Důchod z faktorů v roce 2001 činil 26,2 mld. Kč.

Po odpočtu náhrad zaměstnancům od důchodu z faktorů se dostane ukazatel označený jako čistý provozní přebytek nebo smíšený důchod.

Konečným ukazatelem tohoto účtu je podnikatelský důchod. Ten se dostane z ukazatele důchod z faktorů odečtením položek „náhrady zaměstnancům“, „předepsané pachtovné a ostatní nájemné z nemovitostí“ a „nákladové úroky“ a přičtením položky „výnosové úroky“. Podnikatelský důchod tedy zahrnuje nejen úhradu nákladů na faktory práce, půdu a kapitál, ale zahrnuje i efekt z vlastního kapitálu uloženého v bankách nebo zapůjčeného jiným podnikatelům (výnosové úroky). Podnikatelský důchod ze zemědělství, který odpovídá běžnému zisku nebo ztrátě za odvětví v daném roce, dosáhl v roce 2001 hodnoty 5,5 mld. Kč.

TA4.1/02 – SZÚ – Celková produkce – živočišná produkce a ostatní zemědělské činnosti (mil. Kč)

Kód	Ukazatel	2001
11	ZVÍŘATA	31 647
11.1	Skot	5 467
11.2	Prasata	19 835
11.3	Lichokopytníci	.
11.4	Óvce a kozy	14
11.5	Drůbež	6 233
11.6	Ostatní zvířata	98
12	ŽIVOČIŠNÉ VÝROBKÝ	22 165
12.1	Mléko	18 903
12.2	Veje	3 262
12.3	Ostatní živočišné výrobky	.
12.3/1	Surová vlna	.
12.3/2	Kokony bource morušového	-
12.3/3	Ostatní živočišné výrobky: ostatní	.
13	ŽIVOČIŠNÁ PRODUKCE (11 + 12)	53 813
14	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ	109 137
15	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÝCH SLUŽEB	965
15.1	Zemědělské služby	965
15.2	Výnos z pronájmu mléčné kvóty	.
16	ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE (14 + 15)	110 102
17	NEZEMĚDĚLSKÉ VEDLEJŠÍ ČINNOSTI (NEODDĚLITELNÉ)	.
17.1	Zpracování zemědělských výrobků	.
17.1/1	Obiloviny	.
17.1/2	Zelenina	.
17.1/3	Ovoce	.
17.1/4	Víno	.
17.1/5	Zvířata	.
17.1/6	Živočišné výrobky	.
17.1/6/1	Mléko	.
17.1/6/2	Ostatní živočišné výrobky	.
17.1/7	Ostatní	.
17.2	Ostatní neoddělitelné vedlejší činnosti (zboží a služby)	.
18	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÉHO ODVĚTVÍ (16 + 17)	110 102

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

4.1.2 Kapitálový účet

Tab. TA4.3/04 – kapitálový účet – informuje o tvorbě a pohybu kapitálu v zemědělství vztaheného k zemědělským aktivitám zemědělských podniků (jednotek).

Hrubá tvorba fixního kapitálu celkem (HFTK) zahrnuje náklady na nabytí aktiv, tj. nákup nebo rekonstrukce dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (DHNM), po odečtení příjmů z úbytku aktiv, tj. z prodeje DHNM. V rámci národního hospodářství jako celku se pod tvorbou hrubého fixního kapitálu rozumí část hrubého domácího produktu využívaného po dobu delší než jeden rok ve výrobním procesu.

V SZÚ se tento ukazatel skládá z HFTK zemědělských výrobků (podíl na HFTK celkem 24,6 %) zahrnující výsadby a zvířata a HFTK nezemědělských výrobků (podíl 75,4 %) zahrnující stroje a zařízení, budovy a ostatní položky DHNM.

HFTK výsadby zahrnuje

- výdaje na nové nebo obnovené kultury realizované během účetního období;
- výdaje na přírůstek hodnoty kultur až do jejich zralosti;
- výdaje na převod vlastnictví vzrostlých kultur a stromů mezi zemědělskými jednotkami.

HFTK zvířat (klasifikovaných jako fixní aktiva) zahrnuje

- výdaje na přírůstek zvířat do dosažení dospělosti;
- výdaje na nabytí zvířat (nákupy a dovozy) minus příjmy z jejich úbytku (prodeje, porážky a vývozy);
- výdaje na převod vlastnictví zvířat mezi zemědělskými jednotkami.

HFTK nezemědělských výrobků zahrnuje výdaje na pořízení nového DHNM (s výjimkou kultur a zvířat), výdaje na opravy a rekonstrukci existujícího majetku minus příjmy z úbytku, tj. prodeje majetku souvisejícího se zemědělskými činnostmi.

Struktura HFTK nezemědělských výrobků obsahuje položky stroje a zařízení (podíl 52 %), vč. vozidel, budovy (podíl 47,9 %), tj. hospodářské budovy a stavby, které nejsou určeny pro obytné účely, a ostatní majetek (podíl 0,1 %), do nějž patří nehmotná aktiva (např. software), dále náklady na zvýšení hodnoty nevýrobních aktiv (např. zlepšování kvality půd zavlažováním nebo vysoušením, ochrana před záplavami atd., nebo vynaložené náklady na nabytí půdy a získání nehmotných aktiv jako jsou patenty, výrobní práva, atd.). Přitom samo nabytí nevyrobených aktiv se neúčtuje jako hrubá tvorba fixního kapitálu, ale jako změna aktiv.

Nejvýznamnější ukazatel kapitálového účtu čistá tvorba fixního kapitálu (ČTFK) je dán odečtením spotřeby fixního kapitálu (tab. TA4.1/03) od ukazatele HFTK celkem. Tento ukazatel ilustruje reprodukci kapitálu v zemědělství. Kladná hodnota ČTFK říká, že spotřeba (úbytek) hodnoty kapitálu probíhá pomaleji než jeho tvorba, tj. hodnota DHNM roste, v případě záporné hodnoty ČTFK hodnota DHNM klesá. V roce 2001 dosáhla ČTFK záporné hodnoty ve výši 0,8 mld. Kč.

Závěrečným ukazatelem kapitálového účtu jsou kapitálové transfery (rozdělují úspory nebo bohatství), které zahrnují investiční dotace, což jsou kapitálové transfery od státu určené pro úplné nebo částečné financování nabytí statků fixního kapitálu, a dále ostatní kapitálové transfery, které mohou mít podobu plateb jako odškodnění státu vlastníkům dlouhodobého majetku, který byl poškozen nebo zničen (např. následkem válečných událostí či katastrof). Kapitálové transfery v roce 2001 v zemědělství ČR představovaly celkem 8,4 mld. Kč (z toho investiční dotace 1,5 mld. Kč a ostatní kapitálové transfery 6,8 mld. Kč).

4.1.3 Porovnání výsledků SZÚ s výsledky výběrového šetření FADN a komoditních analýz

Souhrnný zemědělský účet charakterizuje celkové ekonomické výsledky zemědělství jakožto národohospodářského odvětví. V tomto smyslu by měl být v souladu s výsledky ekonomických analýz jednotlivých zemědělských komodit prezentovaných v kap. A3.1 a A3.2 a odpovídat výsledkům výběrového šetření zemědělských podniků FADN uvedených v kap. A4.2 a A4.3.

Vybrané zemědělské komodity popsány v kap. A3 reprezentují z ekonomického hlediska rozhodující část odvětví zemědělství. Na druhé straně SZÚ reprezentuje celé produkční zemědělství (bez samozásobitelských zemědělských aktivit – tzv. kitchen gardens). Tab. TA4.1/05 ukazuje, jak se podílí tuzemská produkce jednotlivých komodit za rok 2001 (resp. 2001/02) na ukazateli celkové produkce za zemědělství v účtu produkce. Celková hodnota produkce vybraných komodit při použití průměrných CZV za rok 2001 dosáhla 102,4 mld. Kč, tj. zhruba 93 % celkové zemědělské produkce podle SZÚ (110,1 mld. Kč). Přes určité dílčí metodologické odlišnosti výpočtu (dané metodikou SZÚ) potvrzuje tento výsledek empirické očekávání, že vybrané zemědělské komodity uvedené v této zprávě reprezentují více než 90 % celkové zemědělské produkce.

TA4.1/03 – SZÚ – Důchod ze zemědělské činnosti (mil. Kč)

Kód	Ukazatel	2001
18	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÉHO ODVĚTVÍ	110 102
19	MEZISPOTŘEBA CELKEM	73 849
19.01	Osiva a sadba	2 350
19.01/1	Nakoupené od jiných zemědělských jednotek	.
19.01/2	Nakoupené mimo zemědělské odvětví	2 350
19.02	Energie, maziva	2 075
19.02/1	Elektrická energie	742
19.02/2	Plyn	71
19.02/3	Ostatní paliva a pohonné hmoty	1 191
19.02/4	Ostatní	71
19.03	Hnojiva a prostředky zlepšující půdu	5 370
19.03/1	Nakoupená od zemědělských jednotek	.
19.03/2	Nakoupená mimo hospodářské odvětví	5 370
19.04	Přípravky k ochraně rostlin	5 680
19.05	Veterinární náklady	1 785
19.06	Krmiva	36 900
19.06/1	Nakoupená od zemědělských jednotek	.
19.06/2	Nakoupená mimo hospodářské odvětví	19 307
19.06/3	Spotřebovaná vnitropodnikově	17 593
19.07	Údržba a opravy strojů a zařízení	4 556
19.08	Údržba a opravy budov	4 068
19.09	Zemědělské služby	965
19.10	Ostatní zboží a služby	10 100
20	HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (18-19)	36 253
21	SPOTŘEBA FIXNÍHO KAPITÁLU	11 231
21.1	Stroje a zařízení	7 542
21.2	Budovy	3 444
21.3	Výsadby	111
21.4	Ostatní	134
22	ČISTÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (20-21)	25 022
23	NÁHRADY ZAMĚSTNANCŮM	16 768
24	OSTATNÍ DANĚ NA VÝROBU	4 076
25	OSTATNÍ DOTACE NA VÝROBU	5 219
26	DŮCHOD Z FAKTORŮ (22-24+25)	26 165
27	ČISTÝ PROVOZNÍ PŘEBYTEK/SMÍŠENÝ DŮCHOD (26-23)	9 398
28	PŘEDEPSANÉ PACHTOVNÉ A OSTATNÍ NÁJEMNÉ Z NEMOVITOSTÍ	2 267
29	NÁKLADOVÉ ÚROKY	2 355
30	VÝNOSOVÉ ÚROKY	739
31	PODNIKATELSKÝ DŮCHOD (26-23-28-29+30)	5 515

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

TA4.1/04 – SZÚ – Kapitálový účet (mil. Kč)

Kód	Ukazatel	2001
32	HFTK ZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ	2 566
32.1	Výsadby	114
32.2	Zvířata	2 452
33	HFTK NEZEMĚDĚLSKÝCH VÝROBKŮ	7 855
33.1	Stroje a zařízení	4 085
33.1/1	Stroje a ostatní zařízení	3 144
33.1/2	Vozidla	940
33.2	Budovy	3 763
33.2/1	Hospodářské budovy (nebytové)	3 391
33.2/2	Ostatní stavby (výjma zlepšování půd)	372
33.3	Ostatní	8
33.3/1	Nehmotná aktiva (např. software)	8
33.3/2	Zvýšení hodnoty nefinančních nevýrobních aktiv	.
33.3/2/1	Zlepšování půd	.
33.3/2/2	Náklady převodu vlastnictví k půdě a k výrobním právům	.
34	HFTK CELKEM (BEZ ODEČITATELNÉ DPH) (32+33)	10 421
35	ČISTÁ TVORBA FIXNÍHO KAPITÁLU (BEZ ODEČITATELNÉ DPH) (34-21)	-810
36	ZMĚNA STAVU ZÁSOB	1 202
37	KAPITÁLOVÉ TRANSFERY	8 366
37.1	Investiční dotace	1 539
37.2	Ostatní kapitálové transfery	6 827

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

TA4.1/05 – Porovnání celkové produkce podle SZÚ a Zelené zprávy 2001

Ukazatel	Koeficient tržnosti ²⁾	Zelená zpráva 2001			SZÚ (mil. Kč)
		výroba (tis. t)	CZV (Kč/t)	produkce (mil. Kč)	
Pšenice	1,00	4 476	3 522	15 766	16 360
Ječmen	1,00	1 965	3 533	6 942	7 229
Žito	1,00	149	3 801	566	547
Kukuřice zrno	1,00	409	3 858	1 578	1 648
Cukrovka	1,00	3 529	964	3 402	3 401
Brambory	1,00	1 130	2 838	3 207	3 251
Řepka	1,00	973	6 904	6 718	6 789
Chmel	1,00	7	134 121	885	879
Len	1,00	18	4 300	76	76
Ovoce ¹⁾	1,00	167	9 000	1 505	1 701
Zelenina ¹⁾	1,00	421	6 000	2 527	2 380
Mléko - nákup	1,00	2 532	7 800	19 750	18 903
Hovězí maso	1,00	209	33 770	7 041	5 467
Vepřové maso	0,87	584	42 840	21 641	19 835
Drůbeží maso	0,89	313	25 960	7 220	6 233
Vejce	0,59	3 190	1 900	3 576	3 262
Produkce za vybrané komodity				102 399	104 094
Produkce zemědělského odvětví	x	x	x	x	110 102

1) Průměrná CZV odhad

2) Koeficient tržnosti vyjadřuje míru samozásobení u daných komodit, která není v SZÚ započítána

Pramen: Zpráva o stavu zemědělství za rok 2001, kap. A3.1 a A3.2; ČSÚ

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

Výsledky výběrového šetření zemědělských podniků FADN jsou zpracovány ze dvou hledisek. Jednak z hlediska ekonomických výsledků za veškeré aktivity zemědělských podniků (tj. zemědělskou i nezemědělskou činnost podniků), které jsou popsány v kap. A4.2, jednak z hlediska výsledků za výhradně zemědělské činnosti podle standardní metodiky EU, popsaných v kap. A4.3. Druhý přístup je z metodického hlediska velmi blízký metodice sestavování SZÚ.

Výsledky tohoto porovnání lze nalézt v tab. TA4.1/06. S ohledem na srovnatelnost obou přístupů bylo nezbytné provést následující korekce:

- Vzhledem k tomu, že výsledky zpracování FADN jsou uváděny samostatně za podniky fyzických osob (PFO) a za podniky právnických osob (PPO), byly při konstrukci průměrných ukazatelů za všechny zemědělské podniky (tj. PFO a PPO celkem) použity koeficienty jejich podílu na obhospodařované půdě za rok 2001 – PFO 26,6 % a PPO 73,4 % (tab. TA2.1/04).
- Vybrané ukazatele SZÚ a FADN jsou vyjádřeny jak v absolutních hodnotách (mil. Kč), tak v přepočtu na jednotku plochy (Kč/ha z. p.). Pro převod byl využit údaj o celkové výměře obhospodařované zemědělské půdy v ČR zjištěné Agrocenzem 2000 (zhruba 3 700 tis. ha z. p.).
- Pro porovnatelnost finálního ukazatele za celé zemědělství – důchodu ze zemědělské činnosti – byla hodnota tohoto ukazatele vycházející z výsledků FADN (tab. TA4.3/46) doplněna o celkový hospodářský výsledek zemědělských podniků hospodařících bez zemědělské půdy (tab. TA4.2/06).

TA4.1/06 – Porovnání SZÚ a FADN zpracovaného podle standardního výstupu EU

Ukazatel	SZÚ		FADN			
			celkem		PFO	PPO
	mil. Kč	Kč/ha	mil. Kč	Kč/ha	Kč/ha	
Celková produkce	110 102	29 757	113 690	30 727	21 298	34 144
Mezispotřeba (SZÚ) – výrobní spotřeba (FADN)	73 849	19 959	77 292	20 890	15 845	22 718
Hrubá přidaná hodnota	36 253	9 798	41 854	11 312	7 297	12 767
Podnikatelský důchod (PD)	5 515	1 491	4 435	1 199	2 815	613
z toho – dotace na výrobu	5 658	1 529	7 126	1 926	2 136	1 850
Hospodářský výsledek zemědělských podniků bez půdy (ČSÚ)	-	-	537	-	-	-
Důchod ze zemědělské činnosti – srovnatelná báze SZÚ a FADN	5 515	1 491	4 972	1 344	-	-

Pramen: ČSÚ; Výběrové šetření FADN

Zpracoval: I. Foltýn (VÚZE)

Na základě výsledného ukazatele „Důchod ze zemědělské činnosti – srovnatelná báze SZÚ a FADN“ (tab. TA4.1/06) a výsledků uvedených v tab. TA4.2/06 lze konstatovat:

- Celkový hospodářský výsledek za odvětví zemědělství za rok 2001 vycházející ze SZÚ zpracovaného ČSÚ (odhad za rok 2001) lze vyčíslit zhruba na 5,5 mld. Kč.
- Celkový hospodářský výsledek zemědělských podniků za zemědělskou činnost za rok 2001 vycházející z výběrového šetření FADN zpracovaný VÚZE a doplněný o celkový výsledek zemědělských podniků bez zemědělské půdy zpracovaný ČSÚ lze vyčíslit zhruba na 5,0 mld. Kč.
- Celkový hospodářský výsledek zemědělských podniků za veškerou činnost (zemědělskou i nezemědělskou) za rok 2001 vycházející z výběrového šetření FADN a doplněný o celkový výsledek zemědělských podniků bez zemědělské půdy zpracovaný ČSÚ lze vyčíslit zhruba na 4,4 mld. Kč.
- Celkový hospodářský výsledek zemědělských podniků za veškerou činnost při započtení osobního důchodu u podniků fyzických osob za rok 2001 lze vyčíslit zhruba na 3,3 mld. Kč.

4.2 Souhrnné ekonomické výsledky zemědělských podniků

Výsledky ekonomiky zemědělských podniků (za PPO i PFO celkem) byly v roce 2001 sledovány standardním způsobem na základě statistického výkaznictví ČSÚ (čtvrtletní výkaz P 3-04 pro ekonomické subjekty vybraných produkčních odvětví) a v rámci výběrového šetření FADN VÚZE. Výsledky statistického výkaznictví a výběrového šetření nelze vzhledem k jejich odlišnostem bezprostředně porovnávat⁵¹.

4.2.1 Produkce, náklady a výnosy

Hrubá zemědělská produkce podle ČSÚ (vyjádřená ve stálých cenách roku 1989) dosáhla v roce 2001 za celé zemědělství úhrnné hodnoty 76 135 mil. Kč. Meziročně se zvýšila o 1866 mil. Kč, tj. o 2,5 %. V porovnání s rokem 2000 vzrostla rostlinná produkce o 5,2 %, živočišná produkce o 0,3 %. Podíl rostlinné výroby na hrubé zemědělské produkci vzrostl proti roku 2000 o 1,2 procentního bodu a dosáhl 46,6 %.

Odhad základních výsledkových ukazatelů

Souhrnné výsledkové ukazatele zemědělských podniků hospodařících na půdě byly odvozeny z účetních údajů podniků zahrnutých do výběrového šetření FADN. Pro dopočet za podniky právnických osob byly vybrány údaje z výkazu zisků a ztrát. U podniků fyzických osob byl dopočet proveden na základě příjmů a výdajů ovlivňujících základ daně z příjmů a v jejich výdajích není zahrnuta osobní spotřeba podnikatele a pomáhajících rodinných příslušníků.

TA4.2/01 – Základní souhrnné výsledkové ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Hrubá zemědělská produkce ¹⁾	74 269	76 135	102,5
v tom - rostlinná produkce	33 700	35 443	105,2
- živočišná produkce	40 569	40 692	100,3
Tržby za prodej zboží	4 845	4 716	97,3
Tržby za prodej výrobků a služeb	96 485	99 831	103,5
Výnosy celkem ²⁾	129 297	130 195	100,7
Náklady vynaložené na prodané zboží	4 325	4 054	93,7
Osobní náklady	24 520	24 720	100,8
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	12 769	12 383	97,0
Náklady celkem ³⁾	124 941	126 287	101,1

1) Za celé zemědělství ve s. c. 1989

2) U fyzických osob příjmy celkem

3) U fyzických osob výdaje celkem

Pramen: Výběrové šetření FADN; ČSÚ – Hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 2000,

Hrubá zemědělská produkce za rok 2001

Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

⁵¹ Výkaznictví ČSÚ je orientováno na zemědělské podniky zapsané v obchodním rejstříku, které současně zaměstnávají 20 a více zaměstnanců (včetně specializovaných zemědělských podniků hospodařících bez půdy), výběrové šetření FADN představuje vzorek všech podniků hospodařících na půdě (včetně podniků nezapsaných v obchodním rejstříku). Metodické a jiné odlišnosti jsou podrobně rozvedeny ve Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 1997.

U zemědělských podniků hospodařících na půdě došlo v roce 2001 k mírnému zvýšení celkových výnosů (o 0,7 %) i při relativně výraznějším meziročním nárůstu tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb (o 3,5 %). Celkové náklady vzrostly o 1,1 %.

Výsledky za souhrn těchto podniků lze doplnit obdobnými údaji ČSÚ za specializované podniky s rozsáhlou živočišnou výrobou nebo podniky zemědělských služeb hospodařících bez půdy. Jedná se o velké podniky zaměstnávající 100 a více zaměstnanců.

TA4.2/02 – Základní souhrnné výsledkové ukazatele podniků hospodařících bez půdy (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Tržby za prodej zboží	1 964	2 236	113,8
Tržby za prodej výrobků a služeb	8 061	9 685	120,1
Výnosy celkem	10 855	12 941	119,2
Náklady vynaložené na prodané zboží	1 807	2 060	114,0
Osobní náklady	1 173	1 393	118,8
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	519	543	104,6
Náklady celkem	10 548	12 404	117,6

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

U výše uvedených specializovaných podniků bez půdy vzrostly celkové výnosy o 1,6 procentního bodu více než celkové náklady.

4.2.2 Nově vytvořená hodnota (účetní přidaná hodnota)

V roce 2001 došlo u podniků hospodařících na půdě ke zvýšení účetní přidané hodnoty o 4,8 % při obdobném meziročním tempu vývoje výkonů i výkonové spotřeby. Navýšení obchodní marže mělo na vývoj přidané hodnoty minimální vliv.

Souhrnné údaje o účetní přidané hodnotě podniků hospodařících bez půdy jsou uvedeny samostatně. Ve vývoji jednotlivých složek účetní přidané hodnoty došlo k výraznějšímu zvýšení výkonové spotřeby, které mělo vliv na nižší tempo růstu účetní přidané hodnoty ve srovnání s tempem růstu výkonů.

Za soubor sledovaných zemědělských podniků v roce 2001 udává ČSÚ na základě výkazu P 3-04 tyto souhrnné výsledky:

- výkony včetně obchodní marže 101 037 mil. Kč;
- výkonová spotřeba 66 060 mil. Kč;
- účetní přidaná hodnota 34 977 mil. Kč.

Uvedené ukazatele jsou v relaci s obdobně zjištěnými údaji v rámci výběrového šetření FADN (po zohlednění údajů za podniky bez půdy se 100 a více zaměstnanci a údajů podniků fyzických osob) a jejich vzájemná odchylka nepřesahuje 2 %.

4.2.3 Hospodářský výsledek, majetek a financování

Odhad hospodářského výsledku

U podniků hospodařících na zemědělské půdě byl prostřednictvím výběrového šetření FADN zjištěn hospodářský výsledek v členění do tří základních podnikatelských forem.

V uvedených skupinách podniků právnických osob došlo ke snížení zisku zejména v důsledku poklesu ostatních provozních výnosů. Základem meziroční změny hospodářského výsledku PFO byl pokles celkových výdajů. Výsledek podniků fyzických osob byl dále ovlivněn i růstem ostatních příjmů v souvislosti s úhradou škod způsobených suchem (doúčtování celkového nároku z roku 2000).

Na základě výsledků zjištěných výběrovým šetřením FADN (v přepočtu na ha z. p.) byl proveden odhad hospodářského výsledku za jednotlivé skupiny podnikatelských subjektů, doplněný údaji ČSÚ za specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb (podniky se 100 a více zaměstnanci hospodařící bez půdy).

Podle provedeného odhadu dosáhl zisk zemědělských podniků za rok 2001 ze všech podnikových činností 4,4 mld. Kč, po jeho očištění o osobní důchody u podniků fyzických osob 3,3 mld. Kč.

TA4.2/05 – Hospodářský výsledek základních skupin podnikatelských subjektů (Kč/ha z. p.)

Podnikatelská forma	2000	2001
Zemědělská družstva	1 194	650
Obchodní společnosti	1 108	622
Podnikatelské subjekty fyzických osob ¹⁾	1 221 (192)	2 313 (1 072)

1) Údaj v závorce upravuje hospodářský výsledek zahrnutím osobního důchodu podnikatelských subjektů fyzických osob

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák, M. Vojtíšek (VÚZE)

TA4.2/03 – Účetní přidaná hodnota podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Obchodní marže	520	662	127,3
Výkony ¹⁾	102 466	107 438	104,9
Výkonová spotřeba ²⁾	67 727	71 145	105,0
Účetní přidaná hodnota ³⁾	35 259	36 955	104,8

1) U fyzických osob příjmy za prodej výrobků a služeb

2) U fyzických osob nákup materiálu + provozní režie – pojistné – nákladové úroky

3) Obchodní marže (tržby za prodej zboží – náklady vynaložené na prodané zboží) + výkony – výkonová spotřeba

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

TA4.2/04 – Účetní přidaná hodnota podniků hospodařících bez půdy (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Obchodní marže	157	176	112,1
Výkony	8 343	9 711	116,4
Výkonová spotřeba	5 994	7 095	118,4
Účetní přidaná hodnota	2 506	2 792	111,4

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

TA4.2/06 – Hospodářský výsledek za souhrn zemědělských podniků (mil. Kč)

Podnikatelská forma	2000	2001
Zemědělská družstva	1 349	675
Obchodní společnosti	1 883	1 034
Podnikatelské subjekty fyzických osob	1 124	2 199
Podniky hospodařící bez zemědělské půdy ¹⁾	307	537
Celkem	4 663	4 445
Osobní důchod podniků fyzických osob	947	1 180
Hospodářský výsledek se započtením osobního důchodu podniků fyzických osob	3 716	3 265

1) Specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb se 100 a více zaměstnanci

Pramen: Výběrové šetření FADN; údaje ČSÚ

Zpracoval: J. Novák, M. Vojtíšek (VÚZE)

Podle údajů ČSÚ dosáhl hospodářský výsledek za zemědělské podniky (hospodařící na půdě i bez půdy včetně podniků rybářství) se 100 a více zaměstnanci rovněž kladnou hodnotu 1,837 mld. Kč a v porovnání s rokem 2000 mírně vzrostl o 3,6 %.

Odhad základních souhrnných rozvahových ukazatelů

V návaznosti na odhad hospodářského výsledku a dalších výsledkových ukazatelů byl u podniků hospodařících na půdě proveden odhad majetku celkem v jeho základní struktuře, doplněný o odhad kapitálových zdrojů. Pro odhad byly použity údaje z rozvahy podniků právnických osob a údaje z výkazu o majetku a závazcích podniků fyzických osob zjištěných výběrovým šetřením FADN.

TA4.2/07 – Základní souhrnné rozvahové ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Majetek celkem	193 829	188 930	97,5
Dlouhodobý hmotný majetek	116 538	113 911	97,7
Zásoby	41 179	41 091	99,8
Pohledávky celkem	18 213	17 633	96,8
Peněžní prostředky¹⁾	7 763	8 380	107,9
Kapitál celkem	193 829	188 930	97,5
Vlastní kapitál	117 104	118 999	101,6
Cizí zdroje	75 942	69 127	91,0
Závazky celkem	53 715	47 673	88,8
Úvěry	20 060	18 108	90,3

1) U zemědělských družstev a obchodních společností finanční majetek

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

V důsledku změn dlouhodobého hmotného majetku v zůstatkových cenách poklesla v roce 2001 celková suma majetku zemědělských podniků hospodařících na půdě. Objem oběžného majetku (zásoby, pohledávky, peněžní prostředky) zůstal zachován, změnila se pouze jeho vnitřní struktura ve prospěch pohotových peněžních prostředků. Ve struktuře kapitálu došlo k mírnému posílení vlastních zdrojů při poklesu objemu závazků i přijatých bankovních úvěrů.

Souhrnné rozvahové ukazatele podniků hospodařících na půdě jsou doplněny obdobnými údaji ČSÚ (v relativně užší struktuře) o vývoji majetku a kapitálu za skupinu sledovaných specializovaných podniků s vysokým objemem živočišné výroby, případně za podniky zemědělských služeb (se 100 a více zaměstnanci). U této skupiny podniků byl meziroční růst celkového majetku doprovázen zvýšením vlastního kapitálu i cizích zdrojů.

TA4.2/08 – Základní souhrnné rozvahové ukazatele podniků hospodařících bez půdy (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Majetek celkem	10 283	11 265	109,5
Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek	5 009	4 848	96,8
Zásoby	1 683	1 972	117,2
Kapitál celkem	10 283	11 265	109,5
Vlastní kapitál	5 916	6 546	110,6

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Podrobnější údaje doplněné časovou řadou standardně zjišťovaných údajů jsou uvedeny v příloze (tab. A4.1/01 – 03).

4.3 Ekonomické výsledky zemědělských podniků

Analýza ekonomických výsledků vychází, tak jako v minulých letech, z ukazatelů přepočtených na 1 ha z. p. a jejím základem je meziroční srovnání i hodnocení dlouhodobých vývojových tendencí.

4.3.1 Ekonomické výsledky podle podnikatelských forem a velikosti podniků

Podniky právnických osob

Náklady

Od roku 2000 dochází znovu ke zrychlování tempa růstu nákladů. Celkové vynaložené náklady na 1 ha z. p. u PPO dosáhly v roce 2001 úrovně 40 150 Kč. Zvyšování nákladů bylo ovlivněno hlavně růstem provozních nákladů, u finančních a mimořádných nákladů pokračovala tendence k jejich snižování, avšak jejich vliv na úroveň celkových nákladů je zanedbatelný.

TA4.3/01 – Náklady (Kč/ha z. p.)

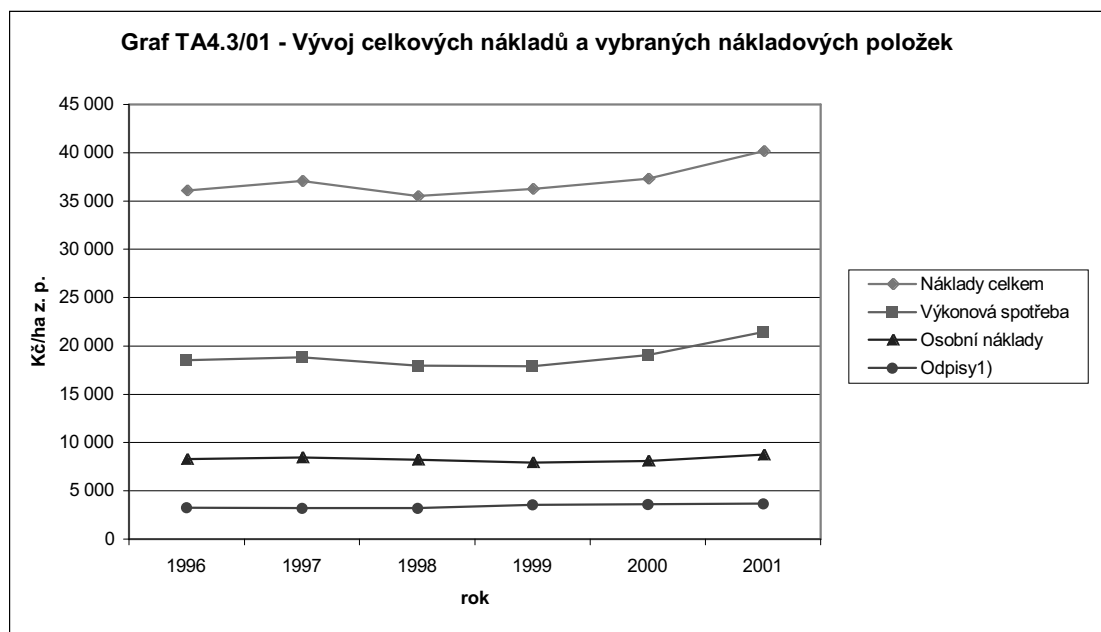
Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Náklady celkem	36 454	39 321	38 151	40 483	37 316	40 150	107,6
z toho - provozní	34 908	37 989	36 689	39 216	35 816	38 839	108,4
- finanční	1 352	1 154	1 277	1 061	1 310	1 118	85,3
- mimořádné	157	130	151	142	155	138	89,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Dynamika meziročního růstu celkových i provozních nákladů byla v obou podnikatelských formách právnických osob zhruba shodná, u zemědělských družstev představovalo meziroční zvýšení celkových nákladů 7,8 % a u obchodních společností 6,1 %.

Zlepšení hospodářského výsledku v roce 2000 umožnilo zemědělským podnikům obnovit vklady do zemědělské prvovýroby, což se projevilo ve zvýšení spotřeby materiálu a rozsahu služeb. V menší míře došlo i ke zvýšení pracovních nákladů, při stagnaci nákladů na daně a poplatky. Rovněž u odpisů dochází ke stagnaci jejich úrovně, což svědčí o tom, že zvýšení cash flow v roce 2000 se neprojevilo v obnově dlouhodobého hmotného majetku.

1) Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

TA4.3/02 – Vybrané položky provozních nákladů (Kč/ha z. p.)

Nákladová položka	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Spotřeba materiálu a energie	14 467	16 606	15 324	16 774	14 840	16 687	112,4
Služby	3 741	4 193	4 530	5 154	4 199	4 758	113,3
Osobní náklady	8 266	8 922	8 017	8 509	8 110	8 718	107,5
Daně a poplatky	536	544	520	519	523	529	101,1
Odpisy	3 657	3 754	3 634	3 615	3 622	3 681	101,6

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Z provozních nákladů nejvyšší podíl zaujímá spotřeba materiálu a energie, kde se jednalo především o zvýšení intenzifikačních vkladů, tj. přípravků ochrany rostlin, nakoupených hnojiv, osiv, krmiv a steliv s pozitivním vlivem na růst intenzity výroby. U většiny intenzifikačních vkladů šlo o zvýšení jejich objemu, protože meziroční indexy cen růstu těchto prostředků jsou nižší, než činí meziroční zvýšení nákladů. Zemědělské podniky se snaží vyrovnávat tzv. vnitřní zadluženost. To stále neplatí o nakupovaných krmivech, kde meziroční index cen vzrostl na 114,5 při zvýšení těchto nákladů o 11,4 %.

TA4.3/03 – Spotřeba materiálu a energie (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Spotřeba materiálu a energie	14 467	16 606	15 324	16 774	14 840	16 687	112,4
z toho - osiva a sadba	1 049	1 250	1 242	1 430	1 181	1 378	116,7
- hnojiva	1 439	1 697	1 465	1 730	1 451	1 712	118,0
- přípravky ochrany rostlin	1 414	1 852	1 628	2 060	1 510	1 953	129,3
- krmiva a steliva	3 649	4 226	3 572	3 788	3 566	3 972	111,4
- pohonné hmoty	2 344	1 964	2 175	1 947	2 249	1 961	87,2
- elektrická energie	751	776	788	791	767	783	102,1

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

U nakupovaných krmiv pokračuje zřejmé tendence z minulých let, kdy klesá objem spotřeby nakupovaných krmiv v zemědělských podnicích a dochází k jejich nahrazování vlastními levnějšími krmivy, včetně výroby vlastních krmných směsí.

Významnou složkou spotřeby materiálu a energie jsou pohonné hmoty, u kterých došlo meziročně k poklesu nákladů o 12,8 %, což je v podstatě v souladu s meziročním snížením cenového indexu (84,8).

Náklady na spotřebovanou elektrickou energii se mírně zvýšily při vyšším tempu růstu cenového indexu, což svědčí o pokračující tendenci úspor v této oblasti. Kromě poklesu celkového objemu živočišné výroby se projevuje i vliv změn technologie výroby (např. přechod od vazného k volnému ustájení skotu apod.).

Meziroční zvýšení nákladů na služby (13,3 %) bylo podstatně vyšší, než vykazuje příslušný cenový index ČSÚ (104,4), což svědčí o růstu jejich objemu. V roce 2001 pokračovala tendence z minulého roku v růstu nákladů na opravy a udržování. Náklady na opravy strojů a mechanizačních zařízení zřejmě rostou ve snaze udržet provozuschopnost starší zemědělské techniky. Podniky s vyšším provozním kapitálem věnují zřejmě pozornost i opravám a údržbě budov, skladů apod. V roce 2001 pokračovala i tendence v růstu nákladů na pachtovné (meziroční zvýšení o 32,6 %), které v průměru za PPO dosáhlo téměř 600 Kč/ha z. p.

V oblasti služeb došlo rovněž ke zvýšení nákladů na služby v rostlinné výrobě, ke stagnaci nákladů na poradenské služby a ke snížení nákladů na plemenářské a veterinární služby.

TA4.3/04 – Náklady na služby (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Služby celkem	3 741	4 193	4 530	5 154	4 199	4 758	113,3
z toho - opravy a udržování	482	631	600	798	569	738	129,7
- agrochem. a polní práce	581	636	799	807	697	737	105,7
- plemen. a veterin. služby	669	643	648	600	650	616	94,8
- poradenské služby	144	165	197	184	173	175	101,2
- pachtovné	427	586	468	600	445	590	132,6

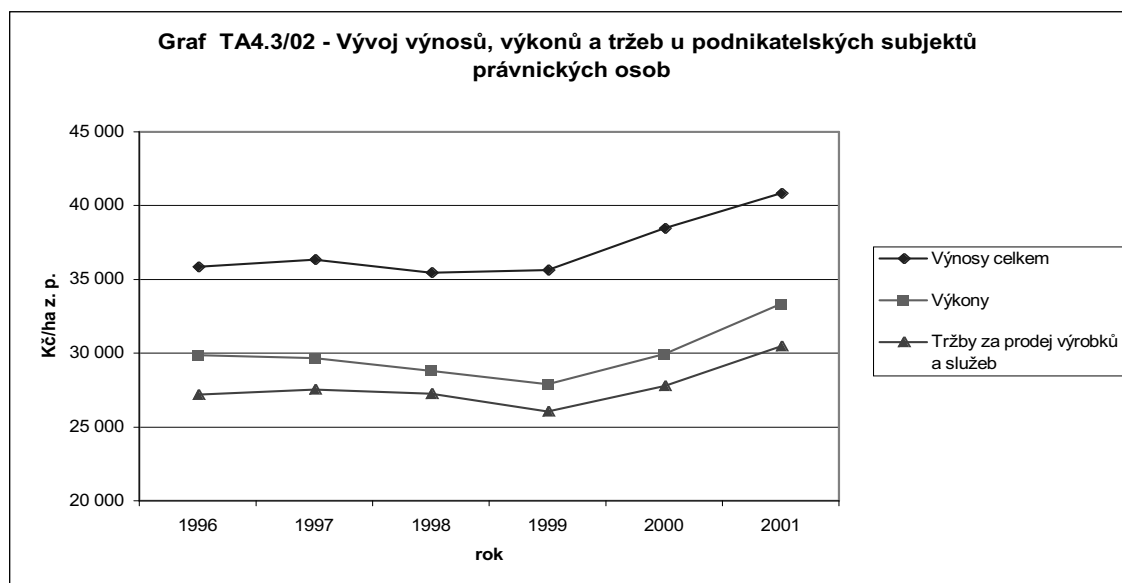
Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Pokles finančních nákladů pokračoval i v roce 2001 (meziročně došlo k jejich snížení o 14,7 %) i vlivem poklesu úvěrů i úrokových sazeb. Úrokové sazby u PPO se snížily ze 13,2 % v roce 2000 na 12,0 % v roce 2001.

Výnosy

Celkové výnosy zemědělských podniků se meziročně zvýšily o 6,1 % v důsledku růstu tržeb za vlastní výrobky a služby, jejichž zvýšení o 9,7 % bylo ovlivněno růstem cen zemědělských výrobců (index ČSÚ 108,4).

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Meziroční růst tržeb za rostlinné a živočišné výrobky byl pomalejší než mezi rokem 2000 a 1999, což při vyšším indexu cen zemědělských výrobců znamená mírný pokles objemu realizované produkce. Tento závěr se týká především rostlinné výroby, kde došlo ke zvýšení produkce o 5,2 %, zatímco živočišná produkce stagnovala (meziročně se zvýšila o 0,3 %). Pokles realizované rostlinné produkce souvisí s vyšším využíváním vlastních krmiv v živočišné výrobě.

U tržeb ze zemědělských činností, včetně tržeb za ostatní vlastní výrobky, pokračoval jejich pokles, který byl mírnější než mezi rokem 2000 a 1999. Z uvedeného vyplývá, že se zvyšuje počet podniků, ve kterých nejsou provozovány nezemědělské činnosti.

TA4.3/05 – Výnosy a tržby (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Výnosy celkem	37 648	39 971	39 259	41 105	38 463	40 811	106,1
z toho - tržby za vlastní výrobky a služby	26 985	30 085	28 738	30 738	27 782	30 484	109,7
z toho - tržby RV	9 544	10 514	10 171	11 277	10 009	11 082	110,7
- tržby ŽV	14 061	14 912	13 740	14 478	13 722	14 572	106,2
- tržby za ostatní vlastní výrobky vč. tržeb z nezemědělské činnosti	920	1 074	1 310	1 046	1 098	1 047	95,4
- tržby za prodej vlastních služeb z nezemědělské činnosti	1 122	906	1 180	1 039	1 133	985	86,9

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

Rozdílná dynamika zvyšování nákladů a výnosů se souhrnně odráží ve vztahu nákladů k tržbám. V minulých letech dosahovaly obchodní společnosti lepších parametrů v těchto relacích. V roce 2001 došlo prakticky k vyrovnání výše nákladů ve vztahu k tržbám v obou právních formách, kromě osobních nákladů, které jsou stále u zemědělských družstev vyšší.

TA4.3/06 – Náklady na 1 Kč tržeb

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Náklady celkem	1,35	1,31	1,33	1,32	1,34	1,32
z toho - materiál a energie	0,54	0,55	0,53	0,55	0,53	0,55
- osobní náklady	0,31	0,30	0,28	0,28	0,29	0,29
- odpisy	0,14	0,12	0,13	0,12	0,13	0,12

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

Účetní přidaná hodnota

Ve výsledcích roku 2001 se potvrdila tendence ke zvyšování přidané hodnoty přerušena v roce 1999, přičemž dynamika jejího meziročního růstu byla zhruba shodná u zemědělských družstev a obchodních společností.

TA4.3/07 – Účetní přidaná hodnota (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Obchodní marže	217	232	170	226	210	253	120,5
Výkony	29 469	33 145	30 605	33 402	29 922	33 317	111,3
Výkonová spotřeba	18 208	20 799	19 854	21 928	19 039	21 445	112,6
Přidaná hodnota	11 478	12 578	10 921	11 700	11 093	12 125	109,3

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

Vytvořená přidaná hodnota je zdrojem pro úhradu mzdových nákladů, odpisů, daní, pojištění a ostatních provozních a finančních nákladů.

Hospodářský výsledek

Rok 2001 je za uplynulých deset let třetím rokem, kdy bylo u právnických osob dosaženo kladného hospodářského výsledku. V roce 2001 došlo v porovnání s rokem 2000 k jeho snížení o 42,4 %, které bylo zejména ovlivněno meziročním snížením dotací provozního charakteru. Došlo ke snížení ztráty u hospodářského výsledku z finančních operací a mimořádný hospodářský výsledek se dále zvýšil.

V roce 2001, stejně jako v roce 2000 dosáhly obě podnikatelské formy právnických osob zhruba stejné úrovně hospodářského výsledku.

Na úroveň hospodářského výsledku působila v roce 2001 řada vlivů, z nichž kladný vliv mělo zejména:

- zvýšení hrubé zemědělské produkce ve s. c. o 2,5 %;
- zvýšení cen zemědělských výrobců (index 108,4), a to rostlinných výrobků (index 109,3) a živočišných výrobků (index 108,0);
- index cen vstupů do zemědělství zaznamenal menší růst (105,4), takže došlo i k „sevržení cenových nůžek“.

Na úroveň hospodářského výsledku negativně působilo meziroční snížení provozních dotací ovlivněné v roce 2000 mimořádnými dotacemi na sucho.

TA4.3/08 – Struktura hospodářského výsledku (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
HV - provozní¹⁾	1 397	754	1 264	679	1 330	754
- z finančních operací²⁾	-587	-515	-565	-556	-576	-546
- za běžnou činnost³⁾	775	195	672	78	723	163
- mimořádný⁴⁾	419	439	437	556	424	496
- za účetní období⁵⁾	1 194	650	1 108	622	1 147	661

1) HV provozní = provozní výnosy – provozní náklady

2) HV z finančních operací = finanční výnosy – finanční náklady

3) HV za běžnou činnost = provozní hospodářský výsledek + hospodářský výsledek z finančních operací – daň z příjmů za běžnou činnost

4) HV mimořádný = mimořádné výnosy – mimořádné náklady – daň z příjmů z mimořádné činnosti

5) HV za účetní období = hospodářský výsledek za běžnou činnost + mimořádný hospodářský výsledek (+/-) převod podílu na hospodářském výsledku společníkům

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Vliv dotací provozního charakteru na úroveň hospodářského výsledku ukazuje tab. TA4.3/09.

TA4.3/09 – Dotace provozního charakteru a jejich vliv na hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

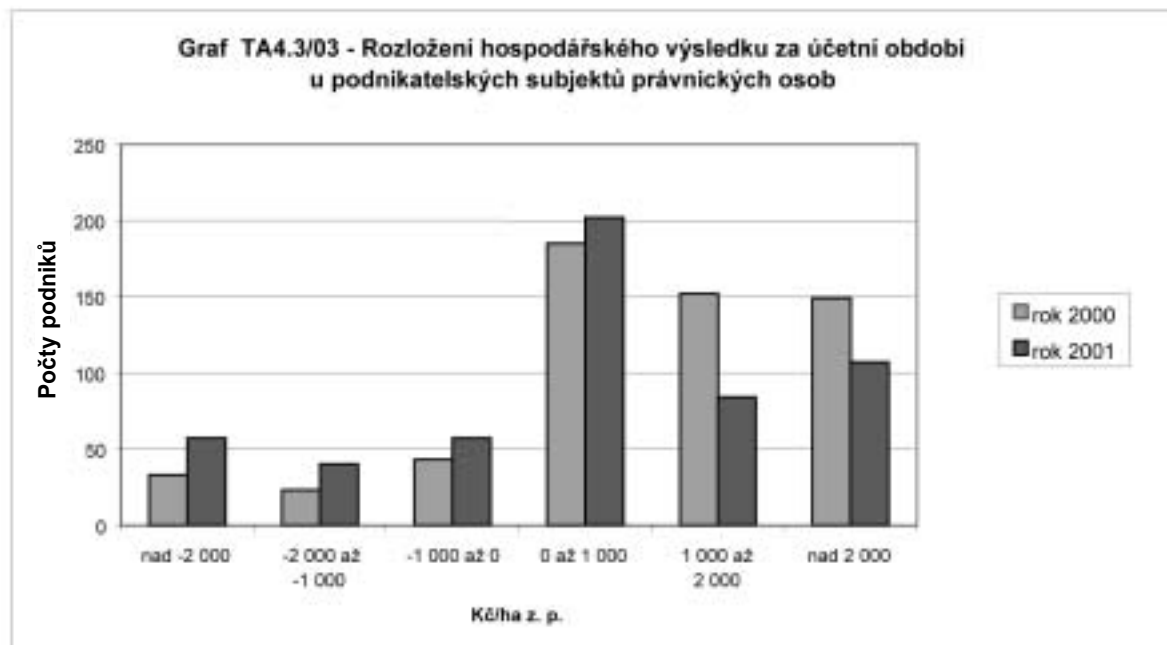
Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Dotace provozního charakteru	2 123	1 894	2 581	1 923	2 343	1 922	82,0
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	-929	-1 244	-1 473	-1 301	-1 196	-1 261	105,4

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Bez dotací provozního charakteru by byla činnost zemědělských podniků ztrátová a jejich snížení v roce 2001 by tuto ztrátovost prohloubilo.

Z celkového počtu podniků v roce 2000 bylo 83,1 % podniků ziskových a 16,9 % podniků ztrátových. Zhoršení hospodářského výsledku v roce 2001 znamenalo snížení počtu ziskových podniků na 71,8 % a zvýšení počtu ztrátových podniků na 28,2 %. Rozložení ziskových a ztrátových podniků podle výše zisku (ztráty) ukazuje graf TA4.3/03.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Podrobnější údaje o nákladech a výnosech jsou uvedeny v příloze (tab. A4.3/01).

Majetek a jeho struktura

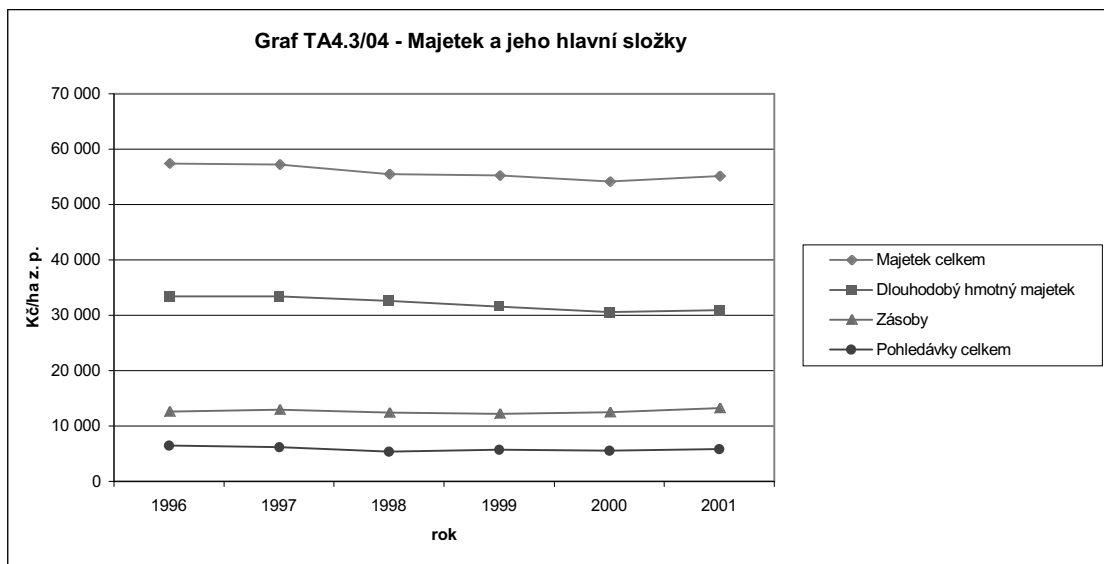
U majetku a jeho struktury nedošlo meziročně k žádným výrazným změnám. Dlouhodobý hmotný majetek zůstal v roce 2001 v podstatě na úrovni roku 2000, a to prakticky ve všech jeho složkách. U oběžného majetku došlo k jeho meziročnímu zvýšení o 6,1 %.

TA4.3/10 – Majetek a jeho základní složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Majetek celkem	55 917	56 419	53 155	53 987	54 115	55 087	101,8
Fixní majetek	34 349	34 077	32 271	32 795	32 970	33 301	101,0
Dlouhodobý hmot. majetek	31 479	31 349	30 212	30 689	30 550	30 923	101,2
Oběžný majetek	20 641	21 912	19 637	20 611	20 049	21 269	106,1

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Meziroční zvýšení oběžného majetku ovlivnily hlavně zásoby, u nichž došlo ke zvýšení hodnoty výrobků a zvířat. V hodnotě majetku a jeho jednotlivých složek nejsou mezi zemědělskými družstvy a obchodními společnostmi výrazné rozdíly.

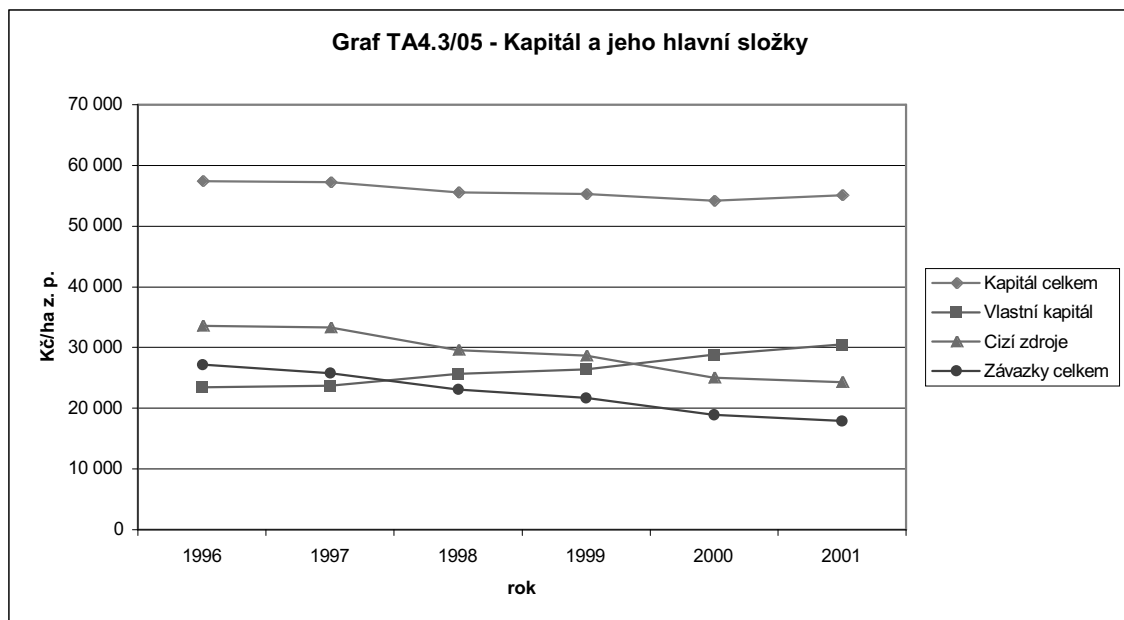

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Podrobnější údaje o majetku a jeho struktuře jsou uvedeny v příloze (tab. A4.3/02).

Kapitál a jeho struktura

V roce 2001 pokračovala u obou podnikatelských forem dlouhodobá tendence změn struktury kapitálu.

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

TA4.3/11 – Kapitál a jeho základní složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2000	2000	2001	meziroční index
Kapitál celkem	55 917	56 419	53 155	53 987	54 115	55 087	101,8
Vlastní kapitál	26 066	28 120	32 429	33 378	28 817	30 488	105,8
Cizí kapitál	29 611	28 020	20 425	20 299	25 025	24 285	97,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

Základní složky kapitálu se mezi podnikatelskými formami výrazně odlišují. Obchodní společnosti disponují podstatně vyšším vlastním kapitálem než zemědělská družstva, u cizího kapitálu je tomu opačně.

Mezi skupinami PPO je rozdílná nejen celková výše vlastního a cizího kapitálu, ale i jejich vnitřní struktura.

Vlastní kapitál je u obchodních společností z 85 % tvořen základním kapitálem a v malé míře kapitálovými fondy a fondy ze zisku. U zemědělských družstev je podíl základního kapitálu podstatně nižší při významném podílu fondů ze zisku, kde důležitou úlohu hrají statutární a ostatní fondy a nedělitelný fond.

TA4.3/12 – Struktura vlastního kapitálu (%)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti	
	2000	2001	2000	2001
Vlastní kapitál	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho - základní kapitál	56,2	51,7	86,4	85,4
- kapitálové fondy	7,1	9,0	3,9	4,6
- fondy ze zisku	38,0	38,6	8,2	8,8

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

V roce 2001 pokračoval u obou forem PPO pokles cizího kapitálu a jeho jednotlivých složek.

TA4.3/13 – Vybrané složky cizího kapitálu (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Dlouhodobé závazky	17 775	16 155	7 465	6 860	12 567	11 511	91,6
Krátkodobé závazky	5 860	5 884	6 697	6 649	6 350	6 342	99,9
Bankovní úvěry	5 541	5 306	5 353	5 261	5 433	5 332	98,1

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

Ve struktuře cizího kapitálu zauímají největší podíl dlouhodobé závazky, které u zemědělských družstev podstatně převyšují jejich úroveň u obchodních společností. U zemědělských družstev se jedná o transformační závazky, které jsou významnou součástí dlouhodobých závazků, u nichž je zřejmá soustavná tendence k jejich poklesu.

TA4.3/14 – Struktura cizího kapitálu (%)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti	
	2000	2001	2000	2001
Cizí kapitál	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho - dlouhodobé závazky	60,0	57,7	36,5	33,8
- krátkodobé závazky	19,8	21,0	32,8	32,8
- bankovní úvěry	18,7	18,9	26,2	25,9

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Struktura kapitálu vlastního i cizího je jedním z důležitých ukazatelů finanční stability zemědělského podnikání a ukazatelů zadluženosti. Z tohoto hlediska je podstatně lepší situace u obchodních společností, které jsou finančně stabilnější než zemědělská družstva. U obou podnikatelských skupin je patrná tendence ke snižování objemu bankovních úvěrů, vyvolaná neochotou bank k poskytování úvěrů zemědělským podnikatelům. Tuto skutečnost ovlivňuje jednak nízká výnosnost kapitálu plynoucího ze zemědělského podnikání a jednak zde má určitý vliv i menší likvidita majetku zemědělského podniku, který je možno k zárukám využít.

V posledních letech se zvyšuje objem pohledávek po lhůtě splatnosti jako odraz trvale nedobrych obchodních vztahů mezi zemědělskými podniky a odběrateli. Objem pohledávek po lhůtě splatnosti a jejich růst snižuje platební schopnost zemědělských podniků. Naopak příznivě lze hodnotit snižování závazků po lhůtě splatnosti.

Podrobnější údaje o kapitálu a jeho struktuře a o dlouhodobých vývojových tendencích nákladů, výnosů, majetku a kapitálu a jejich podstatných složek jsou uvedeny v příloze (tab. A4.3/03 a 04).

TA4.3/15 – Krátkodobé pohledávky a závazky po lhůtě splatnosti (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	meziroční index
Pohledávky	1 970	2 111	2 045	2 361	2 018	2 274	112,7
Závazky	1 792	1 584	2 462	2 564	2 184	2 127	97,4

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Finanční analýza

Finanční analýza je zaměřena na hodnocení likvidity, zadluženosti, aktivity a výnosnosti kapitálu.

Likvidita

V roce 2001 pokračovala tendence z roku 2000 ke zlepšování ukazatelů likvidity v důsledku snižování krátkodobých závazků a růstu finančního majetku v rámci krátkodobých pohledávek. Také výše provozního kapitálu se meziročně zvýšila o 6,3 %.

TA4.3/16 – Likvidita

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Okamžitá likvidita¹⁾	0,35	0,41	0,30	0,30	0,32	0,35
Běžná likvidita²⁾	1,22	1,31	1,12	1,16	1,15	1,23
Celková likvidita³⁾	3,51	3,71	2,90	3,08	3,13	3,33

1) Okamžitá likvidita = peněžní prostředky / krátkodobé závazky

2) Běžná likvidita = (peněžní prostředky + krátkodobé pohledávky) / krátkodobé závazky

3) Celková likvidita = oběžná aktiva / (krátkodobé závazky + krátkodobé finanční výpomoci)

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Úroveň ukazatelů běžné a celkové likvidity odpovídá v podstatě požadovaným parametrům pro zemědělské podnikání. Určitým problémem při hodnocení mohou být případně nedobytné pohledávky a málo likvidní zásoby vzhledem k tomu, že podnikové oceňování v některých případech neodpovídá reálné skutečnosti.

Zadluženost

Zlepšování struktury kapitálu a podnikové finanční stability ovlivnilo příznivě i snižování zadluženosti zemědělských podniků. Meziročně se snížila úvěrová zadluženost, míra zadluženosti i stupeň zadluženosti.

Za průměry uvedenými v tabulce se však skrývají významné mezipodnikové rozdíly. Trvale negativně je možno hodnotit ztížený a stále se zhoršující přístup zemědělců k bankovním úvěrům.

TA4.3/17 – Zadluženost

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Úvěrová zadluženost¹⁾ (%)	21,3	18,9	16,5	15,8	18,9	17,5
Míra zadluženosti²⁾ (%)	53,0	49,7	38,4	37,6	46,2	44,1
Stupeň zadluženosti³⁾	1,1	1,0	0,6	0,6	0,9	0,8

1) Úvěrová zadluženost = úvěry celkem / vlastní kapitál * 100

2) Míra zadluženosti = cizí kapitál / celkový kapitál * 100

3) Stupeň zadluženosti = cizí kapitál / vlastní kapitál

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Aktivita

Ukazatele aktivity (obratu majetku a jeho jednotlivých složek) jsou v zemědělství stále neuspokojivé. Obrat celkových aktiv při průměrné hodnotě tohoto ukazatele u PPO ve výši 0,55 vypovídá o tom, že délka jejich obratu činí zhruba dva roky, což je v zemědělství nepříznivé. Optimální délka obratu by měla být kratší než jeden rok. Rovněž reprodukční schopnost aktiv je stále nepříznivá a v roce 2001 se mírně zhoršila.

TA4.3/18 – Obrat a reprodukční schopnost aktiv

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Obrat celkových aktiv¹⁾	0,48	0,53	0,54	0,57	0,51	0,55
Obrat fixních aktiv²⁾	0,79	0,88	0,89	0,94	0,84	0,92
Reprodukční schopnost aktiv³⁾	11,53	12,81	11,21	12,74	11,35	12,69

1) Obrat celkových aktiv = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / celková aktiva

2) Obrat fixních aktiv = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / fixní aktiva

3) Reprodukční schopnost aktiv = celková aktiva / (hospodářský výsledek + odpisy)

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Výnosnost kapitálu

Určité zhoršení hospodářského výsledku v roce 2001 ovlivnilo negativně výnosnost celkového i vlastního kapitálu. Průměrná výnosnost kapitálu stále nedosahuje žádoucích parametrů.

TA4.3/19 – Výnosnost kapitálu (%)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Výnosnost celkového kapitálu ¹⁾	2,14	1,15	2,08	1,15	2,12	1,20
Výnosnost vlastního kapitálu ²⁾	4,58	2,31	3,42	1,86	3,98	2,17

1) Výnosnost celkového kapitálu = hospodářský výsledek za účetní období / celkový kapitál * 100

2) Výnosnost vlastního kapitálu = hospodářský výsledek za účetní období / vlastní kapitál * 100

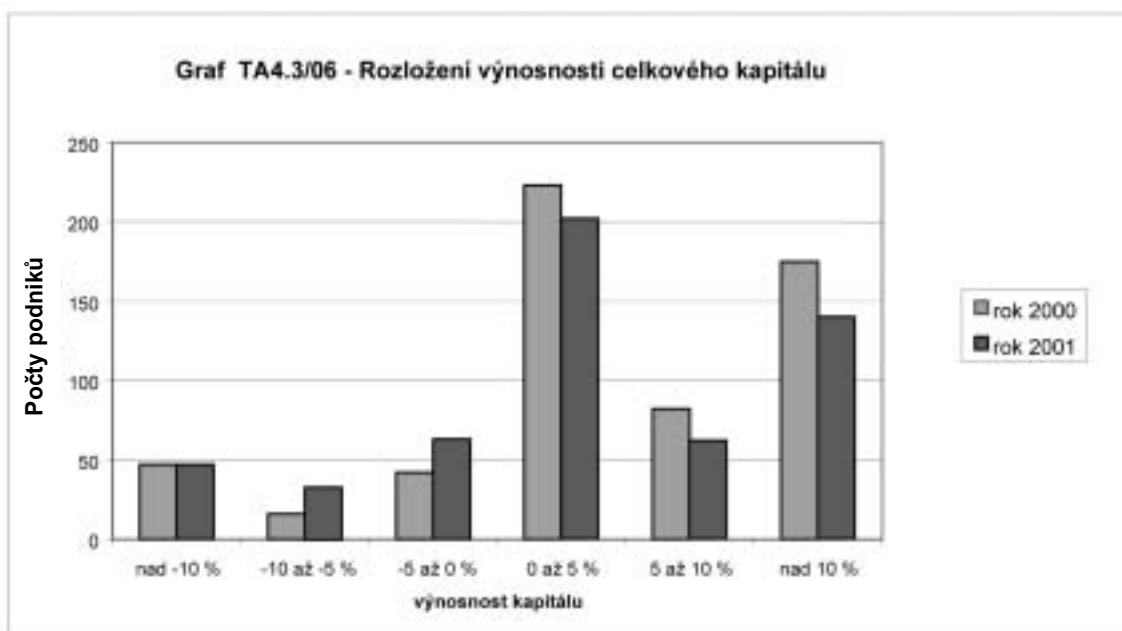
Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

V zemědělství stále negativně působí tzv. pákový efekt, tj. cizí kapitál nepřispívá žádoucí měrou k růstu celkového kapitálu. O této skutečnosti svědčí trvale vyšší cena cizího kapitálu (úrokových sazeb), než je výnosnost celkového kapitálu⁵².

Za průměrnými údaji o výnosnosti kapitálu se skrývají opět výrazné mezipodnikové rozdíly. V roce 2000 mělo zápornou výnosnost celkového kapitálu zhruba 18 % podniků z výběrového souboru (z toho 8 % menší než -10,0 %). Kladnou výnosnost celkového kapitálu mělo zhruba 82 % podniků (zhruba 38 % podniků dosáhlo výnosnosti do 5 % a 30 % podniků vyšší hodnoty než 10 %).

V roce 2001 došlo ke zvýšení počtu podniků se zápornou výnosností celkového kapitálu na 26,1 % a ke snížení počtu podniků s kladnou výnosností na 73,9 %. Záporná výnosnost kapitálu vyšší než 10 % byla zjištěna u 8,6 % podniků. Také v roce 2001 největší počet podniků (36,9 %) měl výnosnost celkového kapitálu do 5 % a 25,6 % podniků mělo výnosnost nad 10 %. Rozložení výnosnosti celkového kapitálu ukazuje graf TA4.3/06.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Podniky fyzických osob

Výdaje

Výdaje u PFO se meziročně vyvíjely odlišně než u právnických osob. Došlo k jejich snížení o 7,1 %, přičemž rozhodující vliv na toto snížení měly podniky ve velikostní skupině nad 300 ha z. p. (meziroční snížení o 22,9 %). V ostatních velikostních skupinách se celkové výdaje meziročně mírně zvýšily.

Snížení výdajů u skupiny podniků nad 300 ha z. p. bylo nejvíce ovlivněno meziročním snížením osobních výdajů, ale i ostatních výdajových položek. V ostatních velikostních skupinách došlo k menšímu meziročnímu snížení výdajů za nakoupený materiál, zatímco ostatní nákladové položky se mírně meziročně zvýšily.

Tak jako v minulých letech, tak i v roce 2001 je u výdajů zřejmá tendence jejich poklesu směrem k větším podnikům, a to u všech nákladových položek, kromě osobních výdajů. Snižování výdajů směrem k větším podnikům souvisí také se snižujícím se zastoupením živočišné výroby na celkové zemědělské produkci.

Na celkových výdajích se zhruba 50 % podílí nákup materiálu, především intenzifikačních vkladů, které se u skupiny podniků nad 300 ha z. p. meziročně výrazně snížily. V ostatních velikostních skupinách došlo k jejich meziročnímu mírnému zvýšení. Největší objem intenzifikačních vkladů u PFO je vynakládán u nejmenších podniků (zhruba odpovídající PPO).

⁵² Jinak vyjádřeno náklady příležitosti vlastního kapitálu jsou vyšší než jeho výnosnost v zemědělství.

TA4.3/20 – Výdaje (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem	2000	23 371	20 142	18 819	21 655	20 534
	2001	23 676	21 431	18 975	16 701	19 084
z toho - nákup materiálu	2000	12 861	11 089	10 149	9 865	10 460
	2001	12 804	11 061	9 815	8 438	9 851
- osobní výdaje ¹⁾	2000	1 154	989	1 268	2 476	1 661
	2001	1 033	1 132	1 380	1 699	1 375
- provozní režie	2000	5 210	4 579	4 406	4 644	4 601
	2001	5 747	4 890	4 558	3 947	4 521
- odpisy	2000	3 003	2 876	2 474	2 692	2 673
	2001	3 139	3 072	2 474	2 344	2 602

1) Mzdy a platby do fondů

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

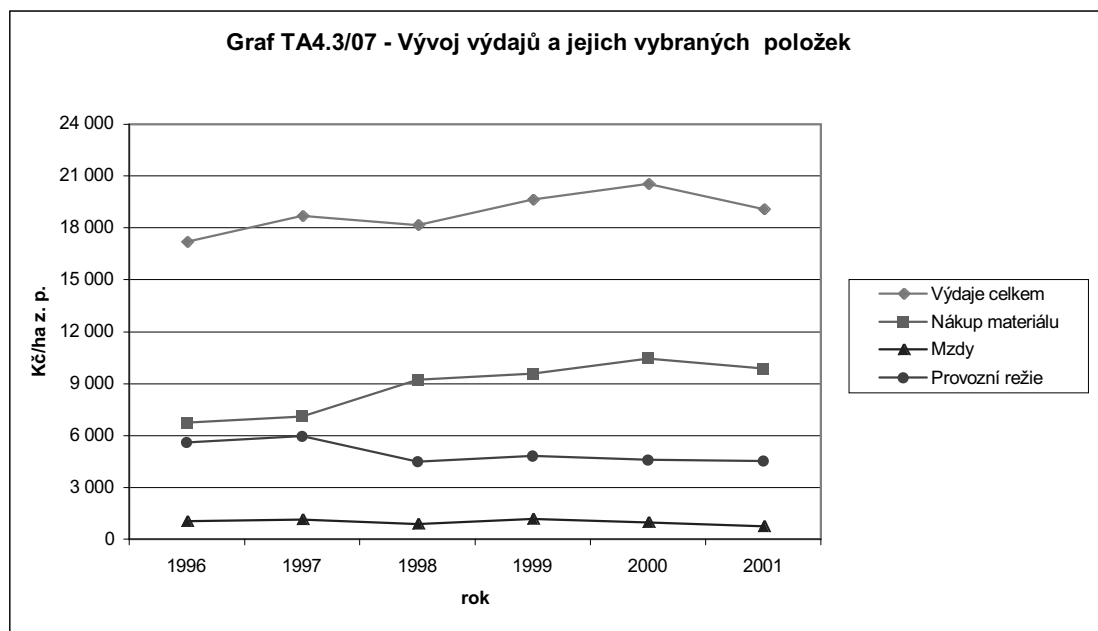
TA4.3/21 – Spotřeba materiálu a pohonných hmot (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Nakoupená osiva	2000	1 986	1 648	1 329	1 416	1 478
	2001	2 230	1 737	1 200	1 049	1 345
Nakoupená hnojiva	2000	1 581	1 604	1 534	2 022	1 735
	2001	1 588	1 721	1 677	1 591	1 646
Nakoupená krmiva	2000	1 342	1 287	1 356	725	1 108
	2001	1 533	1 351	1 330	1 129	1 283
Nakoupené přípravky ochrany rostlin	2000	1 290	1 509	1 487	2 022	1 671
	2001	1 404	1 587	1 623	1 570	1 577
Spotřeba pohonných hmot	2000	2 200	2 143	1 954	2 012	2 031
	2001	2 236	2 049	1 903	1 722	1 899

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Dlouhodobější dynamiku vývoje hlavních výdajových položek u PFO ilustruje graf TA4.3/07.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtíšek (VÚZE)

Příjmy

Příjmy PFO meziročně poklesly o 1,7 %, zejména vlivem podniků ve velikostní skupině nad 300 ha z. p., kde meziroční snížení činilo 20 %. V ostatních velikostních skupinách se meziročně příjmy zvýšily.

Úroveň a výši příjmů ovlivňuje zaměření podniků. Nejvyšších příjmů na 1 ha z. p. je dosahováno u nejmenších podniků. Jedná se o vyšší příjmy jak z rostlinné, tak i z živočišné výroby. V roce 2001 docházelo směrem k větším podnikům k mírnému poklesu příjmů jak z rostlinné, tak živočišné výroby. Nejnižších příjmů z rostlinné a živočišné výroby bylo v roce 2001 dosaženo ve skupině podniků s výměrou zemědělské půdy nad 300 ha z. p. Tento výpadek nebyl nahrazen nezemědělskými aktivitami.

TA4.3/22 – Příjmy (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Příjmy celkem	2000	24 951	21 366	19 746	23 070	21 755
	2001	26 842	23 909	21 486	18 478	21 396
z toho - prodej výrobků a služeb	2000	22 011	18 835	17 308	18 951	18 627
	2001	23 755	20 719	18 762	15 280	18 387
- z toho - rostlinná výroba	2000	11 225	10 837	10 342	13 571	11 714
	2001	13 469	12 483	10 970	10 668	11 381
- živočišná výroba	2000	9 481	6 992	6 037	3 784	5 686
	2001	8 797	7 316	7 024	3 481	6 020
- ostatní tržby	2000	1 305	1 006	929	1 596	1 227
	2001	1 489	850	806	1 131	994

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Nezemědělské činnosti se meziročně snížily ve všech velikostních skupinách PFO, kromě nejmenší skupiny. Největší meziroční snížení je u těchto činností zřejmě u největších podniků.

Ukazatel výdajů na 1 Kč příjmů se meziročně snížil vlivem zlepšení relace u nakoupeného materiálu.

TA4.3/23 – Výdaje na 1 Kč příjmů

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem	2000	0,94	0,94	0,95	0,94	0,94
	2001	0,88	0,90	0,88	0,90	0,89
z toho - nákup materiálu	2000	0,52	0,52	0,51	0,43	0,48
	2001	0,48	0,46	0,46	0,46	0,46
- odpisy	2000	0,12	0,13	0,13	0,12	0,12
	2001	0,12	0,13	0,12	0,13	0,12

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Vztah výdajů k příjmům se u výše uvedených výdajových položek mezi jednotlivými velikostními skupinami podniků v podstatě nemění.

Hospodářský výsledek

Účetní hospodářský výsledek (rozdíl příjmů a výdajů) se meziročně výrazně zvýšil ve všech velikostních skupinách PFO i v jejich průměru (o 89,4 %). Nejméně se zvýšil u skupiny podniků s výměrou zemědělské půdy nad 300 ha. Zásadní vliv na toto zvýšení měla zejména stagnace růstu nákladů, a to jak intenzifikačních, tak i fixních.

TA4.3/24 – Struktura hospodářského výsledku (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Rozdíl příjmů a výdajů	2000	1 580	1 224	927	1 415	1 221
	2001	3 166	2 479	2 511	1 777	2 313
Osobní důchod podnikatele	2000	3 046	2 023	1 006	301	1 029
	2001	3 215	2 252	1 077	341	1 241
Hospodářský výsledek se započtením osobního důchodu ¹⁾	2000	-1 466	-799	-79	1 114	192
	2001	-49	227	1 434	1 436	1 072
Dotace provozního charakteru	2000	1 323	1 546	1 610	1 624	1 577
	2001	1 663	1 944	2 047	2 463	2 136
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	2000	-2 789	-2 345	-1 689	-510	-1 385
	2001	-1 712	-1 717	-613	-1 027	-1 064

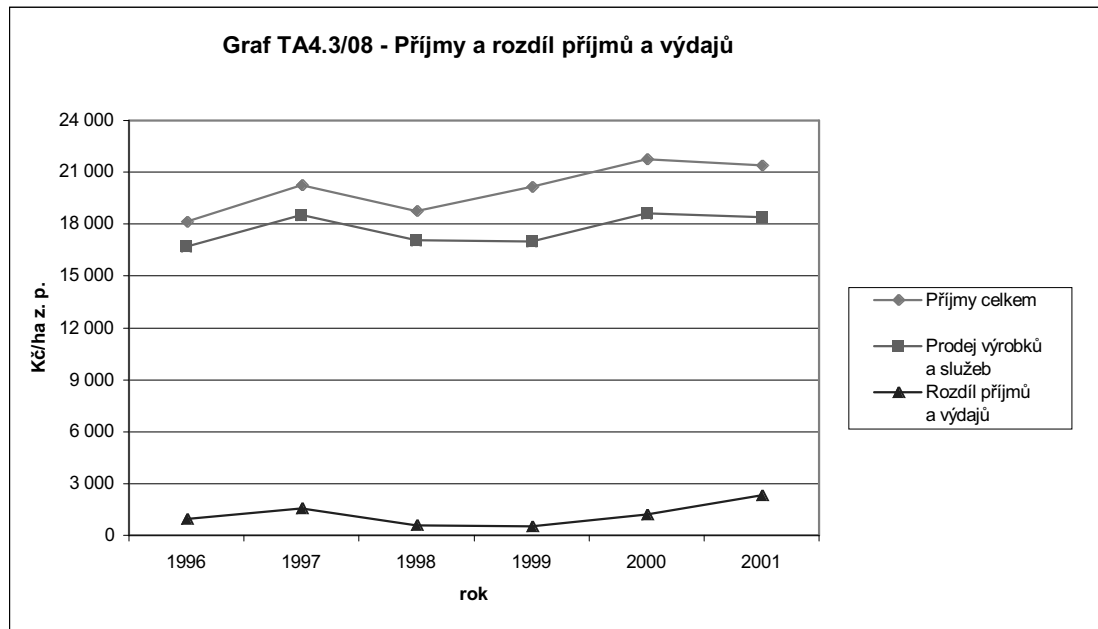
1) Pro srovnání hospodářského výsledku PFO a PFO je užíván metodický postup, který vychází z průměrného zaměstnaneckého platu v resortu zemědělství za sledovaný rok (v roce 2001 podle údajů ČSÚ činil 133 776,- Kč/rok, tj. 11 148,- Kč/měsíc), koeficientu zaměstnanosti (průměrný počet pracujících rodinných příslušníků na 1 podnik) a počtu PFO. V propočtu je zohledněna i naturální spotřeba rodiny. Vypočtený údaj je přepočten na 1 ha z. p. Výsledný normativní údaj, který v roce 2001 činil 1241,- Kč/ha z. p., je použit pro korekci hospodářského výsledku PFO.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

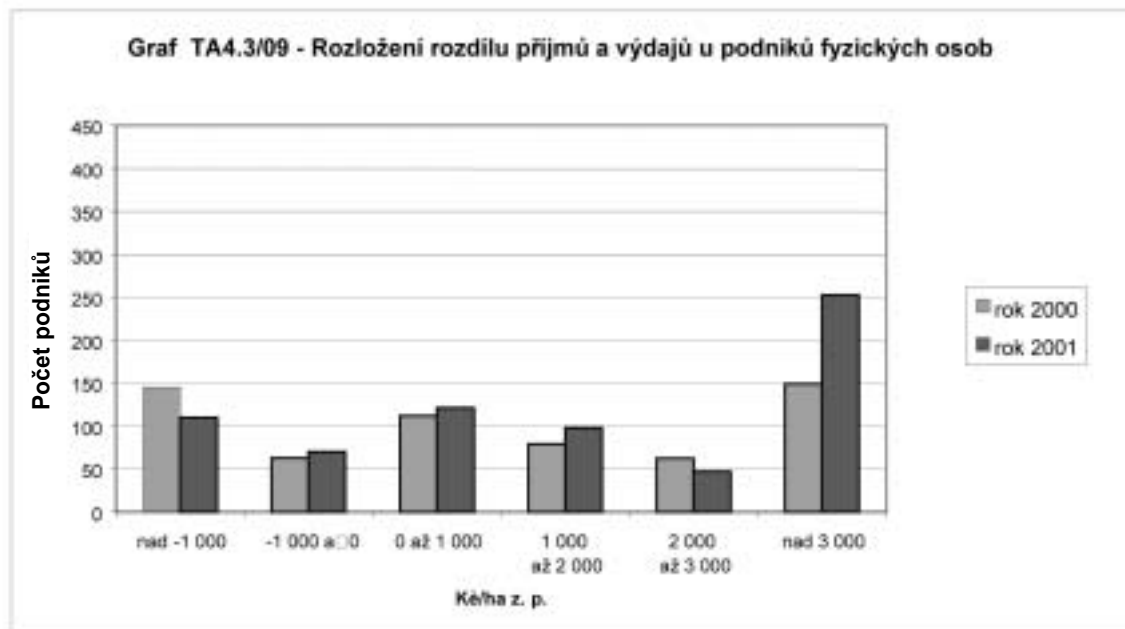
Pro možnost srovnání hospodářského výsledku podniků fyzických osob s podniky právnických osob je podle stejných metodických principů jako v minulých letech proveden dopočet osobního důchodu podnikatelů a jejich pomáhajících rodinných příslušníků v roce 2001 v průměrné výši 1241 Kč/ha z. p. (diferencovaně podle průměrného pracovního zapojení členů rodiny v jednotlivých velikostních skupinách podniků). Při započtení osobního důchodu podnikatele a jeho rodiny se hospodářský výsledek směrem k větším podnikům zvyšuje.

Hospodářský výsledek byl do značné míry ovlivněn dotacemi provozního charakteru, jejichž úroveň byla u PFO v roce 2001 vyšší než u PPO.

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: A. Picková, M. Vojtíšek (VÚZE)

U PFO byl v roce 2000 zaznamenán záporný rozdíl příjmů a výdajů u 31,1 % podniků, naopak kladný rozdíl příjmů a výdajů mělo 68,9 % podniků. V roce 2001 došlo ke snížení podílu podniků se záporným rozdílem příjmů a výdajů na 25,8 %, a tím ke zvýšení počtu podniků s kladným rozdílem příjmů a výdajů na 74,2 %. U PFO je na rozdíl od PPO více polarizované rozložení podniků podle úrovně hospodářského výsledku. Nejvíce podniků se nachází v okrajových skupinách, tj. se záporným rozdílem příjmů a výdajů vyšším než 1000 Kč/ha z. p. a na druhé straně s kladným rozdílem příjmů a výdajů vyšším než 3000 Kč/ha z. p., jak ukazuje graf TA4.3/09.

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Podrobnější údaje o příjmech a výdajích jsou uvedeny v příloze (tab. A4.3/05).

Majetek

V roce 2001 došlo u PFO k dalšímu snížení hodnoty majetku (všech jeho složek, kromě peněžních prostředků). Hodnota majetku (vztažená na 1 ha z. p.) se směrem k větším podnikům snižuje, což je ovlivněno jednak nižším rozsahem živočišné výroby, jednak klesající hodnotou pozemků. Nejvyšší hodnoty pozemků vykazují nejmenší podniky (vliv vlastnictví půdy).

TA4.3/25 – Majetek a jeho vybrané složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Majetek celkem(aktiva)	2000	74 266	50 409	43 459	33 300	43 782
	2001	73 316	55 455	40 938	29 361	42 676
z toho - dlouhodobý hmotný majetek	2000	57 429	37 532	32 424	23 066	32 182
	2001	56 786	41 291	30 398	21 686	31 897
- zásoby	2000	9 889	7 779	6 241	5 445	6 551
	2001	8 573	8 124	5 885	3 947	5 876
- pohledávky	2000	2 547	2 316	2 633	2 590	2 556
	2001	2 198	2 235	2 012	2 035	2 078
- peněžní prostředky ¹⁾	2000	4 002	2 533	1 842	2 067	2 248
	2001	5 659	3 597	2 543	1 426	2 647

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty +/- průběžné položky

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Mezi PFO a PPO existuje zásadně rozdílná struktura majetku, jak vyplývá z tab. TA4.3/26.

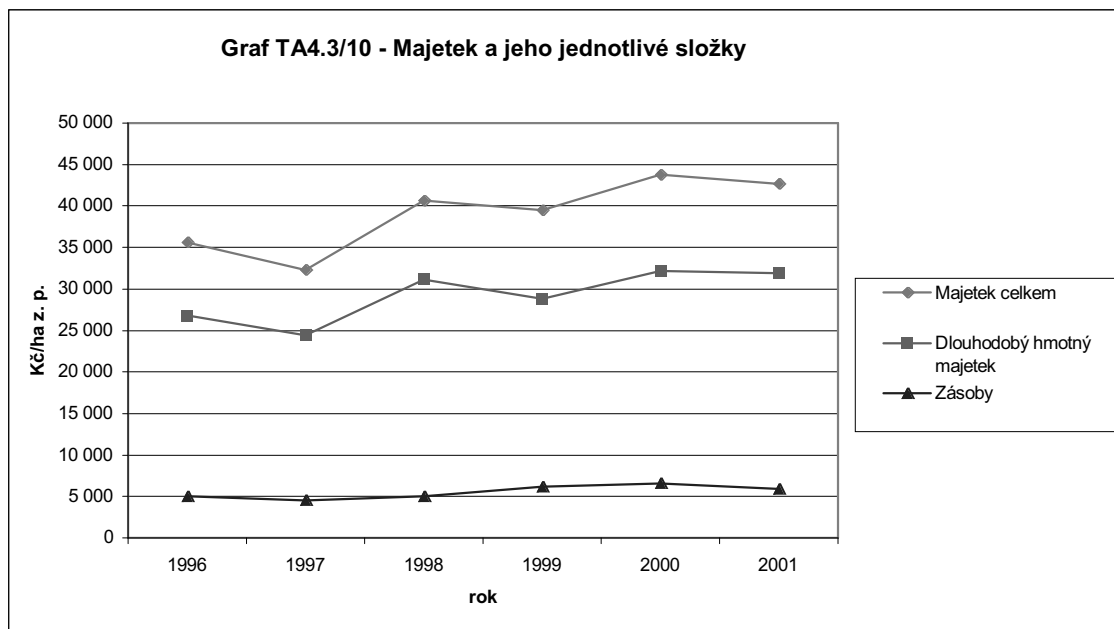
TA4.3/26 – Struktura vybraných složek majetku v roce 2001 (%)

Ukazatel	Právnícké osoby	Fyzické osoby
Pozemky	0,99	23,38
Stavby	38,20	27,66
Stroje a zařízení	10,63	19,16
Základní stádo	4,39	4,29
Zásoby	24,01	13,77
Pohledávky	10,57	4,87

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Graf TA4.3/10 znázorňuje dlouhodobější vývojové tendence za jednotlivé majetkové skupiny.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtíšek (VÚZE)

Závazky a vlastní jmění

V roce 2001 došlo k dalšímu poklesu objemu cizích zdrojů, a to ve všech velikostních skupinách i za PFO celkem.

Došlo k meziročnímu snížení jak závazků z obchodních činností, tak i úvěrů, přičemž s cizími zdroji ve větší míře pracují větší podniky. Opačná tendence byla zaznamenána u hodnoty vlastního jmění, kdy směrem k větším podnikům dochází k poklesu tohoto ukazatele.

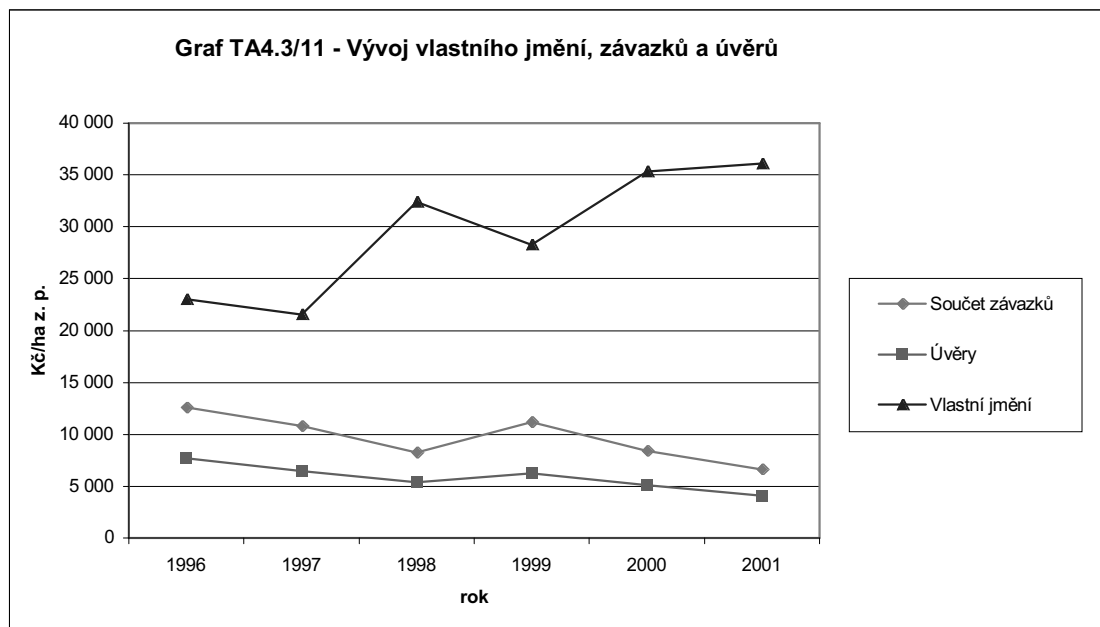
Podrobnější údaje o majetku a závazcích vč. dlouhodobějších vývojových tendencí jsou uvedeny v tab. A4.3/06 a 07.

TA4.3/27 – Vlastní jmění a závazky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Vlastní jmění	2000	69 860	44 097	33 727	24 145	35 348
	2001	70 901	49 726	33 542	21 993	36 076
Součet závazků (cizí zdroje)	2000	4 406	6 312	9 732	9 155	8 434
	2001	2 415	5 729	7 396	7 368	6 600
z toho - závazky	2000	1 563	1 938	3 760	3 606	3 187
	2001	1 233	1 703	2 772	2 810	2 442
- úvěry	2000	2 779	4 318	5 679	5 504	5 108
	2001	1 075	3 854	4 558	4 433	4 049

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtíšek (VÚZE)

Finanční analýza

Meziroční a meziskupinové změny v úrovni příjmů a výdajů se souhrnně promítají ve vybraných ukazatelích finanční analýzy.

Aktivita

Ukazatele aktivity (obratu majetku a jeho jednotlivých složek) v zemědělství jsou stejně jako u PPO na nedostatečné úrovni. Při srovnání průměrných výsledků s PPO je v tomto směru méně příznivá situace, zejména u malých podniků. Naopak pozitivní vývoj byl zaznamenán u ukazatele reprodukční schopnosti aktiv.

TA4.3/28 – Ukazatele aktivity

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Obrat celkových aktiv (majetku) ¹⁾	2000	0,30	0,37	0,40	0,57	0,43
	2001	0,32	0,37	0,46	0,52	0,43
Obrat dlouhodobého hmotného majetku ²⁾	2000	0,38	0,50	0,53	0,82	0,58
	2001	0,42	0,50	0,62	0,70	0,58
Reprodukční schopnost aktiv (roky) ³⁾	2000	16,20	12,29	12,78	8,11	11,24
	2001	11,63	9,99	8,21	7,12	8,68

1) Obrat celkových aktiv = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / celková aktiva

2) Obrat dlouhodobého hmotného majetku = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / dlouhodobý hmotný majetek.

3) Reprodukční schopnost aktiv = celková aktiva (majetek) / (rozdíl příjmů a výdajů + odpisy)

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Zadluženost

Relativně nízká zadluženost u PFO se v roce 2001 dále snížila ve všech velikostních skupinách. Zatímco zadluženost malých zemědělských podniků je zanedbatelná, směrem k větším podnikům se zvyšuje. Úvěrová zadluženost podniků s výměrou zemědělské půdy nad 300 ha je zhruba shodná s PPO.

TA4.3/29 – Zadluženost (%)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Úvěrová zadluženost ¹⁾	2000	3,98	9,79	16,84	22,80	14,45
	2001	1,52	7,75	13,59	20,16	11,22
Míra zadluženosti ²⁾	2000	5,93	12,52	22,39	27,49	19,26
	2001	3,29	10,33	18,07	25,09	15,47
Stupeň zadluženosti ³⁾	2000	0,06	0,14	0,29	0,38	0,24
	2001	0,03	0,12	0,22	0,34	0,18

1) Úvěrová zadluženost = úvěry celkem / vlastní kapitál * 100

2) Míra zadluženosti = cizí kapitál / celkový kapitál * 100

3) Stupeň zadluženosti = cizí kapitál / vlastní kapitál

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výnosnost kapitálu

Zlepšení hospodářského výsledku u PFO v roce 2001 kladně ovlivnila i výnosnost celkového i vlastního kapitálu.

TA4.3/30 – Výnosnost kapitálu (%)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výnosnost celkového kapitálu	2000	2,13	2,43	2,13	4,25	2,79
	2001	4,32	4,47	6,13	6,05	5,42
Výnosnost vlastního kapitálu	2000	2,26	2,78	2,75	5,86	3,45
	2001	4,47	4,99	7,49	8,08	6,41

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výnosnost kapitálu se zvyšuje směrem k větším podnikům.

Z uvedené analýzy vyplývá, že PFO jako podnikatelská skupina v meziročním i dlouhodobém srovnání zaznamenala zlepšení hospodářských výsledků a dospěla k efektivnějšímu využívání majetku a kapitálu.

4.3.2 Ekonomické výsledky podle půdně-klimatických podmínek

Od roku 2001 se přechází od hodnocení ekonomických výsledků zemědělských podniků podle rozdílných přírodních podmínek, vyjádřených výrobními oblastmi, ke kategorizaci podniků podle jejich příslušnosti k tzv. méně příznivým oblastem (LFA), která přesněji odpovídá záměrům a nástrojům zemědělské politiky.

Vychází se z nově vymezených méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními. Tyto oblasti jsou charakterizovány nejen zhoršenými přírodními podmínkami, ale i zhoršenými sociálně-ekonomickými podmínkami. V důsledku těchto zhoršených podmínek mají zemědělci v nich hospodařící ztížené podmínky pro hospodaření. Zároveň s novým vymezením méně příznivých oblastí se přechází od jejich bodového ohodnocení k sazbové podpoře, kdy v souladu s praxí v EU bude zemědělcům vyplácen vyrovnávací příspěvek za hospodaření v méně příznivé oblasti.

Vyrovnávací příspěvek se liší podle typu méně příznivé oblasti. Pro účely analýzy byly vymezeny čtyři oblasti, z nichž první tři odpovídají kritériím LFA:

- horské a podhorské oblasti (marginální oblasti);
- ostatní méně příznivé oblasti (submarginální oblasti);
- méně produkční oblasti (lepší podmínky);
- produkční oblasti (podniky nezařazené do žádné oblasti LFA).

Charakteristika výše uvedených skupin podniků

Zařazení podniků do skupiny podle přírodních podmínek se opírá o přílohu č. 20 k nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování. Katastrální území jsou podle této přílohy zařazena do některé z méně příznivých oblastí (horská oblast, ostatní méně příznivé oblasti, oblasti se specifickými omezeními).

Většina zemědělských podniků hospodaří na více než jednom katastru a jednoznačné přiřazení k určité méně příznivé oblasti není možné. Proto byly pro jednotlivé typy méně příznivých oblastí dle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. určeny koeficienty v závislosti na přiznané výši vyrovnávacího příspěvku. Váženým průměrem pak byla propočtena hodnota koeficientu za podnik a podle výše tohoto koeficientu byly podniky zařazeny do některé z následujících oblastí:

1. Horská a podhorská oblast představuje převážně oblasti horské dle nařízení vlády č. 505/2000 Sb., případně v kombinaci s ostatními méně příznivými oblastmi při převaze horských oblastí.
2. Do ostatních méně příznivých oblastí je přiřazen podnik, jehož katastry jsou dle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. zařazeny do ostatních méně příznivých oblastí, případně v kombinaci s oblastmi se specifickým znevýhodněním. Dále takové, kde se vyskytuje více typů méně příznivých oblastí. Pokud se vyskytuje horská oblast, je v kombinaci s nezařazenými katastry.
3. Méně produkční oblasti zahrnují ty skupiny katastrálních území, obhospodařovaných jedním podnikem, kde se vyskytují vedle katastrů neuvedených v nařízení vlády č. 505/2000 Sb. také katastry zařazené do některého typu méně příznivých oblastí, přičemž převažují katastry produkční oblasti.

4. Produkční oblasti sestávají z katastrů neuvedených v nařízení vlády č. 505/2000 Sb. (zařazeny jsou i podniky, které v méně příznivé oblasti mají jen velmi malé procento výměry).

Podniky právnických osob

Výnosy, náklady a hospodářský výsledek

Při hodnocení podniků podle jejich zařazení do sledovaných oblastí je zřejmé, že se zlepšujícími se půdně-klimatickými podmínkami dochází ke zvyšování ukazatelů intenzity, efektivnosti a rentability výroby. Dokumentují to údaje o výši přidané hodnoty, které odrážejí intenzitu výroby. Provozní hospodářský výsledek a hospodářský výsledek za účetní období vykazují podobné tendence, avšak jsou ovlivněny provozními dotacemi.

TA4.3/31 – Přidaná hodnota a hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Přidaná hodnota	6 781	10 904	13 028	14 570	12 125
Provozní hospodářský výsledek	241	580	511	1 192	754
Hospodářský výsledek za účetní období	351	540	201	1 072	661

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

Dotace provozního charakteru výrazně ovlivňují výši hospodářského výsledku a jejich úroveň se zvyšuje směrem k méně příznivým podmínkám. Bez dotací provozního charakteru by zejména podniky v horské a podhorské oblasti byly vysoce ztrátové.

TA4.3/32 – Dotace provozního charakteru a jejich vliv na hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Dotace provozního charakteru	3 653	1 961	1 797	1 486	1 922
Hospodářský výsledek za účetní období po odpočtu dotací	-3 302	-1 421	-1 596	-414	-1 261

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

Podrobnější údaje o výsledcích hospodaření právnických osob jsou uvedeny v tab. A4.3/08.

V souladu se záměry hospodářské politiky státu mají v méně příznivých podmínkách největší vliv na výši dotací programy pomoci méně příznivým oblastem a program údržby travních porostů pastvou. V menší míře v tomto směru působila i podpora chovu krav bez tržní produkce mléka, chovu ovcí a koní, podpora ekologického zemědělství a podpora na zatrávnění.

TA4.3/33 – Vybrané podpory provozního charakteru (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Pomoc jednotlivým oblastem	1 229	450	222	57	349
Údržba travních porostů pastvou	855	161	75	40	169
Chov krav bez tržní produkce mléka	350	69	28	13	69
Ekologické zemědělství	265	10	15	3	31
Zatrávnění	102	25	2	14	25
Finanční podpora za uvádění orné půdy do klidu	148	268	333	304	279
Finanční kompenzační podpora za ornou půdu neuvedenou do klidu	157	225	329	225	234
Celkem	3 106	1 208	1 004	656	1 156

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Ostatní dotační tituly byly z hlediska pomoci méně příznivým oblastem méně významné, některé se naopak směrem k méně příznivým podmínkám snižují. Jde zejména o finanční podpory za uvádění orné půdy do klidu a finanční kompenzační podpory poskytnuté na ornou půdu neuvedenou do klidu.

Majetek, kapitál a vybrané ukazatele finanční analýzy

Hodnota majetku a kapitálu a jejich jednotlivých složek se snižuje, stejně jako náklady a výnosy, směrem k méně příznivým podmínkám pro hospodaření.

Podrobnější údaje o majetku a kapitálu právnických osob jsou uvedeny v tab. A4.3/09 a A4.3/10.

Vybrané ukazatele finanční analýzy, charakterizované obratem majetku a výnosností celkového kapitálu, vykazují zhoršování směrem k méně příznivým podmínkám. Také úvěrová zadluženost i míra zadluženosti vykazují v horských a v méně příznivých podmínkách vyšší hodnoty.

TA4.3/34 – Ukazatele finanční analýzy (podniky právnických osob)

Ukazatel	MJ	Typy oblastí				Celkem
		horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Obrat celkových aktiv	poměr	0,43	0,53	0,54	0,60	0,55
Míra zadluženosti	%	54,21	45,35	42,44	41,81	44,08
Úvěrová zadluženost	%	19,02	19,00	19,03	15,24	17,49
Výnosnost celkového kapitálu	%	0,86	1,07	0,32	1,75	1,20
Reprodukční schopnost aktiv	roky	11,91	12,47	14,40	12,42	12,69

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Podniky fyzických osob

Příjmy, výdaje a hospodářský výsledek

Vliv méně příznivých oblastí na úroveň příjmů se jednoznačně projevuje jen v rostlinné výrobě, kde příjmy z této činnosti se směrem k lepším podmínkám výrazně zvyšují. U příjmů z živočišné výroby je zřejmá mírná opačná tendence. Směrem k méně příznivým podmínkám se zvyšují ostatní příjmy, jejichž podstatnou část tvoří dotace provozního charakteru.

Podobné tendence vzhledem k rozdílným podmínkám hospodaření se projevují i celkových výdajů a z toho u nákupu materiálu, režijních nákladů a odpisů. U ostatních nákladových položek nebyla shledána zřejmá souvislost s rozdílnými podmínkami pro hospodaření.

Hospodářský výsledek charakterizovaný rozdílem příjmů a výdajů ovlivňují dotace provozního charakteru, bez nichž by v méně příznivých podmínkách bylo hospodaření ztrátové. Pouze produkční oblasti vykazují kladný hospodářský výsledek i bez zahrnutí dotací.

TA4.3/35 – Hospodářský výsledek a dotace (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Rozdíl příjmů a výdajů	2 319	2 021	2 668	2 503	2 313
Dotace provozního charakteru	4 019	2 212	2 936	1 621	2 136
Rozdíl příjmů a výdajů po odpočtu dotací	-1 700	-191	-268	882	177

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Podrobnější údaje o příjmech a výdajích u fyzických osob jsou uvedeny v tab. A4.3/11.

U PFO působí shodné podpůrné programy jako u PPO. Z přehledu v tab. TA4.3/36 je zřejmé, že pomoc méně příznivým oblastem byla u PFO vyšší než u PPO. Ostatní dotační tituly vykazují z hlediska rozdílných podmínek pro hospodaření zhruba stejné tendence jako u podniků právnických osob.

TA4.3/36 – Vybrané podpory provozního charakteru (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Pomoc jednotlivým oblastem	1 463	573	374	86	420
Udržba travních porostů pastvou	1 212	288	71	60	266
Chov krav bez tržní produkce mléka	535	176	205	14	135
Ekologické zemědělství	220	93	111	9	66
Zatravnění	70	20	7	1	16
Finanční podpora za uvádění orné půdy do klidu	5	125	372	183	149
Finanční kompenzační podpora za ornou půdu neuvedenou do klidu	29	129	292	180	149
Celkem	3 534	1 404	1 432	533	1 201

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Majetek, kapitál a vybrané ukazatele finanční analýzy

Velikost celkového majetku se snižuje se zhoršujícími se podmínkami pro hospodaření zemědělských podniků, a to u většiny položek majetku fixní povahy. Jinak je tomu u majetku oběžné povahy, kde vztah jeho úrovně k rozdílným podmínkám pro hospodaření je minimální nebo zanedbatelný.

Podrobnější údaje o majetku a závazcích fyzických osob jsou uvedeny v tab. A4.3/12.

Ukazatele finanční analýzy u PFO reagují na rozdílné podmínky hospodaření v menší míře než u PPO. Z vybraných ukazatelů finanční analýzy reaguje ve větší míře na rozdílné podmínky hospodaření jen ukazatel obratu celkových aktiv, který je v méně příznivých podmínkách nízký (0,25), tj. doba obratu celkových aktiv činí čtyři roky.

TA4.3/37 – Ukazatele finanční analýzy (podniky fyzických osob)

Ukazatel	MJ	Typy oblastí				Celkem
		horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Obrat celkových aktiv	poměr	0,25	0,42	0,40	0,48	0,43
Míra zadluženosti	%	12,82	19,67	12,69	13,28	15,47
Úvěrová zadluženost	%	9,96	13,16	7,55	10,48	11,22
Výnosnost celkového kapitálu	%	6,17	4,90	6,15	5,59	5,42
Reprodukční schopnost aktiv	roky	8,85	8,94	7,70	8,56	8,68

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

4.3.3 Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle metodiky EU

Celková zemědělská produkce

Výchozím podkladem pro hodnocení ekonomických výsledků za PPO a PFO celkem je celková produkce, jejíž úroveň je ovlivněná zaměřením výroby. U podniků právnických osob dosáhla celková produkce 34 144 Kč/ha z. p. a u podniků fyzických osob 21 298 Kč/ha z. p. Tento výrazný rozdíl je dán odlišným rozsahem živočišné výroby, která je u PFO provozovaná v podstatně menším rozsahu. U PFO dosahuje živočišná produkce jen 38 % objemu živočišné výroby PPO. Na celkové produkci se podílí živočišná produkce u PPO, resp. PFO 46,9 %, resp. 28,6 %, a ostatní produkce 11,3 %, resp. 3,6 %.

Z hlediska rozdílných podmínek hospodaření (charakterizovaných různými typy oblastí) dochází u PPO směrem k lepším podmínkám ke zvyšování objemu celkové produkce, a to zejména v důsledku většího zastoupení rostlinné produkce.

TA4.3/38 – Celková produkce podniků právnických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Produkce RV	7 910	12 240	14 943	17 865	14 272
Produkce ŽV	14 259	15 039	16 568	17 331	16 006
Ostatní produkce	2 103	3 024	4 603	4 997	3 866
Celková produkce	24 272	30 303	36 114	40 193	34 144
Podíl RV na celkové produkci (%)	32,6	40,4	41,4	44,4	41,8
Podíl ŽV na celkové produkci (%)	58,7	49,6	45,9	43,1	46,9

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

U PFO hraje rostlinná produkce ještě významnější roli, protože objem živočišné výroby se směrem k lepším podmínkám pro hospodaření snižuje.

TA4.3/39 – Celková produkce podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Produkce RV	5 334	12 832	12 223	17 739	14 444
Produkce ŽV	7 011	7 163	6 270	5 076	6 083
Ostatní produkce	751	593	1 772	839	771
Celková produkce	13 096	20 588	20 265	23 654	21 298
Podíl RV na celkové produkci (%)	40,7	62,3	60,3	75,0	67,8
Podíl ŽV na celkové produkci (%)	53,5	34,8	30,9	21,5	28,6

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výrobní spotřeba

Výrobní spotřeba je rozhodující nákladovou položkou ovlivňující zásadním způsobem efektivnost vkladů. Zahrnuje intenzifikační vklady, náklady na energii a služby a náklady na mechanizaci.

Rozsah výrobní spotřeby do značné míry souvisí s intenzitou výroby, která roste směrem k podnikům s lepšími podmínkami pro hospodaření.

U PFO byla výrobní spotřeba podstatně nižší v souvislosti s nižším objemem živočišné výroby.

Z analýzy vyplývá, že účinnost výrobní spotřeby roste směrem k podnikům s lepšími podmínkami pro hospodaření. Vyšší úroveň bylo dosaženo u právnických osob.

Hrubá a čistá přidaná hodnota

Hrubá přidaná hodnota (HPH) vzniká odečtením výrobní spotřeby od celkové zemědělské produkce při zohlednění salda provozních dotací a daní. Představuje jednak zdroj pro plnění minulých a současných závazků podniku, jednak zdroj pro budoucí investice. Současně je důležitým ukazatelem pro hodnocení výkonnosti výroby.

TA4.3/40 – Výrobní spotřeba a její účinnost u podniků právnických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Výrobní spotřeba	17 194	20 181	24 121	26 444	22 718
Celková produkce	24 272	30 303	36 114	40 193	34 144
Účinnost výrobní spotřeby ¹⁾	141,2	150,2	149,7	152,0	150,3

1) Účinnost výrobní spotřeby = celková produkce / výrobní spotřeba * 100.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

TA4.3/41 – Výrobní spotřeba a její účinnost u podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Výrobní spotřeba	10 852	15 602	15 454	17 124	15 845
Celková produkce	13 096	20 588	20 265	23 654	21 298
Účinnost výrobní spotřeby ¹⁾	120,7	132,0	131,1	138,1	134,4

1) Účinnost výrobní spotřeby = celková produkce / výrobní spotřeba * 100

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výkonnost výroby měřená ukazatelem HPH je podstatně vyšší u PPO, neboť PFO dosahují pouze 57,2 % jejich HPH (tato relace u celkové produkce činila 62,4 % a u výrobní spotřeby 69,7 %). Na nižší úroveň HPH u podniků fyzických osob má vliv zejména nižší efektivnost vkladů výrobní spotřeby.

Ukazatelem ekonomické výkonnosti podniku je čistá přidaná hodnota (ČPH), tj. hrubá přidaná hodnota po odpočtu odpisů. ČPH je důchodem zemědělského podniku plynoucího z použití všech výrobních faktorů (vlastních i cizích) v zemědělské výrobě. Čistou přidanou hodnotu lze považovat za ukazatel intenzity výroby.

TA4.3/42 – Přidaná hodnota u podniků právnických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Hrubá přidaná hodnota	10 429	11 611	13 439	14 409	12 767
Odpisy	3 054	3 229	3 837	3 666	3 451
Čistá přidaná hodnota	7 375	8 382	9 602	10 743	9 316

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

TA4.3/43 – Přidaná hodnota u podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Hrubá přidaná hodnota	6 136	6 942	7 485	7 795	7 297
Odpisy	1 927	2 574	2 986	2 728	2 595
Čistá přidaná hodnota	4 210	4 368	4 499	5 067	4 702

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

ČPH na 1 ha z. p. u podniků fyzických osob dosáhla úrovně pouze 50,5 % ČPH u podniků právnických osob.

Úroveň hrubé i čisté přidané hodnoty je významně ovlivněna provozními dotacemi, které současně snižují rozdíly těchto ukazatelů mezi podniky z hlediska různorodosti podmínek pro hospodaření.

Čistá přidaná hodnota na 1 roční pracovní jednotku (AWU) je syntetickým ukazatelem produktivity práce. Podle tohoto kritéria byla produktivita práce vyšší u PPO než u PFO. Produktivita práce se u podniků právnických osob a do určité míry i u fyzických osob zvyšuje směrem k podnikům s lepšími předpoklady pro hospodaření.

TA4.3/44 – Čistá přidaná hodnota podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/AWU)

Podnikatelská skupina	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Právnické osoby	224 715	233 898	263 052	282 455	255 473
Fyzické osoby	202 550	199 480	263 295	238 540	220 817

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Důchod ze zemědělské činnosti

Důchod ze zemědělské činnosti se zjišťuje odečtením nákladů na externí výrobní faktory (práce, půda a kapitál) od čisté přidané hodnoty. K nákladům externích výrobních faktorů se řadí mzdové náklady, pachtovné a úroky. Ve výši a struktuře těchto nákladů existují mezi právníckými a fyzickými osobami výrazné rozdíly.

TA4.3/45 – Struktura nákladů externích faktorů podle standardního výstupu EU v roce 2001

Externí faktory	PPO		PFO	
	Kč/ha z. p.	%	Kč/ha z. p.	%
Práce	7 622	87,0	1 083	51,6
Půda	670	7,6	683	32,6
Kapitál	473	5,4	332	15,8
Celkem	8 765	100,0	2 098	100,0

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: J. Novák, F. Slavík (VÚZE)

Vysoké náklady externích faktorů u PPO, zejména mzdových nákladů, ovlivňují výši důchodu ze zemědělské činnosti, který je relativně nízký a z hlediska vhodnosti podmínek pro hospodaření dochází k jeho nepravidelnému zvyšování směrem k lepším podmínkám.

TA4.3/46 – Důchod ze zemědělské činnosti podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Právnícké osoby	161	701	321	717	613
Fyzické osoby	2 783	2 507	2 706	3 055	2 815

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtěšek, A. Picková (VÚZE)

U fyzických osob z titulu nízkých mzdových nákladů a nižších nákladů na použitý cizí kapitál je důchod ze zemědělské činnosti podstatně vyšší.

Důchod ze zemědělské činnosti by měl krytí možné (přímo nevyčíslené) náklady příležitosti za používání vlastních výrobních faktorů, tj. úslou mzdu hospodáře a členů jeho rodiny při jiném zaměstnání a úslu nájemné, které by rodina zemědělce mohla získat, kdyby výrobní faktory místo vlastního použití pronajala někomu jinému.

K posouzení dostatečnosti důchodu ze zemědělské činnosti pro odměnu hospodáře a spolupracujících členů jeho rodiny se u fyzických osob přepočte důchod ze zemědělské činnosti na jednotku rodinné práce (FWU) a na jeden podnik.

TA4.3/47 – Přepočtený důchod ze zemědělské činnosti za rok 2001 (Kč)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Důchod ze zemědělské činnosti na podnik	315 922	295 485	481 385	333 962	321 526
Důchod ze zemědělské činnosti na FWU	181 632	165 077	215 363	205 910	188 393

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

V roce 2001 bylo vyprodukováno zemědělskou činností fyzických osob a za přispění dotací v průměru na jeden podnik 321 526 Kč, což představuje na jednotku neplacené rodinné práce (FWU) v průměru za ČR 188 393 Kč/rok nezdaněného příjmu. Tento příjem je zdrojem pro osobní a (spolu s odpisy) podnikovou „spotřebu“, resp. reprodukci a rozvoj.

Z přehledu důchodovosti v jednotlivých oblastech je patrné, že produkční oblast je podle uvedených ukazatelů výrazně nad průměrem ČR.

Důchod ze zemědělské činnosti u podniků právníckých osob má specifické postavení, protože veškerá pracovní síla je v této podnikatelské skupině pokládána za námezdní sílu.

Efektivnost hospodaření zemědělských podniků lze hodnotit pomocí dalších poměrových ukazatelů. Jde zejména o hodnocení podílu provozních dotací na hrubém příjmu a podílu celkové produkce na hrubé a čisté přidané hodnotě.

Podíl provozních dotací na hrubém příjmu je rozdílný u právníckých a fyzických osob. U právníckých osob se provozní dotace v roce 2001 podílely na hrubém příjmu 5,1 % s rozdíly v jednotlivých oblastech.

TA4.3/48 – Podíl provozních dotací na hrubém příjmu¹⁾ u podniků právníckých osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Hrubý příjem	27 873	32 195	38 091	41 538	35 994
Provozní dotace	3 601	1 892	1 977	1 345	1 850
Podíl	12,9	5,9	5,2	3,2	5,1

1) Celková produkce + provozní dotace
Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtěšek (VÚZE)

U PFO byl v roce 2001 podíl dotací na hrubém příjmu podstatně vyšší. Tento podíl byl ovlivněn nižší celkovou produkcí a vyššími provozními dotacemi, jejichž nárok z roku 2000 byl v jednoduchém účetnictví zaúčtován při jejich obdržení začátkem roku 2001. V průměru činil 9,1 % při výraznějších rozdílech mezi jednotlivými oblastmi.

TA4.3/49 – Podíl provozních dotací na hrubém příjmu¹⁾ u podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Hrubý příjem	17 115	22 800	23 201	25 275	23 434
Provozní dotace	4 019	2 212	2 936	1 621	2 136
Podíl	23,5	9,7	12,7	6,4	9,1

1) Hrubý příjem = celková produkce + provozní dotace

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Podíl HPH a ČPH na celkové produkci nevykazuje mezi právníckými a fyzickými osobami zásadní rozdíly.

TA4.3/50 – Výtěžnost produkce u podniků právníckých osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (%)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Podíl HPH na celkové produkci	43,0	38,3	37,2	35,8	37,4
Podíl ČPH na celkové produkci	30,4	27,7	26,6	26,7	27,3

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Z hlediska rozdílných podmínek pro hospodaření nejsou mezi jednotlivými oblastmi výraznější rozdíly.

TA4.3/51 – Výtěžnost produkce u podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (%)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Podíl HPH na celkové produkci	46,9	33,7	36,9	33,0	34,3
Podíl ČPH na celkové produkci	32,1	21,2	22,2	21,4	22,1

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

U fyzických osob existují v hodnocených ukazatelích mezi jednotlivými oblastmi výraznější rozdíly.

Podrobnější údaje o výsledcích hospodaření podnikatelských subjektů právníckých a fyzických osob jsou uvedeny v tab. A4.3/13 a A4.3/14.

Z předchozího hodnocení ekonomických výsledků zemědělské činnosti PPO a PFO podle metodiky EU vyplývají tyto závěry:

- Metodicky porovnatelné (v současné době) jsou ukazatele celkové produkce a jejich jednotlivých složek (především produkce ŽV a RV), výrobní spotřeby a odpisů. Tyto ukazatele pak umožní propočítat hrubou a čistou přidanou hodnotu. Podle těchto ukazatelů dosahují lepších výsledků podniky právníckých osob.
- Vyšší hodnota výrobní spotřeby u právníckých osob je ovlivněna vyšší celkovou produkcí a tím i její vyšší účinností.
- Důchod ze zemědělské činnosti na podnik, resp. na jednotku neplacené (rodinné) pracovní síly je u PFO měřitelný a v roce 2001 činil 321 526 Kč/rok, resp. 188 393 Kč/rok na 1 FWU.

4.4 Závěry z ekonomických analýz

Ekonomické výsledky zemědělství ČR v roce 2001 byly relativně příznivé. Přispělo k tomu meziroční zvýšení hrubé zemědělské produkce ve s. c. o 2,5 %, doprovázené zvýšením cen zemědělských výrobců o 8,4 %. Vzhledem k tomu, že růst cen vstupů do zemědělské výroby byl o 3 procentní body nižší, došlo k určitému přivření „cenových nůžek“, což se projevilo v nižším nárůstu celkové mezispotřeby (podle SZÚ o 4,7 %) v porovnání s růstem zemědělské produkce v b. c. (o 9,9 %). Spolu se zvýšenými přímými výdaji zemědělské politiky na podporu zemědělského sektoru to příznivě ovlivnilo základní výsledkové ukazatele, počínaje souhrnným hospodářským výsledkem, zjištěným různými metodickými postupy.

Podle SZÚ činil v roce 2001 kladný hospodářský výsledek, dosažený v zemědělství (tzv. podnikatelský důchod), 5,5 mld. Kč a podle údajů výběrového šetření FADN zpracovaných podle standardní metodiky EU po započtení hospodářského výsledku zemědělských podniků hospodařících bez půdy 5,0 mld. Kč (tab. TA4.1/06).

Výsledek zemědělských podniků za veškerou činnost vychází z analýzy celopodnikových výsledků výběrového šetření FADN, založené na údajích účetního výkaznictví. Tento výsledek, stejně jako v předchozích případech, zahrnuje i tzv. osobní důchod podniků fyzických osob („neplacená“ práce vedoucího podniku a zúčastněných členů jeho domácnosti). Po odečtení tohoto důchodu (v zájmu srovnatelnosti s podniky právníckých osob s výhradně placenou prací) činil v roce 2001 souhrnný hospodářský výsledek, resp. zisk 3,3 mld. Kč. V porovnání s předchozím rokem byl tento výsledek poněkud nižší (o 0,4 mld. Kč). V přepočtu na jednoho pracovníka (celkový počet pracovníků v zemědělských podnicích se meziročně snížil o 5,2 %) bylo v roce 2000 dosaženo 22,5 tis. Kč zisku

a v roce 2001 to bylo 20,9 tis. Kč. Příznivější ekonomická situace umožnila však zároveň převážně části zemědělských podniků výrazněji zvýšit mzdy (nadále však podstatně zaostávající za národohospodářským průměrem), což se promítlo do snížení souhrnného hospodářského výsledku.

Podle údajů výběrového šetření FADN bylo v roce 2001 z celkového počtu podniků právnických osob 71,8 % ziskových a 28,2 % ztrátových. V roce 2000 byla uvedena relace příznivější – podíl ziskových podniků činil 83,1 % a 16,9 % podniků bylo ztrátových. U podnikatelských subjektů fyzických osob byl v roce 2001 kladný rozdíl příjmů a výdajů zjištěn u 74,2 % podniků a záporný rozdíl u 25,8 %. V roce 2000 byla sledovaná relace u těchto subjektů méně příznivá: podíl podniků s kladným rozdílem příjmů a výdajů byl nižší u 68,9 % a 31,1 % podniků bylo ztrátových. Rozdílná tendence v zastoupení ziskových a ztrátových podniků u právnických a fyzických osob byla ovlivněna mj. odlišným vývojem provozních dotací. Ty se v přepočtu na 1 ha z. p. u právnických osob meziročně snížily z 2343 Kč na 1922 Kč, zatímco u fyzických osob se zvýšily z 1577 Kč na 2136 Kč. Souviselo to s odlišným zaúčtováním prostředků ke krytí škod způsobených suchem v roce 2000 (fyzické osoby doúčtovaly rozhodující část těchto prostředků v roce 2001).

Rovněž celkové náklady a výnosy se u podniků právnických a fyzických osob vyvíjely rozdílně. U právnických osob byla obnovena dynamika ve zvyšování vynaložených nákladů. Zlepšení hospodářského výsledku jak v roce 2001, tak i v předchozím roce umožnilo těmto podnikům obnovit růst vkladů do zemědělské prvovýroby, což se projevilo především ve zvýšení intenzifikačních vkladů a nákladů na služby. Došlo rovněž k menšímu zvýšení pracovních nákladů. Z nákladů na služby se výrazně zvýšily náklady na opravy a udržování a náklady pachtovného, které se v posledních letech rychle zvyšují. Snížily se naopak finanční náklady, hlavně nákladové úroky, vlivem nižšího úvěrového zatížení. U fyzických osob došlo naopak ke snížení výdajů, hlavně vlivem jejich snížení u podniků s výměrou zemědělské půdy nad 300 ha.

Mezi podniky právnických i fyzických osob jsou výrazné rozdíly v hodnotě vynaložených nákladů i získaných výnosů. Nižší objem nákladů a výnosů u fyzických osob je ovlivněn nižším rozsahem živočišné výroby v této podnikatelské skupině.

V roce 2001 došlo k menšímu poklesu hodnoty majetku zemědělských podniků, zejména majetku fixní povahy. Objem oběžného majetku se v podstatě nezměnil, změnila se pouze jeho vnitřní struktura ve prospěch pohotových peněžních prostředků. Ve struktuře kapitálu došlo k mírnému posílení vlastních zdrojů při poklesu závazků, zejména dlouhodobých, a poklesu bankovních úvěrů.

Z hlediska ukazatelů finanční analýzy pokračovala v roce 2001 příznivá tendence z minulých let ve zvyšování likvidity a dalším snižování zadluženosti, a to jak úvěrové, tak i celkové. Obrát majetku je i přes určité zlepšení v roce 2001 stále nízký a reprodukční schopnost aktiv se zhoršila vlivem snížení zisku. Méně příznivé byly též tendence ve výnosnosti kapitálu. Průměrná výnosnost kapitálu v zemědělství stále nedosahuje požadovaných parametrů pro výhodné podnikání. Projevuje se zde tzv. pákový efekt, tzn. že cizí kapitál nepřispívá žádoucí měrou ke zvyšování výnosnosti celkového kapitálu. U podnikatelských subjektů právnických osob mělo v roce 2001 zápornou výnosnost celkového kapitálu 26,1 % podniků a kladnou 73,9 %, z toho 36,9 % podniků mělo kladnou výnosnost celkového kapitálu do 5 %.

Shodné tendence s účetními výsledky zemědělských podniků potvrzují i výsledky šetření za testovací podniky zpracované podle metodiky EU. Podniky fyzických osob dosahují nižší hodnoty celkové produkce než podniky právnických osob, což je způsobeno nižším rozsahem živočišné výroby. Z toho vyplývá i nižší úroveň hrubé a čisté přidané hodnoty. Syntetickým ukazatelem produktivity práce je čistá přidaná hodnota na jednu roční pracovní jednotku. Podle tohoto ukazatele byla produktivita práce vyšší u právnických osob. Z hlediska důchodu ze zemědělské činnosti, výrazně ovlivňovaného externími výrobními faktory (práce, půda a kapitál), byla podstatně příznivější situace u fyzických osob. V roce 2001 činil důchod vyprodukovaný zemědělskou činností u fyzických osob v průměru na jeden podnik 321 526 Kč, což představuje na jednotku tzv. neplacené rodinné práce 188 393 Kč nezdaněného příjmu, který je zdrojem pro osobní i podnikovou spotřebu. Tyto ukazatele byly výrazně ovlivněny poskytovanými dotacemi.

Hodnocení ekonomických výsledků podle rozdílných půdně-klimatických podmínek bylo v roce 2001 poprvé provedeno podle nově vymezených méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními. Tyto oblasti jsou charakterizovány horšími přírodními i sociálně-ekonomickými podmínkami. Pro účely analýzy byly podniky zařazeny do čtyř skupin podle oblastí (horské a podhorské oblasti, ostatní méně příznivé oblasti, méně produkční oblasti a produkční oblasti).

Uvedená kategorizace podniků lépe odpovídá požadavkům na vyhodnocování záměrů a nástrojů zemědělské politiky. Celkově se ukázalo, že v roce 2001 se podařilo plnit záměry této politiky, týkající se zvýšené pomoci podnikům hospodařícím v méně příznivých oblastech. Svědčí o tom např. výrazně vyšší podíl provozních dotací na hrubém příjmu podniků hospodařících v marginálních oblastech (horské a podhorské) v porovnání s průměrem za všechny podniky: u právnických osob 12,9 %, resp. 5,1 %, a u fyzických osob analogicky 23,5 %, resp. 9,1 %.

5 Potravinářství a navazující odvětví

5.1 Obecné podmínky vývoje potravinářství

Makroekonomické prostředí v ČR v roce 2001 vytvořilo vcelku příznivé podmínky pro vývoj v potravinářském průmyslu.

Určující strategií potravinářského sektoru byl přechod na standardy EU v souvislosti s přibližujícím se vstupem ČR do této unie. Tento strategický záměr však předpokládá další vynakládání finančních zdrojů, zejména do technologií a lidského faktoru.

Obdobně jako v minulých letech i v roce 2001 však většině výrobců chyběl dostatek vlastních investičních zdrojů, které bylo nutno opatřovat převážně prostřednictvím relativně drahých bankovních úvěrů. K získání prostředků pro podnikovou sféru nevytvářel významnější alternativu ani kapitálový trh, který je dosud málo rozvinutý a tudíž i málo využívaný. Dále pokračovaly majetkové přesuny a hledání tuzemských i zahraničních strategických partnerů pro ekonomicky méně zdatné podniky. Pro omezené finanční zdroje státního rozpočtu v roce 2001 nemohlo být pro posílení konkurenceschopnosti přikročeno ani k širší státní podpoře zpracovatelů používajících suroviny z tuzemských zdrojů.

Expandující distribuční sítě jako ekonomicky silnější smluvní strana svými obchodními a platebními podmínkami i nadále do značné míry určovaly výrobcům potravin možnou míru promítání růstu nákladů do cen. Důsledkem byl i tlak na restrukturalizaci výrobní základny a racionalizaci nákladů výrobců potravin včetně uzavírání některých provozů. Působení tržních řetězců

vytvářelo však do určité míry také tlak na sortimentní skladbu potravin a zachování i lacinějších druhů v nabídce pro běžný konzum. Přitom však nezbytná míra zajištění zdravotní nezávadnosti potravin, která způsobuje růst většiny nákladových položek, musela být výrobcí zabezpečena u veškeré produkce.

5.2 Výroba potravin

5.2.1 Podnikatelská struktura

Podle registru ČSÚ bylo ke konci roku 2001 evidováno v potravinářském sektoru 11 821 podnikatelských subjektů (o 278 více než v roce 2000), z nichž 9367 je fyzických osob (v porovnání s rokem 2000 o 451 více), většinou podnikajících podle živnostenského zákona. Z obchodních společností nejvíce zastoupenou právní formou jsou společnosti s r. o. (1717 firem, zatímco v roce 2000 bylo evidováno 1804 firem) a a. s. (317 firem proti 337 firmám v roce 2000).

Zahraničních osob (tj. fyzických osob podle § 21 obchodního zákoníku) bylo ke konci roku 2001 evidováno 209 (247 v roce 2000). Zbývající výrobci využívají k podnikání další právní formy.

Z uvedených údajů je zřejmé, že nastal celkový vzestup počtu registrovaných výrobců živnostenského charakteru a pokles počtu obchodních společností a zahraničních osob, jako odraz řešení majetkových vztahů (fúze, resp. zánik některých firem).

Z hlediska kategorizace podniků podle velikosti i nadále zůstávají mezi podniky s 20 a více zaměstnanci nejpočetnější skupinou malé a střední firmy do 299 zaměstnanců, které tvoří 94 % podnikatelské základny, stejně jako v roce 2000.

Celkový průměrný počet těchto podnikatelských subjektů sledovaných ČSÚ se snížil v roce 2001 o 34 firem, což představuje pokles o 2,9 %.

TA5.2/01 – Velikostní struktury potravinářských podniků s 20 a více zaměstnanci

Počet zaměstnanců	Průměrný počet podniků		Meziroční index
	2000	2001	
20 - 49	648	630	97,2
50 - 99	237	233	98,3
100 - 299	227	213	93,8
300 - 499	41	41	100,0
500 - 999	17	18	105,9
1000 a více	13	14	107,7
Celkem	1 183	1 149	97,1

Pramen: ČSÚ – Výsledky zpracování měsíčních údajů za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci (kód publikace: 8001 – 01 a oborové údaje)
Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

Ekonomicky nejvýznamnější velikostní kategorii představovaly v roce 2001 (stejně jako v roce 2000) podniky od 100 do 299 zaměstnanců. Podíl těchto podniků na tržbách celého potravinářského sektoru v b. c. v roce 2001 činil 32 %, zatímco jejich podíl na počtu podniků nedosahoval ani 19 %. Podíl největších podniků s 1 000 a více zaměstnanci v roce 2001 představoval 28 % (v roce 2000 tento podíl činil 22 %), což potvrzuje tendence k růstu koncentrace ve výrobní základně.

Z oborového hlediska byly v roce 2001, obdobně jako v minulých letech, nejpočetněji zastoupeny podniky tzv. ostatních potravinářských výrobců (pekárny, cukrárny, cukrovary, cukrovinkářské a další výroby) a dále výrobci masa a masných výrobků, vč. drůbeže, a výroby nápojů (z nich zhruba 31 % tvoří výrobci piva). Počet výrobců tzv. ostatních potravinářských výrobků však zaznamenal úbytek.

TA5.2/02 – Průměrný počet podnikatelských subjektů podle výrobních oborů

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Výroba masa a masných výrobků	215	217	100,9
Zpracování ryb	10	10	100,0
Zpracování ovoce, zeleniny a brambor	33	37	112,1
Výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů	9	8	88,9
Úprava a zpracování mléka	84	78	92,9
Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	49	46	93,9
Výroba hotových krmiv	81	79	97,5
Výroba ostatních potravinářských výrobků	537	515	95,9
Výroba nápojů	165	159	96,4
Průmysl potravinářský a tabákový celkem	1 183	1 149	97,1

Pramen: ČSÚ – Výsledky zpracování měsíčních údajů za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci (kód publikace: 8001 – 01 a oborové údaje)
Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

Příliv přímých zahraničních investic do výroby potravin, nápojů a zpracování tabáku činil za rok 2001 podle předběžných údajů ČNB celkem 3421,1 mil. Kč, což představuje podíl 1,8 % z celkového objemu těchto investic vložených do národní ekonomiky ČR. V porovnání s rokem 2000 došlo v hodnoceném roce 2001 ke snížení přímých zahraničních investic do sektoru potravin zhruba na polovinu. Významný byl v roce 2001 zejména privatizační prodej podniku Jan Becher, Karlovarská Becherovka, a. s.

Objem přímých zahraničních investic celkem do výroby potravin, nápojů a tabáku od roku 1993 činí zhruba 44 mld. Kč, s podílem 4,8 % na celkovém objemu těchto investic do národní ekonomiky. Odliv přímých investic z ČR do zahraničí ze sektoru výroby potravin, nápojů a zpracování tabáku byl za rok 2001 nevýznamný (zhruba 20 mil. Kč). Celkový objem přímých investic z potravinářského odvětví do zahraničí dosáhl od roku 1993 více než 0,7 mld. Kč.

5.2.2 Potravinářská produkce

Potravinářská produkce v roce 2001 v porovnání s minulými léty již nezaznamenala další snížení. Index průmyslové produkce (IPP) v tomto sektoru za sledovaný rok dosáhl hodnoty 100,3. Za celý zpracovatelský průmysl IPP vykázal hodnotu 107,8 (při vysoké dynamice výroby, zejména u elektrických a optických přístrojů a u rafinérského zpracování ropy) a za průmyslovou produkci celkem úroveň 106,8.

Ze sledovaných hlavních potravinářských výrob došlo ke zvýšení hmotného objemu produkce u vepřového masa (o 6,3 %), drůbeže (o 1,8 %), zpracovaných brambor (o 5,9 %), zmrazené zeleniny (o 16,9 %), zavařenin a marmelád (o 7,6 %), margarínů (o 3,9 %), konzumního mléka a smetan (o 1,8 %) a vína a vinného moštu (o 12,4 %). Naopak nižší produkci vykázalo hovězí maso (o 4,6 %), sádlo (o 2,3 %), těstoviny (o 4,2 %) a etylalkohol (o 19,1 %).

Pokud jde o cenový vývoj, index CPV v hodnotě 106,3 se v roce 2001 v porovnání s rokem 2000 za průmysl potravinářský a tabákový výrazně změnil (za potraviny a nápoje bez tabáku zaznamenal růst o 6,1 % a za celý zpracovatelský sektor vykázal hodnotu 102,6). Na cenovém růstu se s různou intenzitou podílejí všechny hlavní potravinářské výrobky (s výjimkou zpracovaného ovoce, zeleniny a brambor), zejména však průmyslová krmiva (index 114,5), která jsou zahrnuta do těchto výrobků.

Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v potravinářském a tabákovém průmyslu v b. c. v roce 2001 dosáhly 233,0 mld. Kč, což představuje v porovnání s rokem 2000 růst o 6,9 %. Přitom ve s. c. (průměrné ceny roku 2000) tyto tržby zaznamenaly pouze mírný růst (o 0,9 %) a činily 219,7 mld. Kč.

Při výrazně rychlejším růstu tržeb v b. c. za průmysl celkem o 7,3 % v roce 2001 činil podíl potravinářského a tabákového průmyslu na tomto sektoru 12,3 %. Ve s. c. při růstu tržeb průmyslu celkem o 5,5 % činil podíl potravinářského a tabákového průmyslu na průmyslu celkem 11,8 %.

V roce 2001 zůstala výroba ostatních potravinářských výrobků (zahrnující produkci pekařských a cukrářských výrobků, těstovin, cukru, čokolády, cukrovinek a dalších potravinářských produktů) nejvýznamnější oborovou agregací i přes pokles podílu na tržbách za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy (tab. TA5.2/03). V pořadí druhou nejsilnější oborovou agregací zůstává výroba nápojů, která dále posílila, a za ní jako třetí v pořadí následuje výroba masa a masných výrobků vč. drůbeže, která po odbytově složitém roce 2000, zejména u výroby hovězího masa, v roce 2001 opět svou pozici v oborové struktuře upevnila. Určité oslabení naopak zaznamenala mlékárenská výroba, která v oborové struktuře zaujímá až čtvrté pořadí.

TA5.2/03 – Oborová a výrobní struktura potravinářského průmyslu podle tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy

Výrobní obor	Podíl na tržbách v b. c. (%)		
	2000	2001	rozdíl ¹⁾
Výroba masa a masných výrobků	18,9	19,6	0,7
Zpracování ryb	0,7	0,8	0,1
Zpracování ovoce, zeleniny, brambor	2,3	2,4	0,1
Výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů	4,8	4,9	0,1
Úprava a zpracování mléka	15,7	15,4	-0,3
Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	2,2	2,1	-0,1
Výroba hotových krmiv	7,3	7,4	0,1
Výroba ostatních potravinářských výrobků	28,1	26,9	-1,2
Výroba nápojů	20,0	20,5	0,5
Průmysl potravinářský a tabákový celkem	100,0	100,0	0,0

1) Procentní body

Pramen: ČSÚ – Výsledky zpracování měsíčních údajů za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci

(kód publikace: 8001 – 01 a oborové údaje)

Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

5.2.3 Kvalita potravin

V roce 2001 pokračovala v ČR harmonizace právního řádu potravinové legislativy s evropským právem.

Novela zákona o potravinách a tabákových výrobcích z roku 2000 předpokládala i novelizaci některých dalších prováděcích předpisů. Jednalo se hlavně o novelu vyhlášky č. 324/1997 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, o přípustné odchylce od údajů o množství výrobku označeného symbolem „e“ ve znění vyhlášky č. 24/2001 Sb., která kromě jiného právně upravuje označování potravin tzv. nového typu, např. potravin obsahujících geneticky modifikované organismy, případně vyrobených z geneticky modifikovaných potravin. Dalším prováděcím předpisem k zákonu o potravinách je vyhláška č. 23/2001 Sb., kterou se stanoví druhy potravin určené pro zvláštní výživu a způsob jejich použití. Tato vyhláška je zcela nová, nahrazující dosavadní vyhlášku č. 336/1997 Sb. Byly do ní zapracovány všechny příslušné současně platné předpisy EU a je tedy plně harmonizovaná s evropským právem. Vyhláška definuje charakter potravin určených pro zvláštní výživu a požaduje, aby u těchto potravin byl uveden účel použití. Zcela nově uvádí základní členění druhů potravin určených pro zvláštní výživu na základě specifických nutričních požadavků pro skupiny osob s různými požadavky na výživu. Důležitou novelou je i vyhláška č. 326/2001 Sb., pro maso a masné výrobky, která mj. stanoví novou povinnost označování hovězího masa baleného, zabaleného i nebaleného při jeho uvádění do oběhu. Tato úprava reaguje na výskyt onemocnění skotu BSE.

Evropská unie v důsledku různých krizí, vyvolaných případy výskytu zdravotně závadných potravin a krmiv (včetně výskytu nebezpečných onemocnění hospodářských zvířat), přistoupila v uplynulých letech k revizi celého potravinového práva a k radikální reorganizaci celého systému zajištění bezpečnosti (nezávadnosti) potravin. Základem k dosažení této priority je jednotný a fungující systém, který zahrnuje celý řetězec výroby potravin. Tento systém vyžaduje vysoký stupeň koordinace a sjednocení jak na úrovni společenství, tak i na úrovni národní.

Česká republika byla v lednu 2001 vyzvána Evropskou komisí k vypracování tzv. Strategie bezpečnosti (nezávadnosti) potravin na národní úrovni – Food Safety Strategy (FSS). Na základě závěrů inspekce, která u nás proběhla v květnu 2001, lze konstatovat, že systém zajištění bezpečnosti potravin v ČR byl hodnocen jako funkční.

Reakcí na tyto skutečnosti je vládní usnesení č. 1320/2001 schvalující Strategii zajištění bezpečnosti (nezávadnosti) potravin v ČR. Toto usnesení deklaruje zájem ČR o vstup do EU povýšením bezpečnosti potravin do klíčové pozice zájmu. Hlavní úkoly, které z toho plynou v předvstupním období, jsou:

- dokončení harmonizace příslušné legislativy s legislativou ES do data vstupu;
- koordinace ústředních a dozorových orgánů;
- zajištění optimalizace sítě laboratoří;
- zajištění kompletního doškolování pracovníků kontrolní sféry;
- zajištění posuzování rizika vědeckými výbory a důsledné využívání výsledků vědeckého hodnocení rizik v procesu návrhu opatření vydávaných státními institucemi;
- posílení komunikace se spotřebiteli;
- podpora dobrovolného zavádění pravidel správné výrobní/hygienické praxe;
- postupná příprava na zapojení do systému rychlého varování.

TA5.2/04 – Vyšetření potravin a surovin živočišného původu v roce 2001

Kontrola zdravotní nezávadnosti potravin

Kontrola zdravotní nezávadnosti surovin a potravin živočišného původu ve SVS ČR byla zaměřena především na přítomnost patogenů a podmíněně patogenních mikroorganismů v rámci běžného hygienického dozoru a v rámci monitoringu na obsah tzv. cizorodých látek podle příslušných vyhlášek. Kontrolní činnost byla (ve srovnání s rokem 2000) více zaměřena na dodržování veterinárně hygienických předpisů v provozu na jatkách, v drůbežích porážkách, na sanitních porážkách, v porcovních masu a v masných výrobnách, v závodech na zpracování ryb, v mlékárnách a skladech potravin, v asanačních podnicích a u distribučních firem. Trvalá pozornost byla věnována kontrole funkčnosti systému HACCP v dozorovaných potravinářských provozech.

Všechny dozorované provozy jsou soustavně hodnoceny z hlediska plnění veterinárně hygienických podmínek v rámci tzv. pasportizace. Celkem 60 provozů neodpovídajících těmto požadavkům (zařazené do skupiny C3) ukončilo svoji činnost nebo bylo zrušeno ke dni 30. 6. 2001, a 89 provozů s neodpovídajícími veterinárně hygienickými podmínkami (zařazené do skupiny C2) ukončilo svoji činnost nebo bylo zrušeno do konce roku 2001.

Významnou část veterinární činnosti tvořilo vyšetřování vzorků mozkové tkáně skotu na BSE. Z celkového počtu vyšetřených vzorků (114 146 kusů skotu vč. 1527 vzorků z dováženého skotu) byly dva pozitivní (okr. Jihlava a Žďár nad Sázavou).

Z výsledků mikrobiologického a senzorického vyšetření potravin a surovin živočišného původu (tab. TA5.2/04) v roce 2001 jsou patrné častější nevyhovující nálezy u některých druhů masných výrobků (polotovarů), u drůbežního masa i výrobků a výrobků z mořských ryb. Opatření v takovýchto případech vedou k vyřazení dané potraviny nebo suroviny z určení pro lidský konzum nebo v určení pro jiný technologický postup zpracování pro výrobu bezpečné potraviny.

Ukazatel	Počet vzorků		Počet vzorků vyšetřených			
	celkem	nevyhovujících	mikrobiologicky		senzoricky	
			celkem	nevyhovujících	celkem	nevyhovujících
Maso výsekové a výrobní	1 459	112	1 450	107	158	18
Droby	7 186	108	7 183	108	26	0
Polotovary	3 733	310	3 719	309	355	24
TNMV ¹⁾ - zrající	14 189	106	14 188	75	601	22
TNMV ¹⁾ - nezrající	810	15	810	15	18	0
Jiné masné výrobky	9 696	802	9 617	704	2 437	94
Masné konzervy	3 545	103	3 416	71	429	22
Masné polokonzervy	533	11	533	11	20	0
Sádlo, lůj	167	15	165	8	39	1
Mléko syrové	1 057	144	903	44	9	0
Mléko konzumní	517	44	497	42	55	2
Mléko trvanlivé UHT ²⁾	107	3	107	3	7	2
Zakysané mléčné výrobky	1 222	38	1 171	35	379	4
Jiné tekuté mléčné výrobky	1 410	9	1 399	8	100	2
Sušené mléčné výrobky	7 836	7	7 834	7	18	0
Tvaroh a výrobky	553	20	547	11	175	2
Máslo	1 848	67	1 843	64	357	3
Sýry	2 517	135	2 509	120	515	13
Mražené krémy	1 504	24	1 504	24	88	2
Ostatní tuhé mléčné výrobky	1 241	5	1 236	5	65	3
Drůbež	1 098	108	1 089	70	172	43
Drůbež - jedlé vnitřnosti	314	37	309	37	31	0
Drůbeží maso separované	649	30	649	30	15	1
Polotovary (drůbež dělená)	760	93	760	90	73	10
Drůbeží výrobky	643	29	643	28	151	3
Drůbeží konzervy	326	5	309	1	54	4
Vejce (vejcečný obsah)	5 614	6	5 525	5	56	1
Vejce (skořápka)	3 554	4	3 554	4	52	1
Vaječné výrobky pasterované	2 475	97	2 475	97	771	0
Vaječné výrobky nepasterované	191	10	191	10	37	0
Majonézy	260	28	260	28	52	0
Ryby sladkovodní	98	20	98	3	49	18
Ryby mořské	190	8	189	8	55	1
Výrobky ze sladkovodních ryb	101	9	100	9	32	0
Výrobky z mořských ryb	859	225	739	225	298	43
Rybí konzervy	259	11	210	6	113	6
Mrazírenské výrobky	291	18	291	17	105	1
Lahůdkové výrobky s majonézou	947	158	928	145	252	15
Lahůdkové výrobky bez majonéz	428	69	426	64	84	4
Zvěř a výrobky	43	3	42	3	8	1
Pomocné suroviny	990	40	990	38	207	8
Med	658	16	502	12	271	6
Ostatní potraviny živočišného původu	733	32	702	30	298	7
Ostatní potraviny rostlinného původu	3 260	202	3 018	199	945	18
Celkem	85 871	3 336	84 630	2 930	10 032	405

1) TNMV – tepelně neopracované masné výrobky

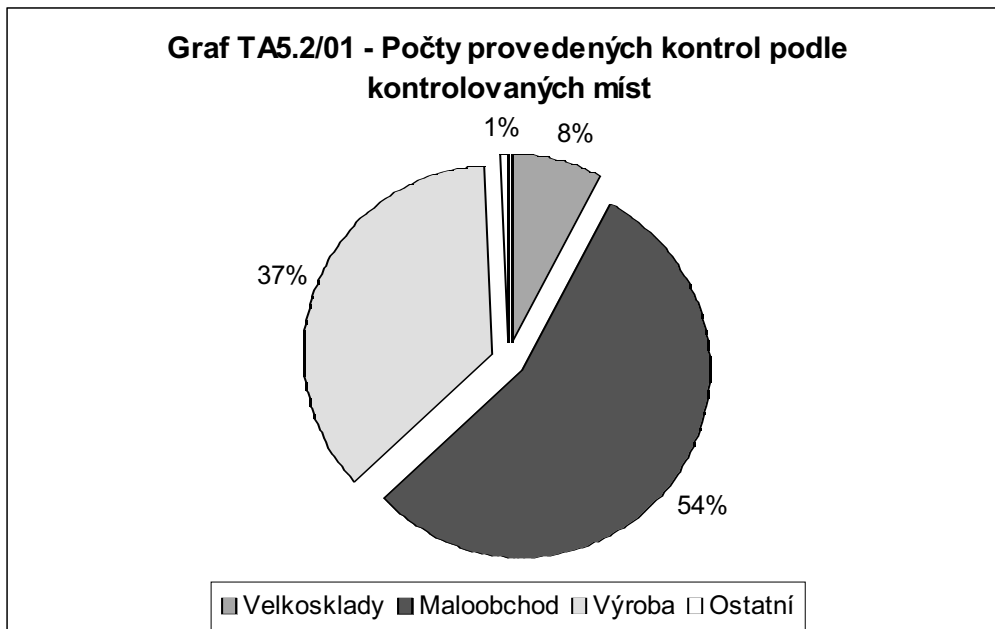
2) UHT – Ultra High Temperature – mléko ošetřené vysokými teplotami (130 – 150°C) po velmi krátkou dobu (2 – 5 s)

Pramen: SVS ČR

Zpracoval: J. Drápal, O. Valcl (SVS ČR)

V průběhu roku 2001 uskutečnili inspektoři ČZPI celkem 22 122 jednotlivých kontrol. Z uvedeného počtu bylo 12 219 kontrol provedeno v maloobchodní síti (z toho bylo 11 409 nevyhovujících vzorků), 8080 kontrol ve výrobě (1799 nevyhovujících vzorků), 1704 kontrol ve velkoskladech (462 nevyhovujících vzorků) a 119 na ostatních místech (28 nevyhovujících vzorků).

Z celkového počtu 13 698 nevyhovujících vzorků potravin a tabákových výrobků bylo 8301 vzorků tuzemského původu a 5397 z dovozu.

Pramen: ČZPI

Zpracoval: J. Koudelka (ČZPI)

Nejvyšší počty nevyhovujících vzorků byly zjištěny u čerstvé zeleniny (3196) a čerstvého ovoce (1671). Dále následovaly lihoviny (835), cukrářské výrobky (831), výrobky studené kuchyně (818), pekařské výrobky (802), maso – masné výrobky (761), víno (704), brambory (583), drůbež – vejce (401), zpracované ovoce – zpracovaná zelenina (364) a mléčné výrobky (336).

Tyto relativně vysoké počty nevyhovujících vzorků u uvedených komodit nemusí ještě znamenat obecně vyšší podíl závad proti ostatním komoditám, protože na ně byla z různých příčin soustředěna zvýšená pozornost: prodávají a nakupují se častěji a ve výrazně větším množství než jiné potraviny, může s nimi být za určitých okolností spojeno zvýšené riziko poškození zdravotní nezávadnosti a jakosti, v důsledku aktuálního vývoje ve výrobě a na trhu se uskutečnily cílené kontroly většího rozsahu atd.

Mikrobiologické požadavky na potraviny stanovuje vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 294/97 Sb. V roce 2001 bylo při mikrobiologických rozbořích zjištěno celkem 3657 nevyhovujících vzorků, přitom nejčastěji nevyhověly: čerstvá zelenina (1044), cukrářské výrobky (723), studená kuchyně (673), čerstvé ovoce (664) a maso – masné výrobky (177). Nejčastější příčinou porušení mikrobiologických požadavků v potravinách byly koliformní bakterie a aerobní mezní mikroorganismy (celkový počet mikroorganismů).

Pro zjišťování stavu mikrobiologické nezávadnosti potravin je důležité také provádět tzv. plánovanou mikrobiologickou kontrolu (monitoring). Tato kontrola je zaměřena na problematické potraviny (výrobky studené kuchyně a cukrářské výrobky), potraviny, které se běžně nekontrolují (např. z důvodu malého okruhu spotřebitelů), a na potraviny, které svým složením dávají možnost výskytu nebezpečných patogenních bakterií. V rámci plánované mikrobiologické kontroly v roce 2001 zkontrolovala ČZPI celkem 447 vzorků, 133 bylo hodnoceno jako nevyhovující a z toho 10 vzorků jako zdravotně závadné.

V rámci kontroly označování (uvedení údajů požadovaných právními předpisy, data použitelnosti a dat minimální trvanlivosti, kontroly zaměřené na odhalení klamání spotřebitele – falšování potravin) zjistila ČZPI v roce 2001 celkem 5984 vzorků nevyhovujících potravin. Nejvíce nevyhovujících vzorků bylo u čerstvé zeleniny (1112), dále u lihovin (709), čerstvého ovoce (624), pekařských výrobků (536) a masa – masných výrobků (393).

Jakostní požadavky (analytické a senzorické) jsou v bezprostředním vztahu k označování potravin. Uvádění nepravdivých údajů o vlastnostech potravin může být kvalifikováno jako klamání spotřebitele. Při kontrole analytických požadavků bylo zjištěno 1368 nevyhovujících vzorků potravin, nejvíce v rámci komodity víno (377), brambory (341) a lihoviny (113).

Při rozbořích jakostně senzorických (tedy smyslových) nevyhovělo celkem 4350 vzorků potravin, nejvíce v rámci komodity čerstvá zelenina (1881), čerstvé ovoce (902) a víno (384).

V roce 2001 provedli inspektoři ČZPI celkem 8080 kontrol výrobců, při kterých bylo prověřeno 4450 provozoven (výrobních míst), z nichž mnohé byly kontrolovány opakovaně. Ve výrobě bylo (mimo jiného) 2745 kontrol zaměřeno na zdravotní nezávadnost potravin. Při 204 kontrolách (tj. 7,43 %) bylo zjištěno porušení zdravotní nezávadnosti, nejvíce v rámci komodity cukrářské výrobky (při 49 kontrolách), dále v rámci komodity výrobky studené kuchyně (při 29 kontrolách) a pekařské výrobky (při 13 kontrolách).

Ve většině případů byl předmětem kontroly systém kritických bodů, tedy to, zda byly splněny požadavky vyhlášky Ministerstva zemědělství ČR č. 147/98 Sb. Dalšími předměty inspekce byla zdravotní nezávadnost potravin, jakost, plnění uložených opatření a dodržování požadavků na hygienické podmínky.

Na systém kritických bodů bylo zaměřeno 6042 kontrol. Z dosažených výsledků vyplývá, že 68,2 % hodnocených výrob zcela splňuje požadavky příslušné prováděcí vyhlášky na systém kritických bodů a u 31,8 % byly zjištěny nedostatky (systém zcela chyběl nebo byl v různých fázích rozpracovanosti). Mezi obory s nejvyšším podílem výrob bez závad patřily komodity pivo, jedlá sůl, čerstvé ovoce, nealkoholické nápoje, zvláštní výživa a mlýnské výrobky z obilí. Naopak mezi obory s největším podílem výrob s nedostatky patřily komodity čokoláda – cukrovinky, cukrářské výrobky, zmrzlina – mražené krémy a pekařské výrobky.

Z výsledků kontroly systému kritických bodů k 31. 12. 2001 vyplývá, že došlo k výraznému zlepšení proti předešlému období: k 31. 3. 2000 bylo při stejných kontrolách zcela bez závad 26,1 % výrob a s nedostatky 73,9 % výrob.

Monitoring cizorodých látek

Nedílnou součástí zdravotní nezávadnosti je rezortem zemědělství každoročně prováděné sledování cizorodých látek v potravinářské řetězci. To se děje na základě vládních usnesení (č. 369/1991 Sb., č. 408/1992 Sb., č. 810/1998 Sb. a č. 1320/2001 Sb.) a na základě zákona o potravinách a tabákových výrobcích, veterinárního zákona, zákona o krmivech, zákona o léčivech, zákona o myslivosti, zákona o hnojivech a vodního zákona.

Na monitoringu cizorodých látek se v roce 2001 podílely tyto organizace: Česká zemědělská a potravinářská inspekce (ČZPI), Státní veterinární správa České republiky (SVS ČR), Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), Zemědělská vodohospodářská správa (ZVHS), Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy (VÚMOP), Výzkumný ústav rostlinné výroby (VÚRV), Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti (VÚLHM), Výzkumný ústav rybářský a hydrobiologický (VÚRH).

Monitoring cizorodých látek v potravinách a surovinách určených k výrobě potravin

ČZPI provedla v roce 2001 v rámci sledování cizorodých látek celkem 22 594 vyšetření na stanovení přítomnosti kontaminantů v surovinách a potravinách rostlinného i živočišného původu z tuzemska i z dovozu. Z tohoto celkového množství překročilo vyšetření hygienický limit uvedený ve vyhlášce č. 298/1997 Sb., kterou se stanoví chemické požadavky na potraviny, ve znění pozdějších předpisů, nebo v případě reziduí pesticidů maximální reziduální limit uvedený ve vyhlášce č. 322/1999 Sb., kterou se stanoví maximální limity reziduí pesticidů, což celkem představuje 0,21 % nevyhovujících zjištění.

Z hlediska obsahu rizikových chemických prvků se stále vyskytuje arzén v rýži, přičemž situace s obsahem arzenu byla obdobná jako v roce 2000. U 98 % analyzovaných vzorků byla zjištěna jeho přítomnost, ve 2 případech byl překročen hygienický limit. U máku byl u 1 vzorku zaznamenán nadlimitní nález kadmia. U výrobků z ovoce a zeleniny v plechových obalech byl u 39 vzorků z celkového počtu 44 odebraných vzorků zaznamenán pozitivní nález cínu. Výsledky v roce 2001 ukázaly, že vyšší množství cínu se nacházelo zejména u kompotovaného ananasu a mandarinek, nálezy u sterilované zeleniny v plechových obalech byly zanedbatelné. K překročení hygienického limitu nedošlo ani v jednom z uvedených případů.

Polyaromatické uhlovodíky byly sledovány v chlebu, mouce, rýži, olejích a vínu. Hygienickému limitu nevyhovělo 5 vzorků rostlinných olejů, z toho 1 vzorek slunečnicového oleje pocházel z Německa a po 2 vzorcích olivového oleje z Itálie a Španělska.

Z hlediska nálezů reziduí pesticidů bylo zjištěno nejvíce nedostatků u vzorků jablek. Požadavkům vyhlášky č. 322/1999 Sb., kterou se stanoví maximální limity reziduí pesticidů, celkem nevyhověly 4 vzorky. Ve dvou případech se jednalo o účinnou látku azinphosmethyl, v jednom případě bifenthrin a v jednom procymidon. Nevyhovující vzorky pocházely ze Španělska, Argentiny a dva z Itálie. U citrusového ovoce bylo zjištěno 7 pozitivních nálezů reziduí pesticidů. Ve 4 případech se jednalo o účinnou látku o-fenylfenol.

Pozitivní nálezy bromidů byly zjištěny v kořeni (76,92 %), v čaji (46,15 %), v kakau (38,46 %), v suchých skořápkových plodech (14,29 %) a sušeném ovoci (27,27 %). Hygienický limit byl překročen u 1 vzorku pistácií řeckého původu.

Polychlorované bifenyly a chlorované pesticidy jsou dlouhodobě sledovány v mléčných výrobcích (máslo, mléko, sýry). Z výsledků předchozích let i roku 2001 je patrné, že dochází ke stálému poklesu obsahu těchto látek v uvedených komoditách. Např. v roce 1992 zjištěný průměrný obsah DDT v másle činil 0,053 mg/kg tuku, v roce 2001 již 0,0036 mg/kg tuku. To znamená, že za období 1992 – 2001 došlo k téměř 15násobnému snížení obsahu DDT v másle, pokud vycházíme z výsledků analýz provedených ČZPI.

Na přítomnost mykotoxinů bylo celkem analyzováno 227 vzorků, pozitivních nálezů bylo zaznamenáno 17. Z celkového počtu odebraných vzorků nevyhověl hygienickému limitu obsahem patulinu pouze 1 vzorek dětské výživy na bázi ovoce.

Uvedené výsledky monitoringu cizorodých látek v potravinách provedeného ČZPI dokladují, že situace v této oblasti odpovídá v případě sledování reziduí pesticidů a rizikových chemických prvků předchozímu roku a zlepšuje se v případě obsahu chlorovaných pesticidů ve výrobcích živočišného původu. Komodity, u nichž odebrané vzorky obsahovaly kontaminanty v nadlimitních hodnotách, byly vyloučeny z distribuce.

Přítomnost dioxinů/furanů byla sledována u 10 vzorků jak rostlinného (rostlinné oleje), tak i živočišného původu (sýry, ryby a masové konzervy). V případě dioxinů byla kontrola prováděna formou screeningu, při kterém byly zjišťovány hladiny množství těchto látek ve vybraných komoditách. Výsledky analýz ukázaly, že tyto látky jsou přítomny v odebraných komoditách. Nižší nálezy byly zjištěny u rostlinných olejů než u potravin živočišného původu. Výsledky však nelze prozatím vyhodnotit, protože v ČR není stanoven limit pro tyto látky.

V rámci monitoringu cizorodých látek bylo v roce 2001 odebráno rovněž celkem 28 vzorků (zejména rybí konzervy a paštiky) na stanovení přítomnosti látek migrujících do potravin z laků používaných k potahování vnitřních stěn kovových obalů. Výsledky analýz potvrdily přítomnost výše zmiňovaných látek v odebraných vzorcích potravin. V případě bisfenol-F-diglycidetheru – látky, která není povolena pro obaly potravin, byla jeho přítomnost zjištěna u 23 analyzovaných vzorků potravin.

Monitoring cizorodých látek zabezpečovaný orgány SVS ČR byl prováděn u živých hospodářských zvířat, v surovinách a potravinách živočišného původu a ve zvěřině. V roce 2001 bylo celkem v rámci monitoringu cizorodých látek provedeno 92 952 vyšetření, z toho 37 022 vyšetření potravin a surovin živočišného původu, 10 130 vyšetření vzorků lovné zvěře, 45 800 vzorků od živých hospodářských zvířat a tkání od porážených zvířat.

V roce 2001 nebyla, stejně jako v minulých letech, prokázána rezidua nepovolených hormonálních látek u jatečných zvířat. V mase jatečných zvířat nebyly zjištěny nadlimitní koncentrace reziduí a kontaminantů. U zvěřiny byly v několika případech

zjištěny nadlimitní hodnoty chemických prvků v jejich orgánech, ale i v mase, včetně reziduí některých chlorovaných uhlovodíků. V mase a orgánech hospodářských zvířat, v mléku a mléčných výrobcích, v masných výrobcích a ve vejcích byl obsah reziduí pesticidních látek nízký a nepředstavoval zdravotní riziko. V mase a orgánech jatečných zvířat z běžných porážek nebyla rezidua veterinárních farmak zjištěna v hodnotách nad maximální limity reziduí. Výrobky kojenecké a dětské mléčné výživy včetně syrového mléka pro jejich výrobu byly ve všech sledovaných parametrech zdravotní nezávadnosti zcela vyhovující.

Celkově lze hodnotit zdravotní nezávadnost surovin a potravin živočišného původu z pohledu obsahu cizorodých látek, až na ojedinělé výjimky, jako příznivou se stále se zlepšujícím trendem.

Monitoring cizorodých látek v potravních řetězcích

Předpokladem zdravotně nezávadných potravinářských a krmivářských výrobků je použití kvalitní suroviny, při jejíž výrobě záleží mimo jiné i na výslednici působení složek životního prostředí – půdy, vody, ovzduší.

Agrární ekosystém

V rámci tohoto systému se sledování cizorodých látek provádí v krmivech, napájecí vodě, půdě a vstupech do půdy.

Při sledování cizorodých látek v krmivech nebyla zjištěna přítomnost zakázaných látek při výrobě živočišných mouček ani v dovážených rybích moučkách. Arzén byl zjištěn v nadlimitním množství pouze ve čtyřech vzorcích minerálních surovin používaných do krmiv. V případě znečišťujících doplňkových látek používaných do kompletních nebo doplňkových krmiv bylo zjištěno, že se tento typ znečištění týká především nesprávného použití monensinátu sodného, lasalocidu a salinomycinátu sodného do krmiv, která svým složením poté neodpovídají cílovému typu zvířete. Ve srovnání s minulými lety se však situace s nesprávným užíváním těchto látek v cílových krmivech zlepšuje.

Situace ve sledování napájecích vod se ve srovnání s předchozími lety nemění. Stále se potvrzuje vyšší výskyt dusičnanů, v některých případech i dusitanů, ve faremních studních ve srovnání s veřejným vodovodním řádem.

V rámci bazálního monitoringu půd byly během šestileté periody zjištěny rozdíly u berylia, olova a vanadu, jejichž obsahy v půdách vzrostly, a u niklu, u kterého došlo ke snížení. U ostatních sledovaných rizikových prvků (kadmium, chrom, kobalt, měď a zinek) nebyly ve srovnání s minulou periodou zjištěny průkazné rozdíly. Každoročně jsou odebrány vzorky půdy ke stanovení organických látek, a to na stabilním souboru 40 pozorovacích ploch. Limitní hodnota pro sumu 6 kongenerů PCB (0,01 mg PCB/kg) byla překročena u 6 vzorků. Suma PAH (polyaromatické uhlovodíky) překročila limitní hodnotu (1 mg/kg) ve 13 vzorcích z ornice, přičemž uhlovodíky s nejvyšším zastoupením byly fluoranten a pyren. Výsledky stanovení persistentních chlorovaných pesticidů dokazují, že v zemědělských půdách stále přetrvávají rezidua těchto látek, a to především DDT a DDE, i když incidence nálezů ve srovnání s předchozími roky klesá.

Dále byla hodnocena kvalita produkce sladovnického ječmene ve vztahu k půdám. Přestože na 12 lokalitách z celkově 103 sledovaných byl v půdě zjištěn nadlimitní výskyt alespoň jednoho rizikového prvku (arzénu, kadmia, zinku, mědi, niklu a olova), nepotvrdil se jejich nadlimitní výskyt v ječmeni.

Vzorky kalů z čistíren odpadních vod potvrzují výskyt především vyšších obsahů rtuti, narůstajících obsahů PCB a proti roku 2000 mírně vzrostl výskyt PAH.

Imise tvoří důležitý vstup do agroekosystému vnosem různých látek. Kumulativní vstupy olova jsou 20 g/ha/rok, kadmia 0,8 g/ha/rok a arzénu 3 g/ha/rok. Během 90. let lze pozorovat klesající trend většiny sledovaných vnosů chemických rizikových prvků, který je v průběhu posledních čtyř let zastaven. Ostatní znečišťující látky vykazující vzestup jsou oxidy dusíku, přízemní ozón, chlor, fluor a uhlovodíky, přičemž bylo prokázáno, že se imise na kontaminaci rostlin podílejí.

Vodní ekosystém

Tento systém zahrnuje sledování cizorodých látek v povrchových vodách drobných vodních toků, malých vodních nádrží, sedimentech a rybách. Na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích bylo provedeno 34 284 rozborů na 482 profilech rozložených po celém území ČR. Celkem bylo sledováno 31 ukazatelů včetně chemických rizikových prvků a vybraných organických polutantů.

Na základě těchto sledování, a ve srovnání s předchozími lety, lze konstatovat, že dochází ke zhoršování stavu jakosti povrchových vod, zejména v severomoravském regionu, kde byla zjištěna vysoká mikrobiologická zátěž i zátěž rtutí, olovem a zinkem, a dále polyaromatickými uhlovodíky a organickými halogenidy.

S přihlédnutím k výsledkům získaným ze sledování cizorodých látek v 77 malých vodních nádržích lze usuzovat, že se jejich stav v porovnání k předchozím letům nemění. V nádržích přetrvává znečištění základními živinami, tj. fosforem a dusíkem, které mají za následek nežádoucí rozvoj růstu rostlinstva. Rozkládající se organická hmota zhoršuje kyslíkový režim v nádrži, který vede k eutrofizaci. Toto znečištění bylo nejpatrnější v regionu Praha, Brno a Plzeň. V regionu Ostrava převládaly nálezy rtuti, zinku a kadmia.

V průběhu let 1991 – 1993 bylo provedeno sledování vybraných produkčních rybníků (Bezdrav, Dřemliny, Horusický, Tovaryš), na kterých byla zjištěna kontaminace jak sedimentů, tak i kaprů. V roce 2001 bylo toto sledování na stejných rybnících opakováno. Výsledky z roku 2001 dokazují, že obsahy sledovaných chemických rizikových prvků (rtuť, arzén, kadmium, olovo, chrom, nikl, měď a zinek) i chlorovaných pesticidů nepřekročily v tkáních ryb platné hygienické limity, a to ani v případě rybníku Tovaryš, kde byla zjištěna pozitivní kontaminace sedimentů kadmium, olovem, mědí, zinkem i chlorovanými pesticidy.

Lesní ekosystém

V roce 2001 byly sledovány pouze záchyty cizorodých látek v houbách a v povrchových vodách lesních území. Na základě dosažených výsledků lze konstatovat, že počet vzorků usušených hub s koncentracemi cizorodých látek přesahujícími desetinásobek hygienického limitu pro čerstvé houby se v porovnání s roky 1998, 1999 a 2000 zvýšil u rtuti téměř šestkrát, u arzénu je situace prakticky stejná jako v předchozích letech a u kadmia výskyt nálezů spíše klesá.

Vodu odtékající ze zalesněných povodí lze hodnotit z hlediska chemického složení jako velmi kvalitní (normě pro pitnou vodu vyhovovalo 73 % vzorků). Avšak s ohledem na lesní pokryv jde o vody s výrazně kyselou reakcí, neboť obsahují málo vápníku a hořčíku.

Ovlivňují tak negativně uvolňování hliníku, který působí toxicky na porosty. Ve srovnání s minulými roky dochází ke snižování celkové depozice síranů, dusíku i dalších znečišťujících látek. V důsledku toho dochází k mírnému nárůstu hodnot pH srážkové vody.

5.2.4 Práce a mzdy

Z hlediska pracovních sil lze vývoj potravinářského průmyslu v roce 2001 kvantitativně charakterizovat stabilizací celkového počtu pracovníků v rámci celého sektoru. V sektoru potravinářského průmyslu bylo evidováno 117 tis. osob (index 2001/00 se rovná 100,1). Pracovníci potravinářského sektoru se v roce 2001 podíleli 10,0 % na celkovém počtu pracovníků ve zpracovatelském průmyslu ČR, tj. pokles o 0,2 % proti roku 2000.

TA5.2/05 – Vývoj počtu pracovníků a mezd v potravinářském průmyslu v oborové struktuře

Název	Počet zaměstnanců (osoby)			Průměrná měsíční nominální mzda (Kč)		
	2000 ¹⁾	2001	meziroční index	2000 ¹⁾	2001	meziroční index
Výroba masa a masných výrobků	23 095	22 726	98,4	11 235	11 972	106,6
Zpracování ryb a rybích výrobků	941	944	100,3	11 531	12 042	104,4
Zpracování ovoce, zeleniny a brambor	3 542	3 693	104,3	11 424	11 785	103,2
Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	3 127	3 163	101,2	17 437	17 843	102,3
Úprava a zpracování mléka	12 079	12 059	99,8	11 792	12 623	107,0
Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	3 153	3 110	98,6	11 794	12 375	104,9
Výroba hotových krmiv	7 381	7 119	96,5	12 816	13 950	108,8
Výroba ostatních potravinářských výrobků	44 124	45 052	102,1	11 500	11 970	104,1
Výroba nápojů	19 585	19 300	98,5	15 791	16 748	106,1
Celkem	117 027	117 166	100,1	12 776	13 450	105,3

1) Údaje roku 2000 byly zpřesněny

Pramen: ČSÚ – Výsledky zpracování měsíčních výkazů za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci

(kód publikace: 8001-01 a oborové údaje)

Zpracoval: M. Putiřová (VÚZE)

Podíl jednotlivých oborů (agregací) potravinářského průmyslu z hlediska počtu pracovníků nevykazuje ve sledovaném období zásadní změny. Oborem, který zaměstnává v rámci potravinářského průmyslu nejvíce pracovníků, je výroba ostatních potravinářských výrobků s podílem 38,5 % na celkovém počtu pracovníků sektoru.

Ekonomicky nejvýznamnější kategorií z hlediska počtu zaměstnanců zůstávají potravinářské podniky od 100 do 299 pracovníků, které se podílejí na celkovém počtu pracovníků sektoru 30,0 %. Za touto velikostní kategorií podniků následuje skupina od 50 do 99 pracovníků s výrazně nižším podílem (14,2 %).

Průměrná nominální mzda v potravinářském sektoru dosáhla v roce 2001 výše 13 450 Kč, což představovalo 96 % mzdové úrovně zpracovatelského průmyslu. Mezi obory s nejvyšší průměrnou mzdou v rámci potravinářského sektoru patřila v roce 2001 výroba rostlinných a živočišných olejů (17 843 Kč) a výroba nápojů (16 748 Kč). Nejnížší průměrné nominální mzdy v roce 2001 vykazovala výroba masa a masných výrobků (11 972 Kč) a výroba zpracování ovoce, zeleniny a brambor (11 785 Kč).

Nejvyšší meziroční růst nominálních mezd v roce 2001 byl vykázan především u výroby cukru (9,7 %) a výroby hotových krmiv (8,8 %).

5.2.5 Ekonomické výsledky

Potravinářské podniky⁵³ dosáhly v průběhu roku 2001 zlepšení svých finančně-ekonomických výsledků. Bylo dosaženo kladného hospodářského výsledku (po jeho zdanění) jak za celý sektor, tak za většinu hodnocených oborů potravinářského průmyslu (v roce 2001 u 19, zatímco v roce 2000 jen u 16 z celkového počtu 21 oborů). Hospodářský výsledek před zdaněním dosáhl v roce 2001 za celé odvětví hodnoty 9,8 mld. Kč, zatímco v roce 2000 jen 6,3 mld. Kč (tab. TA5.2/06). Po zdanění dosáhl v roce 2001 hospodářský výsledek hodnoty zhruba 6,1 mld. Kč (v roce 2000 pak 3,3 mld. Kč).

Tvorba hospodářského výsledku potravinářského průmyslu

Důvodem výrazného průměrného meziročního zvýšení hospodářského výsledku (před jeho zdaněním o 56,6 % a po jeho zdanění dokonce o 86,8 %) byl u velikostní skupiny podniků se 100 a více pracovníky rychlejší růst celkových výnosů proti nákladům na ně vynaloženým. Byl vyvolán především růstem výkonů (o 8,2 % v b. c.) jako rozhodující položky celkových výnosů (při růstu jejich podílu ze 70,5 % v roce 2000 na 75,0 % v roce 2001), na které byly v souhrnu vynakládány relativně menší náklady (především v důsledku v podstatě stabilní výše odpisů a klesajících úrokových nákladů). Ve své absolutní výši má na úroveň výnosů a nákladů a jejich meziroční změnu nezanedbatelný vliv i nestejný počet podnikatelských subjektů v porovnávaných letech a změna jejich oborové struktury (vyvolané likvidacemi některých podniků, jejich fúzemí, ale i přesuny mezi velikostními kategoriemi podniků apod.)⁵⁴.

⁵³ Jde o podnikatelské subjekty se 100 a více pracovníky, u kterých lze ze čtvrtletních výkazů P 3-04 dokumentovat objem jimi dosaženého hospodářského výsledku. I když se tyto podniky podílejí na celkovém počtu podnikatelských subjektů s 20 a více zaměstnanci v posledních letech jen cca 25 %, jejich podíl na rozhodujících indikátorech, dokumentujících výkonnost odvětví, dosahuje u celkových výkonů, tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb i přidané hodnoty z výroby zhruba 72 %, na počtu pracovníků se podílejí cca 61 %. S ohledem na ochranu individuálních údajů jsou hodnoceny jen podniky OKEČ 15 – výroba potravin a nápojů, bez podniků tabákového průmyslu (OKEČ 16), které dosahují finančně-ekonomických výsledků výrazně progresivnějších.

⁵⁴ Dílčí vliv může mít i okolnost, že jde o porovnání údajů revidovaných (za rok 2000) s údaji předběžnými (za rok 2001), ale i přesuny některých podnikatelských subjektů do sféry obchodních organizací apod. Pro hodnocení dílčích meziročních vývojových tendencí a příčin změn ve finančně-ekonomické úrovni potravinářského průmyslu, jeho výrobních oborů, či jiných účelových agregací podniků má proto rozhodující význam především hodnocení ukazatelů relativních (o struktuře výnosů, nákladů, aktiv a pasiv i dalších ekonomických indikátorů).

Obecná tendence v tvorbě hospodářského výsledku v roce 2001 a intenzita vlivu dílčích věcných faktorů (jednotlivých výnosů i nákladových druhů) na jeho meziroční změnu proti roku 2000 jsou blíže patrné z tab. TA5.2/06.

TA5.2/06 – Struktura výnosů a nákladů

Ukazatel	Výnosy a náklady (v mil. Kč)		Meziroční index	Podíl z celkových výnosů (%) ¹⁾	
	2000	2001		2000	2001
Výnosy celkem	248 024	252 024	101,6	100,00	100,00
v tom - tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	170 598	184 255	108,0	68,78	73,11
- tržby za prodej zboží	36 479	40 768	111,8	14,71	16,18
- změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	266	1 000	375,9	0,11	0,40
- aktivace	3 928	3 850	98,0	1,58	1,53
- ostatní výnosy	36 752	22 150	60,3	14,82	8,79
Náklady celkem	241 738	242 181	100,2	97,47	96,09
v tom - výkonová spotřeba	141 046	153 487	108,8	56,87	60,90
- náklady na prodané zboží	30 749	34 035	110,7	12,40	13,50
- osobní náklady	18 504	20 115	108,7	7,46	7,98
- odpisy investičního majetku	8 748	8 552	97,8	3,53	3,39
- nákladové úroky	4 142	3 503	84,6	1,67	1,39
- ostatní náklady	38 548	22 488	58,3	15,54	8,92
Hospodářský výsledek před zdaněním	6 287	9 843	156,6	2,53	3,91
Účetní přidaná hodnota	39 476	42 352	107,3	15,92	16,80

1) Struktura výnosů a nákladů je ovlivněna i odlišnou oborovou a firemní strukturou podniků

Pramen: ČSÚ – Výkaz P 3-04 podniků se 100 a více zaměstnanci;

finanční náklady (nákladové úroky) dopočteny podle rezortního výkazu MPO ČR

Zpracoval: J. Dvořák, O. Roček (VÚZE)

Vedle rozhodujících tendencí ve sféře výroby a prodeje vlastních výrobků a služeb (a celkových výkonů), které představují domínantní část činnosti všech podnikatelských subjektů potravinářského průmyslu, došlo meziročně k významné změně i ve struktuře celkových výnosů i nákladů na ně vynaložených.

Jde především o ostatní výnosy (meziroční pokles podílu z celkových výnosů o 6 procentních bodů) a ostatní náklady (meziroční pokles o 6,6 procentních bodů). V absolutní hodnotě jde o meziroční snížení rozsahu ostatních výkonů o cca 14,6 mld. Kč a ostatních nákladů o 16,1 mld. Kč. Údaje čtvrtletních výkazů blíže nespecifikují věcnou strukturu těchto výnosů ani nákladů s nimi spojených. Podle podrobněji strukturovaných ročních výkazů za uplynulá období představovaly v potravinářském průmyslu u ostatních provozních výnosů nejvyšší hodnotu především tržby z prodeje materiálu, event. investičního materiálu, výnosy z již odepsaných pohledávek, zúčtování rezerv a opravných položek, u finančních výnosů pak především tržby z prodeje cenných papírů. U ostatních nespecifikovaných nákladů jde především o náklady na služby, na opravy a udržování, o náklady na prodaný materiál, odpisy pohledávek a zúčtování opravných položek do nákladů, u finančních nákladů pak jde především o náklady na prodané cenné papíry a vklady. Je tedy zřejmé, že řada výnosových i nákladových položek, zejména ve finanční oblasti, nemusí s hlavní (tj. výrobní) činností jednotlivých podniků, výrobních oborů a potravinářského průmyslu jako celku v běžném roce přímo souviset.

Významnou položku celkové struktury výnosů představují v potravinářském průmyslu i tržby z prodeje zboží a stejně tak i náklady na ně vynaložené. Podíl těchto výnosů se v roce 2001 výrazně zvýšil (na 16,2 % z celkových výnosů), přiměřeně se zvýšily i náklady spojené s touto činností (na 13,5 % v roce 2001) a při jejich nižším tempu i objem dosažené obchodní marže⁵⁵.

U samotných výkonů došlo ke kvantitativně nejvýraznější změně zvýšením objemu tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb, jejichž podíl z celkových výnosů vzrostl o 4,33 procentních bodů. Meziročně se nejintenzivněji změnil podíl zásob vlastní výroby, jde však o minoritní část celkových výkonů či výnosů.

Na meziročním růstu celkových výkonů podniků se 100 a více zaměstnanci o 8,2 % a růstu objemu tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb o 8,0 %⁵⁶ se v roce 2001 výrazným způsobem podílel inflační pohyb cen potravinářských výrobců, které se proti roku 2000 v průměru za potravinářský průmysl zvýšily na 106,1 %⁵⁷. Jestliže u srovnatelného počtu podniků (analyzovaných z databáze podnikatelských subjektů MPO ČR, které v roce 2001 zajišťovaly 95,4 % z celkové výše výkonů realizovaných souborem analyzovaných podniků podle ČSÚ) vzrostly celkové výkony meziročně v b. c. o 4,8 %, pak u podniků se 100 a více zaměstnanci ve srovnatelných cenách došlo k poklesu objemu jejich výkonů o 1,2 % (a u podniků do 99 pracovníků ještě výrazněji).

Poněkud intenzivněji než celkové výkony (v b. c.) vzrostly v roce 2001 náklady na výkonovou spotřebu – v průměru o 8,8 % (u srovnatelného souboru podniků poněkud méně). Průměrné ceny zemědělských výrobců se přitom zvýšily v průměru o 8,4 %⁵⁸. Při velmi variabilním pohybu cen jednotlivých zemědělských komodit se jejich změna projevila v nákladech potravinářských výrobců různých oborů poměrně odlišně.

⁵⁵ Růst obchodní marže však může být vyvolán i okolností, že některé náklady nejsou v účetní praxi často sledovány v podrobnějším analytickém členění a zahrnovány alikvotně do celkových nákladů na prodané zboží – jde o finanční náklady (úroky apod.), odpisy, ale i osobní náklady apod.

⁵⁶ U podniků s 20 – 99 zaměstnanci se objem tržeb z průmyslové činnosti v roce 2001 zvýšil v běžných cenách jen o 2,8 %. Podíl těchto firem na celkových tržbách se tedy poněkud snížil.

⁵⁷ K nadprůměrné intenzitě růstu cen potravinářských výrobců došlo v roce 2001 zejména ve výrobě krmiv (zvýšení o 14,5 % v návaznosti na významném růstu cen krmných obilovin) a ve výrobě masa a masných výrobků (o 9,4 %).

⁵⁸ Některé zemědělské výrobky (např. technické plodiny) však nejsou určeny pro výrobu potravinářských komodit, případně jen zčásti (ovoce, zelenina), takže uváděná intenzita změn cen zemědělských výrobců není zcela shodná s intenzitou dopadu na materiálové náklady potravinářských výrobců. Poněkud rychleji se zvýšily ceny zemědělských výrobců u rostlinných výrobků (meziročně o 9,3 %), u živočišných výrobků vzrostly v průměru o 8,0 %.

Nadprůměrným tempem se v roce 2001 zvýšila i úroveň osobních nákladů (v průměru o 8,7 %), zčásti jako důsledek růstu počtu zaměstnanců o 1,6 %, především však růstem průměrných mezd (včetně OON) o 7,4 %⁵⁹.

K nižšímu meziročnímu tempu růstu celkových nákladů, než dosáhla dynamika růstu výnosů (u porovnávaných souborů podniků se 100 a více zaměstnanci, dokumentovaných výkaznictvím ČSÚ⁶⁰, v průměru o 0,2 %), přispívají především dvě okolnosti. Jednak se meziročně příliš nezměnila celková pořizovací hodnota investičního majetku (jako základna pro výpočet odpisů), ani se nezlepšuje jeho věcná struktura, takže i objem odpisů dosáhl v podstatě konstantní úrovně. Pokles objemu bankovních úvěrů (jako další faktor vedoucí ke stagnaci celkových nákladů) vedl dokonce k poklesu nákladových úroků a jejich podílu z celkových výnosů.

Meziroční zlepšení průměrné finančně-ekonomické úrovně potravinářského průmyslu lze u podniků se 100 a více zaměstnanci souhrnně charakterizovat zvýšením jejich hrubého hospodářského výsledku (před zdaněním) o téměř 3,6 mld. Kč a hospodářského výsledku po zdanění o více než 2,8 mld. Kč. Významná je okolnost, že této změny v tvorbě hospodářského výsledku bylo dosaženo jen při mírně zvýšeném objemu pohledávek po lhůtě splatnosti, přičemž celkový objem pohledávek dokonce poklesl – takže realizované výnosy byly odběrateli skutečně zaplacený a vykázaný zisk byl skutečným příjmem (tab. TA5.2/06 a 10).

Efektivnost potravinářského průmyslu

Růst hospodářského výsledku se projevil v příznivém růstu míry efektivnosti potravinářských podniků, jednotlivých výrobních oborů i potravinářského průmyslu jako celku, a to jak při hodnocení ukazatelem nákladové rentability, tak výnosnosti celkového i vlastního kapitálu. Pozitivní je, že zlepšení efektivnosti bylo v průměru dosaženo nejen u ziskových podniků (do této kategorie podniků se v roce 2001 přesunula i řada podniků v roce 2000 ztrátových, což relativně snížilo celkově dosaženou finančně-ekonomickou úroveň této agregace podniků), ale došlo i k podstatnému snížení podílu ztrátových podniků. Podíl ztrátových podniků se v kategorii podniků se 100 a více zaměstnanci v roce 2001 snížil na 21,3 % z jejich celkového počtu (v roce 2000 dosáhl 36,2 %). Tyto podniky zaměstnávaly 16,6 % z celkového průměrného evidenčního počtu zaměstnanců (předtím 28,3 %) a na objemu celkových výkonů se podílely 13,2 % (v roce 2000 dosáhly 20,3 %). Je tedy zřejmé, že ztrátovými podniky jsou v průměru spíše podniky menší.

V jednotlivých agregacích podniků bylo v letech 2000 – 2001 dosaženo následující úrovně efektivnosti:

TA5.2/07 – Efektivnost potravinářského průmyslu (%)

Ukazatel		2000 ¹⁾			2001 ¹⁾		
		ziskové podniky	ztrátové podniky	celkem	ziskové podniky	ztrátové podniky	celkem
Nákladová rentabilita	ze zisku před zdaněním	5,16	-6,71	2,60	5,92	-6,27	4,06
	ze zisku po zdanění	3,56	-6,71	1,35	4,08	-6,27	2,51
Výnosnost vlastního jmění	ze zisku před zdaněním	17,74	-48,08	10,07	20,44	-41,15	15,12
	ze zisku po zdanění	12,24	-48,08	5,21	14,10	-41,15	9,33
Výnosnost celkových pasiv	ze zisku před zdaněním	8,09	-10,35	4,06	9,56	-9,41	6,49
	ze zisku po zdanění	5,58	-10,35	2,10	6,60	-9,41	4,01

1) Efektivnost je zčásti ovlivněna i odlišnou strukturou podniků v porovnávaných letech

Pramen: ČSÚ – Výkaz P 3-04 podniků se 100 a více zaměstnanci

Zpracoval: J. Dvořák, O. Roček (VÚZE)

Uvedené průměrné úrovně rozhodujících ukazatelů, charakterizujících efektivnost potravinářského průmyslu a agregací jeho podniků, bylo dosaženo při výrazné diferenciaci jejich výše v podmínkách jednotlivých výrobních oborů. Ještě výraznější variability míry efektivnosti je dosahováno v rámci výrobních oborů mezi jednotlivými podniky. I přes zvýšení efektivnosti tak značný podíl ziskových podniků úrovní efektivnosti svých činností nezajišťuje (při její stávající výši) dlouhodobější prosperitu.

K nejefektivnějším potravinářským oborům patřila⁶¹ v roce 2001 v průměru výroba pekárenských a cukrářských výrobků (s výnosností celkového kapitálu z čistého zisku ve výši 9,04 %), výroba koření a aromatických výtažků, výroba kakaa, čokolády a cukrovinek, zpracování ovoce, zeleniny a brambor (výnosnost 7,43 %), výroba destilovaných alkoholických nápojů a kvasného etylalkoholu (7,24 %). Nadprůměrné efektivnosti dosáhlo zpracování ryb a rybích výrobků (5,69 %), výroba homogenizovaných potravinářských přípravků a dietních potravin, úprava a zpracování mléka (5,20 %), výroba piva a sladu (5,37 %), výroba vína (4,39 %), ale i výroba cukru (4,12 %). K výrazně podprůměrným patřila naopak výroba těstovin (0,44 %), výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů (2,22 %) a zejména pak výroba škrobářských výrobků jako jediný v průměru ztrátový obor (-2,12%) a výroba nealkoholických nápojů (-0,95 %).

Výkonnost potravinářského průmyslu

Při mezinárodních komparacích (při nedostupnosti údajů o dosahovaném hospodářském výsledku) je obvyklé charakterizovat ekonomickou pozici jednotlivých výrobců, výrobních oborů, odvětví či dalších agregací ekonomických subjektů ukazatelem přidané hodnoty⁶². V potravinářském průmyslu bylo v letech 2000 – 2001 při jeho hodnocení ukazateli přidané hodnoty dosaženo u podniků se 100 a více zaměstnanci u ziskových a ztrátových podniků následující úrovně výkonnosti:

⁵⁹ U srovnatelného souboru podniků (viz soubor MPO) došlo v roce 2001 k poklesu počtu pracovníků o 3,1 %, při současném růstu průměrných mezd o 10,1 %.

⁶⁰ Ve srovnatelných podmínkách výše celkových nákladů v roce 2001 dokonce poklesla o cca 1,1 %.

⁶¹ Pokud není výjimečně uvedena dosažená úroveň efektivnosti, jde o individuální údaj.

⁶² Výkaznictvím, evidencí či ekonomickou praxí ČR je v této souvislosti standardně užíván ukazatel tzv. účetní přidané hodnoty, event. přidané hodnoty z výroby a řada dalších odvozených indikátorů. Tyto ukazatele lze kvantifikovat při využití čtvrtletních výkazů P 3-04 i k charakteristice výkonnosti podnikatelských subjektů s 20 – 99 zaměstnanci a její následné komparaci s podniky se 100 a více zaměstnanci.

TA5.2/08 – Výkonnost potravinářského průmyslu

Ukazatel	2000			2001		
	ztrátové podniky	ziskové podniky	celkem	ztrátové podniky	ziskové podniky	celkem
Výkony (mil. Kč)	35 527	139 265	174 792	24 965	164 140	189 105
Přidaná hodnota z výroby (mil. Kč)	5 021	28 724	33 746	2 982	32 637	35 619
Přidaná hodnota z výroby na jednotku výkonů (%)	14,13	20,63	19,31	11,94	19,88	18,84
Výnosy celkem (v mil. Kč)	48 672	199 351	248 024	34 557	217 466	252 023
Účetní přidaná hodnota (mil. Kč)	6 269	33 207	39 476	4 587	37 764	42 351
Účetní přidaná hodnota na jednotku výnosů (%)	12,88	16,66	15,92	13,27	17,37	16,80
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (přepočtený)	23 398	59 347	82 745	13 995	70 101	84 096
Výkony na zaměstnance	1 518	2 347	2 112	1 784	2 341	2 249
Účetní přidaná hodnota na zaměstnance (tis. Kč)	268	560	477	328	539	504
Přidaná hodnota z výroby	215	484	408	213	466	424

Pramen: ČSÚ – Výkaz P 3-04 podniků se 100 a více zaměstnanci
Zpracoval: J. Dvořák, O. Roček (VÚZE)

Přestože v potravinářském průmyslu došlo v roce 2001 k výraznému růstu efektivnosti (charakterizované ukazateli na bázi hospodářského výsledku), jeho výkonnost, vyjádřená ukazatelem přidané hodnoty, má vzestupný trend jen při zohlednění výsledku z prodeje nakoupeného zboží (obchodní marže). Samotný podíl přidané hodnoty z výroby z celkové hodnoty výkonů (při dosaženém rychlejším růstu výkonné spotřeby než růstu výkonů) mezitím poněkud poklesl.

V relaci k vývoji počtu zaměstnanců, který vzrostl u porovnávaných souborů podniků v letech 2000 – 2001 výrazně pomaleji než přidaná hodnota z výroby či účetní přidaná hodnota, dochází v průměru za všechny podniky k růstu produktivity práce (především však u ztrátových podniků, u ziskových naopak při rychlejším meziročním růstu počtu jejich zaměstnanců poněkud poklesla). V obou porovnávaných letech se však projevoval u ziskových a ztrátových podniků výrazný rozdíl v absolutní úrovni jejich produktivity práce (mj. vzhledem k tomu, že ztrátové podniky jsou relativně menší a mohou méně využívat předností vyplývajících z většího rozsahu výroby) a zejména v podílu přidané hodnoty z výkonů či výnosů (zejména v důsledku výrazného vlivu podstatně odlišné výše hospodářského výsledku v celkovém objemu přidané hodnoty).

Při komparaci výkonnosti podniků se 100 a více zaměstnanci s podniky velikostní kategorie s 20 – 99 zaměstnanci (kdy v letech 2000 a 2001 bylo ve velkých podnicích dosahováno v průměru 3,6krát vyšších výkonů a bylo v průměru zaměstnáno 3krát více zaměstnanců) se výraznější odlišnost v podílu přidané hodnoty z výkonů neprojevuje⁶³. Porovnání úrovně vybraných indikátorů výkonnosti v podmínkách malých a velkých podniků uvádí tab. TA5.2/09.

TA5.2/09 – Výkonnost potravinářských podniků podle velikosti

Ukazatel	Podniky se 100 a více zaměstnanci			Podniky s 20 - 99 zaměstnanci ¹⁾		
	2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index
Přidaná hodnota z výroby na jednotku výkonů (%)	19,3	18,8	97,6	18,7	16,7	89,5
Výkony na zaměstnance	2 112	2 249	106,5	1 705	1 926	113,0
Výkony na podnik (tis. Kč)	565 673	620 019	109,6	148 761	181 500	122,0
Přidaná hodnota na podnik (tis. Kč)	109 212	116 784	106,9	27 814	30 363	109,2
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	268	276	103,0	87	94	108,0

1) Výpočet z vybraného souboru 326 podniků v roce 2001, resp. 376 podniků v roce 2000
Pramen: ČSÚ – Výkaz P 3-04 podniků se 100 a více zaměstnanci a 20 až 99 zaměstnanci
Zpracoval: J. Dvořák, O. Roček (VÚZE)

Vytvořený hospodářský výsledek je v potravinářském průmyslu a většině jeho výrobních oborů jen menší částí nově vytvořených finančních zdrojů, i když jeho podíl se při rostoucí efektivnosti podnikání stále zvyšuje. Rozhodujícím finančním zdrojem jsou dlouhodobé především odpisy.

Podíl čistého zisku na celkovém cash flow (čistém zisku + odpisech) se u potravinářských podniků se 100 a více zaměstnanci zvýšil v průměru na 41,5 % (v roce 2000 dosáhl 27,1 %). V ziskových podnicích dosáhl v roce 2001 v průměru 56,1 % (v roce 2000 činil 50,3 %). U ztrátových podniků byl v uplynulých letech objem odpisů realizovaných v rámci jejich činnosti v souhrnu vždy výrazně nižší než dosažená úroveň ztráty. V roce 2001 však již celkové záporné saldo vytvořených finančních zdrojů dosáhlo jen relativně malé hodnoty. Počet podniků, u kterých nebyly vytvořeny žádné finanční zdroje (kde objem odpisů je menší než ztráta podniku), dosáhl v tomto roce u podniků s více než 100 zaměstnanci 10,7 % z jejich celkového počtu (při jejich 6,9% podílu na výkonech). V roce 2000 to bylo 14,5 % podniků.

Věcné a kapitálové zajištění potravinářského průmyslu

Míra dosahované efektivnosti tvorby hospodářského výsledku a celková úroveň tvorby finančních zdrojů se projevila i ve věcné struktuře aktiv i vlastnické struktuře pasiv jednotlivých potravinářských podniků, výrobních oborů a potravinářského průmyslu jako celku (a byla jimi zpětně ovlivňována). Struktura rozhodujících položek aktiv a pasiv v jejich absolutní i relativní výši v letech 2000 – 2001 u podniků se 100 a více pracovníky je patrná z následující tabulky.

⁶³ Jestliže např. v menších podnicích připadá na jednotku výkonů relativně vyšší úroveň mezd, odpisů, příp. dalších nákladových složek přidané hodnoty, je u nich na druhé straně dosahováno výrazně méně příznivého hospodářského výsledku (v průměru dokonce ztráty).

TA5.2/10 – Vybraná aktiva a pasiva v potravinářském průmyslu

Ukazatel	Aktiva a pasiva v absolutní výši ¹⁾ (mil. Kč)			Podíl z celkových aktiv či pasiv ¹⁾ (%)	
	2000	2001	meziroční index	2000	2001
Hmotný a nehmotný investiční majetek (v zůstatkové ceně)	64 261	62 866	97,8	41,5	41,5
Zásoby celkem	23 212	24 140	104,0	15,0	15,9
v tom - materiál	8 127	7 903	97,2	5,3	5,2
- nedokončená výroba, polotovary a výrobky	11 019	11 672	105,9	7,1	7,7
- zboží	4 066	4 565	112,3	2,6	3,0
Pohledávky	38 434	37 656	98,0	24,8	24,8
z toho - pohledávky po lhůtě splatnosti	13 990	14 121	100,9	9,0	9,3
Závazky	52 606	50 509	96,0	34,0	33,3
z toho - závazky po lhůtě splatnosti	7 470	8 334	111,6	4,8	5,5
Bankovní úvěry a výpomoci	38 377	31 388	81,8	24,8	20,7
Vlastní jmění	62 452	65 091	104,2	40,4	42,9
Aktiva a pasiva	154 747	151 635	98,0	100,0	100,0

1) Stav ke konci roku

Pramen: Vypočteno z údajů ČSÚ a MPO

Zpracoval: J. Dvořák, O. Roček (VÚZE)

V souboru podnikatelských subjektů se v roce 2001 především poněkud snížil celkový objem aktiv a pasiv (mj. i v důsledku dílčího meziročního snížení počtu podniků, vlivem jejich oborové struktury či dalších okolností nesouvisejících bezprostředně s úrovní hospodaření podniků a jejichmi důsledky ve věcném a kapitálovém vybavení podniků).

Přestože v průběhu roku 2001 převýšila hodnota pořízených hmotných a nehmotných investic v porovnávaných souborech podniků objem odpisů o téměř 1 mld. Kč, došlo u investičního majetku k meziročnímu snížení jeho zůstatkové ceny o cca 1,4 mld. Kč. Příčinou je zřejmě vyřazení některých dosud neodepsaných nevyužitých kapacit či přímá likvidace některých neefektivních provozů, event. předlužených podniků, spojená s případným prodejem investičního majetku či jeho bezúplatným předáním.

Jen částečné zvýšení objemu zásob, které je nižší než meziroční intenzita zvýšení tržeb, vedlo ke zlepšení doby obratu zásob. Úroveň ukazatele doby obratu může však být ovlivněna i nestejnou intenzitou změny cen potravinářských výrobců a cen nakoupeného materiálu a surovin, zboží, ale i změnou ve stupni rozpracování nedokončené výroby apod.

Při růstu výkonů či celkových tržeb svědčí částečný pokles objemu pohledávek o zrychlení doby jejich splacení a o obecném zlepšení platební disciplíny odběratelů (i když u některých z nich stále dochází k nedodržování lhůt splatnosti či dokonce k jejich dílčímu prodloužení). V porovnání s rostoucími realizovanými tržbami nelze však ani dílčí zvýšení podílu pohledávek po lhůtě splatnosti hodnotit výrazně negativně. V relaci k objemu ve lhůtě nezaplacených závazků je však platební disciplína samotných potravinářských podniků značně příznivější.

K nejvýraznějšímu meziročnímu poklesu objemu majetku jednotlivých podniků (v rozsahu cca 1,9 mld. Kč) došlo v roce 2001 u blíže nespecifikovaných položek aktiv, což rovněž citelně snížilo potřebu finančních zdrojů na jejich zajištění, zejména zdrojů cizích.

V souhrnu došlo zvýšením efektivnosti tvorby hospodářského výsledku, provázené některými příznivými tendencemi ve věcné struktuře používaných aktiv, ke zvýšení objemu i podílu vlastního jmění a částečnému snížení průměrné míry zadluženosti potravinářských podniků. Průměrná úroveň jejich zadlužení se snížila z 59,6 % v roce 2000 na 57,1 % v roce 2001. Přesto je v současné době průměrné zadlužení i ziskových podniků stále relativně vysoké. V roce 2001 dosáhlo 53,2 % (v roce 2000 pak 54,4 %). Na nepříznivě vysoké úrovni se stále udržuje zadluženost ztrátových podniků, která dosáhla v průměru 77,1 % (v roce 2000 pak 78,5 %). Míra zadluženosti ztrátových podniků i významné části ziskových podniků vyvolává v potravinářském průmyslu značné potíže při úhradě finančních povinností vůči obchodním dodavatelům i bankám.

Ve struktuře cizích zdrojů se v roce 2001 výrazně snížil objem a podíl bankovních úvěrů a výpomocí, především jako projev uplatňované restriktivní politiky bank. Při meziročním snížení objemu poskytnutých úvěrů o zhruba 7 mld. Kč došlo k poněkud výraznějšímu snížení u úvěrů krátkodobých. V důsledku změny struktury ziskových a ztrátových podniků ve prospěch podniků ziskových se značně snížilo úvěrové zadlužení ztrátových podniků. Při objemu vytvářených zdrojů by u ziskových podniků mohlo v roce 2001 dojít ke splacení krátkodobých úvěrů v průměru za 1,2 roku – pokud by mohly být tyto zdroje použity jen na úhradu splatných úvěrů. Pouze zajišťování investičních potřeb podniků v rozsahu roku 2001 však reálně umožňuje (při jinak nezměněných podmínkách) splatnost krátkodobých úvěrů za více než 2,6 roku. Při splacení i dospělých úvěrů dlouhodobých by disponibilní zdroje umožnily splatnost za dobu ještě delší. U ztrátových podniků by mohlo dojít k dílčímu splacení dospělých úvěrů pouze u podniků s kladným cash flow. Jejich nově vytvořené zdroje však jsou v souhrnu za tyto podniky nižší než rozsah stávajících investičních výdajů a ke splacení krátkodobých ani splatných dlouhodobých úvěrů dojít vůbec nemůže.

Ve struktuře cizích zdrojů v posledních letech již výrazně převažují závazky. Ekonomická pozice potravinářských podniků umožnila, aby v roce 2001 došlo u ziskových podniků ke snížení průměrné doby splacení krátkodobých závazků za 55 dní (v roce 2000 byly tyto závazky spláceny v průměru za 58 dní). U ztrátových podniků (zřejmě i vlivem výrazného snížení úvěrových zdrojů) dosáhl objem krátkodobých závazků úrovně splatné realizovanými provozními prostředky v průměru za 123 dní (ještě v roce 2000 to bylo v průměru za 79 dní). Při stagnaci celkového objemu závazků došlo v potravinářském průmyslu k poměrně intenzivnímu zvýšení objemu závazků nezaplacených v dohodnuté lhůtě splatnosti. Jejich podíl z celkové výše závazků dosáhl v roce 2001 v průměru již 16,5 %. Zatímco u ziskových podniků nebylo v roce 2001 včas zapláceno 14,9 % závazků, nepříznivá ekonomická situace ztrátových podniků vedla k tomu, že tyto potravinářské podniky nezaplatily ve lhůtě splatnosti dokonce 21,6 % svých závazků.

K výraznému meziročnímu zvýšení došlo v roce 2001 u podniků se 100 a více pracovníky i u ostatních (blíže nespecifikovaných) cizích zdrojů – přibližně v rozsahu 3,3 mld. Kč.

Z dokumentace celkového kapitálového zajištění potravinářského průmyslu jako celku, jeho ziskových i ztrátových podniků je zřejmé, že i přes značné zlepšení podmínek pro tvorbu finančních zdrojů by byly (či již jsou) všechny ztrátové podniky a obdobně i méně efektivní podniky ziskové (při nezměněných podmínkách) v následujících letech vážně ohroženy konkurzy či nuceným vyrovnáním svých splatných dluhů. Podmínkou jejich další existence a prosperity je nejen vyřešení problémů spojených s výrazným předlužením (vstupem externího kapitálu progresivních firem daného výrobního oboru či navazující obchodní sféry, event. kapitálu zahraničního), ale často i provedení věcné restrukturalizace výrobní základny podniků, změny výrobního sortimentu, kvality vyráběných komodit atd.

5.3 Distribuce potravin a jejich spotřeba

5.3.1 Distribuce potravin

Podle studie firmy INCOMA Research znamenal vstup mezinárodních řetězců na náš trh obecně růst velkoplošných prodejen⁶⁴. Postupně došlo ke snižování počtu maloplošných prodejen při celkovém růstu prodejní plochy maloobchodu. Tento vývoj představuje zvyšování kvality maloobchodní sítě při zachování různých typů prodejen. Jedním z nejvýraznějších rysů posledních let je nástup hypermarketů (koncem roku 1996 byly v ČR dva hypermarkety, zatímco koncem roku 2001 jich bylo přes sto). Přestože počet hypermarketů dále poroste, nebude pravděpodobně rychlost jejich růstu zdaleka tak intenzivní jako dosud.

Přes další výrazné posílení postavení mezinárodních společností na českém trhu se do jisté míry projevuje zklidnění (v roce 2001 v porovnání s rokem 2000 se pořadí na prvních osmi místech žebříčku nezměnilo). Podíl 10 nejúspěšnějších firem (TOP 10) na maloobchodním trhu podle odhadů dosáhl 30 %, ale vývoj se již začíná zpomalovat. Mezi deseti největšími obchodními společnostmi již není žádná česká obchodní skupina (firma).

Podle studie INCOMY dosáhl v roce 2001 celkový obrát (údaje vycházejí z předběžných obchodních výsledků) deseti největších obchodních skupin 178 mld. Kč a vzrostl proti roku 2000 o 26,8 mld. Kč. V České republice patřily v roce 2001 mezi nejvýznamnější řetězce zabývající se prodejem potravin (TOP 10 českého obchodu) s nejvyšším obrátem Makro Cash&Carry ČR (obráť 32,0 mld. Kč), dále Ahold Czech Republic (29,6 mld. Kč), REWE ČR (21,3 mld. Kč), Tesco Stores ČR (18,5 mld. Kč), Kaufland ČR (17,5 mld. Kč), Tengelmann ČR (15,4 mld. Kč), Globus ČR (14,6 mld. Kč), Delvita (11,5 mld. Kč), Carrefour Česká republika (10,5 mld. Kč), Julius Meinl (7,3 mld. Kč).

V roce 2001⁶⁵ ve velkoplošných prodejnách (hypermarkety⁶⁶, supermarket⁶⁷, diskonty⁶⁸) realizuje největší část nákupů již téměř 3/4 domácností (73 %). První desítka nejnavštěvovanějších řetězců představuje hlavní nákupní místo již pro 68 % zákazníků (v roce 2000 to bylo 62 %), což znamená, že se trh stále více „zákaznický“ koncentruje. Došlo k dalšímu nárůstu preferencí hypermarketů. Jako hlavní místo nákupu je uvádí již 29 % populace a poprvé se staly nejdůležitějším typem hlavního nákupního místa. Obliba supermarketů meziročně stagnuje nebo mírně klesá (26 % v roce 2001 proti 29 % v roce 2000). Mírně roste obliba diskontních prodejen (18 % domácností v roce 2001), nejvíce jsou preferovány zákazníci z menších a středně velkých obcí, s nižšími příjmy a se středněškolským vzděláním bez maturity.

Zastavil se prudký propad menších samoobsluh. V roce 2001 je upřednostňovalo 20 % zákazníků, což představovalo meziroční pokles zákaznických preferencí „pouze“ o 3 procentní body. Menší samoobsluhy jsou preferovány obyvateli malých sídel (v menších obcích představují spolu s pultovým prodejem často jedinou možnost nákupu), staršími lidmi a lidmi s nižším vzděláním. Naopak pultové prodejny zaznamenaly pokles preferencí (každoročně o 1 až 2 procentní body), v roce 2001 je již jen 5 % domácností uvádí jako své hlavní nákupní místo.

V roce 2001 (ve srovnání s rokem 2000) se preference zákaznických priorit stabilizovaly a došlo jen k ojedinělým změnám v pořadí důležitosti některých faktorů. Hodnota známek důležitosti všech faktorů se však celkově mírně zvýšila v závislosti na vzrůstající náročnosti zákazníků. Nejdůležitějším preferenčním kritériem zůstává čerstvost a kvalita zboží, na druhém místě cenová úroveň, na třetím šíře sortimentu a dále zřetelné označení cen. Nadále platí, že zákazník hypermarketových řetězců je nejnáročnějším ve všech kritériích.

Čeští zákazníci byli rozděleni na sedm základních typů podle nákupního chování⁶⁹. Zastoupení jednotlivých typů zákazníků v populaci je poměrně vyrovnané. Názvy skupin jsou zvoleny tak, aby přiblížily jejich základní rysy:

- Ovlivnitelný zákazník (15 %) – vnímavý k reklamě a vzhledu výrobků, rozhoduje se emotivně, prodejnu volí podle cenových akcí, věrnostních programů apod.
- Náročný zákazník (16 %) – preferuje prodejny s vysokou úrovní nákupního prostředí, služeb a značkového zboží.
- Šetřivý zákazník (15 %) – jednoznačně orientovaný na ceny, nakupuje jen to, co potřebuje, neovlivní jej vzhled výrobku.
- Opatrný konzervativce (13 %) – zaměřuje se na užitnou hodnotu, nedůvěřuje levným výrobkům, je věrný oblíbeným značkám a nemění své nákupní zvyklosti.
- Mobilní pragmatik (12 %) – dává přednost velkoplošným prodejnám, velkému objemu nákupů, používá k nákupu automobil. Prodejnu vybírá podle délky otevírací doby, šíře sortimentu a výše cen.
- Loajální hospodyňka (12 %) – vyhledává menší prodejny s přátelským personálem, nakupuje menší množství a častěji.
- Nenáročný flegmatik (17 %) – je netečný k reklamě i nízkým cenám, nakupuje tak, aby nákup byl časově nejúspornější.

Opět se snížil počet respondentů, kteří se necítí ovlivnění marketingovými aktivitami obchodních řetězců a nakupují jen to, co si naplánovali. V roce 2001 již jen 10,5 % dotázaných odpovědělo, že se nenechá přimět k neplánovanému nákupu (v roce 2000 to bylo 12 %). To znamená, že přímo v prodejně se k nákupu některých položek rozhoduje devět z deseti zákazníků. Nejčastěji se impul-

⁶⁴ Ročenka českého obchodu a marketingu 2001, INCOMA Research, Praha.

⁶⁵ Shopping monitor 2001/02, společný projekt firem INCOMA Research Praha a GfK Praha.

⁶⁶ Samoobslužná prodejní jednotka s více než 2500 m² prodejní plochy, výrazné zastoupení mají nepotravinářské sortimenty, s více než 18 pokladnami.

⁶⁷ Samoobslužná prodejní jednotka se 401 – 2500 m² prodejní plochy, zcela převažuje rychloobrátkové zboží, se 4 – 18 pokladnami.

⁶⁸ Samoobslužná prodejní jednotka, zcela převažuje rychloobrátkové zboží, prodejní plocha odpovídá supermarketům, je zde výrazně omezen sortiment a snižená cenová úroveň.

⁶⁹ Czech Shoppers' Typology and Media Behaviour.

sivně nakupuje v hyper a supermarketech (92 – 94 %). Mezi ty, kteří popírají, že by impulsivně nakupovali, patří častěji muži (18 %), zákazníci důchodového věku, ale také mladí pod 20 let (obě skupiny mírně nad 20 %) a lidé s nižším příjmem na člena domácnosti (21 % lidí s příjmem do 3000 Kč na osobu za měsíc). Nejvíce se nechávají ovlivnit při nakupování zákazníci v Praze (jen 5 % impulsivně nenakupuje).

Nejúčinnější formou ovlivnění zákazníka je výrazně prezentovaná sleva (59 %), dále ochutnávka nebo prezentace výrobků (34 %), šíře nabídky (27 %), možnost vyzkoušení výrobku (25 %) a umístění výrobku na viditelném místě (22 %).

S maloobchodními značkami zboží (tj. s výrobkem prodávaným pod obchodní značkou daného řetězce) se již setkaly 3/4 dotázaných (13% nárůst proti roku 2000). Maloobchodní značky nakupovalo v roce 2001 výrazně více zákazníků než v roce 2000. Zatímco v roce 2000 to bylo 52 % (16 % pravidelně a 36 % příležitostně), v roce 2001 to byly již téměř dvě třetiny zákazníků (22 % pravidelně a 42 % příležitostně). O polovinu klesl podíl zákazníků, kteří se s maloobchodními značkami vůbec nesetkali (z 30 % v roce 2000 na 14 % v roce 2001). Nejčastěji nakupují maloobchodní značky mladí lidé, lidé se středoškolským vzděláním, zákazníci supermarketů, diskontů a hypermarketů.

Vztah jednotlivých spotřebitelů k letákům zůstává v posledních třech letech relativně stálý a jejich působnost je poměrně značná. Letáky dostává téměř každá domácnost (96 %), celá čtvrtina používá letáky jako zdroj informací a nakupuje podle nich. Pouze přibližně pětina domácností letáky sice dostává, ale nečte je. Podle letáků nakupují častěji ženy (25 %) a zákazníci se spíše středními až nižšími příjmy.

5.3.2 Tuzemská spotřeba

V roce 2001 se hmotná spotřeba potravin podle kvalifikovaného odhadu VÚZE u většiny potravinových skupin opět snížila (jak vyplývá z předběžného odhadu změny spotřeby ve s. c. roku 1989), a to o 1,2 procentního bodu.

Přestože spotřebitelské ceny nejsou zdaleka jediným faktorem ovlivňujícím spotřebu (příklad vývoje spotřeby masa v roce 2001), patří mezi faktory nejdůležitější. Proto měl vývoj spotřebitelských cen potravin a nealkoholických nápojů (růst o 5,1 %) nepochybně značný vliv na celkovou spotřebu. Toto zvýšení spotřebitelských cen potravin a nealkoholických nápojů bylo v roce 2001 (na rozdíl od roku 2000) vyšší než růst cen za zboží a služby celkem (4,7 %). Rovněž výrazný růst cen za bydlení (zvýšení téměř o 10 %), které patří spolu s výživou k nezbytným potřebám, ovlivnilo koupěschopnou poptávku obyvatelstva a přispělo mj. ke snížení hmotné spotřeby potravin.

Spotřeba potravin v letech 2000 a 2001 je uvedena v následující tabulce.

TA5.3/01 – Spotřeba potravin v ČR (kg/obyv./rok)

Potravinová skupina	2000	2001 ¹⁾	Meziroční index
Maso celkem v hodnotě na kosti	79,4	77,5	97,6
v tom - hovězí	12,3	10,0	81,3
- telecí	0,2	0,2	100,0
- vepřové	40,9	40,7	99,6
- drůbež	22,3	22,8	102,2
- ostatní	3,7	3,8	102,7
Ryby celkem	5,4	5,5	101,9
Mléko a mléčné výrobky v hodnotě mléka bez másla	214,1	215,0	100,4
Vejce (ks/obyv./rok)	275	284	103,3
Máslo	4,1	4,2	102,4
Sádlo	4,8	4,8	100,0
Rostlinné tuky a oleje	16,3	16,1	98,8
Cukr rafinovaný celkem	36,1	36,0	99,7
Obiloviny celkem v hodnotě mouky bez rýže	100,1	99,8	99,7
Brambory celkem	77,0	75,0	97,4
Luštěniny	2,0	2,0	100,0
Zelenina celkem v hodnotě čerstvé	82,9	85,0	102,5
Ovoce mírného pásma v hodnotě čerstvého	47,5	44,0	92,6
Jižní ovoce	27,5	27,6	100,4

1) Odhad VÚZE – na základě údajů o tržní produkci, ostatním prodeji, analýzy statistiky rodinných účtů a salda zahraničního obchodu

Pramen: ČSÚ – Spotřeba potravin v roce 2000

Zpracoval: O. Štiková (VÚZE)

Celková spotřeba masa a masných výrobků v roce 2001 opět poklesla. Došlo k dalšímu snížení spotřeby hovězího masa a velmi mírně i vepřového masa, spotřeba drůbeže se opět zvýšila. Přitom spotřebitelská cena hovězího výsekového masa mírně klesla (o 1 %), cena výsekového vepřového masa se výrazně zvýšila (o 14,7 %), cena uzenářského zboží se rovněž zvýšila (o 6 % – uzenářské zboží je přibližně ze tří čtvrtin vyráběno z vepřového a z jedné čtvrtiny z hovězího masa), ale k největšímu růstu cen došlo u drůbeže (o 15,8 %). Z toho je zřejmé, že na vývoj spotřeby měly vliv také další faktory, pravděpodobně zdravotní osvěta a propagace apod. Jak vyplývá z výzkumu spotřebitelské poptávky⁷⁰, snižování spotřeby hovězího masa je výsledkem dlouhodobého poklesu zájmu spotřebitelů. Tzv. nemoc šílených krav (BSE) měla na spotřebu jen krátkodobý efekt. Dokumentují to i následující údaje: v roce 1996 uvedlo 22,8 % respondentů, že hovězí maso nekupuje, v roce 2001 to bylo 24 % dotázaných. Na snižování spotřeby zřejmě působí podstatně více další faktory, jako jsou konkurence vepřového a hlavně drůbežího masa, nevýhody delší přípravy hovězího masa, nižší variabilita pokrmů a snižování nabídky tradičních hotových pokrmů ve veřejném stravování.

⁷⁰ Výzkum spotřebitelské poptávky po potravinách uskutečněný v listopadu 2001, VÚZE.

V roce 2001 se opět zvýšil rozdíl ve spotřebě masa celkem mezi ČR a EU⁷¹ (v EU za rok 1999 se uvádí průměrná spotřeba 96,7 kg). Přitom průměrnou úroveň spotřeby drůbeže v EU (21,4 kg/obyv./rok v roce 1999) ČR v roce 2001 překročila (v ČR 22,8 kg/obyv./rok). Naopak nižší spotřeby bylo v ČR dosaženo u masa vepřového (40,7 kg, v EU byla průměrná hodnota 43,4 kg), u masa hovězího (19,9 kg) a u ostatních druhů mas (skopové, kozi apod.).

Velmi mírně stoupla spotřeba mléka a mléčných výrobků (přibližně o 0,4 %). Uvnitř této potravinové skupiny se spotřeba vyvíjela rozdílně. Zvýšila se opět spotřeba jogurtů a tvarohů, ale i konzumního mléka, naopak spotřeba přírodních sýrů a smetan se snížila. Přitom spotřebitelské ceny sýrů vzrostly poměrně výrazně (o 4,3 %), ceny ostatních mléčných výrobků se zvýšily jen o 2 % a mléka dokonce pouze o 1,5 %. Mléko a mléčné výrobky patří podle výzkumu spotřebitelské poptávky mezi potraviny, kde došlo k obnově spotřebitelské poptávky (na rozdíl od situace ve spotřebě začátkem a v polovině 90. let), zejména pokud jde o výrobky vysoké užitné hodnoty.

Přestože se spotřeba mléka a mléčných výrobků (v hodnotě mléka bez másla) v ČR od roku 1998 průběžně zvyšuje (odhad pro rok 2001 je 215 kg), zůstává významně nižší než v EU. Pro srovnání úrovně spotřeby v ČR a EU byla propočtena hodnota ukazatele uváděného ve statistikách EU – spotřeba mléka tekutého a ostatních mléčných výrobků (bez sýrů a tvarohů). Ta dosáhla v ČR v roce 2001 hodnoty 86,8 kg. V zemích EU byla v roce 1999 hodnota stejného ukazatele podstatně vyšší, např. nejvyšší spotřeba byla ve Finsku (190,3 kg) a Irsku (172,3 kg), zatímco spotřeba v Belgii (88,6 kg) nebo v Německu (91,2 kg) se přiblížila k úrovni spotřeby v ČR. Rovněž spotřeba sýrů (včetně tvarohů) je v ČR na nižší úrovni (13,7 kg) než v zemích EU, i když v těchto státech je spotřeba velmi různorodá. Nejvyšší spotřeba je již tradičně ve Francii (23,7 kg), naopak v Irsku dosahuje pouze 7,3 kg.

V ČR se v roce 2001 zvýšila spotřeba vajec a mírně i ryb, naopak se snížila spotřeba brambor, obilovin a cukru.

Ve spotřebě tuků je patrná ztráta dynamiky dlouhodobé tendence radikálního přesunu spotřeby od živočišných tuků k rostlinným, známá z 90. let. Současný vývoj ve spotřebě tuků však neznámá nastartování zpětného procesu. Spíše jde o to, že substituce živočišných tuků rostlinnými byla v minulých letech příliš intenzivní (výrazně podpořená reklamou) a vrací se do stabilnější relace mezi spotřebou rostlinných a živočišných tuků. Mírně se zvyšující zájem o máslo (např. v roce 2001 meziročně o 0,1 kg) je způsoben několika vlivy: celkově vyšším zájmem o mlékárenské výrobky, relativně výhodnou cenou, rozšířením nabídky rostlinných tuků o levné, avšak méně kvalitní výrobky, chuťovými preferencemi spotřebitelů ve prospěch másla. Snaha výrobců rostlinných tuků (margarinů) docílit chuťové podobnosti s máslem (častý podtext reklamy) mohla paradoxně vést k růstu poptávky po másle.

Spotřeba ovoce mírného pásma se snížila (vliv růstu spotřebitelských cen o 11 %), spotřeba ovoce jižního v podstatě stagnovala na úrovni roku 2000. Podmínkou zvýšení spotřeby této potravinové skupiny je podstatné zlepšení úrovně nabídky a péče o kvalitu jak ze strany obchodu, tak ze strany dodavatelů. Naopak spotřeba zeleniny celkem v roce 2001 poměrně výrazně vzrostla.

V ČR je ve srovnání se zeměmi EU velmi vysoká spotřeba vajec (284 ks, tj. 15,8 kg) a obilovin (99,8 kg). V zemích EU se v roce 1999 pohybovala spotřeba vajec od 7,0 kg (Irsko) do 14,5 kg (Dánsko) a spotřeba obilovin v průměru 88,7 kg.

V ČR dlouhodobě trvá nízká spotřeba ovoce a zeleniny. V roce 2001 se v ČR spotřebovalo 14,5 kg citrusového ovoce (v EU se v roce 1999 spotřeba pohybovala zhruba na úrovni 30 kg), ovoce mírného pásma 44 kg (v EU 63 kg) a zeleniny 85 kg (v EU 127 kg).

Obecně můžeme konstatovat, že vývoj spotřeby se přesunul od základních potravin k výrobkům s vyšší mírou přidané práce, resp. služeb. Spotřebitelům nejde o hmotné zvýšení spotřeby potravin, ale o zajištění co nejkvalitnější výživy v rámci obvykle limitovaného rodinného rozpočtu. Proto nelze očekávat trvalejší růst hmotné spotřeby, ale přesun spotřeby mezi jednotlivými potravinovými skupinami i uvnitř konkrétního sortimentu. Poptávku bude ještě výrazněji ovlivňovat jak reklama a marketing obchodníků i výrobců, tak i zvýšená informovanost obyvatelstva formou zdravotní osvěty o kvalitě potravin, o ekologických produktech a výrobcích podporujících správnou výživu.

5.3.3 Výdaje na potraviny

Celkové nominální spotřební výdaje domácností (tj. výdaje za potraviny, nápoje a ostatní zboží a služby) v roce 2000⁷² v porovnání s rokem 1999 vzrostly o necelá 2 % (nejnižší přírůstek celkových výdajů domácností od roku 1989). Pokles růstu peněžních výdajů domácností v roce 2000 souvisí zejména s poklesem růstu nominálních peněžních příjmů na osobu v domácnostech (pokles meziročního indexu ze 106,1 % v roce 1999 na 103,3 % v roce 2000).

Absolutní výdaje domácností za potraviny, nápoje a tabák se v roce 2000 v porovnání s rokem 1999 zvýšily o 1,3 % a jejich výše tak dosáhla zhruba úrovně roku 1998 (tab. TA5.3/02). Z toho nejvýznamněji vzrostly výdaje za potraviny, resp. tabák (o 1,7 %, resp. o 1,9 %). Nárůst výdajů domácností na výživu ovlivnil především pohyb spotřebitelských cen – meziroční index spotřebitelských cen potravin, nápojů a tabáku v roce 2000 činil 101,7 %.

TA5.3/02 – Vývoj výdajů za potraviny, nápoje a tabák v domácnostech ČR

Ukazatel	Výdaje (Kč/obyv./rok)		Meziroční index	Podíl na spotřebních výdajích (%)	
	1999	2000		1999	2000
Spotřební výdaje celkem	71 698	73 017	101,8	100,0	100,0
z toho - vydání za potraviny, nápoje a tabák	19 073	19 313	101,3	26,6	26,4
v tom - potraviny	14 883	15 138	101,7	20,8	20,7
- nápoje nealkoholické	1 765	1 789	101,4	2,5	2,5
- nápoje alkoholické	1 394	1 335	95,8	1,9	1,8
- tabák	1 031	1 051	101,9	1,4	1,4

Pramen: Výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ, 2000, 2001
Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

⁷¹ Eurostat, Animal production 3/2000, Eurostat, Crop production 1/1999.

⁷² Vzhledem k absenci aktuálních statistických údajů (tj. údajů za rok 2001) je analýza každoročně prováděna vždy s ročním zpožděním.

Porovnáme-li výdaje za potraviny, nápoje a tabák mezi jednotlivými typy domácností členěnými podle sociálních skupin a ekonomické aktivity (tab. TA5.3/03 – 05), zjistíme, že na potraviny, nápoje a tabák (stejně jako v uplynulých letech) vydávaly nejvíce peněžních prostředků domácnosti důchodců, nejméně domácnosti zemědělské. Rozdíl ve výdajích mezi oběma typy domácností v roce 2000 činil 6540 Kč/obyv./rok; domácnosti důchodců vydávaly za stejné položky zhruba o 40 % více peněžních prostředků než domácnosti zemědělské a asi o čtvrtinu více než domácnosti samostatně činných osob nebo zaměstnanců. Jsou to výdaje na osobu a rok bez výdajů na veřejné stravování; důležitou roli ve výdajích na spotřebu potravin plní demografická struktura domácností (dětí nedosahují takových výživových potřeb jako dospělí jedinci). Přestože domácnosti zemědělců vykazují nejnižší výdaje na potraviny, nápoje a tabák, došlo u nich v roce 2000 k nejvýraznějšímu nárůstu výdajů v rámci sledovaných typů domácností, a to o 846 Kč/obyv./rok, tj. o více než 5 %, z toho jen za potraviny o 6,5 % (tab. TA5.3/04). Skutečnost, že nejnižší výdaje za potraviny mají zemědělské domácnosti, vyplývá zcela logicky ze způsobu života na venkově a práce v zemědělství, kdy naturální spotřeba potravin v zemědělských domácnostech značně převyšuje naturální spotřebu ostatních domácností. Např. v porovnání s domácnostmi zaměstnanců byla v roce 2000 naturální spotřeba zemědělských domácností podstatně vyšší (pohybovala se v rozpětí 2 – 7krát podle druhu potravin). Přitom podíl naturální spotřeby na celkové hmotné spotřebě potravin není zdaleka zanedbatelný a jak dokumentuje statistika rodinných účtů, podílil se naturální spotřeba na celkové spotřebě potravin v domácnostech od 3 % (mléko, uzeniny) do 55 % (čerstvé ovoce mírného pásma).

TA5.3/03 – Vývoj výdajů za potraviny, nápoje a tabák v domácnostech podle sociálních skupin (Kč/obyv./rok)

Ukazatel	Domácnosti							
	zaměstnanců		zemědělců		sam. činných		důchodců	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
Spotřební výdaje celkem	74 454	74 681	62 182	63 893	75 550	77 683	66 858	68 927
z toho - vydání za potraviny, nápoje a tabák	18 409	18 535	16 111	16 957	18 409	18 804	23 312	23 497
v tom - potraviny	14 209	14 348	12 394	13 199	13 997	14 475	19 163	19 373
- nápoje nealkoholické	1 769	1 775	1 535	1 611	1 864	1 839	1 865	1 924
- nápoje alkoholické	1 349	1 283	1 344	1 291	1 319	1 361	1 657	1 535
- tabák	1 082	1 129	838	856	1 229	1 129	627	665

Pramen: ČSÚ – Statistika rodinných účtů, I. díl, 2000, 2001

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

TA5.3/04 – Meziroční index vývoje výdajů za potraviny, nápoje a tabák v domácnostech podle sociálních skupin (%)

Ukazatel	Domácnosti			
	zaměstnanců	zemědělců	sam. činných	důchodců
Spotřební výdaje celkem	100,3	102,7	102,8	103,1
z toho - vydání za potraviny, nápoje a tabák	100,7	105,3	102,1	100,8
v tom - potraviny	101,0	106,5	103,4	101,1
- nápoje nealkoholické	100,3	105,0	98,7	103,2
- nápoje alkoholické	95,1	96,1	103,2	92,6
- tabák	104,3	102,1	91,9	106,1

Pramen: Výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ, 2000, 2001

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

Ačkoliv absolutní výdaje za potraviny, nápoje a tabák v roce 2000 rostly, podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových spotřebních výdajích domácností dále klesl (tab. TA5.3/02), a to z 26,6 % v roce 1999 na 26,4 % v roce 2000 (z toho pokles podílu výdajů za potraviny činil 0,1 procentního bodu: snížení z 20,8 % v roce 1999 na 20,7 % v roce 2000). Klesající trend podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na spotřebních výdajích domácností je trendem pozitivním, i když nemusí znamenat současný pokles hmotné spotřeby potravin (tab. A5.3/01). Podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák je ukazatelem relativním, jehož výši odráží působení (kromě nutnosti uspokojovat základní potřebu výživy) více činitelů, a to zejména ekonomických (výše peněžních příjmů, pohyb spotřebitelských cen potravinářského a nepotravinářského zboží a služeb aj.), ale i sociálních, demografických a dalších.

K nejvyššímu poklesu podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák v roce 2000 z hlediska jednotlivých typů domácností došlo v domácnostech důchodců (z 34,9 % v roce 1999 na 34,1 % v roce 2000), přesto zůstává podíl za potraviny, nápoje a tabák v domácnostech důchodců stále nejvyšší (tab. TA5.3/05). Nejnížší podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák měly v roce 2000 (stejně jako v minulých letech) domácnosti samostatně činných osob (24,3 %). I tento ukazatel a jeho pohyb odráží do jisté míry i způsob života, priority apod. různých sociálních vrstev.

TA5.3/05 – Vývoj podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových spotřebních výdajích jednotlivých typů domácností (%)

Ukazatel	Domácnosti							
	zaměstnanců		zemědělců		sam. činných		důchodců	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
Spotřební výdaje celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho - vydání za potraviny, nápoje a tabák	24,8	24,8	25,9	26,5	24,3	24,3	34,9	34,1
v tom - potraviny	19,1	19,2	19,9	20,7	18,5	18,6	28,7	28,1
- nápoje nealkoholické	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,4	2,8	2,8
- nápoje alkoholické	1,8	1,7	2,2	2,0	1,7	1,8	2,5	2,2
- tabák	1,5	1,5	1,3	1,3	1,6	1,5	0,9	1,0

Pramen: Výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ, 2000, 2001

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

Doplňujícím pohledem na vývoj výdajů za potraviny je podrobná analýza vydání domácností za jednotlivé druhy základních potravin (tab. TA5.3/06). Pro rok 2000 byl pro všechny domácnosti typický pokles vydání (resp. spotřeby) za hovězí maso. Z toho nejvýrazněji výdaje za hovězí maso omezily domácnosti důchodců a zaměstnanců. Dalšími potravinami, za něž domácnosti v roce 2000 vydávaly méně prostředků než v roce 1999, byly ovoce, cukr a cukrářské výrobky a tuky a oleje (pokles vydání se pohyboval okolo 3 – 4 %). Příčinou poklesu výdajů za tyto potravinové skupiny bylo jednak snížení či stagnace jejich spotřeby v domácnostech (zejména snížení spotřeby cukru a cukrářských výrobků o 5 – 7 %), tak i současný pokles spotřebitelských cen (u ovoce o 5 %, u olejů a tuků o 3 %).

S výrazně vyššími náklady domácností než v roce 1999 se v roce 2000 setkáváme u vajec, resp. mléka (nárůst výdajů o 17 %, resp. 13 %). V roce 2000 poklesla spotřeba těchto výrobků v domácnostech o 4 %, resp. 1 %, při výrazném nárůstu spotřebitelské ceny o 19 % u vajec, a o 11 % u konzumního mléka. Zřetelný nárůst vydání byl i u ostatního masa a konzerv a u pekárenských výrobků (přírůstek výdajů o 4 – 6 %). V tomto případě došlo jak k růstu cenovému (maso a jemné pečivo), tak i ke zvýšení spotřeby v domácnostech, a to zejména spotřeby konzerv (o 9 %) a pečiva (o 5 %).

TA5.3/06 – Vývoj výdajů domácností za hlavní druhy potravin (Kč/obyv./rok)

Ukazatel	Průměrná domácnost		Domácnosti							
			zaměstnanců		zemědělců		sam. činných		důchodců	
	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000	1999	2000
Maso vepřové	787	805	709	723	430	521	727	776	1 231	1 213
Maso hovězí	373	329	331	291	235	225	364	340	571	498
Ostatní maso	198	210	179	186	110	126	186	212	305	318
Uzeniny	1 820	1 834	1 749	1 747	1 541	1 656	1 620	1 665	2 283	2 320
Konzervy	229	243	224	239	183	213	226	234	248	266
Drůbež	777	779	732	730	505	539	807	808	1 046	1 030
Ryby	446	451	422	424	380	387	435	449	584	588
Mléko konzumní	619	697	577	644	638	752	523	619	827	936
Vejce	242	284	225	256	94	109	203	247	394	473
Tuky a oleje	808	789	723	701	780	788	662	653	1 260	1 228
Ovoce, ovocné výrobky	1 074	1 031	1 044	990	812	794	1 049	1 057	1 361	1 282
Zelenina, brambory	1 088	1 118	1 044	1 069	679	711	1 119	1 181	1 425	1 422
Cukr, výrobky z cukru	1 170	1 135	1 106	1 067	1 140	1 151	1 066	1 033	1 534	1 478
Pekárenské výrobky	2 478	2 580	2 392	2 476	2 492	2 690	2 220	2 346	3 004	3 125

Pramen: ČSÚ – Statistika rodinných účtů, I. díl, 2000, 2001
Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

6 Ekologické zemědělství

Rychlý rozvoj ekologického zemědělství a růst počtu ekologických farem v posledních letech byl vyvolán především státní finanční podporou, která je ekologickým zemědělcům poskytována od roku 1998. V roce 2001 byla dotace poskytnuta na základě nařízení vlády č. 505/2000 Sb. v rámci podpůrného programu dle §10 odst. 1, písm. b, „Vyrovnání ztrát v důsledku hospodaření žadatele ekologickým způsobem“. Státní dotace na ekologické zemědělství byly v roce 2001 vypláceny v následující výši:

- 1000 Kč/ha, jde-li o obhospodařování travních porostů;
- 2000 Kč/ha, jde-li o hospodaření na orné půdě;
- 3500 Kč/ha, jde-li o sady, vinice nebo chmelnice;
- 3500 Kč/ha, jde-li o pěstování zeleniny na orné půdě.

V roce 2001 bylo vyplaceno na dotacích ve prospěch ekologického zemědělství celkem 168 mil. Kč, zatímco v roce 2000 to bylo ještě jen 89,1 mil. Kč (nárůst o 88,6 %).

Ke 31. 12. 2001 hospodařilo 654 zemědělských subjektů na ekologických farmách o celkové výměře 218 114 ha (včetně ploch v konverzi), tj. na 5,1 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR. Proti roku 2000 je to téměř 32% nárůst. Struktura „ekologického zemědělského půdního fondu“ je charakterizována převahou trvalých travních porostů (89,7 %) nad ornou půdou (8,8 %), přičemž trvalé kultury a ostatní plochy představují pouze 0,4 %, resp. 1,1 % z tohoto půdního fondu.

Důsledkem převahy TTP je vysoká produkce biohovězího masa, které se již několik let prodává v sítích supermarketů. Podnikání zahájila nově ustavená sdružení ekologických zemědělců. Po pozitivních zkušenostech s odbytem biomasa došlo k rozšíření sortimentu také na rostlinné výrobky a byl zaznamenán zvýšený zájem supermarketů o prodej biopotravin. Produkty ekologického zemědělství se tak staly snadněji dostupnými pro širokou spotřebitelskou veřejnost.

Podíl biopotravin na trhu s potravinami postupně nabývá na významu (např. u masa). Celkem se v ČR za rok 2001 vyprodukovalo 1062,7 t biohovězího masa, což představuje 0,96% podíl na trhu s hovězím masem. Podíl bioskopového masa na trhu se skopovým masem činil 0,44 % (20 t vyprodukovaného bioskopového masa). Podíl biovepřového masa na trhu s vepřovým masem zaujímal ve stejném roce podíl 0,28 % (1150 t biovepřového masa).

Vzhledem k tomu, že neustále stoupá zájem o biopotraviny a rozšiřují se i možnosti exportu bioproduktů a biopotravin, lze v České republice u tohoto zboží očekávat růst převisu poptávky nad nabídkou. To platí zejména pro zeleninu, ovoce, luštěniny, potravinářskou pšenici, brambory, mléko a mléčné výrobky, vepřové a drůbeží maso a vejce. Zcela chybí domácí nabídka obdobných produktů u cukru, olejů a semen olejnin (kromě máku). Možnosti exportu některých komodit několikanásobně překračují současnou produkci.

V únoru 2000 byla Česká republika zařazena na listinu třetích zemí EU v souladu s Nařízením Rady č. 2092/1991 k ekologickému zemědělství pro oblast rostlinné produkce a zpracování rostlinných produktů. V souladu s Nařízením Rady č. 1804/1999 byla Česká republika v prosinci 2001 zařazena na listinu třetích zemí EU také pro oblast živočišné produkce. Tato rozhodnutí umožňují volný přístup českých bioproduktů a biopotravin rostlinného i živočišného původu na trh zemí EU. Kontrolní organizace ekologického země-

dělství KEZ o. p. s. byla uznána EU jako kontrolní a certifikační orgán pro bioprodukty a biopotraviny rostlinného a živočišného původu, vypěstované a zpracované na území České republiky.

Dozor nad dodržováním zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, vykonává MZe. K provádění inspekční činnosti a osvědčování bioproduktů a biopotravin je pověřena podle § 29 zákona organizace KEZ o. p. s. se sídlem v Chrudimi, která je pro tuto činnost akreditována podle ČSN EN 45004 „Všeobecná kritéria pro činnost různých typů orgánů provádějících inspekci“ a ČSN EN 45011 „Všeobecné požadavky na orgány provozující systémy certifikace výrobků“ národním akreditačním orgánem ČIA o. p. s. Praha.

Samotný zákon a jeho praktická aplikace přinesly řadu zásadních skutečností. Především zákon podřídil proces registrace ekologických zemědělců platnému správnímu řádu (zákonu č. 71/1967 Sb., o správním řízení) a tím zavedl povinnost pro všechny ekologické zemědělce znovu podat žádost o registraci k ekologickému zemědělství v plném rozsahu. Dále zákon zavedl oznamovací povinnost pro všechny stávající výrobce biopotravin a obchodníky s bioprodukty a biopotravinami. V praxi to znamenalo vypracovat nové projekty ekologických farem se všemi náležitostmi.

Dalším novým zákonným opatřením bylo zavedení pokut a zvláštních opatření za nedodržování požadavků zákona, porušování pravidel ekologického zemědělství, výroby a označování bioproduktů a biopotravin. Proces je podřízen správnímu řízení MZe, které zahajuje správní řízení na základě podkladů předaných KEZ o. p. s.

Výrazně pomohl zákon proti tzv. klamavému označování potravin nepocházejících z ekologického zemědělství, avšak výrobci nebo distributory potravin různým způsobem označovaných jako BIO nebo EKO potravinářské výrobky. Zákon rovněž významně zpřísnil podmínky pro získání certifikace bioproduktů a biopotravin. Zejména vyloučil jakékoliv poskytování a přiznávání výjimek z pravidel, jejichž povolování je v jiných zemích, včetně zemí EU, běžné. Toto přísné opatření se sice v roce 2001 promítlo do snížení certifikované ekologické produkce a také přispělo k tomu, že některé podniky ekologické zemědělství či výrobu biopotravin již opustily nebo budou muset opustit. Na druhé straně výrazně vzrostla důvěra spotřebitelů v bioprodukty a biopotraviny. Důkazem je stálý růst domácí poptávky a poptávky po vývozu do řady zemí.

Zákonná úprava ekologického zemědělství, výroby biopotravin a trhu s biopotravinami, spolu se státní podporou ekologického zemědělství, nepřinesla očekávanou stagnaci ekologického zemědělství, ale naopak další nárůst ploch ekologicky obhospodařované zemědělské půdy a počtu ekologických farem. Zvláště významný je také podstatně vyšší počet ohlášených výrobců a distributorů biopotravin. Je to signál rozvíjejícího se vnitřního trhu s produkty ekologického zemědělství, kterým podnikatelská sféra aktivně reaguje na požadavky českých spotřebitelů.

7 Nepotravinářská zemědělská produkce

Národní program hospodárného nakládání s energií a využívání obnovitelných a druhotných zdrojů (dále Národní program) navazuje na dosažené výsledky při realizaci předchozích ročníků Programu na podporu úspor energie a využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE) realizovaných v letech 1991 – 1998 a Státního programu na podporu úspor energie a využití OZE v letech 1999 – 2001 (dále jen Státní program). Cílem Národního programu v oblasti OZE v horizontu do roku 2005 je:

- dosažení 3% podílu elektřiny z OZE na hrubé spotřebě elektřiny (bez vodních elektráren nad 10 MW);
- dosažení podílu 2,9 % OZE na spotřebě primárních energetických zdrojů (bez vodních elektráren nad 10 MW);
- snížení měrných emisí, tj. SO₂ na 1,9 kg/tis. USD HDP (2,0 v roce 1999) nebo 26 kg SO₂ na obyvatele v roce 2005 a NO_x na 35 kg na obyvatele v roce 2005 (38,4 kg v roce 1999).

Státní program je průřezovým programem. Pro rok 2001 byl schválen Usnesením vlády č. 1094/2000 Sb. Je zahrnut v programech Státního fondu životního prostředí České republiky, dále v programech České energetické agentury a v neposlední řadě v dotačních titulech MZe a MMR. Sektor rezortu MZe má klíčové postavení jako významný producent suroviny, tj. energetické biomasy pro ostatní rezorty (tab. TA7/01). Přehled dostupného a ekonomického potenciálu OZE ČR⁷³ je uveden v příloho tabulce A7.1/01, která obsahuje směrná čísla za země EU o podílu produkce elektřiny z OZE na celkové spotřebě elektřiny.

TA7/01 – Přehled dostupného a ekonomického potenciálu obnovitelných a druhotných zdrojů energie ČR do roku 2010

Ukazatel	Dostupný potenciál			Ekonomický potenciál		
	celkové investice	výroba energie	podíl na TSPEZ ¹⁾	celkové investice	výroba energie	podíl na TSPEZ ¹⁾
	mil. Kč	TJ/rok	%	mil. Kč	TJ/rok	%
Biomasa	109 800	83 700	4,50	45 100	50 960	2,91
Odpady	6 830	3 700	0,20	0	1 520	0,09
Solární kolektory	76 670	11 500	0,62	0	140	0,01
Fotovoltaika	8 680	100	0,00	0	0	0,00
Tepelná čerpadla	21 180	8 800	0,47	6 110	2 540	0,15
Vodní elektrárny - nad 10 MW	0	5 700	0,31	0	5 700	0,34
- pod 10 MW	16 290	4 100	0,22	6 030	2 930	0,18
Vítr	16 020	4 000	0,21	270	100	0,01
Celkem	255 470	121 600	6,53	57 510	63 890	3,69

1) TSPEZ – tuzemská spotřeba primárních energetických zdrojů

Pramen: Národní program hospodárného nakládání s energií a využívání obnovitelných a druhotných zdrojů

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

⁷³ Dostupný potenciál je technický potenciál daného zdroje, při jehož využití jsou brána v úvahu administrativní, legislativní, ekologická a další omezení. Ekonomický potenciál je definován jako využití stávajících zdrojů a výstavba nových technologií za současných podmínek podpor.

7.1 Výroba metylesteru řepkového oleje a směsného paliva

V průběhu roku 2001 byla výroba MEŘO a bionafty dotována dvěma různými způsoby⁷⁴. V období od 1. 1. 2001 do 30. 9. 2001 byla poskytována neinvestiční, přímá, nenávratná dotace podle dotačního titulu 1.J. „Nepotravinářské využití zemědělské půdy – podpora využívání ekologických paliv“:

- 1.J.b. „Podpora výroby metylesteru řepkového oleje (ČSN 656507/Z1)“ ve výši do 13 tis. Kč na 1 t v ČR vyrobeného a prodaného MEŘO (nevztahovalo se na vývoz a na zpracování do jiné než 31% bionafty);
- 1.J.c. „Podpora výroby směsného paliva – bionafty (ČSN 656508) s objemovým obsahem MEŘO 31 %“ ve výši do 14 tis. Kč na 1 t MEŘO dotačně podpořeného programem 1.J.b.

Od 1. 10. 2001 byla podpora MEŘO a směsného paliva (bionafty) řešena prostřednictvím SZIF podle zásad nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu.

Na podpůrné programy 1.J.b. a 1.J.c. bylo vyčleněno celkem 465 mil. Kč. Uvedený objem prostředků neumožnil udržet využití zpracovatelských kapacit na stejné úrovni jako v druhém pololetí roku 2000. Při stanovení rozsahu prostředků na podporu dotačních titulů 1.J.b. a 1.J.c. se předpokládalo, že od 1. 1. 2001 bude schválena Parlamentem ČR novela zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů. V této novele měla být snížena sazba spotřební daně u směsného paliva (bionafty) o podíl MEŘO ve směsném palivu (bionaftě) zapracovaný, tj. ze sazby 8150 Kč/tis. litrů mělo dojít k poklesu na sazbu 5624 Kč/tis. litrů. Na základě tohoto předpokladu byly zdroje pro krytí podpory výroby MEŘO a směsného paliva (bionafty) proti skutečnému čerpání v roce 2000 výrazně zkráceny. Kalkulace podpory odbytu směsného paliva (bionafty) na tuzemském trhu byla v roce 2001 stanovena v rozsahu zvýhodnění podpory ceny směsného paliva (bionafty) vůči ceně motorové nafty o 10 % bez vlivu DPH. V roce 2000 bylo zvýhodnění prodejní ceny bionafty stanoveno na úrovni 12,5 %.

S podporou podle dotačních titulů 1.J.b. a 1.J.c. bylo v roce 2001 vyrobeno necelých 25 tis. t MEŘO a 91 mil. l směsného paliva – bionafty. Podle nařízení č. 86/2001 Sb. bylo celkem uvedeno do klidu 112 tis. ha orné půdy. Z této výměry bylo oseto řepkou olejnou 67,7 tis. ha. Z vyčleněné půdy nakoupil SZIF od pěstitelů 153 tis. t semene řepky za průměrnou cenu 4410 Kč/t včetně 5% DPH. S podporou podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb. bylo v posledním čtvrtletí roku 2001 vyrobeno téměř 15 tis. t MEŘO a 55 mil. l bionafty (tab. TA7.1/01).

TA7.1/01 – Bilance výroby dotačně podpořeného směsného paliva a MEŘO

Produkt	Předpis	MJ	Období	Výroba	Podpora (tis. Kč)
MEŘO	1.J.b. - Podpora výroby MEŘO	t	1. 1. - 30. 9.	24 607	264 858
	NV č. 86/2001 Sb. ¹⁾	t	1. 10. - 31. 12.	14 957	195 916
	Celkem	t	x	39 564	460 774
Směsné palivo	1.J.c. - Podpora výroby směsného paliva - bionafty s obj. obsahem MEŘO 31 %	tis. l	1. 1. - 30. 9.	91 393	224 980
	NV č. 86/2001 Sb.	tis. l	1. 10. - 31. 12.	54 833	0
	Celkem	tis. l	x	146 226	224 980

1) Rozsah podpory MEŘO dle NV č. 86/2001 Sb. je propočten z rozdílu mezi prodejní cenou řepky pro výrobce MEŘO

a cenou řepky zjišťovanou na burze MATIF, přepočtenou na Kč a vztaženou k 1 t vyrobeného MEŘO

Pramen: MZe

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

Ve srovnání s rokem 2000 (dotovaná produkce cca 63 tis. t MEŘO a 189 mil. l bionafty) došlo v roce 2001 ke snížení rozsahu výroby s dotační podporou na 39,5 tis. t MEŘO a 146,2 mil. l směsného paliva (bionafty). V průběhu roku tak nabídka směsného paliva (bionafty) na tuzemském trhu nepokrývala poptávku spotřebitelů. Prodej směsného paliva (bionafty) u čerpacích stanic pohonných hmot v České republice byl snížen v roce 2001 na 207,5 tis. t a jeho podíl na celkové spotřebě motorové nafty se snížil z 9,7 % v roce 2000 na 7,7 % v roce 2001.

V tab. TA7.1/02 je uveden přehled dovozů a vývozů MEŘO a směsného paliva (bionafty) od roku 1997 do roku 2001. Vývozy směsného paliva (bionafty) byly uskutečněny v roce 2001 do Polska a MEŘO bylo dodáno do čerpacích stanic v Německu, Polsku a Rakousku.

TA7.1/02 – Dovoz a vývoz MEŘO a směsného paliva

Produkt	Předpis	MJ	Období	Výroba	Podpora (tis. Kč)
MEŘO	1.J.b. - Podpora výroby MEŘO	t	1. 1. - 30. 9.	24 607	264 858
	NV č. 86/2001 Sb. ¹⁾	t	1. 10. - 31. 12.	14 957	195 916
	Celkem	t	x	39 564	460 774
Směsné palivo	1.J.c. - Podpora výroby směsného paliva - bionafty s obj. obsahem MEŘO 31 %	tis. l	1. 1. - 30. 9.	91 393	224 980
	NV č. 86/2001 Sb.	tis. l	1. 10. - 31. 12.	54 833	0
	Celkem	tis. l	x	146 226	224 980

Pramen: MZe

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

⁷⁴ Změnou zákona o daních došlo k přerušení podpory formou úlev na spotřební dani.

7.2 Příprava výroby bioetanolu

Pro podporu výroby bioetanolu byl v roce 2001 určen dotační titul 1.J.a. „Podpora využití bioetanolu jako alternativního paliva“ formou podpory neinvestiční, přímé, nenávratné dotace ve výši do 3,50 Kč za 1 litr alkoholu. Příjemcem dotace může být podnikatel, který má oprávnění k výrobě kvasného lihu podle zákona č. 61/1997 Sb., o lihu ze zemědělských surovin, a který dodá tento bioetanol pro účely výroby alternativních paliv v ČR.

V roce 2001 byla podpořena výroba 7,5 tis. l bioetanolu finanční částkou 26,1 tis. Kč.

7.3 Využití obnovitelných zdrojů energie v zemědělství

Program pomoci na změnu struktury zemědělské výroby založením porostů rychlerostoucích dřevin na zemědělských pozemcích včetně následné údržby je jedním z programů na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství, který naplňuje podstatu státního programu. V roce 2001 bylo založeno 3,45 ha reprodukčních plantáží a 6,89 ha produkčních plantáží rychlerostoucích dřevin. V roce 2001 byly dořešeny vazby pěstování rychlerostoucích dřevin na zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Podpora podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb. přímo naplňuje podstatu Státního programu, protože mezi plodiny, které je možné pěstovat na půdě uvedené do klidu, patří kromě řepky olejné i cíleně pěstované byliny pro energetické využití. Ke 30. 9. 2001 dosáhla výměra bylin pro energetické využití a konopí setého na o. p. uvedené do klidu výměry 836 ha. Zvýšený zájem o tyto byliny projevil zemědělci v okresech České Budějovice, Český Krumlov, Trutnov a Nymburk. Pro zajištění většího zájmu zemědělců o tyto podpory by bylo vhodné koordinovat pěstování energetických bylin v rámci tohoto dílčího programu s programy pro podporu jejich využití, a to zejména s poskytováním podpory v rámci programů SFŽP.

Státní program uskutečňuje rezort Ministerstva životního prostředí prostřednictvím SFŽP s investičními podporami:

- 1.A. Investiční podpora environmentálně šetrných způsobů vytápění a ohřevu teplé užitkové vody (TUV) pro byty a rodinné domy pro fyzické osoby
- 2.A. Investiční podpora environmentálně šetrných způsobů zásobování energií v obcích a částech obcí
- 3.A. Investiční podpora environmentálně šetrných způsobů vytápění a ohřevu TUV ve školství, zdravotnictví, v objektech rozpočtové sféry a v účelových zařízeních neziskového sektoru včetně objektů sociální péče
- 4.A. Investiční podpora vytápění tepelnými čerpadly v obytných budovách včetně rodinných domů pro fyzické osoby a v budovách občanské vybavenosti
- 5.A. Investiční podpora výstavby malých vodních elektráren
- 6.A. Investiční podpora výstavby větrných elektráren
- 7.A. Investiční podpora výstavby zařízení pro společnou výrobu elektrické energie a tepla z biomasy a z bioplynu
- 8.A. Investiční podpora environmentálně šetrných způsobů vytápění a ohřevu TUV v účelových zařízeních
- 9.A. Investiční podpora oprav a rekonstrukcí solárních systémů v zemědělství
- 10.A. Slunce do škol – instalace fotovoltaických nebo fototermických zařízení malých výkonů ve školských zařízeních.

V roce 2001 bylo kladně posouzeno 81 projektů o podporu v oblasti využívajících obnovitelných zdrojů energie v programech 1.A. až 9.A. Celkové náklady takto podpořených akcí činily 503,1 mil. Kč s celkovou podporou 360,4 mil. Kč (dotace 191,7 mil. Kč a půjčka 163,2 mil. Kč).

Z akcí týkajících se menších projektů obnovitelných zdrojů energie v programech fyzických osob bylo posouzeno 913 žádostí (solární kolektory, kotle na biomasu a tepelná čerpadla) a 118 žádostí v rámci akce „slunce do škol“. Náklady v tomto případě představovaly 302,8 mil. Kč s celkovou dotací 116,4 mil. Kč.

Při realizaci všech kladných rozhodnutí a dodržení projektovaných parametrů výše uvedených akcí by mělo dojít k celkovému snížení ročních emisí škodlivých látek do ovzduší o cca 58 tis. t plyných látek a 430 t tuhých látek ročně.

V roce 2001 byla část A Státního programu uskutečněného rezortem MPO prostřednictvím České energetické agentury rozdělena na osm podprogramů. Zemědělství a venkovského prostoru se týkají následující podprogramy:

- I. Podprogram podpory opatření ke zvýšení účinnosti užívání energie
- II. Podprogram podpory rozvoje kombinované výroby elektrické energie a tepla
- III. Podprogram podpory rozvoje projektů financovaných z úspor energie (metoda EPC)
- IV. Podprogram podpory vývoje a využívání moderních technologií a materiálů pro opatření ke zvýšení účinnosti užívání energie
- V. Podprogram podpory vyššího využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie
- VI. Podprogram podpory modernizace výrobních a rozvodných zařízení energie
- VII. Podprogram podpory zpracování energetických koncepcí měst a obcí
- VIII. Podprogram podpory poradenství, vzdělávání a propagace k hospodárnému užívání energie s vlivem na zlepšení životního prostředí.

V roce 2001 bylo v ČR v rámci výše uvedeného programu MPO podpořeno 400 akcí celkovou částkou 97,6 mil. Kč při celkové investiční náročnosti 586 mil. Kč (tab. A7.3/01). Celková úspora energie realizací těchto akcí činí 240 546 GJ/rok, což odpovídá množství cca 7,1 mil. m³ zemního plynu. Přitom na úsporu 1 GJ bylo potřeba investovat 2436 Kč se státní podporou 406 Kč (16,7 % z celkového investičního nároku).

Státní program realizovaný SFŽP a ČEA je významným přínosem sektoru zemědělství, který je hlavním zdrojem obnovitelného paliva, tj. jak cíleně pěstované, tak i odpadní biomasy pro ostatní odvětví NH. Projekty ze sektoru zemědělství v roce 2001 prostřednictvím SFŽP, kromě fyzických osob, nebyly realizovány. Přínosy zemědělství Státnímu programu v oblasti alternativních tekutých paliv jsou uvedeny v kap. A7.1.

8 Materiálové a finanční vstupy do agrárního sektoru

8.1 Osivo a sadba

V ČR bylo v roce 2001 registrováno 273 semenářských a 205 školkařských firem. V databázi odboru odrůdového zkušebnictví (OZ ÚKZÚZ) bylo evidováno 76 šlechtitelských firem, které mají registrované odrůdy a provádějí k nim udržovací šlechtění.

OZ ÚKZÚZ vydal ve sledovaném roce 259 rozhodnutí o registraci nových odrůd (z celkem 494 podaných žádostí), udělil 67 osvědčení (ze 127 přijatých žádostí) o udělení ochranných práv k vyšlechtěným odrůdám (na základě zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin, který nabyl účinnosti dnem 1. 2. 2001).

Odrůdová skladba je v posledních letech trvale doplňována o výnosnější a kvalitnější odrůdy. Výsledkem tohoto procesu bylo, že české zemědělství i zpracovatelský průmysl mají k dispozici špičkové domácí a zahraniční odrůdy od celkem 76 českých a 156 zahraničních subjektů. Přes tyto příznivé podmínky zůstává slabou stránkou českého zemědělství trvale nízké využívání produkčního potenciálu registrovaných odrůd v prvovýrobě (na rozdíl od EU), jak dokazují také ukazatele intenzity rostlinné výroby v ČR (tab. A3.1/14). Pozitivním důsledkem dotační politiky MZe v posledních letech byl nárůst prodeje certifikovaného osiva pšenice ozimé (cca o 60 %) a předpokládá se i nárůst prodeje certifikovaného osiva jarního ječmene a certifikované sadby brambor.

Základním faktorem určujícím mezinárodní vztahy ČR v oblasti ochrany práv k odrůdám rostlin a odrůdového zkušebnictví je členství ČR v Mezinárodní unii na ochranu nových odrůd rostlin (UPOV). V roce 2001 probíhala intenzivní výměna zkušeností zejména v oblasti sjednocení postupů a metodik zkoušení s odrůdovými úřady jednotlivých členských států EU a s Odrůdovým úřadem Společenství (CPVO). Hlavní důraz je kladen na zabezpečování bezproblémového zařazení odrůd registrovaných v ČR do společných katalogů ES a na zajištění zkušebních kapacit a postupů, jež by byly plně akceptovatelné ze strany EU.

Ustanovení Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin, ve znění její poslední revize z roku 1991, jež jsou i základem odpovídající legislativy ES (Nařízení Rady [ES] č. 2100/1994), byla implementována zákonem č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám, do českého právního řádu. Mezinárodně uznávané postupy a metodiky UPOV, na jejichž tvorbě se ČR prostřednictvím expertů odboru odrůdového zkušebnictví ÚKZÚZ podílí, jsou od počátku 90. let uplatňovány jak ve zkoušení odrůd pro účely ochrany práv, tak i registrace odrůd. Na tomto základě je rozvíjena i mezinárodní spolupráce ve zkoušení odrůd. V současné době má ČR v této oblasti uzavřeny dvoustranné smlouvy o spolupráci s Maďarskem, Polskem a Slovenskem, další smlouvy včetně členských států EU se připravují.

8.2 Agrochemie a průmyslová hnojiva

Agrochemie

Výroba agrochemikálií a pesticidů (OKEČ 24.2) patří v rámci českého chemického průmyslu k méně rozvinutým oborům, neboť např. ve struktuře tržeb za prodej výrobků a služeb za rok 2001 představoval tento obor pouze 0,8% podíl a ve struktuře celkové přidané hodnoty z výroby v běžných cenách asi 1% podíl. Tržby z průmyslové činnosti oboru agrochemie a pesticidy za rok 2001 představovaly 866 mil. Kč (b. c.), přičemž obor zaměstnává 562 pracovníků.

Trh s těmito chemickými přípravky je dostatečně zásoben, u největších prodejců se pohybuje nabídka okolo 300 – 500 položek převážně zahraniční proveniencí, jak dokládá saldo zahraničního obchodu tohoto oboru, které podle dostupných údajů do roku 2000 je každoročně vysoce záporné a v posledních letech se pohybuje kolem -3 mld. Kč (tab. TA8.2/01).

TA8.2/01- Vývoj vývozu a dovozu (mil. Kč)

Rok	Průmyslová hnojiva (OKEČ 24.15)			Agrochemikálie, pesticidy (OKEČ 24.2)		
	Vývoz	Dovoz	Saldo	Vývoz	Dovoz	Saldo
1999	1 851	2 539	-688	454	3 454	-3 000
2000	2 572	3 415	-843	568	3 488	-2 920

Pramen: ČSÚ; vlastní dopočet MPO
Zpracoval: J. Dráždil (MPO)

Průmyslová hnojiva

Výroba průmyslových hnojiv v ČR (OKEČ 24.15) se vyvíjí v závislosti na domácí spotřebě, i když i u tohoto oboru je patrná aktivní zahraničně obchodní výměna. Saldo zahraničního obchodu tohoto oboru je sice rovněž záporné (tab. TA8.2/01), pohybuje se však pouze na úrovni 0,6 – 0,8 mld. Kč, což dokumentuje poměrně vyrovnanou bilanci tuzemské nabídky a poptávky (na rozdíl od předchozího oboru).

V průběhu 90. let vykazovala výroba sestupný trend v důsledku transformace českého zemědělství, provázený zejména výraznou redukcí vstupů. Výroba v roce 1999 v porovnání s rokem 1990 klesla u dusíkatých hnojiv na 84,6 %, u fosforečných dokonce na 12,0 % a u hnojiv draselných na 30,8 %.

Rozhodující podíl ve výrobě průmyslových hnojiv tvoří ledky 34,8 %, kombinovaná NPK hnojiva 15,0 %, močovina 14,2 % a kapalné dusíkaté hnojivo DAM 390 13,4 %.

Výhledově se v ČR nepočítá, s výjimkou výroby kyseliny dusičné (výstavba jednotky na výrobu kyseliny dusičné v Lovosicích s investicí 1,2 mld. Kč a s předpokládaným zahájením výroby v průběhu roku 2002), s výraznějším rozvojem produkce průmyslových hnojiv.

V rámci postupného sbližování a propojení evropských ekonomik lze očekávat, že budoucí potřeba průmyslových hnojiv bude patrně v ČR větší měrou zabezpečována dovozem z EU a domácí produkce se bude orientovat pouze na takové produkty, pro jejichž výrobu nebudou chybět nezbytné suroviny a které budou konkurenceschopné jak na domácím, tak na zahraničním trhu. Hlavním cílem výrobců bude optimalizace výrobních procesů, zlepšení fyzikálně mechanických parametrů, rozšiřování sortimentu o nové typy (např. zvýšeným obsahem síry, hnojiva s biopreparáty k řešení vlivů na životní prostředí apod.). Kvalita průmyslových hnojiv v ČR je na relativně uspokojivé úrovni a v zásadě srovnatelná se západoevropskými standardy.

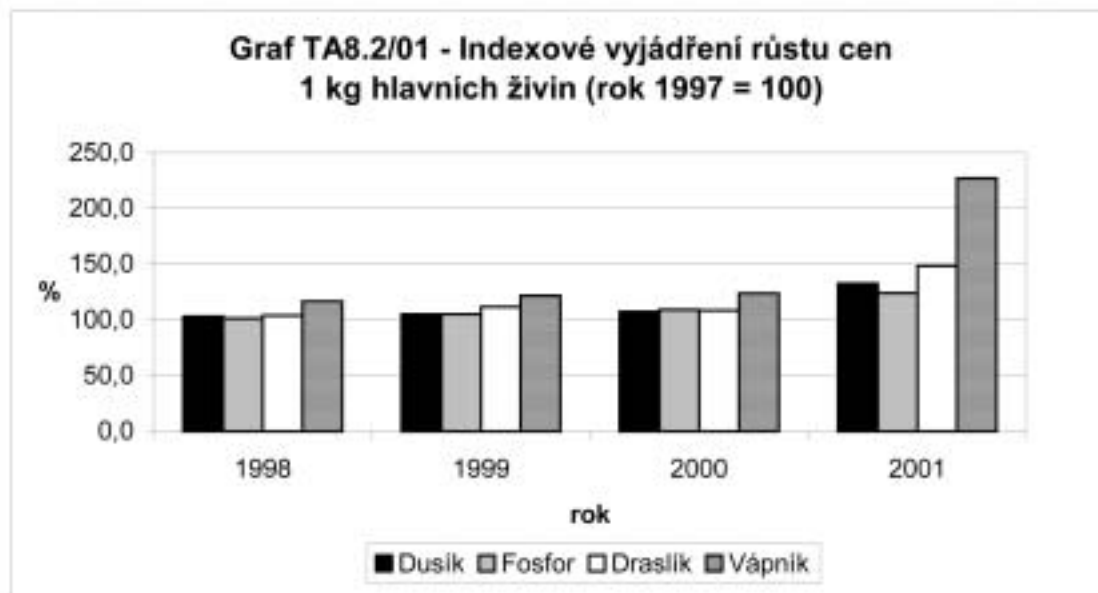
TA8.2/02 – Průměrné ceny vybraných hnojiv (Kč/t)

Hnojiva	IV. Q. 2000	I. Q. 2001	II. Q. 2001	III. Q. 2001	IV. Q. 2001
Síran amonný 21 %	1 957	2 204	2 278	2 278	2 188
Ledek amonný s vápencem	4 595	5 288	5 442	5 110	4 788
DAM 390	4 085	4 807	5 008	4 810	4 675
Draselná sůl 60 %	4 920	5 350	5 413	6 158	5 750
NPK (15.15.15)	5 880	6 467	6 672	6 573	6 455

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

Tabulka TA8.2/02 dokumentuje cenový pohyb hnojiv v průběhu marketingového roku, který může významně ovlivnit nákladovost rostlinné výroby. Vývoj cen hlavních živin v letech 1998 – 2001 ukazuje graf TA8.2/01.

Pramen: výrobci hnojiv v ČR

Zpracoval: S. Kumbárek

8.3 Plemenný materiál

V roce 2001 byla populace skotu v ČR tvořena převážně dojnými plemeny, především českým strakatým a holštýnským (483 tis. ks dojnic – 81 % z celkové populace krav). Nicméně byl zaznamenán meziroční pokles dojných krav o 6,2 %. Naopak vzrostl podíl masných plemen a krav bez tržní produkce mléka o 22 % na 100,3 tis. ks (což představuje téměř 17% podíl na celkovém stavu krav).

Významnou roli ve zlepšování produkčních parametrů i ekonomiky chovu skotu měla i v roce 2001 systematická plemenářská práce, šlechtění a zlepšená výživa a krmení.

U dojných krav bylo dosaženo průměrné roční užitkovosti 5589 litrů (meziroční nárůst o 334 litrů – 6,35 %). V kontrole užitkovosti je zapojeno 97 % krav s průměrnou užitkovostí 6136 kg mléka a s obsahem 4,14 % tuku a 3,35 % bílkovin (meziroční nárůst o 381 kg mléka – 6,62 %). Mezi dojnými plemeny dominuje holštýnský skot (užitkovost 6921 kg mléka a 228 kg bílkovin za laktaci). Zlepšující se úroveň chovu pozitivně ovlivnila i růstové parametry. Podle rezortního šetření bylo v roce 2001 dosaženo průměrného denního přírůstku u telat 0,77 kg, u chovných jalovic 0,65 kg a ve výkrmu 0,87 kg. I u těchto parametrů je možno konstatovat meziroční nárůst.

Masná plemena v ČR jsou intenzivně využívána ke křížení s plemeny dojnými, zejména s českým strakatým skotem. V kontrole užitkovosti je 18,9 tis. ks čistokrevných krav (18,8 % z celkového počtu krav masných plemen a krav bez tržní produkce mléka). V kontrole užitkovosti došlo k výraznému nárůstu hmotnosti odchovávaných telat (průměrná hmotnost 253 kg, resp. 375 kg ve věku 210, resp. 365 dnů). To odpovídá meziročnímu nárůstu hmotnosti 19 kg u všech plemen.

Sektor chovu prasat se v posledních letech do jisté míry stabilizoval. Po nezbytné restrukturalizaci a modernizaci se v roce 2001 průměrná technologická úroveň v této oblasti významně přiblížila úrovni v EU.

V roce 2001 pokračoval klesající trend průměrné porážkové hmotnosti jatečných prasat, která podle předběžného odhadu dosáhla 109,5 kg (110,5 kg v roce 2000). V oblasti reprodukce prasat došlo ke zvýšení počtu odchovaných selat na úroveň 19,8 ks na prasnici a rok.

8.4 Krmiva hotová (průmyslová)

Obor, který se zabývá nákupem, prodejem a zpracováním krmných komponentů, zůstal i po transformaci rozptýlen do širokého spektra akciových společností, s. r. o. a dalších subjektů, včetně existence blíže neuvedeného počtu výroben krmných směsí především u zemědělských podniků hospodařících na půdě.

Na základě evidence o přiznání odborné způsobilosti ÚKZÚZ bylo v ČR v roce 2001 evidováno asi 400 registrovaných dovozců krmných surovin a přibližně 150 registrovaných výrobců jaderných krmných směsí (JKS).

V roce 2001 činila na základě kvalifikovaného odhadu Českomoravského sdružení organizací ZZN celková tuzemská spotřeba krmných směsí včetně komponentů 4,3 mil. t. Z toho bylo vyrobeno průmyslovými výrobci 3,6 mil. t JKS. Údaje o spotřebě JKS u hlavních kategorií hospodářských zvířat nejsou sledovány, s výjimkou testačních stanic kontroly výkrmnosti, které jsou pod správou plemenářských organizací.

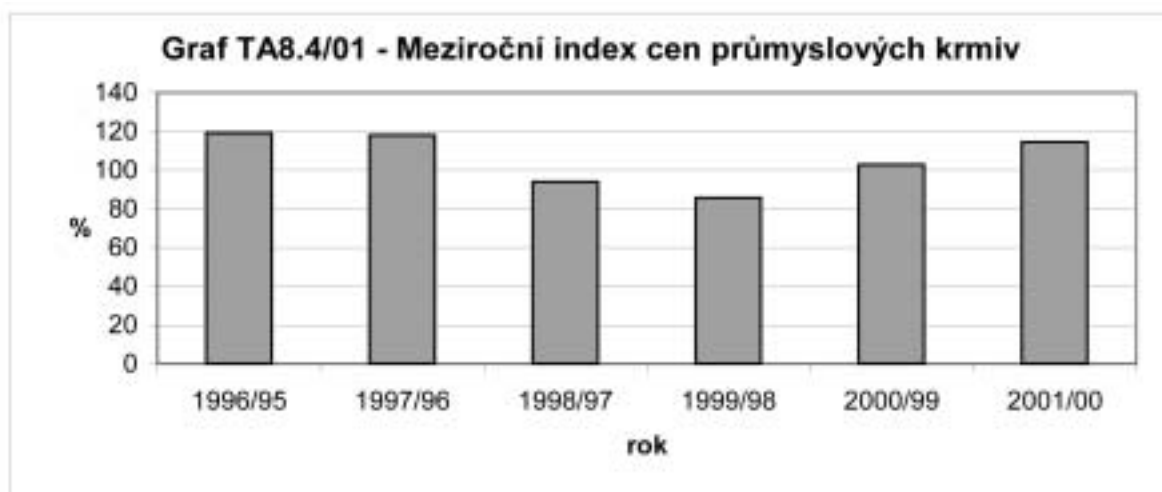
V tab. TA8.4/01 jsou pro ilustraci uvedena cenová rozpětí základních krmných komodit v posledních letech, zatímco graf TA8.4/01 ukazuje souhrnný cenový vývoj průmyslových krmiv v období 1996 – 2001.

TA8.4/01 – Cenové rozpětí základních krmných komodit (Kč/t)

Výrobek	2000	2001
Sojové extrahované šroty	8 000 - 10 000	9 000 - 10 000
Rybí moučky	18 000 - 20 000	20 000 - 22 000
Řepkový extrahovaný šrot	3 600 - 5 400	5 500 - 5 800
Řepkové výlisky	3 200 - 4 500	4 600 - 4 900
Krmné obiloviny - pšenice, ječmen	3 200 - 3 800	2 700 - 3 400
- kukuřice	3 800 - 4 100	3 500 - 4 100

Pramen: prodejci krmných komodit

Zpracoval: M. Koucký (VÚŽV)

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

Pokračující integrace ČR s EU v rámci tohoto oboru se realizuje především v komerčně ekonomické oblasti, např. začleněním Českomoravského sdružení organizací ZZN do Federace evropských výrobců krmiv.

8.5 Technika a pohonné hmoty

8.5.1 Technika

Nabídka zemědělských strojů na trhu v ČR je velmi široká a pokrývá poptávku zemědělských podniků. Většina prodejců se snaží řešit investiční nedostatečnost zemědělských podniků nabídkou služeb usnadňujících zemědělským subjektům nákup nové techniky (pomoc při zařizování úvěru, finanční leasing, prodej na splátky, odkup použité techniky ap.).

V roce 1999 bylo ve spolupráci ČSÚ, VÚZT a dalších vybraných odborníků připraveno statistické šetření, které shromáždilo podrobné údaje o vybavení podniků zemědělskou technikou a o stáří strojů. Výsledky tohoto šetření spolu s údaji ze šetření ČSÚ (Agrocensus 1995 a 2000) jsou shrnuty v tab. TA8.5/01 a v tab. A8.5/01 v příloze (vývoj počtu strojů v ČR od roku 1960).

TA8.5/01 – Vývoj počtu strojů v zemědělství ČR (ks)

Druh stroje	1999	2000	Meziroční index
Traktory	79 304	94 607	119,3
Nákladní automobily	14 354	15 085	105,1
Sklízecí mlátičky	12 836	12 785	99,6
Sklízecí řezačky	6 467	-	x
Sklízeče brambor	3 524	6 875	195,1

Pramen: ČSÚ – Statistické šetření AGROCENZUS

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

Hlavním současným problémem je tempo obnovy zemědělské techniky. Zemědělské podniky i přes uvedenou nabídku finančních výpomocí a služeb prodejců obvykle nemají dostatek vlastního kapitálu pro zajištění racionálního tempa obnovy techniky a jen obtížně získávají přístup k cizímu kapitálu. Důsledkem je, že současná věková struktura strojového parku je nejen nepříznivá, ale i nevyvážená z pohledu jednotlivých podnikatelských forem, takže proces celkového zastarávání strojů pokračuje. To má negativní vliv na udržování provozní spolehlivosti strojů, ekonomiku provozu strojů, ekologii a ve svých důsledcích i na ekonomiku výroby.

Počty dodaných zemědělských strojů jsou výrazně ovlivněny možností získání podpory při jejich nákupu ze zdrojů PGRLF. Tempo obnovy strojového parku v ČR zčásti ilustruje graf TA8.5/01.

Pramen: SDZT, ZeT
Zpracoval: Z. Abrham (VÚZT)

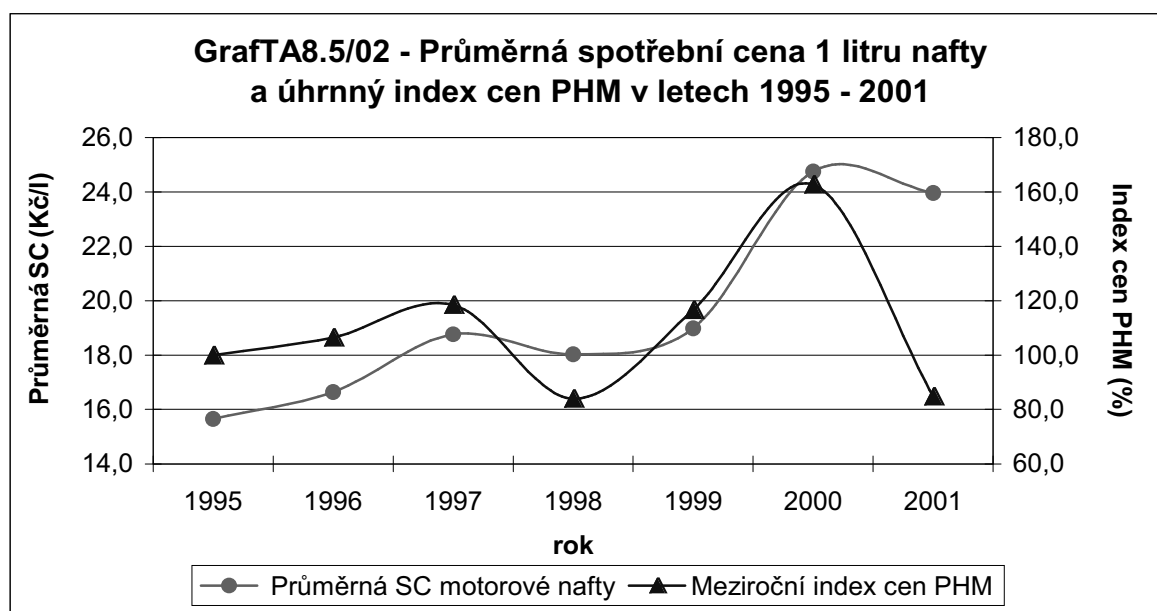
8.5.2 Pohonné hmoty

Významnou nákladovou položku v zemědělství představují náklady na pohonné hmoty (PHM). Největší část z celkové spotřeby PHM v zemědělství představuje motorová nafta, která se v roce 2001 na celkové spotřebě PHM podílela 64 %. V roce 2001 se spotřebovalo v zemědělství 567 mil. l motorové nafty (nárůst o 1,3 % proti roku 2000 – tab. TA8.5/02). Přitom průměrná spotřební cena včetně DPH (uplatňovaná rozhodujícími prodejci v ČR) dosáhla u motorové nafty 23,96 Kč/l a u bionafty 20,55 Kč/l. Nerovnoměrný vývoj průměrných spotřebních cen motorové nafty spolu s vývojem úhrnného indexu cen PHM v ČR (silně ovlivňovaný vývojem cen ropy na světových trzích) lze doložit grafem TA8.5/02.

TA8.5/02 – Spotřeba motorové nafty v zemědělství (mil. l)

Odvětví	2000	2001	Meziroční index
Rostlinná výroba	415	420	101,2
Živočišná výroba	88	89	101,1
Ostatní spotřeba	57	58	101,8
Celková spotřeba v zemědělství	560	567	101,3

Pramen: ČSÚ; VÚZT
Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE), O. Syrový (VÚZT)

Pramen: MF, ČSÚ
Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

8.6 Finanční sektor

8.6.1 Bankovníctví

V souladu s dlouhodobou měnovou strategií a vyhodnocováním cenového vývoje stanovila ČNB v dubnu 2000 cíl pro meziroční čistou inflaci ve výši $3\% \pm 1$ procentní bod pro konec roku 2001. Stanovená hladina inflačního cíle pro rok 2001 odrážela nízkou úroveň inflace charakteristickou pro dosavadní vývoj české ekonomiky a vyjadřovala základní strategický záměr měnové politiky tuto nízkou hladinu v dalším období stabilizovat.

Stabilizace inflace na nízké hladině a tomu odpovídající nízká hladina úrokových sazeb v posledních letech vytváří podmínky pro dynamizaci rozvoje ekonomiky i pro stabilizaci finančních trhů.

TA8.6/01 – Průměrné úrokové sazby z úvěrů (%)

Úrokové sazby	2000	2001
Úrokové sazby celkem	7,156	7,048
z toho - krátkodobé	6,812	6,505
- střednědobé	7,994	7,764
- dlouhodobé	7,031	7,147

Pramen: ČNB – Bankovní statistika

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

Úrokové sazby v 1. čtvrtletí roku 2001 klesaly na všech segmentech finančního trhu a dosáhly historicky nejnižší úrovně. Důvodem bylo očekávání stabilního cenového vývoje i přes relativně vysoký růst HDP. K poklesu úrokových sazeb přispěla i úprava základních sazeb ČNB, ale i pokles základních sazeb v některých významných ekonomikách v zahraničí.

Ve 2. čtvrtletí 2001 úrokové sazby zastavily svůj pokles a postupně začaly mírně růst a jejich růst pokračoval i ve 3. čtvrtletí v reakci na červencovou změnu inflační prognózy ČNB. Tento vývoj pokračoval až do konce září. Vlivem výrazného snížení inflace, vývoje cen ropy a zpomalení ekonomického růstu v eurozóně a v USA došlo v říjnu 2001 k poklesu úrokových sazeb na všech segmentech trhu a tento trend pokračoval do konce 4. čtvrtletí 2001.

V roce 2001 v porovnání s rokem 2000 mírně poklesla hladina úrokových sazeb (tab. TA8.6/01) a udržela tak stabilitu v této oblasti, která umožňovala zpřístupnění bankovních úvěrů jen vybraným podnikatelským subjektům. Vyhodnocení důsledků tohoto pozitivního jevu ČNB ukázalo, že v ekonomickém sektoru došlo k nárůstu alokací úvěrů převážně jen u podniků se zahraniční majetkovou účastí, naopak u domácích podniků došlo k poklesu úvěrových aktiv.

V roce 2001 došlo v porovnání s rokem 2000 k citelnému poklesu alokace úvěrů do zemědělství, myslivosti a rybolovu z 21,7 mld. Kč na 17,3 mld. Kč, tj. o 20,3 % (v celém NH jen o 8,9 %), přičemž krátkodobé úvěry vzrostly o 9,4 %. I přes tento negativní vývoj lze pozitivně hodnotit fakt, že objem umístěných investičních úvěrů do zemědělství, lesnictví a rybolovu v roce 2001 meziročně poklesl jen velmi mírně (o 2,2 %). Podíl investičních úvěrů na celkových úvěrech v roce 2001 činil 64,4 %. Objem i strukturu úvěrů do tohoto sektoru z hlediska časového rozložení ukazuje tab. TA8.6/02.

TA8.6/02 – Časová struktura úvěrů a pohledávek v zemědělství, myslivosti a rybolovu k 31. 12. (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Úvěry a pohledávky za klienty celkem	21 698,5	17 289,5	79,7
v tom - krátkodobé ¹⁾	3 687,4	4 034,6	109,4
- střednědobé ²⁾	4 144,6	3 241,3	78,2
- dlouhodobé ³⁾	13 866,5	10 013,6	72,2
Investiční úvěry celkem	11 394,3	11 138,1	97,8

1) Úvěry krátkodobé s dobou splatnosti do 1 roku včetně

2) Úvěry střednědobé s dobou splatnosti do 4 let včetně

3) Úvěry dlouhodobé s dobou splatnosti nad 4 roky

Pramen: ČNB – Bankovní statistika

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

Graf TA8.6/01 zachycuje vývoj bankovních úvěrů umístěných v zemědělství, myslivosti a rybolovu v porovnání s vývojem úrokových sazeb za období let 1996 – 2001.

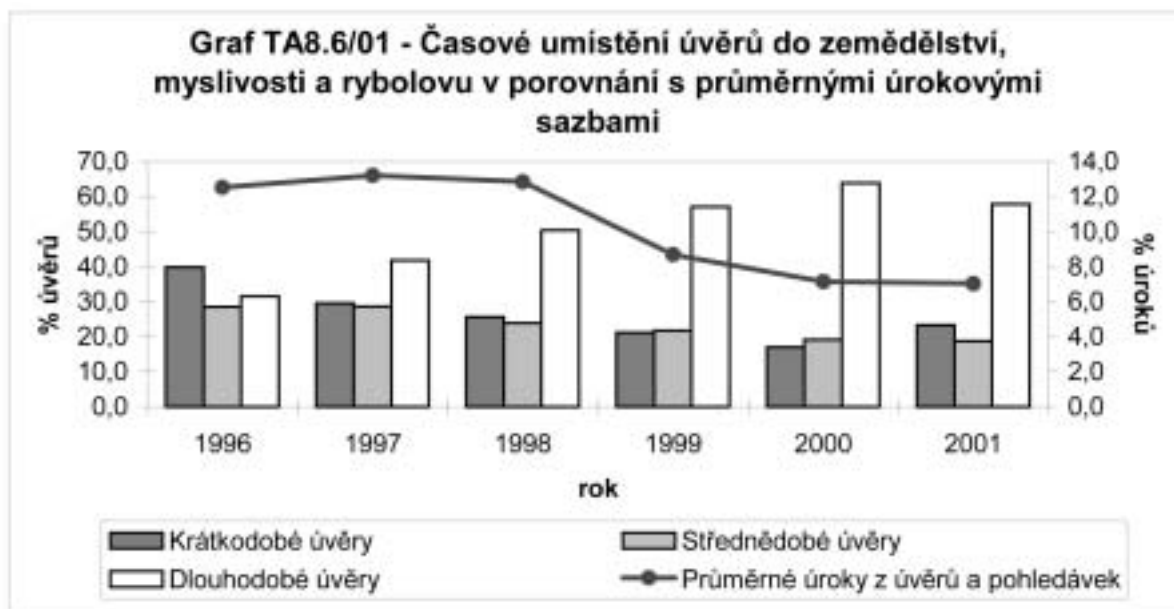
8.6.2 Ostatní kapitálové a finanční vstupy

Hodnota cizího kapitálu se v roce 2001 proti roku 2000 snížila u právnických osob o 3,0 %, přičemž největší podíl zaujímaly dlouhodobé závazky, zejména u zemědělských družstev (tab. TA8.6/03).

V roce 2001 bylo zahraničními investory investováno do zemědělství, myslivosti a rybolovu podle předběžných údajů 825 mil. Kč, což představuje meziroční zvýšení o 69 %. Vývoj přímých zahraničních investic do tohoto odvětví v porovnání s NH celkem v ČR v období 1993 – 2001 na základě údajů ČNB zachycuje graf TA8.6/02.

8.7 Pojištění

Na trhu zemědělského pojištění došlo v roce 2001 ke dvěma významným změnám. Přestala působit Česká podnikatelská pojišťovna, a. s. a ČS-Živnostenská pojišťovna, a. s. pokračovala v činnosti pod novým názvem Pojišťovna České spořitelny, a. s. Zemědělské pojištění tak zajišťovaly v roce 2001 Česká pojišťovna, a. s., ČSOB Pojišťovna, a. s., Kooperativa pojišťovna, a. s., Pojišťovna České spořitelny, a. s., Generali pojišťovna, a. s. a Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s. Největší podíl v roce 2001 zaujímala na tomto trhu Česká pojišťovna, a. s. (přibližně 81 %). Druhá v pořadí byla ČSOB Pojišťovna, a. s., jejíž podíl na trhu se zvýšil na 12 % (nárůst o 4 procentní body). Ostatní pojišťovny se dělily o zbývajících 7 % (tab. A8.7/01).

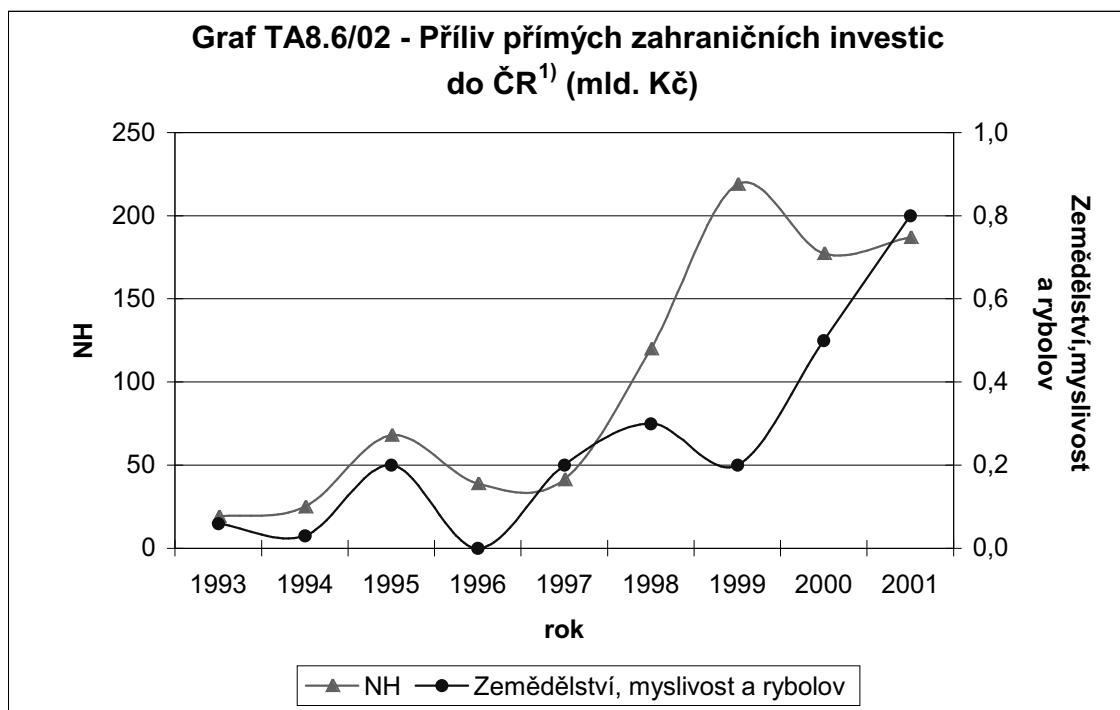

Pramen: ČNB - Bankovní statistika
Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

TA8.6/03 – Vybrané položky pasiv (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva			Obchodní společnosti			Právnícké osoby celkem		
	2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index	2000	2001	meziroční index
Dlouhodobé závazky	17 775	16 155	90,9	7 465	6 860	91,9	12 567	11 511	91,6
Krátkodobé závazky	5 860	5 884	100,4	6 697	6 649	99,3	6 350	6 342	99,9
z toho - závazky z obchodního styku	3 440	3 213	93,4	4 666	4 651	99,7	4 148	4 029	97,1

Pramen: VÚZE – výběrové šetření FADN
Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

1) Do roku 1997 zahrnují údaje pouze přímé investice do základního jmění, od roku 1998 jsou součástí i reinvestované zisky a ostatní kapitál

Pramen: ČNB
Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

K pokrytí pojistitelných rizik nabízely pojišťovny různé kombinace pojistných produktů podle konkrétních pojistných podmínek jednotlivých institucí. V zásadě pojištění plodin kombinuje zabezpečení proti pojistným nebezpečím (klimatickým rizikům), z nichž hlavním zůstává krupobití a následně pak požáry, povodně, záplavy, vichřice a sesuvy půdy. Pojišťují se všechny druhy polních plodin, chmel, vinná réva, ovoce, ale i kultury ve sklenících, okrasné rostliny a travní a lesní porosty. Mnohé plodiny je možno pojistit proti vyzimování a jarním mrazům.

V rámci pojištění hospodářských zvířat nabízejí pojišťovny zejména zabezpečení proti nákazám (obvykle je zahrnuto riziko slintavky a kulhavky i BSE, které v roce 2001 představovalo významné ohrožení) a dalším hromadným škodám na zvířatech v důsledku živelných, ale i jiných událostí (např. výpadek elektrického proudu). Dále je možno pojištěním pokrýt utracení či nutné porážky zvířat nařizené v ohnisku nákazy nebo v ochranném pásmu a nařízenou dezinfekci v ohnisku nákazy. Pojistit lze i jednotlivé škody na zvířatech, jako jsou úrazy, neinfekční nemoci apod. Z pojištění pro případ výpadku produkce hospodářských zvířat je možno uhradit nevytvořený zisk a fixní náklady. Pojistné produkty navazují na existující právní normy, a to především na veterinární zákon.

Mezi nepojistitelná rizika v ČR patří zatím stále klimatické nebezpečí (např. katastrofy typu „sucho“) a komerční a finanční rizika vyplývající z vlivu ostatních výrobních i nevýrobních sektorů, ale i z pohybu cen a trhu. Rok 2001 lze v zemědělském pojištění považovat za první rok, kdy se projevil pozitivní vliv státní podpory zemědělského pojištění. Na základě dotačního titulu 8.D. byla poskytnuta zemědělským podnikům a podnikatelům podpora ve výši 35 % uhrazených nákladů na pojistné z titulu nákaz hospodářských zvířat a 10 % na živelné pojištění plodin. Vedle nově zavedené podpory pojištění plodin byla zrušena podmínka minimální výše uhrazeného pojistného, stanovené na částku 10 tis. Kč, platná v roce 2000. Efekt těchto opatření se projevil nárůstem pojistného v důsledku zvýšené propojištěnosti jak u hospodářských zvířat, tak u plodin (tab. A8.7/02).

Propojištěnost⁷⁵ plodin se v roce 2001 týkala zhruba jedné třetiny obhospodařovaných ploch (proti roku 2000 vzrostla o 2 %). Propojištěnost hospodářských zvířat pokrývá více než 80 % stavů hospodářských zvířat v ČR.

V roce 2001 se z rizik spojených s počasím projevilo především četné krupobití, které způsobilo největší škody na polních plodinách. Škody z titulu záplav a požárů byly pouze lokálního významu. Silné riziko vyplývalo i ze složité nákazové situace. Častý výskyt slintavky a kulhavky a zjištěné případy výskytu BSE představovaly na evropském kontinentě mimořádné riziko i pro chovatele v ČR. Výskytu slintavky a kulhavky se u nás podařilo ochrannými opatřeními (desinfekce na hraničních přechodech apod.) zabránit. BSE byla zjištěna ve dvou případech a vzniklé škody byly farmářům uhrzeny. Rozhodující část škod na zvířatech byla způsobena především lokálními infekcemi.

Zemědělské pojištění celkem přesáhlo v roce 2001 podle údajů České asociace pojišťoven objemem předepsaného pojistného úroveň roku 2000 o 10,6 %, přičemž pojištění plodin vzrostlo o 11,7 % a pojištění zvířat o 9,2 %. V meziročním srovnání bylo v roce 2001 proti roku 2000 nižší plnění za škody na porostech i v chovech zemědělských zvířat. Pojišťovací instituce celkem vykázaly meziroční pokles škodního průběhu o 21,6 procentních bodů. Pojistné plnění v zemědělství celkem se v roce 2001 proti roku 2000 snížilo o 11 %, z toho pojištění zvířat o 18,5 %, pojištění plodin o 8,2 % (tab. TA8.7/01). Vývoj pojištění ukazuje graf TA8.7/01.

TA8.7/01 – Pojištění hospodářských zvířat a plodin (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index ¹⁾
Předepsané pojistné celkem	861,6	952,8	110,6
- plnění celkem	947,4	842,1	88,9
v tom - zvířata - předepsané pojistné	386,6	422,0	109,2
- plnění	269,2	219,3	81,5
- plodiny - předepsané pojistné	475,0	530,8	111,7
- plnění	678,2	622,8	91,8
Škodní průběh celkem (%)²⁾	110,0	88,4	-21,6

1) Pro škodní průběh se jedná o meziroční rozdíl procentních bodů

2) Škodní průběh = plnění celkem / předepsané pojistné celkem * 100

Pramen: Česká asociace pojišťoven

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

I přes zřejmý pokrok a státní podporu představuje zemědělské pojištění silnou ekonomickou zátěž pro podnikatele v zemědělství. Stávající úroveň propojištěnosti stále ještě nezaručuje dostačující náhradu příjmů v souvislosti se stále širší škálou rizik ohrožujících zemědělské podnikání.

9 Sociální situace v agrárním sektoru a na venkově

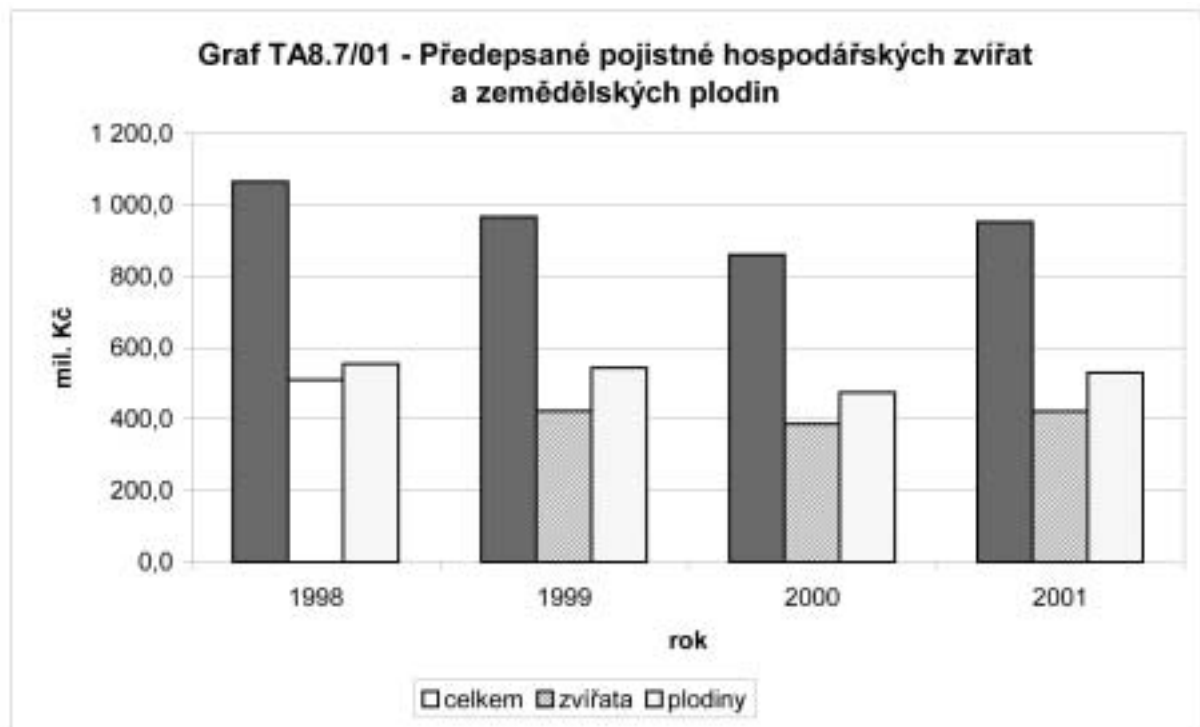
9.1 Trh práce a úroveň mezd

9.1.1 Agrární trh práce

Situace na agrárním trhu práce v roce 2001 se vyvíjela proti roku 2000 méně příznivě. Míra agrární nezaměstnanosti⁷⁶ dosáhla 7 % a zaznamenala meziroční nárůst o 0,5 procentního bodu, zatímco celková míra nezaměstnanosti v ČR meziročně vzrostla o 0,1 procentního bodu na 8,9 % (tab. TA1.1/01). Podíl uchazečů o zaměstnání z dané skupiny a ve jmenovateli zaměstnání i nezaměstnání z téže skupiny. Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 2000, 2001), ČSÚ 2001, 2002.

⁷⁵ Propojištěnost je termín vyjadřující podíl plochy pojištěných plodin na celkové výměře a podíl pojištěných hospodářských zvířat na jejich celkovém počtu v ČR.

⁷⁶ Míra celkové i specifické nezaměstnanosti podle definice ILO. Specifická míra nezaměstnanosti (zde agrární) je relativní ukazatel, metodicky konstruovaný ČSÚ, který charakterizuje nezaměstnanost určité sociální, odvětvové, věkové, regionální aj. skupiny obyvatelstva (zde pracovníků uvolněných ze zemědělství, myslivosti a souvisejících služeb), kde v čitateli jsou zahrnuti všichni nezaměstnaní z dané skupiny a ve jmenovateli zaměstnání i nezaměstnaní z téže skupiny. Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 2000, 2001), ČSÚ 2001, 2002.

Pramen: Česká asociace pojišťoven
Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Míra nezaměstnanosti zemědělských žen dosáhla 11,4 % a byla 2,4krát vyšší než míra nezaměstnanosti zemědělských mužů (4,8 %). Zároveň vykázala vyšší meziroční nárůst (o 1,5 procentního bodu) než ve skupině zemědělských mužů. Podíl nezaměstnaných žen uvolněných ze zemědělství na všech nezaměstnaných ženách celkem (4,3 %) je přitom výrazně vyšší než podíl pracujících zemědělských žen na ženách pracujících v národním hospodářství (2,7 %). Ženy uvolněné ze zemědělství mají na trhu práce výrazně nižší pracovní uplatnění, a to jak ve srovnání s nezaměstnanými ženami v ČR, tak i s muži uvolněnými ze zemědělství. Tato situace je především způsobena výrazným nesouladem mezi kvalifikačními předpoklady zemědělských uchazeček o práci a kvalifikačními požadavky na volná pracovní místa.

Nepříznivý vývoj situace na agrárním trhu práce je podmíněn prvořadě tím, že zemědělství – v důsledku strukturálních a technologických změn v zemědělské výrobě a dlouhodobě nepříznivé ekonomické situace zemědělských podniků – prakticky nevytváří nové pracovní příležitosti. V případě, že poptávka ze strany podniků existuje, týká se převážně kvalifikovaných dělnických profesí do živočišné výroby, které však v nabídce agrárního trhu práce chybí. Příčinou je nezáměr zejména mladých a kvalifikovaných pracovníků o uplatnění v zemědělství, plynoucí z nízké ceny práce v odvětví, nevyhovující pracovní doby, specifického pracovního prostředí, fyzicky náročné práce, nízké společenské prestiže zaměstnání v zemědělství a nejasné perspektivy podnikání v odvětví. Nabídku volné pracovní síly vytvářejí převážně nekvalifikovaní zemědělské pracovníci (vč. cizinců⁷⁷), kteří jsou nejčastěji využíváni (zvláště v okresech s vysokým podílem zemědělců na zaměstnanosti) jako sezonní pracovníci. O sezonním využívání pracovníků svědčí i skutečnost, že téměř třetinu zemědělských uchazečů o zaměstnání představují uchazeči s krátkou dobou evidence.

9.1.2 Vývoj mezd

V roce 2001 došlo v národním hospodářství ve srovnání s rokem 2000 ke zvýšení průměrné měsíční nominální mzdy o 8,5 %. Na rozdíl od předchozího roku, kdy meziroční nárůst mezd v průmyslu byl vyšší než v národním hospodářství, v roce 2001 mzdy v průmyslu meziročně narostly pouze o 7,1 %. Dosažená úroveň mezd v národním hospodářství (14 642 Kč) mírně převýšila úroveň mezd v průmyslu (14 542 Kč) (tab. A9.1/01).

Odměňování v zemědělství, při meziročním zvýšení nominálních mezd o 10 %, pokračovalo v trendu zaznamenaném již v průběhu roku 2000, tj. ve vyšší dynamice růstu mezd ve srovnání s průmyslem a národním hospodářstvím celkem. Relativní zlepšení však nebylo dostačující k tomu, aby došlo i ke snížení absolutního rozdílu mezi průměrnou mzdou v zemědělství a v národním hospodářství. Průměrná mzda v zemědělství v roce 2001 dosáhla 11 148 Kč a rozdíl mezd v zemědělství a v národním hospodářství činí 3494 Kč (rozdíl proti stavu v roce 2000 narostl o 137 Kč). Ve srovnání s průmyslem poklesl absolutní rozdíl meziročně o 55 Kč. V roce 2001 došlo k nepatrnému zmírnění disparity mezd v zemědělství na úroveň 76,7 % vůči průmyslu a 76,1 % vůči národnímu hospodářství celkem. Tato úroveň je příznivější ve srovnání s roky 2000 a 1999, nedosáhla však úrovně roku 1998 a zejména let předcházejících.

Vývoj nominálních mezd spolu s pohybem spotřebitelských cen ve sledovaném období se promítl ve vývoji reálných mezd. Zemědělství zaznamenalo vyšší nárůst reálných mezd než průmysl a národní hospodářství celkem (tab. A9.1/02). Zlepšení situace v oblasti reálných mezd v zemědělském rezortu v roce 2001 znamenalo sice určitý pozitivní posun z hlediska postupného vyrovnávání schodku vzniklého v průběhu reformního období, nadále se však reálné mzdy pohybují na úrovni kolem 80 % roku 1989 (na rozdíl od průmyslu a národního hospodářství celkem, jež v roce 2001 dosáhly 111,0 %, resp. 115,1 %).

⁷⁷ Údaje o zaměstnávání cizinců podle sektorů národního hospodářství nejsou k dispozici

9.2 Změny sociálního postavení zemědělců

Pokračující restrukturalizace vlastnické a podnikatelské struktury v zemědělství se odráží ve vývoji sociálně-ekonomické struktury odvětví. Ve struktuře zemědělské ekonomicky aktivní populace⁷⁸ se z hlediska postavení v zaměstnání a majetkoprávního vztahu k výrobním zdrojům rozlišuje pět základních sociálně ekonomických skupin⁷⁹:

- zaměstnanci (tj. pracovníci placení mzdou v podnicích právnických i fyzických osob, včetně najatého managementu). Jejich strukturální podíl na zemědělské ekonomicky aktivní populaci v roce 2001 činil 66,1 % a meziročně došlo k jeho nárůstu o 3,2 procentního bodu;
- pracující členové zemědělských družstev (sebezaměstnaní podílníci na zemědělské půdě, majetku, kapitálu, práci a řízení družstva). Jejich podíl ve struktuře činil 19,9 % a v meziročním srovnání došlo k jeho poklesu o 3,2 procentního bodu;
- podnikatelé pracující na vlastní účet (sebezaměstnané fyzické osoby s podnikatelským oprávněním, bez zaměstnanců). Jejich podíl ve struktuře činil 10,7 % a meziroční nárůst činil 0,8 procentního bodu;
- zaměstnavatelé (sebezaměstnaní podnikatelé v zemědělských podnicích právnických i fyzických osob – společníci, akcionáři obchodních společností a vlastníci podniků, kteří najímají pracovní sílu). Jejich podíl ve struktuře činil 2,1 % a meziroční pokles dosáhl 1,4 procentního bodu;
- pomáhající rodinní příslušníci (sebezaměstnané osoby v podnicích podnikatelů pracujících na vlastní účet na základě jiného než pracovněprávního vztahu). Jejich podíl ve struktuře činil 1,2 % a meziročně zaznamenal mírný nárůst o 0,6 procentního bodu.

V meziročním srovnání je ve struktuře zaměstnanosti podle postavení v zaměstnání nejvýraznější změnou nárůst podílu zaměstnanců (po dvouletém období stabilizace) a pokles podílu členů družstev a dále pak pokles podílu kategorie zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci). Mezi zemědělci nadále převažují zaměstnanci a mezi sebezaměstnanými zůstávají převažující kategorie pracujících členové družstev.

Ve srovnání s národním hospodářstvím jsou v zemědělství patrné výrazné rozdíly plynoucí z odlišné podnikatelské struktury – pro zemědělství je v roce 2001 typický vyšší podíl pracujících členů družstev (o 19,1 procentního bodu) a nižší podíl zaměstnanců (o 18,2 procentního bodu). Podíly podnikatelů na vlastní účet (podnikatelů bez zaměstnanců) a zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci) v zemědělství a v národním hospodářství se významně neliší (v kategorii podnikatelů bez zaměstnanců prakticky shodné, v kategorii podnikatelů bez zaměstnanců o 1,6 procentního bodu nižší v zemědělství než v národním hospodářství).

Nízká cena práce v zemědělství a specifické charakteristiky zemědělské pracovní síly, tj. nižší úroveň vzdělání, úzká profesní specializace, nepříznivá věková struktura, vázanost na vlastní bydlení, nízká prostorová mobilita, spolu se specifickými podmínkami zemědělské práce a charakterem vlastnických a uživatelských vztahů k půdě (převažující užívání najaté půdy) nepříznivě ovlivňují sociální postavení zemědělců a zároveň snižují jejich šance na uplatnění na venkovském trhu práce.

9.3 Sociální situace na venkově

Venkovský prostor lze podle metodiky EU⁸⁰ a metodiky tradičně používané v ČR popisovat na několika hierarchických úrovních.

Do venkovského prostoru ČR podle metodiky EU spadaly na úrovni NUTS 3 k 1. 1. 2001⁸¹ s výjimkou Prahy a Moravskoslezského kraje všechny vyšší územně správní celky státu a zahrnoval 92,3 % rozlohy státu. Obce v takto vymezeném venkovském regionu tvořily 95,2 % všech obcí a žilo v nich 76,1 % obyvatel ČR.

Venkovský prostor ČR na úrovni NUTS 4 (okres)⁸² podle metodiky EU zahrnoval 64 okresů – v tom 9 „výrazně venkovských“ a 55 „venkovských“ okresů. Žilo v něm 66,5 % obyvatel ČR (6 % ve „výrazně venkovských“ okresech a 60,5 % ve „venkovských“ okresech) a zahrnoval 90,9 % rozlohy státu („výrazně venkovské“ okresy 15,5 %, „venkovské“ okresy 75,4 %). Podíl pracujících (ekonomicky aktivních) obyvatel v něm činil 45,1 % („výrazně venkovské“ okresy 45,6 %, „venkovské“ okresy 45 %).

Nadprůměrné podíly zemědělců na celkové zaměstnanosti vykázalo 49 venkovských okresů (všech 9 „výrazně venkovských“ a 40 „venkovských“), nejvyšších podílů (nad 10 %) dosáhly okresy Pelhřimov, Znojmo, Havlíčkův Brod, Jindřichův Hradec, Třebíč a Domažlice.

Prokázala se přímá závislost mezi „venkovskostí“ území a úrovní dosaženého vzdělání. Se zvyšující se mírou „venkovskosti“ okresů dochází i ke zvyšování podílu obyvatel se základním vzděláním nebo bez vzdělání (všechny „výrazně venkovské“ okresy vykázaly nadprůměrný podíl obyvatel se základním vzděláním) a ke snižování podílu vysokoškoláků (všechny „výrazně venkovské“ okresy vykázaly podprůměrný podíl vysokoškoláků).

Ve venkovském prostoru nadále přetrvává výrazná disparita v úrovni odměňování ve srovnání s městskými oblastmi. Schodek zůstává přibližně na úrovni roku 1999 (průměrné mzdy ve „výrazně venkovských“ oblastech v roce 2000⁸³ dosahovaly 86,8 % průměrných mezd v národním hospodářství, naproti tomu mzdy ve „výrazně městských“ oblastech překračovaly celostátní průměr o 15,2 %). K výrazným změnám v porovnání s rokem 1999 nedošlo ani v regionální diferenciaci – nejnižších mezd nadále dosahují okresy Jeseník, Bruntál, Pelhřimov.

⁷⁸ S jediným nebo hlavním zaměstnáním v zemědělství.

⁷⁹ Použita klasifikace postavení v zaměstnání podle metodiky ČSÚ. Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 2000, 2001), ČSÚ 2001, 2002. Data se vztahují k zemědělství, myslivosti a souvisejícím službám.

⁸⁰ Metodika územního vymezení venkovských oblastí OECD, používaná v EU (EUROSTAT), vychází ze dvou hierarchických úrovní územních jednotek: lokální úroveň (venkovská obec – NUTS 5), kde venkovská obec je obec s hustotou obyvatelstva menší než 100 obyvatel/km² a regionální úroveň (venkovské území – NUTS 3, NUTS 4), kde venkovský region je funkční, administrativní region, který se člení podle stupně „venkovskosti“, vyjádřeného podílem obyvatelstva ve venkovských obcích („výrazně venkovský“ region je region, kde více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích a „venkovský“ region je region, kde 15 – 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích).

⁸¹ Pramen: Malý lexikon obcí České republiky 2001, ČSÚ 2001 (údaje o obyvatelstvu pramen převzal z předběžných výsledků Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, ČSÚ 2001).

⁸² Pro tuto regionální úroveň jsou využity předběžné demografické a socioekonomické údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, ČSÚ 2001 a údaje o vývoji mezd.

⁸³ Aktuální regionální data o mzdách jsou dostupná za rok 2000.

V ČR nebyla na této regionální úrovni prokázána přímá závislost mezi „venkovskostí“ a mírou nezaměstnanosti⁸⁴ (nejvyšší míry nezaměstnanosti nadále dosahovaly „výrazně městské“ okresy). Pouze 22 venkovských okresů vykázalo nadprůměrnou míru nezaměstnanosti (např. Louny 17,2 %, Bruntál 16,5 %, Jeseník 14,8 %, Znojmo a Děčín 13,5 %), naopak mezi deset okresů s výrazně podprůměrnou mírou nezaměstnanosti (méně než 5 %) se řadí devět venkovských okresů.

Venkovský prostor ČR na úrovni NUTS 5 (obec) podle metodiky EU tvořilo 79,2 % z celkového počtu obcí a představoval 75 % rozlohy státu. Žilo v něm 22,5 % obyvatel ČR.

V obcích do 2 tis. obyvatel – považovaných v ČR tradičně za venkovské – v roce 2001 žilo 26,0 % obyvatelstva⁸⁵. Takto vymezené venkovské obce se vyznačují nižším podílem obyvatelstva v produktivním věku na trvale bydlícím obyvatelstvu (63,9 % proti 65,3 % v ČR). Nejnižší podíl obyvatelstva v produktivním věku (59,5 %) byl zaznamenán v nejmenších obcích (do 99 obyvatel) a zvyšoval se v závislosti na velikostní kategorii obce vyjádřené počtem obyvatel. Venkovské obce se vyznačují rovněž vyšším podílem obyvatel v poproduktivním věku (18,8 % proti 18,2 % v ČR, v obcích do 199 obyvatel 22,6 %). Podíl pracujících obyvatel v nich tvořil 43,3 % (proti 45,0 % v ČR), přičemž nejnižší podíl (41,6 %) připadl na obce do 199 obyvatel. Podíl pracující venkovské populace na pracujících v ČR celkem dosáhl 25,0 %.

Výrazné rozdíly mezi venkovskými obcemi a ostatními obcemi se ukázaly ve vyjíždě za prací mimo obec. Zatímco z venkovských obcí vyjíždělo za prací 70,7 % ekonomicky aktivních obyvatel (nejvíce z obcí do 199 obyvatel – 76,9 %), pak z obcí nad 2000 obyvatel pouze 25,3 % (ČR 36,7 %).

Podíl žen na trvale bydlícím venkovském obyvatelstvu představoval 50,3 % (ČR 51,2 %) a podíl žen ze všech ekonomicky aktivních na venkově dosáhl 42,0 % (ČR 44,7 %).

Reálné sociálně ekonomické problémy venkova se zřetelně projevují pouze při jeho vymezování na úrovni NUTS 5, a to jak podle metodiky EU, tak podle tradiční metodiky ČR. Tvrdší dopad tržního hospodářství ve venkovském prostoru prohlubuje problémy na trhu práce (nedostatek pracovních příležitostí v důsledku podnikatelského a investorského nezájmu, nízká nabídka pracovních míst v odvětví zemědělství, dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost aj.), disparitu příjmů venkovanů vůči městskému obyvatelstvu a snižování kupní síly na venkově, nepříznivou věkovou a vzdělanostní strukturu, odráží se v dopravní obslužnosti a občanské vybavenosti obcí a následně i v ohrožení stability osídlení venkovského prostoru. Na venkově se snižují příležitosti pro aktivní i pasivní kulturní, společenské a zájmové vyžití (zejména pro mladé), často mizí svébytnost vesnice, venkovské tradice a zvyky, v podmínkách lokálních mezilidských vztahů se zostřuje sociální kontrola a zhoršují se sousedské vztahy.

10 Posouzení vlivu agrárního sektoru na životní prostředí

Pro posouzení vlivu agrárního sektoru na životní prostředí byl v roce 2000 vytvořen systém indikátorů, které jsou aktualizovány v tab. TA10/01. Indikátory jsou řazeny podle oblastí, jichž se dotýkají. První skupina indikátorů 1 – 17 se týká způsobů využití půdy v ČR, další zahrnuje charakteristiky používaných vstupů (18 – 23). Chovem hospodářských zvířat se zabývají indikátory 24 – 29, ukazatele 30 – 39 se týkají alternativních zdrojů energie, spotřebu potravin (včetně její kvality) uvádějí indikátory 40 – 43. Výsledky monitoringu cizorodých látek v agroekosystémech jsou obsaženy v indikátorech 44 – 49. Charakteristiky vybraných nástrojů agroenvironmentální politiky jsou zahrnuty v ukazatelích 50 – 55.

Z údajů tab. TA10/01 vyplývá, že výměra ZPF ani LPF ČR se v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 významně nezměnila. Zemědělská půda představuje 54,2 % celkové rozlohy ČR. Výměry jednotlivých kultur na z. p. zůstávají na stejné úrovni, největší změnu představuje nárůst TTP v průběhu roku 2001 o 0,5 % (v roce 2000 o 1,14 %). Odhadem 65 % nárůstu TTP bylo stimulováno podporou zatrávňování zemědělské půdy podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb.

V roce 2001 bylo přesně vymezení méně příznivých oblastí (LFA), které tvoří 60,3 % z. p. Podle kategorizace LFA tvoří oblasti se specifickými a ekologickými omezeními 8,4 % z. p. Podíl chráněné půdy dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, (velkoplošná a maloplošná ZCHÚ) na celkové výměře ČR činí 16,0 % (ve srovnání s rokem 2000 nedošlo ke změně).

V roce 2001 výrazně vzrostl podíl zemědělské půdy obhospodařované alternativním způsobem na 5,28 %. Větší část připadá na půdu v ekologickém zemědělství – 218,1 tis. ha, což představuje 5,1 % z. p. (v roce 2000 se jednalo o 3,9 % z. p.). V rámci integrovaného zemědělství je obhospodařováno 7680 ha (0,18 % z. p.).

Rozsah negativních jevů na půdě (eroze, nedostatek přístupné vláh, zasolení, podmačení, kontaminace půdy rizikovými prvky – indikátory 9 – 12) zůstává v roce 2001 na stejné úrovni jako v předešlých letech. Největším rizikem degradace půd je eroze (především vodní), kterou je potenciálně ohroženo přibližně 50 % z. p. Rovněž výměra hospodářsky nevyužívané půdy zůstává na stejné úrovni (odhaduje se cca 7,0 % z. p.).

V roce 2001 dosáhla spotřeba hnojiv (NPK) 92,2 kg č. ž./ha, což je proti roku 2000 zvýšení o 21,5 % (tab. A10/01). Spotřeba přípravků na ochranu rostlin zůstává na stejné úrovni (0,98 kg účinných látek POR/ha z. p.).

Stavy hospodářských zvířat v roce 2001 zůstaly ve srovnání s rokem 2000 přibližně na stejné úrovni při obecné tendenci k dlouhodobému poklesu. Zatížení z. p. hospodářskými zvířaty v členění na jednotlivé druhy se nezměnilo a zůstává shodné s rokem 2000: skot 0,26 DJ/ha, ovce a kozy 0,004 DJ/ha, prasata 0,17 DJ/ha, drůbež 0,08 DJ/ha.

Ochrana zvířat zahrnuje tři indikátory (26 – 28), které se zabývají veterinárními kontrolami, dozorem proti týrání zvířat a problematikou využívání zvířat k laboratorním pokusům. Výsledky dozorových akcí proti týrání zvířat v chovech, při přepravě a na jatkách jsou srovnatelné s předchozím rokem: 2,9 % nevyhovělo normám (2,7 % v roce 2000) a v 0,8 % případů byl podán podnět ke správnému řízení (v roce 2000 v 1,0 % případů). Jako pozitivní lze hodnotit oblast využívání zvířat k pokusům, kde byl v roce 2001 zaznamenán meziroční pokles počtu využívaných zvířat k těmto účelům o 15,8 %.

Konkrétními problémy s OZE se podrobně zabývá kapitola A7. V roce 2001 došlo k útlumu výroby MEŘO a bionafty proti roku 2000, což vyústilo v nedostatek bionafty na tuzemském trhu.

Spotřeba energie v zemědělství se pro rok 2001 podle nové metodiky odhaduje na 31 mil. GJ. Odhad spotřeby energie v roce 2000 na úrovni 46 mil. GJ vycházel z jiné metodiky, a proto porovnání obou údajů není možné.

⁸⁴ Pramen: Míra nezaměstnanosti v okresech k 31. 12. 2001, MPSV 2002.

⁸⁵ Údaje o počtu obyvatel podle pohlaví, věku, ekonomické aktivity a vyjíždě za prací čerpají z pramene: Předběžné výsledky sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, ČSÚ 2001.

Podle posledních dostupných údajů z roku 2000 se proti roku 1999 zvýšil podíl nevyhovujících vzorků v případě analýz na amonné ionty a CHSKMn, v případě dusičnanů a ropných látek podíl klesl (tab. A10/02). Z výsledků monitoringu však nelze určit, jak velkou měrou se na znečištění podílí zemědělská výroba. Podíl havarijního znečištění vod pocházejícího ze zemědělství evidovaného na ČIŽP nezasadil ve srovnání s rokem 2000 výraznou změnu – 9,2 % (8,9 % v roce 2000).

Proti minulým rokům se zvyšuje podíl biopotravin na trhu, především u masa. Podíl biomasa (zahrnující biohovězí, bioskopové a bio-vepřové) dosahoval 0,42 % na celkovém množství vyprodukovaného masa. Monitoring zdravotní nezávadnosti potravin ukázal, že kontaminace potravin mikroorganismy (až 6,6 % nevyhovujících vzorků dle ČIŽP) je častější než kontaminace cizorodými látkami (do 1 % nevyhovujících vzorků). Výsledky monitoringu v agrárních ekosystémech nepřinesly v roce 2001 žádné výrazné změny (kap. A5.2.3).

V roce 2001 byly obdobně jako v předchozích letech uplatňovány podpory hospodaření s pozitivním vlivem na životní prostředí (kap. B5).

TA10/01 – Indikátory pro posouzení vlivu zemědělství na životní prostředí

Číslo	Název indikátoru (jednotka)	Stav indikátoru v roce 2001
1	Využití půdy: výměra ZPF, LPF (ha/obýv., %)	ZPF: 0,42 ha/obýv., 54,2 % celkové rozlohy ČR LPF: 0,26 ha/obýv.: 33,5 % celkové rozlohy ČR
2	Změny ve výměrách kultur na z. p. ve srovnání s rokem 2000 (± ha)	- 2 441 ha z. p., - 7 207 ha o. p., + 4 ha chmelnic, +51 ha vinic, - 203 ha ovocných sadů, + 101 ha zahrad, + 4813 ha TTP
3	Výměra orné půdy ha, (ha, ha/obýv.)	3 075 178 ha, 0,30 ha/obýv
4	Zornění a zatravnění (%).	Zornění: 71,9 %, zatravnění: 22,6 %
5	Podíl chráněné půdy na celkové rozloze ČR (%).	16,0 % rozlohy půdního fondu ČR (velkoplošná a maloplošná ZCHÚ)
6	Hospodaření v LFA (% LFA, Kč)	Vymezení LFA bylo v roce 2001 dále zpřesněno – nyní tvoří 60,3 % z. p., na vyrovnávací příspěvky bylo vyplaceno celkem 1,7 mld. Kč.
7	Pozemkové úpravy (Kč)	Celkem bylo na PÚ vynaloženo 531 mil. Kč, z toho na KPÚ 430 mil. Kč a z toho na realizaci společných zařízení ekologického charakteru 24 mil. Kč.
8	Výměra odvodněných a zavlažovaných ploch (ha, %)	1 087 tis. ha odvodněných ploch (25,4 % z. p.), 150 tis. ha zavlažovaných ploch (3,5 % z. p.)
9	Výměra území postiženého půdní erozí (ha, %)	Potenciálně ohroženo vodní erozí: 1 797 tis. ha (42 % z. p.) Potenciálně ohroženo větrnou erozí: 320 tis. ha (7,5 % z. p.)
10	Výměra území postiženého nedostatkem přístupné vláh (ha, %)	151 tis. ha, 3,5 % z. p.
11	Výměra území postiženého zasolením a podmáčením (ha, %)	Slabě zasoleno: 660 ha (0,015 % z. p.) Podmáčeno: odhaduje se 150 tis. ha (3,5 % z. p.)
12	Území se zvýšeným obsahem rizikových prvků v půdě (%)	Odhaduje se 5 % z. p.
13	Výměra rekultivovaných území (ha)	11,1 tis. ha.
14	Výměra hospodářsky nevyužívané zemědělské půdy (ha)	Výměra zemědělsky nevyužívané půdy se statisticky nesleduje a zůstává na úrovni 300 tis. ha
15	Podíl ploch s alternativním způsobem hospodaření (%)	5,28 % alternativně obhospodařované z. p.: na 5,1 % z. p. se hospodaří ekologickým způsobem, integrovaná výroba zaujímá přibližně 0,18 % z. p.
16	Ekologické zemědělství – výměra, státní podpora (ha, Kč)	218 tis. ha ploch, na podporu ekologického způsobu hospodaření bylo v roce 2001 vynaloženo 168 mil. Kč.
17	Počet subjektů poskytujících agroturistiku (ks)	Přibližně 200 subjektů.
18	Změny technologie zpracování půdy (%), (ha)	Odhaduje se, že minimalizační a půdoochranné technologie se používají na 23 % o. p. (přibližně 709 tis. ha).
19	Hnojení statkovými hnojivy (kg č. ž./ha z. p.)	63,3 kg č. ž./ha z. p.
20	Spotřeba minerálních hnojiv a vápnění celkem (tis. t č. ž.)	N: 310,5 tis. t č. ž., P ₂ O ₅ : 52,6 tis. t č. ž., K ₂ O: 31,2 tis. t č. ž., Ca: 209,8 tis. t vápenatých hmot.
21	Spotřeba minerálních hnojiv (kg č. ž./ha z. p.)	N: 72,6 kg č. ž./ha z. p., P ₂ O ₅ : 12,3 kg č. ž./ha z. p., K ₂ O: 7,3 kg č. ž./ha z. p.
22	Spotřeba přípravků na ochranu rostlin (kg účinných látek/ha z. p.)	0,98 kg účinných látek POR/ha z. p.
23	Užívání certifikovaných osiv (%)	Odhad: obměna osiva obilnin (bez kukuřice) 40 %, pšenice ozimá 60 %, řepka téměř 100 %
24	Hustota chovu skotu, prasat, ovcí a koz, drůbeže (DJ/100 ha z. p.)	Skot 26,0 DJ/100 ha z. p., prasata 16,8 DJ/100 ha z. p., ovce a kozy 0,4 DJ/100 ha z. p., drůbež 7,5 DJ/100 ha z. p.
25	Technologické systémy chovu základních druhů hospodářských zvířat (%)	Odhad: 60 % skotu na volném ustájení, ostatní vazné, bezstělivové ustájení do 10 % Drůbež: přibližně 50 % slepic ve velkochovech, z toho cca 97 % v klecích
26	Výsledky programu ochrany zvířat	V roce 2001 kontrolovalo 352 inspektorů okresních a městských veterinárních zpráv ČR při 12,8 tis. dozorových akcích 30,3 mil. zvířat. Ve srovnání s rokem 2000 nedošlo k výraznému zanedbání v ochraně zvířat.
27	Výsledky dozorových akcí proti týrání zvířat v chovech, při přepravě a na jatkách (% nevyhovujících kontrol)	2,9 % kontrolovaných případů nevyhovělo normám, v 0,8 % případů byl podán podnět ke správnému řízení.
28	Využívání zvířat k pokusům (ks)	224 tis. ks zvířat využito k pokusům
29	Způsoby a výsledky vzdělávání, výchovy a propagace v oboru ochrany zvířat	Účast zástupců ČR na 41. a 42. zasedání Stálého výboru Rady Evropy pro ochranu hospodářských zvířat. Mezinárodní sympozium Evropského centra pro validaci alternativních metod „Alternatives 2001“. Seminář „Alternativy k pokusům na zvířatech“. 8. mezinárodní konference „Ochrana zvířat a welfare“. Seminář „Zoologické zahrady, stanice pro záchranu zvířat a ochrana volně žijících zvířat“ Seminář „Ochrana zvířat při přepravě“ Proběhly kurzy a zkoušky pro kvalifikaci inspektorů ochrany zvířat apod.
30	Oblast obnovitelných zdrojů energie	Databáze alternativních zdrojů energie (DAZE – obsahující organizace, jednotlivce a projekty řešící tuto problematiku) je vedena ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice (www.vuoz.cz/vuoz/daze.nsf).

Pokračování tabulky

Číslo	Název indikátoru (jednotka)	Stav indikátoru v roce 2001
31	Podpora obnovitelných zdrojů energie (přehled dotačních titulů, Kč)	1.J.a. Podpora využívání BIOETANOLU jako alternativního paliva: 26,1 tis. Kč 1.J.b. Podpora výroby metylesteru řepkového oleje (ČSN 656507/Z1): 264,9 mil. Kč 1.J.c. Podpora výroby směsného paliva – bionafty (ČSN 656508) s objemovým obsahem MEŘO 31 %: 225,0 mil. Kč Založení porostů rychle rostoucích dřevin včetně údržby (dle nařízení vlády č. 505/2000 Sb.): 566,0 tis. Kč Podpora energetických plodin (dle nařízení vlády č. 86/2001 Sb.): 4,6 mil. Kč
32	Státní podpora bioetanolu a MEŘO (Kč)	Předběžné údaje: daňové zvýhodnění pro bionaftu – DPH: 624 mil. Kč daňové zvýhodnění pro bionaftu – spotřební daň: 206 mil. Kč dotace úroků u návratných výpomocí pro výrobu bionafty: 69 mil. Kč podpora výroby ekologických paliv (bioetanol, MEŘO, bionafta): 598 mil. Kč (včetně doplatku z roku 2000 ve výši 108 mil. Kč) podpora výroby MEŘO a bionafty – SZIF: 195,9 mil. Kč
33	Stav příprav výroby a užití bioetanolu jako obnovitelného zdroje energie	Text je součástí kapitoly A7.2
34	Bilance výroby a spotřeby směsného paliva (bionafty) (t)	Výroba bionafty 146,2 tis. t; spotřeba 207,5 tis. t
35	Objem spotřebované biomasy (t)	Údaj není k dispozici
36	Podíl obnovitelných zdrojů energie na energetické bilanci ČR (%)	Údaj není k dispozici
37	Přehled o počtu a výkonu kotelen spalujících biomasu	Údaj není k dispozici
38	Spotřeba energie v zemědělství (GJ)	Odhaduje se 31 mil. GJ
39	Odhad spotřeby PHM v zemědělství (mil. l)	Přibližně 567 mil. l motorové nafty
40	Spotřeba potravin podle potravinových skupin (kg/obyv./rok, meziroční index).	Odhad roku 2001 maso celkem 77,5 kg/obyv./rok, index 97,6 mléko a mléčné výrobky 215 kg/obyv./rok, index 100,4 obiloviny celkem v hodnotě mouky bez rýže 99,8 kg/obyv./rok, index 99,7
41	Podíl potravin na trhu produkovaných udržitelným způsobem (produkty ekologického zemědělství aj.) (%)	Podíl biohovězího masa na trhu 0,96 % podíl bioskopového masa na trhu 0,44 % podíl biovepřového masa na trhu 0,28 %
42	Výsledky kontrol zdravotní nezávadnosti potravin (% nevyhovujících vzorků)	ČZPI: mikrobiologické rozборы – 6,6 % vzorků nevyhovělo, analýzy provedené na cizorodé látky – 0,9 % vzorků nevyhovělo SVS ČR: mikrobiologické rozборы – 3,5 % vzorků nevyhovělo, analýzy provedené na cizorodé látky – 0,2 % vzorků nevyhovělo
43	Výsledky veterinárního dozoru na porážkách hospodářských zvířat (%)	Nuceně poraženo 3,2 %, konfiskováno 1,3 %, podmíněně požitelné maso 2,5 %
44	Monitoring cizorodých látek v potravinách (%)	ČZPI: 0,2 % nadlimitních vzorků SVS ČR: 0,06 % nadlimitních vzorků
45	Monitoring cizorodých látek v agrárním ekosystému	Sledování cizorodých látek v krmivech: pouze ve 4 případech překročen povolený obsah arzenu Vyšší výskyt kontaminace dusičnany ve studních ve srovnání s veřejným vodovodem V půdách stále přetrvávají rezidua persistentních chlorovaných pesticidů (především DDT a DDE), jejich nálezy ve srovnání s předešlými lety klesají
46	Monitoring cizorodých látek ve vodním ekosystému.	V malých vodních nádržích převládá znečištění fosforem a dusíkem Výsledky monitoringu produkčních rybníků neprokázaly překročení hygienických limitů rizikových prvků ani chlorovaných pesticidů v tkáních ryb
47	Monitoring cizorodých látek v lesním ekosystému.	Vzorky hub vykazovaly zvýšený obsah rtuti, u arzenu byla situace stejná jako v předchozích letech, u kadmia výskyt nálezů spíše klesá Z hlediska chemického složení 73 % vzorků vod vyhovovalo normě pro pitnou vodu, avšak s ohledem na lesní pokryv jde o vody s významnou kyselou reakcí.
48	Monitoring znečištění podzemních vod – mělké vrty (% vzorků nevyhovujících státní normě ČSN 75 7111 Pitná voda).	Dostupné údaje jsou z roku 2000: dusičnany - 16,4 %, amonné ionty – 23,3 %, CHSK _{Mn} – 23,3 %, ropné látky – 0,7 %
49	Havarijní znečištění vod zem. původu (%).	9,2 % z celkového počtu havárií evidovaných na ČIŽP
50	Poplatky za emise amoniaku ze zem. činnosti (Kč).	19,8 mil. Kč
51	Nové právní předpisy a podpůrné programy, které se přímo dotýkají oblasti ochrany životního prostředí, platné v roce 2001	Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů Zákon č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech) Nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podléhajících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování Nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu Vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 53/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů Vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 476/2000 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv Zásady k poskytování a čerpání dotací na odbahnění rybníků pro rok 2001 Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor formou dotací na základě podpůrných programů stanovených podle § 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb. pro rok 2001

Pokračování tabulky

Číslo	Název indikátoru (jednotka)	Stav indikátoru v roce 2001
52	Státní podpora vynaložená na uchování genetických zdrojů pro zemědělství (Kč)	8,5 mil. Kč na mikroorganismy a drobné organismy hospodářského významu 23,7 mil. Kč na genofond rostlin 14,5 mil. Kč na hospodářská zvířata, ryby a včely 8,3 mil. Kč na koordinaci a realizaci podpor programů
53	Státní podpora vynaložená na zemědělství za účelem ochrany ŽP a ošetřování krajiny (mimo podpory obnovitelných zdrojů energie) (Kč)	1,9 mld. Kč z rezortu MZe (podpůrné programy NV č. 505/2000 Sb., dotační tituly – obnova vinic, chmelnic a ovocných sadů, chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí a koní biologická ochrana rostlin, odbahňování rybníků); 55 mil. Kč na genetické zdroje 46,6 mil. Kč z rezortu MŽP (programy „Péče o krajinu“ a „Revitalizace říčních systémů“ – prostředky vyplacené do zemědělství, SFŽP ČR – prostředky vyplacené do zemědělského sektoru)
54	Využití prostředků ze Státního fondu životního prostředí (Kč)	6,8 mil. Kč poskytnuto podnikatelským subjektům do zemědělského sektoru
55	Národní program přípravy ČR na vstup do EU – úkoly v rámci krátkodobých priorit	Text je součástí kapitoly B9

11 Pozice agrárního sektoru doma a ve světě

11.1 Postavení zemědělství v národním hospodářství

V roce 2001 se upevnil hospodářský rozvoj ČR. Zatímco v roce 2000 vykázala česká ekonomika růst HDP o 2,9 %, v roce 2001 pokračoval růst HDP na úrovni 3,6 %.

Pokles počtu pracovníků v odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu (dále jen zemědělství) o 5,6 % nedosáhl úrovně roku 2000 (pokles o 7,7 %) v protikladu s mírným nárůstem počtu pracovníků v NH celkem (o 0,3 %) i v průmyslu (o 0,7 %). Srovnatelné snížení počtu pracovníků v roce 2001 zaznamenalo jen odvětví stavebnictví (pokles o 5,7 %). Pokles počtu pracovníků v zemědělství vyústil i do snížení jejich podílu na celkové zaměstnanosti na 4,4 % (o 0,2 procentního bodu). Specifická míra agrární nezaměstnanosti se zvýšila na 7,0 % (o 0,5 procentního bodu), zatímco v celém národním hospodářství stagnovala na úrovni 8,9 % (meziroční změna o 0,1 procentního bodu).

Tak jako v roce 2000 rostly i v roce 2001 v odvětví zemědělství průměrné mzdy rychlejším tempem než činil průměr za celou českou ekonomiku, což snižuje jejich disparitu vzhledem k NH celkem. Nominální mzdy v odvětví zemědělství se v roce 2001 zvýšily o 10,0 %, (v NH celkem o 8,5 %, v průmyslu celkem o 7,1 %), zatímco reálné mzdy vzrostly jen o 2,7 % (v NH o 2,0 %, v průmyslu o 0,7 %).

Ve prospěch zmírnění nepříznivých tlaků na zemědělství působilo v roce 2001 i zvyšování absolutního i relativního podílu tvorby hrubého fixního kapitálu. Podíl odvětví zemědělství na celkové tvorbě hrubého fixního kapitálu dosáhl podle Systému národních účtů ČSÚ v roce 2001 hodnoty 2,75 % (v roce 2000 jen 2,6 %). Pro srovnání obdobný ukazatel dosáhl ve zpracovatelském průmyslu hodnoty 27,1 % (resp. 24,9 %) a ve stavebnictví 5,0 % (resp. 4,5 %).

V roce 2001 se dále snížila váha agrárního zahraničního obchodu na celkovém zahraničním obchodě. Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu klesl na 3,1 % (meziroční pokles o 0,4 procentního bodu) a podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu klesl na 4,6 % (meziroční pokles o 0,3 procentního bodu). Došlo také ke zvýšení podílu deficitu agrárního zahraničního obchodu na celkovém deficitu zahraničního obchodu ČR na 21,3 % (meziroční vzrůst o 3,1 procentních bodů).

TA11.1/01 – Porovnání vybraných ukazatelů zemědělství ČR a EU ve vztahu k národnímu hospodářství za rok 2000

Ukazatel	MJ	ČR	EU
Podíl pracovníků v odvětví (Z+L) ¹⁾ na celkovém počtu pracovníků civilního sektoru	%	4,4	4,3
Podíl zemědělské půdy na obyvatele	ha/obyv.	0,416	0,347
Podíl investic do odvětví (Z+L) ¹⁾ na celkových investicích (SRN místo EU)	%	2,6	3,4
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu	%	4,9	5,7
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu	%	3,5	6,2

1) Z+L = zemědělství a lesnictví, v EU včetně rybolovu

Pramen: ČSÚ; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

11.2 Mezinárodní srovnání

Pro porovnání agrárního sektoru ČR se státy EU, příp. s vybranými kandidátskými zeměmi, jsou uvedeny následující charakteristiky.

Základní charakteristiky

Rozloha ČR vzhledem k EU činí 2,4 % (analogický ukazatel pro Polsko je 9,7 %, pro Maďarsko 2,9 % a Slovinsko 0,6 %).

Počet obyvatel v ČR představuje 2,7 % vzhledem k celkovému počtu obyvatel EU 15 (v Polsku 10,3 %, Maďarsku 2,7 % a Slovinsku 0,5 %).

Rozsah zemědělské půdy v ČR vzhledem k celkové výměře zemědělské půdy EU 15 činí 3,2 % (v Polsku 13,6 %, Maďarsku 4,2 % a Slovinsku 0,4 %).

Porovnání uvedených ukazatelů za ČR v relaci k průměru států za EU 15 ukazuje, že rozlohou zaujímá ČR 37 % průměru EU, počtem obyvatel 40 % průměru EU a plochou zemědělské půdy dokonce 47,3 % průměru EU. ČR se pohybuje s Maďarskem (s výjimkou plochy zemědělské půdy v Maďarsku, 63 % průměru EU) pod polovinou průměrných charakteristik za EU, zatímco Polsko výrazně tyto ukazatele překračuje.

Z nejdůležitějších ukazatelů charakterizujících ekonomické prostředí, v němž se zemědělství nachází a které spoluurčují jeho výkonnost a rozvoj, je třeba uvést na prvním místě ukazatel HDP. Tento ukazatel za ČR v roce 2000 dosahoval k průměru za státy EU 15 jen 9,6 %.

Nízká je i hodnota vytvořeného HDP na obyvatele v ČR (přepočítána běžným směnným kurzem), která dosahovala za rok 2000 jen 24 % průměru za EU celkem.

Na druhé straně v hodnotě HDP na obyvatele vyjádřeného v paritě kupní síly (vychází z cenové hladiny celého spotřebitelského koše) se ČR blíží EU daleko více, a to na úroveň zhruba 60 % EU. V tomto ukazateli zaujímá ČR v rámci kandidátských zemí druhé místo těsně za Slovinskem (71,0 %), výrazně před Maďarskem (52,2 %) a Polskem (38,6 %).

Příznivých hodnot dosahuje v ČR ukazatel míra inflace, která stimuluje makroekonomickou stabilitu (příp. nestabilitu). Míra inflace za rok 2001 dosáhla hodnoty 4,7 % (v roce 2000 jen 3,9 %). Zatímco většina zemí EU se pohybuje v rozpětí 1 ? 3 %, kandidátské země většinou výrazně překračují hodnoty ČR (např. Maďarsko a Polsko za rok 1999 vykazovaly 10 %, resp. 7,2 %).

Srovnatelných hodnot s EU dosahuje ČR v dalším ukazateli, míře nezaměstnanosti, která nepříznivě působí na celkovou výkonnost ekonomiky. V ČR dosáhla míra nezaměstnanosti za rok 2001 hodnoty 8,9 %, v EU 15 za rok 2000 hodnoty 8,2 % a v kandidátských zemích byly tyto hodnoty (s výjimkou Slovinska) vyšší.

Základní zemědělské charakteristiky

Jedním ze tří základních ukazatelů zdrojů pro zemědělství (půdy, práce a kapitálu) je podíl zemědělské půdy na obyvatele, jako výraz relativní vzácnosti tohoto zdroje. Daný ukazatel je v ČR (0,416 ha/obyv.) zřetelně vyšší než v EU (0,347 ha/obyv.). Hodnoty tohoto ukazatele v Maďarsku (0,571 ha/obyv.) a v Polsku (0,476 ha/obyv.) převyšují jak hodnotu EU, tak i ČR.

Dalším ze zdrojových ukazatelů je relativní počet pracovníků v zemědělství, vyjádřený jako podíl pracovníků v zemědělství spolu s lesnictvím a rybolovem na celkovém počtu pracovníků v NH. Za rok 2000 se údaje za ČR (4,7 %) a Slovinsko (4,6 %) blíží průměrným hodnotám za EU (4,4 %). V Maďarsku a zejména v Polsku vychází daný ukazatel podstatně nevýhodněji, a to 7,1 %, resp. 18,1 %.

Třetím ukazatelem je vybavenost odvětví kapitálem. Stejně jako v EU je možno použít charakteristiku podíl hrubé tvorby fixního kapitálu v zemědělství na celkové hrubé tvorbě fixního kapitálu. V tomto ukazateli se ČR blíží průměrným hodnotám za EU celkem (podle SZÚ v ČR 1,7 % za rok 2001, v EU 1,8 % za rok 2000).

Výkonnost zemědělství

Jak už bylo uvedeno, neuspokojivá úroveň HDP/obyvatele v ČR i v dalších kandidátských zemích spoluurčuje i srovnatelně malý objem nově vytvořené hodnoty v zemědělství dané poměrem hrubé přidané hodnoty v zemědělství na pracovníka. V roce 2000 tvořil tento poměr v ČR 23,9 % přidané hodnoty pracovníka v zemědělství EU (Slovinsko 30,0 %, Maďarsko 35,9 %, Polsko 8,3 % hodnoty EU).

Dalším ukazatelem, který charakterizuje ekonomickou výkonnost odvětví zemědělství v porovnání s ostatními odvětvími NH, je poměr HPH na pracovníka v zemědělství vzhledem k HDP na pracovníka národního hospodářství. V daném ukazateli se EU celkem pohybuje na úrovni více než 90 %. V ČR obdobný poměr podle SZÚ dosahuje pouze 49,2 %, v Polsku 50,6 % a ve Slovinsku 73,3 %, tzn. že v kandidátských zemích existují značné rezervy ve výkonnosti zemědělství ve vztahu k národnímu hospodářství.

K charakteristice ekonomického rozměru zemědělství ve vztahu k národnímu hospodářství se užívá ukazatel podílu přidané hodnoty v odvětví na přidané hodnotě v celém národním hospodářství, uváděném také jako podíl zemědělství na HDP. Za rok 2001 dosáhl v ČR podíl zemědělství na HDP podle SZÚ hodnoty 1,88 %. V EU 15 za rok 2000 dosáhl obdobný ukazatele hodnoty 1,8 %. V tomto globálním údaji je tedy ČR srovnatelná s EU, avšak při větším vynaložení zdrojů. V ostatních kandidátských zemích dosahuje podíl zemědělství na HDP ve Slovinsku 3,2 %, v Polsku 3,3 % a v Maďarsku dokonce 4,5 %.

Z údajů za SZÚ můžeme odvodit úroveň využití vstupů do zemědělství. V ČR se podíl hrubé přidané hodnoty na celkové produkci odvětví zemědělství v posledních letech pohyboval kolem 30 %. V roce 2000 dosáhl 30,6 %, zatímco v EU se pohyboval těsně nad 50 % (za rok 2000 činil průměr EU 52,3 %).

Obdobným ukazatelem je výtěžnost vstupů (mezispotřeby) v relaci k vytvořené přidané hodnotě, který udává procento přidané hodnoty vytvořené z jednotky vstupů. Tento ukazatel dobře ilustruje rozdíl mezi výkonností zemědělství ČR a EU. V ČR dosáhl tento podíl v roce 2001 úrovně 49 %, zatímco v EU za rok 2000 vykázal hodnotu 109,5 %. Tedy na jednu jednotku vstupů bylo za průměr EU vyprodukováno 1,09 jednotek hrubé přidané hodnoty, zatímco v ČR jen 0,49 jednotek.

Podíl čisté přidané hodnoty na celkové produkci odvětví zemědělství dosáhl v ČR v roce 2000 pouze 18,8 %, zatímco za EU celkem ve stejném roce 39,1 %. Je však třeba poznamenat, že hodnota tohoto ukazatele je ovlivněna také výší celkového salda mezi subvencemi do zemědělské výroby, které jsou v EU výrazně vyšší, a daněmi na produkty, které jsou ve výpočtu čisté přidané hodnoty obsaženy.

Spotřebitelské charakteristiky

Počet vyživovaných osob jedním zemědělcem je dalším z ukazatelů výkonnosti odvětví zemědělství ve vztahu ke spotřebitelům. V ČR roce 2000 dosahoval 61 osob, zatímco v EU ve stejném roce (avšak za zemědělství, rybářství a lesnictví celkem) 54 osob. Přitom nejvyšších hodnot v EU dosáhly Velká Británie (141 osob) a Belgie (139 osob). Z okolních států EU dosáhlo SRN počtu 86 vyživovaných osob, zatímco Rakousko jen 36,3 osob. Z kandidátských zemí dosáhlo Maďarsko 38 osob, Slovinsko 22 osob a Polsko jen 14 osob.

Spolupůsobení agrárního sektoru v ČR, měřené podílem výdajů domácností na potraviny, nápoje a tabák, je zatím v ČR výrazně vyšší (26,4 % v roce 2000) proti hodnotám vykazovaným v jednotlivých zemích EU (kolem 17 % v posledním období). V Polsku a Maďarsku je tento podíl stejně jako v ČR výrazně vyšší než v EU (31,2 %, resp. 25,0 %). V ČR podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák závisí na souběžném působení řady faktorů (spotřeba potravin, celkové peněžní příjmy domácností a celková hladina spotřebitelských cen). Tento podíl ovlivňuje i sociální struktura společnosti, demografická struktura domácností i tradice regionů se specifickými stravovacími návyky.

Protiinflační působení agrárního sektoru lze dokumentovat vývojem spotřebitelských cen potravin, nápojů a tabáku. Růst spotřebitelských cen potravin, nápojů a tabáku byl v ČR v posledních letech nižší než růst inflace (tj. všech spotřebitelských cen). V Polsku a v Maďarsku se v posledních pěti letech pohybovaly zhruba na dvojnásobku až trojnásobku jejich růstu v ČR. Ve Slovinsku pohyb těchto cen příliš nepřevyšoval jejich růst v ČR. V Evropské unii oscilovala dynamika těchto cen kolem jednoho procenta, rostly tedy pomaleji než míra inflace, podobně jako v ČR.

Charakteristiky agrárního zahraničního obchodu

ČR vykazuje podobně jako EU 15 celkem i jednotlivé členské země záporné saldo agrárního zahraničního obchodu (pohybuje se kolem jedné pětiny celkového salda zahraničního obchodu). Ukazatel agrárního salda zahraničního obchodu na obyvatele v ČR v roce 1999 dosáhl záporné hodnoty -66,14 EUR/obyv. (-60,0 EUR/obyv. v roce 2000). Srovnatelné hodnoty za rok 1999 činily v Maďarsku -109,75 EUR/obyv., ve Slovinsku -178,25 EUR/obyv., avšak v Polsku jen -22,43 EUR/obyv.

12 Výzkum, vzdělávání a poradenství

12.1 Výzkum

12.1.1 Situace v zemědělském výzkumu

V roce 2001 se výzkumnou činností v rezortu MZe zabývalo celkem 8 příspěvkových organizací, z toho 5 výzkumných ústavů (Výzkumný ústav rostlinné výroby, Výzkumný ústav živočišné výroby, Výzkumný ústav veterinárního lékařství, Výzkumný ústav potravinářský a Výzkumný ústav zemědělské techniky) a 3 specializované příspěvkové organizace (Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti a Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky), které plní úlohu servisní organizace. Servisní činnost dále zabezpečoval Ústav zemědělských a potravinářských informací. Specifickou úlohu v organizování zemědělského výzkumu zaujímá Česká akademie zemědělských věd jako odborný poradní orgán MZe. Na zemědělském výzkumu a vývoji (dále jen VaV) se podílí kromě ministerstvem přímo řízených příspěvkových organizací také řada soukromých podnikatelských subjektů, rozpočtových a veřejně prospěšných organizací.

V roce 2001 proběhlo hodnocení všech příspěvkových organizací v oblasti rezortního výzkumu, které se zaměřilo na výzkumnou i hospodářskou činnost jednotlivých ústavů, přispělo ke jejich stabilizaci a napomohlo procesu přibližování a začleňování českého výzkumu do evropského výzkumného prostoru.

Pro 5 přímo řízených výzkumných ústavů byl stanoven limit počtu pracovníků na 1053 osob, přičemž přepočtený počet pracovníků v roce 2001 činil 971 osob, tzn., že počet pracovníků opět poklesl. Plněním přijatých opatření se podařilo zmírnit dynamiku růstu průměrného věku pracovníků.

Limit počtu pracovníků v ústavech plnících funkci servisní organizace byl pro rok 2001 stanoven na 595 osob. Přepočtený stav pracovníků činil pouze 548 osob, tzn. že meziročně došlo ke snížení celkového přepočteného počtu zaměstnanců o 47 osob.

V průběhu roku 2001 v oblasti vzdělávání a výzkumu pokračovaly koncepční změny. Stále větší důraz je kladen na efektivnost výzkumných aktivit – u vybraných projektů ukončených v roce 2001, byla uzavřena smlouva o využití výsledků s cílem zajistit komplexnější a rychlejší přenos poznatků do praktické činnosti.

V nově vyhlášené veřejné soutěži v rámci Výzkumných programů 2000 – 2004 bylo v roce 2001 z celkem 431 přihlášených projektů z oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství, potravinářství a veterinárního lékařství schváleno k řešení 129 projektů (z toho 128 projektů bylo zahájeno). Kromě těchto nových projektů pokračovalo řešení dalších 128 projektů VaV přijatých v letech 1999 – 2000.

V oblasti mezinárodní spolupráce pokračovalo zapojování výzkumných pracovišť do mezinárodních programů výzkumu a vývoje, zejména v rámci 5. rámcového programu EU.

V souladu s mezinárodní dohodou „Convention on biological diversity“, schválenou 5. 6. 1992 v Rio de Janeiro, podepsanou ČR dne 4. 3. 1994 a zahrnutou v plném znění do legislativy ČR jako sdělení č. 134/1999 Sb., a v souladu s dalšími mezinárodními dohodami pokračoval v roce 2001 program uchování genetických zdrojů pro zemědělství. Program spočívá na třech národních programech, a to na „Národním programu konzervace a využití genetických zdrojů hospodářských a užitkových zvířat“, „Národním programu konzervace a využití genofondu rostlin“, „Národním programu konzervace a využití genofondu mikroorganismů a drobných organismů hospodářského významu“. Jednotlivé Národní programy odborně řízené Radami genetických zdrojů jsou zapojeny do mezinárodních programů světové ochrany genetických zdrojů v rámci mezinárodních organizací FAO, IPGRI, EAAP. Do národních programů a systému ochrany genetických zdrojů jsou zapojeny příspěvkové výzkumné ústavy MZe, MŽP, privátní výzkumné ústavy, univerzity, svazy chovatelů i soukromí chovatelé.

12.1.2 Výdaje na zemědělský výzkum

V roce 2001 vynaložil rezort MZe na VaV v rámci svého rezortu 475 291 tis. Kč. Z celkového objemu těchto prostředků bylo vynaloženo 244 922 tis. Kč ve formě institucionálních příspěvků na základě přijatých výzkumných záměrů pro přímo řízené výzkumné ústavy v souladu s usnesením vlády č. 281/1998 Sb. Celkový objem účelových prostředků vynaložených na řešení výzkumných projektů v roce 2001 dosáhl 230 369 tis. Kč. Účelové prostředky na VaV byly v souladu se zákonem č. 300/1995 Sb. a s nařízením vlády č. 88/2001 Sb. poskytovány v roce 2001 na základě výsledků veřejné soutěže přímo řízeným příspěvkovým organizacím MZe, rozpočtovým organizacím, univerzitám a soukromým podnikatelským subjektům.

Na konzervativní ochranu jednotlivých položek Národního programu konzervace včetně údržby informačního systému a provozu genobank vynaložilo MZe formou podpory v roce 2001 celkem 55 mil. Kč.

V roce 2001 se v rámci zemědělského výzkumu řešilo celkem 90 výzkumných projektů a grantů, jejichž zadavateli byly jiné rezorty a Grantová agentura ČR, a na řešení těchto úkolů byly čerpány prostředky ve výši 27 693 tis. Kč. Příspěvkové výzkumné organizace se v roce 2001 podílely na řešení 39 zahraničních grantů či projektů, na něž čerpaly prostředky ve výši 11 213 tis. Kč.

12.1.3 Výsledky výzkumu

Neustále je zdokonalován způsob výběru a financování výzkumných projektů. Hlavním cílem je zesílení tlaku na prohloubení spolupráce mezi nositeli výzkumných projektů a zemědělskou praxí. Urychlený přenos nových poznatků ke konečnému uživateli je proto podporován jak cestou budování poradenské a vzdělávací sítě přímo řízené MZe, tak i stimulací samotných nositelů projektů ve směru aplikace vědeckovýzkumných poznatků a zvýšeného úsilí po získání nestátních zdrojů ke spolufinancování výzkumu.

Informace o výsledcích státem podporovaných výzkumných projektů je předávána do „Registru informací o výsledcích státem podporovaného VaV“, který je veřejně dostupný na webových stránkách Rady vlády pro výzkum a vývoj. Výsledky těchto projektů jsou též šířeny prostřednictvím publikační činnosti či předávány přímo spolupracujícím ústavům, podnikatelským subjektům a univerzitám.

12.2 Vzdělávání

12.2.1 Vzdělávání mládeže v zemědělských učebních oborech

V roce 2001 rezort zemědělství v rámci plnění zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku krajů, předal všech 118 učňovských zařízení do působnosti krajů 1. 10. 2001. Vzhledem k tomu, že jednotlivá učňovská zařízení odevzdala zahajovací výkazy pro školní rok svým novým zřizovatelům, nemá již rezort k dispozici údaje o celkovém počtu žáků, ani o počtech žáků v jednotlivých učňovských specializacích. Tyto údaje jsou nyní součástí statistické ročenky vydávané Ústavem školských informací.

Ministerstvo zemědělství pokračovalo v podpoře školních závodů, které slouží učňovským zařízením jako místa praktického výcviku. Tímto způsobem dochází k těsnějšímu propojení teoretické a praktické výuky a tedy i ke zkvalitnění praktické výuky. Pro rok 2001 získalo statut školního závodu 94 právnických a fyzických osob, z nich 80 čerpalo podporu ve výši 7 746 tis. Kč.

12.2.2 Další odborné vzdělávání

V roce 2001 byla zpracována a vedením MZe přijata koncepce dalšího odborného vzdělávání. Koncepce stanovuje nezbytné postupy při zabezpečování jednotlivých vzdělávacích aktivit, jež jsou finančně, technicky nebo organizačně podporovány ministerstvem. Po převodu učňovských zařízení do působnosti krajů bylo nutno také nově koncipovat vzdělávací základnu. Pro její vytvoření se předpokládá spolupráce se školami rezortní povahy, s výzkumnými ústavy i soukromými vzdělávacími subjekty. Koncepce se zabývá rovněž existencí stávajících vzdělávacích institucí a navrhuje okruhy aktivit, jejichž zajišťování bude v kompetenci ministerstva.

Oblast dalšího odborného vzdělávání byla v rozhodující míře zabezpečována prostřednictvím podpůrného programu MZe 9.A. „Speciální poradenství“. Tento program je určen především na podporu vzdělávacích aktivit v oblasti rostlinné a živočišné výroby včetně výstavních aktivit a publikační činnosti. V roce 2001 bylo v rámci tohoto podpůrného programu organizováno 25 seminářů a na jejich zabezpečení vynaložena částka 2 133 tis. Kč. Prostřednictvím podpůrného programu 9.C. „Rezortní vzdělávací programy“ bylo poskytnuto 470 tis. Kč na osvětovou činnost zaměřenou na rezortní právní předpisy.

Odbor výzkumu, vzdělávání a zakladatelské činnosti podpořil částkou 1 156 tis. Kč vzdělávací aktivity spojené se vstupem ČR do EU, 338 tis. Kč bylo věnováno na zvýšení úrovně vzdělávání státních poradců a cca 325 tis. Kč na environmentální vzdělávání a osvětovou činnost.

12.3 Poradenství

12.3.1 Situace v poradenství

V rámci přijaté Koncepce rezortní politiky MZe na období před vstupem ČR do EU a Národního programu přípravy ČR na vstup do EU realizuje MZe systémová opatření v poradenství již od roku 2000. Systém zahrnoval v roce 2001 programy státem plně hrazeného „poradenství ve veřejném zájmu“ a programy finanční podpory technologického poradenství poskytovaného soukromými poradci ve vazbě na existující poptávku za finanční spoluúčasti zemědělských podniků.

12.3.2 Poradenské programy

Program podpory poradenství ve veřejném zájmu zajišťuje zemědělcům poskytování informací o aktuálních úkolech zemědělské politiky MZe a Společné zemědělské politiky EU, konzultace k prohloubení znalostí o ekonomických, ekologických a sociálních souvislostech produkčního zemědělství, o mimoprodukčních funkcích zemědělství, potravinové bezpečnosti apod.

Pro naplnění těchto cílů byly v roce 2001 ve prospěch zemědělců, v rámci ministerstvem zemědělství stanovených priorit a přijatých poradenských programů, zajišťovány poradenské služby, vzdělávací programy pro poradce a programy informační podpory poradenství. Poradenské aktivity byly zajišťovány prostřednictvím 35 státních poradců na 18 regionálních pracovištích VÚRV, VÚŽV a VÚZT. Hromadné poradenské konzultace a metodickou podporu poradců zajišťovala konzultační střediska zmíněných výzkumných ústavů, ČZU v Praze, MZLU v Brně a Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Současně plnili státní poradci na základě objednávky rezortu takové úkoly, jakými jsou např. monitorování a vyhodnocování údajů o hospodaření zemědělských podniků, údajů o vybavenosti farem pro chov dojníc a chov prasat z hlediska kritérií platných v EU, údajů o znečišťování povrchových a podzemních vod a o konkrétních potřebách zemědělské praxe k výzkumným tématům.

Metodická a odborná podpora včetně koordinace a řízení činnosti jednotlivých článků systému je v rámci jednotlivých programů delegována MZe na Koordináční centrum pro poradenství, fungující v rámci ÚZPI v Praze. Standardní funkční a finanční kontrola uvnitř systému je navíc uskutečňována i prostřednictvím zemědělských agentur a finančních úřadů, včetně využití nezávislého funkčního a finančního auditu. Zemědělci jako uživatelé poradenství i jejich profesní sdružení a svazy se prostřednictvím Rady pro poradenství a vzdělávání poradců společně s MZe přímo podílejí na přípravě a hodnocení přijatých opatření. Přijatá opatření se pozitivně promítla do rostoucího zájmu zemědělské veřejnosti o tyto formy služeb.

V roce 2001 byla realizována finanční podpora technologickému poradenství soukromých poradců v rámci programu „Poradenské kroužky“. Program, který byl koncipován jako víceletý, podporuje sdružování zemědělců v souvislosti s poradenskou činností a je založen tak, aby po vstupu do EU mohly zemědělské podniky na tyto služby čerpat prostředky z fondu EAGGF. V roce 2001 byly poradenské služby zaměřeny na pomoc při řízení podniků a rozhodování zemědělských podnikatelů hlavně v oblastech optimalizace výrobní struktury zemědělských podniků, modernizace rozhodujících technologií a zlepšení postavení zemědělců na trhu. V 37 poradenských kroužcích se na programu podílelo kolem 1100 zemědělských podnikatelů. Program vzdělávání poradců byl v roce 2001 zaměřen na školení poradců činných v podpůrném programu Poradenské kroužky. Účelem bylo pokračovat ve zvyšování kvalifikace poradců a vytvořit předpoklady pro jejich následnou akreditaci.

Témata seminářů, v souladu s prioritami poradenství pro rok 2001, byla zaměřena na výklad cílů agrární politiky a Společné zemědělské politiky EU, na poznání legislativy ČR a EU, na technologie pěstování obilovin a ostatních plodin a dosažení standardů EU, na ochranu rostlin, na výživu a technologii ustájení zvířat včetně uplatnění zásad welfare, dále na informatiku a ekologické zemědělství. Nabídka kurzů byla zveřejňována na webových stránkách ÚZPI a poradci se mohli hlásit do semináře dle svého profesního zaměření.

Současně se stabilizací poradenské sítě MZe byl v roce 2001 v rámci ÚZPI dále rozvíjen systém informační podpory poradenství. Systém je nedílnou součástí integrovaného informačního systému MZe a umožňuje soustřeďovat požadavky od poradců, vyhodnocovat je a doplňovat uvedený systém o nové informace z veřejných informačních zdrojů a zpřístupňovat potřebné informace v podobě přijatelné pro poradce a další uživatele.

Systém, který je od založení k dispozici nejen pro poradce, ale i pro širokou odbornou veřejnost, byl v roce 2001 finančně podpořen v rámci podpůrného programu „Podpora poradenství ve veřejném zájmu“ a pracuje jako vícesegmentový redakční systém. Informace a služby jsou poskytovány prostřednictvím portálu www.agronavigátor.cz, poradcům je v rámci Intranetu umožněn přístup k neveřejným zdrojům informací. Společně se zemědělskou veřejností mohou poradci prostřednictvím informačního pultu klást dotazy na odborné informace pracovníkům konzultačních pracovišť výzkumných ústavů a univerzit. V průběhu roku 2001 bylo takto vyřízeno celkem 5355 odborných dotazů (průměrně 21 dotazů denně).

12.3.3 Výdaje na poradenství

Na realizaci poradenských aktivit ve veřejném zájmu bylo ministerstvem zemědělství v roce 2001 uvolněno 14 325 tis. Kč. Na poradenství realizované soukromými poradci v celkové výši 40 400 tis. Kč byla vyplacena státní podpora s cílem zlevnit poradenské služby v rozsahu 19 200 tis. Kč. Celkem bylo proškoleno a osvědčeno o absolvování odborných kurzů získalo 163 poradců, z toho 149 s příspěvkem MZe. Státní dotace byla přiznána ve výši 502 tis. Kč. Z uvolněných státních prostředků bylo na stabilizaci a další rozvoj informačního systému na podporu poradenství čerpáno celkem 700 tis. Kč.

Uplatnění systémových opatření MZe v oblasti poradenství obdrželo v krátké době, i přes relativně malé objemy rozpočtových prostředků, celkově pozitivní hodnocení Rady pro poradenství a vzdělávání poradců a mělo vliv na rostoucí zájem zemědělských podniků a ostatních zájmových skupin o takto poskytované služby.

V souvislosti s monitorováním výstupů projektu „Pomoc při rozvoji Národní zemědělské poradenské služby“, řešeného v rámci programu Phare, bylo zavádění systémových opatření MZe na podporu poradenství pro zemědělství a rozvoj venkova pozitivně hodnoceno i zemědělským podvýborem Delegace Evropské komise.

13. Nevládní stavovské organizace v agrárním sektoru

13.1 Agrární komora ČR

Agrární komora ČR (AK ČR) sdružuje podle zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře ČR a AK ČR, podnikatele v zemědělství, lesnictví a potravinářství na principu dobrovolného členství. Členskou základnu v 59 okresních agrárních komorách, 14 regionálních krajských komorách a ve 29 odborných společenstvech tvoří 6559 fyzických a právnických osob. Tato základna zahrnuje 104 872 zaměstnanců (pracovníků) v zemědělství a 464 292 vlastníků zemědělské půdy.

Komora je zastoupena v prezidiu SZIF, představenstvu PGRLF a v dalších institucích a rezortních komisích, zejména MZe, MF, MMR, MPO, MZV.

Uvnitř AK ČR pracovala aktivně sekce soukromých zemědělců, která reprezentovala téměř 3 tisíce členů. Činnost této sekce vyústila v roce 2001 ve vytvoření samostatné agrární unie, která se stala členem AK ČR stejně jako Zemědělský svaz a Českomoravský svaz podnikatelů v zemědělství.

V roce 2001 se AK ČR zabývala řadou komoditních problémů, zejména prosazením subvenčních vývozů hovězího masa a dalších opatření ke zmírnění důsledků výskytu BSE, podporou zavedení mléčných a cukerních kvót, regulací trhu obilovin, prosazením lepšího zpeněžení řepky a podobně. Byla podpořena příprava programů pro modernizaci a přizpůsobení potravinářského průmyslu evropským standardům a pozornost byla věnována i lesnímu hospodářství. Činnost komory směřovala k dalšímu sdružování v rámci společných odbytových aktivit i při nákupu zemědělských potřeb.

AK ČR výrazně rozšířila činnost v zahraniční oblasti, zejména se zaměřením na přípravu vstupu agrárního sektoru ČR do EU. Je iniciátorem a aktivním účastníkem schůzek Agrárních komor zemí Visegrádské čtyřky, kterých již bylo uspořádáno sedm. Spolupracuje s dalšími nevládními organizacemi členských i nečlenských zemí EU, nejintenzivněji s Agrární komorou Rakouska. Prezident AK ČR pracuje aktivně jako viceprezident v exekutivě CEA. Stálý reprezentant v Bruselu podává pravidelné týdenní informace o dění ve strukturách EU, které jsou předávány členstvu, a zúčastňuje se jednání pracovních skupin a seminářů evropských nevládních organizací CEA, COPA, COGECA.

Vedoucí zahraničního odboru AK ČR byl uvolněn pro práci na realizaci projektu Phare na pomoc nevládním agrárním organizacím v ČR, kterého se komora aktivně zúčastňuje.

Ve spolupráci s MZV pracuje při AK ČR informační středisko EU pro zemědělství a venkov. K problematice Společné zemědělské politiky byly uspořádány semináře ve všech regionech. Celostátního semináře v Jesenici se zúčastnilo více než 500 osob.

AK ČR uspořádala v rámci výstavy Země živitelka v Českých Budějovicích Národní dožínky, v pražské Lucerně Agrární ples, Agrární fórum na výstavišti v pražských Letňanech a další akce.

Členové komory se prostřednictvím internetové pošty AK ČR vyjadřovali k více než 30 návrhům právních norem. Terénní poradenství komory pokrylo celé území ČR, dále se modernizoval a zdokonalil informační systém komory. AK ČR spolupracovala na koncepčních materiálech pro rozvoj odborného školství a vzdělávání.

S výsledky práce je odborná veřejnost seznamována také v týdeníku AGRObase na stránkách odborného časopisu Zemědělec.

Devátý sněm AK ČR 14. 3. 2002 schválil dokument k dalšímu zaměření práce komory, který klade hlavní váhu na vyjednání co nejlepších podmínek pro vstup ČR do EU, podporuje vytvoření optimálnějších institucionálních a dalších předpokladů pro uplatnění Společné zemědělské politiky a přípravu členstva na hospodaření v těchto nových podmínkách.

Adresa a další spojení na AK ČR: Blanická 3, 772 00 Olomouc, tel.: 068/522 8530, fax: 068/522 2517, e-mail: akcrol@volny.cz, Internet: www.agrocr.cz, (pracoviště Praha: Štěpánská 63, 110 00 Praha 1, tel.: 224 215 946, fax: 224 215 944, e-mail: sekakcr@volny.cz.

13.2 Potravinářská komora ČR

Potravinářská komora ČR (PK ČR), která vstoupila v roce 2001 do druhého roku svého působení, reprezentuje zájmy podnikatelů z oboru výroby potravin a zpracování zemědělské produkce, zastoupených případně i profesními společenstvy, vůči orgánům státní správy a orgánům a organizacím Evropské unie. PK ČR je zájmovou, servisní organizací s vysokým stupněm kompetentnosti ve všech oblastech dotýkajících se zájmů jejích členů, kterými jsou potravinová legislativa, obchodní a průmyslová politika, životní prostředí a rozšiřování EU.

PK ČR poskytuje komplexní servis pro potravinářský průmysl a profesní společenstva, ke kterému patří:

- poradenství pro státní instituce a podpora pro podnikatelské subjekty v souvislosti s implementací *acquis communautaire*;
- nejnovější informace o procesu rozšiřování EU
- pomoc tuzemským výrobcům při řešení praktických problémů, jako je označování potravin, hygiena, kódy správné výrobní a hygienické praxe, IPPC, HACCP a ISO
- podpora při získávání národních a EU grantů a projektů, včetně aktivní pomoci při přípravě žádostí
- sektorová analýza potravinářského průmyslu, definice investičních potřeb pro potravinářský průmysl, srovnávací analýzy s trhem EU a dopadové analýzy.

V roce 2001 iniciovala PK ČR zpracování analýzy potravinářského průmyslu v předvstupním období z pohledu plnění veterinárních a hygienických opatření a nákladů s tím spojených. Na základě této analýzy byly přijaty nové dotační tituly MZe 13.A., B. směřované pro potravinářský průmysl, a upraveny existující, ale nevyužívané programy PGRLF.

V hodnoceném roce uspořádala PK ČR čtyři semináře pro subjekty zpracovatelského průmyslu směřované k implementaci *acquis* a posilování pozic zpracovatelského průmyslu v předvstupním období. Své požadavky vyjádřila i na setkání se zemědělským komisařem F. Fischlerem v Brně a na řadě jednání s představiteli EU v Bruselu. Je aktivním účastníkem v „Business Support Program“, financovaným ze zdrojů Phare.

V závěru roku úspěšně iniciovala PK ČR v rámci novely zákona o potravinách zákonné zakotvení své existence, jakožto reprezentanta potravinářského průmyslu.

PK ČR je přidruženým členem CIAA (Konfederace potravinářského a nápojového průmyslu EU 15) a na základě uzavřených rámcových smluv je partnerem ministerstev zemědělství, zdravotnictví a životního prostředí, je zastoupena v národním monitorovacím výboru pro SAPARD a ve výboru pro koordinaci hospodářské politiky v zemědělství Rady Celní unie.

Adresa a další spojení na PK ČR: Kozí 4, 110 01 Praha 1, tel./fax: 02/2481 0966, e-mail: foodnet@foodnet.cz, Internet: www.foodnet.cz.

13.3 Zemědělský svaz ČR

Na mimořádné konferenci Svazu zemědělských družstev a společností dne 6. 12. 2001 došlo k ustavení Zemědělského svazu České republiky (ZS ČR). ZS ČR je právním nástupcem Svazu zemědělských družstev a společností, který byl nevládní organizací sdružující 1019 členů obhospodařujících 1 300 tis. ha zemědělské půdy (cca 40 % zemědělské půdy obhospodařované podniky s výměrou nad 3 ha). Konference schválila nové programové zaměření svazu. Podle nově přijatých stanov je ZS ČR otevřen právními i fyzickými osobám.

ZS ČR je zaměstnavatelským svazem registrovaným podle zákona č. 83/1990 Sb. S tím, jak se do popředí dostává tržní politika, hospodářská soutěž a problematika ekonomického přežití, programové zaměření svazu klade důraz na producentské a podnikatelské aktivity. Usiluje o zlepšování hospodářského výsledku zemědělských podniků, zvyšování jejich konkurenceschopnosti a připravenosti s cílem obstát na evropském trhu. Základním principem činnosti je uplatnění rovnoprávnosti všech forem vlastnictví a velikostních struktur podniků.

S přeměnou na reprezentativní zaměstnavatelský svaz došlo k posílení jeho zaměstnavatelské funkce. Svaz má na rok 2002 uzavřenou kolektivní smlouvu vyššího stupně. Svaz bude nadále obhajovat a podporovat družstevní formy podnikání v zemědělství. ZS ČR se podílí na vypracování mezinárodního rámce souvisejícího s rozpracováním družstevní legislativy v rámci Mezinárodního družstevního svazu.

Dalším z pilířů činnosti ZS ČR je rozvoj mezinárodních vztahů. ZS ČR je členem Konfederace evropského zemědělství (CEA), Mezinárodního družstevního svazu (ICA) a jeho Zemědělské organizace (ICAO). ZS ČR jakožto právní nástupce SZDS pokračuje v rámci Phare v „Business Support Program“ a připravuje se na přidružené členství v COPA/COGECA v roce 2003.

ZS ČR své cíle prosazuje ve spolupráci s Agrární komorou ČR, jejímž je členem. Hlavním úkolem svazu je prosazovat profesní zájmy svých členských organizací, napomáhat při vstupu našeho zemědělství do EU, obhajovat národní pozici v rámci vstupních jednání a rychle se přizpůsobovat novým podmínkám kladeným na zemědělské podnikatele v souvislosti se vstupem do Evropské unie.

Adresa a další spojení na ZS ČR: Hybernská 38, 110 00 Praha 1, tel.: 224 225 730, fax: 224 225 521, e-mail: aacr@zemsavazpraha.cz, Internet: www.zemsavazpraha.cz.

13.4 Asociace soukromého zemědělství ČR

Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR) je dobrovolnou stavovskou a profesní organizací soukromých zemědělců v ČR. Činnost asociace vychází z respektování staletých selských tradic a z hlubokého přesvědčení o perspektivnosti rodinných farem jako základního prvku Evropského modelu zemědělství a životaschopného venkova. Určujícím předmětem činnosti asociace je obhajoba ekonomických a sociálních zájmů českých soukromých zemědělců v České republice a v zahraničí.

ASZ ČR je sdružením právnických osob a jednotlivých regionálních asociací soukromých zemědělců, které jsou sdružením fyzických osob, tj. jednotlivých farmářů. Představitelé asociace jsou voleni zástupci farmářů.

V roce 2001 valná hromada ASZ ČR přijala zásady programu asociace platné pro předvstupní období. Cílem ASZ ČR je moderní zemědělství, jehož hlavní rysy jsou:

- individuální vlastnictví a řízení podniků rodinného typu
- silná a stabilní pozice těchto podniků na trhu, podpořená jejich kooperací a sdružováním
- trvale udržitelné, celoplošné, multifunkční zemědělství, šetrné vůči životnímu prostředí vycházející z principů Evropského modelu zemědělství
- trh soukromých statků s minimálními zásahy státu do agrárního trhu
- trh veřejných statků s jasně formulovanou objednávkou státu včetně jejich řádného ocenění
- produkce kvalitních potravin s jasně identifikovatelným původem, nabízených za přiměřené ceny
- podnikatelské prostředí, umožňující rozvoj schopným podnikatelům na venkově
- efektivní a početně silné stavovské organizace
- vzdělaný, moderně hospodařící zemědělec s rozvinutým ekologickým vnímáním
- rovnoprávné postavení v národních a mezinárodních nevládních strukturách.

K dosažení cílů ASZ ČR byly stanoveny Valnou hromadou hlavní směry činnosti na období let 2001 až 2003:

- prosazení realizace pozemkových úprav, investice do krajiny jako systémového opatření důležitého pro budoucí rozvoj českého zemědělství
- navržení a prosazení systémově koncipovaných dotačních pravidel ve prospěch rozvoje rodinných farem evropského typu
- rozvinuté vysoce profesionální Národní kanceláře a efektivní komunikace s jednotlivými sedláky a jejich regionálními organizacemi
- zformulování nových rozvojových programů ve prospěch rodinných farem
- orientace zahraniční činnosti nejen na aktivity vůči EU, ale i ostatní kandidátské země a další země v Evropě i ve světě.

Na základě těchto cílů a směrů ASZ ČR v roce 2001 realizovala a dále rozvinula již zavedený program Česká farma, který má konkrétní dopady na jednotlivé farmáře v podobě levnějšího nákupu některých vstupů. V tomto programu působí zhruba 70 firem z celé ČR.

Program „Internet na farmy“ podpořil zavedení elektronického spojení Národní kanceláře s jednotlivými organizacemi a členy a je permanentně připraven navázat kontakt s dalšími zájemci.

Byl prosazen dotační titul pro mladé farmáře, i když v méně efektivní podobě, než ASZ ČR původně požadovala.

Komoditní rady ASZ ČR se staly aktivním článkem rozhodovacího procesu Asociace soukromého zemědělství ČR.

Informační servis ASZ ČR byl zdokonalen zavedením vlastní webové stránky a funguje jako další komunikační kanál ASZ ČR vedle týdeníku Zemědělec.

ASZ ČR rozšířila svoje aktivity do zahraničí několika kroky:

- stala se členem Konfederace evropského zemědělství (CEA)
- iniciovala jednání Středoevropské rady rolníků
- ustanovila informační kancelář se sídlem v Bruselu
- aktivně se zúčastňuje projektu Phare na podporu profesních organizací a v rámci tohoto projektu je pravidelně v kontaktu s farmáři EU.

Asociace soukromého zemědělství ČR se poprvé v roce 2001 prezentovala na výstavě Země živitelka v Českých Budějovicích.

Zástupci ASZ ČR jsou členy prezidia SZIF, Národního monitorovacího výboru a regionálních výborů SAPARD, regionální a národní komise pro implementaci nitrátové směrnice a řady dalších institucí, majících vazbu k zemědělství a rozvoji venkova. ASZ ČR je aktivním členem Spolku pro obnovu venkova, kde probíhá základní komunikace mezi místní samosprávou a farmáři.

Adresa a další spojení na ASZ ČR: Dělnická 12, 170 00 Praha 7 – Holešovice, tel.: 266 793 584, 266 793 586, fax: 266 793 585, e-mail: asz.cr@worldonline.cz, Internet: www.asz.cz.

13.5 Česká akademie zemědělských věd

Česká akademie zemědělských věd (ČAZV) je odbornou a osvětovou institucí působící na území České republiky. ČAZV jako příspěvková organizace MZe zajišťuje zejména úkoly vyplývající ze Zřizovací listiny schválené ministrem zemědělství ČR. Vlastní práce je zajišťována orgány ČAZV, tj. Radou, Předsednictvem, odbory, komisemi, Vydavatelskou radou a Kontrolním výborem.

ČAZV plní funkci vědeckého poradního orgánu ministra zemědělství a vedení MZe. V roce 2001 sdružovala 658 členů působících v 11 odborech, které zahrnují obory přírodních, technických, ekonomických a společenských věd z oblasti zemědělské a lesnické prvovýroby, z oblasti zpracování a užití zemědělských a lesních produktů a surovin, výživy obyvatel a kvality potravin, ochra-

ny zdraví zvířat a rostlin, ochrany a využívání základních přírodních zdrojů, půdy, vody a lesů, ochrany a tvorby krajiny, rozvoje venkovského prostoru jako celku, vzdělávací činnosti a osvěty.

ČAZV soustřeďuje pracovníky zemědělského výzkumu, vývoje a vzdělávání, jakož i praktiky spolupodílející se profesně na rozvoji zemědělství. Reprezentuje vědeckovýzkumnou a akademickou obec navenek i ve vztahu k zahraničí, a to v evropském i mimoevropském měřítku.

ČAZV je členem Unie evropských zemědělských akademií, která byla založena v roce 2000 ve Florencii. ČAZV spolupracuje na smluvním základě se Slovenskou akadémiou půdohospodářských věd, Agrární komorou ČR, Asociací soukromého zemědělství ČR a Potravinářskou komorou ČR. Jedná se jak o účast na významných jednáních těchto organizací, tak i o účast zástupců těchto organizací na jednáních ČAZV. Jejich prostřednictvím je zajišťován i styk s praxí. ČAZV spolupracuje se všemi dalšími významnými organizacemi na úseku zemědělství, potravinářství, lesního a vodního hospodářství v ČR. Odbory a komise se podílejí na přípravě a odborné prezentaci výsledků vědeckovýzkumné základny na mezinárodních konferencích a seminářích. Jako odborný garant spoluorganizují přednášky a kurzy s konkrétními doporučeními pro uživatele výsledků výzkumu a vývoje.

Současné ČAZV působí na zvyšování vědecké úrovně výzkumné činnosti a vzdělávání a zajišťuje popularizaci vědeckých poznatků. Odpovídá za odborné vedení a úroveň deseti vědeckých časopisů, které jsou vydávány za její součinnosti. Od roku 2001 jsou vydávány v anglickém jazyce.

ČAZV mj. připomínkuje věcné záměry a návrhy zákonů a prováděcích vyhlášek předkládaných MZe vládě.

Průběžně řídí činnost ČAZV předsednictvo, které se v roce 2001 sešlo na 10 jednáních, z nichž na čtyři navazovala formou semináře rozšířená jednání. Garanty těchto jednání jsou příslušné odbory ČAZV. V roce 2001 se jednalo o rozšířená jednání věnovaná problematice legislativního opatření ve vědě a výzkumu a přípravy Národního programu orientovaného výzkumu a vývoje, hodnocení zdravotního stavu lesů, hospodaření s vodou a její ochrany a výsledkům práce na úseku veterinárního lékařství. Na tato jednání jsou zváni zástupci vedení MZe a dalších rezortů, AK ČR, ASZ ČR, PK ČR a specialisté z příslušných vědních oborů.

Předsednictvo a odbory ČAZV se na svých jednáních mj. zabývaly:

- přípravou priorit výzkumu a veřejné soutěže NAZV, zejména zjednodušením její organizace a včasným vyhlášením
- přípravou návrhu na restrukturalizaci vědeckovýzkumné základny MZe na základě „Koncepce VaV MZe“
- přípravou Národního programu orientovaného výzkumu a vývoje
- zahájením připravovaných prací v souvislosti s vydáváním výkladového terminologického slovníku česko-anglického, který je prezentován na internetových stránkách Agronavigátoru pod hlavičkou ČAZV a ÚZPI.

Adresa a další spojení na ČAZV: Těšnov 17, 117 05 Praha 1, tel.: 222 320 582, 221 812 400, fax: 222 328 898, e-mail: cazv@mze.cz, Internet: www.cazv.cz.

13.6 Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů

Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů (ČMSZP) je dobrovolnou stavovskou organizací subjektů podnikajících v agrárním sektoru, především v zemědělské prvovýrobě. Je tvořen právníky a fyzickými osobami, které hospodaří zejména na zprivatizovaném majetku bývalých státních statků.

Hlavní programové cíle ČMSZP jsou:

- obhajovat zájmy svých členů v návaznosti na specifickou problematiku privatizovaného majetku;
- podílet se na vytváření podnikatelského prostředí, které by umožnilo zapojit se do práce v evropských agrárních strukturách a obhajovat zde zájmy českých zemědělců.

Tyto cíle prosazuje svaz ve spolupráci s Agrární komorou ČR, jejímž je členem.

Hlavním výsledkem systematické práce ČMSZP jsou počáteční odklady splátek a pozdější zrealnění kupní ceny privatizovaného majetku. Toto systematické opatření rozhodlo o tom, že na rozsáhlých územích, zejména v pohraničí, se udrželi agrární podnikatelé. Druhým systematickým krokem, který svaz bude opět iniciovat a který není uspokojivě vyřešen, je prodej státní půdy těm, kteří zprivatizovali ostatní zemědělský majetek.

ČMSZP je členem Konfederace evropského zemědělství (CEA) a pracuje v rámci programu Phare v „Business Support Program“.

Adresa a další spojení na ČMSZP: Práčská 1881, 106 00 Praha 10, tel., fax: 272 652 280, e-mail: dan.brom@post.cz.

B. ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA V ROCE 2001

V roce 1999 byla zpracována Koncepce agrární politiky Ministerstva zemědělství ČR na období před vstupem ČR do Evropské unie (Koncepce), která byla posouzena z hlediska vlivu na zdraví obyvatelstva a z hlediska dopadů na životní prostředí (podle zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí). Koncepce po úpravách byla v lednu 2000 vládou schválena (usnesením vlády ČR ze dne 12. ledna 2000 č. 49) jako základní rámec věcného zaměření zemědělské politiky do budoucna.

V souladu se záměry Koncepce došlo v roce 2001 k přechodu z fáze REVITALIZACE do fáze ADAPTACE (na Společnou zemědělskou politiku EU). To se projevilo v zásadních změnách v institucionálním zabezpečení zemědělské politiky. V roce 2000 ustavený Státní zemědělský intervenční fond převzal kromě úkolů při zajišťování intervenčních zásahů do trhu také úkoly, které souvisí s ucelnějším přístupem k organizaci trhu vybraných komodit (mléko, cukr – cukrovka, plodiny na orné půdě) na bázi regulace nabídky.

Ve struktuře podpor se v souladu s Koncepcí v roce 2001 prosazuje dlouhodobější a zesílená orientace zemědělské politiky na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství (zejména ve znevýhodněných oblastech – LFA, které byly v roce 2001 vymezeny podle kritérií EU) a na strukturální rozvoj zemědělství a venkova. Významné je prohloubení vázanosti těchto a některých dalších podpor na žádoucí rozšiřování výměry trvalých travních porostů a pastevních technologií a na dodržování zásad správné zemědělské praxe ve vztahu k životnímu prostředí. V této orientaci je dokonce zemědělská politika ČR v předstihu před Společnou zemědělskou politikou EU. Stabilita podpor v tomto směru je navíc důležitá pro dokončení, resp. prohloubení restrukturalizace zemědělství ČR.

Tak jako v předchozím roce, nemalá část podpor byla v roce 2001 vynaložena také na nepotravinářské užití zemědělské produkce (bionafta).

V oblasti zahraničního obchodu došlo k uplatnění celních tarifů v souladu se závazky ČR vůči WTO a k další liberalizaci obchodních vztahů s EU, která byla v 2. pololetí 2000 připravena na bázi tzv. dvounulové varianty.

Podpory modernizace prostřednictvím PGRLF, a. s. pokračovaly v roce 2001 v rámci stejných programů jako v roce předchozím. V důsledku omezení disponibilních zdrojů však meziročně došlo ke snížení objemu podpor.

Koncem roku 2000 schválila vláda opatření vedoucí k dalšímu snížení závazků zemědělských podniků vůči státu v oblasti návratných finančních výpomocí z let 1992 – 1993 a v oblasti privatizace státního majetku z let 1994 – 1995. Otázka transformačních podílů družstev zůstala po rozhodnutí Ústavního soudu o zrušení novely transformačního zákona, schválené v roce 1999, nezměněná (ve znění původního transformačního zákona z roku 1992).

V roce 2001, v souvislosti s řešením nemoci BSE a dalších nemocí hospodářských zvířat, mimořádně vzrostly výdaje státu na ochranu spotřebitelů.

V roce 2001 rovněž pokračovaly práce na zajištění předvstupních podpor EU v rámci programu SAPARD. Šlo především o přípravu Platební agentury ČR, která však do konce roku 2001 neobdržela akreditaci Evropské komise. S institucionální přípravou rezortu MZe na vstup do EU souvisí také další posun v harmonizaci legislativy ČR s legislativou ES.

1 Legislativní opatření ve vztahu k agrárnímu sektoru

V roce 2001 probíhaly legislativní práce na tvorbě právních předpisů, vycházející především z usnesení vlády ČR ze dne 18. prosince 2000 č. 1298 o Plánu legislativních prací vlády na rok 2001. Kromě toho Ministerstvo zemědělství ČR předložilo několik dalších návrhů právních předpisů k řešení některých problémů z oblasti agrárního sektoru.

V roce 2001 bylo Parlamentem České republiky, vládou a MZe projednáno a schváleno několik právních předpisů týkajících se bezprostředně agrárního sektoru, mnohé další se nacházejí v různých fázích rozpracovanosti legislativního procesu. Většina z těchto legislativních opatření byla v roce 2001 předkládána s cílem jejich harmonizace s předpisy Evropských společenství.

Nejvýznamnější právní normou přijatou v roce 2001 ve vztahu k agrárnímu sektoru se stal zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), jako komplexní právní předpis postihující oblast vodního práva v souladu s předpisy Evropských společenství. Zákon byl zpracováván ve spolupráci Ministerstva zemědělství ČR a Ministerstva životního prostředí ČR. K tomuto zákonu bylo zatím vydáno několik prováděcích právních předpisů ve formě vyhlášek (viz kap. C1).

Souběžně byl přijat zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích) a jeho prováděcí vyhláška MZe č. 428/2001 Sb.

V roce 2001 dále pokračoval proces harmonizace našeho právního řádu s předpisy Evropských společenství v oblasti rostlinolékařské péče přijetím zákona č. 314/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 409/2000 Sb. Zároveň touto novelou došlo k odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe stávající právní úpravy.

Právní řád ČR byl v roce 2001 rozšířen o další prováděcí právní předpisy k zákonu č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), které umožňují Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu organizovat trh se zemědělskými komoditami obdobně jako je tomu v Evropské unii. V roce 2001 byla k provedení tohoto zákona vydána tato nařízení vlády:

- nařízení vlády č. 81/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa, ve znění nařízení vlády č. 90/2001 Sb. a nařízení vlády č. 288/2001 Sb.
- nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu, ve znění nařízení vlády č. 454/2001 Sb.
- nařízení vlády č. 91/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování podpory programu zvýšení spotřeby zpracovatelsky upraveného mléka a vybraných mléčných výrobků žáky, kteří plní povinnou školní docházku (zákon o podpoře zvýšení spotřeby vybraných mléčných výrobků žáky)

- nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/2002 až 2004/2005
- nařízení vlády č. 174/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady opatření k podpoře vývozu sladu
- nařízení vlády č. 175/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování finanční podpory pro zpracování brambor a pšenice na škrob a kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování subvence při vývozu výrobků z bramborového škrobu
- nařízení vlády č. 237/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny (podmínky a zásady provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin).

K významným právním předpisům připravovaným v roce 2001 patří:

- návrh zákona o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském)
- návrh zákona o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o oběhu osiv a sadby)
- návrh zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochraně práv k odrůdám), a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- návrh zákona o uvádění reprodukčního materiálu lesních dřevin určených k obnově lesa a zalesňování do oběhu, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin)
- návrh zákona o konzervaci a využití genových zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro zemědělství a výživu a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu).

Celkový přehled legislativních opatření, týkajících se bezprostředně agrárního sektoru a projednávaných v roce 2001, je uveden v textové příloze C1.

2 Institucionální zabezpečení zemědělské politiky včetně odpovídajících finančních transferů

Zemědělská politika byla v roce 2000 a 2001 institucionálně zajišťována prostřednictvím MZe, SZIF, PGRLF a dalšími institucemi rezortu MZe či z jiných rezortů. Dále jde o zahraniční podpory, zejména ze zdrojů EU.

2.1 Ministerstvo zemědělství

MZe vedle své funkce státní správy rezortu a aktivního podílu na legislativních úpravách zajišťuje ze své rozpočtové kapitoly zemědělskou politiku státu, a to především formou přímých podpor a dotací do zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství. Tyto transfery byly v roce 2001 poskytovány na základě nařízení vlády a v rámci dotačních titulů vyhlášených každoročně MZe (v roce 2001 v rámci Zásad MZe čj. 2319/2001-7010 a navazujících opatření MZe). Legislativním základem podpůrných programů i dotačních titulů je zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství (§ 2 odst. 5, resp. odst. 1), a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů. Podpory a jiné podpůrné programy na rok 2001 schválila PSP ČR při schvalování zákona o státním rozpočtu 2001.

Součástí zemědělské politiky jsou také výdaje MZe na učňovské školství, příspěvky na servisní činnosti pro centrální orgány, granty na výzkumné projekty prostřednictvím Národní agentury pro zemědělský výzkum a další výdaje. Strukturu výdajů MZe podle jednotlivých nařízení, dotačních titulů a směrů v letech 2000 a 2001 ukazuje tab. TB2.1/01 (podrobněji jsou dotace na rok 2001 uvedeny v tab. B2.1/01).

Celkové výdaje z rozpočtu MZe na podporu zemědělství se zvýšily meziročně o 7,3 %, avšak došlo k přeskupení podpor podle zdrojů (dotace MZe, podpory podle nařízení vlády apod.). Samotné dotace se snížily o 32 % a také podpory podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb. (v roce 2000 podle nařízení vlády č. 344/1999 Sb.) poklesly meziročně o 22 %, avšak především v důsledku přesunu podpor na údržbu orné půdy prostřednictvím SZIF. Při zahrnutí těchto podpor vyplacených SZIF v roce 2001 (plateb za ornou půdu uvedenou do klidu a kompenzačních plateb za ostatní ornou půdu neuvedenou do klidu ve výši 1 646 mil. Kč – viz tab. TB3.3/01) dosáhly celkové podpory na údržbu zemědělských pozemků v roce 2001 výše 3 394 mil. Kč, což představuje meziroční zvýšení o 2,6 %. V oblasti podpor na údržbu zemědělských pozemků však došlo od roku 2001 k zásadní změně, zejména novým vymezením méně příznivých oblastí (LFA) a vyplácením podpor na výměru skutečných travních porostů. Významnou změnou je zavedení podpory mladých zemědělců (v roce 2001 vyplaceno v rámci dotací MZe celkem 117 mil. Kč). V roce 2001 bylo dokončeno profinancování podpor podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb., na kompenzaci následků sucha v roce 2000 (podniky právnických a fyzických osob s podvojným účetnictvím – příjemci podpor – nároky na tyto podpory účtetně uzavřely již v roce 2000).

2.2 Státní zemědělský intervenční fond

Organizace trhu a poskytování podpor v roce 2001 se vztahovaly na zemědělské výrobky a potraviny původem z České republiky a na právnické nebo fyzické osoby se sídlem nebo trvalým pobytem na území České republiky. V případě vývozu zemědělských výrobků a potravin byly podpory poskytovány i zahraničním osobám, oprávněně podnikajícím na území České republiky podle zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu (SZIF).

Výrazné změny v činnosti výkonného aparátu SZIF nastaly počátkem roku 2001. Jednalo se především o:

- uplatňování zákona č. 256/2000 Sb., o SZIF, a v návaznosti k němu vydaných nařízení vlády, jejichž zavedení do praxe a zejména zabezpečení důsledné kontroly přiznaných podpor od počátku roku 2001 si vynutilo vybudování a personální zajištění regionálních pracovišť SZIF

– inovaci informačního systému SZIF a jeho propojení s regionálními pracovišti fondu k 1. 1. 2002, včetně potřebného technického a programového vybavení těchto pracovišť.

Organizace trhu byla v roce 2001 zabezpečována v souladu se zákonem č. 256/2000 Sb., o SZIF, a navazujícími nařízeními vlády pro příslušné zemědělské a potravinářské komodity a další směry podpor.

Nově byly v roce 2001 podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb. stanoveny podmínky a finanční kompenzační podpory za uvádění pudy do klidu a zásady pro prodej řepky vypěstované na půdě uváděné do klidu, uplatňované prostřednictvím SZIF (v roce 2001 vyplaceno celkem 1 709 mil. Kč). Do působnosti SZIF byly také převedeny kompenzační platby podle nařízení vlády č. 445/2000 Sb. (v roce 2001 vyplaceno celkem 76 mil. Kč), podpory ke zvýšení spotřeby mléka podle nařízení vlády č. 91/2001 Sb. (v roce

TB2.1/01 – Dotace a další výdaje zemědělské politiky z rozpočtové kapitoly MZe včetně rozpočtových opatření (mil. Kč)

Dotace, výdaje	2000	2001	Meziroční index
Dotace v zemědělství podle dotačních titulů	3 732	2 531	67,81
v tom – obnova vinic, chmelnic a ovocných sadů	174	228	131,03
– podpora včelařství	80	0	x
– pěstování lnu	30	0	x
– podpora chovu dojníc	182	181	99,23
– chov skotu, ovcí, koz a koní na TTP	587	0	0,00
– chov krav bez tržní produkce mléka, ovcí a koní	0	473	x
– závlahy	0	23	x
– ekologická paliva	1 129	598	52,97
– bramborový škrob	33	0	0,00
– podpora pěstování sladovnického ječmene	116	0	0,00
– udržování genetického potenciálu zvířat, osiv a sádí	438	387	88,36
– ozdravování plodin a zvyšování kvality osiv	36	232	644,44
– podpora chovu starokladrubskeho koně	35	35	100,00
– genetické zdroje	34	33	97,06
– podpora mladých zemědělců	0	117	x
– nákazový fond	62	127	204,84
– poradenství a vzdělávání dospělých, školní závody	48	54	112,50
– informatika	0	0	x
– zavádění evropské legislativy – odbytová družstva	11	22	200,00
– podpora evropské integrace nevládních organizací	0	6	x
– školní mléko	29	11	37,93
– kompenzační platba – mléko	358	0	x
– zmírnění škod – sucho	350	0	x
– slintavka a kulhavka	0	4	x
Podpory podle nařízení vlády (č. 344/1999 Sb. a č. 505/2000 Sb.)	3 679	2 868	77,96
v tom – zalesnění a založení porostů rychle rostoucích dřevin	77	70	90,91
– údržba zemědělských pozemků ¹⁾	3 307	1 748	52,86
– údržba travních porostů pastevním chovem zvířat	0	761	x
– podpora včelařství	0	80	x
– organické zemědělství	89	168	188,76
– vápnění	7	16	228,57
– hnojení organickými hnojivy	75	0	x
– zatravnění	39	23	58,97
– založení prvků ÚSES a odbahnění rybníků	85	2	2,35
Podpory na odbahnění podle Zásad MZe č. 3553/2001-6000	0	88	x
Podpory podle nařízení vlády č. 359/2000 Sb. (masný skot, ovce)	219	0	x
v tom – krávy bez tržní produkce mléka	183	0	x
– ovce	36	0	x
Podpory podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb. (sucho)²⁾	850	4 139	486,94
Rozpočtové opatření na podporu zalesňování	0	30	x
Výdaje na vědu a výzkum	441	475	107,71
Výdaje na učňovské školství	1 676	1 197	71,42
Národní program konzervace genetického potenciálu	21	22	104,76
Ostatní výdaje z rozpočtu MZe (servisní činnosti pro MZe, propagace, kontrola ekologického zemědělství, meliorace a zemědělské vodní toky, povodně a ostatní)	232	288	124,14
VÝDAJE Z ROZPOČTU MZe NA ZEMĚDĚLSTVÍ CELKEM	10 850	11 638	107,26
Výdaje z rozpočtu MZe na zemědělství bez podpor na sucho podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb.	10 000	7 499	74,99
Dotace - lesní hospodářství	501	465	92,81
Dotace - vodní hospodářství	485	600	123,71

1) V roce 2001 byly finanční prostředky na údržbu orné půdy poskytnuty formou podpor na uvedení orné půdy do klidu

a kompenzační podpory na ostatní ornou půdu neuvedenou do klidu (celkem 1 646 mil. Kč) prostřednictvím SZIF.

2) Podpory na sucho v roce 2001 představovaly pouze výdaj hotových peněžních prostředků z rozpočtové kapitoly MZe, který neznamenal zlepšení hospodářských výsledků zemědělství. Zemědělské podniky s podvojným účetnictvím zúčtovaly nároky na tyto podpory již do hospodářského výsledku roku 2000.

Pramen: MZe – Analýza realizace dotační politiky za rok 2000 a za rok 2001

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

2001 celkem 19,3 mil. Kč; kromě toho bylo na tento účel vyplaceno v roce 2001 z prostředků MZe 10,6 mil. Kč), podpory výroby škrobu podle nařízení vlády č. 175/2001 Sb. (v roce 2001 vyplaceno celkem 14 mil. Kč) a administrace produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/02 až 2004/05 na základě nařízení vlády č. 114/2001 Sb.

Údaje o zdrojích SZIF v období 2000 – 2001 jsou představeny v tab. TB2.2/01.

TB2.2/01 – Výdaje na organizaci trhu prostřednictvím SZIF (SFTR) (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Dotace ze státního rozpočtu ČR	2 420	4 230	174,8
Převedeno z ostatních kapitol státního rozpočtu	58	0	x
Tržby z prodeje nakoupených výrobků	1 919	354	18,4
Úvěr od banky	346	2	0,6
Ostatní příjmy	358	1 517	423,7
Celkem	5 101	6 103	119,6

Pramen: SZIF

Zpracoval: J. Šára (SZIF)

Použití zdrojů SZIF na organizaci trhu a další výdaje v letech 2000 a 2001 je uvedeno v tab. TB2.2/02.

TB2.2/01 - Zdroje SZIF (SFTR) na organizaci trhu (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Subvencované vývozy	859	1 411	164,3
v tom – mlékárenských výrobků	823	967	117,5
– jatečného skotu	0	438	x
– jatečných prasat	3	0	x
– bramborového škrobu	33	6	18,2
Intervenční nákupy – pšenice potravinářská	538	62	11,5
Kompenzační podpory	0	2 565	x
v tom – za kvóty na mléko	0	76	x
– za spotřebu školního mléka	0	19	x
– za výrobu škrobu	0	14	x
– za uvádění půdy do klidu	0	1 709	x
– za nákup řepky pro MEŘO	0	747	x
Splátka úvěrů	2 405	6	0,2
Ostatní výdaje (platby úroků, DPH ad.)	184	70	38,0
Celkem	3 986	4 114	103,2

Pramen: SZIF

Zpracoval: J. Šára (SZIF)

Po výrazném poklesu celkových výdajů SZIF na organizaci trhu v roce 2000 (o více než 40 %) se objem výdajů v roce 2001 výrazně zvýšil především v důsledku zavedení systému kvót na mléko, podpor školního mléka a podpor za uvedení půdy do klidu. K zásadním změnám došlo ve struktuře výdajů především v důsledku zavedení kompenzačních podpor a poklesu splátek úvěrů, při minimalizaci intervenčních nákupů. Opatření směřovala k dalšímu sblížení systému regulace trhu s EU a zároveň ke zvýšení efektivnosti vynaložených státních prostředků.

Přehled o rozsahu organizace trhu podle výrobků v množstevních jednotkách v letech 1997 až 2001 je uveden v tab. B3.1/02. Podrobnější přehled o výdajích SZIF na organizaci trhu v letech 1997 až 2001 je uveden v tab. B3.1/03.

2.3 Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s. (PGRLF) byl založen MZe podle usnesení vlády ČR ze dne 23. června 1993 č. 337 jako veřejná instituce k podpoře úvěrů poskytovaných obchodními bankami podnikům v zemědělské a lesní prvovýrobě zárukami jistiny úvěru a dotacemi úroků z bankovních úvěrů. Od roku 1997 je část prostředků fondu věnována na podporu vývozu vybraných komodit (jako dotace úroků úvěrovaným vývozním organizacím). Zdroje PGRLF jsou od roku 1998 orientovány také na poskytování podpor na obnovu zemědělství v oblastech postižených povodněmi v roce 1997.

Příděl z rozpočtu MZe do fondu činil v roce 2000 celkem 2 175 mil. Kč a v roce 2001 celkem 1 309 mil. Kč. PGRLF poskytuje své podpory v rámci účelových programů. Dlouhodobě nejvýznamnější jsou programy ZEMĚDĚLEC (podpora investičních úvěrů) a PROVOZ (podpora provozních úvěrů).

Od 15. 8. 1999 jsou v platnosti nové zásady a pokyny pro poskytování podpor z PGRLF. Pro podporu investičních úvěrů byl zaveden nový program INVESTICE s podprogramy ZEMĚDĚLEC, ODBYTOVÁ ORGANIZACE a ZPRACOVATEL. Podprogram ZPRACOVATEL nebyl dosud otevřen. V roce 2000 byl pro potravinářské podniky otevřen podprogram HYGIENA, orientovaný na zdravotní nezávadnost potravin. Cílem programu INVESTICE je podpořit rozvoj perspektivních podnikatelských subjektů v odvětví. Prioritou pro poskytování podpor v tomto programu je restrukturalizace podniků se zaměřením na zvýšení efektivnosti zemědělských a zpracovatelských subjektů. Podpora investic formou garancí (se základní sazbou 30 %) se poskytuje také na rekonstrukce stávajících objektů pro chov krav s tržní produkcí mléka, včetně nákupu technologií a zařízení pevně zabudovaných do těchto stájí.

Cílem programu PROVOZ je přispět k řešení přechodného nedostatku vlastních finančních zdrojů na provozní účely. Podpora se poskytuje na financování nákupu taxativně stanovených vstupů. Od 1. listopadu 1999 je možné pro úvěry v rámci programu PROVOZ získat garanci jen do výše 30 %.

Úvěry pro mladé zemědělce byly zvýhodněny v doplňkovém programu MLÁDÍ (do 15. 8. 1999 v souběhu s programy PROVOZ, ZEMĚDĚLEC a LESY, po tomto datu v souběhu s programy PROVOZ a INVESTICE – ZEMĚDĚLEC). Cílem programu MLÁDÍ je usnadnit zahájení a rozvoj zemědělské výroby na bázi rodinných subjektů pro mladé podnikatele do 40 let a jejich rodiny.

Cílem programu EXPORT je podporovat vývoz vybraných zemědělských a potravinářských komodit. Podpora se poskytuje na financování exportních úvěrů, které jsou podloženy exportními smlouvami. V roce 2000 a 2001 nebyly v tomto programu přijímány nové žádosti, realizovaly se pouze doplatky dotací k dříve přijatým žádostem v celkové výši 21 mil. Kč v roce 2000 a 2 mil. Kč v roce 2001.

Kumulovaná úroveň podpor PGRLF od roku 1994 do 31. 12. 2001 je uvedena v tab. TB2.3/01.

TB2.3/01 - Podpory PGRLF, a. s. podle typu podniků a programů do 31. 12. 2001

Typ organizace	Počet žádostí		Výše podporovaných úvěrů		Garance úvěrů – závazek 1. 1. 1994 – 31. 12. 2001		Dotace úroků 1. 1. 1994 – 31. 12. 2001	
	podaných	schválených	1. 1. 1994 – 31. 12. 2001 (mil. Kč)	v roce 2001 (mil. Kč)	mil. Kč	%	závazek (mil. Kč)	vyplaceno (mil. Kč)
SHR	6 039	5 476	10 921	722	5 249	48,06	3 421	2 687
S. r. o.	3 465	3 108	13 582	873	6 209	45,71	3 295	2 643
A. s.	3 683	3 461	28 265	2 680	6 613	23,40	5 440	4 246
ZD	5 138	4 888	21 138	2 038	6 244	29,54	4 648	3 684
ostatní	133	110	614	55	168	27,36	139	97
Podle typu programu:								
Provoz	6 624	6 265	20 843	2 359	4 338	20,81	2 084	1 996
Investice (Zemědělec)	10 748	9 822	38 887	4 010	17 115	44,01	12 548	9 453
Export	122	90	7 115	0	0	0,00	576	409
Lesy	71	62	321	-	52	16,20	51	45
Služby	536	475	3 782	-	2 781	73,53	1 411	1 181
Restituent	14	13	18	-	0	0,00	3	3
Nabyvatel	30	22	34	-	34	100,00	0	0
TOZ	212	196	544	-	163	29,96	0	0
Krmné obilí	101	98	2 975	-	0	0,00	270	270
Krajina ¹⁾	4 220	3 963	126	.	.	x	.	.
MLádí ¹⁾	1 805	1 653	.	.	.	x	.	.
Agroregion ¹⁾	1 841	1 702	.	.	.	x	.	.
Povodně ¹⁾	450	439	.	.	.	x	.	.
KPV ¹⁾	1	1	.	.	.	x	.	.
Skot ¹⁾	634	590	.	.	.	x	.	.
Celkem	18 458	17 043	74 519	6 369	24 483	32,85	16 944	13 357
Nesplacené úvěry k 31. 12. 2001		5 427	28 937	6 100	14 192	49,04	10 046	6 751

1) Program není zahrnut do součtu ČR celkem

Pramen: PGRLF

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Od počátku činnosti fondu v roce 1994 bylo pro jeho fungování vyčleněno 20 663 mil. Kč. Vlastní kapitál PGRLF k 31. 12. 2001 činil 4 893 mil. Kč. Z hlediska objemu zprostředkovaných úvěrů v roce 2001 tvořily úvěry s vazbou na program INVESTICE 63 % a na program PROVOZ 37 %.

Výsledky podpůrné činnosti PGRLF v roce 2001 ve srovnání s rokem 2000 a od počátku působení fondu k 31. 12. 2001 charakterizují tyto údaje:

- V roce 2001 PGRLF podpořil bankovní úvěry ve výši 6 369 mil. Kč (5 296 mil. Kč v roce 2000). Od počátku činnosti k 31. 12. 2001 dosáhl objem podporovaných úvěrů 74 519 mil. Kč.
- K bankovním úvěrům poskytl PGRLF v roce 2001 garance ve výši 1 129 mil. Kč (921 mil. Kč v roce 2000), tj. garantoval 17,72 % (17,39 % v roce 2000) jistiny všech úvěrů.
- V prvních letech svého působení poskytoval PGRLF vysoké garance úvěrů a celkové garance od počátku činnosti fondu dosáhly k 31. 12. 2001 výše 24 483 mil. Kč, tj. 32,85 % jistiny poskytnutých úvěrů. Vlastní kapitál PGRLF kryl garance k nesplaceným úvěrům k tomuto datu (14 192 mil. Kč) z 34,5 % (z 16,2 % v roce 2000).
- Od roku 1997 přistoupil PGRLF ke snižování procenta garancí. Důvodem je zájem státu o zvýšení odpovědnosti bank za poskytnuté úvěry, zejména však rychlý růst dospělých garancí za klienty, kteří nejsou schopni dostát svým závazkům. K 31. 12. 2001 se růst dospělých garancí zastavil na hodnotě 3 424 mil. Kč (14,0 % přiznaných garancí) a úhrady za dospělé garance dosáhly 2 785 mil. Kč, tj. 11,40 % přiznaných garancí. Dynamika růstu dospělých a splatných garancí se však v roce 2001 zmírnila.
- V letech 1999 – 2001 snížil PGRLF v důsledku snížení zdrojů ze státního rozpočtu a objemu podporovaných úvěrů objem přiznaných a vyplacených dotací k podporovaným úvěrům. V roce 2001 dosáhla celková výše přiznaných dotací 1 004 mil. Kč (715 mil. Kč v roce 2000) a celkem bylo na dotacích vyplaceno 1 333 mil. Kč (1 610 mil. Kč v roce 2000). Celkem bylo od založení fondu k podpoře bankovních úroků k 31. 12. 2001 přiznáno 16 944 mil. Kč a vyplaceno 13 357 mil. Kč dotací úroků.
- Skutečná úroková sazba, placená v roce 2001 klienty PGRLF bankám, činila při dotaci úroku ve výši 8,98 procentních bodů (9,66 procentních bodů v roce 2000) 1,75 % p. a. (1,98 % p. a. v roce 2000). Průměrné zúročení bankovních úvěrů klientů PGRLF dosáhlo v roce 2001 výše 10,73 % (11,64 % v roce 2000)⁸⁶.
- Z hlediska podnikatelských forem větší část podpor (89 %) byla dosud poskytnuta zemědělským podnikům právnických osob. Zemědělským podnikům fyzických osob bylo dosud poskytnuto 11 % podpor PGRLF. Podpory podniků ve zpracovatelském průmyslu a v lesním hospodářství jsou dosud zanedbatelné.

⁸⁶ Průměrné zúročení bankovních úvěrů v národním hospodářství v roce 2001 dosáhlo podle předběžných údajů 7,00 % (7,16 % v roce 2000).

Oblastem postiženým povodněmi byly poskytnuty návratné půjčky na obnovení podmínek k podnikání v zemědělské výrobě (na 10 let) a půjčky na obnovu hospodaření v zátopových oblastech (na 20 let). Zdrojem pro tyto půjčky byla bezúročná účelová půjčka od PF ČR. Do konce roku 2001 vyčerpal PGRLF na tyto účely 647 mil. Kč. Splácení půjček nastalo od roku 2001 a jejich přehled je uveden v tab. TB2.3/02.

TB2.3/02 – Půjčky PGRLF pro oblasti postižené povodněmi

Ukazatel	Od roku (datum)	Náklad PGRLF (tis. Kč)				Vratky, výnos (tis. Kč)			
		1999	2000	2001	k 31. 12. 2001	1999	2000	2001	k 31. 12. 2001
Půjčky povod. oblastem – desetileté	25. 8. 1997	23 894	0	0	414 233	0	131	1 230	1 361
– dvacetileté	22. 5. 1998	3 053	0	0	233 337	0	300	12 447	12 747

Pramen: PGRLF

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Do konce roku 1999 odkoupil PGRLF od zemědělských podniků za neplatícími odběrateli jejich produkce pohledávky v nominální ceně 718 mil. Kč za pořizovací cenu 485 mil. Kč, tj. 67,5 % jejich nominální ceny. Do konce roku 2001 vymohl PGRLF od dlužníků 53 mil. Kč.

PGRLF za období své činnosti svými podporami umožnil převést do zemědělství přibližně čtyřnásobek finančních prostředků, než kdyby veřejné prostředky byly poskytovány přímými návratnými půjčkami či přímými nenávratnými dotacemi. Další činnost fondu však bude muset být postupně harmonizována s podmínkami poskytování podpor na modernizaci a restrukturalizaci podle pravidel EU.

2.4 Ostatní instituce

Na realizaci zemědělské politiky se podílely další instituce z rezortu MZe i mimo rezort MZe (MŽP – SFŽP, MPO – ČMZRB ad.). V rezortu MZe jde zejména o Pozemkový fond ČR, využívaný také na řešení mimořádných problémů v zemědělství (v roce 2000 např. na řešení následků sucha). Tento fond poskytuje i přímé podpory, které se vztahují k privatizovaným podnikům či k pronajímané státní půdě. Podíl ostatních institucí na zajištění zemědělské politiky je souhrnně uveden v tab. TB2.4/01.

TB2.4/01 – Ostatní instituce podílející se na zemědělské politice (mil. Kč)

Instituce	Rezort	Výdaje na agrární politiku			Zaměření výdajů
		2000	2001	meziroční index	
PF ČR – ZVHS (do 31. 12. 1999 SMS)	MZe	290	79	27,24	povodně, nájemné, TOZ, meliorace, vodní toky, monitoring vody
IVV MZe	MZe	41	34	82,93	vzdělávání pracovníků rezortu
SVS ČR, SRS, ÚKZÚZ, ČZPI	MZe	25	210	840,00	monitoring cizorodých látek (dotace služeb nad rámec činnosti ze zákona)
ČMZRB	MPO	95	127	133,68	dotace úroků a garance v rámci podpory malého a středního podnikání v potravinářství
Pozemkové úřady	MV	651	531	81,57	pozemkové úpravy
MF	MF	3 217	3 502	108,86	specifické daňové úlevy a odpisy dluhů
MŽP - SFŽP ČR	MŽP	78	55	70,51	údržba krajiny, vodní plochy
GA ČR a granty z jiných rezortů (MŠMT, MŽP ad.) ¹⁾	státní rozpočet	30	28	93,33	zemědělský výzkum

1) Bez zahraničních grantů (EU), které v roce 2000 pro zemědělský výzkum dosáhly částky 13 mil. Kč a v roce 2001 celkem 11 mil. Kč

Pramen: Podklady z jednotlivých institucí

Zpracoval: A. Juřica, J. Mezera, J. Pražan (VÚZE)

Na zajišťování zemědělské politiky v oblasti vývozu se v roce 2001 částečně podílely také Exportní a pojišťovací společnost, a. s. (EGAP), a zejména Česká exportní banka, a. s. (ČEB). Další státní instituce zasahující do zemědělské politiky jsou Licenční komise MPO (resp. MZe), MMR, finanční úřady v kompetenci MF a Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK). Podrobněji je účast ostatních institucí uvedena v kap. B3 a B4.

2.5 Zahraniční pomoci a zdroje

V roce 2001 byla převážná část zahraniční pomoci určené k rozvoji agrárního sektoru ČR poskytována EU prostřednictvím programu Phare. Pomoc byla zaměřena především na zdokonalení činnosti státní správy a budování institucí podle SZP (tab. TB2.5/01).

3 Opatření a podpory v agrárním sektoru

V této kapitole (a dále také v kapitolách B5 – B7) jsou uvedena opatření agrární politiky v členění podle jejich účelu. Podpory vztahující se k jednotlivým opatřením jsou uvedeny na úrovni tzv. čistých, skutečně vynaložených výdajů v daném roce.

3.1 Opatření a podpory v oblasti agrárního trhu

3.1.1 Podpora tržních cen v rámci organizace trhu

V rámci organizace trhu vybraných komodit se podpora tržních cen na agrárním trhu uskutečňuje formou přímého (SZIF) i nepřímého (PGRLF) subvencování vývozu intervenčních nákupů, uplatňováním minimálních cen, dotacemi do vnitřního trhu a podporami skladování produkce.

TB2.5/01 – Přehled nejdůležitějších zahraničních pomoci v roce 2000 - 2001

Zdroj – Program	Projekt	Příjemce podpory
EU – Phare ¹⁾	Pomoc při budování systému IACS	MZe
	Zdokonalení kontroly pro zlepšení zdraví zvířat a hygieny potravin	SVS
	Posílení centrální registrace ochranných rostlinných látek	SRS
	Budování instituce veterinární supervize	SVS
	Pomoc při rozvoji Národní zemědělské poradenské služby	MZe, ÚZPI
	Pomoc nevládním agrárním organizacím v ČR	AK ČR, ASZ, PK ČR
	Budování struktur SZP ve vztahu k nařízení EC 1257/99	MZe
	Výstavba struktur SZP, pokračování IACS a FADN	MZe, VÚZE
	Posílení kapacity ve fyto-sanitární oblasti	SRS
EU – výzkum	Projekty v 5. Rámcovém programu výzkumu	rezortní VÚ
FAO ²⁾	Spolufinancování výcvikových kurzů v oblasti zemědělství a zapojení mladých odborníků do projektů FAO	MZe
Ostatní	Harmonizace zemědělské statistiky (EU Twinning)	ČSÚ

1) Přípravované projekty Phare: Zdokonalení pohraniční veterinární kontroly, Posílení metod pro bezpečnost potravin a ochranu spotřebitele, Aplikace kvalitativních standardů EU – budování systému SEUROP, Posílení speciálních diagnostických metod ve fyto-sanitární oblasti, Zlepšení identifikační kapacity BSE
2) Gesčně je příjemcem podpory MZe, forma pomoci má však plošný charakter (vládní a nevládní organizace, akademické instituce apod.)

Pramen: Podklady MZe

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

Mléko a mlékárenské výrobky

Organizace trhu mléka prostřednictvím SZIF se řídila třemi nařízeními vlády:

- č. 486/2000 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění opatření k podpoře vývozu výrobků z kravského mléka
- č. 445/2000 Sb., o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005 (viz kap. B3.1.3 a B3.3)
- č. 91/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování podpory zvýšení spotřeby zpracovatelsky upraveného mléka a vybraných mléčných výrobků žáky, kteří plní povinnou školní docházku (viz kap. B3.1.4).

Minimální cena mléka

Součástí organizace trhu a podpory tržních cen je minimální cena mléka, která byla v roce 2001 stanovena ve výši 7,60 Kč/l syrového mléka. Vztahuje se na veškeré dodávky syrového mléka, které splňují příslušné jakostní znaky.

Subvencované vývozy

V návaznosti na nařízení vlády schválilo prezidium SZIF objem přebytku mléka pro subvencovaný vývoz na rok 2001 ve výši 580 mil. l o tučnosti 4,5 %. Po posouzení požadavků jednotlivých subjektů bylo do subvencovaného vývozu mléčných výrobků zařazeno celkem 568,4 mil. l plazmy a 2 557,6 mil. tukových jednic. Přitom byl výrazně překročen limit pro máslo, SOM a kasein potravinářský a nebyl naplněn limit objemu mléčné suroviny u ostatních výrobků.

V průběhu roku 2001 se začal zvyšovat nákup mléka nad rámec původních předpokladů. Současně vzrůstal dovoz mléka a mléčných výrobků. Velmi rychle narůstaly zásoby másla mj. i v souvislosti s celními opatřeními Polska a Ruska. Za této situace SZIF využil možnosti úpravy bilančního přebytku (schodku) mléka na základě § 1, odst. 3 nařízení vlády č. 486/2000 Sb., až do výše 20 %. Prezidium SZIF na mimořádném zasedání schválilo zvýšení bilančního přebytku pro subvencování vývozu mlékárenských výrobků z původních 580 mil. l na 658 mil. l, tj. o 13,4 % (tab. TB3.1/01).

TB3.1/01 – Výpočet a úprava bilančního přebytku mléka v roce 2001 (mil. l)

Mlékárenské výrobky	Původní přebytek	Zvýšený přebytek
Tržní produkce mléka	2 540	2 580
Dovoz v přepočtu na mléko	180	200
Celkem zdroje	2 720	2 780
Spotřeba v přepočtu na mléko	2 100	2 080
Celkový vývoz	620	700
z toho - subvencovaný vývoz	580	658

Pramen: SZIF

Zpracoval: J. Šára (SZIF)

Možnost zvýšení subvencovaných vývozu měly pouze ty subjekty, které byly zařazeny do podpory vývozu výrobků z kravského mléka v roce 2001 a jejichž požadavek byl při úpravách krácen.

Po úpravě bilančního přebytku mléka v roce 2001 se situace na trhu s mlékem uklidnila. Zásoby másla klesly v září 2001 na úroveň 2,3 tis. t, tj. na minimum za poslední 3 roky. Paradoxně vzniklo ke konci roku 2001 nebezpečí nedostatku másla na vnitřním trhu. SZIF vzniklou situaci řešil individuálním přístupem k jednotlivým subjektům, žádajícím o snížení ročního objemu subvencovaných výrobků z důvodu upřednostnění prodeje másla na vnitřním trhu. O změnu požádalo celkem 11 subjektů.

Na základě příslušných ustanovení nařízení vlády č. 486/2000 Sb. byly uvedené objemy přebytku mléka v rámci uzavřených smluv pokryty během roku 2001 množstvím a sortimentem výrobků, tak jak je uvedeno v tab. TB3.1/02.

V uvedených objemech výrobků jsou z části obsaženy i nesubvencované vývozy (především vývoz do SR). Na vývozy mlékárenských výrobků byly v kalendářním roce 2001 vynaloženy subvence v celkové výši 966,6 mil. Kč.

TB3.1/02 – Množství másla a mlékárenských výrobků zařazených do organizace trhu SZIF v roce 2001 (tis. t)

Mléčné výrobky	Množství produkce
Máslo	23,9
Sušené odtučněné mléko	30,5
Sušené plnotučné mléko	13,5
Kondenzované mléko	6,2
Bílé sýry	15,3
Tvrdé sýry	4,4

Pramen: SZIF

Zpracoval: J. Šára (SZIF)

Jatečný skot

Podpora tržních cen jatečného skotu prostřednictvím SZIF byla v průběhu roku 2001 zajišťována formou subvencovaných vývozu jatečných býků a hovězího masa.

V průběhu roku 2001 bylo prezidiem SZIF vyhlášeno celkem 6 vývozních období. Pro každé vývozní období byly stanoveny podmínky vývozu, tj. zejména maximální výše subvence pro jednotlivé kategorie jatečného skotu v rozmezí 5 – 9 Kč na kg ž. hm., které mohly být předmětem vývozu a cena (36,50 – 37,50 Kč na kg ž. hm.), kterou byl příjemce subvence povinen uhradit dodavateli. Subvence byla vyplácena zálohově s tím, že po ukončení každého vývozního období bylo provedeno vyúčtování a vývozci byli povinni případný přeplatek subvence vrátit.

V průběhu roku 2001 bylo se subvencí vyvezeno celkem 29,1 tis. t v přepočtu na živou hmotnost jatečných býků. Na subvencích bylo vyplaceno celkem 438,1 mil. Kč.

Bramborový a pšeničný škrob

Podpora je poskytována v souladu s nařízením vlády č. 175/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování finanční podpory pro zpracování brambor a pšenice na škrob a podmínky a zásady pro poskytování subvence při vývozu výrobků z bramborového škrobu.

Podpora na snížení ceny suroviny při výrobě bramborového a pšeničného škrobu

Podle nařízení vlády č. 175/2001 Sb. SZIF poskytuje podporu 1500 Kč/t bramborového škrobu obsaženého v bramborách určených pro zpracování na bramborový škrob, nejvýše na celkové množství 30 tis. t. Na podpoře bylo v roce 2001 vyplaceno 11,5 mil. Kč.

Podle uvedeného nařízení vlády SZIF poskytuje podporu 1000 Kč/t pšeničného škrobu obsaženého v pšenici určené pro zpracování na pšeničný škrob, nejvýše na celkové množství 15 tis. t. V roce 2001 bylo na podpoře vyplaceno 2,4 mil. Kč.

Celková podpora výrobců škrobu ve výši 13,9 mil. Kč v roce 2001 je kalkulována v kap. B4.

Subvence na vývoz bramborového škrobu

SZIF poskytuje subvenci při vývozu ve výši 5 tis. Kč/t bramborového škrobu obsaženého ve výrobku, nejvýše na celkové množství 6 tis. t. Celkově bylo v roce 2001 na tento účel vynaloženo 5,9 mil. Kč.

Slad – subvence na vývoz

Subvence se poskytuje v návaznosti na nařízení vlády č. 174/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady opatření k podpoře vývozu sladu. Podle § 1 odst. 2 tohoto nařízení schválilo prezidium SZIF pro hospodářský rok 2001/2002 nejvýše přípustné množství sladu, na které lze poskytnout subvenci (200 tis. t) a maximální subvenci při vývozu (770 Kč/t).

V souladu s tímto nařízením stanovilo prezidium SZIF pro 1. čtvrtletí hospodářského roku 2001/2002 zálohu při vývozu sladu ve výši 200 Kč/t sladu. Pro 2. čtvrtletí hospodářského roku 2001/2002 rozhodlo prezidium SZIF s ohledem na situaci na trhu zálohu na subvenci při vývozu sladu nestanovit. Za 1. čtvrtletí hospodářského roku 2001/2002 nebyla na vývoz sladu vyplacena žádná subvence.

Pšenice potravinářská

K 1. lednu 2001 měl SZIF na zásobách pšenici potravinářskou z intervenčního nákupu ze sklizně roku 2000 v celkové výši 100,6 tis. t. Do konce března 2001 nakoupil SZIF dalších 417,8 t pšenice potravinářské. Prezidium SZIF odsouhlasilo prodej pšenice vybraným subjektům s podmínkou vývozu do zahraničí. V období od 27. února do 30. června 2001 bylo s vybranými subjekty uzavřeno pouze 7 smluv a na jejich základě byl realizován vývoz 16,7 tis. t pšenice. V této situaci prezidium SZIF rozhodlo o prodeji pšenice potravinářské pro SSHR. Skutečně bylo prodáno a vyfakturováno 49,9 tis. t.

Trvalé výběrové řízení na vývoz pšenice potravinářské bylo od června 2001 neúspěšné. SZIF měl k 31. prosinci 2001 na zásobách pšenici potravinářskou z intervenčního nákupu ze sklizně 2000 v celkovém množství 34,4 tis. t (v roce 2001 nebyl intervenční nákup vyhlášen).

Podle rozhodnutí prezidia SZIF byl dne 23. srpna 2001 schválen doplatek pěstitelům za pšenici potravinářskou nakoupenou v intervenčním nákupu ze sklizně roku 2000 ve výši 350 Kč/t. Celkový náklad na doplatek pěstitelům činil 37,1 mil. Kč. Na DPH bylo vráceno (z nákupu koncem roku 2000 včetně doplatku) 40,2 mil. Kč.

Náklady spojené s naskladněním, skladováním a vyskladněním pšenice v roce 2001 dosáhly částky 25,2 mil. Kč. Tržby z prodeje pšenice potravinářské ze zásob v roce 2001 činily celkem 292,4 mil. Kč. SZIF odvedl z této částky DPH ve výši 22,6 mil. Kč.

Cukrovka – cukr

V návaznosti na nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/02 – 2004/05, je při regulaci tržních cen uplatňována minimální, resp. maximální cena cukru.

Minimální cenu pro cukr uváděný na trh v ČR stanoví Ministerstvo financí ČR nejpozději 60 dnů před začátkem příslušného kvótového roku. Vypočte se ze sazeb, které vyjadřují výrobní náklady, vč. nákladů na skladování cukru a přiměřeného zisku, příjmy producentů cukru z prodeje melasy a řízků a náklady producentů cukru vynaložené na dopravu cukrovky. V případě, že průměrná cena cukru v posledním sledovaném měsíci překročí o více než 10 % minimální cenu, podá SZIF prostřednictvím MZe návrh MF na stanovení maximální ceny cukru.

Řepka olejná – nákup z půdy uvedené do klidu a z volného trhu

Z půdy, která byla podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb. (viz kap. B3.1.3 a B3.3) dobrovolně uvedena do klidu tím, že na ní byla oseta řepka olejná, je povinnost dodat pro výrobu MEŘO 2,3 t z každého hektaru této půdy do smluvních skladujících organizací SZIF. Prezidium schválilo pro nákup řepky ze sklizně roku 2001 cenu ve výši 4200 Kč/t plus DPH při paritě FCO smluvní skladující organizace. SZIF za těchto podmínek nakoupil pouze 153 tis. t řepky a na nákup vynaložil 673,9 mil. Kč.

V souladu s nařízením vlády č. 86/2001 Sb. má však SZIF pro účely výroby MEŘO nakoupit 230 tis. t řepky olejné. Protože se nepodařilo v rámci tohoto nařízení stanovené množství řepky olejné nakoupit, rozhodlo prezidium SZIF dokoupit zbývající množství řepky olejné z volného trhu. Výběrové řízení na nákup řepky z volného trhu pro hospodářský rok 2001/2002 bylo vypsáno ve druhé polovině července 2001. Do konce roku 2001 bylo z volného trhu nakoupeno 5730,3 t řepky olejné za cenu 7100 – 7400 Kč/t. Celkové náklady na nákup řepky z volného trhu činily 43,4 mil. Kč.

Náklady spojené se skladováním řepky z půdy uvedené do klidu a z volného trhu činily celkem 29,9 mil. Kč. Celkové náklady na nákup a skladování řepky z půdy uvedené do klidu a z volného trhu dosáhly 747,2 mil. Kč.

Prodejní cena řepky výrobcům MEŘO byla vypočítávána každý měsíc podle vzorce schváleného prezidiem SZIF. Do 31. prosince 2001 bylo prodáno celkem 48,5 tis. t řepky olejné. Celkové tržby za tuto řepku činily 61,4 mil. Kč. Kalkulace podpor výrobcům MEŘO a bionafty je uvedena v kap. B4.

Hodnocení organizace trhu za rok 2001

Od roku 2001 jsou plně realizována opatření k organizaci trhu a poskytování podpor zemědělství, daná zákonem č. 256/2000 Sb. a na něj navazujícími nařízeními vlády ČR. Tím se organizace trhu postupně harmonizuje s organizací agrárního trhu v EU.

Celkové výdaje na organizaci trhu (resp. na podporu tržních cen na agrárním trhu) prostřednictvím SZIF, MZe a PGRLF v období 2000 – 2001 uvádí tab. TB3.1/03 (podrobněji tab. B3.1/04).

TB3.1/03 – Výdaje na organizaci trhu – podporu tržních cen (mil. Kč)

Výdaje	2000		2001	
	celkem	z toho subvence	celkem	z toho subvence
Celkové výdaje na podporu cen – SZIF (SFTR)	3 986	982	2 329	1 611
– mlékárenské výrobky	823	823	986	986
– obiloviny a řepka ¹⁾	3 127	123	885	167
– škrob	33	33	20	20
– jatečná prasata	3	3	0	0
– jatečný skot	0	0	438	438
Celkové výdaje PGRLF – program EXPORT	21	21	2	2
Dotace MZe na podporu cen celkem	145	145	11	11
– mlékárenské výrobky	29	29	11	11
– slad	116	116	0	0
Celkem výdaje na organizaci trhu	4 152	1 148	2 342	1 624
– vývoz	4 000	996	1 413	1 413
– domácí trh	29	29	904	211
– skladování	123	123	25	0

1) Včetně ostatních nákladů (splátky úvěrů a úroků, DPH) a nákladů na správní výdaje SZIF (SFTR)

Pramen: SZIF

Zpracoval: J. Šára (SZIF)

3.1.2 Opatření v oblasti zahraničního obchodu

Kap. B3.1.2 je zaměřena na opatření v ochraně domácího trhu (k podpoře tržních cen prostřednictvím spotřebitelů) a na další opatření, která regulují agrární zahraniční obchod.

Přístup na trh

Celní sazby

V roce 2001 byly uplatňovány celní sazby v souladu se závazky ČR notifikovanými ve WTO. Jejich automatickou aktualizaci provedlo Generální ředitelství cel na základě nařízení vlády č. 441/2000 Sb., ze dne 4. 12. 2000, kterým byl vydán celní sazebník s účinností od 1. 1. 2001.

Smluvní celní kvóty

Pro usnadnění přístupu na domácí trh otevřela ČR v roce 2001 v souladu se závazky ČR vůči WTO celkem 33 smluvních celních kvót, z toho 31 kvót začátkem roku. Dvě další celní kvóty na dovoz agrárních komodit se sníženým clem byly otevřeny v průběhu roku⁸⁷.

Do seznamu otevřených smluvních celních kvót pro 2001 byly kromě kvót, jejichž základní počet a minimální výše je dána závazky ČR vůči WTO, zahrnuty i kvóty nad rámec těchto závazků.

Kvóty na dovoz slunečnicových semen a řepné melasy pro rok 2001 byly sníženy proti roku 2000 na úroveň závazku ČR. Dále byla zrušena kvóta na dovoz řepných semen. Nad rámec závazků ČR ve WTO byly v roce 2001 otevřeny celní kvóty na dovoz 1421,9 t glukózy a 4500 t lnu (1500 t lnu surového nebo roseného a 3000 t lnu lámaného nebo třeného s nulovým clem).

Z důvodu nedostatku vína z tuzemské produkce na pokrytí domácí spotřeby otevřela ČR v roce 2001 nad úroveň závazku nové kvóty na dovoz červeného a bílého vína. K dalšímu meziročnímu navýšení smluvních celních kvót v roce 2001 nedošlo.

V roce 2001 byly plně vyčerpány smluvní celní kvóty u vepřového a drůbežího masa, jogurtů, řepkového oleje, zmrzliny, glukózy, těstovin, vína, dextrinů a jiných modifikovaných škrobů. Výrazný rozsah čerpání kvót byl zaznamenán rovněž u slunečnicového oleje, čerstvých hroznů, řepné melasy a lnu lámaného nebo třeného. Naproti tomu kvóty na dovoz živého skotu, živých prasat, brambor, semen řepky, soleného a sušeného masa, lihu, sušeného mléka, limonád, pšeničného, kukuřičného a bramborového škrobu, třtinové melasy a surového nebo roseného lnu nebyly čerpány vůbec nebo jen v omezeném rozsahu.

Z hlediska plnění závazků ČR vůči WTO v oblasti přístupu na trh byly všechny sjednané celní kvóty otevřeny v odpovídající výši.

Dovozní licence

Na základě zákona č. 62/2000 Sb., ze dne 24. 2. 2000 o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, stanovilo nařízení vlády č. 185/2000 Sb., ze dne 21. 6. 2000 a s účinností od 1. 7. 2000, výrobky, na něž se vztahují licence MPO.

Nařízením vlády č. 264/2001 Sb., ze dne 9. 7. 2001 a s účinností od 26. 7. 2001, byly neautomatické licence na dovoz isoglukózy ze Slovenska a sirupů z Polska pro rok 2001 zrušeny. Zmíněným nařízením vlády zůstává v režimu neautomatických licencí pouze cukr a chemicky čistá sacharóza původem ze Slovenské republiky.

Netarifní a ostatní opatření v přístupu na domácí trh

Zvláštní tarifní ochranná opatření

Nařízením vlády č. 19/2001 Sb., ze dne 3. 1. 2001 a s účinností od 10. 1. 2001 do 28. 7. 2001, bylo na základě zákona č. 62/2000 Sb. přijato zvláštní prozatímní ochranné opatření v podobě zvýšení celní sazby při dovozu isoglukózy (CN 1702 30 10, 40 10, 60 10, 90 30) a některých dalších položek celního sazebníku náležejících pod skupiny položek CN 1702 „Ostatní cukry, cukerné sirupy, umělý med, karamel“ (CN 1702 30 59, 30 99, 90 99) nebo dovozu sirupů z isoglukózy a ostatních sirupů s přísadou aromatických látek nebo barviva (CN 2106 90 30, 90 59) o 60 až 100 procentních bodů. Zvýšení cla se nevztahuje na dovoz isoglukózy ze Slovenska za předpokladu, že jsou splněna pravidla o původu zboží.

Na základě nařízení vlády č. 263/2001 Sb., ze dne 9. 7. 2001 a s účinností od 26. 7. 2001 do 31. 12. 2001, se v případě nepřekročení celní kvóty na dovoz isoglukózy a výrobků z isoglukózy ruší dosavadní zvýšené clo. Celní kvóta na dovoz isoglukózy ze Slovenska a ostatních zemí činí 3,0 tis. t, resp. 1,25 tis. t. Celková dovozní kvóta u zboží položky 1702 90 99 byla stanovena ve výši 70 t a u položek 2106 90 30, 90 59 ve výši 3,0 tis. t. Pokud bude celní kvóta překročena, vyměří se clo zvýšené o 83 až 163 procentních bodů podle druhu zboží.

Nařízením vlády č. 266/2001 Sb., ze dne 2. 7. 2001 a s účinností od 27. 7. 2001, byla podle § 38 zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, stanovena k ochraně tuzemského trhu spouštěcí úroveň objemu dovozů pro jednotlivé zemědělské výrobky a skupiny zemědělských výrobků. Po naplnění spouštěcí úrovně je možné dalším nařízením vlády stanovit dodatečné clo. Tato zvláštní ochranná opatření byla uplatněna koncem roku 2001 celkem třikrát:

- nařízením vlády č. 405/2001 Sb., ze dne 7. 11. 2001 a s účinností od 17. 11. 2001 do 31. 12. 2001, se dovozní clo u položky CN 3505 10 „Dextriny“ zvýšilo o 26,6 procentních bodů, u položky CN 3505 10 50 „Esterifikované a etherifikované škroby“ o 17,8 procentních bodů a u položky CN 3505 10 90 „Ostatní modifikované škroby“ o 29,6 procentních bodů;
- nařízením vlády č. 420/2001 Sb., ze dne 26. 11. 2001 a s účinností od 4. 12. 2001 do 31. 12. 2001, stanovilo zvýšení sazby dovozního cla u masa a jedlých drobů z drůbeže (CN 0207 11, 12, 13, 14, kromě jater) o 14,3 procentních bodů;
- nařízením vlády č. 421/2001 Sb., ze dne 26. 11. 2001 a s účinností od 30. 11. 2001 do 17. 6. 2002, byla sazba dovozního cla u položky CN 1806 10 90 „Kakaový prášek obsahující přidaný cukr nebo jiná sladidla“ zvýšena o 113 procentních bodů.

Ostatní netarifní opatření k ochraně výrobců

Zákonem č. 216/2000 Sb., ze dne 27. 6. 2000 a s účinností od 20. 8. 2000, byla v rámci harmonizace legislativy s ES upravena vinohradnická a vinařská evidence a dnem 1. 1. 2001 byla – obdobně jako v zemích EU – zavedena povinnost předkládat při dovozu vína „Osvědčení pro dovoz vína do ČR“.

Dovoz produktů ekologického zemědělství je na základě zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, upraven vyhláškou MZe č. 53/2001 Sb., s účinností od 13. 2. 2001.

Netarifní opatření k ochraně spotřebitele

Na základě novely zákona č. 306/2000 Sb., o potravinách, přestala platit od 1. 1. 2001 povinnost pro výrobce a dovozce potravin vydávat písemná prohlášení o shodě zboží. Toto opatření výrazně usnadnilo dovoz potravin do ČR.

⁸⁷ V roce 2001 byly nařízením vlády č. 159/2001 Sb., s účinností od 9. 5. 2001 otevřeny celní kvóty na dovoz 300 tis. hl červeného vína a 50 tis. hl bílého vína v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry s 25% clem.

Pro zajištění slučitelnosti problematiky zaměnitelných výrobků s právem ES a pro větší ochranu spotřebitele byl schválen zákon č. 64/2000 Sb., o ochraně spotřebitele, s účinností od 1. 6. 2000 (u vybraných ustanovení od 1. 1. 2001). Zákon zavádí pojem „nebezpečný výrobek svou zaměnitelností s potravinou“ a zakazuje výrobu, vývoz, prodej a darování výrobků nebezpečných svou zaměnitelností s potravinami. Orgánem vykonávajícím dozor v této oblasti je Česká obchodní inspekce.

Vyhláškou MZe č. 41/2001 Sb., ze dne 12. 1. 2001, jejíž vybraná ustanovení nabyla účinnosti dnem 1. 4. 2001, resp. 1. 7. 2001, se mění dosavadní vyhláška č. 83/1977 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organismů při dovozu a průvozu rostlin a rostlinných produktů a jejich rozšiřování na území ČR.

Zákon č. 314/2001 Sb., o rostlinolékařské péči a některých souvisejících zákonů ze dne 7. 8. 2001 a s účinností od 1. 1. 2002 (vybraných ustanovení od 1. 3. 2002), upravuje pojmovou a věcnou stránku této péče, zavádí nové pojmy tzv. chráněných zón a upřesňuje problematiku dovozu a vývozu zboží rostlinného původu.

Na základě zmocnění obsaženého v zákoně o potravinách a tabákových výrobcích vyhláška MZe č. 326/2001 Sb., ze dne 12. 9. 2001 a s účinností od 1. 10. 2001 (některých ustanovení od 1. 1. 2002, resp. dnem vstupu ČR do EU), podrobně stanoví (pro maso, masné výrobky, ryby, ostatní vodní živočichy a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich) základní definice jednotlivých pojmů, členění vybraných potravin na druhy a skupiny, označování a požadavky na jakost, technologické požadavky, podmínky uvádění do oběhu, skladování a přepravy.

Vyhláškou MZe č. 339/2001 Sb., ze dne 11. 9. 2001 a s účinností od 1. 1. 2002, jsou stanoveny zejména postupy při odběru, přípravě, balení a označování kontrolních vzorků potravin, resp. surovin určených k jejich výrobě, včetně tabákových výrobků, metody zkoušení odebraných kontrolních vzorků, způsob a rozsah kontroly jakosti a zdravotní nezávadnosti potravin.

Ve vyhlášce MZe č. 343/2001 Sb., ze dne 17. 9. 2001 a s účinností od 4. 10. 2001 (vybraných ustanovení od 1. 4. 2002), kterou se provádí zákon o krmivech, se mění a doplňují zejména požadavky na výrobní provozy pro výrobu krmných směsí a dietních krmiv, podmínky smíchávání vyjmenovaných krmných surovin, specifikace zakázaných surovin pro výrobu kompletních a doplňkových krmiv, specifikace a podmínky použití doplňkových látek, náležitosti žádosti o registraci výrobce, dovozce nebo dodavatele, resp. žádosti o registraci distributora, jakož i náležitosti označení dietních, kompletních a doplňkových krmiv a krmných surovin.

Vyhláškou MZe č. 399/2001 Sb., ze dne 26. 10. 2001 a s účinností od 9. 11. 2001, se mění vyhláška MZe č. 286/1999 Sb., kterou se provádějí ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), o zdraví a jeho ochraně, o veterinárních podmínkách dovozu, průvozu a tranzitu veterinárního zboží, o veterinární asanaci a o atestačním studiu.

Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele ze dne 29. 11. 2001 a s účinností od 1. 4. 2002 (s výjimkou ustanovení § 18 až 22, která nabývají účinnosti dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR do EU v platnost), upravuje podmínky, za nichž lze získat ochranu označení původu, případně zeměpisného označení pro zboží, jakož i právní účinky této ochrany.

Opatření k regulaci vývozu

Vývozní subvence a další podpory vývozu

Na subvencování vývozu zemědělských a potravinářských výrobků bylo vynaloženo v roce 2001 prostřednictvím SZIF celkem 1 411 mil. Kč. Výše podpory exportu v rámci programu PGRLF EXPORT dosáhla 2,0 mil. Kč (podrobněji v kap. B3.1.1).

Hodnotové závazky vůči WTO v oblasti subvencování vývozu byly nejvíce čerpány u mlékárenských výrobků.

Pojišťování a financování vývozu se státní podporou se uskutečňuje prostřednictvím České exportní banky, a. s. (ČEB) a Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s. (EGAP). V oblasti agrárního vývozu byla však angažovanost EGAP i ČEB v předchozích letech minimální. Pro podporu agrárního exportu byl v rámci CzechTrade ustanoven k 1. 1. 2001 zvláštní odbor.

Vývozní licence

Licencování vývozu vybraných zemědělských položek podléhá od 1. 7. 2000 zákonu č. 62/2000 Sb., a následnému nařízení vlády č. 185/2000 Sb., včetně dalších pozměňovacích nařízení. Nařízením vlády č. 495/2000 Sb., ze dne 18. 12. 2000 a s účinností od 1. 1. 2001, byl stanoven seznam licencovaných položek, který nezaznamenal na počátku roku 2001 zásadních meziročních změn.

Neautomatické vývozní licence s limitovaným množstvím se v roce 2001 vztahovaly na vývoz živého hovězího dobytka do 300 kg (CN 0102 90 05 – 49), živých krav k porážce a ostatních (CN 0102 90 61 – 69), živých prasat do 50 kg (CN 0103 91 10), pšenice a soušeří neseťové (CN 1001 90 99), žita (CN 1002), ječmene neseťového (CN 1003 00 90) a kukuřice neseťové (CN 1005 90).

U rostlinných položek byla limitovaná množství rozdělena na čtvrtletí. U některých z uvedených komodit bylo v průběhu roku limitované množství výrazně pozměněno. Licenční limit na vývoz živého hovězího dobytka do 300 kg byl navýšen na 7,0 tis. t u živých krav k porážce a ostatních na 1,0 tis. t a u selat na 600 t. Vývozní limity u komodit rostlinného původu byly pro 1. až 3. čtvrtletí 2001 upraveny následovně: pšenice a soušeří ostatní 300,0 tis. t, žito 5,0 tis. t, ječmen ostatní 10,0 tis. t a kukuřice 20,0 tis. t.

Dnem 30. 9. 2001 byly zrušeny neautomatické vývozní licence na veškeré komodity rostlinného původu. Zároveň byl nařízením vlády č. 397/2001 Sb., ze dne 15. 10. 2001 a s účinností od 9. 11. 2001, navýšen limit pro neautomatické vývozní licence u živého hovězího dobytka do 300 kg na 2. pololetí 2001 z 3,5 tis. t na 8,0 tis. t. Celoroční licenční limit pro živý hovězí dobytek do 300 kg činil tedy 11,5 tis. t.

Zmíněné limity pro neautomatické vývozní licence byly v roce 2001 naplněny jen částečně⁸⁸. Pro rok 2002 byly veškeré vývozní licence pro zemědělské výrobky zrušeny.

⁸⁸ U vývozu kukuřice dosáhlo v roce 2001 jejich čerpání 80,5 %, u živého skotu do 300 kg ž. hm. 78,6 %, ječmene 64,0 %, pšenice 50,2 %, živých krav 28,3 %, žita 8,1 % a u prasat do 50 kg ž. hm. 2,5 %.

Bilaterální a regionální obchodní dohody

Evropská dohoda (ED)

Vzájemný obchod mezi ČR a zeměmi EU se v roce 2001 uskutečňoval na základě upravených preferenčních přístupových režimů pro dovozy určitých zemědělských a zpracovaných výrobků daných ED, podle schváleného Protokolu o úpravách obchodních aspektů mezi ČR a ES publikovaného ve sbírce zákonů ČR pod č. 265/1998 Sb.

V rámci dohody o další liberalizaci vzájemného agrárního obchodu mezi ČR a EU (tzv. dvounulové varianty) vyhlášené v EU jako Nařízení ES č. 2433/2000 a v ČR jako nařízení vlády č. 180/2000 Sb., s účinností od 1. 7. 2000 do 30. 6. 2001, byly dohodnuty nové koncese pro neomezený vývoz a dovoz méně citlivých zemědělských výrobků, a to zrušením nebo snížením jejich dovozních cel (koně k porážce, droby hovězí, vepřové, koňské a skopové, játra hovězí a vepřová, některé druhy vajec, čerstvé a zpracované ovoce a zelenina, vybrané druhy hlíz a cibulí květin, živé rostliny a květiny, koření, různá semena a osiva, sadbové brambory, káva, hrách suchý apod.).

Dále byly sjednány nové koncese v rámci preferenčních celních kvót pro vepřové a drůbeží maso, sýry a tvaroh, přírodní med, uzenky, salámy a podobné výrobky z masa, drobů a krve, jiné přípravky a konzervy z vepřového a drůbežího masa, okurky, nakládačky a malé okurčičky, jablečné šťávy a homogenizované přípravky z ovoce a zeleniny ve formě bezcelních kvót s tím, že obě strany nebudou uplatňovat vývozní subvence pro vývoz nejcitlivějších výrobků (vepřové a drůbeží maso, sýry a tvarohy, uzenky a salámy, výrobky z drůbežího masa) na trh druhé strany v rámci kvót a ani nad jejich rámec.

Nařízením vlády č. 217/2001 Sb., ze dne 20. 6. 2001 a s účinností od 1. 7. 2001 do 30. 6. 2002, kterým se stanoví preferenční sazby cla pro dovoz některých zemědělských a potravinářských výrobků pocházejících z EU v rámci dvounulové varianty, bylo převedeno množství nevyčerpané části preferenčních celních kvót do preferenčních celních kvót následujícího období.

Preferenční kvóty na dovoz z EU do ČR, otevřené v roce 2001 podle Dodatkového protokolu ED a preferenční kvóty v rámci dvounulové varianty byly plně nebo převážně vyčerpany u vepřového a drůbežího masa, výrobků a přípravků z drůbežího masa, másla, rajčat, okurek, nakládaček a malých okurčiček, cukru, lněného oleje, margarínu a uzenin, rostlinných tuků a olejů s nulovým clem. Nejnižší úroveň čerpání kvót byla zaznamenána u sušeného mléka, kukuřice neseťové, živočišných a rostlinných tuků, přírodního medu a jablečných šťáv.

Rovněž preferenční kvóty na vývoz z ČR do EU otevřené podle Dodatkového protokolu ED a v rámci dvounulové varianty od 1. 7. 2000 do 30. 6. 2001 byly zcela nebo do značné míry naplněny pouze u některých komodit (u živých chovných jalovic a krav vybraných horských plemen, sušeného mléka, másla, sýrů a tvarohu, čerstvých jablek, kmínu, jablečných šťáv, višní na zpracování a višní zmrazených, čerstvého červeného rybízu, zmrazených připravených malin, ostružino-malin, černého, bílého a červeného rybízu a angreštu s obsahem cukru méně než 13 %, některých ostatních druhů ovoce obsahujících přidaný cukr nebo jiná sladidla, červeného a černého zmrazeného rybízu, lesních stromů a přírodního medu).

Nulové nebo poměrně velmi malé čerpání vývozních kvót do EU bylo zaznamenáno u živých prasat, hovězího, vepřového a drůbežího masa, uzenek, salámů a jiných přípravků a konzerv z vepřového a drůbežího masa, drůbežích vajec ve skořápkách, sušených, tekutých a zmrazených žloutků, ptačích vajec sušených a ostatních, pšeničné mouky, surového řepkového a slunečnicového oleje pro technické nebo průmyslové účely, okurek nakládaček a konzervovaných rajčat, sladovnického ječmene, sladu, chmele, řezaných květin, kvetoucích rostlin s poupaty nebo květy (vyjma kaktusy), čerstvého černého rybízu, homogenizovaných ovocných přípravků, zmrazených borůvek, některých ostatních zmrazených bobulovin a ovocných šťáv.

V březnu roku 2001 bylo dokončeno jednání o liberalizaci vzájemného obchodu s rybami a některými výrobky z ryb mezi ČR a EU. V jednání byla rovněž další liberalizace vzájemného obchodu se zpracovanými zemědělskými výrobky.

Středoevropská dohoda (CEFTA)

V rámci dohody CEFTA zůstal v roce 2001 pro agrární výrobky v platnosti systém preferenčních cel zavedený začátkem roku 1996. Tento systém byl ve vzájemném agrárním obchodu mezi ČR, Maďarskem, Polskem, Rumunskem, Slovinskem a Bulharskem uplatňován v rámci tří seznamů zemědělských a potravinářských výrobků s nulovým (příloha A dohody), stejným (příloha B dohody) nebo jednostranně uplatňovaným preferenčním celním zatížením při minimálním počtu dovozních kvót (přílohy C a D dohody), které byly čerpány převážně jen v malém rozsahu. Plné nebo převážné čerpání kvót bylo zaznamenáno pouze u dovozu vína, uzenin a zmrzliny z Maďarska, lihovin a cukru z Polska, čerstvých okurek a vína z Rumunska, okurek, papriky, zeleniny v octě, vína, třešní, višní a švestek z Bulharska a vína ze Slovinska. V roce 2001 byla uskutečněna řada jednání o prohloubení koncesí na obchod se zemědělskými výrobky mezi ČR, SR a Maďarskem. Výsledkem těchto jednání je Dodatkový protokol č. 10 CEFTA, který vstoupil v platnost od 1. 1. 2002.

V roce 2001 byla podepsána Dohoda o oblasti volného obchodu mezi ČR a Chorvatskem usilujícím o vstup do CEFTA (Protokol č. 1). Tato Dohoda rovněž vstoupila v platnost od 1. 1. 2002. Kromě toho byla v roce 2001 zahájena jednání o liberalizaci vzájemného agrárního obchodu s Polskem a Slovinskem.

Celní unie se SR

Bariéry vzájemného obchodu mezi ČR a Slovenskem nebyly ani v roce 2001 plně odstraněny, i když SR zrušila pro tento rok dovozní přírážku. Obchodní toky znesnadňovaly požadavky na certifikaci zboží vyváženého z ČR a nadále uplatňované technické překážky v obchodu.

Ve vzájemném obchodu byla v roce 2001 oboustranně uplatňována množstevní omezení a autolimitační dohody na úrovni výrobních svazů⁸⁹. Slovenská strana uplatňovala autolimitační dohody na dovozy z ČR u masových konzerv, džemů, lihovin, kečupů, zeleniny konzervované v octě, ovocných šťáv, margarínu a cigaret, zatímco z české strany byla uzavřena autolimitační dohoda na dovoz glukózových sirupů (s výjimkou dextrózových) ze SR.

⁸⁹ Objemy vývozu a dovozu u méně citlivých položek jsou stanoveny na základě vzájemné dohody výrobních svazů sdružujících výrobce, vývozce a dovozce.

V roce 2001 uplatňovala ČR množstevní omezení na roční dovoz 3,5 tis. t řepného nebo třtinového cukru a chemicky čisté sacharózy a 5 tis. t isoglukózy původem ze SR. Stejnou reciproční kvótu na dovoz cukru z ČR uplatňovala i SR. Slovenská strana otevřela rovněž kvótu na dovozy nealkoholických nápojů a piva.

Ostatní obchodní dohody

Agrární obchod s Litvou, Lotyšskem, Estonskem, Izraelem a Tureckem se uskutečňoval v roce 2001 na základě dohod o oblasti volného obchodu. Rovněž obchod mezi zeměmi EFTA a ČR byl realizován v rámci bilaterálních dohod o oblasti volného obchodu. V rámci zmíněných dohod byl však sjednán poměrně malý počet a fyzický objem koncesí. Jejich podíl na celkovém preferenčním obchodu ČR byl proto malý⁹⁰.

V průběhu roku 2001 probíhala jednání o další liberalizaci vzájemného obchodu s agrárními výrobky mezi ČR a pobaltskými republikami.

3.1.3 Opatření k řízení nabídky

V období 2000 – 2001 byly na základě nařízení vlády zavedeny v rámci organizace trhu systémy řízení nabídky pro mléko, cukr – cukrovku a plodiny na orné půdě.

Mléko

Nařízením vlády č. 445/2000 Sb. byl zaveden systém produkčních kvót mléka na léta 2001 – 2005. Nařízení vlády stanoví produkční kvóty mléka, podmínky systému produkčních kvót mléka, způsob a podmínky poskytování kompenzačních podpor na vyrovnání újm způsobených zavedením systému produkčních kvót mléka, minimální cenu a jakostní znaky mléka.

Individuální produkční kvóta mléka sestává z individuální dodávkové kvóty (vypočtené podle vzorce pro referenční období od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2000) a z individuální kvóty přímého prodeje v objemu přepočteného mléka a mléčných výrobků prodaného přímo spotřebiteli (stanovené na základě stejného referenčního období). Individuální produkční kvóta mléka je stanovena producentovi SZIF na základě jeho žádosti na kvótový rok (od 1. 4. do 31. 3. kalendářního roku). Kvóta může být snížena, pokud ji producent nevyčerpal. Individuální produkční kvóty mléka mohou být na požádání producenta prostřednictvím SZIF převáděny na nového nabyvatele. Nařízení vlády č. 445/2000 Sb. nabylo účinnosti dne 1. 1. 2001. Fakticky je uplatňováno od 1. 4. 2001.

V návaznosti na zmíněné nařízení vlády vydal SZIF v roce 2001 rozhodnutí o přidělení individuální produkční kvóty 3602 producentům na celkové množství mléka ve výši 2798,1 mil. l. Předpokládá se splnění přidělených kvót maximálně do úrovně 2513 mil. l., tzn. kvóty budou nedočerpaný přibližně o 285 mil. l. Producenti často využívají možnosti mezipodnikového převodu kvót (do 4. 2. 2002 bylo přijato již více než 250 oznámení o převodu kvót mezi producenty).

Cukrovka – cukr

Nařízením vlády č. 51/2000 Sb. bylo stanoveno opatření a podíl státu na tvorbě podmínek pro zajištění a udržení výroby cukrovky a cukru a stabilizaci trhu s cukrem. Nařízení vlády bylo v platnosti pouze od dubna 2000 do ledna 2001. V únoru 2001 bylo pro nedostatečnou zákonnou oporu zákonem Ústavního soudu zrušeno. S účinností od 1. 3. 2001 je uplatňováno nové nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/02 – 2004/05.

Individuální produkční kvóta cukru je stanovena SZIF na základě žádosti producenta, v níž uvádí množství vyrobeného cukru v tunách v jednotlivých letech od 1. 9. 1996 do 28. 2. 2001. Kvóta je vypočtena na bázi průměrné roční výroby cukru za tři období, v nichž žadatel vyrobil nejvíce cukru. Kvóta jednotlivým žadatelům vychází z koeficientu vyjadřujícího podíl souhrnu průměrných ročních výrob cukru žadatelů k množství 490 tis. t cukru. Individuální kvóta je součinem zmíněného koeficientu a průměrné roční výroby cukru příslušného žadatele.

Aktuální roční kvóta na léta 2001/02 – 2004/05 je součtem kvót a rezervy (15 tis. t cukru) v maximální výši 505 tis. t cukru. Kvóta cukru může být producentovi po skončení kvótového roku (od 1. 9. do 31. 8. kalendářního roku) snížena, pokud producent neuvedl příslušné množství cukru na trh v ČR, či ho nevyvezl mimo území ČR.

Dobrovolné uvádění půdy do klidu

Nařízením vlády č. 454/2001 Sb. (novelizující nařízení vlády č. 86/2001 Sb.) byly stanoveny podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu. SZIF poskytuje zemědělským podnikům (hospodářícím nejméně na 10 ha z. p.) finanční podporu za dobrovolné uvádění půdy do klidu na každý ha pozemku vedeného v katastru nemovitostí jako orná půda, trvalý travní porost nebo ostatní plocha, užívaný jako orná půda, a je uváděn do klidu. Zároveň poskytuje finanční kompenzační podporu na půdu uváděnou do klidu na každý ha ostatní orné půdy, která není uváděna do klidu. Kompenzace za uvádění půdy do klidu jsou uvedeny v kap. B3.3.

3.1.4 Opatření ovlivňující poptávku

Opatření přímo ovlivňující poptávku se týkají školního mléka a nepotravinářského využití řepky a dalších zemědělských surovin.

Podporu školního mléka rozšiřuje a upravuje od 6. 3. 2001 nařízení vlády č. 91/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování podpory programu zvýšení spotřeby zpracovatelsky upraveného mléka a vybraných mléčných výrobků žáky, kteří plní povinnou školní docházku (o podpoře zvýšení spotřeby vybraných mléčných výrobků žáky). Podporu poskytuje SZIF fyzické nebo právnické osobě vyrábějící mléčné výrobky a dodávající je žákům základních škol, speciálních škol a pomocných škol. Finanční podpora se stanovuje na jednotlivého žáka a týden (jedná se o zpracovatelsky upravené mléko 500 ml nebo jogurtové mléko 500 ml či jogurt 300 g nebo smetanový krém 160 g nebo kombinace 2 kusů balení vyjmenovaných mléčných výrobků), přitom cena dodávaného jednotlivého mléčného výrobku nesmí přesáhnout 3 Kč. Ke konci roku 2001 bylo do programu pod-

⁹⁰ Z celkového počtu 31 dovozních kvót, z toho 14 kvót na dovoz vybraných zemědělských a potravinářských výrobků z Turecka, 12 kvót na dovoz z Izraele a 4 kvóty na dovoz z Lotyšska byla vyčerpána pouze 1 kvóta, a to u dovozu nezpracovaného tabáku z Turecka.

pory spotřeby mléka zapojeno 3035 základních škol, které odebíraly mléko z 10 mlékáren, tj. asi 75,4 % a 760 786 žáků, tj. 74,1 %. Skutečné čerpání za období od 6. 3. 2001 do 30. 6. 2001 činilo 19,3 mil. Kč. Celkově bylo na podporu školního mléka v roce 2001 vynaloženo 29,9 mil. Kč, z toho z dotačních zdrojů MZe od 1. 1. 2001 do 5. 3. 2001 bylo vyplaceno 10,6 mil. Kč.

Poptávka po nepotravinářském využití řepky a dalších zemědělských surovin (na výrobu bionafty atd.) byla v roce 2000 a 2001 přímo podporována více opatřeními státu. Jde o úlevy na spotřební dani a DPH a o podpory cen vstupů do zpracovatelských podniků (viz kap. B4).

3.2 Podpory cen vstupů

V roce 2000 a 2001 šlo především o opatření ke zlepšení přístupu zemědělských podniků k finančním zdrojům v rámci úvěrové a dotační (grantové) politiky.

Nejdůležitějším nástrojem úvěrové politiky je PGRLF, poskytující zemědělským podnikům garance na bankovní úvěry a dotace úroků. V roce 2001 poskytl PGRLF dotace úroků ve výši 1329 mil. Kč (1585 mil. Kč v roce 2000). K nástrojům úvěrové politiky patří dosud také návratné finanční výpomoci z let 1991 – 1993, které stát poskytl zemědělcům zejména na zahájení podnikání, a u nichž je podpora tvořena neplaceným (resp. značně sníženým) úrokem z dosud nesplacené částky výpomoci. Subvence úroků u těchto výpomocí jsou v roce 2001 odhadovány na 267 mil. Kč (342 mil. Kč v roce 2000).

V rámci dotační politiky MZe jsou poskytovány přímé dotace (granty) na specifické investiční akce v zemědělství (na obnovu vinic, chmelnic, sadů, zalesňování a zatravňování). Podobnou formu mají dotace MŽP na vybraná environmentální opatření v zemědělství (protierozní opatření ad.).

Dotační politikou MZe jsou snižovány i ceny některých neinvestičních vstupů (např. pro vápnění půd, na závlahovou vodu ap.). Značný ekonomický význam a rozsah má podpora cen nafty ve formě snížení spotřební daně pro zemědělce, která v roce 2001 dosáhla částky 1287 mil. Kč (954 mil. Kč v roce 2000).

Ceny vstupů jsou snižovány i opatřeními PF ČR. Pro zmenšení ekonomické zátěže snížil fond v roce 2000 splátky za privatizovaný majetek ve výši 254 mil. Kč na 10 %. V roce 2001 poskytl PF ČR úlevy na nájemném za státní půdu z důvodů řešení následků sucha v roce 2000 ve výši 10 mil. Kč (100 mil. Kč v roce 2000). Dále poskytl fond zemědělcům dotaci na úroky dřívějších úvěrů TOZ v částce 6 mil. Kč (11 mil. Kč v roce 2000).

Jednotlivá opatření v této oblasti jsou uvedena v tab. TB3.2/01.

TB3.2/01 – Podpory vstupů do zemědělství (mil. Kč)

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2000	2001
Subvence úroků PGRLF	Úvěry na investice a na provoz (vč. programu LESY, bez programu EXPORT a HYGIENA)	Zemědělské podniky s více než 50 % příjmů ze zemědělství, podnikatelský záměr (projekt) akceptovaný bankou a odsouhlasený PGRLF, zapojení alespoň do jednoho z programů PGRLF	1 585	1 329
Subvence úroků u návratných výpomocí	Návratné finanční výpomoci z let 1991 – 93	Zemědělské podniky – příjemci návratných finančních výpomocí v období 1991 – 93 Zůstatek výpomocí je úročen 2 %	342	267
Dotace na zalesňování, obnovu vinic, chmelnic a sadů	2000: dotační titul 1.C. a NV č. 344/1999 Sb. 2001: dotační titul 1.C. a NV č. 505/2000 Sb.	Zalesňování: žádost vlastníka půdy, zalesňovací projekt, odsouhlasený úřadem pro ochranu půdy, dotace na 1 sazenici Obnova vinic, chmelnic a sadů: žádost zemědělského podniku, projekt obnovy, dotace na 1 ha. V roce 2000: na zalesňování 77 mil. Kč, na obnovu vinic, chmelnic a sadů: 174 mil. Kč V roce 2001: na zalesňování 100 mil. Kč (z NV č. 505/2000 Sb. 69 mil. Kč a 30 mil. Kč z rozpočtových opatření); na obnovu vinic, chmelnic a sadů z 1.C.: 228 mil. Kč	251	327
Dotace na environmentální opatření	2000, 2001: programy MŽP	Žádost zemědělského podniku, projekt na protierozní opatření apod	10	7
Subvence úroků u starých úvěrů	PF ČR	Zemědělské podniky s úvěry na TOZ	11	6
Odklad splátek za privatizovaný majetek	PF ČR	Nezaplacené úroky (10 %) za odložené splátky: v roce 2000 ve výši 254 mil. Kč	25	0
Řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty	2000, 2001: vratka spotřební daně (státní rozpočet)	2000 – 2001: řešeno jako vratka spotřební daně	954	1 287
Zlepšování kvality osiv	2001: dotační titul 2.C	Zlepšování zdravotního stavu pšenice ozimé a kvality řepky olejné	0	182
Závlahy	2001: dotační titul 1.I	Podpora vybudování kapkové závlahy.	0	23
Vápnění	2000: podle NV č. 344/1999 Sb. 2001: podle NV č. 505/2000 Sb.	Vápnění zemědělských pozemků – 20 % orné půdy podniku s půdní reakcí do 5,5 pH	7	16
Hnojení organickými hnojivy	2000: podle NV č. 344/1999 Sb.	Hnojení organickými hnojivy (komposty), která nesmí obsahovat rašelínu, v rozmezí dávek 10 – 40 t/ha, max. na 20 % o. p.	75	0
Zatravnění	2000: podle NV č. 344/1999 Sb. 2001: podle NV č. 505/2000 Sb.	Zatravnění o. p. doložené změnou kultury v KN. Ohodnocení je zvýšeno v případě geometrického zaměření pozemku	39	23
Založení prvků územní ekologické stability	2000: podle NV č. 344/1999 Sb. 2001: podle NV č. 505/2000 Sb.	Budování ÚSES v souladu se schválenými návrhy pozemkových úprav a na základě projektu	2	2
Založení rychle rostoucích dřevin	2001: podle NV č. 505/2000 Sb.	Založení porostů rychle rostoucích dřevin	0	1
Odbahnění rybníků	2000: podle NV č. 344/1999 Sb. 2001: Zásady MZe č. 3553/2001–6000	Daňový doklad žadatele o vytěžení sedimentu	83	88

Pokračování tabulky

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2000	2001
Slintavka a kulhavka	2001: dotační titul 13	Úhrada nákladů vynaložených v souvislosti výskytu slintavky a kulhavky na základě rozhodnutí MZe	0	4
Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	2000: dotační titul 10 2001: dotační titul 10.A,B,C	Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	11	22
Úlevy na nájemném	PF ČR: 90% úleva nájemného za státní půdu	Privatizované zemědělské podniky s pronajatou státní půdou a s úřední cenou půdy do 55 tis. Kč/ha	50	0
Podpora mladých začínajících zemědělců	2001: dotační titul 7	Podpora při pořízení, rozšíření a modernizaci farmy Do 50 % prokázaných nákladů (výdajů) na pořízení investice (základního stáda zvířat, traktorů, strojů, nemovitostí atd.). Maximálně však do výše 2 mil. Kč	0	117
Celkem			3 445	3 701

3.3 Přímé platby a komoditní podpory

V roce 2000 a 2001 byly uplatňovány přímé platby a komoditní podpory zemědělským podnikům (na ha, ks, l), uvedené v tab. TB3.3/01.

Větší část přímých podpor byla v roce 2000 poskytnuta na základě nařízení vlády ČR č. 344/1999 Sb., k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství. Další část podpor byla zajištěna v rámci dotačních titulů MZe.

V roce 2001 došlo k zásadním změnám v poskytování přímých plateb a komoditních podpor. Kromě některých dotačních titulů MZe byly tyto podpory vypláceny na základě nařízení vlády č. 505/2000 Sb., k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství v méně příznivých oblastech (LFA) podle jejich nového členění, a také v rámci organizace trhu vybraných komodit na základě příslušných nařízení vlády.

Významnou součástí přímých podpor jsou kompenzace negativních dopadů mimořádných podmínek hospodaření. V červenci 2000 vláda ČR schválila pomoc zemědělcům ke zmírnění následků škod na porostech způsobených suchem. Celková kompenzace zemědělců za tyto škody, schválená PS ČR ve výši 5 mld. Kč, byla finančně realizována ve výši 850 mil. Kč v roce 2000 a 4 139 mil. Kč v roce 2001. Kromě toho zemědělci obdrželi na kompenzaci škod způsobených suchem již v průběhu roku 2000 z rozpočtové kapitoly zemědělství 350 mil. Kč.

Kompenzační platby na mléko

Kompenzační platby se poskytují na základě nařízení vlády č. 445/2000 Sb., o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005. SZIF bylo v roce 2001 doručeno 3171 žádostí o poskytnutí kompenzační podpory. Prezidium SZIF schválilo pro kvóto- vý rok 2001/02 kompenzační podporu za každý dodaný litr mléka v rámci kvóty takto:

- producentům, u nichž výměra obhospodařovaných zemědělských pozemků nacházející se v méně příznivých oblastech dosahuje alespoň 50 % celkové výměry, nebo jsou ekologickými výrobci, byla přiznána podpora ve výši 0,077 Kč/l;
- ostatním producentům byla přiznána podpora ve výši 0,053 Kč/l.

Podpora byla poskytována ve dvou splátkách v období od 1. dubna do 30. září 2001 a od 1. října 2001 do 31. března 2002. Vzhledem k tomu, že nařízení vlády o stanovení produkčních kvót mléka nabylo účinnosti později, než předpokládal rozpočet na rok 2001, a že podpory za druhé splátkové období budou propláceny až v roce 2002, bylo na kompenzačních platbách vyplacené v kalendářním roce 2001 pouze 76,1 mil. Kč.

Kompenzace za dobrovolné uvádění půdy do klidu

SZIF poskytuje na základě nařízení vlády č. 454/2001 Sb. finanční podpory za uvádění půdy do klidu, finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu, podpory pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu a finanční kompenzační podporu za půdu uváděnou do klidu na každý ha ostatní orné půdy, která není uváděna do klidu.

Finanční podpora se poskytuje žadateli, který:

- uvede do klidu po dobu hospodářského roku:
 - nejméně 5 % a nejvýše 10 % z celkového množství jím obhospodařované orné půdy za podmínky, že na této výměře o. p. pěstuje samostatně jednu plodinu nebo směs plodin nebo souběžně více plodin uvedených v příloze č. 3 nařízení nebo
 - nejméně 5 % a nejvýše 30 % z celkového množství jím obhospodařované o. p. za podmínky, že na této výměře pěstuje pouze len setý přadný;
- naloží s produkcí z této plochy takto:
 - prodá SZIF nejpozději do 31. 8. příslušného roku 2,3 t řepky olejné z každého hektaru o. p. uvedené do klidu, na které pěstuje řepku olejnou;
 - dodá produkci plodin (kromě řepky olejné a plodin pěstovaných za účelem zeleného hnojení) pěstovaných na o. p. uváděné do klidu fyzické nebo právnické osobě k jinému účelu, než je výroba potravin, krmiv a osiv a doloží tuto skutečnost nejpozději do 120 dnů po skončení hospodářského roku;
- spotřebuje pro svou potřebu byliny pro energetické využití a spotřebu potvrdí čestným prohlášením;
- v období od 1. 7. do 10. 8. zapraví do půdy plodiny pěstované za účelem zeleného hnojení (podmínkou je zasetí nejpozději do 31. 5. příslušného hospodářského roku).

Nárok na finanční kompenzační podporu má také žadatel, který v příslušném hospodářském roce:

- zalesní o. p. v rozsahu nejméně 1 % z celkového množství obhospodařované o. p.;

- založí porosty rychle rostoucích dřevin na o. p. v rozsahu nejméně 3 % z celkového množství obhospodařované o. p.;
- zatravní ornou půdu v rozsahu nejméně 3 % z celkového množství obhospodařované o. p. nejméně na dobu 5 hospodářských let.

Pěstování stanovených plodin

Finanční podporu za uvádění půdy do klidu ve výši 5500 Kč/ha o. p. obdrží žadatel, který uvede do klidu předepsaných 5 – 10 % jím obhospodařované orné půdy výsevem řepky olejné pro výrobu MEŘO, plodin pro zelené hnojení, energetických plodin nebo konopí. Výměra orné půdy uvedená v roce 2001 do klidu výsevem uvedených plodin dosáhla 102,3 tis. ha a na tuto podporu bylo vynaloženo celkem 550,0 mil. Kč.

Pěstování lnu pro nepotravinářské užití

Finanční podporu za uvádění půdy do klidu ve výši 5500 Kč/ha o. p. obdrží také žadatel, který uvede do klidu předepsaných 5 – 10 % žadatelem obhospodařované orné půdy výsevem lnu setého olejného. V případě lnu setého přádného se finanční podpora za uvádění půdy do klidu poskytuje ve výši 7000 Kč/ha o. p., za podmínky, že žadatel uvede do klidu nejméně 5 % a nejvýše 30 % z celkového množství jím obhospodařované orné půdy a že na této půdě pěstuje pouze len setý přádný. Výměra orné půdy uvedené do klidu výsevem uvedených plodin v roce 2001 činila 9,7 tis. ha a na tuto podporu bylo vynaloženo celkem 63,1 mil. Kč.

Ostatní půda neuvedená do klidu

Finanční kompenzační podporu obdrží žadatel na ostatní ornou půdu žadatelem obhospodařovanou, kterou neuvedl do klidu. Prezidium na jednání dne 8. 11. 2001 stanovilo konečnou výši této podpory na 600 Kč/ha orné půdy neuvedené do klidu. Výměra orné půdy neuvedené v roce 2001 do klidu činila 1869,8 tis. ha a na tuto podporu bylo vynaloženo celkem 1096,3 mil. Kč.

TB3.3/01 – Přímé platby zemědělským podnikům (mil. Kč)

Druh platby	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání platby	2000	2001
Platby za údržbu krajiny	2000: součást podpor podle NV č. 344/1999 Sb. 2001: součást podpor podle NV č. 505/2000 Sb.	2000: platby na 1 ha z. p. pro celé území ČR, diferencované podle úřední ceny půdy, při hodnotě bodu 167 Kč. TTP v horších oblastech s cenou půdy do 3,50 Kč/m ² a TTP v chráněných oblastech jsou zvýhodněny zvýšením hodnoty bodu na 213 Kč. Dodržení koncentrace 0,3 DJ/ha z. p. 2001: platby k podpoře LFA s diferencovaným příspěvkem na 1 ha travních porostů: a) horské oblasti 1. typ 1 914 – 2 900 Kč/ha; b) horské oblasti 2. typ 1 716 – 2 600 Kč/ha; c) ostatní méně příznivé oblasti 1. typ 1 650 – 2 500 Kč/ha; d) ostatní méně příznivé oblasti 2. typ 1 400 – 2 100 Kč/ha; e) ostatní méně příznivé oblasti 3. typ 660 – 1 000 Kč/ha; f) oblasti se specifickými omezeními 1. typ 528 – 800 Kč/ha; g) oblasti se specifickými omezeními 2. typ 660 – 1 000 Kč/ha; h) národní park a CHKO – 1. zóna 1 400 – 2 100 Kč/ha; i) národní park a CHKO – 2. zóna 990 – 1 500 Kč/ha; j) národní park a CHKO – 3. zóna 363 – 550 Kč/ha.	3 307	1 748
Platby za uvedení orné půdy do klidu	2001: podpora podle NV č. 86/2001 Sb. při pěstování stanovených plodin (řepka na MEŘO, zelené hnojení, energetické byliny a konopí)	Žadatel s min. 10 ha orné půdy uvede do klidu min. 5 % a max. 10 % jím obhospodařované orné půdy za podmínky, že na této výměře pěstuje stanovené plodiny. Finanční podpora se poskytuje ve výši 5 500 Kč/ha o. p. Neposkytuje se na plochy, které nepřesahují výměru 0,3 ha. Za splnění podmínek se považuje také zalesnění orné půdy min. 1 % obhospodařované plochy, založení porostů rychle rostoucích dřevin nebo zatravnění o. p. na min. 3 % výměry. Celkem bylo vyplaceno při pěstování stanovených plodin 550 mil. Kč. Kompenzační podpora na ostatní ornou půdu 200 – 600 Kč/ha o. p. Celkem bylo na tuto podporu v r. 2001 vyplaceno 1 096 mil. Kč.	0	1 646
Podpora pěstování lnu	2000: dotační titul 1.F. 2001: podpora podle NV č. 86/2001 Sb.	2000: platba 6 tis. Kč/ha, za podmínky užití uznaného osiva a uzavření smlouvy s odběratelem. 2001: platba 7 000 Kč/ha o. p. uvedené do klidu, na které se pěstuje len přádný pro nepotravinářské užití.	30	63
Podpora chovu krav bez tržní produkce mléka	2000: součást NV č. 359/2000 Sb. k podpoře chovu krav bez tržní produkce mléka a chovu ovcí 2001: dotační titul 1.L.	2000: při chovu na pozemcích s průměrnou cenou do 3,50 Kč/m ² včetně, při sazbě do 2 642 Kč na každou krávu bez tržní produkce mléka, v min. počtu 5 ks, které jsou matkami telat po licencovaných býčích masných plemen nebo masných typů narozených v období od 1. 9. 1999 do 15. 10. 2000. 2001: při chovu na pozemcích v kategoriích LFA v horských oblastech (H 1 – 3), v ostatních méně příznivých oblastech (O 1 – 3) nebo v ostatních méně příznivých oblastech se specifickými omezeními (S 1 – 2), vymezených na základě NV č. 505/2000 Sb., nebo ve zvláště chráněných územích, vymezených na základě §14 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Při sazbě do 6 500 Kč na 1 narozené tele, v min. počtu 5 ks, v oblastech H1, H2, O1, ZCHÚ, při sazbě do 5 500 Kč na 1 narozené tele v oblastech O2, O3, S1, S2 a při sazbě do 3 000 Kč na tele narozené mimo výše uvedené oblasti.	183	379
Podpora chovu ovcí	2000, 2001: dtto masný skot	2000: dtto masný skot při chovu ovcí na pozemcích s průměrnou cenou do 3,50 Kč/m ² včetně, do 1 001 Kč na každého berana nebo bahnici. 2001: do 2 000 Kč na 1 berana nebo bahnici ve stavu k 31. 7. v H1, H2, O1, CHÚ, resp. do 1 500 Kč v S1, S2, O2, O3.	36	90
Podpora chovu koní	2001: dotační titul 1.L.	2001: na 1 hříbě do odstavu do stáří 2 let, podpora 4 000 Kč	0	4
Organické zemědělství	2000, 2001: podle NV č. 344/1999 Sb., resp. č. 505/2000 Sb.	Kompenzace cca 2 000 Kč/ha u farem, které hospodaří podle pravidel organického zemědělství IFOAM.	89	168
Podpora chovu včel	2000: dotační titul 1.D. 2001: NV č. 505/2000 Sb.	Požadavek chovatele včel, platba 150 Kč na 1 zazimované včelstvo. Platby prostřednictvím Českého svazu včelařů.	80	80
Podpora chovu dojníc	2000, 2001: dotační titul 1.G.	2000: do 2 250 Kč na krávu, která za poslední normovanou laktaci nadojila min. 7 000 kg mléka; při zastoupení krav plemene C 51 % a vyšším min. 6 000 kg. Zapojení do kontroly užitkovosti. 2001: do 2 500 Kč na krávu, která za poslední normovanou laktaci nadojila min. 7 500 kg mléka; při zastoupení krav plemene C 51 % a vyšším min. 6 000 kg. Zapojení do kontroly užitkovosti.	182	181

Pokračování tabulky

Druh platby	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání platby	2000	2001
Nákladový fond	2000, 2001: dotační titul 8.	Kompenzace v ochranných pásmech za příkazané režimy hospodaření při likvidaci nebezpečných nákaz zvířat. Podpora pojištění.	62	127
Kompenzace škod	2000: dodatečné zdroje schválené vládou a PS ČR, NV č. 420/2000 Sb.	Kompenzace škod: v roce 2000 vláda ČR schválila pomoc zemědělcům ke zmírnění následků škod na porostech, způsobených suchem v částce 350 mil. Kč. Dále jde o NV č. 420/2000 Sb., podle kterého bylo v roce 2000 vyplaceno 850 mil. Kč a v roce 2001 zbylých 4 139 mil. Kč.	1 200	4 139
Chov skotu, ovcí, koz a koní na TTP – pastva	2000: dotační titul 1.L. 2001: podpora podle NV č. 505/2000 Sb.	2000: dotační titul k podpoře restrukturalizace chovu skotu a chovu ostatních zvířat na TTP. Podmínka: pastevní chov zvířat (min. 4 měsíce v roce). Výše podpory je 2 500 Kč na 1 DJ pastevně chovaných zvířat, max. do 1,4 DJ/ha TTP. 2001: podpora údržby travních porostů pastvou zvířat. Výše podpory při intenzitě 0,400 – 0,800 DJ/ha je 1 100 Kč/ha, při intenzitě 0,801 – 1,500 DJ/ha je 1 700 Kč/ha těchto travních porostů a dále v obou případech podpora na technické a organizační zajištění pastvy 400 Kč/ha travních porostů.	587	761
Kompenzační platba na mléko	2000: dotační titul 1.N. 2001: podpora podle NV č. 445/2000 Sb.	Podpora výrobcům mléka za poskytování informací nutných pro zavedení objektivního systému mléčných kvót.	358	76
Programy MŽP	MŽP	Programy Revitalizace říčních systémů a Péče o krajinu (včetně výdajů pro ZVHS).	68	48
Celkem			6 182	9 510

3.4 Obecné služby

V roce 2000 a 2001 poskytoval stát zemědělcům podpory na tzv. obecné služby (nevázané na jednotlivé podniky či komodity), jejichž hlavní směry včetně kvantifikace jsou uvedeny v TB3.4/01.

TB3.4/01 – Podpory obecných služeb pro zemědělství (mil. Kč)

Druh podpory	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2000	2001
Výdaje na výzkum	2000 a 2001: výdaje MZe + NAZV + GA ČR a jiné rezorty + mezinárodní granty	Výběrová řízení na výzkumné granty. Institucionální příspěvky. GA ČR a jiné rezorty: 30 mil. Kč v roce 2000 a 28 mil. Kč v roce 2001. Mezinárodní granty: 13 mil. Kč v roce 2000 a 11 mil. Kč v roce 2001.	484	514
Výdaje na poradenství a vzdělávání dospělých	2000 a 2001: dotační titul 9.A. + 9.B., 9.E.	Podpora poradenství a vzdělávání dospělých organizovaného MZe za spoluúčasti Agrární komory ČR a ostatních profesních organizací zemědělců zajišťovaného prostřednictvím výzkumných ústavů MZe, soukromých poradců a zemědělských univerzit.	48	54
Výdaje na genetiku	2000 a 2001: dotační tituly 2.A., 2.B., 5., 6. a Národní program konzervace	Dotace na investice a provoz spojený s vývojem a udržováním genofondu rostlin a zvířat. Národní program konzervace a využití genofondu rostlin, hospodářských zvířat a mikroorganismů (55 mld. Kč). V roce 2000 i 2001: podpora chovu starokladubského koně a genetické zdroje.	528	477
Výdaje na ochranu zdraví plodin	2000: dotační titul 3. 2001: dotační titul 3.	2000 i 2001: podpora zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření karanténních virových a bakteriálních chorob.	36	50
Výdaje na monitoring cizorodých látek a food safety	2000 a 2001: výdaje ČZPI, SVS ČR, SRS, ÚKZÚZ, ZVHS	Výdaje státních kontrolních institucí na tuto činnost (kontrola u výrobců). 2001: také výdaje spojené s BSE a SLAK (186 mil. Kč).	40	223
Kontrola ekologického zemědělství	Výdaje MZe	Výdaje na kontrolní systém ekologického zemědělství.	1	4
Podpora evropské integrace nevládních organizací	2001: dotační titul 10.D.	Podpora evropské integrace nevládních organizací.	0	6
Výdaje na propagaci	2000 a 2001: výdaje MZe	Výdaje MZe na výstavy a propagaci v ČR i v zahraničí.	12	10
Výdaje na údržbu melioračních zařízení a zemědělské vodní toky	2000 a 2001: výdaje PF ČR, ZVHS a MZe	Výdaje uvedených institucí na tyto aktivity. V roce 2000: výdaje PF ČR na údržbu melioračních zařízení 80 mil. Kč, z rozpočtu MZe – ZVHS na zem. vodní toky, vč. likvidace povodňových škod 86 mil. Kč a ZVHS protipovodňová opatření 23 mil. Kč. V roce 2001: výdaje PF ČR na údržbu melioračních zařízení 60 mil. Kč, z rozpočtu MZe na zem. vodní toky 70 mil. Kč a protipovodňová opatření 80 mil. Kč.	189	210
Celkem			1 338	1 548

3.5 Daňová politika v zemědělství

Pro zdaňovací období 2001 byly novelizovány všechny daňové zákony týkající se přímých i nepřímých daní.

Přímé daně

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, byl novelizován několikrát. Nejvýznamnější novelizace byla provedena zákonem č. 492/2000 Sb., na jehož základě došlo k částečnému zvýšení hranice daňových pásem a všech částek nezdánitelné části základu daně u fyzických osob. Další významná změna spočívá v zavedení hospodářského roku jako alternativního zdaňovacího období a možnosti stanovení daně paušální částkou podnikatelům z řad fyzických osob s menším rozsahem příjmů. Sdělením MF č. 57 ze dne 12. 11. 2001 byla vymezena možnost uplatnění výdajů ve výši 50 % z příjmů pouze v případech, kdy zemědělská výroba není provozována jako živnost ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Novelou č. 132/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001, bylo uzákoněno snížení vstupní ceny hmotného a nehmotného majetku o dotace ze zahraničí.

Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, byl novelizován zejména zákonem č. 492/2000 Sb., kterým se rozšiřuje snížení daně o 25 % pro vozidla splňující požadavky limitů EU (EURO 2) i na vozidla vyhovující dalším evropským normám.

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, byl novelizován pro zdaňovací období 2001 celkem třikrát. V souhrnu se nejedná o významné změny, které by ovlivnily výši daňové povinnosti zemědělských podnikatelských subjektů.

Do zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, se v průběhu zdaňovacího období 2001 promítly celkem čtyři novely. Po přijetí novel jsou z daně darovací vyloučeny dotace ze zahraničí, od daně darovací jsou osvobozeny politické strany, při nabytí nemovitosti v rámci exekuce dlužníkovu majetku je plátcem daně z převodu nemovitostí nabyvatel, od daně darovací je osvobozeno bezúplatné nabytí majetku na humanitární nebo charitativní účely. Dále se v rámci pozemkových úprav připouští i peněžitá náhrada za odňaté pozemky, osvobozené od daně darovací a daně z převodu nemovitostí.

Specifické daňové úlevy, které se promítly v roce 2001 do ekonomiky zemědělských podnikatelských subjektů, uvádíme v následujícím přehledu:

- Odečitatelná položka ve výši 20 % od základu daně ze vstupní ceny strojů pro zemědělství a lesnictví u konkrétních typů strojů pro podniky s převážně zemědělskou a lesní výrobou ⁹¹, jedná-li se o první vlastníky strojů. Zemědělské podniky, které nesplňují výše uvedené kritérium, mohou odečíst 10 % vstupní ceny hmotného majetku, zaříděného v odpisových skupinách 1, 2, 3 ⁹². Výše daňových úlev je odhadována pro rok 2001 na 300 mil. Kč.
- Možnost odpočtu ztráty zemědělských podnikatelských subjektů od základu daně z příjmu po dobu 7 let, počínaje rokem následujícím po roce, ve kterém byla ztráta zjištěna.

V roce 2001 byly zemědělským podnikům kromě uvedených úlev realizovány ještě následující odvodové úlevy:

- osvobození plateb silniční daně u speciálních zemědělských vozidel v odhadované výši 75 mil. Kč ročně ⁹³;
- osvobození od splátek návratných finančních výpomocí z první poloviny devadesátých let ve výši 575 mil. Kč.

Meziroční srovnání orientačních údajů o celkovém zatížení zemědělských podnikatelských subjektů přímými daněmi v letech 2000 a 2001 včetně daňových úlev je uvedeno v tab. TB3.5/01.

TB3.5/01 – Přímé realizované daňové zatížení zemědělských podnikatelských subjektů (mil. Kč)

Ukazatel	2000	2001	Meziroční index
Daň z příjmu ¹⁾	438	873	199,3
Daň z nemovitostí ¹⁾	1 249	1 252	100,2
Daň silniční	320	291	90,9
Ostatní daně ²⁾	239	275	115,1
Přímé daně celkem	2 246	2 691	119,8
z toho – daňové úlevy na dani z příjmu ³⁾	300	300	100,0
– daňové úlevy na dani silniční ³⁾	75	75	100,0

1) Údaje převzaté z databáze MF

2) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulé léta

3) Odhad

Pramen: Výběrové šetření FADN a databáze MF

Zpracoval: M. Vojtěšek, A. Picková (VÚZE)

Po zápočtu daňových úlev v roce 2001 vzrostly přímé daně ve srovnání s rokem 2000 přibližně o 20 %. Podle údajů z databáze MF významně vzrostla daň z příjmů z podnikatelské činnosti podniků.

Orientační propočet majetkových daní u podniků právnických osob vyjádřený v Kč/ha z. p. je uveden v tab. B3.5/01. Údaje uvádí strukturu daňového zatížení zemědělských družstev a obchodních společností. Podobné údaje u podniků fyzických osob viz tab. B3.5/02.

Nepřímé daně

Pro zdaňovací období 2001 byl novelizován zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty. Nejdůležitější novelou byl zákon č. 17/2000 Sb., který podle § 19a s účinností od 1. 1. 2001 rozděluje přijatá zdanitelná plnění do tří různých odpočtových kategorií (s plným nárokem na odpočet, bez nároku na odpočet, s kráceným odpočtem). Na základě údajů MF vrátil stát v rezortu zemědělství plátcům daně z přidané hodnoty 3947 mil. Kč.

Zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, byl novelizován zejména v části daně z uhlovodíkových paliv a maziv (topné oleje a technické benzíny). Na této dani bylo vráceno podnikům rezortu MZe celkem 115 mil. Kč. V rámci „zelené nafty“ bylo zemědělským podnikům vráceno v roce 2001 na spotřební dani celkem 1287 mil. Kč.

U spotřební daně bylo v roce 2001 v rezortu zemědělství předepsáno u daně z vína 236 tis. Kč a u daně z lihu 17 595 tis. Kč.

4 Opatření a podpory v navazujících odvětvích agrárního sektoru

Podpora zpracovatelů byla v roce 2001 zajišťována následujícími opatřeními:

- podpora rozvoje malého a středního podnikání (týká se podniků do 249 zaměstnanců s výjimkou zemědělských podniků) prostřednictvím programů ČMZRB v kompetenci MPO a MMR (cenově zvýhodněné záruky a úvěry a dotace úroků);
- podpora ve formě návratných finančních výpomocí pro výstavbu kapacit na zpracování bionafty z řepky, které byly poskytnuty v období 1992 – 1995 (dotace ve formě nehraných úroků ze zůstatku finanční výpomoci);

⁹¹ Jde o podniky, jejichž příjmy ze zemědělské a lesní výroby činily v předcházejícím období více než 50 % z celkových příjmů.

⁹² Viz příloha k zákonu č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Tyto úlevy nejsou do souhrnných výpočtů podpor zemědělství zahrnovány.

- přímé podpory zpracovatelským podnikům z dotačních titulů MZe, resp. podle nařízení vlády č. 86/2001 Sb., – podpory cen vstupů (výroba MEŘO a ekologických paliv, bramborový a pšeničný škrob);
- garance úvěrů a dotace na úhradu části úroků z úvěrů v rámci programu PGRLF – INVESTICE, podprogram HYGIENA ke zlepšení hygienických a veterinárních podmínek provozů zpracovávajících živočišné produkty, aby odpovídaly předpisům ES;
- podpory úvěrů v rámci programu PGRLF – EXPORT;
- specifická daňová zvýhodnění:
- pro malé nezávislé pivovary (do výstavu piva 200 tis. hl): poskytnutí úlev na spotřební dani;
- pro výrobce bionafty směsné a metylesteru řepkového oleje (MEŘO) nulová spotřební daň uplatňovaná formou vratky do 31. 3. 2000 a snížená sazba od 1. 7. 2001 a dále 5% sazba DPH (proti 22% u nafty).

V roce 2001 došlo k celkovému snížení podpor navazujícím odvětvím v rámci zemědělské politiky, a to zejména v důsledku poklesu podporované produkce bionafty.

Přehled a kvantifikace hlavních opatření v roce 2001 jsou uvedeny v tab. TB4/01.

TB4/01 - Opatření k podpoře zpracovatelského průmyslu (mil. Kč)

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro podpory	2000	2001
Příspěvky na úhradu úroků u bankovních úvěrů a cenově zvýhodněné záruky a úvěry prostřednictvím ČMZRB	Programy ČMZRB pro malé a střední podnikání	Nezemědělské podniky do 249 zaměstnanců, podnikatelský záměr akceptovaný bankou, odsouhlasený ČMZRB, realizace záměru v ČR	95	127
Dotace úroků u návratných výpomocí pro výrobu bionafty	Do roku 1995: dotační titul 1.E.	Na výstavbu kapacit na zpracování řepky na bionaftu	91	69
Podpora výroby ekologických paliv – přímá nenávratná dotace ¹⁾	2000: dotační titul 1.J.a, b, c, d. 2001: dotační titul 1.J.a, b, c.	Podpora výroby metylesteru řepkového oleje, bioetanolu a bionafty	1 129	598
Podpora výroby MEŘO a bionafty – SZIF	2001: NV č. 86/2001 Sb.	Zpracovatelé MEŘO	0	167
Bramborový škrob, pšeničný škrob	2000: dotační titul 1.K. 2001: NV č. 175/2001 Sb.	Podpora výroby bramborového a pšeničného škrobu	33	14
Garance úvěrů a dotace na úhradu části úroků z úvěrů	C.2.4. Podprogram HYGIENA PGRLF – zabezpečení veterinárních a hygienických podmínek provozů zpracovávajících živočišné produkty (nákup strojů a zařízení, stavební investice)	Zpracovatelské organizace	0	2
Daňové úlevy pro malé nezávislé pivovary	Úlevy na spotřební dani	Pouze pro malé nezávislé pivovary (s vymezeným maximálním objemem roční produkce 200 tis. hl piva)	140	154
Daňové zvýhodnění pro bionaftu – DPH	5% sazba DPH (proti 22% sazbě u nafty)	Produkce a prodej bionafty z tuzemského MEŘO	958	624
Daňové zvýhodnění pro bionaftu – spotřební daň	Nulová spotřební daň na bionaftu v 1. Q. 2000 a snížená sazba od 1. 7. 2001	Produkce a prodej bionafty z tuzemského MEŘO	315	206
Celkem			2 761	1 961

1) V roce 2001 včetně doplatku dotací z roku 2000 ve výši 108 mil. Kč

Pramen: ČMZRB, MZe, SZIF, Svaz pivovarů a sladoven

Zpracoval: J. Mezera, O. Roček (VÚZE)

5 Agroenvironmentální politika

V roce 2001 vstoupily v platnost následující právní předpisy vydané MZe a ošetřující oblast zemědělství ve vztahu k ochraně životního prostředí:

- zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 308/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech);
- nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování;
- nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění půdy do klidu, a finanční kompenzační podpory za uvádění půdy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu;
- vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 53/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 476/2000 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství ČR č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv;
- zásady k poskytování a čerpání dotací na odbahnění rybníků pro rok 2001;
- zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování finančních podpor formou dotací na základě podpůrných programů stanovených podle § 2, odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb., pro rok 2001;
- zásady MZe, kterými se stanoví podmínky pro poskytování a čerpání finančních podpor formou dotací na udržování a využívání genetických zdrojů pro zemědělství v roce 2001.

Zemědělská dotační politika v roce 2001 doznala zásadních změn v souvislosti s přípravami ČR na vstup do EU. Novým nástrojem se staly Zásady správné zemědělské praxe (Zásady) obsažené v nařízení vlády č. 505/2000 Sb. Jde o souhrn opatření, jejichž dodržování vede z hlediska ochrany životního prostředí k žádoucím způsobům hospodaření. Dodržování Zásad je dobrovolné. Jsou však podmínkou přiznání dotace na podpůrné programy, vyplácení vyrovnávacího příspěvku na programy pomoci méně příznivým oblastem a vyplácení finanční a kompenzační podpory za půdu uvedenou do klidu.

Nařízení vlády č. 505/2000 Sb. představuje pro rok 2001 stěžejní nástroj agroenvironmentální politiky. Změnou proti roku 2000 je zavedení programů diferencované pomoci jednotlivým kategoriím méně příznivých oblastí (LFA). Výše vyrovnávacího příspěvku na programy pomoci méně příznivým oblastem v roce 2001 činila 1744,5 mil. Kč. Druhá část nařízení zahrnuje agroenvironmentální programy ve smyslu Nařízení Rady (EEC) č. 1257/99 (zatravňování, údržba travních porostů a ekologické zemědělství) a programy zaměřené na udržování krajiny a ochranu složek životního prostředí. Byly vyřazeny podpory orné půdy, hnojení organickými hnojivy a odbahňování rybníků, které jsou ošetřeny jinými právními předpisy. V roce 2001 bylo na podpůrné programy v rámci nového nařízení č. 505/2000 Sb. (mimo LFA) vynaloženo 1148,6 mil. Kč. Dotační tituly byly vymezeny a podporovány následovně:

- zatravňování: v roce 2001 bylo vynaloženo 22,9 mil. Kč, celkem zatravněno 3,1 tis. ha orné půdy; proti předchozímu roku byl titul cíleněji orientován na prioritní oblasti (v roce 2000 bylo na zatravňování čerpáno 39,2 mil. Kč);
- údržba travních porostů pastevním chovem hospodářských zvířat: 760,6 mil. Kč, 461,1 tis. ha, stávající program spojuje údržbu TTP a podporu pastvy skotu, ovcí, koz a koní z roku 2000;
- ekologické zemědělství: 168,0 mil. Kč (nárůst o 88,8 % proti roku 2000, kdy podpora činila 89,1 mil. Kč), podporováno 218,1 tis. ha (včetně zemědělců v přechodném období), což představuje 5,1 % z. p.;
- podpora včelařství: 80,2 mil. Kč (v roce 2000 bylo vynaloženo 79,8 mil. Kč);
- vápnění zemědělských pozemků s ornou půdou s půdní reakcí do 5,5 pH: vynaloženo 16,4 mil. Kč na 54,7 tis. ha (v roce 2000 bylo čerpáno 7,3 mil. Kč, nárůst v důsledku umožnění podpory většího podílu z. p. u jednoho žadatele);
- založení prvků územních systémů ekologické stability: na titul byla v roce 2001 čerpána minimální podpora (v roce 2000 bylo vyplaceno 2,2 mil. Kč);
- zalesnění: 99,8 mil. Kč (v roce 2000 činila podpora 76,7 mil. Kč);
- založení porostů rychlerostoucích dřevin včetně údržby: 566,0 tis. Kč (130 tis. Kč v roce 2000).

Odbahňování rybníků bylo dotováno MZe na základě Zásad k poskytování a čerpání dotací na odbahnění rybníků pro rok 2001 a z dalších zdrojů celkovou částkou 90,1 mil. Kč (83,1 mil. Kč v roce 2000).

Pozitivní vliv na ochranu životního prostředí má novela zákona o hnojivech s příslušnými vyhláškami, která mimo jiné upravuje skladování a používání hnojiv, statkových hnojiv, pomocných půdních látek, pomocných rostlinných přípravků a substrátů na zemědělské půdě a lesních pozemcích a vedení evidence o jejich použití.

Přestože u nového nařízení č. 86/2001 Sb., o uvádění půdy do klidu, nejsou environmentální cíle prioritní, vyznačuje se určitým přínosem pro životní prostředí (např. produkce obnovitelných zdrojů energie – podrobněji v kap. B3.1.1).

K naplňování environmentálních cílů v zemědělství sloužily také některé dotační tituly MZe:

- v rámci titulu 1.C. Obnova vinic, chmelnic, ovocných sadů, prostorových a technických izolátů: bylo v roce 2001 vynaloženo 228 mil. Kč, z toho 212,7 mil. Kč bylo vynaloženo na trvalé kultury (na trvalé kultury bylo v roce 2000 vynaloženo 173,5 mil. Kč); bylo vysázeno 626 ha vinic, 277 ha chmelnic, 505 ha ovocných sadů a 6,94 ha prostorových izolátů;
- v rámci titulu 1.L. Chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí a koní bylo v roce 2001 vynaloženo 473,5 mil. Kč (vzhledem ke změně titulu nelze výši vynaložených finančních prostředků srovnávat s rokem 2000);
- v rámci titulu 3a) Biologická ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin bylo v roce 2001 vynaloženo 11,5 mil. Kč (15 mil. Kč v roce 2000).

Udržování a využívání genetických zdrojů bylo tak jako v předešlých letech podpořeno částkou 55 mil. Kč. Chov starokladubského koně byl podporován částkou 34,9 mil. Kč.

V rámci PGRLF bylo možno v roce 2001 pokračovat v čerpání finančních prostředků v programu INVESTICE – ZEMĚDĚLEC, ze kterého lze přispívat na aktivity spojené s ekologickými investicemi do půdy, využíváním obnovitelných zdrojů energie, rozvojem agroturistiky, zřizováním polních cest a zalesňováním.

Z rozpočtu MZe byla podporována kontrola ekologického zemědělství částkou 4 mil. Kč (1 mil. Kč v roce 2000). Financování monitoringu cizorodých látek v potravních řetězcích (bez monitoringu vody a BSE) dosáhlo v roce 2001 výše 25,9 mil. Kč (24,8 mil. Kč v roce 2000). Na základě vyhlášky MZe č. 287/1999 Sb., o veterinárních požadavcích na živočišné produkty ve znění vyhlášek č. 400/2001 Sb. a č. 441/2001 Sb., bylo v roce 2001 vyplaceno 186 mil. Kč na monitoring BSE. Celkem bylo rychlými testy vyšetřeno 114,1 tis. ks skotu.

Rezort MŽP se na agroenvironmentální politice podílí pomocí dotací programů Péče o krajinu a Revitalizace říčních systémů, ze kterých zemědělské subjekty čerpaly v roce 2001 celkem 48,5 mil. Kč (v roce 2000 se jednalo o 67,5 mil. Kč), z čehož bylo pro ZVHS uvolněno 19,7 mil. Kč (proti 46,2 mil. Kč v roce 2000). Státní fond životního prostředí ČR poskytl v roce 2001 podnikatelským subjektům do zemědělského sektoru 6,8 mil. Kč (9,9 mil. Kč v roce 2000).

Rozsah komplexních pozemkových úprav podrobněji popisuje kapitola B7. Na úpravy související s realizací ekologických opatření v krajině bylo v rámci pozemkových úprav poskytnuto 24,2 mil. Kč (37,9 mil. Kč v roce 2000).

Součástí agroenvironmentální politiky je odvádění poplatků za emise amoniaku ze zemědělství, které v roce 2001 dosáhly výše 19,8 mil. Kč (v roce 2000 zemědělci zaplatili 18 mil. Kč). Skutečná hodnota odváděných poplatků by však, podle celkové emise amoniaku ze zemědělství (75,8 kt v roce 2001), měla být několikanásobně vyšší (až 75 mil. Kč).

Celková výše podpor zemědělské politiky souvisejících přímo či nepřímo s ochranou životního prostředí dosáhla v roce 2001 výše téměř 4 mld. Kč (3,9 mld. Kč v roce 2000), tj. asi 20 % veškerých podpor ze státního rozpočtu do agrárního sektoru.

6 Regionální politika a politika rozvoje venkova

Regionální politika včetně politiky rozvoje venkova je zajišťována prostřednictvím dotací a podpůrných programů po linii odvětvových ministerstev. Vedle Ministerstva zemědělství ČR a Ministerstva pro místní rozvoj ČR, které je zároveň od roku 1996 odpovědným koordinátorem regionální politiky, se na ní podílejí Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí ČR prostřednictvím Státního fondu životního prostředí, Ministerstvo kultury ČR a Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond.

Program obnovy venkova, garantovaný MMR, je zaměřen na obnovu hospodářského a kulturního života na venkově, včetně ochrany krajiny a přírody. V rámci tohoto programu jsou přednostně podporovány investiční akce ve venkovských obcích do 2 tis. obyvatel, kde jsou prostředky poskytovány především na podporu drobných investic. V roce 2001 bylo v rámci tohoto programu podpořeno 2386 obcí a celkový objem poskytnutých podpor dosáhl výše 589 mil. Kč⁹⁴. Největší objem finančních prostředků (199 mil. Kč) byl poskytnut na obnovu a údržbu venkovské zástavby a vybavenosti, dále na místní komunikace a veřejné osvětlení (68 mil. Kč) a na integrované projekty venkovských mikroregionů (197 mil. Kč). Z dalších programů MMR využívaných venkovskými obcemi to byl program podpory výstavby nájemného bydlení a budování technické infrastruktury, na jehož čerpání se tyto obce podílely 23 %, tj. částkou 560 mil. Kč. Vedle těchto podpor, které mají celoplošný charakter, byly poskytovány podpory regionálně orientované. Např. v rámci programu pro hospodářsky slabé regiony⁹⁵ směřovalo do tamějších venkovských obcí 63 mil. Kč a dále v rámci regionálního programu podpory rozvoje na úrovni NUTS 2 Ostravsko a Severozápad byla do venkovského prostoru těchto regionů poskytnuta podpora na úrovni 66,6 mil. Kč.

Zemědělská politika MZe se v roce 2001, podobně jako v roce předchozím, soustředila na podporu venkovského podnikání prostřednictvím programů PGRLF a dalších opatření. Z prostředků MZe bylo v roce 2001 pro obce do 5000 obyvatel formou dotací a návratných půjček uvolněno na výstavbu vodovodů a úpraven vod 369 mil. Kč⁹⁶ a na čistírny odpadních vod a kanalizaci 61 mil. Kč⁹⁷.

Důležitou úlohu v rozvoji venkova mají malé a střední podniky, které vytvářejí ve venkovských obcích pracovní místa a zajišťují jejich celkovou obslužnost. Na podporu malého a středního podnikání byly na období 2001 – 2004 usnesením vlády ČR ze dne 11. prosince 2000 č. 1257 vyhlášeny podpůrné programy MMR a MPO. Regionální charakter měly programy REGION, VESNICE, REGENERACE, PREFERENCE, PROVOZ a REGIOZÁRUKA (zadavatel MMR), plošný charakter pak měly programy ZÁRUKA, KREDIT, TRH, SPECIAL, KAPITÁL, KOOPERACE, START a MARKETING (zadavatel MPO). Realizátorem těchto programů je Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s., s výjimkou programu MARKETING, jehož realizátorem je CzechTrade – Česká agentura podpory obchodu⁹⁸.

Ze zdrojů Státního fondu životního prostředí bylo v roce 2001 podnikatelským subjektům v zemědělství poskytnuto celkem 6,8 mil. Kč. Do venkovského prostoru byly zároveň orientovány i některé podpůrné programy Ministerstva kultury. Za nejvýznamnější z nich lze z hlediska rozvoje venkova považovat Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny, v rámci kterého bylo v roce 2001 vynaloženo 24 mil. Kč.

7 Ostatní opatření se vztahem k zemědělství

Stát poskytuje agrárnímu sektoru další obecné služby, nezahrnuté do předchozích opatření zemědělské politiky. Jsou to především výdaje na pozemkové úpravy katastrů obcí, na učňovské školství a činnosti Institutu výchovy a vzdělávání MZe (IVV) a na servisní činnosti pro MZe. Přehled ostatních opatření a výdajů je uveden v následující tab. TB7/01.

TB7/01 – Ostatní podpory zemědělství (mil. Kč)

Podpora	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2000	2001
Pozemkové úpravy	Výdaje pozemkových úřadů	Výdaje na komplexní i jednoduché pozemkové úpravy	651	531
Učňovské školství a IVV	2000 a 2001: výdaje z rozpočtu MZe	Náklady učňovského školství (1 676 mil. Kč, resp. 1 197 mil. Kč) a výdaje na činnosti IVV (41 mil. Kč, resp. 34 mil. Kč)	1 717	1 231
Servisní činnosti pro MZe	2000 a 2001: výdaje z rozpočtu MZe	Výdaje na účelové činnosti výzkumných ústavů a dalších institucí pro MZe	203	124

Z celkové částky 531 mil. Kč, vynaložené v roce 2001 na pozemkové úpravy, bylo na komplexní pozemkové úpravy (KPÚ) vynaloženo 431 mil. Kč. Do konce roku 2001 bylo dokončeno celkem 203 KPÚ na výměře 72 697 ha a zahájeno bylo 542 KPÚ na výměře 256 495 ha. Komplexní pozemkové úpravy představují změny v prostorovém uspořádání a využití krajiny s dopady do ochrany životního prostředí.

Do ostatních podpor zemědělství lze zařadit i výdaje Fondu národního majetku na provoz a likvidaci zbytkových státních podniků (statků).

8 Souhrnné vyhodnocení výdajů zemědělské politiky

8.1 Souhrnné institucionální a čisté výdaje na podporu agrárního sektoru

Souhrnná rekapitulace přímých i nepřímých institucionálních výdajů na podporu agrárního sektoru v období 2000 – 2001 je podle hlavních finančních toků (institucí) uvedena v tab. TB8.1/01.

Celkové institucionální výdaje do agrárního sektoru se meziročně zvýšily téměř o 9 %. Na tomto zvýšení se nejvíce podílely výdaje na dotační politiku MZe a na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství (meziroční zvýšení o 7,3 %) a zejména výdaje SZIF v souvislosti s plněním jeho nových úkolů (meziroční zvýšení o 71 %).

⁹⁴ Z toho 82 mil. Kč spolufinancováno z programu Phare a 100 mil. Kč ze zdrojů PF ČR.

⁹⁵ Týká se okresů Břeclav, Český Krumlov, Jeseník, Kladno, Prachatice, Svitavy, Tachov, Třebíč a regionu Ralsko-Mladá.

⁹⁶ Z toho 236 mil. Kč dotace, zbytek tvoří návratné půjčky.

⁹⁷ Z toho 41 mil. Kč dotace, zbytek tvoří návratné půjčky.

⁹⁸ V roce 2001 činily podpory malému a střednímu podnikání celkem 1303,1 mil. Kč, z toho v rámci regionálních programů 312,9 mil. Kč, tj. 24,01 %. Vedle toho byly poskytnuty záruky v úhrnné výši 717,2 mil. Kč, z toho v rámci regionálních programů 156,7 mil. Kč, tj. 21,85 %.

TB7/01 – Ostatní podpory zemědělství (mil. Kč)

Druh výdaje	2000	2001	Meziroční index
1. Výdaje rezortu MZe celkem	15 859	17 500	110,34
1.1 Výdaje MZe na dotace, nařízení vlády a ostatní	10 850	11 638	107,26
1.2 Dotace ze SR pro PGRLF	2 175	1 309	60,18
1.3 Dotace ze SR pro SZIF (SFTR)	2 478	4 230	170,70
v tom - podpory bez subvencí vývozu	0	1 818	x
1.4 Výdaje ostatních institucí rezortu MZe	356	323	90,73
2. Výdaje z jiných rezortů a zdrojů celkem	4 134	4 284	103,63
2.1 MŽP - SFŽP	78	55	70,51
2.2 ČMZRB	95	127	133,68
2.3 GA ČR	30	28	93,33
2.4 Pozemkové úřady	651	531	81,57
2.5 Fond národního majetku	50	30	60,00
2.6 Daňové úlevy (bez silniční daně) a odpisy dluhů	3 217	3 502	108,86
2.7 Zahraniční zdroje (výzkum)	13	11	84,62
Celkem výdaje do agrárního sektoru	19 993	21 784	108,96
z toho - servisní činnosti pro MZe, učňovské školství, IVV a pozemkové úpravy	2 634	1 927	73,16

Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

Souhrnné čisté výdaje na podporu zemědělství jsou uvedeny podle metodiky OECD platné od roku 1998⁹⁹. V tab. TB8.1/02 jsou uvedeny čisté rozpočtové a spotřebitelské výdaje na podporu zemědělství a spotřebitelů a souhrnné ukazatele podpor podle nové metodiky a revize OECD pro období let 1989 – 2001. Souhrnné ukazatele podpor zemědělství ČR jsou představeny v kap. B8.2.

8.2 Produkční a spotřebitelské podpory podle OECD

8.2.1 Odhad produkčních podpor, podpor obecných služeb a celkových transferů do zemědělství

V roce 2001 se agrární politika v zemích OECD vyznačovala dalším posunem k tržní orientaci, avšak s velkými rozdíly mezi jednotlivými zeměmi OECD a jednotlivými komoditami. V období 1999 – 2001 došlo k mírnému snížení celkové úrovně podpor a k uplatnění opatření politik, která méně deformují trh.

Úroveň podpor a trend změn agrární politiky v jednotlivých zemích OECD jsou měřeny třemi hlavními ukazateli. Ukazatel odhadu produkčních podpor (% OPP¹⁰⁰) ohodnocuje úroveň podpor výrobcům jejich podílem na celkových příjmech a poskytuje údaje o složení podpor. Koeficient nominální míry ochrany (KNO¹⁰¹) měří ochranu trhu jako podíl mezi průměrnými cenami, které dostávají domácí výrobci, a cenami světovými (referenčními). Koeficient nominální produkční podpory (KNPP) měří deformaci trhu pomocí podílu skutečných příjmů farmářů a příjmů, které by získali při ohodnocení jejich výrobků světovými (referenčními) cenami.

V roce 2001 došlo k dalšímu poklesu % OPP ve většině zemí OECD v důsledku snižování rozdílu mezi cenami domácími a cenami referenčními. V roce 2001 se celková hodnota % OPP dostala na úroveň 31 %. Hodnota % OPP se pohybovala mezi 1 % na Novém Zélandě, 21 % v USA, 35 % v EU a 69 % ve Švýcarsku. Současně došlo ve většině zemí OECD k poklesu podpor obecným službám. Přibližování domácích a světových cen vedlo i ke snižování nákladů spotřebitelů a ke snížení % odhadu spotřebitelských podpor (% OSP) v roce 2001 na -24 %. Přestože došlo k poklesu koeficientu míry ochrany (ukazatel KNO), domácí ceny byly stále v průměru o 31 % vyšší než ceny na světových trzích. Hodnota ukazatele KNPP v roce 2001 signalizovala, že hodnota hrubých příjmů farmářů byla v průměru zemí OECD v roce 2001 o 45 % vyšší, než by byla ve vyjádření ve světových cenách a bez podpor. Odhad celkových podpor do zemědělství (OCP) poklesl v průměru zemí OECD meziročně o 3,1 % a jejich podíl na HDP zůstal na úrovni 1,3 %.

Poněkud odlišný vývoj zemědělské politiky probíhal v roce 2001 v ČR (tab. TB8.1/02). Podpory vyjádřené % OPP se zvýšily ze 16 % v roce 2000 (revidovaný údaj) na 17 % v roce 2001 (předběžný údaj). Do nárůstu tohoto ukazatele se promítl významně nárůst přímých podpor a změny ve vývoji směnného kurzu. Podíl složky podpory tržních cen (PTC) na celkových produkčních podporách poklesl z 52 % v roce 2000 na 40 % v roce 2001 a dostal se hluboko pod průměr zemí OECD (63 %). Změnami v zemědělské politice a snížením podílu nových podpor (PTC) tak došlo k meziročnímu nárůstu podílu ostatních přímých podpor ze 48 % v roce 2000 na 60 % v roce 2001. Tuto změnu lze považovat za velmi pozitivní, neboť odráží progresivní trend oddělování podpor od produkce (decoupling), i když nelze podceňovat také vliv směnného kurzu na tento proces.

V důsledku meziročního nárůstu cen domácích proti cenám světovým (zejména u rostlinných komodit) došlo k mírnému zvýšení hodnoty KNPP z 1,19 v roce 2000 na 1,20 v roce 2001. To znamená, že při ocenění produkce zemědělských podniků nižšími světovými cenami by byl hrubý příjem farmářů v ČR v roce 2001 o 20 % nižší. Podíl podpory obecných služeb (OPOS) na celkových podporách se snížil z 16,5 % v roce 2000 na 14,7 % v roce 2001. Přestože odhad celkových podpor (OCP) se v meziročním srovnání zvýšil o 6,1 %, jeho podíl na HDP se snížil na 1,2 % (proti 1,3 % v roce 2000). Tento podíl je srovnatelný s průměrem zemí OECD. Meziroční změny byly způsobeny zhruba 10% nárůstem transferů od daňových poplatníků, 1,7% nárůstem transferů od spotřebitelů při současném nárůstu HDP (o 3,6 % ve s. c. roku 1995).

Souhrnně lze konstatovat, že ukazatele podpor zemědělství OECD dokazují pozitivní posuny ve struktuře podpor v zemědělské politice ČR, při jejich zhruba dvoutřetinové úrovni ve srovnání s průměrem zemí OECD.

⁹⁹ Podrobněji k nové metodice OECD viz Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1999, kap. C2

¹⁰⁰ Ukazatel % OPP vyjadřuje podíl produkčních podpor na hodnotě celkových příjmů zemědělských výrobců, do kterých jsou započteny i rozpočtové podpory.

¹⁰¹ Hodnoty KNO vyjadřují poměr rozdílu ceny domácí a ceny referenční míry uplatňované ochrany trhu (a nepřímo i úroveň konkurenceschopnosti) dané komodity, resp. míry podpory výrobců ze strany spotřebitelů. Kladné hodnoty KNO indikují podpory výrobců spotřebiteli; záporné hodnoty KNO indikují podpory spotřebitelů výrobců (resp. vnitřní zdanění výrobců v důsledku uplatňované zemědělské politiky na trhu).

TB8.1/02 - Čisté výdaje na podporu agrárního sektoru (mil. Kč)

Druh podpory – kategorie	1989 ¹⁾	1995 ¹⁾	1996 ¹⁾	1997 ¹⁾	1998 ¹⁾	1999 ¹⁾	2000 ¹⁾	2001 ²⁾
Celková hodnota produkce (na úrovni CZV)	119 455	117 543	131 594	127 107	129 057	114 295	118 126	119 500
Celková hodnota spotřebované produkce (na úrovni CZV)	97 482	105 394	115 271	113 522	115 144	100 598	105 697	111 519
I. ODHAD PRODUKČNÍCH PODPOR (OPP)	76 589	24 656	26 221	7 937	31 890	29 348	20 599	22 266
A. Podpora tržních cen (PTC)	58 045	21 343	21 664	2 065	23 734	20 385	10 642	8 923
B. Platby vázané na výstupy	6 961						358	300
1. Vázané na limitované výstupy								
2. Vázané na nelimitované výstupy	6 961						358	300
C. Platby vázané na počet hektarů či zvířat		340	419	332	1 032	1 195	2 365	6 899
1. Vázané na limitované výstupy					656	781	1 969	6 764
2. Vázané na nelimitované výstupy		340	419	332	376	414	396	135
D. Platby vázané na historické nároky					2 882	3 755	3 266	1 602
1. Vázané na limitované množství ha, ks, produkce								
2. Vázané na historické podpůrné programy					2 882	3 755	3 266	1 602
E. Platby vázané na užití vstupů	1 453	2 973	4 138	5 540	4 186	3 927	3 755	4 282
1. Vázané na užití variabilních vstupů	557	1 458	1 850	2 442	919	1 151	1 514	2 305
2. Vázané na užití služeb na farmách		15	30	35	41	33	21	18
3. Vázané na užití fixních vstupů	896	1 500	2 258	3 063	3 226	2 743	2 220	1 959
F. Platby vázané na omezení vstupů	1 028				48	84	89	160
1. Vázané na omezení variabilních vstupů	1 028				48	84	89	160
2. Vázané na omezení fixních vstupů								
3. Vázané na omezení komplexu vstupů								
G. Platby vázané na celkové příjmy farem	9 102				8	2	124	100
1. Vázané na úroveň příjmů farem	9 102				8	2	124	100
2. Vázané na minimální úroveň příjmů								
H. Ostatní platby								
1. Národní platby								
2. Regionální (subnárodní) platby								
II. ODHAD PODPORY OBECNÝCH SLUŽEB (OPOS)	1 377	3 148	3 374	3 489	3 408	3 605	4 069	3 854
I. Výzkum a vývoj	193	1 182	879	728	893	979	999	977
J. Zemědělské školství	568	1 679	1 692	1 644	1 612	1 607	1 781	1 562
K. Inspekční služby	66	169	183	41	35	45	137	278
L. Infrastruktura	550	113	610	1 066	858	964	1 140	1 027
M. Marketing a propagace		5	10	10	10	10	12	10
N. Veřejné skladování								
O. Různé								
III. ODHAD SPOTŘEBITELSKÝCH PODPOR (OSP)	-27 646	-16 659	-16 484	-274	-20 847	-18 960	-9 517	-8 481
P. Transfery výrobcům od spotřebitelů ³⁾	-46 984	-11 273	-10 497	2 134	-21 387	-16 531	-6 315	-6 007
Q. Ostatní transfery od spotřebitelů ³⁾	-7	201	-78	-162	-94	-163	233	-163
R. Transfery spotřebitelům od daňových poplatníků ³⁾	19 913						29	80
S. Zvýšené náklady na krmiva	-569	-5 587	-5 909	-2 246	634	-2 266	-3 464	-2 391
IV. ODHAD CELKOVÝCH PODPOR (OCP)	97 880	27 804	29 595	11 426	35 298	32 953	24 697	26 200
T. Transfery od spotřebitelů ³⁾	46 990	11 072	10 575	-1 971	21 481	16 694	6 083	6 170
U. Transfery od daňových poplatníků ³⁾	50 896	16 531	19 098	13 559	13 911	16 422	18 381	20 193
V. Rozpočtové příjmy	-7	201	-78	-162	-94	-163	233	-163
% OCP (z HDP)					1,70	1,70	1,30	1,20
% OPP	55	20	19	6	223	24	16	17
% OSP	-36	-16	-14	0	-18	-19	-9	-8
% OPOS (z OCP)	1,4	11,3	11,4	30,5	9,7	10,9	16,5	14,7
Koeficient nominální podpory producentů (KNPP)	2,25	1,26	1,24	1,06	1,30	1,31	1,19	1,20
Koeficient nominální podpory spotřebitelů (KNPS)	1,55	1,19	1,17	1,00	1,22	1,23	1,10	1,08

1) Revidované údaje podle Monitoringu OECD 2001

2) Předpoklad OECD

3) Řádky P, Q, R, T, U nelze přímo porovnávat s podobnými ukazateli v tab. TB8.3/01 (jsou uplatněny rozdílné metodiky).

Pramen: Agricultural Policies in OECD countries, OECD 2002

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

8.2.2 Produkční podpory podle vybraných komodit

V roce 2001 došlo ze strany sekretariátu OECD k aktualizaci referenčních cen, což se promítlo i zpětně v časových řadách do změny úrovně % OPP, především u komodity hovězí maso a mléko. Průměrná hodnota % OPP v zemích OECD byla v roce 2001 nižší než v ČR pouze u vajec (10 %) a drůbeže (16 %). Nejvyšších hodnot % OPP bylo v průměru zemí OECD dosaženo u cukru a mléka (45 %). Vývoj % OPP v ČR podle hlavních komodit ukazuje tab. TB8.2/01.

Výraznější nárůst průměrné CZV pšenice v ČR v roce 2001 (o 13 %) v porovnání s nárůstem referenční ceny (o 6,3 %) se promítl do změny KNO (z -16 % na -11 %) i do zvýšení ukazatele % OPP z -9 % na 5 %. Meziročně tak došlo k přesunu podpor výrobců pšenice ve prospěch spotřebitelů na čisté podpory těchto výrobců. Hodnota KNPP se v meziročním porovnání zvýšila u pšenice z 0,92 na 1,05. V EU se ve stejném období snížil ukazatel % OPP z 46 % na 44 %.

U ječmene došlo v ČR ve stejném období ke zvýšení hodnoty % OPP (z -35 % na -5 %) i KNO (z -33 % na -18 %) v důsledku podstatně vyššího nárůstu průměrné ceny domácí (o 29,5 %) proti mírnému nárůstu ceny referenční (o 6,7 %). Hodnota KNPP se v meziročním porovnání zvýšila u ječmene z 0,74 na 0,95.

TB8.2/01 – % OPP podle hlavních komodit a podíl komodit na celkovém % OPP

Komodita	1991 – 1993		1999 – 2001		1999		2000		2001 ¹⁾	
	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl
Pšenice	21	4,13	-3	-1,48	-6	-2,47	-9	-5,82	5	3,84
Ječmen	25	3,24	-22	-4,80	-25	-4,18	-35	-8,74	-5	-1,96
Řepka	15	0,43	-5	-0,16	-23	-3,38	-7	-1,79	15	5,59
Cukr	50	3,42	20	2,58	17	1,24	22	3,18	21	3,78
Mléko	44	19,26	25	22,68	35	25,47	22	23,78	19	17,98
Hovězí maso	56	15,55	36	12,25	35	11,25	41	17,11	31	9,08
Vepřové maso	36	13,99	21	16,39	39	23,51	17	15,68	7	7,66
Drůbež	38	3,14	42	12,25	45	10,23	45	14,51	35	12,81
Veje	13	1,06	40	9,95	43	8,01	37	11,26	40	11,31
Celkem	38	x	19	x	24	x	16	x	17	x

1) Odhad

Pramen: *Agricultural Policies in OECD countries, OECD 2002*

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

U olejnin došlo v roce 2001 k posílení světových cen (o 1,5 %) a cen domácích (o 18 %). Celková hodnota % OPP tak vzrostla v roce 2001 ze záporné hodnoty (-7 %) na hodnotu kladnou (15 %). Tak jako u pšenice, i zde meziročně došlo k přesunu podpor výrobců řepky ve prospěch spotřebitelů na čisté podpory těchto výrobců. V EU došlo v meziročním porovnání k mírnému poklesu a v roce 2001 dosáhla hodnota % OPP 40 %.

Stanovená minimální cena cukrovky v ČR se promítla do stabilní i vyšší CZV v roce 2000 a 2001. Posílení cen cukru na světových trzích a tím i zvýšení referenční ceny o 7 % se promítlo do poklesu KNO ze 17 % na 9 %. Při nárůstu objemu ostatních podpor došlo pouze k mírnému poklesu % OPP z 22 % v roce 2000 na 21 % v roce 2001. Rovněž hodnota KNPP se u cukrovky v meziročním porovnání snížila z 1,28 na 1,27. V EU se ve stejném období snížila hodnota % OPP z 50 % na 46 %.

Výraznější pokles CZV jatečného skotu v roce 2001 v ČR (o 16,7 %) při současném poklesu referenčních cen pouze o 7,1 % a při snížení přímých podpor se promítlo do meziročního snížení ukazatele % OPP ze 41 % na 31 % a ukazatele KNO ze 43 % na 29 %.

U cen jatečných prasat došlo v meziročním porovnání k 32,6% nárůstu referenčních cen a 26,3% nárůstu domácích CZV. To se promítlo do poklesu KNO z hodnoty 4 % v roce 2000 na -1 % v roce 2001. V důsledku změn v cenových relacích došlo k poklesu složky podpory tržních cen (ze 68,3 % na 47,3 %) a také i hodnoty % OPP (ze 17 % v roce 2000 na 7 % v roce 2001).

U mléka došlo meziročně k nárůstu CZV v ČR o 3,2 % při současném posílení referenční ceny o 4,7 %. Současně došlo i ke snížení ostatních přímých podpor zhruba o 11 %. Výsledkem bylo snížení ukazatele KNO (z 16 % v roce 2000 na 14 % v roce 2001) i ukazatele % OPP (z 22 % v roce 2000 na 19 % v roce 2001).

Relativně méněší nárůst domácí CZV drůbeže v roce 2001 proti roku 2000 (o 20,6 %) proti nárůstu referenční ceny drůbeže (o 33,7 %) vedl k poklesu hodnoty KNO (z 58 % na 43 %). Domácí CZV jatečné drůbeže však byla i v roce 2001 zhruba o 43 % vyšší než cena referenční. Hodnota % OPP jatečné drůbeže meziročně poklesla ze 45 % na 35 %.

U vajec meziročně vzrostla hodnota KNO z 39 % na 54 % v důsledku mírného poklesu domácí CZV (o 1 %) a prudšího poklesu referenční ceny (o 10,8 %). Hodnota % OPP vajec tak meziročně vzrostla z 37 % na 40 %.

Celkově lze říci, že ukazatel KNO se v důsledku meziročních změn relací mezi domácími a světovými cenami u všech sledovaných komodit (s výjimkou vajec) snižoval. U obilovin a řepky, kde přetrvávaly záporné, resp. nulové hodnoty KNO, to signalizuje pokračující konkurenceschopnost domácích výrobců těchto komodit. U komodit živočišné výroby kromě vajec došlo sice k poklesu koeficientu KNO, avšak s výjimkou vepřového masa se hodnoty tohoto koeficientu zachovaly na kladné úrovni.

Uplatňování agrární politiky v roce 2001 se promítlo do výraznější změny % OPP u většiny komodit. Záporné hodnoty ukazatele zůstaly pouze u ječmene. Komoditami s nejvyšší úrovní % OPP zůstaly i nadále drůbeží maso a vejce, v roce 2001 vyšší úrovně % OPP dosáhly rovněž hovězí maso a cukrovka.

8.2.3 Mezinárodní porovnání ukazatele produkčních podpor

Souhrnná hodnota % OPP v zemích OECD meziročně poklesla z 32 % na 31 %, přičemž i nadále zůstávají mezi zeměmi značné rozdíly v úrovni podpor a ochrany trhu. Celkově je však možno konstatovat, že v zemědělských politikách zemí OECD došlo v roce 2001 k dalšímu posunu k tržní orientaci.

Ukazatel % OPP v roce 2001 poklesl ve srovnání s rokem 2000 ve většině zemí OECD. Mírný nárůst byl zaznamenán v ČR, EU, Polsku a Norsku a stagnace v Austrálii, Mexiku a Novém Zélandu. Průměrná hodnota % OPP v období 1999 – 2001 dosáhla 33 %. Pod 5% úrovní tohoto ukazatele se udržovala Austrálie a Nový Zéland, hodnota % OPP pod 15 % byla dosažena v Maďarsku, Polsku, Slovensku a Turecku, hodnota % OPP pod 25 % byla zaznamenána v ČR, Kanadě, Mexiku a USA. V EU dosáhla hodnota % OPP 35 %, nad 60 % v Japonsku, Islandu, Koreji, Norsku a Švýcarsku.

Snížování podílu podpory tržních cen a zvyšování plateb na produkci v zemích OECD pokračovalo i v roce 2001, i když se značnými rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Zatímco v Japonsku a Koreji činil podíl PTC v roce 2001 více než 90 %, v Turecku 70 %, v Polsku 63 %, v EU 58 % a v ČR 40 %, v Maďarsku dosáhl podíl podpor tržních cen pouze 12 %.

Pokles hodnoty ukazatele KNPP v zemích OECD z 1,47 v roce 2000 na 1,45 v roce 2001 se promítl do meziročního poklesu hrubých příjmů zemědělců o 2 %. I nadále zůstává jejich úroveň o 45 % vyšší, než by činila při ocenění produkce světovými cenami a bez uplatnění vládních zásahů. Extrémních hodnot ukazatele KNPP bylo v roce 2001 dosaženo ve Švýcarsku (3,21), Norsku (3,00), Japonsku (2,46).

Meziroční pokles ukazatele KNO v zemích OECD o 3 % signalizuje další posun k liberalizaci trhu, rovněž však s velkými rozdíly mezi zeměmi. Zatímco Austrálie a Nový Zéland s hodnotou ukazatele KNO 1,00 se řadí mezi země plně tržně orientované, hodnota ukazatele okolo 2,5 (Korea, Japonsko, Norsko, Švýcarsko a Island) signalizuje výraznou úroveň ochrany jejich agrárních politik. V EU dosáhla hodnota KNO 1,33, v ostatních zemích OECD se pohybovala v rozmezí 1,06 – 1,15.

Hodnota produkčních podpor (v USD), vztažená na přepočteného pracovníka v zemědělství, se v ČR v roce 2001 zvýšila na 4 tis. USD, v EU na 16 tis. USD a v USA zůstala na úrovni roku 2000 (20 tis. USD). Nižší úroveň než v ČR bylo dosaženo v Austrálii, Maďarsku (2 tis. USD), Mexiku, Polsku, Slovensku (1 tis. USD), nejvyšší hodnoty pak v Norsku (35 tis. USD).

Hodnota produkčních podpor vztažená k hektaru zemědělské půdy se v ČR meziročně zvýšila ze 124 USD na 137 USD, v EU z 650 USD na 676 USD. V Maďarsku a Polsku bylo dosaženo nižší hodnoty než v ČR (99 USD, resp. 78 USD), nejvyšší úroveň bylo dosaženo v Japonsku (9709 USD) a v Koreji (8626 USD).

Podíl podpor obecných služeb na celkových podporách se v ČR se meziročně snížil na 14,7 % a zůstal pod průměrem zemí OECD (17 %). Nižší úroveň bylo dosaženo v Polsku (6 %), EU (9 %), Švýcarsku (7 %) a Norsku (6 %). Vysokého podílu podpor obecných služeb na celkových podporách bylo dosaženo na Novém Zélandu (64 %), v Austrálii (39 %) a v Turecku (37 %).

Podíl celkových transferů (OCP) na HDP se v jednotlivých zemích v roce 2001 značně odlišoval od průměru OECD (1,3 %). V ČR tento podíl v roce 2001 činil 1,2 %, v EU 1,7 %, v Maďarsku 1,4 % a v Polsku 1,0 %. Extrémně vysoké hodnoty bylo dosaženo např. v Koreji (4,7 %), extrémně nízké hodnoty na Novém Zélandu a v Austrálii (0,3 %).

8.2.4 Odhad spotřebitelských podpor

Ukazatel odhadu spotřebitelských podpor (% OSP) odráží nejen úroveň transferů zemědělcům od spotřebitelů (v důsledku vyšších domácích cen proti cenám zahraničním), ale i úroveň transferů spotřebitelům od daňových poplatníků (např. domácí podpory – školní mléko apod.).

V roce 2001 došlo v ČR k poklesu transferů zemědělcům od spotřebitelů formou podpor tržních cen zhruba o 11 %. Hodnota ukazatele % OSP se zvýšila z -9 % v roce 2000 na -8 % v roce 2001. Průměrná hodnota % OSP za země OECD se rovněž mírně zvýšila z -25 % v roce 2000 na -24 % v roce 2001. Záporné hodnoty % OSP vyjadřují podpory výrobců spotřebiteli.

Koeficient nominální podpory spotřebitelů (KNPS) v ČR se analogicky meziročně snížil z 1,10 na 1,08. Výdaje spotřebitelů byly tedy v ČR v roce 2001 o 8 % vyšší, než kdyby byla jejich celková spotřeba vyjádřena ve světových cenách. V zemích OECD celkem se KNPS snížil z 1,34 na 1,31.

8.3 Posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru

V této kapitole jsou na rozdíl od předchozích částí souhrnně hodnoceny všechny podpory, které vyplývají z opatření zemědělské politiky, tzn. podpory poskytované zemědělským podnikům, podnikům navazujících odvětví a spotřebitelům. Opatření zemědělské politiky mají krátkodobé i dlouhodobější dopady (zejména u podpor restrukturalizace a modernizace). Souhrnné posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru se proto týká období 1995 – 2001, v členění na období 1995 – 1997 a 1998 – 2001. Vlastní hodnocení účinnosti zemědělské politiky je provedeno ze tří základních hledisek:

- hodnocení podle věcného zaměření, alokace a zdrojů podpor;
- hodnocení podle cílů, tzn. jak zemědělská politika napomáhá k plnění dlouhodobých i krátkodobých cílů, které jsou (formálně i neformálně) zemědělskou politikou sledovány;
- hodnocení realizace podpor v zemědělství, tzn. hodnocení institucí, mechanismů poskytování a kontroly využití podpor (viz kap. B2.1 – B2.3).

Hodnocení podle věcného zaměření, alokace a zdrojů podpor

Podrobné hodnocení jednotlivých druhů podpor podle věcných kritérií je uvedeno v kap. C2. Souhrnný pohled poskytuje tab. TB8.3/01.

TB8.3/01 - Rekapitulace podpor podle věcného zaměření a forem (mil. Kč)

Věcné zaměření	Období 1995 – 1997			Období 1998 – 2001			2001		Období 1995 – 2001		
	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%	celkem	%	celkem	ročně	%
AGRÁRNÍ SEKTOR A SPOTŘEBITELÉ CELKEM											
A. Podpora cen	50 599	16 866	64,7	63 904	15 976	49,6	8 953	31,4	114 503	16 358	55,3
v tom – zem. výrobců	45 072	15 024	57,7	63 684	15 921	49,5	8 923	31,3	108 756	15 537	52,6
– spotřebitelských	5 527	1 842	7,1	220	55	0,2	30	0,1	5 747	821	2,8
B. Přímé podpory	915	305	1,2	27 150	6 788	21,1	10 142	35,6	28 065	4 009	13,6
C. Subvence vstupů a úlevy plateb	16 675	5 558	21,3	22 977	5 744	17,8	5 946	20,9	39 652	5 665	19,2
D. Obecné služby	9 960	3 320	12,7	14 743	3 686	11,4	3 464	12,2	24 703	3 529	11,9
Celkem	78 149	26 050	100,0	128 774	32 193	100,0	28 505	100,0	206 923	29 560	100,0
v tom – zemědělství	66 358	22 119	84,9	115 753	28 938	89,9	25 101	88,1	182 111	26 016	88,0
– zprac. průmysl	2 474	825	3,2	7 067	1 767	5,5	1 961	6,9	9 541	1 363	4,6
– obchod	3 790	1 263	4,8	5 734	1 434	4,5	1 413	5,0	9 524	1 361	4,6
– spotřebitelé	5 527	1 842	7,1	220	55	0,2	30	0,1	5 747	821	2,8
v tom – daň. poplatníci výrobcům	31 014	10 338	39,7	69 835	17 459	54,2	20 963	73,5	100 849	14 407	48,7
– spotřebitelé výrobcům	41 608	13 869	53,2	58 719	14 680	45,6	7 512	26,4	100 327	14 332	48,5
– daň. poplatníci spotřebitelům	5 527	1 842	7,1	220	55	0,2	30	0,1	5 747	821	2,8
ZEMĚDĚLSTVÍ – VÝDAJE DAŇOVÝCH POPLATNÍKŮ											
B. Přímé podpory	915	305	3,7	25 122	6 281	44,0	9 363	53,2	26 037	3 720	31,8
v tom – komoditní	1 119	373	4,5	5 695	1 424	10,0	1 634	9,3	6 814	973	8,3
– obecné	-204	-68	-0,8	19 427	4 857	34,1	7 729	43,9	19 223	2 746	23,5
C. Subvence vstupů a úlevy plateb	13 875	4 625	56,1	17 169	4 292	30,1	4 762	27,1	31 044	4 435	38,0
v tom – investiční	8 425	2 808	34,0	11 650	2 913	20,4	2 643	15,0	20 075	2 868	24,5
– ostatní	5 450	1 817	22,0	5 519	1 380	9,7	2 119	12,0	10 969	1 567	13,4
D. Obecné služby	9 960	3 320	40,2	14 743	3 686	25,8	3 464	19,7	24 703	3 529	30,2
Celkem	24 750	8 250	100,0	57 034	14 259	100,0	17 589	100,0	81 784	11 683	100,0

Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

Z údajů tabulky TB8.3/01 a v souladu s ukazateli podpor OECD (tab. TB8.1/02) je zřejmé, že největší část podpor agrárního sektoru si dlouhodobě a trvale udržuje podpora cen zemědělských výrobců prostřednictvím celní ochrany a subvencování vývozu SZIF (SFTR) (52,6 % v průměru let 1995 – 2001, resp. 49,5 % v průměru let 1998 – 2001). Podíl této podpory v důsledku poklesu cen na světových trzích i domácích cen v období 1995 – 1999 stagnoval, po roce 2000 však v důsledku rychlejšího růstu světových cen proti cenám domácím (CZV) a ostatních podpor poklesl (v roce 2001 dokonce až na 31,3 %).

Druhou nejvýznamnější oblast podpor (19,2 % v průměru let 1995 – 2001) představuje podpora cen vstupů investiční i neinvestiční povahy (včetně úlev na platbách), v nichž mají významnou váhu úlevy na spotřební dani u nafty.

Celkové přímé podpory v průměru let 1995 – 2001 tvoří 13,6 % veškerých podpor, avšak jejich význam v důsledku dynamického růstu podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství a kompenzačních plateb od roku 1998 prudce stoupá (21,1 % v průměru let 1998 – 2001 a dokonce 35,6 % v roce 2001). Komoditně vázané přímé podpory tvoří za období 1998 – 2001 pouze 10 % veškerých podpor, což signalizuje orientaci zemědělské politiky ČR na důslednější (a z hlediska požadavků např. WTO i správnější) oddělení přímých plateb od produkce.

Jiný pohled na zemědělskou politiku, který vyplývá z údajů tabulky TB8.3/01, poskytuje rozdělení veškerých podpor, vyplývajících z uplatňovaných opatření politiky, podle příjemců¹⁰². Téměř 90 % podpor je dlouhodobě alokováno do sektoru zemědělství; o zbytek se rovnoměrně dělí zpracovatelé, obchodníci a také spotřebitelé.

Údaje tabulky TB8.3/01 poskytují také pohled na zdroje veškerých podpor. Za celé období 1995 – 2001 byl poměr mezi podporami výrobcům a obchodníkům ze strany daňových poplatníků a ze strany spotřebitelů vyrovnaný (48,7 % ku 48,5 %). Po roce 1998 se však v důsledku snižování rozdílů mezi domácími a světovými cenami (včetně promítnutí kurzových změn) relace mezi těmito dvěma hlavními zdroji výrazně mění ve prospěch výdajů daňových poplatníků. Ty již v roce 2001 dosáhly 73,5 %, ve srovnání s 26,4 % výdajů spotřebitelů. Také tato relace svědčí o orientaci zemědělské politiky posledních let na snižování zásahů státu do trhu. Zbylou část podpor poskytli daňoví poplatníci spotřebitelům (v letech 1999 – 2001 např. podporou školního mléka).

Hodnocení podpor podle cílů zemědělské politiky

Rekapitulace podpor (bez podpor spotřebitelů) podle cílů zemědělské politiky za období 1995 – 2001 ukazuje tab. TB8.3/02.

TB8.3/02 – Rekapitulace podpor¹⁾ podle cílů zemědělské politiky (mil. Kč)

Cíle	Období 1995 – 1997			Období 1998 – 2001			2001		Období 1995 – 2001		
	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%	celkem	%	celkem	ročně	%
Rozvoj a stabilizace podnikatelské struktury	3 932	1 311	10,8	6 141	1 535	8,8	1 748	8,3	10 073	1 439	9,4
Restrukturalizace a modernizace výroby, zlepšení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků	12 985	4 328	35,5	19 844	4 961	28,3	4 031	19,2	32 829	4 690	30,8
Zlepšení ekonomické situace podniků (zvýšení, resp. udržení příjmu zemědělců)	6 626	2 209	18,1	22 954	5 739	32,8	9 463	45,1	29 580	4 226	27,7
Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a venkovu	5 803	1 934	15,9	14 631	3 658	20,9	3 769	18,0	20 434	2 919	19,2
Rozšíření úlohy zemědělství jako producenta obnovitelných zdrojů energie	1 556	519	4,3	5 949	1 487	8,5	1 727	8,2	7 505	1 072	7,0
Přiměřené ceny zdravotně nezávadných potravin	5 639	1 880	15,4	536	134	0,8	255	1,2	6 175	882	5,8
Celkem	36 541	12 180	100,0	70 055	17 514	100,0	20 993	100,0	106 596	15 228	100,0

1) Pouze výdaje daňových poplatníků, tzn. bez podpor spotřebitelů zemědělským výrobcům a bez podpor zemědělců spotřebitelům
Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

Z hlediska cílů politiky připadá největší podíl podpor (30,8 % v průměru let 1995 – 2001; 28,3 % za období 1998 – 2001) na modernizaci a restrukturalizaci zemědělských podniků, což je v souladu s hlavními záměry agrární politiky. V roce 2001 však podíl těchto podpor v důsledku především výrazného růstu podpor na zlepšení ekonomické situace zemědělských podniků řádově poklesl na 19,2 %.

Následující podpory na zlepšení ekonomické situace zemědělských podniků (zlepšení, resp. udržení příjmů zemědělců): 27,7 % v průměru let 1995 – 2001; avšak s dynamickým nárůstem za období 1998 – 2001 až na 45,0 % v roce 2001. To odpovídá rostoucí váze kompenzací za pokles cen, resp. za katastrofické výkyvy počasí, které byly v tomto období zemědělcům poskytnuty. Tím se výrazně prohloubil stabilizační charakter zemědělské politiky prosazující se v období 1998 – 2001.

Pro budoucí zaměření zemědělství ČR je významný stále rostoucí podíl podpor do oblasti životního prostředí. Při zahrnutí podpor za údržbu krajiny ve znevýhodněných oblastech do environmentální oblasti se podpory v tomto směru umísťují na třetím místě s průměrným podílem téměř 20 % v období 1995 – 2001, avšak s dynamickým nárůstem za období 1998 – 2001 (téměř o třetinu ve srovnání s obdobím 1995 – 1997).

Realizace cíle „Rozvoj a stabilizace podnikatelské struktury“ se projevila v dynamice podílu jednotlivých podnikatelských forem na zemědělské půdě ČR. Podíl podniků fyzických osob na zemědělské půdě zůstal od roku 1995 prakticky stabilizován, dynamicky se zvýšil podíl obchodních společností při současném výrazném poklesu podílu družstev.

Na realizaci cíle „Restrukturalizace a modernizace výroby, zlepšení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků“ lze přímo či nepřímo usuzovat z následujících údajů:

- a) Změny struktury rostlinné a živočišné výroby (index 2001/1994): Změna podílu na hrubé zemědělské produkci ve s. c. 1989: RV 104,8; ŽV 96,1. Stupeň zornění 97,5. Podíl na osevní ploše: obiloviny 103,1; luskoviny 56,0; řepka 184,7; cukrovka 89,8;

¹⁰² Pro zjednodušení se předpokládá, že každá koruna podpor alokovaná např. zemědělským podnikům se skutečně do těchto podniků dostává. Je však zřejmé, že tomu tak u většiny podpor není a že část těchto podpor je reálnými tržními vztahy, selháváním institucí a z dalších příčin alokována jiným příjemcům (zejména majitelům půdy, dodavatelům vstupů, včetně bank, ale i zpracovatelským či obchodním firmám – viz např. relace úrokových sazeb úvěrů podporovaných PGRLF a průměrných úrokových sazeb v národním hospodářství v kap. B2.3).

brambory 74,4; zelenina 80,9. Změna stavů zvířat: skot celkem 73,2, z toho krávy 73,6; prasata 85,2; drůbež 115,6. Struktura změny ve sledovaném období se proti prvním letům reformy zvolnila. Stupeň zornění se během celých devadesátých let podstatně nezměnil (pokles o 3,2 procentní body). Relativně vysoký podíl na celkové osevní ploše si udržují obiloviny, zatímco plocha brambor, konzumní zeleniny a v menší míře i luskovin dále poklesla. Plochy řepky se ve sledovaném období značně zvýšily, přestože ani v roce 2001 nedosáhly rekordní úrovně roku 1998. Pokračoval pokles stavu skotu a snížil se i celkový stav prasat. Při zahrnutí i chovu v domácnostech se podstatně zvýšil stav drůbeže. Ve struktuře stáda skotu se rychle rozvíjí kategorie krav bez tržní produkce mléka (v roce 2001 již více než 100 tis. ks). Relace mezi rostlinnou a živočišnou produkcí (ve stálých cenách) se ve sledovaném období mírně změnila ve prospěch rostlinné produkce.

- b) Došlo ke zvýšení výkonnosti zemědělství, měřené ukazatelem hrubé zemědělské produkce (v cenách roku 1989) na jednoho pracovníka v zemědělské prvovýrobě: z hodnoty 203,8 tis. Kč v roce 1989 se zvýšila na 487,1 tis. Kč v roce 2001, tj. téměř 2,4krát.
- c) Konkurenceschopnost ve vztahu k daným podmínkám světového trhu se trvaleji prosazuje zejména u obilovin (pšenice, ječmen) a řepky.

Na zajištění cíle „Zlepšení ekonomické situace zemědělských podniků“ bylo přímo vynaloženo v ročním průměru za období 1995 – 2001 celkem 4,2 mld. Kč, avšak za období 1998 – 2001 celkem 5,7 mld. Kč ročně a v roce 2001 téměř 9,5 mld. Kč. Byly tak mj. zmírněny ekonomické dopady nepříznivých cenových relací mezi zemědělskými výrobky a vstupy do zemědělství (cenný index 2001/1993: ceny zemědělských výrobců 135,8; ceny vstupů 146,8), v období 1998 – 2001 pak i dopady nepříznivého vývoje počasí.

Na zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a venkovu se paradoxně nejvíce podílel nedostatek finančních prostředků zemědělských podniků na nákup intenzifikačních vstupů. Spotřeba průmyslových hnojiv z 223 kg č. ž./ha v roce 1989 klesla v roce 1994 na 81 kg č. ž./ha, v roce 1999 dokonce na 66 kg č. ž./ha. V roce 2001 došlo ke zvýšení spotřeby průmyslových hnojiv na 92,2 kg č. ž./ha (76 kg č. ž./ha v roce 2000).

Realizace cíle „Rozšíření úlohy zemědělství jako producenta obnovitelných zdrojů energie“ byla bezprostředně zaměřena především na podporu výroby bionafty. Se státní podporou byly nově vybudovány kapacity na zpracování 200 tis. t řepky ročně, které však zatím nejsou plně využívány. Podíl směsného paliva (bionafty) na celkové spotřebě nafty však v důsledku nižších podpor v roce 2001 dosáhl 7,8 % (proti 9,7 % v roce 2000).

Zemědělská politika byla zaměřena i na podporu spotřebitelů. Cíl „Přiměřené ceny zdravotně nezávadných potravin“ byl podpořen především relativně velmi nízkou celní ochranou domácích výrobců (např. ve srovnání s EU zhruba 2,5krát nižší). Ve sledovaném období byl růst spotřebitelských cen potravin pomalejší (index 2001/1993: 142,5) než vývoj CPI (166,7). V důsledku specifických opatření politiky (např. zajišťování monitoringu cizorodých látek, podpora testování na BSE v chovu skotu apod.) se zlepšila i kontrola zdravotní nezávadnosti potravin.

8.4 Realizace Koncepce agrární politiky na období před vstupem ČR do EU

Koncepce agrární politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU (dále jen Koncepce) byla v lednu 2000 schválena vládou (usnesením č. 49 ze dne 12. ledna 2000) společně s lesnickou a vodohospodářskou politikou. Výchozím rokem Koncepce je rok 1999 a prvním rokem realizace Koncepce je rok 2000. Při její tvorbě byl respektován „pracovní“ termín vstupu ČR do EU, kterým je 1. leden 2003.

Koncepce rozděluje agrární politiku z časového hlediska na dvě etapy. První etapa nazvaná „Revitalizace“ se týká období let 1999 až 2001, druhá etapa „Adaptace“ je zaměřena na období po roce 2001. Obě tyto etapy jsou postaveny na čtyřech základních pilířích agrární politiky:

- A – Regulace trhu a podpora příjmů
- B – Environmentální opatření (opatření zaměřená na životní prostředí)
- C – Modernizace a transformace podniků
- D – Obecné služby a příprava na vstup do Evropské unie

Jednotlivé pilíře jsou naplňovány konkrétními programy, u nichž jsou identifikovány jejich cíle a definovány nástroje a opatření k zajištění realizace těchto cílů.

Do roku 2001 byla realizována etapa „Revitalizace“. Hlavním cílem této etapy bylo dořešení některých vnitřních vývojových problémů českého zemědělství a stabilizace agrárního sektoru před jeho přizpůsobováním podmínkám Evropské unie. V této etapě současně Koncepce předpokládala institucionální rozvoj v souladu s Národním programem pro přijetí „acquis communautaire“ (společné právo evropské unie) v sektoru zemědělství.

Hodnocení etapy „Revitalizace“ v letech 2000 a 2001

Celkově lze konstatovat, že základní cíle etapy „Revitalizace“ byly v rámci reálných možností MZe, respektive státního rozpočtu a politických jednání, naplňovány. Důraz byl kladen především na přípravu zemědělství ČR na vstup do EU. Detailnější popis cílů a realizace jednotlivých programů je uveden v následujícím přehledu.

Pilíř A – Regulace trhu a podpora příjmů

Program A/I – Organizace trhu vybraných komodit

Cíl programu: Připravit, ověřit a zavést základní prvky organizace trhu (tržních řádů) vybraných komodit v souladu s principy EU. Jedná se o mléko a cukr (v roce 2000) a dále o obiloviny, resp. plodiny na orné půdě a hovězí maso (v roce 2001). Pro tyto účely ustavit intervenční organizaci. Tímto přístupem usnadnit a urychlit adaptační procesy v další etapě a zároveň omezovat tendence k nadprodukcí již v etapě „Revitalizace“.

Realizace programu: Byl přijat zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (účinnost od 11. 8. 2000), kterým se transformoval dosavadní Státní fond tržní regulace v intervenční agenturu, která

může využívat všech standardních nástrojů regulace trhu používaných v rámci Společné zemědělské politiky EU. Návazně na přijatý zákon o SZIF byla vydána vládní nařízení upravující organizaci trhu vybraných komodit.

Program A/II – Zlepšení podmínek agrárního zahraničního obchodu

Cíl programu: Zlepšit legislativní podmínky ochrany domácího agrárního trhu u rozhodujících komodit mírného pásma a vytvořit předpoklady pro vhodné úpravy dříve uzavřených mezinárodních smluv. Zlepšit podmínky agrárního exportu, včetně exportu přebytků agrární produkce. Snížit zápornou bilanci agrárního zahraničního obchodu ČR.

Realizace programu: Byl přijat zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých (souvisejících) zákonů. Na základě tohoto zákona vstoupila v platnost řada opatření k ochraně trhu, zejména pak trhu s cukrem a jeho substituenty (isoglukóza, sirupy apod.). Nařízení vlády č. 421/2001 Sb. upravovalo dovoz cukru obsaženého v kakaovém prášku. Dále byla zavedena zvláštní ochranná opatření při dovozu dextrinů a drůbeže. Byl přijat zákon č. 63/2000 Sb., o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků.

U vývozu zemědělských výrobků a potravin byla uplatněna výrazná liberalizace. Postupně byla regulace prostřednictvím vývozních licencí omezována jen na hlavní komodity a od roku 2002 jsou vývozní licence zcela zrušeny. Na základě nařízení vlády č. 495/2000 Sb. se v roce 2001 vydávaly vývozní licence pouze na vybrané položky obilovin a živého hovězího a vepřového dobytka.

V rámci dohody o další liberalizaci vzájemného agrárního obchodu mezi ČR a EU byla s účinností od 1. 7. 2000 přijata tzv. dvou-nulová varianta. Tento krok umožnil částečné narovnání dosud asymetrických podmínek ve vzájemném obchodě. V roce 2001 byla zahájena jednání o dalším kroku liberalizace – tzv. double profit.

Byla zahájena komplexní příprava na jednání v rámci tzv. Singapurského kola WTO, kde je ČR připravena jednat o restrukturalizaci závazků na vývozní subvence a usilovat o snížení rozdílů v ochraně trhu mezi členskými zeměmi WTO.

Program A/III – Podpora výroby, vstupů a důchodů

Cíl programu: Zlepšit důchodovou situaci zemědělských podniků a tím vytvořit zdroje alespoň pro částečné vyrovnání vnitřního dluhu zemědělských podniků vzniklých v dosavadním reformním období (zejména v zanedbávání údržby a péče o hmotný investiční majetek).

Realizace programu: V roce 2001 MZe pokračovalo v podpoře zemědělské výroby prostřednictvím dotačních titulů 1.G. Podpora chovu dojených krav, 1.I. Podpora zavlažování zemědělských kultur a plodin, 1.R. Podpora spotřeby mléka a 8. Nákazový fond.

V roce 2001 došlo k zásadní změně dotační politiky resortu zemědělství. Dotační tituly uplatňované v roce 2000 (1.D. Podpora včelařství, 1.F. Podpora pěstování lnu a 1.K. Podpora produkce bramborového škrobu) byly pro rok 2001 přesunuty do podpor poskytovaných podle nařízení vlády. Pro posílení příjmů zemědělců hospodařících ve znevýhodněných oblastech bylo určeno především nařízení vlády č. 505/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů (vyrovnávací příspěvek podnikatelům v méně příznivých oblastech, podpora údržby travních porostů pastvou zvířat, podpora ekologického zemědělství). Převážně pro zemědělce hospodařící v produkčních oblastech a oblastech přechodných bylo určeno nařízení vlády č. 86/2001 Sb., na podporu za uvádění půdy do klidu ve znění pozdějších předpisů. Obě nařízení zvyšují příjmy zemědělců o 4,5 ? 5 mld. Kč.

Od roku 2000 byl zaveden nový dotační titul 1.L. Podpora chovu skotu, ovcí, koz a koní na trvalých travních porostech, který především podporuje restrukturalizaci chovu skotu a ekonomickou situaci chovu ovcí a ostatních uvedených druhů hospodářských zvířat. Tento dotační titul byl uplatněn i v roce 2001.

Zavedení tzv. zelené nafty bylo realizováno novelou zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, která nabyla účinnosti 1. 4. 2000 a stanovila nárok na vrácení 60 % spotřební daně právnickým a fyzickým osobám provozujícím zemědělskou prvovýrobu, lesní školky a obnovu a výchovu lesa.

Pilíř B – Environmentální opatření

Cíl pilíře: Dále aplikovat a po roce 1999 zvýšit podpory podle nařízení vlády, kterým se stanoví na rok 1999 podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí. Zavést nové podpory na úhradu vnitřního dluhu z hlediska zlepšování kvality půdního fondu a tím zlepšit předpoklady pro zvyšování efektivnosti výroby v zemědělských podnicích. Podpořit využívání ekologických paliv. Snížit vnitřní dluhy zemědělských podniků v oblasti životního prostředí s využitím programu SAPARD.

Realizace pilíře: Nařízení vlády č. 24/1999 Sb., kterým se stanovily pro rok 1999 podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí bylo zásadním způsobem změněno. Nové nařízení vlády č. 505/2000 Sb., ve znění nařízení vlády č. 500/2001 Sb., v souladu s pravidly EK vymezilo méně příznivé oblasti a definovalo soubor programů na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství v souladu s Nařízením Rady EK č. 1257/1999.

Podpora nepotravinářského využití zemědělské produkce byla systémově upravena nařízením vlády č. 86/2001 Sb., na podporu uvádění půdy do klidu, které stanovilo podmínky pro pěstování plodin za účelem nepotravinářského využití na stanoveném procentu orné půdy uvedené do klidu (5 – 10 %). Na výše uvedené nařízení vlády navazuje i program na podporu ekologických paliv (podpůrný program 1.J. z roku 1999), v rámci kterého byla realizována přímá podpora výroby bioetanolu, MEŘO a bionafty.

Vzhledem k omezeným možnostem státního rozpočtu nebylo realizováno v Koncepti předpokládané zařazení nového dotačního titulu zaměřeného na zlepšování kvality půdního fondu podporou hnojení kompostem a chlévským hnojem, podporou pěstování víceletých pícnin na orné půdě a podporou pěstování luskovin.

Pilíř C – Modernizace a transformace podniků

Program C/I – Modernizace a diverzifikace podniků

Cíl programu: Zvýšit konkurenceschopnost podniků agrárního sektoru cestou jejich modernizace a restrukturalizace. Podpořit investice na diverzifikaci činností zemědělských podniků a tím vytvořit předpoklady pro zachování pracovních příležitostí na venkově. Pokračovat v podpoře obnovy vinic, sadů a chmelnic.

Realizace programu: Prostřednictvím PGRLF byl od roku 1999 na podporu investičních úvěrů otevřen program INVESTICE s podprogramy ZEMĚDĚLEC, ODBYTOVÁ ORGANIZACE a ZPRACOVATEL. Cílem programu INVESTICE bylo podpořit rozvoj perspektivních podnikatelských subjektů v odvětví. V roce 2000 byl pro potravinářské podniky otevřen podprogram HYGIENA, orientovaný na zdravotní nezávadnost potravin, která je významným předpokladem konkurenceschopnosti potravinářských podniků po vstupu ČR do EU.

V letech 2000 a 2001 MZe pokračovalo v podpoře obnovy vinic, chmelnic a ovocných sadů prostřednictvím podpůrného dotačního titulu 1.C., jehož cílem je především zajištění nezbytné obnovy těchto kultur novými, výkonnými a na trhu žádanými odrůdami a dosažení konkurenceschopnosti v období před vstupem ČR do EU.

Byla realizována podpora výroby obnovitelných zdrojů energie (bionafty, bioetanolu, biomasy) v návaznosti na Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie prostřednictvím podpůrného dotačního programu 1.J. Podpora nepotravinářského využití zemědělské půdy – využívání ekologických paliv.

V letech 2000 a 2001 byla prostřednictvím ČMZRB poskytnuta podpora malého a středního podnikání v potravinářství z rozpočtových zdrojů MPO formou garancí úvěrů a dotací úroků k těmto úvěrům.

Program C/II – Zlepšení postavení zemědělských prvovýrobců na trhu

Cíl programu: Posílit legislativní ochranu a organizovanost zemědělských prvovýrobců a zpracovatelů prvního stupně ve vztahu k odběratelům agrární produkce (obchodu), a tím zlepšit jejich postavení na trhu, zejména při uzavírání smluv s odběrateli a při realizaci plateb za uskutečněné dodávky. Rozvíjet činnosti nově vzniklých odbytových organizací výrobců v oblasti skladování, posklizňové a tržní úpravy, prodeje a zpeněžení jejich produktů. Usnadnit finanční toky mezi výrobcí, odběrateli a bankami.

Realizace programu: Od roku 1999 je realizován podpůrný dotační titul 10. Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců. Účelem programu je podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců u vybraných zemědělských komodit za účelem společného odbytu zemědělských výrobků a vytváření efektivní marketingové struktury.

Byl přijat zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně některých souvisejících zákonů (účinnost od 7. 9. 2000), který poskytuje záruku kvalitního uskladnění zemědělských produktů pro prvovýrobce.

Problematika nerovnováhy v tržních vztazích byla řešena v návrhu novely zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tento návrh však nebyl schválen a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže předložil návrh nového zákona. Nový zákon o ochraně hospodářské soutěže č. 143/2001 Sb. byl schválen a nabyl účinnosti dne 1. 7. 2001. Tento zákon však neobsahuje ustanovení o ekonomické závislosti, jak navrhovalo MZe. S problematikou nerovnováhy v tržních vztazích, zejména v oblasti úpravy platebního režimu, souvisí také novela zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ani v té však Parlament neumožnil úpravu principů ochrany tzv. slabší smluvní strany.

Program C/III – Dokončení privatizačních a transformačních procesů

Cíl programu: V návaznosti na již realizovaná opatření urychlit dokončení privatizačních a transformačních procesů v zemědělství a v podnicích navazujících odvětví, včetně vypořádání majetkových podílů členů i nečlenů zemědělských družstev a prodeje státní půdy.

Realizace programu: V roce 1999 byl přijat zákon č. 144/1999 Sb., který potřebným způsobem novelizoval transformační zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů v družstvech. Ústavní soud svým nálezením č. 3/2000 Sb., ze dne 1. 12. 1999 (účinnost od 7. 1. 2000) však podstatné části tohoto zákona zrušil.

V roce 2000 byl přijat zákon č. 212/2000 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému majetku (účinnost od 20. 7. 2000).

Pilíř D – Obecné služby a příprava na vstup do EU

Program D/I – Obecné služby pro zemědělství

Cíl programu: Posilovat postavení zemědělských podniků na trhu a jejich konkurenceschopnost poskytováním základních služeb státu v oblasti výzkumu, poradenství, vzdělávání, informatiky, genetiky a propagace (včetně zdravotní osvěty v oblasti výživy). Pro vybraná opatření využít programů předvstupní pomoci Phare, SAPARD, ACE, 5. rámcového programu výzkumu EU atd.

Realizace programu: Předpokladem tohoto programu bylo zpracování a realizace komplexního programu výzkumu resortu MZe. V roce 2000 byly v oblasti vzdělávání a výzkumu zahájeny aktivity směřující ke koncepčním změnám. Postupně se zvyšuje důraz na efektivnost výzkumných prací a komplexní a rychlý přenos nových poznatků do praxe.

MZe v letech 2000 a 2001 pokračovalo v poskytování podpor obecných služeb do zemědělství, které nemohou být zajišťovány samotnými zemědělci a jsou základním předpokladem pro zajištění dalšího úspěšného rozvoje zemědělství a jeho konkurenceschopnosti. Jedná se o následující podpůrné programy:

- Podpůrný program 2. – Udržování a zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat a rostlin. Od roku 2001 dotační titul 2.C. Podpora zlepšování zdravotního stavu pšenice a kvality řepky olejné
- Podpůrný program 3. – Podpora ozdravování polních a speciálních plodin
- Podpůrný program 5. – Podpora chovu starokladrubskeho koně
- Podpůrný program 6. – Genové zdroje
- Podpůrný program 9. – Poradenství a informatika
- Podpůrný program 13. – Preventivní opatření proti slintavce a kulhavce zavedené v roce 2001

Program D/II – Příprava na vstup do EU

Cíle programu: Harmonizovat právní normy, předpisy a instituce v agrárním sektoru ČR s EU, v souladu s Národním programem pro přijetí „acquis“ v sektoru zemědělství. Zajistit institucionální a věcné předpoklady pro využití programů předvstupních pomoci EU (SAPARD, Phare ad.). Organizačně a věcně připravit instituce, nástroje a mechanismy, potřebné pro zavádění programů SZP v této a další etapě.

Realizace programu: Pokračoval vyjednávací proces kapitoly 7 – zemědělství. Byl zpracován Národní program pro přípravu na vstup do EU na rok 2001 (včetně střednědobých priorit na rok 2002). Návazně na tento program byla aktualizována Implementační strategie, která je rozvedením Národního programu.

Harmonizace legislativy ČR s legislativou ES probíhá na základě legislativního plánu práce vlády (jedná se z velké části o směrnice jednotného trhu). V dubnu 2001 byl proveden první krok k celkové reorganizaci MZe tak, aby do procesu přípravy na vstup byly efektivně zapojeny všechny odbory ministerstva.

V rámci implementace režimů a institucí SZP EU byly ustanoveny Agentura SAPARD, Státní zemědělský intervenční fond, Klasifikační agentura (pro zavedení systému klasifikace jatečných těl zvířat), odbytové organizace výrobců, Integrovaný administrativní a kontrolní systém, Síť testovacích podniků.

Ke dni 1. 1. 2001 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování. Jedná se o předpis důsledně zpracovaný podle pravidel daných Nařízením Rady EK č. 1257/1999 o podporování rozvoje venkova prostřednictvím Evropského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF).

V rámci nařízení vlády č. 505/2000 Sb. byly vypracovány Zásady správné zemědělské praxe, které jsou v souladu s Nařízením Rady EK č. 2078/1992. Tyto zásady odpovídají budoucí zemědělské politice a plně respektují environmentální hlediska.

9 Příprava na vstup do EU

9.1 Stav příprav na vstup do EU k 31. 12. 2001

V roce 2001 pokračovaly práce nejen na úseku legislativním, ale i na úseku přípravy, budování a posílení administrativních struktur. Úkoly byly stanoveny řadou strategických průřezových dokumentů (Národní program přípravy ČR na vstup do EU, Přístupové partnerství, Akční plán pro posílení administrativních a soudních struktur). Pro rezort MZe je základním dokumentem Implementační strategie, která je každoročně projednávána ve vládě ČR.

Ve vztahu k Evropské komisi pokračovaly v roce 2001 práce na tzv. Dodatečných informacích k Pozičnímu dokumentu ČR (kapitola 07 zemědělství a 08 ryby a rybolov). Na základě technických konzultací s EK došlo k přehodnocení požadavků na přechodná období a snížení jejich počtu.

9.1.1 Stav harmonizace legislativy

V rámci přípravy ČR na vstup do EU byly urychleny práce na harmonizaci legislativy. Jednalo se o přijetí řady zákonů, nařízení vlády a vyhlášek MZe, což umožnilo zavádět na agrárním trhu ČR opatření, která ČR přibližují k zapojení do SZP a jednotného trhu EU. Celkový přehled harmonizace legislativy je uveden v kap. C1.

9.1.2 Stav implementace režimů a institucí SZP

Restrukturalizace MZe

V lednu 2001 byla v rámci programu Twinning předložena studie na restrukturalizaci MZe do podoby vhodné pro členskou zemi EU. K 1. 1. 2001 byl na MZe ustaven samostatný útvar pro sektor mléka, k 1. 4. 2001 byl proveden první krok k celkové reorganizaci MZe. Tím byly vytvořeny podmínky pro zefektivnění práce MZe zejména na mezinárodní úrovni a pro administraci mechanismů SZP již v předvstupním období.

Agentura SAPARD

Realizací programu SAPARD, jako jednoho z předvstupních nástrojů pomoci Evropské unie, byla v rámci MZe pověřena Agentura SAPARD. V čele Agentury stojí generální ředitel, který je od 1. září 2001 přímo podřízen ministrovi zemědělství. Realizačním orgánem je odbor realizace a kontroly programu SAPARD, platebním orgánem je odbor plateb. K plošnému zabezpečení činnosti agentury slouží sedm regionálních pracovišť.

Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)

Hlavní činností SZIF v roce 2001 byla zejména administrace intervenčních nákupů a prodejů, subvencovaného vývozu, vybraných systémů produkčních kvót jakož i přímých podpor podle příslušných nařízení vlády. V souladu se schváleným plánem legislativních prací vlády ČR probíhaly práce na přípravě novely zákona o SZIF, která by měla umožnit další přiblížení SZIF struktuře intervenčních agentur v zemích EU.

Klasifikační agentura

Pro zavedení systému klasifikace jatečných zvířat SEUROP byla zřízena klasifikační agentura. Byly vypracovány a vyhlášeny technické normy pro jatečná prasata, skot a ovce. Bylo provedeno proškolení řídicích a kontrolních pracovníků i klasifikátorů pro klasifikaci jatečných prasat aparativní technikou.

V oblasti legislativní byl SEUROP zakotven do novely zákona č. 110/1997 Sb., byla schválena a zveřejněna prováděcí vyhláška č. 112/2001 Sb., o způsobu klasifikace jatečně upravených těl prasat, a podmínky k vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti.

Integrovaný administrativní a kontrolní systém (IACS)

Výstavba IACS v roce 2001 probíhala za přispění finančních prostředků z projektu Phare. V březnu 2001 byl v rámci MZe založen Monitorovací a řídicí výbor IACS a Pracovní výbor IACS. K 1. 4. 2001 bylo v rámci reorganizace MZe založeno samostatné oddělení pro IACS. V květnu 2001 bylo dokončeno letecké měřičské snímkování celého území ČR.

Síť testovacích podniků (FADN)

V únoru 2001 byl MZe odsouhlasen harmonogram, který vymezuje postupné kroky vedoucí k zavedení plně kompatibilního systému FADN v ČR do konce roku 2002. V roce 2001 došlo k dalšímu rozšíření šetření v rámci sítě testovacích podniků na 1500 podniků. Do roku 2002 se předpokládá další rozšíření až na zhruba 1 800 podniků, kdy by již toto šetření mělo být plně kompatibilní s legislativou ES. Budování tohoto systému v ČR bylo v roce 2001 částečně financováno z programu Phare 1998 (projekt ukončen 6/2001).

Nezávislý tržní informační systém (NTIS)

Pro sledování cen základních zemědělských komodit byl provozován Nezávislý tržní informační systém. S týdenní až měsíční periodicitou byly sledovány ceny následujících komodit: ovoce, zelenina, brambory, hovězí a vepřové maso, víno a vinné hrozny, vejce, drůbeží maso.

9.2 Přehled opatření přijatých ČR v roce 2001 v oblasti přibližování k EU a jejich plnění

V roce 2001 probíhalo plnění úkolů vyplývajících ze screeningu kapitoly zemědělství v Evropské komisi. V rámci Národního programu 2001 byly zahájeny práce na aktualizaci Implementační strategie pro oblast zemědělství ¹⁰³.

9.2.1 Priority Přístupového partnerství

Veškerá opatření k prioritám Přístupového partnerství 1999 pro rok 2001 byla splněna v daných termínech. Jednalo se jednak o plnění krátkodobých a střednědobých priorit pro kapitolu zemědělství (včetně rybolovu), jednak o opatření, která jsou zahrnuta v dalších vyjednávacích kapitolách (např. volný pohyb zboží).

V rámci opatření k Přístupovému partnerství 1999 pro rok 2001 byly splněny i některé legislativní úkoly. Byl vyhlášen zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně známek původu a geografickém značení produktů, vyhláška č. 357/2001 Sb., k zákonu č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, novela nařízení vlády č. 505/2000 Sb., o poskytování dotací v roce 2002 ve znění nařízení vlády č. 500/2001 Sb., o podporování rozvoje venkova.

9.2.2 Národní program pro přijetí *acquis*

Národní program pro přípravu ČR na členství v EU, který vychází z dokumentu Přístupové partnerství 1999, je každoročně pravidelně hodnocen. Při hodnocení stavu realizace úkolů tohoto programu pro rok 2001 bylo zjištěno, že některé úkoly nebyly splněny a budou zahrnuty v roce 2002 do dokumentu Souhrn zbývajících úkolů ČR pro vstup do EU.

9.2.3 Agentura SAPARD – příprava akreditace

V únoru 2001 byla podepsána „Viceletá finanční dohoda mezi Evropskou komisí a ČR“, která tvoří legislativní základ pro realizaci programu SAPARD v ČR. Současně byla podepsána i roční finanční dohoda, která umožní čerpat finanční prostředky za rok 2000.

V průběhu roku 2001 probíhala předakreditační kontrola Agentury SAPARD a koncem června 2001 jí byla udělena dočasná akreditace. Následně byly založeny veškeré instituce nutné k administraci programu (Řídicí orgán, Národní monitorovací výbor pro SAPARD, regionální monitorovací podvýbory, Národní výběrová komise pro SAPARD a regionální výběrové subkomise). Koncem roku 2001 byla EK prezentována připravenost ČR na implementaci programu SAPARD a byla předána oficiální žádost o převedení řízení pomoci Agenturou SAPARD. Program předvstupní pomoci SAPARD nebyl v roce 2001 otevřen v důsledku opoždění akreditace Platební agentury ČR. Česká republika požádala o administraci šesti vybraných opatření, o zbývajících 3 bude žádát ve druhé etapě v průběhu roku 2002 ¹⁰⁴.

9.2.4 Komunikační strategie v roce 2001

Hlavním cílem komunikační strategie (KS) rezortu zemědělství v roce 2001 bylo zajištění informovanosti široké i odborné veřejnosti o přípravě ČR na vstup do EU, zejména ve vztahu k SZP, rozvoji venkova, finanční pomoci kandidátským zemím apod. Stanovená nosná témata komunikační strategie byla zaměřena na multifunkční roli zemědělství, ochranu spotřebitele a bezpečnost potravin, rozvoj venkovských oblastí, využívání strukturálních fondů, welfare zvířat a další. V rámci vnější komunikační strategie vytvořilo MZe databázi odborníků rezortu, která bude využívána zastupitelskými úřady v jednotlivých zemích EU při prezentaci českého zemědělství v zahraničí.

Plán vnitřní komunikační strategie se odvíjel od plánu propagace MZe na rok 2001. Hlavní důraz byl kladen na cyklus pořadů vysílaných v ČT, který byl zaměřen na informovanost veřejnosti o českém agrárním sektoru a SZP v zemích EU. V rámci publikační činnosti byly příspěvky v denním a odborném tisku věnovány ekonomice zemědělství v kandidátských zemích a zemích EU. Mezi nejvýznamnější každoroční publikace patří Zpráva o stavu zemědělství, Panorama potravinářského průmyslu, praktické příručky k programu SAPARD a další. Byla uspořádána řada konferencí a seminářů k přípravě ČR na vstup do EU a programu SAPARD. MZe zveřejňovalo vybrané části zásadních dokumentů týkající se vstupu do EU (Poziční dokument, Implementační strategie) nejen na vlastních webových stránkách, ale i na serverech EUROSKOP a AGROWEB.

Aktivní účast na tuzemských výstavách (Salima Brno, Země živitelka a další) přispěla k prezentaci českého zemědělství a výrobků potravinářského průmyslu. Došlo také k účasti českých firem na významných zahraničních veletrzích.

¹⁰³ Do konce května 2002 bude předložena aktualizovaná verze Implementační strategie do vlády.

¹⁰⁴ Program SAPARD, který byl v ČR vyhlášen k 15. 4. 2002, byl prozatím akreditován na sedm opatření.

C. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

1 Přehled legislativních opatření týkajících se bezprostředně zemědělství a projednávaných v roce 2001

1.1 Schválené právní normy (stav k 1. 3. 2002)

1.1.1 Zákony

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Zákon č. 253/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Účelem změny zákona č. 95/1999 Sb. je bezproblémové dokončení nabídky náhradních pozemků před prodejem a odstranění některých překážek bránících plynulé realizace prodeje státní půdy. Pokud jde o poskytování náhradních pozemků, tato změna vymezuje přednost oprávněných osob před obcemi s tím, že se tato přednost netýká pozemků určených k zastavení veřejně prospěšnou stavbou nebo stavbou pro bydlení. Ve vztahu k prodeji státní půdy novela reaguje na dosavadní zkušenosti s aplikací zákona č. 95/1999 Sb., přičemž snahou je změna podmínek daných stávající úpravou ve vztahu k nabídce pozemků a snaha o zrealizování ceny. Základním cílem provedené úpravy zákona č. 95/1999 Sb. není finanční efekt z prodeje státní zemědělské půdy, nýbrž privatizace těchto pozemků ve prospěch fyzických osob podnikajících v zemědělské výrobě a dále převod prostřednictvím obcí na veřejně prospěšné účely a bydlení. Novela taktéž umožňuje sjednocení vlastnictví pozemků a staveb.	25. 7. 2001
Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) ²⁾	Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování a zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl. Zákon upravuje právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání povrchových a podzemních vod, jakož i vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž výskyt těchto vod přímo souvisí, a to v zájmu zajištění trvale udržitelného užívání těchto vod, bezpečnosti vodních děl a ochrany před účinky povodní a sucha.	1. 1. 2002 (s výjimkou § 20 odst. 1, který nabývá účinnosti 1. 1. 2007 a § 135, který nabyl účinnosti 25. 7. 2001)
Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích) ³⁾	Tento zákon upravuje některé vztahy vznikající při rozvoji, výstavbě a provozu vodovodů a kanalizací sloužících veřejné potřebě, přípojek na ně, jakož i působnost orgánů územních samosprávných celků a správních úřadů na tomto úseku.	1. 1. 2002 (s výjimkou § 45, který nabyl účinnosti 2. 8. 2001)
Zákon č. 313/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Předmětem novely zákona o Pozemkovém fondu je odstranění některých nedostatků vyplvajících z aplikační praxe a z činnosti Pozemkového fondu podle stávajícího znění zákona, především v souvislosti s možností prodeje některého nepotřebného a nevyužívaného majetku.	6. 9. 2001
Zákon č. 314/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 409/2000 Sb. ²⁾	Cílem změny zákona o rostlinolékařské péči je dosažení plné slučitelnosti stávající právní úpravy s předpisy ES a odstranění některých nedostatků vyplvajících z aplikační praxe. Současně novela upřesňuje podmínky registrace a stanovuje registrovaným subjektům podmínky užívání rostlinolékařských pasů, které budou určené komodity provázet při veškerém dalším pohybu. Dále zákon zavádí pojem chráněná zóna, upřesňuje podmínky registračního řízení a zkoušení přípravků na ochranu rostlin, doplňuje požadavky na pomocné přípravky na ochranu rostlin a zavádí povinnou registraci mechanizačních prostředků na ochranu rostlin.	1. 1. 2002 (s výjimkou čl. I bodu 2, pokud se týká § 2 odst. 21, čl. I bodu 12, pokud se týká § 7a písm. g), § 7c odst. 4, § 7c odst. 5 věty první a čl. I bodu 13, které nabývají účinnosti dnem 1. 3. 2002)
Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti ²⁾	Tento zákon upravuje chov a zachování druhů zvěře volně žijících na území ČR, výjimečné držení zvěře v zajetí, dovoz a vývoz živé zvěře, dovoz a vypouštění živočichů, kteří zatím nežijí na území ČR, tvorbu a využití honiteb, postavení a právní poměry honebního společenstva, ochranu myslivosti, užívání honebních pozemků a zlepšování životních podmínek zvěře, regulaci stavů zvěře, provádění lovu zvěře, včetně lovu zvěře na nehonebních pozemcích, provádění lovu živočichů, kteří nejsou zvěří, náhradu škody způsobené zvěří a při provozování myslivosti, jakož i náhradu škody způsobené na zvěři a na mysliveckých zařízeních, kontrolu ulovené zvěře, výkon státní správy myslivosti, dozoru a sankce za neplnění nebo porušení povinností, státní podporu udržení historické a kulturní úrovně a tradic české myslivosti.	1. 7. 2002 (s výjimkou § 45 odst. 1 písm. l), které nabývá účinnosti dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost, a § 45 odst. 1 písm. w), které nabývá účinnosti 31. 12. 2010)
Zákon č. 50/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů, ve znění zákona č. 216/2000 Sb., a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů ³⁾	Předmětem novely zákona o vinohradnictví a vinařství je zřízení vinařského fondu, které vytváří základ nového samofinancovaného systému podpor ve vinohradnictví a vinařství v ČR. Systém samofinancování je jedním z možných řešení, jak dosáhnout postupné obnovy přestárklých vinic a využít vhodných ploch k jejich rozšíření. Cílem těchto záměrů je zachování našeho vinohradnictví a vinařství do budoucna tak, aby obstálo v silné konkurenci po vstupu ČR do EU.	10. 3. 2002

1) Předpisy ES do této oblasti nezasahují; v různých členských státech EU upraveno rozdílně

2) Předpis je plně slučitelný s předpisy ES

3) Předpis je převážně slučitelný s předpisy ES

1.1.2 Nařízení vlády

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 81/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví nařízením vlády podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa. Nařízení vlády stanoví okruh osob, kterým lze poskytnout subvenci, uvádí náležitosti, které musí obsahovat žádost o subvenci a stanoví způsob výpočtu subvence.	20. 2. 2001
Nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění pudy do klidu a finanční kompenzační podpory za uvádění pudy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu ¹⁾	Nařízení vlády stanoví okruh osob, kterým lze poskytnout podporu, uvádí náležitosti, které musí obsahovat žádost o podporu a stanoví výši podpory. Toto nařízení vlády dále upravuje zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu. Nařízení vlády je vydáno k provedení § 1 odst. 4 a § 12 odst. 1 a 2 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu).	28. 2. 2001 do 30. 9. 2005
Nařízení vlády č. 90/2001 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 81/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa ¹⁾	Předmětem novelizace nařízení vlády č. 81/2001 Sb. je změna stanovení výše subvence vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa.	6. 3. 2001
Nařízení vlády č. 91/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování podpory programu zvýšení spotřeby zpracovatelsky upraveného mléka a vybraných mléčných výrobků žáky, kteří plní povinnou školní docházku, (o podpoře zvýšení spotřeby vybraných mléčných výrobků žáky) ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví podmínky a zásady pro poskytování podpory programu zvýšení spotřeby zpracovatelsky upraveného mléka a vybraných mléčných výrobků žáky, kteří plní povinnou školní docházku.	6. 3. 2001
Nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/2002 až 2004/2005 ¹⁾	Nařízení vlády na základě § 12 odst. 3 až 7 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví produkční kvóty cukru pro zajištění a udržení výroby cukrovky a cukru a pro stabilizaci trhu s cukrem a podmínky pro uplatnění systému produkčních kvót cukru.	30. 3. 2001 do 31. 8. 2005
Nařízení vlády č. 159/2001 Sb., kterým se stanoví sazby cla a celní kvóty pro dovoz vína v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry	Na základě ustanovení § 56 odst. 2 a § 57 odst. 1 písm. g) zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, nařizuje vláda sazby cla a celní kvóty pro dovoz vína v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry. Po dobu platnosti se nepoužívá pro toto zboží nařízení vlády č. 441/2000 Sb., celní sazebník.	9. 5. 2001 do 31. 12. 2001
Nařízení vlády č. 174/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady opatření k podpoře vývozu sladu ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví nařízením vlády podmínky a zásady opatření k podpoře vývozu sladu.	24. 5. 2001
Nařízení vlády č. 175/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování finanční podpory pro zpracování brambor a pšenice na škrob a kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování subvence při vývozu výrobků z bramborového škrobu ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví nařízením vlády podmínky a zásady pro poskytování finanční podpory pro zpracování brambor a pšenice na škrob a kterým se stanoví podmínky a zásady pro poskytování subvence při vývozu výrobků z bramborového škrobu.	24. 5. 2001
Nařízení vlády č. 217/2001 Sb., kterým se stanoví preferenční sazby cla pro dovoz některých zemědělských a potravinářských výrobků pocházejících z Evropské unie	Na základě ustanovení § 56 odst. 2 a § 57 odst. 1 písm. f) zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, nařizuje vláda preferenční sazby cla pro dovoz zemědělských a potravinářských výrobků pocházejících z EU, které jsou obsaženy v příloze k tomuto nařízení. Po dobu platnosti se nepoužívá pro tyto výrobky nařízení vlády č. 441/2000 Sb., celní sazebník.	1. 7. 2001 do 30. 6. 2002
Nařízení vlády č. 237/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny (podmínky a zásady provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin) ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), stanoví nařízením vlády podmínky a zásady pro provádění intervenčních nákupů, skladování a prodeje obilovin na domácí trh a na vývoz a pro provádění dalších opatření k organizaci trhu s obilovinami a kterým se stanoví podmínky a zásady vyhlášení intervenční ceny.	11. 7. 2001
Nařízení vlády č. 266/2001 Sb., kterým se stanoví spouštěcí úroveň objemu dovozů pro jednotlivé zemědělské výrobky a skupiny zemědělských výrobků pro kalendářní rok 2001	Na základě ustanovení § 38 zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, stanoví vláda spouštěcí úroveň objemu dovozů pro jednotlivé uváděné zemědělské výrobky a skupiny zemědělských výrobků.	27. 7. 2001 do 31. 12. 2001
Nařízení vlády č. 288/2001 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 81/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných býků a z nich vyrobeného hovězího masa, ve znění nařízení vlády č. 90/2001 Sb. ¹⁾	Cílem novely nařízení vlády č. 81/2001 Sb., je rozšíření stávajících oblastí subvencovaného vývozu hovězího masa o vykostěné hovězí maso chlazené nebo zmrazené.	3. 8. 2001
Nařízení vlády č. 405/2001 Sb., kterým se stanoví dodatečné clo na dovoz zemědělských výrobků (dextrinů a jiných modifikovaných škrobů) pro kalendářní rok 2001	Na základě ustanovení § 40 zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, nařizuje vláda dodatečné clo na dovoz dextrinů a jiných modifikovaných škrobů.	17. 11. 2001 do 31. 12. 2001
Nařízení vlády č. 420/2001 Sb., kterým se stanoví dodatečné clo na dovoz masa a jedlých drobů z drůbeže druhu <i>Gallus domesticus</i> pro kalendářní rok 2001	Na základě ustanovení § 40 zákona č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, nařizuje vláda dodatečné clo na dovoz masa a jedlých drobů z drůbeže druhu <i>Gallus domesticus</i> .	4. 12. 2001 do 31. 12. 2001
Nařízení vlády č. 454/2001 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 86/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytování finanční podpory za uvádění pudy do klidu a finanční kompenzační podpory za uvádění pudy do klidu a zásady pro prodej řepky olejné vypěstované na půdě uváděné do klidu ¹⁾	Předmětem novelizace nařízení vlády č. 86/2001 Sb. je sjednocení prokazování vypořádání splatných závazků vůči státním a veřejným institucím mezi jednotlivými nástroji rezortní dotační politiky Ministerstva zemědělství. Zároveň dochází k zpřesnění některých ustanovení a k odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe stávajícího znění nařízení vlády.	1. 1. 2002

Pokračování tabulky

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 500/2001 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 505/2000 Sb., kterým se stanoví podporné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podléhajících se na udržování krajiny, programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí a kritéria pro jejich posuzování ¹⁾	Předmětem novelizace nařízení vlády č. 505/2000 Sb. je sjednocení prokazování vypořádání splatných závazků vůči státním a veřejným institucím mezi jednotlivými nástroji rezortní dotační politiky Ministerstva zemědělství. Zároveň dochází k zpřesnění některých ustanovení a k odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe stávajícího znění nařízení vlády.	1. 1. 2002
Nařízení vlády č. 44/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 445/2000 Sb., o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005, ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 410/2001 Sb. ¹⁾	Novela nařízení vlády č. 445/2000 Sb. reaguje na nálezu Ústavního soudu, který byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 410/2001 Sb. Předmětem novely je změna ustanovení o vyhlášení rezervy, výši a způsobu výpočtu kompenzační podpory a stanovení minimální ceny.	1. 2. 2002
Nařízení vlády č. 45/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a zásady k podpoře vývozu hovězího masa vyrobeného z jatečných krav a z jatečných jalovic ¹⁾	Vláda na základě § 12 odst. 1 zákona č. 256/2000 Sb. o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu) stanoví nařízením podmínky a zásady k podpoře vývozu jatečných krav a jatečných jalovic a z nich vyrobeného hovězího masa. Nařízení vlády stanoví okruh osob, kterým lze poskytnout subvenci, uvádí náležitosti, které musí obsahovat žádost o subvenci a stanoví způsob výpočtu subvence.	8. 2. 2002

1) Předpis je principiálně slučitelný s předpisy ES.

1.1.3 Vyhlášky

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 23/2001 Sb., kterou se stanoví druhy potravin určené pro zvláštní výživu a způsob jejich použití ¹⁾	Nová vyhláška rozděluje druhy potravin určených pro zvláštní výživu, dále stanoví požadavky na jejich složení, způsoby jejich použití a označení na obale. Tato právní úprava je vydávána k provedení § 18 písm. a) a g) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 306/2000 Sb.	17. 1. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 24/2001 Sb., kterou se mění vyhláška č. 324/1997 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, o přípustné odchylce od údajů o množství výrobku označeného symbolem „e“ ¹⁾	Novela vyhlášky č. 324/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), f) a i) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 306/2000 Sb. zpřesňuje ustanovení, která se týkají označování potravin a údajů uváděných na obalech, v souvislosti se změnou zákona.	17. 1. 2001 (s výjimkou čl. I bodu 4, který nabývá účinnosti 1. 7. 2001, a čl. I bodu 2, pokud jde o § 6a odst. 7 a odst. 8 písm. d), § 6b odst. 3 a § 6c odst. 2 a 3, který nabývá účinnosti 1. 1. 2002)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 33/2001 Sb., o odborné způsobilosti k výkonu některých odborných činností v oblasti šlechtění a plemenitby hospodářských zvířat ¹⁾	Vyhláška k provedení § 30 odst. 2 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), upravuje bližší podrobnosti k odborné způsobilosti nutné pro výkon některých odborných činností v oblasti šlechtění a plemenitby hospodářských zvířat.	26. 1. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 41/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlečení škodlivých organizmů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území České republiky a o soustavě rostlinolékařské kontroly, ve znění vyhlášky č. 206/1999 Sb. ²⁾	Změna vyhlášky č. 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlečení škodlivých organizmů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území České republiky a o soustavě rostlinolékařské kontroly, ve znění vyhlášky č. 206/1999 Sb., je vydávána v souvislosti s přijetím zákona č. 409/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů. Tato právní úprava provádí § 45 odst. 1 zákona.	6. 2. 2001 (s výjimkou čl. I bodů 3 a 4, které nabývají účinnosti 1. 7. 2001, a bodů 93 až 96, které nabývají účinnosti 1. 4. 2001)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 42/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 84/1997 Sb., kterou se upravuje registrace přípravků na ochranu rostlin a zacházení s nimi a technické a technologické požadavky na mechanizační prostředky na ochranu rostlin a jejich kontrolní testování, ve znění vyhlášky č. 120/1997 Sb. ²⁾	Novela vyhlášky č. 84/1997 Sb., kterou se provádí § 45 odst. 3 zákona č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 409/2000 Sb. Tato právní úprava mění některá ustanovení o registraci přípravků na ochranu rostlin a zacházení s nimi a technické a technologické požadavky na mechanizační prostředky na ochranu rostlin a jejich kontrolní testování.	6. 2. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 53/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Rozsáhlá právní úprava provádí některá ustanovení zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška je doplněna souborem příloh.	13. 2. 2001 (s výjimkou § 11 odst. 7, který platí do 31. 12. 2010 a § 12 odst. 1 písm. a) až i), která platí do 31. 12. 2003)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 112/2001 Sb., o způsobu provádění klasifikace jatečně upravených těl jatečných prasat a podmínkách vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti ¹⁾	Vyhláška k provedení § 18 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 306/2000 Sb., stanoví způsob provádění klasifikace jatečně upravených těl jatečných prasat a podmínky vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti.	1. 4. 2001
Vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 123/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 21/1998 Sb., kterou se stanoví vyhrazená léčiva a správná praxe prodejců vyhrazených léčiv ¹⁾	Na základě ustanovení § 75 odst. 2 písm. g) zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 149/2000 Sb., se upravuje vyhláška č. 21/1998 Sb. v části vztahující se k vyhrazeným léčivům. Vyhláška se vztahuje i na oblast veterinární péče.	1. 8. 2001

Pokračování tabulky

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 124/2001 Sb., kterou se stanoví požadavky na odběr vzorků a principy metod laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchovávání vzorků ¹⁾	Vyhláška k provedení § 17 odst. 8 zákona č. 91/1996 Sb. o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb., stanoví požadavky na odběr vzorků a principy metod laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchovávání vzorků.	1. 5. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 134/2001 Sb., o označování a evidenci skotu, ovcí a koz ¹⁾	K provedení § 22 odst. 3 a § 23 odst. 7 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) je vydána vyhláška, která stanoví podrobnosti v označování a evidenci skotu, ovcí a koz.	19. 4. 2001 (s výjimkou § 17, který nabyt účinnosti 19. 9. 2001, § 7 až 9, které nabývají účinnosti 1. 4. 2002, § 1 až 3, § 10 až 16 a § 18 až 25, které nabývají účinnosti 1. 4. 2002, pokud jde o ovce a kozy, a § 6 odst. 1, který nabývá účinnosti 1. 1. 2003)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 228/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 298/2000 Sb., kterou se stanoví seznam vinařských obcí, seznam viničních tratí a jejich vymezení a seznam odrůd révy vinné v jednotlivých vinařských oblastech, z jejichž hroznů lze vyrábět víno s přívlastkem ¹⁾	Novela vyhlášky č. 298/2000 Sb., která provádí § 5 odst. 10 zákona č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů, ve znění zákona č. 216/2000 Sb., aktualizuje a zpřesňuje, mění a doplňuje seznam jednotlivých vinařských obcí a viničních tratí.	29. 6. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 296/2001 Sb., kterou se stanoví způsob vedení hospodářské evidence na rybnících a evidence o hospodářských výsledcích v rybářských revírech, podrobnosti výběrového řízení na výkon rybářského práva v rybářských revírech a odborná způsobilost rybářských hospodářů a kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 103/1963 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o rybářství, ve znění pozdějších předpisů ³⁾	Na základě ustanovení § 4 odst. 2, § 8 odst. 2 a § 9 odst. 1 a 2 zákona č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění zákona č. 410/2000 Sb., tato vyhláška stanoví způsob vedení hospodářské evidence na rybnících a evidence o hospodářských výsledcích v rybářských revírech, podrobnosti výběrového řízení na výkon rybářského práva v rybářských revírech a odborná způsobilost rybářských hospodářů.	15. 8. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 326/2001 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), g), h), i) a j) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, pro maso, masné výrobky, ryby, ostatní vodní živočichy a výrobky z nich ¹⁾	Nová vyhláška, kterou se provádí § 18 písm. a), d), g), h), i) a j) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, pro maso, masné výrobky, ryby, ostatní vodní živočichy a výrobky z nich, stanoví některé pojmy, členění na druhy a skupiny, způsoby označování, požadavky na jakost, technologické požadavky, způsoby uvádění do oběhu, podmínky skladování, přepravy a prodeje.	1. 10. 2001 (s výjimkou § 3 odst. 2 písm. f), které nabývá účinnosti 1. 1. 2002, a § 5 odst. 3 a 4, které nabývají účinnosti dnem vstupu ČR do EU)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 339/2001 Sb., o metodách zkoušení a způsobu odběru a přípravy kontrolních vzorků za účelem zjišťování jakosti a zdravotní nezávadnosti potravin nebo surovin určených k jejich výrobě a jakosti tabákových výrobků ¹⁾	Na základě ustanovení § 3 odst. 1 písm. f), § 16 odst. 2 a § 18 písm. o) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 306/2000 Sb., tato vyhláška stanoví metody zkoušení a způsoby odběru a přípravy kontrolních vzorků za účelem zjišťování jakosti a zdravotní nezávadnosti potravin nebo surovin určených k jejich výrobě a jakosti tabákových výrobků.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 343/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb. ¹⁾	Rozsáhlá novela vyhlášky č. 451/2000 Sb., která provádí ustanovení § 3 odst. 13, § 4 odst. 12, § 6 odst. 3, § 7 odst. 4 a 5, § 8 odst. 13, § 8a odst. 6 a § 13 zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb., mění znění několika ustanovení této vyhlášky včetně příloh, s cílem zapracování nových předpisů ES do našeho právního řádu a odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe.	4. 10. 2001 (s výjimkou § 4 odst. 7, který nabývá účinnosti 1. 4. 2002)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 354/2001 Sb., o způsobu provádění klasifikace jatečně upravených těl jatečného skotu a jatečných ovcí a podmínkách vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti ¹⁾	Na základě ustanovení § 18 písm. n) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 306/2000 Sb., tato vyhláška stanoví způsob provádění klasifikace jatečně upravených těl jatečného skotu a jatečných ovcí a podmínky vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti.	4. 10. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 357/2001 Sb., o označování a evidenci koní, prasat, běžců a zvěře ve farmovém chovu a o evidenci drůbeže, plemenných ryb a včel ¹⁾	K provedení § 22 odst. 3 a § 23 odst. 7 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) je vydána tato vyhláška, která stanoví podrobnosti v označování a evidenci koní, prasat, běžců a zvěře ve farmovém chovu a o evidenci drůbeže, plemenných ryb a včel.	10. 10. 2002 (s výjimkou § 6 až 9, § 17 a 18, § 29 až 32 a § 59 až 63, pokud jde o prasata, které nabývají účinnosti dnem 1. 4. 2002, a § 13 až 18, § 38 až 42 a § 59 až 63, pokud jde o zvěř ve farmovém chovu, které nabývají účinnosti 1. 10. 2002)

Pokračování tabulky

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 380/2001 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků ³⁾	Ministerstvo zemědělství v dohodě s Ministerstvem financí stanoví podle § 17 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění zákona č. 315/1993 Sb., seznam jednotlivých katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků, který je uveden v příloze k této vyhlášce.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 390/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 328/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro mléko a mléčné výrobky, zmrzliny a mražené krémy a jedlé tuky a oleje, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Novela vyhlášky č. 328/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro mléko a mléčné výrobky, zmrzliny a mražené krémy a jedlé tuky a oleje, ve znění pozdějších předpisů, upravuje některá ustanovení s ohledem na aplikační praxi stávajícího znění této vyhlášky.	9. 11. 2001 (s výjimkou bodů 1 až 3, které nabývají účinnosti 1. 4. 2002, a bodů 4 a 5, které pozbývají platnosti dnem 31. 12. 2002)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 399/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 286/1999 Sb., kterou se provádějí ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), o zdraví zvířat a jeho ochraně, o veterinárních podmínkách dovozu, vývozu a tranzitu veterinárního zboží, o veterinární asanaci a o atestačním studiu ²⁾	Novela vyhlášky č. 286/1999 Sb., která provádí ustanovení § 41 odst. 4 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), reaguje na výskyt závažných veterinárních onemocnění s ohledem na ochranu zdraví zvířat a na způsoby veterinární asanace.	9. 11. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 400/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 287/1999 Sb., o veterinárních požadavcích na živočišné produkty ²⁾	Novela vyhlášky č. 287/1999 Sb., která provádí ustanovení § 18 odst. 5 písm. b), § 22 odst. 2 písm. a) a § 23 odst. 4 písm. b) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), nově upravuje oblast zpracování a prodej živočišných produktů určených ke krmení zvířat.	9. 11. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 428/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích) ¹⁾	Na základě § 40 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích) je vydána rozsáhlá prováděcí vyhláška tohoto zákona.	1. 1. 2002 (s výjimkou § 12 odst. 2 písm. c), které nabývá účinnosti 1. 4. 2004)
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 431/2001 Sb., o obsahu vodní bilance, způsobu jejího sestavení a o údajích pro vodní bilanci ¹⁾	K provedení § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), tato vyhláška stanoví podrobnosti o obsahu vodní bilance, způsobu jejího sestavení a o údajích pro vodní bilanci.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 432/2001 Sb., o dokladech žádosti o rozhodnutí nebo vyjádření a o náležitostech povolení, souhlasu a vyjádření vodoprávního úřadu ¹⁾	K provedení § 115 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) je vydána tato vyhláška, která stanoví doklady, které žadatel předkládá vodoprávnímu úřadu v případě žádosti o povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, o povolení k některým vybraným činnostem, o stavebním povolení k vodním dílům, o udělení souhlasu a vyjádření podle vodního zákona. Zároveň upravuje náležitosti povolení, souhlasu a vyjádření vydávaných podle vodního zákona v těchto věcech.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 433/2001 Sb., kterou se stanoví technické požadavky pro stavby pro plnění funkcí lesa ³⁾	Podle § 143 odst. 4 písm. b) a c) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 83/1998 Sb., zákona č. 151/2000 Sb. a zákona č. 254/2001 Sb., stanoví tato vyhláška technické požadavky pro stavby pro plnění funkcí lesa, kterými jsou stavby lesních cest, stavby hrazení bystřin a strží, stavby odvodnění lesní půdy a malé vodní nádrže v lesích. Podle této vyhlášky se postupuje při navrhování, umísťování, povolování, ohlašování, provádění, kolaudaci, užívání, udržovacích pracích nebo změnách těchto staveb.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 441/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 287/1999 Sb., o veterinárních požadavcích na živočišné produkty ²⁾	Přijetí novely vyhlášky č. 286/1999 Sb., která provádí ustanovení § 21 odst. 6 písm. a) a § 75 odst. 3 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), souvisí s problematikou vyšetřování masa a orgánů skotu na spongiformní encefalopatii (BSE).	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 442/2001 Sb., kterou se mění vyhláška č. 134/2001 Sb., o označování a evidenci skotu, ovcí a koz ¹⁾	Drobná novela vyhlášky č. 134/2001 Sb., která provádí § 22 odst. 3 a § 23 odst. 7 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), zpřesňuje některá ustanovení v označování a evidenci skotu, ovcí a koz.	31. 12. 2001
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 446/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 76/2000 Sb., kterou se stanoví způsob výpočtu nároku na vrácení spotřební daně ze středních a těžkých plynových olejů a ze směsí paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při obnově a výchově lesa, podrobnosti o vedení dokladů a evidenci a normativy spotřeby těchto výrobků ³⁾	Změna vyhlášky č. 76/2000 Sb., vydané k provedení § 12g zákona č. 587/1992 Sb., o spotřebních daniích, ve znění zákona č. 22/2000 Sb., upravuje některá ustanovení o způsobu výpočtu nároku na vrácení spotřební daně ze středních a těžkých plynových olejů a ze směsí paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při obnově a výchově lesa, a o podrobnostech o vedení dokladů a evidenci a normativy spotřeby těchto výrobků.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků ¹⁾	Na základě ustanovení § 47 odst. 1 a 3 a § 48 odst. 5 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), tato vyhláška stanoví seznam významných vodních toků, způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků a obsah žádosti a její náležitosti nezbytné k rozhodnutí o určení správce drobného vodního toku.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 471/2001 Sb., o technickobezpečnostním dohledu nad vodními díly ¹⁾	K provedení § 61 odst. 3 a § 62 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) je vydána vyhláška, která vymezuje vodní díla podléhající technickobezpečnostnímu dohledu, stanoví kritéria pro jednotlivé kategorie těchto vodních děl, upravuje rozsah a četnost provádění dohledu u jednotlivých kategorií vodních děl v jednotlivých etapách jejich přípravy, výstavby, rekonstrukce nebo provozu, jakož i rozsah účasti vlastníka a stavebníka na dohledu.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 472/2001 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb., ve znění vyhlášky č. 343/2001 Sb. ¹⁾	Drobná novela vyhlášky č. 451/2000 Sb., kterou se provádí § 4 odst. 12 zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb., mění několik ustanovení vztahujících se ke krmným surovinám.	1. 1. 2002
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 20/2002 Sb., o způsobu a četnosti měření množství a jakosti vody ¹⁾	Na základě ustanovení § 10 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), tato vyhláška stanoví způsob a četnost měření množství vody a jakosti vody pro jednotlivé druhy povoleného nakládání s vodami, způsob měření množství povrchové vody vzduté vodním dílem ve vodním toku nebo povrchové vody vodním dílem akumulované a rozsah, způsob a četnost předávání výsledků měření správcům povodí.	18. 1. 2002

1) Předpis je plně slučitelný s předpisy ES

2) Předpis je převážně slučitelný s předpisy ES

3) Předpisy ES do této oblasti nezasahují; v různých členských státech EU upraveno rozdílně

1.2 Připravované právní normy v roce 2002

Název	Předmět právní úpravy	Předpokl. účinnost od
Návrh zákona o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském) ¹⁾ (Schválený zákon byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 147/2002 Sb.)	Důvodem pro předložení tohoto návrhu zákona je potřeba samostatně upravit právní postavení působnost Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského jako správního úřadu na úseku vydávání povolení (registrace), kontrolní činnosti a ukládání sankcí v oblasti specializovaných zemědělských činností. Zároveň je nezbytné také upravit působnost Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského jako instituce, která vedle své funkce správního úřadu vykonává některé další odborné úkony vyplývající z jednotlivých zvláštních právních předpisů a instituce, která rovněž vykonává úkoly metodické a zkušební. Návrh zákona má charakter kompetenční normy, s ohledem na skutečnost, že dosavadní právní postavení a působnost Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského je upravena v sedmi specializovaných zemědělských zákonech.	1. 6. 2002
Návrh zákona o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o oběhu osiv a sadby) ²⁾	Hlavním důvodem předložení návrhu zákona je dosažení plného souladu s příslušnými předpisy ES přijatými v období od účinnosti zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin. Smyslem a cílem navrhované právní úpravy je zajistit takové podmínky k uvádění odrůd, osiv a sadby pěstovaných rostlin do oběhu, aby byly plně pokryty požadavky stanovené v předpisech ES a v předpisech mezinárodních semenářských organizací, při zachování kontinuity na stávající právní úpravu.	1. 1. 2003
Návrh zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů ²⁾ (Schválený zákon byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 146/2002 Sb.)	Základním cílem návrhu nového zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci je dosáhnout provázanosti kompetencí s ostatními dozorovými orgány (Českou obchodní inspekci, Státní veterinární správou a orgány ochrany veřejného zdraví) v dozorované oblasti, upravit kontrolní činnost v souladu s komunitárním právem a se závazky vyplývajícími z mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána. Navrhovaný zákon rovněž reaguje na nové členění státu související s přijetím ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávních celků, ve znění pozdějších předpisů. Součástí navrhovaného zákona je rovněž změna zákona o správních poplatcích. Zavádí se nová položka za vystavení osvědčení jakosti potravin nebo surovin určených k jejich výrobě včetně čerstvého ovoce, čerstvé zeleniny nebo konzumních brambor, a pro zápis označení původu do rejstříku a osvědčení o odborné způsobilosti k uvádění do oběhu volně rostoucích a pěstovaných jedlých hub určených pro potravinářské účely. Dále dochází k úpravě zákona o potravinách a tabákových výrobcích, kde ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví byly upraveny podmínky výroby a uvádění do oběhu hub, podmínky a požadavky na zjednodušení procesu schvalování tzv. potravin nového typu.	1. 1. 2003
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách osiva a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochraně práv k odrůdám), a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾ (Schválený zákon byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 149/2002 Sb.)	Důvodem pro předložení tohoto návrhu zákona je upravit v našem právním řádu problematiku zpoplatňování trvání ochranných práv k odrůdám a změnit právní úpravu v oblasti správních poplatků vztahujících se k ochraně práv k odrůdám tak, aby odpovídala novému zákonu č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám, který nabyl účinnosti od 1. 2. 2001. V případě placení udržovacích poplatků za trvání ochranných práv k odrůdám nejde, s ohledem na zvláštní povahu úkonů, které s udržováním ochranných práv k chráněné odrůdě souvisí, o správní poplatek ve smyslu zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ale o poplatek udržovací, jehož placení je projevem vůle držitele šlechtitelských práv nadále chránit odrůdu a zachovat si tak každoročním placením vylučné právo jejího využívání.	1. 6. 2002
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů ²⁾ (Pozn.: Návrh tohoto zákona byl při projednávání v 1. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR dne 30. 11. 2001 vrácen vládě k dopracování.)	Hlavním cílem předloženého návrhu novely je zapracovat do zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, specifické okruhy ochrany zvířat, které patří do obecné problematiky ochrany zvířat proti týrání, avšak stávající zákon je doposud neupravuje buď vůbec, nebo pouze ve velmi obecné rovině, nebo naopak upravuje pouze malou specifickou část dané problematiky. Jde zejména o oblasti ochrany zvířat, které velmi podrobně upravují předpisy ES. Návrhem novely se proto zapracovávají do zákona na ochranu zvířat proti týrání specifické oblasti ochrany zvířat týkající se ochrany zvířat při omračování a jejich usmrcování, včetně usmrcování porážkou nebo utracením a při jejich přemísťování na jatka, ochrany zvířat při přepravě, včetně nakládky a vykládky zvířat, ochrany hospodářských zvířat, ochrany zvířat používaných pro pokusné, vědecké a jiné účely, tzn. pokusná zvířata, včetně ochrany laboratorních zvířat, ochrany zvířat v zájmových chovech a ochrany volně žijících zvířat.	x
Návrh zákona o uvádění reprodukčního materiálu lesních dřevin určených k obnově lesa a zalesňování do oběhu, a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin) ²⁾	Hlavním úkolem a cílem navrhované právní úpravy je nastolit a zajistit takové podmínky při obchodování s lesním materiálem při uzavírání zdrojů tohoto materiálu a při kontrole činností s tím souvisejících, aby bylo dosaženo plné slučitelnosti s právem ES, jmenovitě se směrnicí č. 1999/105/ES, za předpokladu zachování kontinuity stávající právní úpravy. Nově je upravena kategorizace zdrojů reprodukčního materiálu a taxativní vymezení druhů lesních dřevin, jejichž reprodukční materiál je obchodovatelný pouze v režimu stanoveném předkládaným návrhem zákona. Návrh dále zavádí rejstřík uznaných zdrojů reprodukčního materiálu lesních dřevin a zajišťuje přístupnost jeho údajů veřejnosti. Na rozdíl od dosavadní právní úpravy je vydání licence opravňující fyzické nebo právnické osoby k obchodování s lesním reprodukčním materiálem zpoplatněno.	1. 1. 2003
Návrh zákona o veřejné stráží a o změně některých zákonů ¹⁾	Účelem návrhu zákona je sjednotit dosavadní roztržštěnou právní úpravu postavení a činnosti stráží, namísto stávajících pěti stráží (myslivecká stráž, rybářská stráž, lesní stráž, vodní stráž a stráž přírody) zřídit jednu, tzv. veřejnou stráž, a komplexně upravit její postavení, povinnosti, oprávnění a další záležitosti související se zřízením a působením veřejné stráže.	1. 1. 2003
Návrh zákona o konzervaci a využití genových zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro zemědělství a výživu a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů ²⁾	Návrh zákona o konzervaci a využívání genetických zdrojů je prvním návrhem zcela nové a samostatné právní úpravy v oblasti konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství. Jeho cílem je právně upravit vztah státu ke genetickým zdrojům rostlin a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství, s cílem zachovat jejich biologickou a genetickou rozmanitost a uchovat je pro využití současné i budoucí generace. Návrh zákona proto upravuje základní podmínky pro shromažďování, hodnocení, dokumentaci, konzervaci a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství, stanoví práva a povinnosti pověřené osoby, která bude realizovat Národní program konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů a současně bude provozovat genobanku rostlin. Dále návrh zákona stanoví práva a povinnosti účastníků Národního programu, kteří budou na základě rozhodnutí Ministerstva zemědělství vykonávat v rámci Národního programu jednotlivé činnosti týkající se konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů; návrh zákona také upravuje výkon státní správy, dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a sankce za jejich porušení.	1. 1. 2003

1) Předpisy ES do této oblasti nezasahují; v různých členských státech EU upraveno rozdílně

2) Předpis je plně slučitelný s předpisy ES

2 Hodnocení účinnosti podpor zemědělství za období 1995 – 2001 podle jednotlivých druhů a věcného zaměření podpor

Oblast podpor	Druh – zaměření podpory	Vynaložené finance 1995 – 2001 (rok 2001) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
A.	ZEMĚDĚLSTVÍ	182 111 (25 101)				
Podpora cen¹⁰⁵	1. Ochrana trhu	100 327 (7 512)	spotřebitelé	Zvýšení cen (a příjmů) zemědělských podniků	Zvýšené příjmy podniků (mil. Kč)	100 252 mil. Kč
Přímé platby	1. Údržba zemědělských pozemků – krajiny	15 904 (1 748)	MZe – dotace 1.D., 1.C. a NV	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí – zachování krajiny, zlepšení ekonomických podmínek hospodaření podniků zejména v oblastech s horšími podmínkami	1. Zlepšení hospodářského výsledku 2. Opuštěná půda (tis. ha) 3. Plocha udržované krajiny 4. Počet pracovních příležitostí	1. Celkové zlepšení příjmů: 15 900 mil. Kč 2. Zlepšení hospodářského výsledku 2. Odhad nevyužívané z. p. přibližně 300 tis. ha 3. 3,3 mil. ha z. p 4. 15 500 – 20 500 pracovních příležitostí
	2. Krávy bez tržní produkce mléka	2 338 (379)	MZe – dotace 1.G., 1.E. a NV, 1.L.	Restrukturalizace (extenzifikace) výroby: zvýšení počtu krav bez tržní produkce mléka v oblastech s horšími podmínkami, s pozitivními dopady do životního prostředí (zachování krajiny)	Počet krav bez tržní produkce mléka	100,3 tis. ks k 1. 3. 2002 (odhad 8,4 tis. ks v roce 1995). Podpora byla poskytnuta na 64,1 tis. ks odchovaných telat v roce 2001
	3. Chov skotu, ovcí, koz a koní	1 352 (765)	MZe – dotace 1.L. a NV	Podpora aktivit podílející se na udržování krajiny	Údržba travních porostů pastvou hospodářských zvířat	V roce 2001 údržba TTP pastvou celkem na 461 107 ha
	4. Ovce	211 (90)	MZe – NV, dotace 1.L.	Restrukturalizace (extenzifikace) výroby: zachování a rozšíření chovu ovcí v oblastech s horšími podmínkami, s pozitivními dopady do životního prostředí (zachování krajiny)	Počet ovcí ve srovnání se stavem 1994	96,3 tis. ovcí k 1. 3. 2002, z toho 56,0 tis. bahnic (196 tis. ks v roce 1994), počty se však od roku 1998 zvyšují. Podpora byla poskytnuta na 49 312 ks ovcí a beranů
	5. Kompenzační platba na mléko	434 (76)	MZe – dotace 1.N., SZIF–NV	Podpora výrobcům mléka za poskytování informací nutných pro zavedení objektivního systému mléčných kvót	Zlepšení příjmu výrobců mléka	76 mil. Kč
	6. Dojnice	1 801 (181)	MZe – dotace 1.G.	Zvýšení průměrné užitkovosti dojnic, a tím i efektivnosti výroby mléka	1. Průměrná užitkovost ve srovnání s rokem 1994 2. Průměrné jednotkové náklady na 1 litr mléka	1. 5 589 l v roce 2001 ve srovnání s 3 964 l v roce 1994 (nárůst o 41 %) 2. 7,91 Kč/l v roce 2001
	7. Včely	535 (80)	MZe – dotace 1.E., 1.D., NV	Zabránění úbytku včelstev k zajištění opylování kulturních rostlin, s pozitivními dopady do životního prostředí	Počet včelstev ve srovnání s rokem 1994	534 tis. včelstev v roce 2001 (630 tis. v roce 1994), počty se však od roku 1997 zvyšují
	8. Len	144 (63)	MZe – dotace 1.F., NV	Podpora pěstování lnu	Plocha (ha) lnu ve srovnání se stavem 1994	9 695 ha v roce 2001 (10 118 ha v roce 1994), plocha se od roku 1997 zvětšuje
	9. Nákazový fond	190 (127)	MZe – dotace 8.	Kompenzace ekonomické újmy chovatelům za přikázané režimy hospodaření v ochranných pásmech nákaz. Podpora pojištění a depistáž paratuberkulózy	Celkové výdaje	127 mil. Kč v roce 2001
	10. Ekologické zemědělství	389 (168)	MZe – NV	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí, podpora cílové skupiny spotřebitelů bioproduktů	Plocha (ha) organického (ekologického) zemědělství	218,1 tis. ha koncem roku 2001, tj. 5,1 % zemědělské půdy ČR
	11. Přímé podpory na vybrané akce ŽP	312 (48)	MŽP, SFŽP ČR	Kompenzace zemědělským podnikům za environmentální aktivity.	Hodnota agroenvironmentálních služeb	48 mil. Kč v roce 2001
	12. Kompenzace škod	5 539 (4 139)	PF ČR – MZe – NV	Kompenzace škod (sucho, hraboši, krupobití, povodně – neinvestiční podpory)	Snížení škod, zvýšení příjmů zemědělských podniků	5 539 mil. Kč. V roce 2001: z nařízení vlády 1 439 mil. Kč
	13. Platby za uvedení půdy do klidu	1 646 (1 646)	SZIF – NV	Snížení nabídky	1. Výměra o. p. uvedená do klidu 2. Ostatní o. p. neuvedená do klidu 3. Snížení nabídky	1. 102 tis. ha 2. 1 869,8 tis. ha 3. Snížení nabídky o zhruba 500 tis. t rostlinné produkce

¹⁰⁵ Pouze prostřednictvím ochrany trhu a organizace trhu cukru. Podpory cen prostřednictvím vývozních subvencí a podpory skladování, viz. část B.

Pokračování tabulky

Oblast podpor	Druh – zaměření podpory	Vynaložené finance 1995 – 2001 (rok 2001) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
Přímé platby	Celkem	30 795 (9 510)				
Subvence vstupů a úlevy plateb	1. Subvence provozních úvěrů zemědělských podniků	1 981 (174)	PGRLF	Zlepšení cash–flow a ekonomických výsledků zemědělských podniků	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč)	1 981 mil. Kč
	2. Subvence investičních úvěrů zemědělských podniků	10 516 (1 194)	PGRLF	Urychlení modernizace a restrukturalizace zemědělství, zlepšení ekonomické výkonnosti zemědělských podniků	1. Počet nakoupených traktorů 1995 – 2001 (tis. ks) 2. Počet nakoupených sklízecích mlátiček 1995 – 2001 (tis. ks) 3. Podíl volného ustájení skotu na celkovém počtu skotu ve srovnání s obdobím před rokem 1994 (%) 4. Produktivita práce v zemědělství (2001/1994)	1. 6 516 traktorů (s 2 – 3krát vyšší užitnou hodnotou) 2. 1 642 ks žacích mlátiček 3. 50 % ustájovacích míst pro dojnice s volným ustájením v roce 2001 (9 % v roce 1989 a 22 % v roce 1994) 4. Index růstu produktivity práce v zemědělství 2001/1994: 142,8 %
	3. Návrtné finanční výpomoci zemědělským podnikům 1991–93	3 937 (267)	neplacené úroky	Založení a rozvoj soukromých farem	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč)	3 937 mil. Kč
	4. Odepsané návratné finanční výpomoci	1 125 (575)	státní rozpočet	Částečné oddlužení, zlepšení ekonomické situace (likvidity) zemědělských podniků, kterým byly poskytnuty návratné finanční výpomoci v roce 1991 – 93	Pokles zadluženosti zemědělských podniků (mil. Kč)	1 125 mil. Kč
	5. Odklady splátek za privatizovaný majetek	96 (0)	PF ČR, neplacené úroky podniky	Zlepšení ekonomické situace (likvidity) privatizovaných zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	96 mil. Kč
	6. Zalesňování a rychle rostoucí dřeviny	332 (100)	MZe – dotace 1.A., NV	Restrukturalizace zemědělství: zalesnění méně kvalitních půd, s pozitivními dopady do životního prostředí	Počet ha zalesněné půdy 1995 – 2001	4 878 ha, z toho 1 300 ha v roce 2001
	7. Zatrávňování	171 (23)	MZe – dotace 1.B., NV	Restrukturalizace zemědělství: snížení procenta zornění, s pozitivními dopady do životního prostředí (snížení kontaminace vod, snížení rizika záplav a eroze půdy ad.)	1. Počet ha nově založených TTP 2. Snížení % zornění	1. 3 136 ha v roce 2001 2. Snížení zornění o 0,1 %
	8. Obnova sadů, chmelnic a vinic	859 (228)	MZe – dotace 1.C.	Zlepšení výkonnosti trvalých porostů	1. Počet ha obnovených sadů. 2. Počet ha obnovených chmelnic 3. Počet ha obnovených vinic 4. Počet ha obnovených prostorových izolátů	1. 505 ha sadů v roce 2001 2. 277 ha chmelnic v roce 2001 3. 626 ha vinic v roce 2001 4. 6,94 ha prostorových izolátů v roce 2001
	9. Dotace na environmentální opatření (granty, ÚSES, eroze), odbahnění, hnojení organickými hnojivy	491 (97)	MZe – dotace 8., MŽP, NV a Zásady MZe	Zlepšení vodního režimu v zemědělství, zvýšení kvality půdy	Hodnota environmentální služby	97 mil. Kč v roce 2001
	10. Zazvěření	5 (0)	MZe – dotace 1.H.	Zvýšení počtu vybraných druhů zvěře v krajině (zlepšení podmínek myslivosti)	Počet zvěře	1 680 zajíců 360 koroptví tj. celkem 5,38 mil. Kč v roce 1998
	11. Specifické daňové úlevy zemědělství	1 020 (300)	úlevy na daních z příjmů a pozemků	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč)	1 020 mil. Kč

Pokračování tabulky

Oblast podpor	Druh – zaměření podpory	Vynaložené finance 1995 – 2001 (rok 2001) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
Přímé platby	Celkem	30 795 (9 510)				
Subvence vstupů a úlevy plateb	12. Snížení nájemného u státní půdy a dotace úroků za úvěry na TOZ	496 (6)	PF ČR	Kompenzace povodní – zlepšení ekonomických výsledků privatizovaných podniků	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč)	496 mil. Kč
	13. Závlahy	48 (23)	MZe – dotace 1.I.	Zvýšení kvality konkurenceschopnosti a stability produkce chmele, ovoce a vinné révy	Počet ha vybudované kapkové závlahy	3,5 ha vinic, 133 ha chmelnic, 347 ha ovocných sadů
	14. Vápnění	34 (16)	MZe – NV	Zvýšení kvality půdy	Počet ha s podporou vápnění	54,7 tis. ha v roce 2001
	15. Kompenzace zvýšení spotřební daně u nafty	2 727 (1287)	vratka spotřební daně (státní rozpočet)	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč)	1 287 mil. Kč
	16. Povodně – investiční podpory	2 439 (0)	MZe – dotace 4., ostatní, PF ČR (ZVHS)	Kompenzace zemědělským podnikům za povodňové škody	Podíl kompenzací na celkových povodňových škodách zemědělců (%)	Do 20 %
	17. Podpora zlepšování zdravotního stavu pšenice ozimé	182 (182)	MZe – dotace 2.C.	Zlepšení zdravotního stavu a kvality produkce	Počet ha osetých uznaným osivem	767 947 ha
	18. Program na úhradu mimořádných nákladů	4 (4)	MZe – dotace 13.	Ochrana státního území před zavlečením a šířením SLAK mimořádnými veterinárními opatřeními	1. Počet podaných žádostí 2. Počet kladně vydaných rozhodnutí	1. 45 žádostí 2. 26 vydaných rozhodnutí, z toho 4 řešeny formou dotace
	19. Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	38 (22)	MZe – dotace 10.	Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	Počet založených odbytových organizací	31 nových subjektů v roce 2001
	20. Zreálnění kupní ceny	20 (20)	státní rozpočet	Snížení kupní ceny na 52,3 % a prodloužení doby splatnosti	Celkový objem snížení kupní ceny u nabyvatelů	Celkové snížení o 20 mil. Kč
	21. Podpora mladých zemědělců	117 (117)	MZe – dotace 7.	Podpora rozvoje drobného a středního podnikání v zemědělství prostřednictvím podpory mladých	1. Počet podporovaných farem 2. Pořízení investice	1. 324 farem 2. Základní stádo hospodářských zvířat, traktory s příslušenstvím, pluhů ad
	22. Podpora programu SAPARD	3 (0)	MZe	Podpora aktivit při přípravě podmínek a návrhů projektů vyhlášených MZe podle programu SAPARD (rok 1999)	Vynaložené finanční prostředky	3 mil. Kč
Subvence vstupů a úlevy plateb	Celkem	26 641 (4 635)				
Obecné služby	1. Genetika	2 940 (387)	MZe – dotace 2., 5., 6., rozpočet	Udržování a zlepšování genetického potenciálu zvířat a rostlin	1. Inseminace a přirozená plemenitba 2. Podpora zavádění a vedení plemenných knih 3. Nákup býků masných plemen. 4. Přenos embryí 5. Kontrola užitkovosti a dědičnosti 6. Podpora šlechtitelských chovů 7. Výchovné a zaregistrování nových odrůd	1. 10,45 mil. Kč, 425 případů 2. 17,4 mil. Kč, 28 případů 3. 10,0 mil. Kč, 407 býků 4. 17,3 mil. Kč, 2 476 zabřezlých plemenic 5. 95,7 mil. Kč, 149 případů 6. 52,0 mil. Kč, 34 chovů 7. 10 nových odrůd polních plodin; udržení nižší ceny osiva v ČR než v EU
	2. Zachování genetických zdrojů a starokladrubskeho koně	508 (90)	MZe – dotace 2., podpora genetických zdrojů	Zachování významných genetických zdrojů hospodářských zvířat, ryb a včel, rostlin, mikroorganismů ad. (podle definice FAO)	Počet trvale zachovaných ohrožených genetických zdrojů	Udržování genetických zdrojů (55 mil. Kč) Podpora chovu starokladrubskeho koně (35 mil. Kč)

Pokračování tabulky

Oblast podpor	Druh – zaměření podpory	Vynaložené finance 1995 – 2001 (rok 2001) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	3. Ozdravování polních a speciálních plodin	392 (50)	MZe – dotace 3	Ozdravování polních a speciálních plodin	1. Biologická ochrana plodin 2. Množitelské izoláty 3. Podpora používání certifikované sadby brambor	1. 12 mil. Kč 2. 3 mil. Kč 3. 35 mil. Kč
	4. Informatika	37 (0)	MZe – dotace 4., 9.C	Poskytování podnikatelských informací (o trhu apod.) podnikům	Zavedení zemědělských informačních systémů a poskytování informačních služeb	Cíle jsou naplňovány v rámci Národního programu pro vstup do EU (např. NTIS)
	5. Poradenství a vzdělávání	11 306 (1 285)	MZe – dotace 5., 9.A., 9.B., státní rozpočet, IVV, učitelské školství	Zvýšení výkonnosti zemědělství podporou poradenství a vzdělávacích akcí	Počet akcí (2001)	Podpořeno 37 poradenských kroužků, které poskytly služby 1 100 podnikům
	6. Výzkum a poradenství pro centrum	4 202 (638)	MZe, GA ČR, NAZV	Zvýšení výkonnosti a konkurenceschopnosti zemědělství, rozvoj vědy, zlepšení managementu rezortu	Patenty a chráněné průmyslové vzory, licence, nové výrobky a odrůdy, nové technologie, předpisy, normy metodiky apod	Cílů stanovených v jednotlivých projektech bylo dosaženo
	7. Monitoring cizorodých látek	426 (223)	SVS ČR, SRS, ÚKZÚZ, ČZPI, ZVHS, MZe	Ochrana spotřebitele – zajištění Národního systému sledování cizorodých látek	Vynaložené finanční prostředky (2001) včetně monitoringu BSE a SLAK	223 mil. Kč
	8. Propagace	67 (10)	MZe	Zlepšení podmínek odbytu (vývozu)	Počet akcí (2001)	10 publikací, 14 videokazet, 9 výstav, z toho 5 v zahraničí
	9. Pozemkové úpravy a údržba melioračních zařízení	4 734 (741)	státní rozpočet (PÚ), ZVHS	Zlepšení podmínek pro provozování zemědělství v katastrech, zajištění údržby melioračních zařízení.	Počet ha s ukončenými KPÚ a JPÚ k 31. 12. 2001	203 KPÚ na ploše 73 tis. ha; 19 tis. JPÚ na ploše 325 tis. ha
	10. Kontrola ekologického zemědělství	5 (4)	MZe	Výdaje na kontrolní systém ekologického zemědělství	Vynaložené finanční prostředky	4 mil. Kč v roce 2001
	11. Podpora evropské integrace nevládních organizací	6 (6)	MZe dotace – 10.D.	Podpora integrace českých nevládních agrárních organizací do evropských nevládních organizací	Počet subjektů čerpajících dotaci	7 subjektů (Agrární komora, Zemědělský svaz, Asociace soukromého zemědělství, ČSZP, Společnost mladých agrárníků, Potravinářská komora, SVOL)
	12. Výdaje na provoz a likvidaci zbytkových státních statků	80 (30)	FNM	Dokončení restrukturalizace	Snížení počtu zbytkových státních statků	7 zbytkových státních statků
Obecné služby	Celkem	24 703 (3 464)				
Poplatky	1. Poplatky zemědělských podniků za znečišťování životního prostředí (ovzduší)	–355 (–20)	zemědělské podniky	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí; snížení emisí amoniaku	Objem prostředků do SFŽP ČR a snížení hospodářského výsledku zemědělských podniků	355 mil. Kč
B.	ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL A OBCHOD	19 065 (3 374)				
Podpora cen	1. Podpory vývozu (mléka, jatečného skotu a hovězího masa, bramborového škrobu, prasat a vepřového masa, chmele a sladu)	8 429 (1 411)	SZIF (SFTR)	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů v potravinovém řetězci, včetně cen a příjmů zemědělských výrobců	1. Zvýšení cen zemědělských výrobců (%) 2. Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč)	1. Mléko 20,4 %, jatečný skot 3,1 %, průmyslové brambory a škrob 42,0 %, jatečná prasata 10,6 % 2. Zhruba 24,2 mld. Kč
	2. Podpora soukromého skladování obilovin	722 (0)	PGRLF, SZIF (SFTR)	Stabilizace trhu obilovin	Vynaložené finanční prostředky	722 mil. Kč
	3. Subvence úroků u obchodních a exportních úvěrů	373 (2)	PGRLF	Zvýšení vývozu, poptávky a cen vybraných komodit; snížení výdajů obchodních organizací	Snížení výdajů obchodních organizací (mil. Kč)	373 mil. Kč

Pokračování tabulky

Oblast podpor	Druh – zaměření podpory	Vynaložené finance 1995 – 2001 (rok 2001) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
Podpora cen	Celkem	9 524 (1 413)				
Subvence vstupů a úlevy plateb	1. Podpora úvěrů u malých a středních zpracovatelských podniků	1 161 (127)	ČMZRB	Urychlení modernizace a restrukturalizace malých a středních zpracovatelských podniků	Snížení výdajů zpracovatelských podniků (mil. Kč)	1 161 mil. Kč
	2. Bionafta – návratné finanční výpomoci 1993–95	504 (69)	neplacené úroky	Zvýšení kapacit na výrobu MEŘO, zvýšení poptávky a cen řepky	Nově vybudované kapacity a jejich využití (tis. t řepky)	V roce 2001 kapacity umožnily zpracovat až 300 tis. t řepky a pro výrobu MEŘO zhruba 94 tis. t.
	3. Daňové úlevy – bionafta	4 976 (830)	úlevy na spotřební dani a DPH	Kompenzace zvýšených nákladů výroby ekologicky šetrnější nafty, zvýšení poptávky a CZV řepky	Podíl bionafty na celkové spotřebě nafty v NH (%)	5,6 % v roce 2001 (2,6 % v roce 1995)
	4. Podpora ekologických paliv	1 962 (765)	MZe – dotace 1.J., NV	Zvýšení objemu nepotravinářského užití zemědělské produkce	1. Výroba bioetanolu 2. Výroba MEŘO 3. Směsné palivo – bionafta	1. 7,5 tis. l bioetanolu 2. 24,6 tis. t MEŘO 3. 91,4 tis. litrů bionafty
	5. Podpora bramborového škrobu	66 (14)	MZe – dotace 1.K., NV	Zvýšení odbytu domácích brambor	Objem spotřebovaných domácích brambor	77 tis. t
	6. Daňové úlevy – malé pivovary	870 (154)	úlevy na spotřební dani	Zachování malých pivovarů v obcích vyrovnáním konkurenčních nevýhod vůči velkým podnikům	Podíl malých pivovarů na celkovém výstavu (produkci) piva ČR (%)	14,8 %
	7. Garance úvěrů a dotace na úhradu částí úroků z úvěrů	2 (2)	PGRLF	Zabezpečení veterinárních a hygienických podmínek	Snížení výdajů zpracovatelských organizací	2 mil. Kč
Subvence vstupů a úlevy plateb	Celkem	9 541 (1 961)				
C.	SPOTŘEBITELÉ	5 747 (30)				
Podpora cen	1. Podpora domácího trhu – potravinářská pšenice	5 679 (0)	SZIF (SFTR)	Snížení, udržení cen pro spotřebitele.	Snížení výdajů spotřebitelů (mil. Kč).	5 679 mil. Kč
	2. Školní mléko	68 (30)	MZe – dotace 1.M., 1.R., SZIF (SFTR) – NV	Podpora odbytu a spotřeby mléka.	1. Počet škol. 2. Počet expedovaných ks.	1. 3 035 škol 2. 19,5 mil. ks balení mléčných výrobků

3 Zpracování standardních výstupů z výběrového šetření testovacích podniků (FADN) podle metodiky EU

V této Zprávě se používá pro hodnocení ekonomických výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství ČR metodika uplatňovaná v EU (Farm Accountancy Data Network – FADN). Jde o doplnění klasického hodnocení ekonomických výsledků zemědělských podniků na základě ukazatelů vyplývajících z platné evidence na bázi podvojného a jednoduchého účetnictví.

Účelem metodiky EU bylo umožnit hodnocení a srovnání ekonomických výsledků zemědělských podniků v jednotlivých zemích EU podle jednotné metodiky, která není ovlivňována odlišnostmi daňové účetní evidence. Navíc její zavedení do podmínek ČR je součástí komunitárního práva (acquis), v daném případě harmonizace metodických postupů ČR a EU v zemědělství. Z tohoto důvodu je žádoucí co nejdříve odzkoušet zavedení této metody v podmínkách zemědělství ČR.

Metodika EU sice do značné míry koresponduje s postupy účtování v ČR, avšak obsahuje řadu odlišností a zavádí i nové ukazatele a pojmy. Jednou ze zásadních odlišností je skutečnost, že do hodnocení hospodářských výsledků podniků se zahrnuje pouze jejich zemědělská činnost včetně lesní výroby a agroturistiky. Není tudíž na nákladové ani výnosové straně brána v úvahu nezemědělská (přidružená) výroba. Rovněž řada účetních operací týkajících se hospodářského výsledku z finančních operací a mimořádného hospodářského výsledku není v tomto postupu zohledněna. Hodnoty ukazatelů hospodářského výsledku podle této metodiky u jednotlivých skupin podnikatelských subjektů se tudíž mohou značně odlišovat od podobných ukazatelů převzatých pro veškeré činnosti a finanční operace z účetních výkazů ČR.

Koncept výpočtu základních ukazatelů podle metodiky EU, který vychází z principu tvorby a rozdílu přidané hodnoty, znázorňuje schéma č. 1.

Schéma č. 1 – Odvození ukazatelů ekonomických výsledků podle metodiky FADN EU

Celková zemědělská produkce (Total output)				Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes)	
Produkce RV (Output crops & crop products)	Produkce ŽV (Output livestock & livestock products)	Ostatní produkce (Other output)			
Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)		Hrubá přidaná hodnota (Gross farm income)			
Přímé náklady (Specific costs)	Ostatní věcné náklady (Farming overheads)				
		Odpisy (Depreciation)	Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)		Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies & taxes on investment)
		Externí faktory (External factors)			Důchod ze zemědělské činnosti (Family farm income)
		Mzdové náklady (Wages)	Pachtovné (Rent)	Úroky (Interest)	

Pramen: Farm Accountancy Data Network – An A to Z of Methodology, Commission of the European Communities, 1984, s. 66, upraveno ve VÚZE
Zpracoval: J. Hanibal, F. Slavík (VÚZE)

K hodnocení výsledků zemědělské výroby v zemědělských podnicích EU se používají především dále uvedené ukazatele (které se uvádějí obvykle v přepočtu na 1 podnik, na 1 ha z. p. a v třídění zemědělských podniků podle ekonomické velikosti a výrobního zaměření).

Celková zemědělská produkce je hodnota zemědělské produkce za hospodářský rok. Vypočítává se sečtením tržeb za zemědělské výrobky, hodnoty vlastních krmiv a osiv, hodnoty vlastní produkce spotřebované v domácnosti, změny stavu zásob zvířat a rostlinných výrobků, tržeb z agroturistiky, hodnoty produkce lesního hospodářství a případně hodnoty jiné produkce související se zemědělskou výrobou včetně zemědělských služeb pro cizí podniky.

Výrobní spotřeba zahrnuje přímé věcné náklady na zemědělskou výrobu (osiva a krmiva, hnojiva a prostředky na ochranu rostlin apod.) a ostatní věcné náklady (tj. věcné náklady na provoz strojů, udržování budov, náklady na energii a služby a jiné ostatní věcné náklady na zemědělskou výrobu). Výrobní spotřeba nezahrnuje náklady na pořízení externích (cizích) výrobních faktorů, mezi něž patří zejména náklady na získání námezdní pracovní síly (mzdové náklady), pachtovné a úrok (nájemné).

Saldo provozních dotací a daní (provozní dotace bez provozních daní) je při převaze dotací nad daněmi kladné a hrubou přidanou hodnotu zvyšuje. Je-li záporné, hrubou přidanou hodnotu snižuje.

Hrubá přidaná hodnota se vypočte odpočtem výrobní spotřeby od celkové zemědělské produkce a připočtením salda provozních dotací a daní.

¹⁰⁶ V podstatě se v daném případě jedná Evropské unii o to, aby v systému navzájem srovnatelných údajů představila veřejnosti hospodářské výsledky plynoucí výhradně ze zemědělské činnosti, a tak umožnila kvantifikovat důchodovou pozici sektoru jako základního ukazatele důchodové disparity, resp. parity zemědělství v relaci s ostatními odvětvími národního hospodářství.

¹⁰⁷ Roční pracovní jednotka (Annual Work Unit – AWU) představuje pracovní aktivitu celoročně pracujícího pracovníka na plný denní úvazek pouze za zemědělskou činnost.

Čistá přidaná hodnota se vypočte odečtením odpisů od hrubé přidané hodnoty. Čistá přidaná hodnota je ukazatelem ekonomické výkonnosti podniku. Je výsledkem práce rodinných i námezdních pracovníků, výsledkem použití vlastního i cizího (vypůjčeného, najatého) kapitálu a výsledkem použití vlastní i najaté půdy pro zemědělskou výrobu. Čistá přidaná hodnota přepočtená na roční pracovní jednotku (RPJ) je ukazatelem produktivity práce v zemědělském podniku.

Externí faktory jsou součtem nákladů na pořízení „cizích“ výrobních faktorů (námezdní práce, pronajaté půdy, budov, strojů, zařízení a úvěrů, tedy součtem mzdových nákladů, pachtovného, úroků a nájemného z budov, strojů a zařízení).

Saldo investičních dotací a daní (investiční dotace bez daní na investice) je při převaze dotací nad daněmi kladné a zvyšuje důchod ze zemědělské činnosti. Je-li záporné, důchod ze zemědělské činnosti snižuje.

Důchod ze zemědělské činnosti je získán z čisté přidané hodnoty odpočtem nákladů na pořízení externích produkčních faktorů (půdy, práce a kapitálu), tj. mzdových nákladů, pachtovného a úroků, příp. nájemného z budov a zařízení, a připočtením salda investičních dotací a daní s příslušným znaménkem.

Důchod ze zemědělské činnosti je v podnicích fyzických osob typu stejných farem důchodem hospodáře a členů jeho rodiny z použití vlastního kapitálu, vlastní půdy a vlastní práce hospodáře a členů jeho rodiny při zemědělské výrobě. V přepočtu na rodinnou roční pracovní jednotku (RRPJ)¹⁰⁸ je ukazatelem důchodovosti rodinného zemědělského podniku. Vzhledem k tomu, že v podnicích právnických osob (zemědělských družstvech, obchodních společnostech) jsou započteny mzdové náklady pracovníků do externích faktorů a vlastní práce hospodáře a členů jeho rodiny se zde nevyskytuje, je důchod ze zemědělské činnosti podniků právnických osob jen důchodem z použití vlastní půdy a vlastního kapitálu v zemědělské výrobě. Tak tomu ale může být i ve velkých zemědělských podnicích fyzických osob spravovaných najatými řídicími pracovníky, v nichž nikdo z rodiny majitele (resp. hospodáře) bez námezdního pracovního poměru nepracuje.

Cash-flow je objem peněžních prostředků získaný podnikem za účetní období (peněžní příjmy minus peněžní výdaje), který představuje míru finanční síly podniku. Od příjmů (za prodej vlastních výrobků a služeb, za prodej zboží a náhrad od pojišťoven) se odečítají výdaje (výrobní spotřeba bez meziprojektu, ostatní věcné náklady, externí faktory) a přičítá saldo provozních dotací a daní a saldo investičních dotací a daní.

Podrobnější popis výpočtu jednotlivých ukazatelů podle metodiky FADN EU je obsažen v následující tabulce.

TC3/01 – Popis výpočtu ukazatelů podle metodiky FADN EU k hodnocení výsledků zemědělské výroby

Poř. číslo	Přehled ukazatelů	Výpočet podle pořadových čísel ukazatelů	Poznámka
1.	Celková zemědělská produkce (Total output)	2 + 3 + 4	–
2.	Produkce RV	–	Tržby za prodej vlastních výrobků RV Změna stavu zásob vlastní výroby (nedokončená výroba, výrobky) Vlastní meziprodukt (vlastní osiva a sadba, vlastní krmiva) Vlastní produkce spotřebovaná v domácnosti
3.	Produkce ŽV	–	Tržby za prodej vlastních výrobků ŽV Změna stavu zásob vlastní výroby (výrobky, zvířata) Vlastní meziprodukt (vlastní hnojiva, vlastní vejce do lůh) Vlastní produkce spotřebovaná v domácnosti
4.	Ostatní produkce	–	Ostatní produkce (produkce výrobků z lesní výroby, pomocné výroby a služeb ze zemědělské činnosti)
5.	Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)	6 + 16	–
6.	Přímé náklady (Specific costs)	7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15	–
7.	– osiva nakupovaná	–	Spotřeba nakoupených osiv a sadby
8.	– osiva vlastní	–	Spotřeba vlastních osiv a sadby
9.	– hnojiva nakupovaná	–	Spotřeba nakoupených hnojiv
10.	– hnojiva vlastní	–	Spotřeba vlastních hnojiv
11.	– chemikálie	–	Spotřeba nakoupených ochranných přípravků
12.	– krmiva nakupovaná	–	Spotřeba nakoupených krmiv
13.	– krmiva vlastní	–	Spotřeba vlastních krmiv
14.	– vejce do lůh nakupovaná	–	Spotřeba nakoupených vajec do lůh
15.	– vejce do lůh vlastní	–	Spotřeba vlastních vajec do lůh
16.	Ostatní věcné náklady (Farming overheads)	17 + 18 + 19 + 20	–
17.	– náklady strojů a budov	–	Náklady na opravy a udržování strojů a budov
18.	– energie	–	Spotřeba PHM a ostatních paliv a energií
19.	– služby	–	Ostatní služby neuvedené v ř. 17
20.	– ostatní náklady	–	Spotřeba vody a ostatního materiálu, pojistné, režijní náklady
21.	Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes)	22 – 23	–
22.	Provozní dotace	–	A. Programy poskytování podpor na základě podpůrných programů (1.D až 10.) B. Podpůrné programy k podpoře aktivit podléhajících se na udržování krajiny C. Poskytování a čerpání neinvestičních dotací na řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty D. Podpora na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů v zemědělství

¹⁰⁸ Rodinná roční pracovní jednotka nenámezdní pracovní činnosti (Family Work Unit – FWU)

Pokračování tabulky

Poř. číslo	Přehled ukazatelů	Výpočet podle pořadových čísel ukazatelů	Poznámka
23.	Daně a poplatky provozní	–	Daně a poplatky (daň silniční, ostatní daně)
24.	Hrubá přidaná hodnota (Gross farm income)	$(1 - 5) + 21$	–
25.	Odpisy (Depreciation)	–	Odpisy nehmotného a hmotného investičního majetku
26.	Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)	$24 - 25$	–
27.	Externí faktory (External factors)	$28 + 29 + 30$	–
28.	– mzdové náklady (Wages)	–	Osobní náklady včetně sociálního a zdravotního pojištění
29.	– pachtovné (Rent)	–	Pachtovné půdy, nájmy budov a strojů
30.	– úroky (Interest)	–	Úroky z úvěrů provozních i investičních
31.	Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies & taxes on investment)	$32 - 33$	–
32.	Investiční dotace	–	A. Programy poskytování podpor na základě podpůrných programů (1.C)
33.	Daň z pozemků a budov	–	Daně za movitý a nemovitý investiční majetek
34.	Důchod ze zemědělské činnosti (Family farm income)	$(26 - 27) + 31$	–
35.	Cash-flow	–	Peněžní příjmy minus peněžní výdaje

D. TABULKOVÁ PŘÍLOHA

Tabulky k části A

- A1.1/01 – Makroekonomické ukazatele vývoje národního hospodářství
- A2.1/01 – Postup privatizace v rezortu zemědělství
- A2.1/02 – Pronájem státní půdy a ostatního státního majetku ve správě PF ČR
- A2.1/03 – Velikostní struktura podniků obhospodařujících zemědělskou půdu
- A2.2/01 – Vývoj výměry zemědělské a orné půdy
- A2.2/02 – Vývoj počtu pracovníků zemědělství
- A3.1/01 – Balance výroby a spotřeby obilovin
- A3.1/02 – Balance výroby a spotřeby pšenice celkem
- A3.1/03 – Balance výroby a spotřeby ječmene
- A3.1/04 – Balance výroby a spotřeby žita
- A3.1/05 – Balance výroby a spotřeby kukuřice na zrno
- A3.1/06 – Balance výroby a spotřeby cukru
- A3.1/07 – Balance výroby a spotřeby brambor
- A3.1/08 – Balance výroby a spotřeby bramborového škrobu
- A3.1/09 – Balance výroby a spotřeby řepky olejné
- A3.1/10 – Balance výroby a spotřeby rosených stonků lnu přadného
- A3.1/11 – Balance výroby a spotřeby čerstvého ovoce mírného pásma včetně bobulovin a ořechů vlašských
- A3.1/12 – Balance výroby a spotřeby jablek
- A3.1/13 – Balance výroby a spotřeby čerstvé zeleniny
- A3.1/14 – Balance výroby a spotřeby vína
- A3.1/15 – Osevní a sklizňové plochy, výroba a hektarové výnosy hlavních produktů rostlinné výroby
- A3.2/01 – Balance výroby a spotřeby mléka
- A3.2/02 – Balance výroby a spotřeby hovězího masa
- A3.2/03 – Balance výroby a spotřeby vepřového masa
- A3.2/04 – Balance výroby a spotřeby drůbežího masa
- A3.2/05 – Balance výroby a spotřeby vajec
- A3.2/06 – Stavy hospodářských zvířat
- A3.2/07 – Výroba a užítokost v odvětví živočišné výroby
- A3.3/01 – Vývoj souhrnných cenových indexů
- A3.3/02 – Vývoj indexů cen zemědělských výrobců podle jednotlivých komodit
- A3.3/03 – Vývoj průměrných cen zemědělských výrobků
- A3.3/04 – Index cen vstupů do zemědělství
- A3.3/05 – Meziroční indexy cen ve výrobních vertikálách
- A3.3/06 – Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží
- A3.4/01 – Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu ČR
- A3.4/02 – Teritoriální struktura agrárního vývozu a dovozu komoditních agregací kapitol 01 – 24 celní nomenklatury
- A3.4/03 – Objem vývozu a dovozu základních zemědělských a potravinářských komodit
- A3.4/04 – Vývoz a dovoz vybraných komodit tvořících hlavní podíl na celkovém agrárním zahraničním obchodu ČR
- A3.5/01 – Tržní ceny zemědělských kultur a lesa podle velikosti prodáváných pozemků za období 1993 – 2001
- A4.2/01 – Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě podle podnikatelských forem
- A4.2/02 – Hrubá zemědělská produkce

- A4.2/03 – Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě
- A4.3/01 – Výsledky hospodaření z hlediska forem podnikání právnických osob
- A4.3/02 – Majetek a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob
- A4.3/03 – Kapitál a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob
- A4.3/04 – Základní ukazatele podniků právnických osob hospodařících na půdě
- A4.3/05 – Výdaje a příjmy podniků fyzických osob
- A4.3/06 – Majetek a závazky podniků fyzických osob
- A4.3/07 – Základní ukazatele podniků fyzických osob hospodařících na půdě
- A4.3/08 – Výsledky hospodaření právnických osob podle oblastí
- A4.3/09 – Majetek a jeho struktura u podniků právnických osob podle oblastí
- A4.3/10 – Kapitál a jeho struktura u podniků právnických osob podle oblastí
- A4.3/11 – Výdaje a příjmy podniků fyzických osob podle oblastí
- A4.3/12 – Majetek a závazky podniků fyzických osob podle oblastí
- A4.3/13 – Výsledky hospodaření podniků právnických osob podle standardního výstupu EU
- A4.3/14 – Výsledky hospodaření podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU
- A5.3/01 – Podíl jednotlivých druhů výdajů na celkových výdajích domácností ČR
- A7/01 – Směrná čísla pro dílčí cíle EU podílu elektřiny z OZE k celkové spotřebě elektřiny do roku 2010
- A7.3/01 – Přehled vybraných akcí v rámci Státního programu realizovaného ČEA
- A8.5/01 – Vývoj počtu strojů v zemědělství ČR
- A8.7/01 – Podíl jednotlivých pojišťoven na trhu zemědělského pojištění
- A8.7/02 – Výměra pojištěných plodin na orné půdě u jednotlivých pojišťoven
- A9.1/01 – Vývoj nominálních mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství
- A9.1/02 – Vývoj indexu reálných mezd ve vybraných sektorech
- A10/01 – Aplikace průmyslových hnojiv
- A10/02 – Jakost podzemních vod (mělké vrty) – podíl vzorků nevyhovujících státní normě
- A11.2/01 – Základní národohospodářské údaje – mezinárodní srovnání
- A11.2/02 – Zemědělství – produkce, mezispotřeba a přidaná hodnota – mezinárodní srovnání
- A11.2/03 – Indexy cen zemědělských výrobců – mezinárodní srovnání
- A11.2/04 – Růst spotřebitelských cen potravin a nápojů – mezinárodní srovnání
- A11.2/05 – Sklizňové plochy, výnosy a výroba vybraných plodin – mezinárodní srovnání
- A11.2/06 – Sklizňové plochy cukrovky, výnosy a výroba cukru – mezinárodní srovnání
- A11.2/07 – Vývoj podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových výdajích domácností

Tabulky k části B

- B2.1/01 – Přehled o přiznávání dotací
- B3.1/01 – Minimální a smluvní ceny a sazby vývozních subvencí
- B3.1/02 – Přehled o rozsahu organizace trhu podle výrobků
- B3.1/03 – Výdaje SZIF na organizaci trhu
- B3.1/04 – Výdaje rezortu MZe na podporu cen na trhu
- B3.5/01 – Zatížení podniků právnických osob majetkovými daněmi a daní silniční
- B3.5/02 – Zatížení podniků fyzických osob majetkovými daněmi a daní silniční
- B8.2/01 – Referenční ceny světové a ceny domácí
- B8.2/02 – Mezinárodní srovnání vývoje % OPP
- B8.2/03 – Mezinárodní srovnání vývoje transferů do zemědělství

A1.1/01 – Makroekonomické ukazatele vývoje národního hospodářství

Ukazatel	MJ	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Počet obyvatel ¹⁾	tis.	10 362,3	10 303,6	10 294,9	10 282,8	10 272,5	10 287,5
HDP ve s. c. 1995 ^{2,3)}	mld. Kč	1 449,4	1 432,8	1 412,2	1 406,7	1 447,4	1 499,2
HDP v b. c. ^{2,3)}	mld. Kč	626,2	1 668,8	1 837,1	1 887,3	1 959,6	2 146,1
HDP/obyv. ⁴⁾	USD	3 366,0	5 108,0	5 529,0	5 305,0	4 943,0	5 484,0
HDP/obyv. ⁵⁾	USD	11 211,0	13 171,0	13 175,0	13 533,0	14 277,0	15 086,0
Podíl nestátní sféry na tvorbě HPH ⁶⁾	%	11,2	76,0	76,3	76,2	75,1	79,2
Výdaje státního rozpočtu	mld. Kč	118,4	524,7	566,7	596,9	632,3	693,9
Saldo státního rozpočtu	mld. Kč	-1,2	-15,7	-29,3	-29,6	-46,1	-67,7
Deflátoři HDP (rok 1995 = 100)	%	.	116,5	130,1	134,2	135,4	143,2
Deflátoři HDP (meziroční)	%	.	107,2	110,2	103,1	100,9	105,7
Index spotřebitelských cen k lednu 1989	%	100,0	326,6	361,5	369,8	384,2	402,3
Míra inflace ⁶⁾	%	101,4	108,5	110,7	102,1	103,9	104,7
Nezaměstnanost (koncem roku)	%	.	5,2	7,5	9,4	8,8	8,9
Saldo běžného účtu platební bilance	mld. Kč	.	-101,9	-43,1	-54,2	-109,7	-101,0
Podíl salda bilance b. ú. na HDP	%	.	-6,1	-2,3	-2,9	-5,6	-4,7
Kurz EUR ⁷⁾	Kč/EUR	.	35,8	36,2	36,9	35,6	34,1
Kurz USD	Kč/USD	15,1	31,7	32,3	34,6	38,6	38,0

1) Střední stav obyvatel

2) Údaje o HDP v kupních cenách v letech 1998 - 2000 jsou nově propočteny a poněkud se liší od údajů uvedených ve Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2000. Mohou se promítnout do eventuálně poněkud změněných hodnot dalších položek

3) V roce 1989 uveden rok 1990

4) Podle směnného kurzu

5) Podle parity kupní síly

6) Průměrný meziroční index spotřebitelských cen

7) Do 31. 12. 1998 ECU

8) HPH (hrubá přidaná hodnota) je dána součtem odvětvových přidaných hodnot (bez FISIM)

Pramen: Statistické ročenky ČSÚ 1994 – 3/2001; Bulletin ČSÚ, 1/94 – 3/2001; Ukazatele sociálního a hospodářského vývoje ČR, ČSÚ 1/94 – 4/2001;

Zpráva o inflaci, rok 2001, ČNB

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A2.1/01 – Postup privatizace v rezortu zemědělství k 31. 12. 2001

Ukazatel	MJ	Číslo řádku	Zemědělská prvovýroba		MZe celkem ¹⁾
			celkem	z toho státní statky	
Zařazeno podniků	počet	1	567	316	959
Předloženo projektů ²⁾	počet	2	2 985	1 917	5 388
Schváleno projektů	počet	3	844	443	1 619
Počet schválených výstupních jednotek	počet	4	8 243	7 501	10 882
Počet nerealizovaných výstupních jednotek	počet	5	66	35	69
Majetek zařazený do privatizace ³⁾	mil. Kč	6	50 889	22 036	159 980
Korekce majetku určeného k privatizaci ⁴⁾	mil. Kč	7	6 744	2 344	7 876
Majetek realizovaných projektů ⁵⁾	mil. Kč	8	43 839	19 408	151 742
Postup realizace (k majetku k privatizaci ⁶⁾)	%	9	99,31	98,56	99,76
Majetek, který zbývá k privatizaci ⁷⁾	mil. Kč	10	306	284	362
Podíl majetku, který zbývá k privatizaci ⁸⁾	%	11	0,69	1,44	0,24

1) Včetně zpracovatelského průmyslu, vodovodů a kanalizace a lesního hospodářství

2) Z předložených 1917 projektů u státních statků bylo 322 zakladatelských a 1595 ostatních

3) Majetek k restituci činil u státních statků 21 170 mil. Kč

4) Korekce (aktualizace hodnoty) majetku státních podniků zařazených do privatizace (hospodářský výsledek, zařazení podniku do likvidace nebo konkurzu, vyřazení majetku z privatizace)

5) Majetek státních podniků převedený rozhodnutím ministra zemědělství na PF ČR a FNM ČR

k realizaci schválených a aktualizovaných privatizačních projektů

6) Řádek č. 9 = řádek č. 8 x 100 : (řádek č. 6 - řádek č. 7)

7) Řádek č. 10 = řádek č. 6 - řádek č. 7 - řádek č. 8

8) Řádek č. 11 = řádek č. 10 x 100 : (řádek č. 6 - řádek č. 7)

Pramen: Údaje odboru privatizace MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

A2.1/02 – Pronájem státní půdy a ostatního státního majetku ve správě PF ČR

Pronajatý majetek	MJ	K 31. 12. 2001
Zemědělské pozemky celkem ¹⁾	ha z. p.	753 499
v tom pronajato – fyzickým osobám (vč. restituentů)	ha z. p.	253 334
– družstvům	ha z. p.	117 794
– obchodním společnostem	ha z. p.	382 371
Související ostatní nemovitý majetek (budovy a stavby)	mil. Kč	8 439
Celkem uzavřeno nájemních smluv	počet	68 790

1) Výměra nepronajaté zemědělské půdy činí 16 205 ha

Pramen: Údaje Pozemkového fondu ČR

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

A2.1/03 – Velikostní struktura podniků obhospodařujících zemědělskou půdu, stav koncem roku 2001

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované z. p. ¹⁾ (ha)	Obchodní společnosti celkem				Společnosti s ručením omezeným				Akciové společnosti				Družstva			
	podniky		výměra obhospodařované z. p.		podniky		výměra obhospodařované z. p.		podniky		výměra obhospodařované z. p.		podniky		výměra obhospodařované z. p.	
	počet	%	ha	%	počet	%	ha	%	počet	%	ha	%	počet	%	ha	%
0 – 5	125	6,8	266	0,0	94	7,6	196	0,0	28	5,1	66	0,0	3	0,4	7	0,0
5 – 10	51	2,8	368	0,0	37	3,0	264	0,0	12	2,2	88	0,0	3	0,4	28	0,0
10 – 50	182	9,9	4 563	0,3	146	11,7	3 672	0,5	29	5,3	697	0,1	8	1,1	187	0,0
50 – 100	101	5,5	7 333	0,5	84	6,8	6 144	0,8	14	2,5	1 001	0,1	13	1,8	1 006	0,1
100 – 500	377	20,6	107 300	6,6	327	26,3	94 868	12,1	40	7,3	10 271	1,2	69	9,7	23 934	2,3
500 – 1 000	361	19,7	271 770	16,7	274	22,0	202 585	25,8	80	14,5	63 709	7,8	194	27,3	148 778	14,3
1 000 – 2 000	407	22,2	572 652	35,3	217	17,5	297 189	37,9	188	34,1	272 004	33,1	252	35,5	369 867	35,6
	226	12,3	658 446	40,6	64	5,1	179 011	22,8	160	29,0	474 143	57,7	168	23,7	495 503	47,7
Celkem	1 830	100,0	1 622 698	100,0	1 243	100,0	783 929	100,0	551	100,0	821 979	100,0	710	100,0	1 039 310	100,0

1) Rozpětí výměry v daném řádku zahrnuje i hodnoty odpovídající dolní mezi a nezahrnuje hodnoty odpovídající horní mezi

Pramen: Zemědělský registr ČSÚ

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

A2.2/01 – Vývoj výměry zemědělské a orné půdy k 31. 12. (tis. ha)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Zemědělská půda	4 296	4 280	4 284	4 282	4 280	4 277
Orná půda	3 232	3 091	3 101	3 096	3 082	3 075
Zornění (%)	75,23	72,22	72,39	72,30	72,01	71,89
Půda v klidu	.	56,3	50,6	58,3	70,8	112,8

Pramen: Statistická ročenka půdního fondu ČSFR a ČR, ČÚZK

Zpracoval: J. Němec (VÚZE)

A2.2/02 – Vývoj počtu pracovníků zemědělství¹⁾

Podnikatelská forma		Průměrný evidenční počet pracovníků (fyzické osoby)					
		1989	1997	1998	1999	2000 ³⁾	2001 ³⁾
Podniky právnických osob		531 057	181 738	171 689	150 988	134 206	126 300
v tom – státní podniky		127 865	508	429	309	308	300
– družstva		403 192	89 480	75 979	65 069	53 993	49 000
– obchodní společnosti ⁴⁾		x	91 750	95 281	85 610	79 905	77 000
Podniky fyzických osob ⁵⁾		2 000	32 000	32 500	32 000	30 700	30 000
Celkem		533 057	213 738	204 189	182 988	164 906	156 300

1) Bez souvisejících služeb a myslivosti

2) Upřesněné údaje

3) Předběžné údaje

4) A. s., s. r. o. a ostatní obchodní společnosti se zemědělskou činností (vč. odhadu počtu zaměstnanců v organizacích do 19 osob

a celkového počtu zaměstnavatelů)

5) Fyzické osoby, vč. námezdních pracovníků a rodinných příslušníků (odhad počtu pracovníků s jediným nebo hlavním zaměstnáním)

Pramen:

1989: propočty VÚZE podle: Výkaznictví zaměstnanosti a mezd 1989, ČSÚ 1990; Statistická ročenka 1989, FSÚ 1990.

1997 – 2001: propočty VÚZE podle: Zaměstnanci a průměrné mzdy (Účelová legenda), 1997 – 2001, ČSÚ 1998 – 2002; Zaměstnanost a nezaměstnanost v

ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, podzim 1997, ČSÚ 1998, 4. čtvrtletí 1998 – 2001, ČSÚ 1999 – 2002;

Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. – 4. čtvrtletí 1997 – 2001, ČSÚ 1998 – 2002

Zpracoval: H. Horská, D. Spěšná, J. Drlík, R. Koutný (VÚZE)

A3.1/01 – Bilance výroby a spotřeby obilovin¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	957,6	1 307,1	1 762,3	1 682,4	1 247,6	1 126,7
Výroba	7 793,1	6 982,8	6 668,9	6 928,4	6 454,2	7 337,6
Dovoz	213,7	156,9	256,4	112,6	170,3	82,0
Celková nabídka	8 964,4	8 446,8	8 687,6	8 723,4	7 872,1	8 546,3
Domácí spotřeba ²⁾	7 840,5	6 542,7	6 448,3	6 334,3	6 376,0	6 582,0
v tom – potraviny	2 186,0	1 988,0	1 974,0	1 991,0	2 025,0	2 053,0
– osiva	433,0	386,1	364,3	342,3	350,0	350,0
– krmiva	5 221,5	4 168,6	4 110,0	4 000,0	4 000,0	4 178,0
– technické užití	.	.	0,0	1,0	1,0	1,0
Vývoz	131,0	141,8	556,9	1 141,5	369,4	385,0
Celková poptávka	7 971,5	6 684,5	7 005,2	7 475,8	6 745,4	6 967,0
Konečná zásoba	992,9	1 762,3	1 682,4	1 247,6	1 126,7	1 579,3

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Domácí spotřeba – ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

A3.1/02 – Bilance výroby a spotřeby pšenice celkem¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	570,0	689,2	845,1	826,1	667,8	772,8
Výroba	4 089,7	3 640,3	3 844,7	4 028,3	4 084,1	4 476,1
Dovoz	4,4	49,2	90,1	19,7	7,5	5,0
Celková nabídka	4 664,1	4 378,7	4 779,9	4 874,1	4 759,4	5 253,9
Domácí spotřeba ²⁾	4 117,2	3 450,7	3 479,5	3 369,9	3 661,0	3 781,0
v tom – potraviny	1 194,5	1 230,0	1 230,0	1 170,0	1 220,0	1 230,0
– osiva	229,6	194,0	199,5	198,9	200,0	200,0
– krmiva	2 693,1	2 026,7	2 050,0	2 000,0	2 240,0	2 350,0
– technické užití	.	.	0,0	1,0	1,0	1,0
Vývoz	31,2	82,9	474,3	836,4	325,6	350,0
Celková poptávka	4 148,4	3 533,6	3 953,8	4 206,3	3 986,6	4 131,0
Konečná zásoba	515,7	845,1	826,1	667,8	772,8	1 122,9

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku

2) Domácí spotřeba – ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

A3.1/03 – Bilance výroby a spotřeby ječmene¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	111,9	389,3	651,2	568,7	345,9	190,4
Výroba	2 613,7	2 484,5	2 093,1	2 137,4	1 629,4	1 965,6
Dovoz	0,1	20,2	45,8	31,2	95,9	30,0
Celková nabídka	2 725,7	2 894,0	2 790,1	2 737,3	2 071,2	2 186,0
Domácí spotřeba ²⁾	2 647,8	2 222,8	2 156,8	2 161,8	1 865,0	1 905,0
v tom – potraviny	622,6	530,0	525,0	615,0	595,0	605,0
– osiva	106,3	132,9	111,8	96,8	100,0	100,0
– krmiva	1 918,9	1 559,9	1 520,0	1 450,0	1 170,0	1 200,0
Vývoz	0,0	20,0	64,6	229,6	15,8	15,0
Celková poptávka	2 647,8	2 242,8	2 221,4	2 391,4	1 880,8	1 920,0
Konečná zásoba	77,9	651,2	568,7	345,9	190,4	266,0

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku

2) Domácí spotřeba ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

A3.1/04 - Bilance výroby a spotřeby žita¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	45,4	94,4	110,2	161,5	123,3	83,5
Výroba	556,6	259,4	261,2	202,4	150,0	149,3
Dovoz	0,0	0,9	9,0	0,0	47,2	30,0
Celková nabídka	602,0	354,7	380,4	363,9	320,5	262,8
Domácí spotřeba ²⁾	439,2	243,4	217,5	222,0	234,0	211,0
v tom - potraviny	337,0	192,0	185,0	170,0	170,0	177,0
- osiva	33,7	21,4	17,5	12,0	14,0	14,0
- krmiva	68,5	30,0	15,0	40,0	50,0	20,0
Vývoz	0,0	1,1	1,4	18,6	3,0	2,0
Celková poptávka	439,2	244,5	218,9	240,6	237,0	213,0
Konečná zásoba	162,8	110,2	161,5	123,3	83,5	49,8

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Domácí spotřeba ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

A3.1/05 - Bilance výroby a spotřeby kukuřice na zrno¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	100,7	105,6	121,1	96,7	82,7	44,6
Výroba	174,6	285,2	200,6	260,5	303,9	408,7
Dovoz	209,2	85,9	110,2	61,0	17,6	10,0
Celková nabídka	484,5	476,7	431,9	418,2	404,2	463,3
Domácí spotřeba ²⁾	398,6	322,8	322,3	302,2	343,0	362,0
v tom - potraviny	8,5	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
- osiva	13,2	12,8	12,2	12,2	13,0	12,0
- krmiva	376,9	300,0	300,1	280,0	320,0	340,0
Vývoz	0,0	32,8	12,9	33,3	16,6	10,0
Celková poptávka	398,6	355,6	335,2	335,5	359,6	372,0
Konečná zásoba	85,9	121,1	96,7	82,7	44,6	91,3

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Domácí spotřeba ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), Z. Trnka (MZe)

A3.1/06 - Bilance výroby a spotřeby cukru¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	.	17,0	82,2	173,3	164,7	110,7
Výroba cukru ze sklizené řepy	567,0	531,7	470,2	395,2	434,2	490,0
Dovoz celkem	.	93,0	135,4	178,3	172,2	110,0
v tom - dovoz cukru	47,0	17,4	56,9	54,1	58,2	35,0
- dovoz cukru ve výrobcích a substituentů cukru	.	75,6	78,5	124,2	114,0	75,0
Celková nabídka	.	641,7	687,8	746,8	771,1	710,7
Domácí spotřeba	.	434,7	426,3	445,0	442,7	450,0
Vývoz celkem	.	124,8	88,2	137,1	217,7	195,0
v tom - vývoz cukru	105,9	77,8	34,0	55,9	118,9	95,0
- vývoz cukru ve výrobcích a substituentů cukru	.	47,0	54,2	81,2	98,8	100,0
Celková poptávka	.	559,5	514,5	582,1	660,4	645,0
Konečná zásoba	13,1	82,2	173,3	164,7	110,7	65,7

1) Marketingový rok u cukrovky - cukru začíná 1. 10. běžného roku a končí 30. 9. následujícího roku.

Pramen: MZe; Celní statistika; Českomoravský cukrovarnický spolek

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE), R. Adamec (MZe)

A3.1/07 – Bilance výroby a spotřeby brambor¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Výroba	2 421,8	1 401,7	1 519,8	1 406,8	1 476,0	1 130,4
Dovoz	94,4	39,1	13,3	50,8	17,4	60,0
Celková nabídka	2 516,2	1 440,8	1 533,1	1 457,6	1 493,4	1 190,4
Domácí spotřeba ²⁾	2 176,2	1 438,8	1 524,7	1 454,6	1 479,8	1 188,4
v tom – škrob	366,0	110,0	75,0	84,0	151,1	148,0
– konzum	858,0	800,0	780,0	780,0	780,0	760,0
– krmiva a ztráty	548,2	288,8	429,7	350,6	308,7	70,4
– sadba	404,0	240,0	240,0	240,0	240,0	210,0
Vývoz	340,0	2,0	8,4	3,0	13,6	2,0
Celková poptávka	2 516,2	1 440,8	1 533,1	1 457,6	1 493,4	1 190,4

1) Marketingový rok u brambor raných začíná 1. 6. běžného roku a končí 31. 5. následujícího roku, u brambor konzumních a průmyslových začíná 1. 9. běžného roku a končí 31. 8. následujícího roku

2) Materiály VÚZE a MZe

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; GŘC

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), I. Fryčera (MZe)

A3.1/08 – Bilance výroby a spotřeby nativního bramborového škrobu¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	15,1	8,1	7,1	7,7	3,9	4,2
Výroba	46,1	19,5	16,4	16,8	31,1	29,6
Dovoz	2,7	0,1	0,1	0,1	0,8	0,3
Celková nabídka	63,9	27,7	23,6	24,6	35,8	34,1
Domácí spotřeba	44,5	14,0	10,6	12,8	24,0	24,8
Vývoz	8,0	6,6	5,3	7,9	6,6	7,0
Celková poptávka	52,5	20,6	15,9	20,7	30,6	31,8
Konečná zásoba	11,4	7,1	7,7	3,9	5,2	2,3

1) Marketingový rok u bramborového škrobu začíná 1. 9. běžného roku a končí 31. 8. následujícího roku

Pramen: GŘC; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), I. Fryčera (MZe)

A3.1/09 – Bilance výroby a spotřeby řepky olejné¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Výroba	312,2	560,5	680,2	931,1	844,4	973,3
Dovoz	0,0	0,2	1,1	26,9	5,0	15,0
Celková nabídka	312,2	560,7	681,3	958,0	849,4	988,3
Domácí průmyslové zpracování	312,2	490,4	477,0	494,7	578,3	593,8
z toho – MEŘO ²⁾	0,0	90,0	40,0	185,0	199,2	230,0
Osivo	1,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Vývoz	0,0	68,3	202,3	461,3	269,1	392,5
Celková poptávka	313,2	560,7	681,3	958,0	849,4	988,3
Konečná zásoba	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

1) Hospodářský rok u řepky olejné začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku

2) Odhad Svazu výrobců bionafty

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; GŘC; Sdružení pro výrobu bionafty

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), J. Potměšilová (MZe)

A3.1/10 – Bilance výroby a spotřeby rosených stonků lnu přadného¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	13,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Výroba	18,3	6,4	11,2	17,5	13,9	17,7
Dovoz	0,1	0,1	0,5	0,2	0,3	0,4
Celková nabídka	32,3	6,7	11,7	17,7	14,2	18,1
Domácí průmyslové zpracování	32,0	6,6	11,6	17,5	14,1	17,6
Vývoz	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5
Celková poptávka	32,1	6,7	11,7	17,7	14,2	18,1
Konečná zásoba	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

1) Marketingový rok u lnu přadného začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Lnářský svaz ČR; GŘC; MZe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), M. Tošovská (MZe)

A3.1/11 – Bilance výroby a spotřeby čerstvého ovoce mírného pásma včetně bobulovin a ořechů vlašských¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Domácí výroba ²⁾	405,6	431,9	413,3	400,5	590,3	328,8
z toho - intenzivní sady	147,8	171,5	146,4	174,5	228,6	167,2
Dovoz	118,9	91,3	86,0	111,6	110,2	110,7
Celková nabídka	524,5	523,2	499,3	512,1	700,5	439,5
Čerstvá spotřeba + samozásobení ³⁾	361,7	308,9	369,2	374,2	420,5	323,2
Nákup ke zpracování	72,8	83,3	56,4	73,6	141,2	66,9
Vývoz	90,0	131	73,7	64,3	138,8	49,4
Celková poptávka včetně ztrát	524,5	523,2	499,3	512,1	700,5	439,5

1) Marketingový rok u většiny čerstvého ovoce mírného pásma je totožný s kalendářním rokem.

2) V roce 2000 odhad VÚZE

3) Včetně ztrát

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; GŘC; ÚKZÚZ;

ZS KOLI – Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

A3.1/12 – Bilance výroby a spotřeby jablek¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Domácí výroba ²⁾	251,4	291,0	283,1	264,1	460,0	221,2
z toho – intenzivní sady	116,8	147,9	120,9	142,6	195,4	141,0
Dovoz ³⁾	50,0	42,4	42,1	47,1	28,9	45,0
Celková nabídka	301,4	333,4	325,2	311,2	488,9	266,2
Čerstvá spotřeba + samozásobení ³⁾	118,4	139,3	171,7	184,0	195,2	162,3
Nerealizovaná produkce ⁴⁾	31,7	5,0	34,0	5,0	25,0	8,0
Nákup ke zpracování	61,8	72,7	52,5	67,9	137,5	57,9
Vývoz ⁵⁾	89,5	116,4	67,0	54,3	131,2	38,0
Celková potřeba	301,4	333,4	325,2	311,2	488,9	266,2

1) Marketingový rok u jablek začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Za marketingový rok 2000/01 odhad VÚZE

3) Včetně ztrát

4) V roce 1998/99 a 2000/01 se mošťová jablka nesklízela pro velmi nízké ceny

5) Pro marketingový rok 2001/2002 odhad MZe a VÚZE

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; GŘC; ÚKZÚZ;

ZS KOLI – Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

A3.1/13 – Bilance výroby a spotřeby čerstvé zeleniny¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Domácí výroba	613,2	541,4	552,9	572,5	482,0	421,2
Dovoz	241,5	255,8	277,1	285,7	292,2	314,6
Celková nabídka	854,7	797,2	830,0	858,2	774,2	735,8
Čerstvá spotřeba + samozásobení ²⁾	783,4	707,4	725,3	753,6	698,3	653,8
Nákup ke zpracování ³⁾	69,8	85,8	100,8	97,8	69,0	75,5
Vývoz	1,5	4,0	3,9	6,8	6,9	6,5
Celková poptávka včetně ztrát	854,7	797,2	830,0	858,2	774,2	735,8

1) Marketingový rok u zeleniny je totožný s kalendářním rokem.

2) Včetně ztrát

3) Odhad Zelinářské unie Čech a Moravy

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; GŘC

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

A3.1/14 – Bilance výroby a spotřeby vína¹⁾ (tis. hl)

Ukazatel	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02
Počáteční zásoba	446	200	178	438	495
Domácí výroba	250	413	697	520	545
Dovoz suroviny a vína ²⁾	716	780	912	940	950
Celková nabídka	1 412	1 393	1 787	1 898	1 990
Spotřeba ²⁾	1 200	1 200	1 300	1 350	1 400
Vývoz suroviny a vína ²⁾	12	15	49	53	55
Konečná zásoba ²⁾	200	178	438	495	535

1) Vinařský marketingový rok je od 1. 8. do 31. 7.

2) Pro marketingový rok 2001/02 odhad MZe a ČMVFU

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin; GŘC, ČMVFU

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

A3.1/15 – Osevní a sklizňové plochy, výroba a hektarové výnosy hlavních produktů rostlinné výroby

Plodina	Rok	Osevní plocha (tis. ha)	Sklizňová plocha (tis. ha)	Výnos ¹⁾ (t/ha)	Výroba (tis. t)
Obiloviny celkem	1989	1 669,9	1 661,9	4,69	7 793,1
	1997	1 696,3	1 685,8	4,14	6 982,8
	1998	1 680,8	1 678,3	3,97	6 668,9
	1999	1 586,6	1 591,1	4,35	6 928,4
	2000	1 647,5	1 650,1	3,91	6 454,2
	2001	1 626,8	1 623,6	4,52	7 337,6
Pšenice celkem	1989	829,0	828,4	4,94	4 089,7
	1997	834,1	825,5	4,41	3 640,3
	1998	914,0	912,3	4,21	3 844,7
	1999	867,6	867,1	4,65	4 028,3
	2000	972,7	970,4	4,21	4 084,1
	2001	927,2	923,2	4,85	4 476,1
Žito	1989	134,1	134,3	4,15	556,7
	1997	75,7	75,6	3,43	259,4
	1998	72,2	71,9	3,63	261,2
	1999	55,2	55,1	3,67	202,4
	2000	44,2	43,9	3,42	150,1
	2001	41,0	40,1	3,72	149,3
Ječmen celkem	1989	552,5	551,8	4,74	2 613,7
	1997	653,5	646,5	3,84	2 484,5
	1998	580,5	577,7	3,62	2 093,1
	1999	543,7	542,9	3,94	2 137,4
	2000	496,4	494,7	3,29	1 629,4
	2001	497,9	495,1	3,97	1 965,6
Oves	1989	88,0	87,6	3,21	281,0
	1997	77,8	77,6	3,18	246,6
	1998	58,8	57,7	3,11	179,7
	1999	54,4	54,0	3,32	179,1
	2000	51,0	50,1	2,71	135,9
	2001	49,4	47,8	2,85	136,4
Kukuřice	1989	47,7	41,2	4,24	174,6
	1997	35,0	41,2	6,92	285,2
	1998	29,2	32,9	6,09	200,6
	1999	33,0	39,4	6,60	260,5
	2000	39,3	47,3	6,43	304,0
	2001	54,3	61,9	6,60	408,7
Luskoviny celkem	1989	58,9	58,2	2,17	126,1
	1997	51,6	49,6	2,09	103,7
	1998	58,1	57,2	2,33	133,4
	1999	46,8	46,3	2,58	119,4
	2000	40,6	39,8	2,13	84,9
	2001	38,4	37,2	2,46	91,4
Brambory celkem	1989	115,4	115,3	21,01	2 421,8
	1997	72,8	72,6	19,30	1 401,7
	1998	72,1	71,9	21,15	1 519,8
	1999	71,5	71,5	19,69	1 406,8
	2000	69,2	69,2	21,33	1 476,0
	2001	54,3	54,1	20,88	1 130,5
Cukrovka	1989	127,1	126,6	35,52	4 497,0
	1997	94,5	92,3	40,32	3 722,0
	1998	85,5	81,4	42,74	3 479,4
	1999	59,1	59,0	45,60	2 690,9
	2000	61,6	61,3	45,83	2 808,8
	2001	77,8	77,7	45,41	3 529,0
Krmné okopaniny	1989	.	18,9	39,32	744,3
	1997	10,6	10,6	38,08	404,1
	1998	10,4	10,3	36,41	375,6
	1999	9,3	9,3	36,67	340,9
	2000	8,0	8,0	35,69	284,2
	2001	6,0	6,0	36,73	219,4
Olejniny celkem	1989	121,7	121,5	2,79	339,0
	1997	274,1	270,0	2,25	608,2
	1998	352,6	349,6	2,23	779,0
	1999	468,5	465,8	2,30	1 072,8
	2000	408,7	404,7	2,33	943,6
	2001	436,6	432,3	2,50	1 078,8

Pokračování tabulky

Plodina	Rok	Osevní plocha (tis. ha)	Sklizňová plocha (tis. ha)	Výnos ¹⁾ (t/ha)	Výroba (tis. t)
Řepka	1989	102,4	102,5	3,06	313,3
	1997	229,8	227,3	2,47	560,5
	1998	265,6	264,3	2,57	680,2
	1999	350,4	348,9	2,67	931,1
	2000	325,3	323,8	2,61	844,4
	2001	344,1	343,0	2,84	973,3
Mák	1989	7,8	7,6	1,04	7,9
	1997	17,9	16,6	0,57	9,5
	1998	28,5	27,9	0,74	20,5
	1999	46,0	45,5	0,63	28,5
	2000	31,5	29,9	0,46	13,6
	2001	34,5	33,2	0,64	21,3
Len (stonky)	1989	.	21,2	4,20	88,9
	1997	2,2	2,0	3,19	6,4
	1998	4,7	3,7	3,01	11,2
	1999	7,3	5,3	3,22	17,1
	2000	8,5	5,9	2,57	15,1
	2001	7,0	6,6	2,70	17,7
Jednoleté pícniny	1989	.	586,8	28,98	17 003,4
	1997	.	352,0	29,11	10 247,0
	1998	.	334,5	29,87	9 990,2
	1999	.	339,5	28,21	9 579,5
	2000	.	302,6	28,40	8 593,7
	2001	.	288,7	28,46	8 216,5
Víceleté pícniny na orné půdě (seno)	1989	502,8	463,5	9,79	4 532,6
	1997	424,4	420,5	6,63	2 787,7
	1998	388,0	386,1	6,00	2 315,0
	1999	395,3	394,0	5,93	2 335,9
	2000	417,0	414,8	5,64	2 341,0
	2001	375,5	373,5	6,02	2 250,0
Zelenina	1989	33,1	35,0	17,96	628,7
	1997	34,1	33,5	16,14	541,4
	1998	34,6	34,5	16,04	552,9
	1999	34,8	34,7	16,48	572,5
	2000	32,3	32,0	15,06	482,0
	2001	26,2	26,0	16,20	421,2
Chmel	1989	.	10,5	1,03	10,8
	1997	.	7,5	0,99	7,4
	1998	.	5,6	0,87	4,9
	1999	.	6,0	1,07	6,4
	2000	.	6,1	0,80	4,9
	2001	.	6,1	1,09	6,6
Vinná réva	1989	.	11,3	4,56	51,3
	1997	.	11,2	3,20	35,8
	1998	.	11,2	4,91	55,2
	1999	.	11,1	6,04	67,1
	2000	.	11,2	5,96	66,9
	2001	.	11,3	6,04	68,3
Louky trvalé	1989	.	485,5	5,35	2 597,1
	1997	660,6	641,5	3,67	2 354,3
	1998	669,6	648,5	3,18	2 064,1
	1999	667,5	651,5	3,35	2 181,1
	2000	670,7	659,4	2,95	1 943,1
	2001	673,8	656,6	3,27	2 148,3
Pastviny	1989	.	219,6	3,48	764,0
	1997	.	270,9	2,54	688,6
	1998	.	273,3	2,29	625,0
	1999	.	278,3	2,32	646,0
	2000	289,1	281,1	2,15	604,9
	2001	297,4	283,6	2,37	671,7
Ovoce celkem ²⁾	1989	.	36,6	15,05	550,3
	1997	.	32,6	11,83	385,5
	1998	.	32,7	11,35	371,0
	1999	.	32,6	10,87	354,5
	2000	.	31,9	18,50	565,4
	2001	.	30,6	9,69	296,3
z toho jabloně ²⁾	1989	.	21,8	19,63	427,7
	1997	.	19,8	14,71	291,0
	1998	.	19,9	14,25	283,1
	1999	.	19,8	13,31	264,1
	2000	.	19,6	23,48	460,0
	2001	.	19,1	11,57	221,2

1) Výnos je hodnota převzatá z uvedeného pramene

2) Sklizňová plocha = počet stromů v mil. kusů (bez bobulovin) včetně ořešáků vlašských, výnos = kg/1 strom

Pro rok 2000 údaje o výnosu a výrobě podle odhadu Ovocnářské unie ČR

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ

Zpracoval: J. Kreysová, I. Součková (VÚZE)

A3.2/01 – Bilance výroby a spotřeby mléka (mil. l)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Počáteční zásoba	.	40,0	36,0	51,7	31,6	43,6
Výroba	4 900,0	2 703,0	2 716,6	2 736,2	2 708,1	2 701,8
Nákup	4 473,0	2 419,0	2 469,2	2 490,0	2 514,3	2 532,2
Dovoz	.	105,0	106,2	160,4	188,3	202,9
Celková nabídka	.	2 564,0	2 611,4	2 702,1	2 734,2	2 778,7
Domácí spotřeba	3 080,0	1 881,0	1 882,4	1 963,7	2 022,1	2 031,7
Vývoz	1 393,0	647,0	677,3	706,8	668,5	701,6
Celková poptávka	.	2 528,0	2 559,7	2 670,5	2 690,6	2 733,3
Konečná zásoba	.	36,0	51,7	31,6	43,6	45,4

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;
 Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe
 Zpracoval: J. Ouředník (VÚZE)

A3.2/02 – Bilance výroby a spotřeby hovězího masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Počáteční zásoba	.	8,6	6,2	7,1	7,0	5,0
Výroba	518,5	293,6	246,6	237,4	208,0	208,5
Dovoz	.	4,3	17,8	12,3	12,6	0,4
Celková nabídka	.	306,5	270,6	256,8	227,6	213,9
Domácí spotřeba	482,6	273,4	242,7	233,3	210,5	169,1
Vývoz	35,9	26,9	20,8	16,5	12,1	35,8
Celková poptávka	.	300,3	263,5	249,8	222,6	204,9
Konečná zásoba	.	6,2	7,1	7,0	5,0	9,0

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;
 Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe
 Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

A3.2/03 – Bilance výroby a spotřeby vepřového masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Počáteční zásoba	26,8	9,6	10,3	12,5	13,0	12,0
Výroba	778,0	680,0	669,9	638,8	583,9	584,0
Dovoz	.	3,4	33,7	23,5	19,2	22,3
Celková nabídka	804,8	693,0	713,9	674,8	616,1	618,3
Domácí spotřeba	757,7	663,8	663,5	648,6	596,1	589,2
Vývoz	14,0	18,9	37,9	13,2	8,0	14,1
Celková poptávka	771,7	682,7	701,4	661,8	604,1	603,3
Konečná zásoba	33,1	10,3	12,5	13,0	12,0	15,0

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;
 Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe
 Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

A3.2/04 – Bilance výroby a spotřeby drůbežího masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Počáteční zásoba	11,0	7,0	5,0	8,0	11,5	10,6
Výroba	199,0	190,0	240,9	273,0	294,3	312,5
Dovoz	0,0	22,6	16,1	19,1	22,3	21,2
Celková nabídka	210,0	219,6	262,0	300,1	328,1	344,3
Domácí spotřeba	180,0	206,5	245,9	281,0	303,8	312,8
Vývoz	13,2	8,1	8,1	7,6	13,7	17,1
Celková poptávka	193,2	214,6	254,0	288,6	317,5	329,9
Konečná zásoba	16,8	5,0	8,0	11,5	10,6	14,4

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;
 Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe
 Zpracoval: E. Haníková (VÚZE)

A3.2/05 – Bilance výroby a spotřeby vajec (mil. kusů)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Výroba	3 643,0	3 322,0	3 615,0	3 307,0	3 064,0	3 190,0
z toho samozásobení	1 714,0	1 586,0	1 620,0	1 594,0	1 560,0	1 627,7
Dovoz	4,0	51,3	43,2	26,0	70,3	52,6
Celková nabídka	3 647,0	3 373,3	3 658,2	3 333,0	3 134,3	3 242,6
Domácí spotřeba	3 481,0	3 245,3	3 574,8	3 205,5	3 053,0	3 163,4
Vývoz	166,0	128,0	83,4	127,5	81,1	79,2
Celková poptávka	3 647,0	3 373,3	3 658,2	3 333,0	3 134,1	3 242,6

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;
Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe
Zpracoval: E. Haniková (VÚZE)

A3.2/06 – Stavy hospodářských zvířat (tis. kusů)

Ukazatel	1989 ¹⁾	1997	1998	1999	2000	2001 ²⁾	2002 ²⁾
Skot celkem	3 480	1 866	1 701	1 657	1 574	1 582	1 520
z toho – krávy	1 248	702	647	642	615	611	596
Prasata celkem	4 685	4 080	4 013	4 001	3 688	3 470	3 441
z toho – prasnice	312	322	320	317	297	288	289
Drůbež celkem	32 479	27 573	29 035	30 222	30 784	28 865	29 947
z toho – slepice	15 699	11 833	12 280	11 902	11 739	6 999	6 838
– husy	180	151	153	145	132	29	28
– kachny	192	292	374	423	446	289	279
– krůty	731	640	638	614	669	800	887

1) Soupis k 1. 1. daného roku

2) Bez "hobby aktivit" obyvatelstva

Pramen: Soupis hospodářských zvířat k 1. 3. běžného roku, ČSÚ

Zpracoval: M. Abrahamová, E. Haniková (VÚZE)

A3.2/07 – Výroba a užitkovost v odvětví živočišné výroby

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Výroba mléka (mil. l)	4 900	2 703	2 717	2 736	2 708	2 702
Průměrná užitkovost (l mléka/rok)	3 982	4 366	4 837	5 022	5 255	5 589
Výroba hovězího masa (tis. t)	518,5	293,6	246,6	237,4	208,0	208,5
Průměrné přírůstky skotu ve výkrmu (kg/ks/den) ²⁾	0,75	0,77	0,78	0,86	0,88	0,87
Výroba vepřového masa (tis. t) ¹⁾	778,0	680,0	669,9	638,8	583,9	584,0
Průměrné přírůstky prasat ve výkrmu (kg/ks/den) ²⁾	0,63	0,63	0,64	0,65	0,65	0,67
Výroba drůbežího masa (tis. t) ¹⁾	199,0	190,0	240,9	273,0	294,3	312,5
Celková produkce vajec (mil. ks)	3 643	3 322	3 615	3 307	3 064	3 190

1) Celkový prodej a samozásobení - odhad VÚZE a MZe

2) Odhad VÚZE a MZe

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: M. Abrahamová, E. Haniková, J. Ouředník (VÚZE)

A3.3/01 – Vývoj souhrnných cenových indexů (rok 1993 = 100)¹⁾

Ukazatel	1997	1998	1999	2000	2001
Ceny zemědělských výrobců	127,1	130,0	114,7	125,3	135,8
v tom – rostlinné výrobky	122,5	115,9	98,5	110,9	121,2
– živočišné výrobky	129,2	136,6	122,3	132,1	142,7
Ceny průmyslových výrobců potravin a nápojů	130,2	137,4	132,7	136,7	145,0
Spotřebitelské ceny potravin a nealkoholických nápojů ²⁾	131,4	137,2	129,6	130,9	137,6
Ceny vstupů do zemědělství ³⁾	137,5	135,0	126,4	139,3	146,8

1) V roce 1994 byly podrobeny komplexní revizi indexy cen (viz Indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví, Revize 1994 a Indexy průmyslových výrobců, Revize 1994)

2) Index prosinec 1993 = 100

3) V roce 1996 – propočet VÚZE na základě podkladů ČSÚ

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží;

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství; Index cen průmyslových výrobců; Indexy spotřebitelských cen

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

A3.3/02 – Vývoj indexů cen zemědělských výrobců podle jednotlivých komodit (rok 1993 = 100)¹⁾

Výrobek	1997	1998	1999	2000	2001
Pšenice potravinářská	131,6	120,9	99,4	105,7	118,3
Pšenice krmná	136,0	115,6	92,2	105,4	121,5
Ječmen sladovnický	130,1	120,2	100,8	119,8	140,5
Ječmen krmný	138,7	115,3	88,0	103,3	126,2
Žito	136,3	128,0	97,6	99,4	135,5
Oves krmný	133,0	118,0	93,3	102,3	131,6
Kukuřice krmná	115,2	103,3	93,9	113,1	121,8
Semeno řepky olejné	124,0	131,9	101,6	115,8	130,4
Semeno slunečnice	102,1	111,3	103,5	108,0	124,3
Chmel sušený	67,5	69,6	74,1	75,0	75,9
Cukrovka technická	104,6	98,2	94,1	119,6	119,1
Brambory pozdní konzumní (bez sadby)	103,7	171,7	132,4	138,8	99,7
Brambory průmyslové	153,7	144,9	161,0	153,8	159,3
Ovoce	124,3	118,6	128,6	119,7	122,7
Zelenina	125,7	130,1	112,4	118,2	138,4
Mléko kravské tř. Q	.	131,8	121,1	125,0	129,6
Mléko kravské I. tř.	119,5
Mléko kravské II. tř.	127,1	132,5	119,1	114,1	0,0
Býci jateční tř. j. A v živém	129,0	144,4	138,0	146,8	121,6
Jalovice jatečné tř. j. A v živém	122,6	132,0	125,4	134,4	110,7
Krávy jatečné tř. j. A v živém	129,3	147,7	140,4	150,5	116,6
Prasata jatečná tř. j. I. v živém	132,9	131,1	114,0	134,2	163,1
Kuřata jatečná tř. j. I.	117,4	121,1	99,8	95,2	112,3
Vejce slepičí konzumní tříděná	131,2	124,8	104,0	134,3	130,7

1) V roce 1994 byly podrobeny komplexní revizi indexy cen (viz Indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví, Revize 1994)

Pramen: ČSÚ – Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží

Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

A3.3/03 – Vývoj průměrných cen zemědělských výrobků (Kč/t)

Výrobek	1997	1998	1999	2000	2001
Pšenice potravinářská	4 331	3 973	3 269	3 475	3 878
Pšenice krmná	3 725	3 166	2 528	2 886	3 339
Ječmen sladovnický	4 119	3 804	3 196	3 782	4 429
Ječmen krmný	3 523	2 930	2 240	2 622	3 234
Žito	3 762	3 533	2 693	2 745	3 801
Kukuřice krmná	3 844	3 441	3 129	3 763	3 858
Semeno řepky olejné	6 535	6 949	5 349	6 099	6 904
Cukrovka technická	848	795	763	969	964
Brambory pozdní konzumní (bez sadby)	2 816	4 941	3 748	3 972	2 838
Brambory průmyslové	1 837	1 755	1 925	1 847	1 945
Jablka česaná ¹⁾	8 409	7 784	8 219	8 342	8 246
Zelí bílé hlávkové	3 655	3 525	3 523	3 596	3 986
Cibule suchá	6 842	8 528	5 180	5 308	5 023
Mléko kravské tř. j. Q (Kč/tis. l)	.	7 886	7 247	7 476	7 758
Mléko kravské tř. j. I. (Kč/tis. l)	7 145
Býci jateční tř. j. A v živém	35 478	39 564	37 866	40 308	33 811
Krávy jatečné tř. j. A v živém	23 277	26 494	25 235	27 049	21 397
Jalovice tř. j. A v živém	28 813	30 928	29 434	31 560	26 253
Prasata jatečná tř. j. I. v živém	35 532	34 059	30 477	35 586	44 064
Kuřata jatečná tř. j. I.	26 802	27 629	22 764	21 728	25 963
Vejce slepičí konzumní tříděná (Kč/tis. ks)	1 931	1 827	1 542	1 970	1 899

1) Počínaje rokem 1998 vedené jako jablka konzumní

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

A3.3/04 – Index cen vstupů do zemědělství (průměr roku 1994 = 100)

Ukazatel	1997	1998	1999	2000	2001
Index cen vstupů do zemědělství celkem	126,2	125,5	117,5	129,5	136,6
Index cen vstupů ze sektoru					
– průmyslu	126,5	124,1	117,5	132,0	137,7
z toho – krmiva hotová (průmyslová)	139,4	131,1	112,5	115,7	132,5
– hnojiva průmyslová ¹⁾	118,6	135,5	.	.	.
– pesticidy	108,4	112,4	112,5	115,5	118,0
– PHM	122,6	103,0	120,1	195,5	165,7
– stroje pro zemědělství	116,0	122,1	124,7	126,4	129,4
– dvoustopá motorová vozidla	115,4	120,1	120,1	120,3	125,7
– díly a příslušenství k motorovým vozidlům	117,7	120,7	121,5	123,0	128,1
– elektrická energie	103,2	107,8	110,5	114,5	121,1
– stavebnictví	134,2	147,3	154,4	160,6	167,5
– dopravy silniční a nákladní	111,8	120,8	122,4	127,2	129,8
– služby pošt a telekomunikací	135,5	146,3	159,6	170,1	166,4
– lesnictví	116,0	139,6	142,4	142,5	139,1
– zemědělství	125,0	126,5	109,0	115,7	127,5
z toho – rostlinné výrobky	129,2	128,1	108,2	113,8	126,3
– živočišné výrobky a zvířata	116,8	123,3	110,5	119,5	129,9
– pojištění zemědělské produkce	94,3	81,6	72,0	71,1	71,2
– služeb vstupujících do zemědělství ²⁾	133,1	140,6	147,3	153,0	159,7

1) Od roku 1999 ČSÚ neuvolňuje

2) V roce 1996 a 1997 index cen vstupů ostatních služeb

Pramen: ČSÚ – index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

A3.3/05 – Meziroční indexy cen ve výrobových vertikálách

Ceny	Reprezentant	1997/96	1998/97	1999/98	2000/99	2001/00
Maso a masné výrobky						
Zemědělských výrobců	býci jateční tř. j. A v živém	99,0	111,9	95,6	106,4	82,8
	krávy jatečné tř. j. A v živém	92,5	114,2	95,1	107,2	77,5
	prasata jatečná tř. j. I. v živém	99,8	98,7	87,0	117,6	121,5
	kuřata tř. j. I. v živém	113,4	103,1	82,4	95,3	118,0
Průmyslových výrobců	výrobky jatečné – maso	103,0	104,5	91,3	106,3	109,4
Spotřebitelské	maso a masné výrobky	103,3	103,3	90,9	104,2	108,2
Mléko a mléčné výrobky						
Zemědělských výrobců	mléko kravské tř. j. Q	.	110,4	91,9	103,2	103,7
	mléko kravské tř. j. I.	103,5
	mléko kravské tř. j. II.	106,1	104,2	89,9	95,8	.
Průmyslových výrobců	mlékárenské výrobky a zmrzlina	106,8	109,3	95,1	102,8	103,7
Spotřebitelské	mléko, mléčné výrobky, vejce	105,3	106,0	93,4	105,7	102,8
Vejce a vaječné výrobky						
Zemědělských výrobců	vejce slepičí konzumní netříděná	114,9	92,1	80,2	126,7	97,4
	vejce slepičí konzumní tříděná	109,0	95,1	83,4	129,1	97,3
Spotřebitelské	vejce a vaječné výrobky	112,5	97,1	81,9	126,1	101,0
Tuky						
Zemědělských výrobců	semeno řepky olejné	109,9	106,3	77,0	114,0	112,6
	semeno slunečnice	92,3	109,1	92,9	104,4	115,1
Průmyslových výrobců	oleje a tuky živočišné a rostlinné	101,9	114,3	97,2	102,7	101,1
Spotřebitelské	oleje a tuky	104,0	105,7	94,5	97,4	102,3
Mlýnské, pekárenské a těstářenské výrobky						
Zemědělských výrobců	pšenice potravinářská	108,8	91,8	82,3	106,3	111,9
	žito	107,1	93,9	76,3	101,9	136,3
Průmyslových výrobců	mlýnské a škrobářské výrobky	113,6	97,8	91,5	94,0	105,4
	výrobky pekárenské a cukrářské	116,7	101,3	97,5	98,0	104,4
Spotřebitelské	pekárenské výrobky, obiloviny	111,6	108,3	95,3	96,4	105,6
Cukr, cukrovinky a cukrářské výrobky						
Zemědělských výrobců	cukrovka technická	91,1	93,8	95,9	127,0	99,6
Průmyslových výrobců	cukr	80,0	115,2	106,9	111,7	106,2
Spotřebitelské	cukr, marmeláda, cukrovinky, cukr. výrobky	98,1	107,0	103,8	103,4	103,5
Brambory a bramborové výrobky						
Zemědělských výrobců	brambory pozdní konzumní	58,2	165,5	77,1	104,8	71,8
	brambory průmyslové	98,9	94,3	111,1	95,6	103,6
Průmyslových výrobců	brambory upravené a konzervované	94,1	112,0	102,1	92,6	71,8
Spotřebitelské	brambory	82,2	119,0	82,8	112,1	98,5
	bramborové výrobky	89,0	104,5	102,1	197,8	98,4

Pramen: ČSÚ – ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží;

indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví, revize 1994; indexy cen průmyslových výrobců; indexy spotřebitelských cen

Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE), odbor 2410 ČSÚ

A3.3/06 - Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží¹⁾

Ukazatel	1997/96	1998/97	1999/98	2000/99	2001/00
Maso a masné výrobky	103,3	103,3	90,9	104,2	108,2
v tom – maso hovězí výsekové	101,5	107,5	99,7	105,3	99,0
– maso vepřové výsekové	102,6	99,4	84,7	111,0	114,7
– drůbež	108,4	108,1	79,1	104,5	115,8
– ostatní masa a vnitřnosti	101,3	103,6	95,5	101,2	104,6
– uzenářské zboží	103,1	102,5	93,2	102,1	106,0
– masové konzervy a ostatní masné výrobky	102,4	104,3	94,1	95,5	101,8
Ryby a rybí výrobky	112,3	113,1	99,7	98,3	105,0
Mléko, mléčné výrobky, vejce	105,3	106,0	93,4	105,7	102,8
v tom – mléko čerstvé, trvanlivé	98,2	105,4	88,9	111,0	101,5
– mléko konzervované a sušené	111,8	111,9	103,1	102,9	105,5
– sýry	107,5	109,6	96,1	102,9	104,3
– ostatní mléčné výrobky	106,7	106,3	97,0	98,6	102,0
– vejce a vaječné výrobky	112,5	97,1	81,9	126,1	101,0
Oleje a tuky	104,0	105,7	94,5	97,4	102,3
v tom – máslo	106,8	107,7	85,1	95,4	103,5
– sádlo a slanina	100,3	102,9	93,8	109,4	115,2
– jedlé oleje	99,7	101,9	100,4	96,7	99,0
– rostlinné a ostatní tuky	103,3	106,0	105,2	98,8	101,7
Pekárenské výrobky, obiloviny	111,6	100,3	95,3	96,4	105,6
v tom – mouka pšeničná	107,3	92,3	88,2	88,6	113,1
– chléb	117,0	100,4	94,1	96,5	107,2
– pečivo běžné	112,9	97,4	90,0	93,1	106,8
– pečivo jemné	109,6	103,9	100,9	100,8	106,5
– pečivo trvanlivé	105,4	106,4	104,6	101,7	101,3
– těstoviny	105,3	99,7	96,2	96,5	99,1
– ostatní výrobky z obilovin	112,4	102,6	101,6	99,5	102,4
– rýže	96,6	102,8	97,8	93,6	100,8
Cukr, marmeláda, cukrovinky, cukrářské výrobky	98,1	107,0	103,8	103,4	103,5
z toho – cukr	76,1	111,0	107,0	108,6	103,5
– čokoláda a čokoládové cukrovinky	102,4	103,6	104,9	101,5	102,1
– nečokoládové cukrovinky	112,7	110,9	105,0	102,1	105,6
– cukrářské výrobky	107,8	106,1	101,4	102,6	103,5
Ovoce a ovocné výrobky	103,7	99,5	94,9	94,8	113,2
z toho – čerstvé ovoce mírného pásma	96,6	95,5	92,1	89,1	111,0
– čerstvé jižní ovoce	105,5	97,7	96,0	99,0	118,1
– ovocné výrobky	112,4	113,0	100,6	99,6	98,7
– suché plody	122,2	121,9	95,0	86,7	98,1
Zelenina a zeleninové výrobky, brambory	95,8	108,3	89,7	99,6	101,4
z toho – čerstvá zelenina	103,7	105,2	88,9	96,4	109,1
– mražená zelenina	99,6	105,4	92,2	87,3	96,0
– zeleninové výrobky	98,2	97,9	96,0	96,3	103,8
– brambory	82,2	119,0	82,8	112,1	98,5
– bramborové výrobky	89,0	104,5	102,1	97,8	98,4
Ostatní potravinářské výrobky a přípravky	107,8	109,1	100,6	100,3	101,4
Káva, čaj, kakao	102,7	113,9	97,1	95,1	96,7
z toho – káva	101,5	114,4	96,0	94,1	94,3
– čaj	108,9	110,8	100,8	100,0	101,1
– kakao	102,0	96,0	101,0	96,8	103,8
Minerální vody, ostatní nealkoholické nápoje	101,9	98,5	97,5	100,9	101,3
z toho – minerální a stolní vody	102,9	101,2	96,3	97,6	99,7
– ovocné a zeleninové šťávy	95,5	100,0	102,0	100,4	100,0
– ostatní nealkoholické nápoje	108,2	100,8	99,1	103,2	102,7

1) Od roku 2001 se vývoj indexů spotřebitelských cen sleduje na nových spotřebních koších založených na novém výběru reprezentantů včetně nové konstrukce jejich váhového systému. Současně došlo ke změně v členění úhrnných indexů spotřebitelských cen. Pro zajištění návaznosti časových řad publikovaných do konce roku 2000 a revidovaných indexů publikovaných od ledna 2001 byly pro předchozí roky pracovníky ČSÚ provedeny přepočty indexů spotřebitelských cen na základě koeficientů, tzv. přepočtových můstek (vypočtených z poměru původních indexů za prosinec 2000 k prosinci 1999). Časové řady publikované do konce roku 2000 zůstávají v platnosti. Pramen: interní materiály ČSÚ
Zpracoval: I. Mrháková (VÚZE)

A3.4/01 – Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu ČR

Ukazatel	MJ	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Obrat celkem	mil. Kč	1 346 973	1 584 271	1 779 247	1 881 925	2 363 023	2 656 029
Vývoz celkem	mil. Kč	594 629	722 501	850 308	908 756	1 121 099	1 268 522
Dovoz celkem	mil. Kč	752 344	861 770	928 939	973 169	1 241 924	1 387 507
Saldo celkem	mil. Kč	-157 715	-139 269	-78 631	-64 413	-120 825	-118 985
Obrat agrárního obchodu	mil. Kč	80 184	87 789	89 527	90 457	100 282	103 274
Agrární vývoz	mil. Kč	29 147	32 207	33 723	32 700	39 159	38 956
Agrární dovoz	mil. Kč	51 037	55 582	55 804	57 757	61 123	64 318
Saldo agrárního obchodu	mil. Kč	-21 890	-23 375	-22 081	-25 058	-21 965	-25 361
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu	%	4,90	4,46	3,97	3,60	3,49	3,07
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu	%	6,78	6,45	6,01	5,93	4,92	4,64
Podíl pasiva agrárního obchodu na celkovém obchodním deficitu	%	13,88	16,78	28,08	38,90	18,18	21,31

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.4/02 – Teritoriální struktura agrárního vývozu a dovozu komoditních agregací kapitol 01 – 24 celní nomenklatury (mil. Kč)

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
01	Živá zvířata	1997	1 793,4	314,2	893,0	216,2	3,2	14,3	1,0	0,8	414,3	68,6	223,1	62,4	31,0	1,3	85,1	4,9	30,2	2,3	134,3	11,2
		1998	2 011,1	491,5	813,7	237,9	16,8	7,9	3,7	0,1	736,8	226,2	590,9	71,6	16,5	0,8	80,0	153,7	55,6	6,9	86,2	11,6
		1999	1 259,6	429,9	671,2	213,7	22,5	13,9	0,8	0,1	403,9	179,0	291,8	67,9	23,3	0,7	50,3	110,4	1,9	6,5	11,2	16,0
		2000	1 170,9	461,9	585,3	223,6	23,0	7,5	3,0	1,4	424,7	215,9	284,9	87,2	4,8	1,4	100,3	127,3	2,4	4,1	132,1	9,5
		2001	1 481,0	345,6	670,0	242,5	26,6	10,2	4,1	1,3	596,2	78,1	383,5	52,5	22,9	0,2	180,0	25,4	4,4	2,1	162,5	12,0
02	Maso a droby	1997	1 226,2	1 101,6	685,9	475,6	0,0	72,9	9,8	0,5	357,5	190,0	308,5	55,9	8,7	131,1	4,1	2,6	33,2	0,0	2,5	355,6
		1998	1 682,5	1 894,3	504,4	1 224,8	0,2	123,2	10,0	0,7	878,9	206,5	632,1	37,1	53,1	152,1	4,0	13,0	274,0	0,0	0,2	340,7
		1999	972,3	1 760,5	595,6	919,1	0,7	54,4	8,0	21,4	364,7	347,9	317,1	116,1	0,5	206,6	22,6	20,8	3,3	0,0	0,7	418,0
		2000	1 203,7	2 357,6	683,6	1 497,8	0,0	30,5	16,8	0,8	477,4	328,1	440,7	97,4	10,1	202,9	4,6	16,4	1,2	0,0	0,0	499,9
		2001	2 217,5	2 541,3	904,5	1 598,4	0,0	45,4	34,9	0,2	973,5	420,5	672,6	296,0	5,0	111,3	3,7	12,8	34,1	0,0	191,9	475,1
03	Ryby, koryši, měkkýši a ostatní vodní bezobratlí	1997	934,6	1 437,0	709,8	671,4	4,1	28,0	9,1	145,4	206,0	121,3	191,0	21,3	10,1	4,4	4,8	88,5	2,3	74,3	0,4	390,4
		1998	1 000,3	1 435,3	744,6	727,2	11,9	31,1	14,2	102,8	171,1	82,4	161,0	25,9	0,7	4,6	7,1	46,8	6,8	52,3	0,0	435,3
		1999	925,1	1 316,6	714,8	599,7	9,0	30,5	9,5	139,2	173,3	82,6	141,3	19,7	13,6	16,6	14,4	44,6	0,0	20,3	0,0	442,5
		2000	955,6	1 457,0	697,0	529,3	13,6	38,1	16,8	120,7	206,0	69,8	157,0	18,6	1,6	19,2	44,2	25,3	2,6	24,9	2,7	660,6
		2001	1 131,3	1 768,3	738,3	608,0	15,0	159,2	10,4	164,2	329,7	66,9	231,8	16,2	18,2	5,6	76,6	38,2	0,2	19,9	3,7	745,6
04	Mléko a mléčné výrobky, ptací vejce, med	1997	5 424,9	1 396,8	1 389,0	831,6	19,8	43,8	52,1	11,7	899,4	467,3	525,3	322,4	173,7	34,9	160,5	97,5	1 121,4	31,7	1 462,4	7,4
		1998	5 943,3	1 525,1	1 768,1	917,4	102,7	33,4	96,4	14,9	859,4	514,8	484,9	276,9	109,8	38,6	178,9	198,3	1 052,8	22,0	1 561,2	14,1
		1999	5 541,9	2 044,7	1 272,4	1 039,7	107,2	18,3	74,8	15,3	934,0	939,4	533,7	381,2	81,2	65,7	261,4	491,3	615,8	14,3	1 853,2	12,1
		2000	6 705,6	2 435,7	1 763,4	1 126,3	115,4	33,2	53,0	11,3	1 487,5	1 203,6	695,8	601,6	83,1	22,4	621,3	579,3	259,3	41,2	2 735,9	19,0
		2001	7 687,0	2 797,1	1 876,1	1 159,4	143,8	7,3	48,1	11,4	1 459,5	1 573,2	809,4	839,0	94,2	1,9	466,6	731,4	256,7	30,9	3 646,9	15,7
05	Ostatní živočišné produkty	1997	122,0	717,5	96,1	394,8	0,5	112,2	0,8	0,6	20,9	18,7	12,0	13,4	0,6	4,6	3,2	0,7	3,2	4,4	0,3	186,0
		1998	157,0	862,5	101,8	577,4	1,9	94,5	0,4	0,5	51,7	45,8	14,3	38,7	3,2	2,7	32,3	6,7	1,0	3,7	0,1	141,0
		1999	203,9	847,5	130,4	570,2	0,2	75,1	3,3	12,9	68,9	46,7	53,6	17,7	1,3	8,8	13,9	15,0	0,7	5,6	0,0	136,6
		2000	251,7	892,7	212,3	549,6	0,3	85,5	1,9	18,5	30,9	67,4	12,9	15,6	0,9	15,9	16,2	21,4	3,4	10,6	0,3	145,8
		2001	277,7	987,4	214,7	519,6	0,5	134,8	0,0	19,0	58,4	50,6	11,1	29,6	5,3	8,3	39,3	6,8	2,8	10,1	0,1	247,4
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	1997	97,8	1 140,3	38,4	887,7	0,0	28,2	0,6	0,0	55,2	94,8	47,4	48,1	1,3	34,8	6,1	11,1	2,5	1,0	0,4	134,2
		1998	110,4	1 193,0	44,5	953,2	0,1	33,7	0,3	0,1	61,3	84,5	55,3	46,3	2,6	25,0	2,8	12,7	2,2	0,6	0,0	127,3
		1999	99,4	1 489,9	46,4	1 162,7	0,0	77,1	0,9	0,4	48,3	99,1	43,1	62,2	1,9	22,1	3,0	11,9	2,6	0,3	0,1	140,7
		2000	116,5	1 759,7	51,1	1 378,3	0,0	81,1	0,3	0,4	59,8	125,2	51,2	75,0	4,4	26,8	3,4	19,6	4,3	0,0	0,7	173,9
		2001	135,5	1 922,2	61,4	1 543,6	0,0	74,6	0,3	0,3	66,0	119,7	54,3	63,1	8,1	19,9	3,2	28,0	4,8	0,0	1,2	179,2
07	Zelenina, požitelné rostliny, kořeny, hlízy	1997	637,1	3 847,9	446,7	2 110,3	0,1	264,0	7,6	2,8	150,5	1 175,4	102,7	644,1	12,6	230,3	31,2	231,9	6,2	2,1	0,0	278,6
		1998	411,5	4 435,1	198,5	2 671,9	0,3	221,3	2,5	1,1	188,6	1 222,7	104,4	584,4	26,3	265,6	54,9	297,0	7,1	2,0	0,0	297,5
		1999	599,3	4 130,5	356,5	2 485,3	0,5	205,7	6,1	0,3	215,4	1 141,3	136,2	488,9	25,8	229,5	51,4	362,0	3,3	0,7	0,0	280,7
		2000	530,8	4 436,7	247,0	2 604,0	1,1	199,6	7,6	0,3	252,7	1 307,0	132,4	505,8	27,5	239,0	86,0	499,3	4,4	1,7	13,6	308,0
		2001	556,0	4 844,3	152,2	2 840,2	0,6	190,4	11,4	0,3	351,2	1 389,5	151,3	493,2	39,7	258,0	147,3	562,8	3,0	6,0	33,8	393,7
08	Ovoce, ořechy	1997	838,5	7 171,9	684,3	3 514,2	1,9	785,6	6,3	2,3	128,8	365,3	81,7	95,6	4,7	95,4	39,3	143,5	12,0	15,1	0,2	3 073,0
		1998	742,5	6 730,4	535,3	3 259,6	2,6	763,2	3,9	5,1	178,0	359,6	98,5	72,4	0,9	101,0	72,2	167,0	15,4	29,2	0,1	2 625,2
		1999	873,9	7 093,1	587,4	3 443,5	1,0	886,8	2,6	3,1	267,2	396,1	152,6	89,4	9,5	119,5	102,3	167,3	12,9	55,5	0,0	3 053,1
		2000	1 021,9	6 852,2	733,9	3 343,4	0,3	887,8	8,5	1,3	273,4	412,9	206,3	130,4	13,6	114,6	49,1	154,1	3,7	104,4	0,5	2 405,3
		2001	724,3	7 454,1	446,9	3 358,7	2,5	1 102,5	3,5	0,2	267,3	549,6	225,5	180,6	7,6	190,4	29,5	161,9	1,4	49,3	2,7	2 759,7
09	Káva, čaj, maté, koření	1997	653,0	3 205,5	123,3	505,9	11,4	11,8	3,0	5,2	438,0	189,0	313,3	15,6	48,3	134,2	4,8	38,9	66,9	1,6	4,2	2 484,9
		1998	886,9	2 929,6	165,7	529,4	11,2	18,9	0,0	7,5	586,6	171,5	512,3	23,3	6,0	73,6	3,3	74,4	92,4	2,5	0,2	2 197,8
		1999	543,9	2 636,4	30,6	582,8	0,9	14,9	0,0	2,2	429,0	216,6	338,5	27,4	10,6	89,1	3,9	99,1	65,6	0,7	0,8	1 819,7
		2000	572,0	2 335,6	29,4	539,1	0,1	18,4	0,0	2,3	489,1	193,3	299,0	9,0	12,4	76,8	78,3	102,7	45,9	4,6	2,7	1 575,5
		2001	583,4	1 967,7	50,1	552,5	1,0	19,6	0,0	0,9	488,5	198,1	238,6	5,9	20,6	86,2	112,2	104,5	33,4	3,8	2,0	1 191,3

Pokračování tabulky

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR		MR		PR					
10	Obiloviny	1997	274,5	3 056,2	51,6	1 895,1	0,0	104,2	3,9	2,2	184,0	656,8	130,9	243,5	0,1	410,5	39,3	1,5	17,7	6,1	0,0	393,7
		1998	1 007,0	1 545,9	232,2	187,8	0,0	47,9	20,6	0,0	736,8	744,7	177,7	613,9	10,5	147,9	499,2	0,6	5,1	24,5	0,0	527,3
		1999	2 516,8	1 436,8	732,4	190,6	0,0	28,6	28,3	8,7	1 462,0	675,2	162,5	546,4	0,8	126,1	395,0	2,1	287,4	1,3	0,0	526,4
		2000	4 307,9	1 266,2	518,7	426,0	2,8	19,4	11,3	0,0	1 746,6	340,4	203,3	250,1	1,9	89,4	1 280,1	0,9	2 017,2	0,4	3,1	478,4
		2001	883,0	1 042,2	160,6	454,0	0,0	41,1	2,8	0,0	716,4	202,0	601,2	79,9	1,2	118,6	109,3	1,6	1,6	4,1	0,2	341,2
11	Mlýnské výrobky, slad, škroby apod.	1997	1 689,8	306,9	186,3	105,8	133,2	1,0	85,1	3,4	694,7	190,2	63,8	190,1	7,0	0,0	468,2	0,1	255,0	0,0	189,5	6,5
		1998	1 779,3	399,1	138,0	168,6	98,9	2,9	101,5	4,1	671,5	219,0	55,2	210,7	11,1	8,0	356,8	0,3	206,1	2,2	465,7	1,8
		1999	1 436,5	357,7	93,0	195,9	93,7	2,7	69,4	1,8	784,1	152,1	90,2	142,3	12,1	6,2	484,4	3,6	211,6	0,7	123,7	4,1
		2000	2 218,7	299,9	111,1	156,2	84,5	1,2	27,2	2,4	1 662,7	133,4	203,9	130,9	27,7	1,3	1 241,4	1,2	163,8	2,3	99,5	4,1
		2001	1 243,2	322,2	144,5	183,1	34,1	1,1	14,1	1,9	844,5	123,4	283,6	122,3	7,9	0,0	471,3	1,1	83,1	1,8	91,6	1,0
12	Olejnata semena a plody	1997	2 759,7	1 352,9	1 710,4	831,4	481,1	84,7	14,1	3,8	352,5	162,5	166,3	127,3	60,1	17,7	114,8	13,8	149,0	6,9	7,3	252,0
		1998	2 750,8	1 425,0	1 533,5	817,7	518,8	87,2	15,6	1,5	499,5	240,1	271,2	182,2	39,6	22,7	172,9	21,1	135,8	4,8	25,6	261,6
		1999	4 955,0	1 439,5	3 549,3	739,4	474,4	91,3	36,0	1,3	739,5	246,0	406,5	179,1	72,7	22,9	253,1	36,5	109,9	0,8	21,6	340,8
		2000	4 944,3	1 503,2	3 700,7	645,1	458,7	84,7	19,2	0,2	599,8	346,9	175,7	240,2	46,5	49,4	372,2	44,8	114,4	3,1	48,6	417,8
		2001	4 810,0	1 776,8	3 559,7	817,8	438,6	249,2	22,1	1,4	624,0	232,7	266,9	159,9	27,5	17,9	317,8	45,7	94,4	0,9	66,5	466,5
13	Rostlinné výtažky a šťavy	1997	91,3	347,6	37,2	249,5	0,5	28,5	0,0	1,9	43,8	11,4	20,9	0,7	1,4	10,5	21,1	0,3	5,6	0,0	3,3	21,1
		1998	104,8	333,7	31,7	275,0	0,4	5,9	1,8	1,5	45,9	11,3	25,4	6,7	0,9	4,7	18,0	0,2	24,9	0,1	0,1	31,4
		1999	113,2	364,4	24,0	270,9	11,6	20,2	7,5	1,6	40,9	18,8	23,0	7,1	2,0	6,9	9,9	4,7	7,1	0,2	12,5	30,6
		2000	126,5	330,2	19,4	210,2	7,1	4,0	15,1	20,6	36,9	9,1	24,4	3,6	6,9	4,9	1,7	0,5	15,5	0,3	27,4	69,1
		2001	165,2	313,2	46,2	186,6	32,0	11,9	15,6	12,0	29,2	7,4	19,7	4,3	4,9	2,5	2,2	0,1	3,3	0,2	29,0	90,7
14	Rostlinné pletací materiály	1997	3,3	79,1	1,3	41,6	0,0	21,4	0,7	0,0	1,3	0,5	1,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	14,5
		1998	4,5	92,5	2,5	27,5	0,0	23,3	0,8	0,1	1,2	0,5	1,2	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	19,9	0,0	20,9
		1999	3,0	57,5	1,8	25,2	0,0	16,7	0,3	0,0	0,8	0,7	0,8	0,1	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	14,7
		2000	8,6	108,5	6,8	49,4	0,0	21,8	0,4	0,0	1,5	0,7	1,5	0,5	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	13,3	0,0	22,3
		2001	3,2	97,0	1,6	40,5	0,0	12,9	0,4	0,0	1,2	0,9	1,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,5	0,0	21,8	0,0	20,6
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	1997	1 636,3	2 067,6	230,4	1 425,7	1,1	4,7	0,2	13,0	1 137,8	263,4	804,0	214,4	12,9	25,7	316,8	12,2	177,6	0,1	11,4	267,3
		1998	1 779,5	2 762,6	113,3	1 973,7	0,6	4,9	2,1	10,6	1 297,8	406,0	783,3	338,2	67,5	30,8	412,8	40,9	257,7	0,0	4,3	281,0
		1999	1 585,4	2 509,0	116,3	1 734,3	0,3	15,9	1,6	2,1	1 050,1	414,8	633,5	341,7	96,6	28,9	279,6	39,7	348,4	0,0	0,0	314,0
		2000	1 421,2	2 639,0	166,3	1 889,4	5,4	8,1	21,4	13,4	1 103,9	449,1	816,5	390,1	149,6	10,7	112,7	41,5	27,7	0,0	56,2	246,0
		2001	1 682,4	3 179,5	97,8	2 200,5	3,0	120,4	1,9	2,6	1 411,1	579,1	1 057,2	520,1	154,7	26,1	187,7	29,8	5,9	3,6	118,9	273,3
16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	1997	750,1	1 609,1	3,5	723,1	0,0	11,0	0,1	52,8	375,3	403,7	339,5	33,1	0,2	175,9	6,1	166,5	359,1	11,7	6,0	177,9
		1998	1 052,6	1 630,2	18,3	668,7	0,7	8,5	1,0	44,0	703,8	463,2	460,3	37,1	0,4	187,2	7,4	206,9	307,6	14,4	0,5	183,4
		1999	780,4	1 550,1	16,0	564,2	1,7	10,9	0,0	22,9	542,6	448,3	415,5	22,8	0,1	204,9	8,6	199,8	199,2	25,5	0,0	266,0
		2000	883,6	1 657,1	16,6	534,2	1,5	19,0	0,7	26,5	664,4	533,5	456,1	7,6	22,0	235,5	11,5	284,8	185,0	15,5	6,0	381,4
		2001	834,1	1 720,0	35,5	633,6	2,3	3,2	0,0	18,8	710,8	434,3	555,6	5,6	11,0	186,1	8,3	240,0	78,4	11,3	4,2	413,1
17	Cukr a cukrovinky	1997	1 765,6	928,6	241,5	464,1	6,8	34,1	0,1	55,8	644,0	320,8	244,2	206,4	2,5	25,4	395,6	82,2	753,9	0,3	26,2	46,0
		1998	1 167,1	1 291,4	195,6	461,9	92,3	32,4	0,1	7,8	391,8	690,8	234,6	542,7	26,1	32,2	102,9	119,4	427,0	0,0	21,4	33,9
		1999	577,9	1 309,0	157,9	513,5	8,0	36,7	0,1	36,5	348,8	601,1	248,7	371,1	29,4	51,7	54,3	167,6	21,3	0,2	21,4	42,5
		2000	978,3	1 769,2	156,3	648,9	3,1	46,5	0,1	2,5	337,5	855,7	206,4	540,3	60,2	93,3	49,6	216,0	395,4	4,4	48,7	70,7
		2001	1 727,2	1 577,4	137,0	692,4	5,7	55,6	0,2	3,1	632,0	710,3	261,3	387,7	107,6	33,9	217,4	279,1	449,7	2,9	320,5	46,7
18	Kakao a kakaové přípravy	1997	1 029,4	2 625,5	33,8	1 171,7	12,9	7,8	0,8	12,1	676,2	657,4	664,9	389,3	1,5	48,5	2,8	215,6	284,1	0,7	10,2	746,0
		1998	892,6	2 524,4	33,2	1 179,8	10,2	5,9	0,5	10,5	699,9	806,4	649,2	410,6	20,1	56,4	10,3	334,4	113,8	0,2	8,3	502,9
		1999	701,1	2 867,1	31,1	1 147,0	1,4	5,2	0,3	17,4	628,4	1 009,0	551,5	454,8	18,6	176,4	51,7	370,1	24,8	0,2	4,8	657,0
		2000	1 021,4	2 842,9	83,0	1 128,3	2,2	5,6	0,2	12,6	919,4	1 018,7	587,8	411,3	57,8	248,2	262,0	353,4	8,8	0,2	6,4	672,7
		2001	1 185,6	3 225,8	46,2	1 219,2	4,8	14,4	0,0	22,1	1 100,6	1 171,4	652,9	541,4	141,6	175,9	255,1	447,7	25,6	0,1	7,7	794,8

Pokračování tabulky

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR		MR		PR					
19	Přípravky z obilovin	1997	1 894,5	2 459,3	166,5	1 571,3	1,1	36,0	0,6	3,4	1 084,3	805,4	804,8	463,9	90,6	172,0	182,9	154,7	472,2	8,1	93,2	19,4
		1998	1 881,8	2 761,1	170,1	1 823,9	3,8	35,5	1,3	1,6	1 249,5	876,5	898,4	397,2	108,2	147,0	231,4	309,0	286,6	8,1	83,6	12,2
		1999	1 477,2	3 277,6	149,4	1 974,2	3,2	40,0	0,6	1,5	1 109,7	1 222,0	863,2	487,0	87,4	151,6	138,0	541,0	55,2	9,0	69,5	26,8
		2000	1 630,1	3 714,4	165,6	2 075,4	3,5	44,9	0,2	3,8	1 255,4	1 530,2	976,5	639,8	64,9	166,1	183,0	682,9	66,2	8,0	65,9	50,1
		2001	1 883,3	4 169,3	288,4	2 141,2	8,7	69,8	0,3	3,9	1 370,8	1 886,8	995,9	775,0	87,1	163,1	231,4	834,2	50,2	6,4	66,5	57,8
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	1997	1 219,2	3 258,6	244,0	1 642,3	12,9	133,8	6,4	2,9	680,8	645,6	530,9	144,4	4,2	339,1	122,5	147,5	258,8	5,0	3,2	825,9
		1998	994,5	3 366,3	192,2	1 677,1	22,0	194,2	4,3	3,7	687,4	715,4	540,9	134,8	30,6	339,8	69,9	221,0	52,0	6,4	4,7	757,3
		1999	976,0	3 316,4	336,5	1 455,2	5,2	188,3	2,2	3,9	582,2	711,3	403,0	191,7	60,5	225,8	24,2	266,4	16,4	17,3	1,4	935,6
		2000	1 088,5	3 154,3	352,2	1 514,2	6,3	122,1	1,7	4,5	665,2	604,3	473,0	142,8	108,3	154,8	26,3	289,1	29,9	7,2	25,8	905,4
		2001	900,7	3 136,8	174,7	1 377,8	10,0	180,5	4,3	7,2	651,7	692,9	488,0	131,9	34,1	141,3	80,0	406,5	26,8	11,2	27,2	866,0
21	Různé potravinářské přípravky	1997	1 363,0	4 933,7	130,5	2 552,8	2,2	339,1	11,9	184,6	829,4	1 583,3	690,5	408,5	10,8	528,8	119,3	619,7	323,7	20,2	1,9	152,5
		1998	1 593,4	5 163,0	159,9	2 611,8	1,6	408,4	22,1	96,0	919,8	1 746,3	723,6	276,7	7,7	646,5	148,4	807,1	383,5	19,3	0,0	226,5
		1999	1 405,1	5 783,0	269,6	2 743,5	3,5	646,9	51,3	134,5	894,1	1 866,9	757,8	357,0	12,3	623,5	83,6	873,8	86,5	21,6	0,0	262,4
		2000	1 680,5	5 919,1	352,5	2 626,3	10,4	624,7	46,5	101,9	1 115,0	2 121,5	775,8	629,9	23,9	411,5	264,8	1 069,0	52,9	20,3	27,4	413,3
		2001	1 984,0	5 979,7	437,7	2 765,2	12,5	714,6	44,8	158,6	1 260,9	1 825,6	862,3	633,9	68,3	330,7	252,9	854,8	96,7	33,3	36,9	439,2
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	1997	4 283,6	3 165,7	1 896,1	2 310,6	287,1	187,3	38,9	7,3	1 399,2	510,5	1 267,2	374,9	30,4	102,0	78,3	9,5	493,9	29,5	0,0	25,6
		1998	4 062,8	2 438,1	1 827,9	1 556,8	325,8	142,3	43,5	1,3	1 374,2	549,5	1 180,1	358,4	61,5	145,7	79,3	15,4	324,1	1,9	12,0	17,0
		1999	3 719,9	2 798,7	2 034,0	1 784,2	289,4	177,0	34,7	0,2	1 219,4	627,3	1 037,7	372,3	68,5	197,1	95,4	9,8	42,3	7,9	13,6	49,2
		2000	4 577,5	3 429,1	2 722,2	2 046,0	306,2	213,8	39,7	8,2	1 326,5	984,0	1 102,9	559,1	87,7	332,8	108,1	32,9	62,3	13,5	51,4	73,7
		2001	4 839,5	3 868,0	2 562,9	2 362,3	362,2	207,4	35,5	0,5	1 578,9	1 085,1	1 266,0	648,1	61,6	277,3	224,2	44,1	67,3	13,4	93,2	114,8
23	Zbytky a odpady v potravinářském průmyslu, krmivo	1997	1 379,2	5 879,0	1 040,3	3 759,2	0,1	145,6	8,8	8,0	285,5	329,6	208,7	72,4	2,8	133,6	73,6	121,2	39,6	2,3	1,0	1 628,1
		1998	1 349,4	5 845,5	898,8	3 940,8	0,0	332,2	0,7	35,3	399,5	345,4	268,4	114,7	21,8	143,8	102,4	84,0	48,7	9,2	0,1	1 165,5
		1999	1 129,9	5 074,0	651,4	3 658,7	0,3	179,9	0,1	7,8	436,6	390,9	212,2	79,3	30,1	202,6	178,1	108,4	40,3	1,9	0,3	820,6
		2000	1 734,8	6 292,3	951,6	4 387,3	2,8	134,4	0,9	9,6	722,2	392,9	279,2	57,7	28,9	304,1	385,0	29,8	48,1	11,5	0,7	1 325,0
		2001	2 000,1	7 016,5	1 002,8	4 948,3	2,6	282,7	6,8	11,1	829,7	457,6	365,0	61,5	39,7	332,9	385,7	56,4	121,7	20,7	16,5	1 277,3
24	Tabák a tabákové výrobky	1997	340,0	3 179,5	47,3	518,4	0,0	675,8	0,2	239,1	184,9	850,2	184,9	815,6	0,0	26,4	0,0	1,8	107,5	0,4	1,0	895,5
		1998	357,0	2 728,1	2,9	850,2	0,0	712,4	0,2	60,6	221,5	848,9	221,5	820,7	0,0	16,6	0,0	7,8	131,0	0,0	0,0	254,4
		1999	303,0	3 867,7	2,9	724,3	0,1	1 236,4	0,2	129,6	172,7	1 006,8	172,7	939,5	0,0	14,8	0,0	32,6	126,7	0,0	0,0	744,0
		2000	7,8	3 208,9	0,8	609,8	0,0	1 370,3	0,2	113,3	6,2	586,7	6,0	517,1	0,2	15,5	0,0	45,4	0,0	0,4	0,5	521,5
		2001	21,1	2 265,3	0,1	628,5	0,0	800,1	0,3	14,6	17,1	519,7	17,0	427,5	0,0	17,4	0,0	74,0	0,0	0,0	3,9	296,0
	Celkem																					12
		1997	32 207,0	55 582,0	11 087,2	28 870,3	980,1	3 175,9	262,1	759,7	11 244,3	10 081,7	7 927,8	4 963,8	515,5	2 687,1	2 280,4	2 166,2	4 975,6	224,8	1 958,9	393,3
		1998	33 722,6	55 803,7	10 426,7	29 320,1	1 222,7	3 371,1	347,3	411,3	13 612,5	11 578,0	9 144,7	5 621,4	625,1	2 593,6	2 647,2	3 137,7	4 211,2	230,2	2 274,3	467,6
		1999	32 699,5	57 757,4	12 571,7	28 736,9	1 034,8	4 073,4	338,8	564,5	12 916,6	12 839,9	7 986,7	5 762,7	658,8	2 798,5	2 579,3	3 978,6	2 283,2	190,5	2 134,8	354,1
		2000	39 158,5	61 123,3	14 326,6	30 738,1	1 048,4	4 102,2	293,0	476,7	15 864,7	13 830,1	8 569,2	6 061,5	845,1	2 836,6	5 301,8	4 637,7	3 514,3	292,0	3 356,1	449,0
2001	38 956,3	64 317,7	13 809,9	33 073,9	1 106,5	4 508,9	261,8	455,6	16 369,2	14 375,4	10 471,8	6 475,5	968,8	2 505,6	3 801,7	4 987,4	1 445,5	253,8	4 927,6	518,7		

Pramen: Celní statistika
Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.4/03 – Objem vývozu a dovozu základních zemědělských a potravinářských komodit (t)

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																		SNS		RZ	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho													
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz				
0102	Živý skot	1997	22 270	1 482	11 361	1 258	0	5	0	2	2 056	216	102	155	1 320	0	0	61	0	0	4 572	0				
		1998	18 184	6 910	10 943	735	0	1	29	0	765	6 174	92	427	0	0	0	5 746	41	0	2 019	0				
		1999	11 969	5 981	8 280	725	3	0	0	0	1 078	5 257	10	578	437	0	14	4 678	0	0	16	0				
		2000	8 742	4 881	5 774	301	0	0	0	5	797	4 580	48	683	101	0	46	3 898	0	0	38	0				
		2001	11 808	232	6 596	87	0	0	0	5	801	141	205	141	502	0	48	0	18	0	3 059	0				
0201 – 0202	Hovězí maso	1997	2 435	1 107	990	839	0	4	0	17	1 120	1	499	0	132	0	46	1	22	0	0	88				
		1998	1 396	4 903	770	4 501	0	21	0	0	590	381	522	18	0	0	0	253	1	0	0	246				
		1999	2 249	3 252	1 167	2 434	0	0	0	436	1 082	380	1 082	113	0	3	0	200	0	0	0	1				
		2000	1 476	3 939	467	3 143	0	0	0	20	1 009	753	969	327	0	1	0	129	0	0	0	23				
		2001	12 556	41	887	0	0	4	0	0	5 784	37	1 430	35	0	0	0	1	771	0	20	1				
0203	Vepřové maso	1997	7 285	2 269	1 785	1 881	0	342	0	0	2 951	39	2 609	0	40	38	0	0	382	0	0	38				
		1998	19 060	22 807	629	22 224	0	520	0	0	13 359	63	8 989	0	1 049	62	40	1	4 883	0	0	0				
		1999	5 739	16 475	156	15 451	0	48	0	102	5 543	874	3 927	0	0	873	955	1	40	0	0	0				
		2000	4 054	13 524	269	13 484	0	0	0	0	3 301	41	2 935	0	0	40	21	1	0	0	0	0				
		2001	8 154	15 720	995	15 597	0	0	8	0	6 542	118	4 949	98	0	20	0	1	44	0	0	0				
0207	Drůbeží maso	1997	3 858	16 378	2 543	3 700	0	20	0	0	1 083	4 480	1 029	2 110	54	2 349	0	22	147	0	0	6 491				
		1998	2 948	11 798	1 825	3 935	0	190	2	0	895	3 004	885	605	8	2 398	2	1	225	0	0	8 106				
		1999	4 382	13 730	3 238	2 682	22	0	11	0	1 009	6 248	1 009	1 959	0	4 082	0	183	103	0	22	4 800				
		2000	7 147	16 164	3 637	4 247	0	0	76	0	3 370	5 079	3 331	1 091	20	3 987	0	1	46	0	0	6 839				
		2001	8 992	15 600	4 607	5 286	0	0	152	0	4 165	5 333	4 140	3 809	0	1 523	0	1	0	0	27	4 978				
0402	Mléko a smetana zahuštěná	1997	48 011	1 137	22 337	21	72	0	621	0	3 429	1 105	3 231	1 102	68	0	25	3	1 575	0	16 372	0				
		1998	50 604	1 062	24 436	35	497	0	239	0	3 350	1 027	2 061	1 025	510	0	81	2	2 291	10	15 255	0				
		1999	54 331	1 357	19 066	209	821	0	73	0	4 313	1 128	1 773	1 128	1 221	0	298	0	1 282	20	23 626	0				
		2000	56 789	1 300	19 879	92	1 279	0	0	0	5 051	1 205	2 526	1 205	799	0	661	0	33	0	20 812	0				
		2001	62 586	1 548	15 067	42	461	0	150	0	7 420	1 505	2 986	1 491	388	6	3 304	9	103	0	31 277	0				
0403	Kysané mléčné výrobky	1997	5 171	4 007	40	4 001	0	0	0	0	4 657	6	3 640	5	0	1	1 017	0	7	0	465	0				
		1998	7 317	11 489	40	8 842	0	0	1	0	7 149	2 609	5 441	179	0	1 430	1 708	1 000	20	0	105	0				
		1999	9 599	21 975	28	13 972	0	0	0	0	9 570	8 003	9 569	31	0	2 979	1	4 993	0	0	0	0				
		2000	10 198	25 529	1	17 369	25	0	0	0	10 047	8 160	10 046	5 146	0	365	0	2 648	0	0	150	0				
		2001	10 500	28 498	0	18 141	62	0	0	0	10 354	10 355	10 215	8 620	0	26	0	1 709	0	0	137	0				
0405	Máslo	1997	22 108	1 126	2 655	1 005	0	0	45	0	1 480	121	274	121	103	0	704	0	14 860	0	172	0				
		1998	24 682	870	4 057	548	967	0	41	0	1 339	302	131	302	40	0	494	0	14 095	0	1 666	0				
		1999	25 551	657	2 482	516	577	0	0	0	2 699	141	43	141	0	0	2 603	0	13 436	0	1 686	0				
		2000	22 220	673	3 470	673	237	0	0	0	8 553	0	138	0	0	0	8 335	0	4 838	0	777	0				
		2001	24 286	2 432	5 595	1 731	1 567	0	65	0	2 116	701	149	561	0	0	1 889	140	5 417	0	4 374	0				
0406	Sýry a tvaroh	1997	17 364	10 750	1 043	5 242	111	72	0	118	2 689	4 567	1 932	2 069	57	119	578	2 379	2 582	732	10 095	0				
		1998	19 871	11 098	2 248	4 927	299	0	2	158	3 135	5 429	2 074	1 704	141	43	872	3 681	2 100	584	10 782	0				
		1999	19 186	15 363	2 085	5 111	626	0	0	144	2 761	9 650	1 619	1 957	130	63	1 007	7 630	210	459	12 092	0				
		2000	18 761	16 787	1 902	4 610	227	52	1	92	4 232	11 188	2 665	1 885	161	112	1 381	9 183	134	845	11 412	1				
		2001	19 624	17 599	3 874	3 041	255	39	0	65	4 428	13 531	3 208	2 556	286	2	925	10 973	159	922	10 157	1				
07	Zelenina	1997	82 939	275 969	70 211	157 361	15	13 200	1 059	94	10 043	90 163	5 884	49 593	724	13 198	2 629	22 353	471	100	0	12 392				
		1998	43 592	313 328	30 429	183 043	19	12 535	189	24	12 258	103 199	5 768	47 927	1 247	16 739	4 845	31 181	229	133	0	12 733				
		1999	95 923	272 207	75 581	148 559	59	11 685	1 208	12	18 298	96 991	10 788	43 823	1 597	14 949	5 591	33 505	186	45	22	14 188				
		2000	52 439	329 574	30 791	197 420	39	10 343	694	10	19 538	105 478	7 990	40 774	1 570	12 829	8 968	47 543	257	180	47	12 694				
		2001	56 241	315 757	13 649	171 466	1	11 341	1 263	12	34 388	113 696	8 003	35 396	5 051	15 972	18 596	55 885	138	243	45	16 547				

Pokračování tabulky

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR		MR		PR		vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
0701	z toho – brambory	1997	2 405	11 602	40	11 572	0	0	0	0	2 117	1	1 140	1	2	0	650	0	98	0	0	29
		1998	2 929	40 045	116	39 955	0	2	0	0	2 682	67	2 491	67	24	0	12	0	0	0	0	22
		1999	6 984	12 776	112	12 261	0	52	0	0	6 624	21	6 372	0	79	0	40	1	8	0	0	467
		2000	3 284	50 512	0	50 021	0	2	0	0	2 816	9	2 451	9	20	0	166	0	88	0	0	482
		2001	13 191	18 138	0	17 697	0	0	0	0	6 826	76	920	60	2 800	0	1 660	1	16	0	45	302
08	Ovoce	1997	143 207	440 331	137 758	231 546	153	20 904	80	16	4 463	34 818	3 306	8 165	430	16 861	655	6 851	566	419	2	188 622
		1998	84 167	411 136	78 411	213 989	72	22 844	95	41	4 644	35 988	3 155	8 167	22	21 008	1 300	5 135	577	984	1	156 636
		1999	76 464	464 828	64 315	227 529	52	28 188	53	225	11 372	53 575	7 981	10 597	344	34 974	2 867	5 488	511	811	0	204 784
		2000	151 891	443 174	140 377	237 750	12	32 855	113	30	11 225	48 158	9 549	11 867	640	29 255	852	6 221	116	1 358	0	140 715
		2001	63 390	451 164	49 156	212 512	0	0	0	0	13 915	74 028	12 827	17 426	368	37 880	599	16 664	57	653	1	106 119
080810	z toho - jablka	1997	124 180	47 786	123 646	42 048	0	381	0	0	256	4 851	206	1 452	0	1 235	0	1 699	114	0	0	349
		1998	62 507	39 737	62 255	36 569	0	607	0	0	210	2 258	206	1 030	0	113	5	1 075	0	0	0	894
		1999	53 131	40 325	46 305	37 966	0	885	0	217	6 730	762	4 645	242	0	4	2 062	516	96	8	0	1 202
		2000	129 440	46 700	124 691	45 530	0	545	20	1	4 749	915	4 605	546	0	20	144	349	0	0	0	225
		2001	41 231	37 635	34 524	27 261	0	431	0	0	6 689	9 623	6 684	1 320	0	127	5	8 176	0	0	0	736
10	Obiloviny s výjimkou rýže	1997	16 038	537 958	7 672	392 200	0	847	681	423	7 316	145 659	5 982	48 364	10	96 860	1 235	240	331	827	0	160
		1998	212 001	227 688	64 699	10 266	1	401	6 036	0	140 983	212 170	9 737	179 000	368	33 028	116 597	120	139	4 407	0	9
		1999	774 362	153 962	251 442	2 089	1	138	9 672	0	437 771	151 591	2 857	146 970	21	4 219	134 778	231	75 330	172	0	115
		2000	1 065 908	86 834	144 839	47 144	636	296	3 415	0	427 268	39 311	27 763	37 151	535	2 071	323 453	89	488 329	23	202	65
		2001	180 312	62 259	32 577	51 635	0	1 383	379	0	149 986	8 426	126 009	1 311	202	6 956	23 058	129	145	679	0	99
1101	Pšeničná mouka	1997	9 455	191	1	191	0	0	0	0	2 244	0	574	0	0	0	1 620	0	7 100	0	71	0
		1998	6 121	974	49	74	1 113	0	0	0	3 590	885	687	2	16	883	2 881	0	1 171	15	0	0
		1999	21 190	303	1	196	2 407	0	0	0	11 304	106	8 044	101	7	0	3 247	5	4 033	0	3 207	0
		2000	60 916	253	1	205	0	0	0	1	55 094	46	23 257	0	0	22	31 560	24	3 260	0	2 526	0
		2001	39 901	455	52	223	6	15	1	0	38 704	83	30 928	72	0	0	7 523	11	1 128	0	0	0
1107	Slad	1997	136 763	32	15 821	32	9 793	0	8 471	0	58 237	0	2 130	0	466	0	39 675	0	13 110	0	17 815	0
		1998	162 060	4 636	13 339	673	5 240	0	10 100	0	59 613	3 963	18	3 963	40	0	32 991	0	16 772	0	48 363	0
		1999	160 343	1 027	10 250	527	6 735	0	8 803	0	84 727	501	102	501	44	0	58 529	0	25 104	0	17 150	0
		2000	208 937	4 033	13 767	1 256	6 695	0	3 803	0	151 260	2 777	660	2 777	2 500	0	124 736	0	15 904	0	10 220	0
		2001	72 915	2 693	11 823	318	212	0	2 072	0	39 636	1 289	1 161	1 289	0	0	31 428	0	7 280	0	7 626	0
1205	Semena řepky	1997	93 242	53	88 508	53	0	0	217	0	4 514	0	280	0	2 403	0	1 831	0	3	0	0	0
		1998	71 991	99	56 784	98	0	0	0	0	15 198	0	14 919	0	23	0	256	0	10	0	0	0
		1999	379 694	13 460	343 625	149	0	0	2 630	0	33 378	13 311	33 378	13 311	0	0	0	0	42	0	0	0
		2000	419 120	15 135	400 547	255	0	0	0	0	18 573	14 880	21	14 868	0	12	18 511	0	0	0	0	0
		2001	327 509	6 348	325 722	276	0	0	100	0	1 687	6 071	1 687	6 071	0	0	0	0	0	0	0	0
1206	Slunečnicová semena	1997	11 274	12 514	9 673	72	0	687	302	12	1 288	11 315	36	11 312	942	3	310	0	5	384	0	41
		1998	2 540	20 207	2 424	63	0	847	90	0	23	19 232	0	19 209	0	23	23	0	0	0	0	20
		1999	41 399	3 172	40 101	145	0	704	336	0	939	2 233	80	2 110	0	38	859	30	0	0	0	52
		2000	38 065	13 753	36 523	146	0	638	136	0	1 368	12 957	66	10 025	0	2 770	1 302	140	0	1	0	12
		2001	40 892	9 066	39 469	130	0	438	183	0	1 240	8 472	51	8 100	0	177	1 167	174	0	0	0	26
1210	Chmel	1997	5 490	148	3 129	134	1 790	8	5	0	172	6	90	6	26	0	19	0	158	0	38	0
		1998	4 995	297	2 340	231	1 871	0	0	0	344	66	76	66	27	0	122	0	166	0	187	0
		1999	4 987	517	2 418	399	1 779	0	5	0	383	118	98	81	32	0	231	37	175	0	175	0
		2000	4 044	281	1 589	140	1 835	0	0	0	154	141	123	27	20	0	2	113	247	0	247	0
		2001	4 731	184	2 106	104	1 854	0	0	0	336	77	260	35	27	0	24	42	166	0	151	0

Pokračování tabulky

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR		MR		PR		vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
1512	Slunečnicový olej	1997	4 089	13 066	43	7 291	0	0	0	0	3 886	5 775	320	5 596	52	179	3 513	0	84	0	39	0
		1998	450	12 714	47	9 006	0	0	0	0	359	3 708	350	3 708	7	0	0	0	11	0	25	0
		1999	502	8 651	56	8 082	0	0	0	0	412	459	261	313	148	143	3	1	0	0	0	0
		2000	5 834	12 436	188	11 872	0	0	0	0	4 746	564	1 025	563	2 600	1	205	0	49	1	0	0
		2001	3 054	11 383	48	8 140	0	0	0	0	2 992	3 243	323	3 220	2 668	23	0	0	14	0	0	0
1514	Řepkový olej	1997	18 813	1 932	164	10	36	0	0	0	15 970	1 920	4 305	1 920	7	0	11 556	0	2 302	0	93	0
		1998	19 953	12 324	1 400	3 905	0	0	0	0	17 780	8 419	6 745	8 401	9	0	9 439	18	1 016	0	33	0
		1999	21 256	15 517	77	5 250	4	0	0	0	20 508	10 208	7 768	10 208	885	0	10 072	0	187	0	0	0
		2000	29 393	17 899	1	7 495	0	0	491	0	26 326	10 404	22 337	10 232	1 884	0	1 917	0	6	0	182	0
		2001	43 493	18 626	0	7 223	0	0	0	0	37 478	11 081	34 813	11 081	1 790	0	547	0	38	319	47	0
1517	Margarin a ostatní jedlé tuky	1997	30 813	3 188	4 185	3 092	0	16	0	0	22 176	79	21 766	78	403	1	8	0	2 163	0	169	0
		1998	30 908	3 715	1 762	2 941	18	12	0	0	21 105	618	17 079	581	2 255	0	1 762	37	5 432	0	25	0
		1999	35 547	6 428	47	3 441	5	2	0	0	20 948	2 880	16 392	2 250	2 572	0	1 794	630	12 583	0	34	0
		2000	23 759	8 646	19	5 275	0	3	0	0	21 205	3 103	15 195	2 653	3 406	73	2 437	377	838	0	0	0
		2001	28 944	11 998	24	7 336	21	0	0	0	26 495	4 656	14 505	4 079	4 792	95	7 073	482	73	0	0	1
1701	Cukr	1997	129 545	926	12 247	17	100	4	0	0	42 592	793	5 715	740	1	4	36 846	50	66 065	0	813	0
		1998	76 588	35 579	11 376	823	9 177	5	0	0	14 483	30 566	1 934	18 957	2 526	1	8 073	11 607	38 222	0	94	2
		1999	15 491	30 304	8 115	3 211	49	2	0	0	5 845	21 375	3 944	2 985	108	0	394	18 390	1	0	19	2
		2000	62 754	27 624	12 415	8 698	0	3	0	0	3 485	8 475	350	3 944	267	0	1 089	4 530	40 683	0	1 000	3
		2001	133 278	24 527	3 812	13 630	14	3	0	0	28 453	6 554	3 174	2 492	1 785	0	19 209	4 061	47 843	0	0	22
1902	Těstoviny	1997	35 971	6 299	1 244	4 522	0	5	19	27	3 124	1 358	2 516	929	0	24	594	406	29 302	0	314	386
		1998	26 821	5 546	1 087	4 184	0	8	0	0	4 242	984	3 591	984	221	0	430	0	18 218	0	265	360
		1999	14 936	6 718	529	4 686	60	2	0	6	4 944	1 293	4 433	1 268	222	6	249	7	5 039	33	63	687
		2000	16 993	5 836	804	5 213	41	3	0	16	5 286	1 857	4 992	1 723	33	8	211	122	5 882	32	158	1 265
		2001	19 124	10 270	46	6 702	63	6	0	8	8 223	1 580	8 005	1 273	42	0	63	304	4 002	0	139	1 841
1905	Pekařské zboží	1997	26 565	19 048	1 135	7 755	7	584	3	4	18 221	10 269	13 230	6 725	1 796	1 970	3 101	1 541	4 940	174	1 487	18
		1998	23 335	21 655	1 406	9 002	33	575	20	8	18 327	11 826	12 787	6 097	2 108	1 886	3 269	3 667	1 393	174	1 553	26
		1999	19 140	28 997	1 453	11 209	35	571	5	2	15 439	16 962	11 239	7 308	1 514	2 208	2 385	6 967	237	170	1 391	59
		2000	25 113	33 011	1 757	11 257	25	719	2	3	21 580	20 627	14 200	9 017	1 270	2 232	5 524	8 825	324	177	1 414	59
		2001	27 226	41 020	4 006	12 837	69	1 192	0	7	21 483	26 522	13 329	11 366	1 408	2 608	5 655	11 004	198	169	1 063	69
2009	Ovocné a zeleninové šťávy	1997	25 171	68 960	12 653	31 248	0	1 235	175	4	11 243	28 860	10 409	496	58	25 990	721	2 153	724	0	136	8 162
		1998	25 327	65 134	14 202	27 776	38	481	126	1	10 206	30 561	9 538	146	115	28 957	421	1 333	519	0	123	6 335
		1999	21 693	43 230	16 349	19 730	0	492	50	2	5 109	15 829	4 898	432	8	14 544	68	576	12	274	50	6 518
		2000	26 291	35 649	19 099	18 695	0	352	37	0	6 654	8 681	5 831	1 581	26	5 486	646	1 417	238	0	111	7 875
		2001	19 113	28 594	9 667	11 673	2	397	10	2	8 852	8 390	4 872	1 707	53	5 515	3 888	935	323	26	73	7 868
2202	Limonády (hl)	1997	670 729	170 720	143 534	121 932	196	18	221	972	505 525	39 088	491 737	4 321	7 555	27 967	3 406	3 870	14 524	207	1 521	0
		1998	568 882	264 826	255 099	192 453	84	16	0	400	297 670	62 659	275 134	7 104	14 524	47 490	5 304	4 267	7 345	4	0	641
		1999	667 921	330 811	455 824	225 562	650	80	173	0	202 998	93 529	181 309	22 826	13 670	58 048	4 171	2 520	3 377	47	1 602	709
		2000	1 532 422	608 743	1 205 009	272 619	3 821	336	400	6 316	306 333	317 777	278 633	243 154	15 778	50 615	443	6 123	4 938	16	1 701	1 081
		2001	3 076 485	713 741	2 573 517	257 607	5 481	435	5 970	53	479 193	443 859	406 308	353 127	11 931	62 334	5 240	1 158	479	2	2 161	935
2203	Pivo (hl)	1997	2 086 367	135 874	1 057 775	51 691	92 504	36	14 795	1	573 534	48 926	527 145	48 922	10 841	0	29 878	4	287 250	28	25 459	867
		1998	1 759 165	142 564	931 262	23 772	101 736	17	14 316	0	476 925	55 759	408 480	55 750	10 609	0	36 893	0	178 349	0	21 866	1 475
		1999	1 410 157	156 779	884 014	36 754	102 394	52	12 111	5	362 883	72 770	293 492	72 770	14 002	0	42 042	0	17 201	2	5 165	1 274
		2000	1 555 207	165 833	887 596	43 584	134 664	36	14 154	0	454 238	89 145	317 317	89 145	36 338	0	90 718	0	23 711	0	8 029	1 279
		2001	1 829 367	169 179	970 462	41 512	193 364	35	15 496	0	527 029	97 310	331 381	97 307	33 633	0	15 222	0	2 674	0	6 421	1 427

Pokračování tabulky

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho																	
					EU		OSVTE		EFTA		CEFTA		z toho						SNS		RZ	
													SR		MR		PR					
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
2204	Vino (hl)	1997	9 274	696 169	4 202	491 838	265	1 195	60	13	3 674	161 767	3 342	97 469	20	53 382	129	6	110	27 652	647	0
		1998	10 162	482 173	4 260	258 497	321	575	199	3	3 959	201 138	3 523	97 654	18	93 313	417	51	236	118	228	0
		1999	12 080	515 456	3 555	276 247	117	1 058	90	6	6 067	224 621	5 043	72 619	0	128 617	1 015	52	514	4 332	856	1 132
		2000	28 029	631 732	3 306	334 456	411	2 001	47	12	22 915	278 687	16 593	50 479	5 083	215 758	626	80	5	6 343	899	2 130
		2001	15 814	917 317	3 602	599 152	114	2 245	62	6	9 953	269 685	8 730	96 709	522	120 149	71	4	7	602	1 380	2 554
2207 – 2208	Ethylalkohol a destiláty (hl)	1997	256 751	184 879	120 660	166 392	328	13 379	392	47	117 406	2 881	113 451	2 263	561	536	13	45	8 305	109	0	1 748
		1998	131 120	138 876	41 660	121 011	1 281	9 994	692	1	127 033	5 333	110 306	4 837	630	127	446	314	174	191	0	2 240
		1999	128 524	146 389	14 693	121 010	362	13 721	638	1	111 285	5 705	109 980	4 302	170	287	1 109	1 084	290	315	24	3 905
		2000	127 090	133 918	15 187	105 579	296	15 986	893	5	108 770	7 891	107 025	3 949	1 023	267	718	3 516	1 030	510	17	3 721
		2001	132 983	164 453	28 169	131 926	661	16 301	34	0	103 275	11 854	103 123	7 352	143	167	608	566	62	71	209	3 069

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin, Š. Dubovická, K. Pohlová (VÚZE)

A3.4/04 – Vývoz a dovoz vybraných komodit tvořících hlavní podíl na celkovém agrárním zahraničním obchodu ČR

CN	Název	2000		2001		CN	Název	2000		2001	
		mil. Kč	%	mil. Kč	%			mil. Kč	%	mil. Kč	%
Vývoz						Dovoz					
0402	Sušené a kondenzované mléko	3 174,8	8,1	4 012,7	10,3	2304	Sójové šroty	3 538,0	5,8	4 063,5	6,3
2203	Pivo	2 328,8	5,9	2 653,4	6,8	2106	Přípravky potravinářské ostatní	3 277,7	5,4	3 265,0	5,1
0406	Sýry a tvaroh	1 409,2	3,6	1 551,0	4,0	1905	Pekařské výrobky	2 133,1	3,5	2 530,9	3,9
2202	Nápoje nealkoholické	1 418,1	3,6	1 373,2	3,5	1806	Kakaový prášek, čokoláda a čokoládové výrobky	2 045,9	3,3	2 361,3	3,7
1905	Pekařské zboží	1 136,9	2,9	1 300,4	3,3	0805	Citrusové plody	1 734,9	2,8	1 786,9	2,8
1701	Cukr	533,5	1,4	1 210,7	3,1	0803	Banány	1 507,9	2,5	1 657,6	2,6
0405	Máslo	1 123,8	2,9	1 095,3	2,8	0406	Sýry a tvaroh	1 202,2	2,0	1 351,8	2,1
0301	Ryby živé	792,0	2,0	921,2	2,4	2204	Vína a mošt vinný	1 019,2	1,7	1 311,1	2,0
1210	Chmel	756,7	1,9	827,5	2,1	0901	Káva	1 612,0	2,6	1 290,5	2,0
2306	Pokrutiny po extrakci olejů (ne sójových)	759,4	1,9	788,4	2,0	2208	Destiláty	1 063,4	1,7	1 198,8	1,9
1107	Slad	1 623,5	4,1	747,1	1,9	0304	Ryby opracované	952,3	1,6	1 197,7	1,9
1806	Kakaový prášek, čokoláda a čokoládové výrobky	683,1	1,7	745,6	1,9	1604	Přípravky, konzervy z ryb	1 102,5	1,8	1 128,6	1,8
1001	Pšenice a souřež	3 495,0	8,9	683,1	1,8	2008	Ovoce konzervované	980,6	1,6	1 071,5	1,7
0207	Drůbež chlazená nebo zmrazená	519,5	1,3	666,0	1,7	1901	Přípravky potravinářské z mouky, krupice a škrobu	1 055,3	1,7	1 051,8	1,6
1602	Přípravky, konzervy z masa, drobů a krve	717,0	1,8	651,9	1,7	0702	Rajčata čerstvá	974,6	1,6	1 024,8	1,6
0203	Vepřové maso	244,8	0,6	607,4	1,6	0207	Drůbež chlazená nebo zmrazená	821,5	1,3	946,6	1,5
1517	Margarin a ostatní jedlé tuky	523,2	1,3	571,4	1,5	2101	Výtažky, esence, koncentráty z kávy, čaje	966,3	1,6	983,6	1,5
0102	Živý skot	466,3	1,2	528,1	1,4	0203	Vepřové maso	737,3	1,2	939,2	1,5
1704	Cukrovinky neobsahující kakao	425,4	1,1	467,4	1,2	0603	Květiny řezané	833,1	1,4	829,7	1,3
2208	Destiláty	439,2	1,1	346,4	0,9	2009	Šťávy a směsi šťáv	856,9	1,4	684,7	1,1
1205	Semena řepky	2 618,1	6,7	245,4	0,6	0707	Okurky čerstvé	730,2	1,2	693,5	1,1
Celkem		25 188,3	64,3	21 993,6	56,5	Celkem		29 144,9	47,7	31 369,1	48,8

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.5/01 - Tržní ceny zemědělských kultur a lesa podle velikosti prodávaných pozemků za období 1993 - 2001

Ukazatel		Velikost prodávaných pozemků (ha)								Celkem
		do 0,10	0,10-0,25	0,25-0,50	0,50-1,00	1,00-2,00	2,00-5,00	5,00-10,00	nad 10,00	
Tržní ceny jednotlivých druhů pozemků (Kč/m²)	orná půda	197,06	121,74	65,78	79,57	22,31	18,74	9,57	5,83	31,65
	chmelnice	.	50,84	139,19	5,93	8,49	8,82	9,89	4,50	9,08
	vinice	13,82	68,69	23,06	7,84	5,87	.	.	.	23,11
	zahrada	114,75	104,45	54,07	35,01	16,96	17,54	16,67	10,83	76,35
	ovocný sad	110,12	86,52	55,96	61,51	51,56	11,83	.	.	60,19
	trvalý travní porost	46,32	41,24	31,52	15,72	6,63	4,50	2,38	2,87	8,88
	celky	123,72	73,43	37,66	22,95	13,77	6,23	4,74	3,42	8,53
	zemědělská půda	127,67	95,94	52,89	55,76	17,23	12,63	6,22	4,78	25,14
	les	71,71	54,04	23,53	14,30	9,45	9,01	8,32	11,62	11,74
Uskutečněný prodej (%)	počet prodejů	54,11	19,94	8,72	6,77	4,61	3,60	1,38	0,86	100,00
	prodaná výměra	3,97	5,20	5,24	8,19	11,10	18,83	16,52	30,95	100,00
Průměrná velikost pozemku (m²)		432	1 536	3 535	7 117	14 154	30 776	70 292	212 504	5 886

Pramen: výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV QC 0261)

Zpracoval: E. Vrbová (VÚZE)

A4.2/01 - Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě podle podnikatelských forem (mil. Kč)

Ukazatel	Rok	Zemědělská družstva	Obchodní společnosti	Fyzické osoby	Celkem
Hrubá zemědělská produkce ¹⁾	2000	-	-	-	74 269
	2001	-	-	-	76 135
v tom - rostlinná produkce	2000	-	-	-	33 700
	2001	-	-	-	35 443
- živočišná produkce	2000	-	-	-	40 569
	2001	-	-	-	40 692
Tržby za prodej zboží	2000	1 601	2 586	658	4 845
	2001	1 390	3 118	208	4 716
Tržby za prodej výrobků a služeb	2000	30 493	48 855	17 137	96 485
	2001	31 258	51 087	17 486	99 831
Výkony ²⁾	2000	33 300	52 029	17 137	102 466
	2001	34 438	55 514	17 486	107 438
Výnosy celkem ³⁾	2000	42 542	66 740	20 015	129 297
	2001	41 530	68 317	20 348	130 195
Náklady vynaložené na prodané zboží	2000	1 356	2 297	672	4 325
	2001	1 149	2 742	163	4 054
Výkonová spotřeba ⁴⁾	2000	20 575	33 752	13 400	67 727
	2001	21 610	36 444	13 091	71 145
Osobní náklady	2000	9 363	13 629	1 528	24 520
	2001	9 270	14 142	1 308	24 720
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	2000	4 132	6 178	2 459	12 769
	2001	3 900	6 008	2 475	12 383
Náklady celkem ⁵⁾	2000	41 193	64 857	18 891	124 941
	2001	40 855	67 283	18 149	126 287
Obchodní marže	2000	245	289	-14	520
	2001	241	376	45	662
Účetní přidaná hodnota	2000	12 970	18 566	3 723	35 259
	2001	13 069	19 446	4 440	36 955
Majetek celkem	2000	63 186	90 364	40 279	193 829
	2001	58 619	89 726	40 585	188 930
Dlouhodobý hmotný majetek	2000	35 571	51 360	29 607	116 538
	2001	32 572	51 005	30 334	113 911
Zásoby	2000	14 978	20 174	6 027	41 179
	2001	14 477	21 026	5 588	41 091
Pohledávky celkem	2000	6 047	9 814	2 352	18 213
	2001	5 771	9 886	1 976	17 633
Peněžní prostředky ⁶⁾	2000	2 300	3 395	2 068	7 763
	2001	2 519	3 344	2 517	8 380
Kapitál celkem	2000	63 186	90 364	40 279	193 829
	2001	58 619	89 726	40 585	188 930
Vlastní kapitál	2000	29 455	55 129	32 520	117 104
	2001	29 217	55 474	34 308	118 999
Cizí zdroje	2000	33 460	34 723	7 759	75 942
	2001	29 113	33 737	6 277	69 127
Závazky celkem	2000	26 708	24 075	2 932	53 715
	2001	22 899	22 452	2 322	47 673
Úvěry	2000	6 261	9 100	4 699	20 060

1) Za celé zemědělství ve stálých cenách roku 1989

2) U fyzických osob příjmy za prodej výrobků a služeb

3) U fyzických osob příjmy celkem

4) U fyzických osob = nákup materiálu + provozní režie - pojistné - nákladové úroky

5) U fyzických osob výdaje celkem

6) U zemědělských družstev a obchodních společností finanční majetek

Pramen: výběrové šetření FADN;

ČSÚ - hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 2000;

hrubá zemědělská produkce za rok 2001

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.2/02 – Hrubá zemědělská produkce (mil. Kč ve s. c. 1989)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
Hrubá zemědělská produkce	108 633	76 803	77 351	77 798	74 269	76 135
v tom - rostlinná produkce	44 694	35 138	34 535	36 250	33 700	35 443
- živočišná produkce	63 939	41 665	42 816	41 548	40 569	40 692

Pramen: ČSÚ – Statistická ročenka 1992; hrubá zemědělská produkce v ČR za rok 1997;
Hrubá zemědělská produkce a konečná zemědělská produkce v ČR za rok 1998;
Hrubá zemědělská produkce a souhrnný zemědělský účet v České republice za rok 1999;
Hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 2000;
Hrubá zemědělská produkce za rok 2001

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.2/03 – Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Tržby za prodej zboží	4 565	4 796	3 628	5 261	4 845	4 716
Tržby za prodej výrobků a služeb	96 564	98 902	95 904	92 303	96 485	99 831
Výkony ¹⁾	105 067	105 607	100 141	97 763	102 466	107 438
Výnosy celkem ²⁾	123 382	126 142	121 240	123 046	129 297	130 195
Náklady vynaložené na prodané zboží	3 858	4 001	3 101	4 524	4 325	4 054
Výkonová spotřeba ³⁾	66 863	68 261	64 510	65 490	67 727	71 145
Osobní náklady	25 757	25 840	24 952	24 963	24 520	24 720
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	11 788	11 722	11 852	12 929	12 769	12 383
Náklady celkem ⁴⁾	123 122	126 513	121 024	124 461	124 941	126 287
Obchodní marže	707	795	527	737	520	662
Účetní přidaná hodnota	38 911	38 141	36 158	33 010	35 259	36 955
Hospodářský výsledek ⁵⁾	-498	-1 262	-648	-2 229	3 409	2 728
Majetek celkem	202 380	196 967	201 889	199 484	193 829	188 930
Dlouhodobý hmotný majetek	123 708	120 271	125 496	120 108	116 538	113 911
Zásoby	41 310	41 097	40 645	41 704	41 179	41 091
Pohledávky celkem	21 323	20 859	17 531	19 682	18 213	17 633
Peněžní prostředky ⁶⁾	5 346	4 697	6 945	5 724	7 763	8 380
Kapitál celkem	202 380	196 967	201 889	199 484	193 829	188 930
Vlastní kapitál	90 618	91 205	109 881	106 698	117 104	118 999
Cizí zdroje	111 762	105 777	91 269	92 151	75 942	69 127
Závazky celkem	84 139	76 639	66 971	65 213	53 715	47 673
Úvěry celkem	25 083	26 964	23 106	25 318	20 060	18 108

1) U fyzických osob v letech 1996, 1997 = příjmy za prodej výrobků a služeb + ostatní příjmy,
v letech 1998, 1999, 2000, 2001 = příjmy za prodej výrobků a služeb

2) U fyzických osob příjmy celkem

3) U fyzických osob v letech 1996, 1997 = nákup materiálu + provozní režie

v letech 1998, 1999, 2000, 2001 = nákup materiálu + provozní režie – pojistné – nákladové úroky

4) U fyzických osob výdaje celkem

5) U fyzických osob po odpočtu odměny podnikatele a jeho rodiny

6) U právnických osob finanční majetek

Pramen: výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.3/01 – Výsledky hospodaření z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Tržby za prodej zboží	1 417	1 338	1 521	1 876	1 592	1 786
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	26 985	30 085	28 738	30 738	27 782	30 484
Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	-129	243	-405	298	-261	270
Aktivace	2 613	2 817	2 272	2 366	2 401	2 563
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	2 264	1 874	2 266	2 044	2 254	1 966
Ostatní provozní výnosy	2 982	2 164	3 291	2 160	3 157	2 183
Zúčtování rezerv a časového rozlišení provozních výnosů	84	105	138	258	110	203
Zúčtování opravných položek do provozních výnosů	82	117	133	152	108	136
Převod provozních výnosů	7	0	-1	3	3	2
Provozní výnosy	36 305	38 743	37 953	39 895	37 146	39 593
Náklady vynaložené na prodané zboží	1 200	1 106	1 351	1 650	1 382	1 533
Spotřeba materiálu a energie	14 467	16 606	15 324	16 774	14 840	16 687
Služby	3 741	4 193	4 530	5 154	4 199	4 758
Osobní náklady	8 286	8 922	8 017	8 509	8 110	8 718
Daně a poplatky	536	544	520	519	523	529
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	3 657	3 754	3 634	3 615	3 622	3 681
Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	1 836	1 595	1 893	1 725	1 836	1 660
Ostatní provozní náklady	809	874	680	664	755	763
Tvorba rezerv a časového rozlišení provozních nákladů	165	269	460	498	307	395

Pokračování tabulky

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Zúčtování opravných položek do provozních nákladů	211	126	274	108	239	115
Převod provozních nákladů	0	0	6	0	3	0
Provozní náklady	34 908	37 989	36 689	39 216	35 816	38 839
Provozní hospodářský výsledek	1 397	754	1 264	679	1 330	754
Tržby z prodeje cenných papírů a vkladů	233	144	206	61	215	100
Výnosy z finančního dlouhodobého majetku	23	18	14	14	20	17
Výnosy z krátkodobého finančního majetku	1	2	2	4	1	3
Ostatní finanční výnosy	239	253	259	226	249	239
Zúčtování rezerv do finančních výnosů	2	1	2	5	2	2
Zúčtování opravných položek do finančních výnosů	7	2	3	4	5	3
Výnosové úroky	260	219	226	191	242	208
Převod finančních výnosů	0	0	0	0	0	0
Finanční výnosy	765	639	712	505	734	572
Prodané cenné papíry a vklady	282	154	200	94	237	122
Nákladové úroky	721	650	727	614	721	638
Ostatní finanční náklady	312	314	331	347	323	337
Tvorba rezerv na finanční náklady	5	4	10	1	7	2
Zúčtování opravných položek do finančních nákladů	34	32	7	5	22	19
Převod finančních nákladů	-2	0	2	0	0	0
Finanční náklady	1 352	1 154	1 277	1 061	1 310	1 118
Hospodářský výsledek z finančních operací	-587	-515	-565	-556	-576	-546
Daň z příjmů za běžnou činnost	35	44	27	45	31	45
Hospodářský výsledek za běžnou činnost	775	195	672	78	723	163
Mimořádné výnosy	578	589	594	705	583	646
Mimořádné náklady	157	130	151	142	155	138
Daň z příjmů z mimořádné činnosti	2	20	6	7	4	12
Mimořádný hospodářský výsledek	419	439	437	556	424	496
Převod podílu na hospodářském výsledku společníkům (+/-)	0	-16	1	12	0	-2
Hospodářský výsledek za účetní období	1 194	650	1 108	622	1 147	661
Hospodářský výsledek před zdaněním	1 231	698	1 142	686	1 182	716
Výnosy celkem	37 648	39 971	39 259	41 105	38 463	40 811
Náklady celkem	36 454	39 321	38 151	40 483	37 316	40 150
Obchodní marže	217	232	170	226	210	253
Výkony	29 469	33 145	30 605	33 402	29 922	33 317
Výkonová spotřeba	18 208	20 799	19 854	21 928	19 039	21 445
Účetní přidaná hodnota	11 478	12 578	10 921	11 700	11 093	12 125
Mzdové náklady	6 097	6 556	5 894	6 236	5 964	6 398

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/02 – Majetek a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Aktiva (majetek) celkem	55 917	56 419	53 155	53 987	54 115	55 087
Pohledávky za upsaný kapitál	21	20	96	14	57	17
Stálá aktiva	34 349	34 077	32 271	32 795	32 970	33 301
Dlouhodobý nehmotný majetek	3	2	-11	17	-4	9
Dlouhodobý hmotný majetek	31 479	31 349	30 212	30 689	30 550	30 923
z toho - pozemky	393	482	525	595	467	548
- stavby	21 958	21 759	20 301	20 433	20 910	21 043
- stroje a zařízení	5 540	5 594	6 143	6 109	5 785	5 853
- trvalé porosty	196	224	298	276	244	246
- základní stádo	2 495	2 554	2 287	2 305	2 377	2 419
- nedokončený DHM	865	613	579	593	777	613
Finanční dlouhodobý majetek	2 867	2 726	2 070	2 089	2 424	2 369
Oběžná aktiva	20 641	21 912	19 637	20 611	20 049	21 269
Zásoby	13 255	13 934	11 867	12 651	12 461	13 224
z toho - materiál	1 366	1 400	1 221	1 271	1 288	1 332
- nedokončená výroba	2 389	2 359	2 442	2 493	2 396	2 423
- výrobky	4 346	4 963	3 845	4 442	4 039	4 664
- zvířata	4 946	5 021	4 231	4 265	4 554	4 608
- zboží	80	59	57	58	77	66
Dlouhodobé pohledávky	253	250	242	257	298	253
z toho - po lhůtě splatnosti	62	48	70	88	68	66
Krátkodobé pohledávky	5 098	5 304	5 531	5 691	5 288	5 572
z toho - po lhůtě splatnosti	1 970	2 111	2 045	2 361	2 018	2 274
Finanční majetek	2 035	2 424	1 997	2 012	2 002	2 220
Ostatní aktiva	906	410	1 151	567	1 039	500

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/03 – Kapitál a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Pasiva (kapitál) celkem	55 917	56 419	53 155	53 987	54 115	55 087
Vlastní kapitál	26 066	28 120	32 429	33 378	28 817	30 488
Základní kapitál	14 652	14 532	28 012	28 510	20 919	21 325
Kapitálové fondy	1 843	2 528	1 262	1 527	1 545	2 006
Fondy ze zisku	9 895	10 859	2 666	2 931	6 272	6 800
v tom - zákonný rezervní fond	744	836	1 472	1 615	1 092	1 211
- nedělitelný fond	2 728	3 129	114	47	1 402	1 551
- statutární a ostatní fondy	6 423	6 894	1 080	1 269	3 778	4 038
Hospodářský výsledek minulých let	-1 518	-449	-619	-212	-1 066	-304
z toho - neuhrazená ztráta						
- minulých let	-1 944	-1 370	-1 787	-1 691	-1 856	-1 504
Hospodářský výsledek běžného účetního období	1 194	650	1 108	622	1 147	661
Cizí zdroje (cizí kapitál)	29 611	28 020	20 425	20 299	25 025	24 285
Rezervy	435	675	910	1 529	675	1 100
Dlouhodobé závazky	17 775	16 155	7 465	6 860	12 567	11 511
z toho - po lhůtě splatnosti	2 888	4 334	1 159	1 953	2 013	3 098
Krátkodobé závazky	5 860	5 884	6 697	6 649	6 350	6 342
z toho - po lhůtě splatnosti	1 792	1 584	2 462	2 564	2 184	2 127
Bankovní úvěry a výpomoci	5 541	5 306	5 353	5 261	5 433	5 332
v tom - dlouhodobé	4 308	4 114	4 193	4 375	4 184	4 269
- běžné	1 216	1 175	1 092	835	1 195	1 018
- krátkodobé finanční výpomoci	17	17	68	51	54	45
Ostatní pasiva	240	279	301	310	273	314

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtišek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/04 – Základní ukazatele podniků právnických osob hospodařících na půdě (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Tržby za prodej zboží	1 362	1 411	1 195	1 799	1 592	1 786
Tržby za prodej výrobků a služeb	27 185	27 543	27 258	26 045	27 782	30 484
Výkony	29 870	29 636	28 788	27 891	29 922	33 317
Výnosy celkem	35 840	36 321	35 468	35 618	38 463	40 811
Náklady vynaložené na prodané zboží	1 144	1 204	997	1 498	1 382	1 533
Výkonová spotřeba	18 555	18 841	17 937	17 922	19 039	21 445
Osobní náklady	8 258	8 440	8 210	7 940	8 110	8 718
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	3 263	3 197	3 178	3 580	3 622	3 681
Náklady celkem	36 076	37 056	35 508	36 239	37 316	40 150
Obchodní marže	218	207	198	301	210	253
Účetní přidaná hodnota	11 533	11 002	11 049	10 270	11 093	12 125
Hospodářský výsledek za účetní období	-236	-735	-40	-621	1 147	661
Majetek celkem	57 364	57 249	55 531	55 250	54 115	55 087
Dlouhodobý hmotný majetek	33 422	33 421	32 614	31 588	30 550	30 923
Zásoby	12 566	12 933	12 441	12 200	12 461	13 224
Pohledávky celkem	6 494	6 234	5 380	5 747	5 586	5 825
Finanční majetek	1 346	1 247	1 468	1 537	2 002	2 220
Kapitál celkem	57 364	57 249	55 531	55 250	54 115	55 087
Vlastní kapitál	23 500	23 769	25 663	26 415	28 817	30 488
Cizí zdroje	33 593	33 279	29 616	28 613	25 025	24 285
Závazky celkem	27 209	25 815	23 132	21 650	18 917	17 853
Úvěry celkem	6 021	7 144	6 144	6 539	5 433	5 332

Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: M. Vojtišek (VÚZE)

A4.3/05 – Výdaje a příjmy podniků fyzických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem ¹⁾	2000	23 371	20 142	18 819	21 655	20 534
	2001	23 676	21 431	18 975	16 701	19 084
z toho - nákup materiálu	2000	12 861	11 089	10 149	9 865	10 460
	2001	12 804	11 061	9 815	8 438	9 851
- nákup zboží	2000	655	28	109	1 671	730
	2001	595	517	29	26	171
- mzdy	2000	446	412	756	1 576	974
	2001	337	533	698	1 065	761
- platby do fondů	2000	708	577	512	900	687
	2001	696	599	682	634	614
- provozní režie	2000	5 210	4 579	4 406	4 644	4 601
	2001	5 747	4 890	4 558	3 947	4 521
- odpisy	2000	3 003	2 876	2 474	2 692	2 673
	2001	3 139	3 072	2 474	2 344	2 602
Příjmy celkem	2000	24 951	21 366	19 746	23 070	21 755
	2001	26 842	23 909	21 486	18 478	21 396
z toho - prodej zboží	2000	778	33	93	1 612	715
	2001	877	599	51	18	219
- prodej výrobků a služeb	2000	22 011	18 835	17 308	18 951	18 627
	2001	23 755	20 719	18 762	15 280	18 387
v tom - tržby z RV	2000	11 225	10 837	10 342	13 571	11 714
	2001	13 469	12 483	10 970	10 668	11 381
- tržby z ŽV	2000	9 481	6 992	6 037	3 784	5 686
	2001	8 797	7 386	6 986	3 481	6 012
- ostatní tržby	2000	1 305	1 006	929	1 596	1 227
	2001	1 489	850	806	1 131	994
- ostatní příjmy	2000	1 967	2 124	2 053	2 322	2 157
	2001	2 119	2 492	2 505	2 941	2 617
Rozdíl příjmů a výdajů	2000	1 580	1 224	927	1 415	1 221
	2001	3 166	2 479	2 511	1 777	2 313

1) Bez osobní spotřeby podnikatele

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, Z. Kubíková (VÚZE)

A4.3/06 – Majetek a závazky podniků fyzických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Majetek celkem (aktiva)	2000	74 266	50 409	43 459	33 300	43 782
	2001	73 316	55 455	40 938	29 361	42 676
z toho - dlouhodobý hmotný majetek	2000	57 429	37 532	32 424	23 066	32 182
	2001	56 786	41 291	30 398	21 686	31 897
z toho - pozemky	2000	26 717	13 393	8 942	4 895	9 879
	2001	26 289	15 537	7 903	4 767	9 978
- stavby	2000	17 518	14 232	14 225	9 356	12 725
	2001	15 613	13 542	12 872	8 694	11 803
- stroje a zařízení	2000	10 325	8 112	7 486	8 085	8 086
	2001	11 896	10 135	7 512	6 838	8 178
- trvalé porosty	2000	205	3	5	56	43
	2001	193	156	0	79	75
- základní stádo	2000	2 630	1 780	1 744	674	1 436
	2001	2 732	1 877	2 057	1 308	1 829
- zásoby	2000	9 889	7 779	6 241	5 445	6 551
	2001	8 573	8 124	5 885	3 947	5 876
z toho - materiál	2000	784	600	539	652	615
	2001	1 073	899	762	539	739
- nedokončená výroba, výrobky, zvířata	2000	8 976	7 155	5 687	4 757	5 901
	2001	7 496	7 206	5 043	3 408	5 103
- pohledávky	2000	2 547	2 316	2 633	2 590	2 556
	2001	2 198	2 235	2 012	2 035	2 078
- peněžní prostředky ¹⁾	2000	4 002	2 533	1 842	2 067	2 248
	2001	5 659	3 597	2 543	1 426	2 647
Součet závazků (cizí zdroje)	2000	4 406	6 312	9 732	9 155	8 434
	2001	2 415	5 729	7 396	7 368	6 600
z toho - závazky	2000	1 563	1 938	3 760	3 606	3 187
	2001	1 233	1 703	2 772	2 810	2 442
- úvěry	2000	2 779	4 318	5 679	5 504	5 108
	2001	1 075	3 854	4 558	4 433	4 049
Rozdíl majetku a závazků (vlastní jmění)	2000	69 860	44 097	33 727	24 145	35 348
	2001	70 901	49 726	33 542	21 993	36 076

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty +/- průběžné položky.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, Z. Kubíková (VÚZE)

A4.3/07 – Základní ukazatele podniků fyzických osob hospodařících na půdě (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Příjmy celkem	18 144	20 248	18 770	20 142	21 755	21 396
Prodej zboží	324	391	47	346	715	219
Prodej výrobků a služeb	16 700	18 518	17 060	17 001	18 627	18387
Ostatní příjmy	816	956	1 544	2 330	2 157	2617
Výdaje celkem	17 197	18 685	18 183	19 622	20 534	19 084
Nákup materiálu	6 749	7 115	9 216	9 586	10 460	9 851
Nákup zboží	295	220	97	381	730	19 084
Mzdy	1 054	1 127	865	1 184	974	761
Platby do fondů	488	499	524	697	687	614
Provozní režie	5 608	5 973	4 485	4 804	4 601	4 517
Odpisy	2 383	2 581	2 786	2 598	2 673	2 602
Obchodní marže	29	171	-50	-35	-15	48
Přidaná hodnota ¹⁾	5 188	6 557	4 733	3 246	4 047	4 670
Rozdíl příjmů a výdajů	947	1 563	587	520	1 221	2 313
Majetek celkem	35 617	32 304	40 613	39 476	43 782	42 676
Dlouhodobý hmotný majetek	26 825	24 401	31 117	28 853	32 182	31 897
Zásoby	5 037	4 564	5 003	6 186	6 551	5 876
Pohledávky	1 712	1 852	1 428	2 847	2 556	2 078
Peněžní prostředky	1 580	1 217	2 852	1 367	2 248	2 647
Součet závazků	12 617	10 782	8 232	11 174	8 434	6 600
Závazky	4 318	3 812	2 746	4 541	3 187	2 442
Úvěry	7 726	6 448	5 398	6 259	5 108	4 049
Rozdíl majetku a závazků	23 000	21 522	32 381	28 302	35 348	36 076

1) V letech 1996, 1997 = obchodní marže + tržby za prodej výrobků a služeb + ostatní příjmy – (nákup materiálu + provozní režie),

v letech 1998, 1999, 2000, 2001 = obchodní marže + tržby za prodej výrobků a zvířat – (nákup materiálu + provozní režie – pojistné – nákladové úroky)

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.3/08 – Výsledky hospodaření právnických osob podle oblastí za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Tržby za prodej zboží	1 003	1 027	3 050	2 367	1 786
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	17 394	26 702	33 629	37 027	30 484
Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	127	356	-244	419	270
Aktivace	1 715	2 287	3 026	2 916	2 563
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	1 362	1 923	2 454	1 969	1 966
Ostatní provozní výnosy	3 925	2 115	2 302	1 770	2 183
Zúčtování rezerv a časového rozlišení provozních výnosů	113	226	152	220	203
Zúčtování opravných položek do provozních výnosů	96	136	82	168	136
Převod provozních výnosů	0	0	11	2	2
Provozní výnosy	25 735	34 772	44 462	46 858	39 593
Náklady vynaložené na prodané zboží	693	886	2 592	2 080	1 533
Spotřeba materiálu a energie	9 837	14 713	18 504	20 037	16 687
Služby	2 928	3 869	5 337	6 042	4 758
Osobní náklady	6 661	8 050	9 249	9 819	8 718
Daně a poplatky	258	429	561	705	529
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	3 082	3 506	4 134	3 855	3 681
Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	1 204	1 652	2 108	1 601	1 660
Ostatní provozní náklady	501	678	1 031	820	763
Tvorba rezerv a časového rozlišení provozních nákladů	231	298	308	588	395
Zúčtování opravných položek do provozních nákladů	99	111	127	118	115
Převod provozních nákladů	0	0	0	1	0
Provozní náklady	25 494	34 192	43 951	45 666	38 839
Provozní hospodářský výsledek	241	580	511	1 192	754
Tržby z prodeje cenných papírů a vkladů	33	146	57	81	100
Výnosy z finančního dlouhodobého majetku	33	19	5	17	17
Výnosy z krátkodobého finančního majetku	0	1	5	4	3
Ostatní finanční výnosy	99	226	349	245	239
Zúčtování rezerv do finančních výnosů	0	5	2	0	2
Zúčtování opravných položek do finančních výnosů	0	2	0	5	3
Výnosové úroky	138	223	192	214	208

Pokračování tabulky

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Převod finančních výnosů	0	0	0	0	0
Finanční výnosy	303	622	610	566	572
Prodané cenné papíry a vklady	49	165	107	94	122
Nákladové úroky	396	623	812	646	638
Ostatní finanční náklady	166	268	383	444	337
Tvorba rezerv na finanční náklady	0	0	10	2	2
Zúčtování opravných položek do finančních nákladů	2	21	50	9	19
Převod finančních nákladů	0	0	0	0	0
Finanční náklady	613	1 077	1 362	1 195	1 118
Hospodářský výsledek z finančních operací	-310	-455	-752	-629	-546
Daň z příjmů za běžnou činnost	36	27	101	44	45
Hospodářský výsledek za běžnou činnost	-105	98	-342	519	163
Mimořádné výnosy	552	586	649	740	646
Mimořádné náklady	95	124	104	179	138
Daň z příjmů z mimořádné činnosti	1	3	2	34	12
Mimořádný hospodářský výsledek	456	459	543	527	496
Převod podílu na hospodářském výsledku společníkům (+/-)	0	17	0	-26	-2
Hospodářský výsledek za účetní období	351	540	201	1 072	661
Hospodářský výsledek před zdaněním	388	587	304	1 124	716
Výnosy celkem	26 590	35 980	45 721	48 164	40 811
Náklady celkem	26 239	35 440	45 520	47 092	40 150
Obchodní marže	310	141	458	287	253
Výkony	19 236	29 345	36 411	40 362	33 317
Výkonová spotřeba	12 765	18 582	23 841	26 079	21 445
Účetní přidaná hodnota	6 781	10 904	13 028	14 570	12 125
Mzdové náklady	4 862	5 910	6 805	7 202	6 398

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/09 – Majetek a jeho struktura u podniků právnických osob podle oblastí za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Aktiva (majetek) celkem	40 874	50 456	62 416	61 203	55 087
Pohledávky za upsaný kapitál	-1	14	49	12	17
Stálá aktiva	26 825	30 745	38 559	35 826	33 301
Dlouhodobý nehmotný majetek	22	11	4	6	9
Dlouhodobý hmotný majetek	25 583	28 787	35 468	32 952	30 923
z toho - pozemky	345	452	550	712	548
- stavby	18 483	19 856	22 796	22 384	21 043
- stroje a zařízení	3 792	5 270	6 927	6 630	5 853
- trvalé porosty	24	99	699	291	246
- základní stádo	2 335	2 521	2 469	2 297	2 419
- nedokončený DHM	446	556	868	617	613
Finanční dlouhodobý majetek	1 220	1 947	3 087	2 868	2 369
Oběžná aktiva	13 614	19 204	23 219	24 875	21 269
Zásoby	8 673	12 844	14 200	14 437	13 224
z toho - materiál	750	1 236	1 638	1 469	1 332
- nedokončená výroba	1 011	2 263	2 497	2 944	2 423
- výrobky	2 773	4 521	5 251	5 075	4 664
- zvířata	4 028	4 661	4 584	4 702	4 608
- zboží	49	45	102	80	66
Dlouhodobé pohledávky	87	211	379	292	253
z toho - po lhůtě splatnosti	2	59	115	69	66
Krátkodobé pohledávky	3 114	4 137	6 357	7 583	5 572
z toho - po lhůtě splatnosti	1 165	1 807	2 814	2 889	2 274
Finanční majetek	1 740	2 012	2 283	2 563	2 220
Ostatní aktiva	436	493	589	490	500

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/10 – Kapitál a jeho struktura u podniků právnických osob podle oblastí za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Pasiva (kapitál) celkem	40 874	50 456	62 416	61 203	55 087
Vlastní kapitál	18 493	27 314	35 657	35 193	30 488
Základní kapitál	11 541	20 113	25 311	23 620	21 325
Kapitálové fondy	1 800	1 890	2 329	2 063	2 006
Fondy ze zisku	4 790	5 129	8 923	8 426	6 800
v tom - zákonný rezervní fond	378	631	2 254	1 684	1 211
- nedělitelný fond	986	1 320	2 118	1 736	1 551
- statutární a ostatní fondy	3 426	3 178	4 551	5 006	4 038
Hospodářský výsledek minulých let	11	-358	-1 107	12	-304
z toho - neuhrazená ztráta minulých let	-1 003	-1 588	-1 910	-1 365	-1 504
Hospodářský výsledek běžného účetního období	351	540	201	1 072	661
Cizí zdroje (cizí kapitál)	22 159	22 880	26 489	25 592	24 285
Rezervy	583	828	735	1 707	1 100
Dlouhodobé závazky	13 994	11 831	10 124	11 069	11 511
z toho - po lhůtě splatnosti	3 583	3 255	4 650	2 148	3 098
Krátkodobé závazky	4 065	5 030	8 845	7 452	6 342
z toho - po lhůtě splatnosti	1 177	1 698	3 096	2 480	2 127
Bankovní úvěry a výpomoci	3 517	5 191	6 785	5 364	5 332
v tom - dlouhodobé	3 134	4 399	5 565	3 870	4 269
- běžné	360	758	1 182	1 428	1 018
- krátkodobé finanční výpomoci	23	34	38	66	45
Ostatní pasiva	222	262	270	418	314

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtěšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/11 – Výdaje a příjmy podniků fyzických osob podle oblastí za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Příjmy celkem	14 025	19 996	21 350	24 016	21 396
z toho - prodej zboží	0	37	36	413	219
- prodej výrobků a služeb	9 358	17 157	17 343	21 305	18 387
v tom - tržby z RV	1 880	9 100	9 422	15 236	11 381
- tržby z ŽV	6 628	7 220	6 069	4 987	6 012
- ostatní tržby	850	838	1 852	1 082	994
- ostatní příjmy	4 479	2 672	3 959	2 086	2 617
z toho - dotace a provozní podpory	4 019	2 212	2 936	1 621	2 136
Výdaje celkem¹⁾	11 706	17 976	18 682	21 513	19 084
z toho - nákup materiálu	5 418	9 023	9 417	11 442	9 851
- nákup zboží	59	34	32	306	171
- mzdy	680	743	397	816	761
- platby do fondů	572	619	838	605	614
- provozní režie	2 570	4 093	4 866	5 231	4 521
- odpisy	1 927	2 588	2 986	2 732	2 602
Rozdíl příjmů a výdajů	2 319	2 021	2 668	2 503	2 313

1) Bez osobní spotřeby podnikatele

Zpracoval: A. Picková, Z. Kubíková (VÚZE)

A4.3/12 – Majetek a závazky podniků fyzických osob podle oblastí za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Majetek celkem	37 561	41 215	43 399	44 803	42 676
z toho - dlouhodobý hmotný majetek	28 253	30 313	33 639	33 728	31 897
z toho - pozemky	4 960	8 322	13 531	12 037	9 978
- stavby	13 689	12 527	8 642	11 078	11 803
- stroje a zařízení	5 924	7 150	8 806	9 377	8 178
- trvalé porosty	0	107	0	72	75
- základní stádo	3 679	2 147	2 660	1 140	1 829
- zásoby	5 638	6 980	4 608	5 200	5 876
z toho - materiál	410	927	72	717	739
- nedokončená výroba, výrobky, zvířata	5 224	6 047	4 536	4 421	5 103
- pohledávky	853	1 659	1 706	2 676	2 078
- peněžní prostředky ¹⁾	2 593	2 015	2 843	3 111	2 647
Součet závazků	4 816	8 105	5 509	5 950	6 600
z toho - závazky	1 532	3 687	2 126	1 744	2 442
- úvěry	3 261	4 356	2 860	4 072	4 049
Rozdíl majetku a závazků (vlastní jmění)	32 745	33 110	37 891	38 852	36 076

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty +/- průběžné položky

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, Z. Kubíková (VÚZE)

A4.3/13 – Výsledky hospodaření podniků právnických osob podle standardního výstupu EU v roce 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Celková produkce	24 272	30 303	36 114	40 193	34 144
v tom - produkce RV	7 910	12 240	14 943	17 865	14 272
- produkce ŽV	14 259	15 039	16 568	17 331	16 006
- ostatní produkce	2 103	3 024	4 603	4 997	3 866
Výrobní spotřeba	17 194	20 181	24 121	26 444	22 718
z toho - vlastní spotřeba	96	484	535	590	496
- vnitropodniková spotřeba	4 436	4 014	5 119	4 052	4 202
Odpisy	3 054	3 229	3 837	3 666	3 451
Externí faktory	7 221	7 741	9 352	10 100	8 765
v tom - mzdové náklady	6 457	6 884	7 787	8 684	7 622
- pachtovné	390	375	960	975	670
- úroky	374	482	605	441	473
Dotace provozní	3 601	1 892	1 977	1 345	1 850
Dotace investiční	7	60	70	75	62
Daně	250	402	531	685	509
Hrubá přidaná hodnota	10 429	11 611	13 439	14 409	12 767
Čistá přidaná hodnota	7 375	8 382	9 602	10 743	9 316
Důchod ze zemědělské činnosti	161	701	321	717	613
Vstup placené prac. síly v AWU¹⁾ na 100 ha	3,28	3,58	3,65	3,80	3,65
Vstup neplac. prac. síly v FWU²⁾ na 100 ha	0,00	0,04	0,00	0,00	0,02
Čistá přidaná hodnota/AWU	224 715	233 898	263 052	282 455	255 473

1) Roční pracovní jednotka

2) Jednotka rodinné práce

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/14 - Výsledky hospodaření podniků fyzických osob podle standardního výstupu EU za rok 2001 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Typy oblastí				Celkem
	horské a podhorské oblasti	ostatní méně příznivé oblasti	méně produkční oblasti	produkční oblasti	
Celková produkce	13 096	20 588	20 265	23 654	21 298
v tom - produkce RV	5 334	12 832	12 223	17 739	14 444
- produkce ŽV	7 011	7 163	6 270	5 076	6 083
- ostatní produkce	751	593	1 772	839	771
Výrobní spotřeba	10 852	15 602	15 454	17 124	15 845
z toho - vlastní spotřeba	99	123	105	124	120
- vnitropodniková spotřeba	3 604	3 822	2 659	2 074	2 894
Odpisy	1 927	2 574	2 986	2 728	2 595
Externí faktory	1 555	2 063	1 958	2 250	2 098
v tom - mzdové náklady	1 023	1 077	867	1 116	1 083
- pachtovné	288	557	642	863	683
- úroky	244	429	449	271	332
Dotace provozní	4 019	2 212	2 936	1 621	2 136
Dotace investiční	129	201	165	239	211
Daně	126	257	262	356	292
Hrubá přidaná hodnota	6 136	6 942	7 485	7 795	7 297
Čistá přidaná hodnota	4 210	4 368	4 499	5 067	4 702
Důchod ze zemědělské činnosti	2 783	2 507	2 706	3 055	2 815
Vstup placené prac. síly v AWU¹⁾ na 100 ha	2,08	2,19	1,71	2,12	2,13
Vstup neplac. prac. síly v FWU²⁾ na 100 ha	1,53	1,52	1,26	1,48	1,49
Čistá přidaná hodnota/AWU	202 550	199 480	263 295	238 540	220 817
Důchod ze zemědělské činnosti/FWU	181 632	165 077	215 363	205 910	188 393

1) Roční pracovní jednotka.

2) Jednotka rodinné práce.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, F. Slavík (VÚZE)

A5.3/01 - Podíl jednotlivých druhů výdajů na celkových výdajích domácností ČR¹⁾ (%)

Ukazatel	1989	1996	1997	1998	1999	2000
Vydání za potraviny, nápoje a tabák	32,9	30,5	29,2	28,6	26,6	26,4
v tom - potraviny²⁾	26,9	25,0	23,9	22,6	20,8	20,7
- nápoje	4,6	4,0	3,8	4,6	4,4	4,3
- tabák	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Doprava a spoje, dopravní prostředky	13,0	13,1	12,7	12,2	13,8	14,2
v tom - doprava a spoje	3,1	3,2	3,5	4,0	4,3	5,4
- osobní dopravní prostředky	9,9	9,9	9,2	8,2	9,5	8,8
Rekreace, vzdělání a kulturní služby³⁾	3,4	6,0	6,3	11,4	11,3	10,8
Lékařská péče	0,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,7
v tom - léčebná péče	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
- léčiva, zdravotní potřeby	0,2	1,0	1,1	1,1	1,1	1,3
Bydlení⁴⁾	8,3	12,1	13,0	16,9	17,6	18,4
v tom - nájemné a komunální služby⁴⁾	2,6	4,3	4,7	7,0	7,3	7,8
- elektřina	2,4	2,7	2,8	3,5	3,8	4,1
- plyn	0,9	1,4	1,6	2,1	2,3	2,4
- ústřední topení a teplá voda	1,5	3,0	3,3	3,9	3,8	3,7
- palivo	0,9	0,7	0,6	0,4	0,4	0,4
Textil, obuv, potřeby pro domácnost	18,9	16,3	15,6	15,4	14,7	13,9
Ostatní vydání^{5) 6)}	23,2	20,6	21,7	14,0	14,5	14,6
Celkem vydání¹⁾	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Podíly výdajů za roky 1998, 1999 a 2000 nejsou srovnatelné s podíly výdajů předcházejících let z důvodu transformace klasifikační soustavy

Vydání celkem do roku 1998 zahrnují peněžní vydání bez daní, pojištění a ostatních plateb; od roku 1998 vč. se jedná o tzv. spotřební vydání,

tj. peněžní vydání bez daní, zdravotního a sociálního pojištění, investičních vydání na výstavbu, resp. rekonstrukci domu nebo bytu,

a vydání spojených s péčí o užitkovou zahradu a užitková zvířata

2) Výdaje za kávu, čaj a kakao se od roku 1998 zahrnují do nápojů, do této doby byly částí výdajů za ostatní potraviny

3) Položka od roku 1998 zahrnuje výdaje za rekreaci, kulturu a sport

4) Položka od roku 1998 zahrnuje (vedle náj. a komunál. služeb) i běžnou údržbu a drobné opravy bytu

5) Pro roky 1989, 1996, 1997: položka zahrnuje výdaje za veřejné stravování, drogistické zboží, kulturní zařízení, ostatní služby,

podíly na družstevní výstavbě, koupi nemovitostí, hospodářské a pěstelské potřeby

6) Pro roky 1998, 1999, 2000: položka zahrnuje výdaje za vzdělání, stravovací, ubytovací služby, osobní a sociální péči, osobní doplňky,

pojištění, finanční a ostatní služby

Pramen: výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ, 1990 - 2001

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

A7/01 - Směrná čísla pro dílčí cíle EU podílu elektřiny z OZE k celkové spotřebě elektřiny do roku 2010

Stát	Procentní podíl ¹⁾ OZE roku 1997	Procentní podíl ¹⁾ OZE roku 2010	Procentní podíl ¹⁾ OZE roku 1997 bez vodních elektráren nad 10 MW	Procentní podíl ¹⁾ OZE roku 2010 bez vodních elektráren nad 10 MW
Rakousko	72,7	78,1	10,7	21,1
Belgie	1,1	6,0	0,9	5,8
Dánsko	8,7	29,0	8,7	29,0
Finsko	24,7	35,0	10,4	21,7
Francie	15,0	21,0	2,2	8,9
Německo	4,5	12,5	2,4	10,3
Řecko	8,6	20,1	0,4	14,5
Irsko	3,6	13,2	1,1	11,7
Itálie	16,0	25,0	4,5	14,0
Lucembursko	2,1	5,7	2,1	5,7
Nizozemsko	3,5	12,0	3,5	12,0
Portugalsko	38,5	45,6	4,8	21,5
Španělsko	1,9	29,4	3,6	17,5
Švédsko	49,1	60,0	5,1	15,7
Spojené království	1,7	10,0	0,9	9,3
Evropská unie	13,9	22,1	3,2	12,5

1) Spotřeba elektřiny z OZE jako procentní podíl celkové spotřeby elektřiny z 3058 TWh (terrawatthodin) předvídané scénářem pozadí.

Pramen: Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o podpoře elektřiny z OZE na vnitřním trhu s elektřinou
Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

A7.3/01 - Přehled vybraných akcí v rámci Státního programu realizovaného ČEA

Podprogram		Počet podpořených akcí	Investice (tis. Kč)	Podpora (tis. Kč)	Úspora energie (GJ/rok)
I	EA ¹⁾	126	36 079	17 214	-
	Průmysl	3	26 496	2 900	34 198
	Bytové domy	14	104 258	12 105	21 914
	Veřejné objekty	14	121 967	10 292	16 406
	MT ²⁾	2	3 795	1 645	13 946
Celkem I		159	292 595	44 156	86 464
II	Kogenerace	2	8 377	875	7 168
III	EPC ³⁾	2	7 438	1 114	2 804
IV	Výzkum a vývoj	6	19 733	4 552	-
V	OZE	19	84 767	9 115	95 102
VI	Teplárenství	6	103 203	8 000	49 008
VII	Energetické koncepce	17	5 761	2 773	-
VIII	EKIS ⁴⁾	56	18 440	10 997	-
	Produkty	133	45 725	16 000	-
Celkem Program 2001		400	586 039	97 582	240 546

1) EA - energetické audity

2) MT - nízkonákladová opatření ke snížení energetické náročnosti v průmyslu

3) EPC - rozvoj projektů financovaných z úspor energie

4) EKIS - poradenské středisko ČEA

Pramen: Česká energetická agentura

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

A8.5/01 - Vývoj počtu strojů v zemědělství ČR (ks)

Druh stroje	1960	1970	1980	1990	1995
Traktory	52 515	99 016	101 465	101 722	90 443
Nákladní automobily	5 290	9 773	25 885	34 565	20 518
Sklízecí mlátičky	4 328	11 845	12 337	14 793	14 592
Sklízecí řezačky	6 704	22 213	14 927	11 319	9 308
Sklízeče brambor	699	3 222	3 662	3 529	4 420

Pramen: ČSÚ - Statistické šetření AGROCENZUS

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

A8.7/01 – Podíl jednotlivých pojišťoven na trhu zemědělského pojištění (%)

Pojišťovny	Pojištění plodin		Pojištění zvířat		Celkem	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Česká pojišťovna, a. s.	83,12	79,78	83,29	82,25	83,20	80,87
ČSOB Pojišťovna, a. s.	8,26	14,08	6,96	9,54	7,68	12,07
Generali pojišťovna, a. s.	1,75	1,98	1,31	2,67	1,56	2,28
Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s.	0,53	0,61	0,46	0,49	0,50	0,56
Kooperativa pojišťovna, a. s.	3,58	0,85	3,88	0,78	3,71	0,82
Pojišťovna České spořitelny, a. s.	2,73	2,70	3,97	4,27	3,28	3,39

Pramen: Česká asociace pojišťoven

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

A8.7/02 – Výměra pojištěných plodin na orné půdě u jednotlivých pojišťoven (ha)

Pojišťovny	2000	2001	Meziroční index
Česká pojišťovna, a. s.	841 197	849 645	101,00
ČSOB Pojišťovna, a. s.	90 160	158 691	176,01
Generali pojišťovna, a. s.	8 234	25 434	308,89
Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s.	5 262	6 420	122,01
Kooperativa pojišťovna, a. s.	30 000	.	x
Pojišťovna České spořitelny, a. s. ¹⁾	26 275	28 803	109,62
Celkem	1 001 128	1 068 993	106,78

1) V roce 2000 ČS-Živnostenská pojišťovna, a. s.

Pramen: Česká asociace pojišťoven

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

A9.1/01 – Vývoj nominálních mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství (Kč)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001 ¹⁾
Zemědělství ²⁾	3 455	8 493	9 143	9 405	10 134	11 148
Průmysl	3 335	10 748	11 853	12 674	13 583	14 542
Národní hospodářství	3 170	10 695	11 688	12 658	13 491	14 642
Relace zemědělství/průmysl (%)	103,6	79,0	77,1	74,2	74,6	76,7
Relace zemědělství/NH (%)	109,0	79,4	78,2	74,3	75,1	76,1

1) Předběžné údaje

2) Bez podniků fyzických osob

Pramen: Statistika zaměstnanosti a mezd FSÚ 1989, ČSÚ 1997 – 2002

Zpracoval: J. Drlík (VÚZE)

A9.1/02 – Vývoj indexu reálných mezd ve vybraných sektorech¹⁾ (%)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001 ²⁾
Zemědělství ³⁾	100,0	75,4	73,3	73,8	76,6	80,4
Průmysl	100,0	101,2	100,5	105,2	108,5	111,0
Národní hospodářství	100,0	103,4	102,1	108,3	111,1	115,1

1) Je odvozen z indexu životních nákladů, přepočteno na rok 1989 = 100 %

2) Předběžné údaje

3) Bez podniků fyzických osob

Pramen: Statistická ročenka, FSÚ 1989; Indexy spotřebitelských cen a životních nákladů, ČSÚ 1997 – 2002

Zpracoval: J. Drlík (VÚZE)

A10/01 – Aplikace průmyslových hnojiv (kg č. ž./ha z. p.)

Ukazatel	1989	1997	1998	1999	2000	2001
N	99,2	55,1	53,3	51,1	58,9	72,6
P ₂ O ₅	65,6	11,7	12,6	8,6	10,8	12,3
K ₂ O	58,0	10,1	7,3	5,9	6,2	7,3
Celkem	222,8	76,9	73,2	65,6	75,9	92,2

Pramen: Ročenka životního prostředí ČR 1990, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002

Zpracoval: J. Pražan, Z. Novotná (VÚZE)

A10/02 – Jakost podzemních vod (mělké vrty) – podíl vzorků nevyhovujících státní normě¹⁾ (%)

Ukazatel	1989	1996	1997	1998	1999	2000
Dusičnany	22,6	22,9	21,8	18,7	18,7	16,4
Amonné ionty	30,0	33,7	32,4	19,4	20,1	23,3
CHSK _{Mn} ^{2,3)}	34,6	21,7	25,6	19,4	18,3	23,3
Ropné látky	13,2	3,7	5,4	1,4	1,7	0,7

1) ČSN 75 7111 Pitná voda

2) CHSKMn – chemická spotřeba kyslíku

3) Hodnota za rok 1997 byla upravena dle Statistické ročenky ŽP ČR 1999

Pramen: Ročenka životního prostředí ČR 1990, 1997, 1998; Statistická ročenka ŽP ČR 1999, 2000, 2001

Zpracoval: J. Pražan, Z. Novotná (VÚZE)

A11.2/01 – Základní národohospodářské údaje – mezinárodní srovnání

Ukazatel	MJ	Rok	EU 15	Z toho			Česká republika
				Belgie	Rakousko	Německo	
Celková plocha	km ²	1999	3 236 180	30 518	83 858	356 970	78 866
		2000	3 236 180	30 518	83 858	356 970	78 866
Obyvatelstvo	1 000 osob	1999	375 346	10 214	8 083	82 037	10 283
		2000	376 455	10 239	8 103	82 163	10 272
HDP/obyv. (parita kupní síly - PPS) ¹⁾	USD	1999	20 610	23 343	23 178	22 463	13 558
		2000	22 648	24 074	25 017	23 759	14 277
Inflace ²⁾	%	1999	1,5	1,0	0,9	0,9	2,1
		2000	1,5	1,4	1,2	-0,4	4,7
Nezaměstnanost (% z pracovníků civil. sekt. NH)	%	1999	9,2	9,1	3,8	8,8	9,4
		2000	8,2	7,0	3,7	7,9	8,8
Obchodní bilance ³⁾	mil. EUR	1999	-19 034	13 456	-4 935	65 202	-1 747
		2000	-89 059	14 563	-5 071	58 464	-3 392
Zemědělská půda	1 000 ha	1999	135 825	1 394	3 410	17 152	4 282
		2000	130 443	1 396	3 399	17 067	4 280
Zaměstnanost v zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybářství	1 000 osob	1999	6 898	95	229	1 034	242
		2000	6 770	79	223	958	217
Zaměstnanost v zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybářství - podíl na celk. zaměstnanosti v civil. sektoru	%	1999	4,5	2,4	6,2	2,9	5,2
		2000	4,7
Počet zemědělských podniků celkem	1 000 podniků	1999	6 989,0	67,0	210,0	534,0	36,6
		2000	36,6
Zemědělská půda na podnik ⁴⁾	ha	1999	18,4	20,6	16,3	32,1	139,0
		2000	139,0
Konečná zemědělská produkce ³⁾	mil. EUR	1999	273 658	6 921	5 246	41 612	2 584
		2000	280 090	6 972	5 351	43 952	2 842
Podíl zemědělství na HDP	%	1999	1,8	1,2	1,2	0,9	1,7
		2000	1,7	1,1	1,2	0,9	1,8
Podíl zemědělství na hrubé tvorbě fixního kapitálu ⁵⁾	%	1999	.	2,4	.	3,4	2,4
		2000	2,6
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu ⁶⁾	%	1999	6,9	10,0	6,8	8,8	5,7
		2000	5,7	8,8	6,2	7,6	4,9
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu ⁶⁾	%	1999	6,7	10,4	5,4	5,0	3,6
		2000	6,2	9,6	5,1	4,8	3,5
Obchodní bilance v potravinářských a zemědělských výrobcích ^{3,6,7)}	mil. EUR	1999	-2 425,0	2 060,0	-1 162,0	-13 636,0	-679,4
		2000	-122,0	2 931,0	-1 097,0	-12 479,0	-616,8
Podíl spotřeby potravin, nápojů a tabáku na celkových spotřebních výdajích domácnosti	%	1999	17,0	16,9	15,2	15,7	26,6
		2000	26,4

1) ČR: podle ČSÚ

2) Index spotřebitelských cen

3) Do roku 1998 ECU

4) ČR: Pramen: Agrocensus 1995, odhady VÚZE. Nezahmuty podniky bez půdy (zhruba 10 tis. podniků)

5) ČR: spolu s lesnictvím

6) Belgie = Belgie + Lucembursko

7) EU 15: obchod vně EU; členské státy EU: obchod uvnitř a vně EU

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2000; ČSÚ

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.2/02 – Zemědělství – produkce, mezispotřeba a přidaná hodnota – mezinárodní srovnání

Ukazatel	Země	EUR v běžných cenách a směnných kurzech			
		1999 ¹⁾		2000 ¹⁾	
		mil.	jako % konečné produkce	mil.	jako % konečné produkce
Konečná produkce	EU 15	273 658	100,0	280 090	100,0
	z toho - Belgie	6 921	100,0	6 972	100,0
	- Rakousko	5 246	100,0	5 351	100,0
	- Německo	41 612	100,0	43 952	100,0
	Česká republika	2 584	100,0	2 842	100,0
Mezispotřeba	EU 15	129 963	47,5	133 664	47,7
	z toho - Belgie	4 224	61,0	4 298	61,6
	- Rakousko	2 942	56,1	2 919	54,6
	- Německo	24 549	59,0	24 973	56,8
	Česká republika	1 809	70,0	1 974	69,5
Hrubá přidaná hodnota	EU 15	143 695	52,5	146 426	52,3
	z toho - Belgie	2 697	39,0	2 674	38,4
	- Rakousko	2 304	43,9	2 432	45,4
	- Německo	17 062	41,0	18 979	43,2
	Česká republika	776	30,0	868	30,6
Čistá přidaná hodnota v základních cenách	EU 15	107 217	39,2	109 478	39,1
	z toho - Belgie	2 090	30,2	2 074	29,7
	- Rakousko	1 076	20,5	1 005	18,8
	- Německo	9 913	23,8	11 824	26,9
	Česká republika	450	17,4	535	18,8

1) Údaje očištěné od DPH

Pramen: Eurostat; EAA; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1999 a 2000; ČSÚ

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.2/03 – Indexy cen zemědělských výrobců¹⁾ – mezinárodní srovnání

Ukazatel	Indexy nominálního vývoje (1990 = 100)			Indexy reálného vývoje deflované (1990 = 100) ²⁾		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Rostlinná výroba						
EU 15	108,8	106,3	105,8	80,1	77,0	75,0
z toho - Belgie	97,8	94,0	93,5	82,7	78,6	76,2
- Rakousko	72,8	71,8	73,8	59,6	58,5	59,1
- Německo	86,3	84,4	82,8	70,8	68,9	66,6
Česká republika	151,8	128,9	145,1	51,1	42,3	44,8
Živočišná výroba						
EU 15	93,9	89,8	96,8	73,2	68,9	73,1
z toho - Belgie	82,1	74,7	85,6	69,5	62,5	69,7
- Rakousko	71,2	68,8	74,0	58,3	56,0	59,3
- Německo	86,3	81,5	90,3	70,9	66,4	72,7
Česká republika	143,7	128,5	139,4	48,4	42,2	43,0
Celkem						
EU 15	101,1	97,7	101,1	76,5	72,8	74,0
z toho - Belgie	87,8	81,7	88,4	74,3	68,3	72,0
- Rakousko	71,6	69,5	74,0	58,6	56,6	59,3
- Německo	86,3	82,5	87,8	70,9	67,3	70,6
Česká republika	147,5	130,0	142,0	49,7	42,6	43,7

1) Bez DPH

2) Reálný vývoj upraven deflátorem HDP

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998, 1999 a 2000

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.2/04 – Růst spotřebitelských cen potravin a nápojů – mezinárodní srovnání

Ukazatel	Meziroční index		
	1998/97	1999/98	2000/99
EU 15	100,8	100,3	101,0
z toho - Belgie	101,9	100,0	100,7
- Rakousko	102,0	99,1	101,6
- Německo	101,0	98,7	99,5
Česká republika ¹⁾	104,6	96,6	101,7

1) Včetně tabákových výrobků

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998, 1999 a 2000; ČSÚ; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer

A11.2/05 – Sklizňové plochy, výnosy a výroba vybraných plodin – mezinárodní srovnání¹⁾

Ukazatel		MJ	1998	1999	2000
Obiloviny					
EU 15	sklizňová plocha	tis. ha	37 367,0	36 401,0	37 672,0
	výnos	t/ha	5,65	5,53	5,70
	celková výroba	tis. t	211 104,0	201 221,0	214 700,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha	tis. ha	320,0	282,0	313,0
	výnos	t/ha	7,93	8,54	8,03
	celková výroba	tis. t	2 536,0	2 407,0	2 513,0
- Rakousko	sklizňová plocha	tis. ha	840,0	810,0	830,0
	výnos	t/ha	5,68	5,93	5,41
	celková výroba	tis. t	4 772,0	4 806,0	4 490,0
- Německo	sklizňová plocha	tis. ha	7 042,0	6 635,0	7 016,0
	výnos	t/ha	6,33	6,70	6,45
	celková výroba	tis. t	44 574,0	44 452,0	45 271,0
Česká republika	sklizňová plocha	tis. ha	1 678,3	1 591,1	1 624,0
	výnos	t/ha	3,97	4,35	4,52
	celková výroba	tis. t	6 668,9	6 928,4	7 337,0
Pšenice					
EU 15	sklizňová plocha	tis. ha	13 979,0	13 521,0	14 412,0
	výnos	t/ha	6,75	6,59	6,66
	celková výroba	tis. t	94 423,0	89 130,0	95 975,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha	tis. ha	218,0	181,0	213,0
	výnos	t/ha	8,13	8,44	7,92
	celková výroba	tis. t	1 772,0	1 528,0	1 688,0
- Rakousko	sklizňová plocha	tis. ha	248,0	241,0	278,0
	výnos	t/ha	5,15	5,47	4,56
	celková výroba	tis. t	1 276,0	1 318,0	1 269,0
- Německo	sklizňová plocha	tis. ha	2 791,0	2 589,0	2 960,0
	výnos	t/ha	7,21	7,55	7,29
	celková výroba	tis. t	20 127,0	19 551,0	21 578,0
Česká republika	sklizňová plocha	tis. ha	912,3	867,1	923,2
	výnos	t/ha	4,21	4,65	4,85
	celková výroba	tis. t	3 844,7	4 028,3	4 476,1
Brambory					
EU 15	sklizňová plocha	tis. ha	1 373,0	1 404,0	1 356,0
	výnos ³⁾	t/ha	33,10	34,46	35,99
	celková výroba	tis. t	45 446,0	48 385,0	48 808,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha	tis. ha	57,0	67,0	66,0
	výnos ³⁾	t/ha	50,51	45,13	44,40
	celková výroba	tis. t	2 879,0	3 007,0	2 922,0
- Rakousko	sklizňová plocha	tis. ha	23,0	23,0	24,0
	výnos ³⁾	t/ha	28,13	30,70	29,30
	celková výroba	tis. t	647,0	712,0	695,0
- Německo	sklizňová plocha	tis. ha	295,0	309,0	304,0
	výnos ³⁾	t/ha	37,63	37,44	43,40
	celková výroba	tis. t	11 102,0	11 568,0	13 193,0
Česká republika	sklizňová plocha	tis. ha	71,9	71,5	69,2
	výnos ³⁾	t/ha	21,14	19,69	21,33
	celková výroba	tis. t	1 519,8	1 406,8	1 476,0
Řepka olejná					
EU 15	sklizňová plocha	tis. ha	3 136,2	3 589,0	3 035,0
	výnos ³⁾	t/ha	3,13	3,17	3,09
	celková výroba	tis. t	9 828,8	11 369,0	9 379,0
z toho - Belgie ²⁾	sklizňová plocha	tis. ha	8,0	8,0	9,0
	výnos ³⁾	t/ha	3,44	3,50	2,89
	celková výroba	tis. t	27,5	28,0	26,0
- Rakousko	sklizňová plocha	tis. ha	52,0	65,0	52,0
	výnos ³⁾	t/ha	2,48	2,89	2,38
	celková výroba	tis. t	128,9	188,0	124,0
- Německo	sklizňová plocha	tis. ha	1 008,0	1 207,0	1 096,0
	výnos ³⁾	t/ha	3,25	3,29	3,15
	celková výroba	tis. t	3 274,9	3 970,0	3 457,0
Česká republika	sklizňová plocha	tis. ha	264,3	348,9	323,8
	výnos	t/ha	2,57	2,67	2,61
	celková výroba	tis. t	680,2	931,1	844,4

1) Aktualizace sklizňové plochy a celkové výroby marketingových roků 1998 a 1999 podle Eurostatu roku 2000

2) Belgie = Belgie + Lucembursko

3) Výnos je hodnota převzatá z příslušného z uvedených pramenů

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998, 1999 a 2000; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.2/06 – Sklizňové plochy cukrovky, výnosy¹⁾ a výroba¹⁾ cukru – mezinárodní srovnání²⁾

	Ukazatel	MJ	1999/00	2000/01	2001/02
EU 15 ³⁾	sklizňová plocha	tis. ha	1 963,0	1 823,0	1 806,0
	výnos ⁵⁾	t/ha	9,14	9,16	8,07
	celková výroba	tis. t	17 942,0	17 015,0	14 877,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha	tis. ha	104,0	95,0	96,0
	výnos ⁵⁾	t/ha	10,50	9,92	8,38
	celková výroba	tis. t	1 091,0	942,0	804,0
- Rakousko ³⁾	sklizňová plocha	tis. ha	47,0	43,0	45,0
	výnos ⁵⁾	t/ha	10,30	9,0	8,80
	celková výroba	tis. t	501,0	411,0	420,0
- Německo ^{3,4)}	sklizňová plocha	tis. ha	489,0	451,0	449,0
	výnos ⁵⁾	t/ha	8,96	9,67	8,25
	celková výroba	tis. t	4 401,0	4 383,0	3 726,0
Česká republika	sklizňová plocha	tis. ha	59,0	61,3	78,0
	výnos ⁵⁾	t/ha	6,70	7,08	6,31
	celková výroba	tis. t	395,2	434,2	490,0

1) V hodnotách bílého cukru

2) Aktualizace sklizňové plochy a celkové výroby roku 1999/00, 2000/01 a 2001/02 podle Eurostatu roku 2001

3) Bez ploch osetých cukrovkou pro užití v lihovarech

4) Včetně produkce melasy

5) Výnos je hodnota převzatá z příslušného z uvedených pramenů.

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998, 1999 a 2000; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.2/07 – Vývoj podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových výdajích domácností (%)

Země	1995	1996	1997	1998 ¹⁾	1999
EU 15	18,2	17,5	17,4	.	17,0
z toho - Belgie	16,4	15,7	16,3	17,8	16,9
- Dánsko	20,0	19,7	19,7	18,1	17,7
- SRN	15,2	14,2	13,9	16,0	15,7
- Řecko	36,6	22,2	21,3	.	21,3
- Španělsko	19,7	19,3	18,6	.	18,7
- Francie	18,2	17,8	17,9	.	.
- Irsko	33,3	30,7	30,5	19,1	18,2
- Itálie	19,3	18,9	18,1	18,0	17,5
- Lucembursko	18,2	18,2	18,2	.	.
- Nizozemsko	14,3	14,1	14,1	15,3	14,8
- Rakousko	17,1	16,8	16,3	15,5	15,2
- Portugalsko	28,0	28,0	27,0	.	22,7
- Finsko	20,5	19,5	19,1	18,9	18,7
- Švédsko	19,5	18,4	18,4	.	16,8
- Spojené království	19,9	19,9	19,9	.	17,8
ČR	31,2	30,5	29,2	28,6	26,6
Slovensko	35,3	37,1	35,6	31,8	27,7
Polsko	.	38,3	37,0	36,9	31,2
Slovinsko	22,7	31,0	23,4	23,4	21,2
Maďarsko	28,4	25,1	25,1	.	25,0

1) Údaje daného ukazatele pro některé země EU za rok 1998 nejsou dosud k dispozici

Pramen: Eurostat – SEC (pro země EU a postsocialistické země); výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů

I. díl, ČSÚ 1998, 1999 (pro ČR)

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

B2.1/01 – Přehled o přiznávání dotací

Název dotačního titulu	Počet přijatých žádostí		Počet přiznaných žádostí		Podíl přiznaných žádostí (%)		Přiznáno (tis. Kč)		Čerpáno (tis. Kč)		Podíl čerpaných prostředků (%)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Podpora mimoprodukčních funkcí, krajiny a LFA ¹⁾	18 550	12 635	18 075	12 214	97,44	96,67	3 699 842	2 892 758	3 679 115	2 867 683	99,44	99,13
Odbahnění podle Zásad ČR č. 3553/01-6000		207		79				120 370		88 136		73,22
Podpora chovu krav bez tržní produkce mléka a ovcí ²⁾	2 840		2 818		99,23		219 381		219 381		100,00	
Podpora ke zmírnění následků škod dle NV ³⁾	4 675	9 413	4 462	9 330	95,44	99,12	849 996	4 988 356	849 996	4 139 183		82,98
Obnova vinic, chmelnic, ovocných sadů, prostorových a technických izolátů	443	601	415	514	93,68	85,52	173 636	229 427	173 526	228 019	99,94	99,39
Podpora včelařství	1		1		100,00		79 845		79 845		100,00	
Podpora chovu dojných krav	1 576	1 601	1 555	1 588	98,67	99,19	182 491	180 629	182 421	180 691	99,96	100,03
Pěstování lnu	158		156		98,73		19 973		29 973		150,07	
Podpora výroby bramborového škrobu	6		6		100,00		32 500		32 500		100,00	
Pastevní chov zvířat	5 026		4 905		97,59		587 672		586 658		99,83	
Chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí a koní		3 652		3 606		98,74		473 504		473 498		100,00
Sledování produkce mléka	2 515		2 475		98,41		358 395		358 257		99,96	
Zmírnění škod (sucho)	2 064		2 034		98,55		349 936		349 814		99,97	
Udržování a zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat	231	725	225	645	97,40	88,97	259 151	220 076	258 997	219 905	99,94	99,92
Výjimka - dotační titul č. 2.V - Národní hřebčín Kladruhy nad Labem, s. p.	1	1	1	1	100,00	100,00	35 000	34 920	35 000	34 920	100,00	100,00
Udržování genetického potenciálu osiv a sádí	68	74	66	74	97,06	100,00	179 891	169 978	179 417	167 462	99,74	98,52
Sladovnický ječmen	5		5		100,00		120 000		115 913		96,59	
Genetické zdroje ⁴⁾	50	56	50	56	100,00	100,00	55 000	55 000	33 547	33 161	60,99	60,29
Nákazový fond	1 423	4 858	1 396	4 830	98,10	99,42	61 638	127 208	61 637	127 208	100,00	100,00
Podpora zlepšení zdravotního stavu pšenice a kvality řepky olejné		3 725		3 685				181 561		181 561		100,00
Podpora ozdravování polních a speciálních plodin	339	367	334	357	98,53	97,28	35 726	49 981	35 701	49 981	99,93	100,00
Podpora poradenství a informatiky	214	222	179	192	83,64	86,49	47 356	48 467	38 228	45 400	80,72	93,67
Podpora mladých začínajících zemědělců		398		324				120 035		117 469		97,86
Podpora rezortních vzdělávacích programů		3		2				470		470		100,00
Školní závody	85	82	82	80	96,47	97,56	10 000	7 746	9 615	7 746	96,15	100,00
Podpora využívání ekologických paliv	67	75	49	65	73,13	86,67	1 220 277	600 259	1 129 239	597 503	92,54	99,54
Zelená nafta												
Podpora spotřeby mléka	12	7	12	7	100,00	100,00	53 252	10 616	28 629	10 616	53,76	100,00
Zavlažování zemědělských kultur		102		77				22 910		22 910		100,00
Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	36	37	27	31	75,00	83,78	11 622	24 004	10 941	21 863	94,14	91,08
Evropská integrace nevládních organizací		7		7				7 000		6 047		86,39
Slintavka a kulhavka		45		26				4 248		3 801		89,48
Celkem dotace do zemědělství a potravinářství	40 385	38 893	39 328	37 790	97,38	97,16	8 642 580	10 569 523	8 478 350	9 625 233	98,10	91,07
Podpora hospodaření v lesích - celkem									500 648	465 023		
Podpora vodního hospodářství - celkem									484 685	600 000		
Celkem dotace ČR	40 385	38 893	39 328	37 790	97,38	97,16	8 642 580	10 569 523	9 463 683	10 690 256		

1) V roce 2000 podle nařízení vlády č. 344/1999 Sb., kterým se stanovují podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podléhajících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí. V roce 2001 podle nařízení vlády č. 505/2000 Sb.

2) V roce 2000 podle nařízení vlády č. 359/2000 Sb., o použití příjmů Pozemkového fondu ČR k realizaci Programu obnovy venkova, podpoře krav bez tržní produkce mléka, podpoře chovu ovcí, pro řešení přebytku mléčného tuku, pro zpracování tuzemského surového medu a pro podporu řešení trhu s medem v roce 2000.

3) V roce 2000 podle nařízení vlády č. 420/2000 Sb., kterým se stanoví podmínky pro poskytnutí státní finanční podpory ke zmírnění následků škod na porostech způsobených suchem v roce 2000.

4) Další část podpor genetických zdrojů (21 452 Kč – rok 2000, 21 839 Kč – rok 2001) byla vyplacena rozpočtovým opatřením.

Pramen: MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

B3.1/01 – Minimální a smluvní ceny a sazby vývozních subvencí uplatňované v roce 2001

Výrobek	Cena	MJ	Kč/jedn. bez DPH
Mléko a mlékárenské výrobky	minimální cena	l	7,60
Jatečná prasata	smluvní cena	kg ž. hm.	0,00
	vývozní subvence	kg ž. hm.	0,00
Bramborový škrob	smluvní cena brambor při 16 % škrobu	t	0,00
	za každé další procento škrobnatosti	t	0,00
	vývozní subvence	t	5 000,00
Jatečný skot	minimální cena	kg ž. hm.	36,50
	vývozní subvence	kg ž. hm.	5,00
Pšenice potravinářská	zálohová smluvní cena	t	0,00

Pramen: Podklady SZIF

Zpracoval: A. Kotouč (SZIF)

B3.1/02 – Přehled o rozsahu organizace trhu podle výrobků (t)

Komodita	1997	1998	1999	2000	2001
1. Mlékárenské výrobky					
subvencované vývozy - másla	21 624	24 301	19 164	21 354	23 910
- sušeného plnotučného mléka	14 750	18 491	14 828	14 739	13 479
- sušeného odtučněného mléka	-	-	18 986	18 631	30 473
- kondenzovaného mléka	1 736	2 327	1 791	6 479	6 248
- sýrů	13 532	13 698	8 882	10 932	19 658
- ostatní	-	-	1 214	1 458	0
intervenční nákup másla do zásob	-	-	5 000	-	0
ze zásob - prodej do vnitřního trhu	-	-	-	-	0
- vývoz	-	-	5 000	-	0
2. Jateční býci a jalovice					
subvencované vývozy - jatečných býků a jalovic	6 696	-	-	-	29 088
- jatečných krav	3 773	-	-	-	0
intervenční nákup jatečného skotu do zásob (v živém)	-	-	-	-	0
tj. v mase	-	-	-	-	0
ze zásob - vývoz (v mase)	-	-	-	-	0
dotované dodávky do vnitřního trhu (v živém)	-	-	-	-	0
3. Jatečná prasata					
subvencované vývozy	-	-	3 353	659	0
intervenční nákupy do zásob (v živém)	-	-	-	-	0
tj. v mase	-	-	-	-	0
ze zásob - prodej do vnitřního trhu	-	-	-	-	0
- vývoz	-	-	-	-	0
4. Pšenice potravinářská					
intervenční nákup do zásob	1 135	788 296	495 650	100 604	0
ze zásob - prodej na vnitřní trh	74 729	-	-	-	66 234
- vývoz	-	79 973	565 366	639 742	0
- normované ztráty	33	-	-	-	0
5. Ostatní výrobky					
subvencované vývozy - konzumních brambor	-	-	-	-	0
- bramborového škrobu	5 965	5 578	5 846	5 970	1 177
- sirupu z bramborového škrobu	-	-	-	-	0
- chmele	-	739	-	-	0
- ječmenného sladu	-	-	-	-	0

Pramen: Podklady SZIF

Zpracoval: A. Kotouč (SZIF)

B3.1/03 – Výdaje SZIF na organizaci trhu

Druh výdaje	1997		1998		1999		2000		2001	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
a) Subvence při vývozu										
- jatečných býků a jalovic	129	6,2	0	0,0	0	0,0	0	0	438	10,6
- jatečných prasat	0	0,0	0	0,0	56	0,8	3	0	0	0,0
- mlékárenských výrobků	1 112	53,5	1 263	25,2	1 154	16,4	823	21	967	23,5
- brambor konzumních pozdních	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0
- bramborového škrobu	33	1,6	31	0,6	41	0,6	33	1	6	0,1
- sirupu z bramborového škrobu	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0
- ječmenného sladu	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0
- chmele	0	0,0	34	0,7	0	0,0	0	0	0	0,0
Celkem	1 274	61,3	1 328	26,5	1 251	17,8	859	22	1 411	34,3
b) Podpory										
- za uvádění půdy do klidu	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	1 709	41,5
- kompenzace za kvóty na mléko	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	76	1,8
- školního mléka	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	19	0,5
- snížení poř. ceny surov. na škrob	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	14	0,3
Celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	1 818	44,2
c) Intervenční nákupy										
- mlékárenských výrobků	0	0,0	0	0,0	567	8,1	0	0	0	0,0
- řepky	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	747	18,2
- pšenice potravinářské	707	34,0	3 320	66,3	1 717	24,4	415	10	37	0,9
Celkem	707	34,0	3 320	66,3	2 284	32,5	415	10	784	19,1
d) Náklady na skladování a prodej										
- vepřového masa	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0
- mlékárenských výrobků	0	0,0	0	0,0	7	0,1	0	0	0	0,0
- pšenice potravinářské	56	2,7	219	4,4	262	3,7	123	3	25	0,6
Celkem	56	2,7	219	4,4	269	3,8	123	3	25	0,6
e) Ostatní výdaje										
- splátka úvěru	0	0,0	0	0,0	2 856	40,6	2 405	60,3	6	0,1
- úroky z úvěru	0	0,0	123	2,5	281	4,0	45	1,1	1	0,0
- odvod DPH	32	1,5	10	0,2	77	1,1	128	3,2	23	0,6
- správní výdaje	8	0,4	9	0,2	10	0,1	10	0,3	45	1,1
- ostatní výdaje	1	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Celkem	41	2,0	142	2,8	3 224	45,9	2 589	65,0	76	1,8
Výdaje celkem	2 078	100,0	5 009	100,0	7 028	100,0	3 986	100,0	4 114	100,0

Pramen: Podklady SZIF

Zpracoval: A. Kotouč (SZIF)

B3.1/04 – Výdaje rezortu MZe na podporu cen na trhu (mil. Kč)

Výdaje	2000		2001	
	celkem	z toho subvence	celkem	z toho subvence
SZIF (SFTR) - Celkové výdaje na podporu cen	3 986	982	2 329	1 611
- mlékárenské výrobky	823	823	986	986
- vývoz	823	823	967	967
- domácí trh - školní mléko	0	0	19	19
- skladování	0	0	0	0
- obiloviny a řepka ¹⁾	3 127	123	885	167
- vývoz	3 004	0	0	0
- domácí trh	0	0	860	167
- skladování	123	123	25	0
- škrob	33	33	20	20
- vývoz	33	33	6	6
- domácí trh - podpora škrobu	0	0	14	14
- skladování	0	0	0	0
- jatečný skot	0	0	438	438
- vývoz	0	0	438	438
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
- jatečná prasata	3	3	0	0
- vývoz	3	3	0	0
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
MZe - celkem podpora cen	145	145	11	11
- podpora vývozu sladu	116	116	0	0
- podpora školního mléka	29	29	11	11
PGRLF- program EXPORT	21	21	2	2
Celkem výdaje rezortu MZe na podporu cen	4 152	1 148	2 342	1 624
- vývoz	4 000	996	1 413	1 413
- domácí trh	29	29	904	211
- skladování	123	123	25	0

1) Včetně ostatních nákladů (splátky úvěrů a úroků, DPH) a nákladů na správní výdaje SFTR (SZIF)

Pramen: Podklady SZIF

Zpracoval: F. Vaníček, A. Juřica (VÚZE)

B3.5/01 – Zatížení podniků právnických osob majetkovými daněmi a daní silniční (Kč/ha z. p.)

Druh daně	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		Meziroční index
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	
Daň z nemovitostí	264	369	266	349	263	355	135,0
z toho - daň z pozemků	237	287	240	269	236	275	116,5
- daň ze staveb	27	82	26	80	27	80	296,3
Daň silniční	100	93	93	89	96	90	93,8
Ostatní daně¹⁾	63	79	81	79	71	80	112,7
Celkem	427	541	440	517	430	525	122,1

1) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulé léta

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtišek, F. Slavík (VÚZE)

B3.5/02 – Zatížení podniků fyzických osob majetkovými daněmi a daní silniční (Kč/ha z. p.)

Druh daně	Rok meziroční index	Skupina v ha zemědělské půdy				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Daň z pozemků	1999	256	303	342	336	326
	2000	289	327	324	378	341
	meziroční index	112,9	107,9	94,7	112,5	104,6
Daň ze staveb	1999	55	36	44	40	42
	2000	55	33	55	37	44
	meziroční index	100,0	91,7	125,0	92,5	104,8
Daň silniční	1999	60	58	42	44	47
	2000	82	53	45	52	53
	meziroční index	136,7	91,4	107,1	118,2	112,8
Ostatní daně¹⁾	1999	19	30	29	24	26
	2000	34	35	27	38	33
	meziroční index	178,9	116,7	93,1	158,3	126,9
Celkem	1999	390	427	457	444	441
	2000	460	448	451	505	471
	meziroční index	117,9	104,9	98,7	113,7	106,8

1) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulé léta

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, M. Vojtišek, Z. Kubíková (VÚZE)

B8.2/01 – Referenční ceny světové a ceny domácí (Kč/t)

Ukazatel	1989		1997		1998		1999		2000		2001 ¹⁾	
	DC ²⁾	RC ³⁾	DC ²⁾	RC ³⁾	DC ²⁾	RC ³⁾	DC ²⁾	RC ³⁾	DC ²⁾	RC ³⁾	DC ²⁾	RC ³⁾
Pšenice	1 727	2 008	3 941	4 502	3 457	3 465	2 767	3 149	3 058	3 652	3 462	3 881
Ječmen	1 923	1 778	3 665	4 254	3 143	2 743	2 504	3 262	2 878	4 265	3 726	4 550
Řepka	4 367	3 084	6 535	8 525	6 949	9 450	5 349	6 824	6 099	7 118	7 199	7 228
Cukrovka	552	307	848	801	795	645	763	684	969	825	964	883
Mléko	4 806	2 385	7 116	5 513	7 774	4 749	7 223	5 239	7 480	6 443	7 717	6 746
Hovězí maso	55 230	12 946	61 822	55 844	74 034	59 166	67 557	51 230	71 921	50 123	59 940	46 585
Vepřové maso	30 335	13 016	42 433	51 704	46 714	40 129	36 525	25 878	42 986	41 281	54 300	54 745
Drůbeží maso	23 652	8 879	35 736	26 711	36 839	22 798	30 352	18 486	28 971	18 280	34 933	24 450
Vejce	16 550	7 385	34 372	24 556	31 453	19 806	27 448	17 491	35 066	25 305	34 710	22 569

1) Odhad

2) DC (domácí cena) = vážený průměr cen zemědělských výrobců v daném roce

3) RC (referenční cena) = oficiální cena OECD na úrovni farmy, vycházející z váženého průměru hraničních cen v daném roce při zohlednění teritoriální struktury dovozu

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 2002

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

B8.2/02 – Mezinárodní srovnání vývoje % OPP

Země - region	1986 - 1988 ¹⁾	1999 - 2001	1999	2000	celkem	2001 ²⁾		
						z toho		
						podpora cen	podpora vstupů	podpora celkových příjmů farem ³⁾
ČR	38	19	24	16	17	40	20	31
Slovensko	35	20	25	23	11	-43	55	66
Maďarsko	17	18	23	20	12	12	57	13
Polsko	4	12	19	7	10	63	27	3
EU	42	36	39	34	35	58	10	27
Švýcarsko	73	70	72	70	69	54	7	13
USA	25	23	25	22	21	40	8	19
Austrálie	9	5	6	4	4	0	66	19
Nový Zéland	11	1	1	1	1	60	40	0
OECD	38	33	35	32	31	63	11	14

1) Pro ČR, Slovensko, Maďarsko a Polsko údaje za období 1991-93

2) Odhad

3) Včetně podílu na platby vztažené k počtu hektarů/počtu zvířat

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 2002

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

B8.2/03 – Mezinárodní srovnání vývoje transferů do zemědělství

Země - region	Ukazatel	MJ	1986 - 1988 ¹⁾	1998 - 2000	1999	2000	2001 ²⁾
ČR	KNPP		1,67	1,23	1,31	1,19	1,20
	OPP/ha	USD	390	153	198	124	137
	celk. transfer/HDP	%	5,40	1,40	1,70	1,30	1,20
Slovensko	KNPP		1,55	1,25	1,34	1,31	1,12
	OPP/ha	USD	276	120	159	137	62
	celk. transfer/HDP	%	5,00	1,70	2,20	1,90	0,90
Maďarsko	KNPP		1,20	1,23	1,30	1,25	1,13
	OPP/ha	USD	143	147	186	156	99
	celk. transfer/HDP	%	2,70	2,20	2,90	2,50	1,40
Polsko	KNPP		1,04	1,14	1,24	1,08	1,11
	OPP/ha	USD	28	90	139	54	78
	celk. transfer/HDP	%	1,10	1,20	1,80	0,80	1,00
EU	KNPP		1,76	1,56	1,63	1,51	1,54
	OPP/ha	USD	696	722	840	650	676
	celk. transfer/HDP	%	3,10	1,80	1,90	1,70	1,70
Švýcarsko	KNPP		3,66	3,37	3,61	3,30	3,21
	OPP/ha	USD	3 204	2 835	3 082	2 757	2 667
	celk. transfer/HDP	%	3,70	2,00	2,20	2,00	1,90
USA	KNPP		1,34	1,30	1,34	1,28	1,27
	OPP/ha	USD	98	122	132	118	117
	celk. transfer/HDP	%	1,40	1,00	1,10	0,90	0,90
Austrálie	KNPP		1,10	1,05	1,06	1,04	1,04
	OPP/ha	USD	3	2	3	2	2
	celk. transfer/HDP	%	0,80	0,40	0,40	0,30	0,30
Nový Zéland	KNPP		1,13	1,01	1,01	1,01	1,01
	OPP/ha	USD	34	5	6	5	4
	celk. transfer/HDP	%	1,70	0,30	0,30	0,30	0,30
OECD	KNPP		1,62	1,49	1,54	1,47	1,45
	OPP/ha	USD	182	192	211	187	179
	celk. transfer/HDP	%	2,30	1,30	1,40	1,30	1,30

1) Pro ČR, Slovensko, Maďarsko a Polsko údaje za období 1991-93

2) Odhad

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 2002

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)